

ОБРАЗ СВЕТАЧКИ

ДРЖИ УМ СВОЈ У АДУ И НЕ ОЧАЈАВАЈ

ДЕРЖИ УМ
ТВОЙ ВО АДЕ,
И НЕ
ОТЧАИВАЙСЯ

KEEP THY
MIND IN HELL
AND DESPAIR
NOT

TIENS TON
ESPRIT EN
ENFER ET NE
DÉSESPÈRE PAS

TEN TU MENTE
EN EL
INFIERNO Y NO
TE DESESPERES

TINE MINTEA
TA IN IAD SI NU
DEZNADAJDUI

ЗАСТАВАЙС
ДУХАМ У
ПЕКЛЕ И НЕ
УПАДАЙ У
АДЧАЙ

TÆNK
UOPHØRLIGT
PÅ HELVEDE,
OG FORTVIVL
IKKE

HÄLTE DEINE
FERNUNFT IN
DER HÄLLE
UND
VERZWEIFLE
NICHT!

ΚΡΑΤΑ ΤΟ ΝΟΥ
ΣΟΥ ΣΤΟΝ ΑΙΔΗ
ΚΑΙ ΜΗΝ
ΑΠΕΛΠΙΖΕΣΑΙ

ДРЖИ УМ СВОЈ У АДУ И НЕ ОЧАЈАВАЈ

Живот и чуда, поуке и богословље
Преподобног Силуана Светогорца

БИБЛИОТЕКА "ОБРАЗ СВЕТАЧКИ"
ДРЖИ УМ СВОЈ У АДУ И НЕ ОЧАЈАВАЈ
ЖИВОТ И ПОУКЕ, БОГОСЛОВЉЕ И ЧУДА ПРЕП. СИЛУАНА СВЕТОГОРЦА

Уредник
Јован Србуљ

Рецензенти
Протојереј ставрофор Хаџи-Љубодраг Петровић
Протојереј Вајо Јовић
Владимир Димитријевић

Превели:
Поуке Старца Силуана
(са руског)
Гордана Жујовић (стр. 79-238, 397-400)

Новооткривене записе и писма Старца Силуана,
акатист и каноне Преп. Силуану, и друге текстове
(са руског, енглеског и француског)
Матеј Арсенијевић (стр. 51-52, 55-76, 241-270, 273-280, 285-289, 299-302,
348-358, 391-394, 401-412, 437-438, 441-460)

Са руског:
Младен Станковић (стр. 294-298, 305-334, 359-375, 419-429, 463-474)
Небојша Ђосовић (стр. 376-380)

Са француског:
Весна Никчевић (стр. 430-434)
Софија Јелача (стр. 344-347)

Са јелинског:
Јерођакон Максим (Васиљевић) (стр. 337-343, 435-436)

Технички уредник
Јереј Велимир Бирманац

Дизајн корица
Александар Јовичић

Тираж
500

Штампа
ФинеГРАФ, Београд

Дистрибуција тел. 063/328-003

**ДРЖИ УМ СВОЈ
У АДУ
И НЕ ОЧАЈАВАЈ**
**ЖИВОТ И ЧУДА,
ПОУКЕ И БОГОСЛОВЉЕ
ПРЕП. СИЛУАНА СВЕТОГОРЦА**

Књиго уредник:
МАТЕЈ АРСЕНИЈЕВИЋ

БЕОГРАД
2004.

“ДРЖИ УМ СВОЈ У АДУ И НЕ ОЧАЈАВАЈ” - ХРИСТОВА ОТКРИВЕЊСКА ЗАПОВЕСТ ХРИШЋАНИМА ПОСЛЕДЊИХ ВРЕМЕНА

**“Ко се, онда, уопште може спасити?” (Мт. 19, 25) -
Преп. Антоније Велики и Преп. Силуан Светогорац**

Једне ноћи, првих десетлећа IV века, у тиховатељским тишинама и дубинама египатске пустиње, одвијао се драматични разговор између Бога и човека. Видевши, у благодатном виђењу, да је читав свет невидиво премрежен и оплетен злдатним мрежама сатанским, Преп. Антоније Велики је заридео пред Богом, говорећи: “Тешко роду људском! Ко се, онда, уопште од ових мрежа може избавити? Ко се може спасити?”. И Бог му је одговорио: “Смирењем се човек спасава од мрежа сатанских и оне се њега не могу ни дотаћи!”.

“Научи ме, Господе, таквом смирењу”, молио се дан и ноћ најсмиренији међу смиреним подвижницима египатске пустиње. “Антоније, још ниси достигао меру смирења обућара који живи у Александрији!”, одговорио је Господ. Похитавши да се научи истинском смирењу од онога који га је стекао, Преподобни је, стигавши у Александрију, од Богом откривеног му обућара, који је читав дан, на улици, у градској вреви, поправљао прашњаву обућу, чуо следећу Божанску поуку: “Знам да никада никакво добро нисам учинио, али од јутра до вечери себи говорим и у срцу понављам - сви ће житељи овога града, због својих врлина, ући у Царство Божије, једини ћу ја отићи у вечну муку, због греха својих!”. Чувши ово, Божански Антоније се смирио до праха пред овим делањем спасења, рекавши: “Сине мој, ти си, седећи мирно (=тиховатељски) у дому своме, стекао Царство Божије, а ја, иако читав живот проведох у пустињи, још нисам достигао меру твог духовног опита и расуђивања”.¹

Прошло је шеснаест столећа, и једне ноћи, сличне оној у којој је Антоније беседио са Богом, почетком XX века (1906. године, како претпоставља архимандрит Софроније Сахаров, духовни ученик и агиограф Преп. Силуана), у откривењској тами светогорске келије пламсао је, поново, исти тајанствени разговор између Бога и човека. Човек Божији, монах по имену Силуан, молио се у својој келији, попут Јоне у утроби кита, у агонији свог малог гетсиманијског часа, док су се око њега, у видивом облику, ковитлали зли дуси, нападајући га и не допуштајући му ни да се моли, нити да чини метаније пред иконом. Видевши козмос своје келије сав премрежен злдатним енергијама сатанским и своју потпуну немоћ пред тим човекоубиственим мрежама, *ожалосиивши се веома у духу*, човек Силуан се смирио до праха пред Богом и смерно наставио да се моли: “Господе, видиш да хоћу да Ти се молим чистим умом, али зли дуси ми не дају. Кажи ми, шта треба да чиним да би они отишли од мене?”. Господ му је одговорио: “Горди увек *шако сирагају од ђавола*”. Човек Силуан је опет питао:

На почетку овог века
беше реч Господа Старцу Силуану:
„Држи ум свој у аду и не очајавај“.
Тачан датум овог догађаја нисам успео да сазнам.
Он се могао десити 1906. године.
Реч дата Силуану, неупоредива је по својој вредности,
и за многе верујуће представља
звезду водиљу ка непролазном Царству (Јевр. 12, 28).
Реч Христова: „и не очајавај“
дата је кроз Старца Силуана нашој епохи,
обележеној изузетно тешким, свеопштим очајањем.
Силуан је, примивши реч од Господа,
у потпуности ту реч применио на себе.
Ево како он о томе пише:
„Почео сам да чиним онако како ме је научио Господ,
и мој ум се очистио, и Дух је сведочио *спасење*“.

Старац Софроније (Сахаров)

1. Еп. Игнатиј Брянчанинов, *Отечникъ - избранныя изреченія святых иноковъ*, Bruxelles, 1963, с. 41, 43.

"Господе, Ти си милостив и Тебе зна душа моја, кажи ми шта да радим да бих стекао смирење?". Бог му је одговорио: "Држи ум свој у аду и не очајавај".

Стојећи свим бићем својим у подвижничком Предању Цркве, Преп. Силуан је прихватио ову заповест Божију, учинивши је доживотним псалмопојањем своје ипостаси (Пс. 118, 54), својим животворним дисањем, баш као што је и Преп. Антоније прихватио кенотичко делање александријског обућара као своје правило спасења. Преп. Силуан је, заправо, одмах препознао спасењску истоветност Христове заповести (Држи ум свој у аду и не очајавај) и исихастичког молитвеног правила александријског обућара (*Сви ће се сјасити, само ћу ја пројасити због својих зреха*).

Тешко да је, у читавом XX веку, том голготском столећу најкатаклизмичних збивања у досадашњој историји света² било битнијег разговора од овог. Зашто? Зато што су, лицем у лице, разговарали Ваплоћени Бог и човек Божији о најважнијем питању свих векова, о истом оном свепитању о коме је беседио Бог Живи са Преп. Антонијем Великим, када је Свеу дао да види сатанске мреже којима је оплетен цели свет: *како да се човек сјаси*, како да испуни сврху свога битовања - обожење, како да оствари оно што му је (пре свега, по његовој створености, а онда, уз то, и по његовој палости) *немогуће* (Мт. 19, 25), када, против њега, онтолошки немоћнога и трулежнога, и његовога спасења војује *не крв и шело него господар шаме овога света са својим легионима злобе* (Ефес. 6,12)? У том откривењском сословију, Бог је, лично, још једном потврдио да спасење/обожење човеково (које јесте само Чудо над чудима историје!) не само да је *могуће*, већ је и заповеђено човеку као једини човека достојни живот. Сами Спаситељ је саопштио Своје натприродно откривење-заповест Цркви и Хришћанима последњих времена (а то су сва времена Цркве до Другог доласка Христовог!), о путу, начину и методу спасења и обожења, тј. живљења Евангелија и *задобивања Духа Света* управо у "овом свету", напредујућем у апостасији, који се својим теоријама и праксама, својом анти-ваплоћенском Метафизиком активно и радикално *проишви Евангелију* (1. Петр. 4, 17) и *Духу Светоме* (Дел. ап. 7, 51).

"Држи ум свој у аду и не очајавај" јесте најдубља и најскупља реч XX века, јер је лична реч Логоса Христа, заповест у којој је *Живот* (Јн. 6, 68), непосредно од Бога Живога откривена људима и народима, и то на почетку (по сатанској „помпи“ и недељима порицања Бога и човека) најадскијег од свих векова од постања света. Христос, наша *Расвета Љубав* је - пре Гулага, Аушвица, Јасеновца и Хирошима (у којима ће и Сам поново бити разапет и убијен у свима убијенима!) дао откривење о томе како је могуће остати човек - *ишеница Божија*, како је могуће постати обожени човек - *чист хлеб Христ*у, бог по благодати, *самлевен зубима зверова*³ у сваком (новом) Гулагу, Аушвицу,

2. Јер XX век беше век два светска рата, век стотине милиона телесно мртвих и рањених/милијарди жртава духовних злочина и геноцида, век "апокалипсе сада" комунизма-нацизма-американизма/глобализма, век фисије атомског језгра као удара на основу твари Божије, век покушаја клонирања људске ћелије као удара на ипостасну круну твари Божије, век глобалне еколошке кризе/суда човековог над богосазданим Икосом, век техно-нихилистичке виртуализације реалности, Интернета и CNN-а, век радикалног укидања суверенитета и идентитета личности и заједница, век почетка "Краја Историје" и планетарног поклоњења *кнезу овога света*...

3. Св. Игнатије Богоносац, *Посланица Римљанима*, IV, 1, у: Дела Апостолских ученика, Ман. Хиландар-Ман. Тврдош, Требиње, 1999.

Јасеновцу и Хирошима, како у животу, тако и у страдању, у суочењу са смрћу и у смрти самој; откривење о путу обожења човековог, кроз богоподобни кеносис и смирење, које је дејствено и неутуђиво, чак, и усред саме *гнусобе ойсушоена* (Мт. 24, 15). Можда најкраснији делатник силе тог откривења јесте управо наш Св. Вукашин Јасеновачки, Срб Христа Бога, који је 1941, мучнички држећи ум свој у аду и не очајавајући пред лицем зла и смрти, стекао и сачувао Мир Божији и Царство Божије у себи, и у усташком кољачу, док му је овај камом одсецао уши, нос и језик, и копао очи, благодатно (=светосилуановски) препознао грешно и од Бога отпало дете Божије, које живи у тами небогопознања и ропства сатани (*Само ти, дијете, ради свој бога!*).

Заповест Христова о подвигу неочајавајућег смиравања, засијала је као филокалијско сунце у епохи *Часа шаме*, у којој је опит погружености у *шаму најкрајњу* (=бездано очајање), постао апсолутно свачије власништво, од детета до старца: сви су озрачени адском радијацијом унија, сви су *лишени славе Божије* (Римљ. 3, 23), сви су искусници онтолошке Муке "неба затвореног" и "земље далеке".⁴ И нема ниједнога данас да није макар прикоснут опитом, чулно опазивога, урањања у онтолошку трулежност/растакање човештва и историје, свакога односа и смисла, у безнађе често дубље и страшније од телесне смрти. А ми смо, кроз неустрашивог смиренника Божијег Силуана добили, ову љубвену заповест као *свеоружје Божије* (Еф. 6,11) за побеђивање сатане, ада, греха, унија, трулежности и небитија.

На тој натприродној заповести и делању Преп. Силуан је доживотно саздавао сав свој подвиг, све своје трпљење, све своје спасење. Ово *шиховашельско правило сјасења се*, Силуановом васкрсно-радосном светошћу, проширило у свет попут тајанственог шапата Божијег, и ми, данас, чујемо како оно, као *васеленски пракишкована теорија-и-пракса обожења*, бруји на многим језицима света. Изговорена, најпре на руском (Христос се на историјском руском језику обратио Силуану!), ова блавест о победи над (духовном) смрћу се, у правом малом новопедесетничком чуду, излила у многе језике света, објасјавши живот Цркве и хришћанску васелену као једна од најпрактикованијих молитвених речи XX века: *Држи ум твој во аде, и не отчаивайся...* Tiens ton esprit en enfer et ne désespère pas... Држи ум свој у аду и не очајавај... Keep thy mind in hell and despair not... Ten tu mente en el infierno y no te desesperes... Tine mintea ta in iad si nu deznadajdui... Hälte deine Fernunft in der Hälle und verzweifle nicht... Заставайс духам у пекле и не упадај у адчай... Tænk uophørligt på helvede, og fortvivl ikke...

Иако, по околностима свога објављења, ексклузивна, и, по свом парадоксалном садржају и наглашено подвижничком карактеру, више него тајанствена и, за данашње људе, готово херметична, *благовесит-зайовесит Христова* о држању ума у аду и неочајавању је, за само један век - (за две године отпразноваћемо сто година од њеног апокалипсиса - откривењског објављења савременом свету!) - постала општецрквено благо свих народа света, црквена, животворна и незаменива својина свих Хришћана, а нарочито оних који, живећи у свету, у *злим данима*, не очајавајући, *користе време* (Ефес. 5, 16) као право време за служење и делање Господу.

4. Тајанствен исон овог Христовог Откривења брујао је и над бродоломом и потонућем Титаника 12. априла 1912., којим је, симболички, започео XX век као век Бродолома („старе“=хришћанске) Историје, као и над библијским падом и нововавилонским рушевинама Кула близнакиња Светског трговинског центра у Њујорку 11. септембра 2001., којима се, у тајанственом смислу, исти век и завршио, а које су предобразиле апокалиптичку тајну III миленијума.

Ни ова, као ниједна друга заповест Христова, није ексклузивистичког нити елитистичког карактера, и није никада била намењена "духовно привилегованима" (каких уосталом и нема у Цркви!), већ свима онима који се, по мери својих снага и своје љубави, труде да подвижнички живе у Цркви Духом Светим, тј. Божанским енергијама (=животом). Ова заповест за своје делање не захтева никакве посебне "сакралне" услове нити околности (егзотичне пустиње, тајанствене пештере, удаљене скитове, древна библијска места...), у њој нема ничег "спиритуално"-екстатичног, она је кенотичка и енстатична, њено се делање збива унутра, у срцу, и зато ју је могуће делати Богу, као унутарње и неотуђиво делање спасења, на сваком месту и у свако време, у свим околностима нехеројске и пепелом адске монотоније згреха (Жорж Бернанос) затрпане свакодневице: и у градском превозу и на пијаци, и у болници и у фабрици, и на двору и у тамници, и на теолошком симпозиону и на стратишту, и за компјутером и поред дечије колевке... Она је благо и првих и последњих, и великих и малих, и учених и неучених, свих оних за које је Христос умро на Крсту да би их избавио из ада и увео у трисунчани Загрљај Очев.

Држи ум свој у аду и не очајавај - јесте Божије откривење о Божанском методу човековог спасења у свим историјским околностима, о подвигу неочајавајућег смиравања као *црквеном њушу спасења*, откривење изражено на језику епохе, јер је управо наша епоха више него иједна друга икада раније обележена адским очајањем козмичких размера. Ова Божија заповест је, стога, суштински еклисиолошка, јер представља позив на бескрајно улажење/узлажење у Тело Христово - Цркву као литургијско-подвижничку заједницу обожења, у којој јединој, по речима Преп. Силуана, јесте *радосиј спасења кроз христолошко смирење*. Ова заповест, дакле, не само да се открила као жива и живна реч читавог подвижничког Предања Цркве свих векова, већ и као пророчка реч, Божијег откривења о мартирској будућности Цркве, о мартирској моћи и сили Цркве у последњим временима, која, по речима Преп. Силуана, јесте и *која ће бити*, у њеном *свештом кеносису и шриљењу*.

Сведочење Преп. Силуана о држању ума у аду и неочајавању

А ево како је Светитељ разумео и практиковао ово Божије откривење:

Господ се сажалио на мене и Сам ме је упутио како се треба смиравати: "Држи ум свој у аду и не очајавај". Господ ми је лично заповедио да држим ум свој у аду и да не очајавам. Ето, шиме се њобеђује ђаво.

И мени је дао Господ да разумем моћ тих речи.

Мислио сам: зрешан сам и досиојан сваке казне. Али, Господ ми је умешто казне дао Духа Свештог Који је слађи од свега на свету. Ако хоћеш да осећаш у себи благодат Свештог Духа, смири се, као што су чинили Св. Оци. Александријски побунар мислио је: „Сви ће се сјасити, само ћу ја њојасити“.

Почео сам да радим како ме је Господ учио и моја се душа радовала миром у Богу, и сада и дан и ноћ молим од Бога Христово смирење.

Господ ме је научио да држим свој ум у аду и да не очајавам, и ипак ове године смирује душа моја, али још увек нисам сјеккао истинско смирење.

И ја, када држим ум у аду, имам мир у души, а чим заборавим на то, наилазе рђаве мисли, неугодне Богу.

Од сада држим ум свој у аду и зорим у мрачном огњу, и шудујем за Господом, са сузама Га шражим и говорим: „Ускоро ћу умрети и бићу зашворен у адску тамницу, и тамо ћу зорети и шудовати за Господом и илакаити: "Где је

Господ мој, Кога зна душа моја?“. Зашто Га не видим у души својој? Што Му смета да живи у мени? Значи да у мени нема смирења Христовог и љубави према нејријашљивима.

Да ми Господ није дао да Га познам Духом Свештим... ја бих очајавао за своје спасење; али сада се душа моја чврсто узда у милосрђе Божије, иако сам по својим делима заслужио муку и на земљи и у аду.

Пошребно је сматрати себе најгорим и осуђивати себе на ад. Тако се смирује душа и загобија њокајнички њлач од којег се рађа радосиј. Смируј себе што боље можеш; држи ум свој у срцу и у аду. Уколико се будеш више смирио, ушoliko ћеш већи дар њримити од Бога. Велику сам користи имао од њаквих мисли: ум се мој очистио и душа је нашла мир.

Пред заслепљујућом тајном пове Христове заповести

Држи ум свој у аду и не очајавај... Како да "савремени човек" - који је, "савремен" управо по томе што је, чак и када себе сматра Хришћанином, сачерен "духу времена" (а тај дух је данас, у најмању руку, дух отуђености од *Земље Живих*, Тела Христовог, животворног Предања Цркве) - разуме ову, за њега, потпуно непрозирну и неразумиву поуку? Он је не разуме ни у појединостима, ни у целини! Шта је то "ум" (νοῦς), који није ни интелект, ни ratio, и која је, у подвижничком Предању Цркве, разлика између ума и разума, и због чега је то разликовање суштински важно за истинити живот и спасење човеково? На који начин оно што је невештаствено и што нема „облика“ ни „места“ може да се „држи“ (и чиме)? Како су Оци поимали и (зашто, ради чега?) практиковали "држање ума"? Даље, шта је то „ад“ (да ли је то онај „пак“ из фантазије западне религијске уметности или јефтиних брошура о смаку света?), а шта је, тек, "држање ума у аду" (да ли беслосно замишљање паклених призора или психопатолошки мазохизам?)? Шта, потом, значи: "не очајавај", односно - како је могуће слуштати се, макар у мислима, у горуће ништавило и, при том, не очајавати? Зашто би, уопште, савремени човек, који већ живи опкољен, опхрван адским опустошењем у себи и око себе, у читавој цивилизацији, држао ум свој у аду: та, њему је потребно управо супротно - да се избави од пакленог незнања које га притиска одасвуда! Какав је то подвиг неочајавања? Шта је то, уопште, подвиг? И какве све то везе има са стресном свакодневицом која немилосрдно обезличује човека, сводећи га на потрошну ствар међу стварима? Када, данас, станемо пред заслепљујућу тајну откривења Христовог Преп. Силуана, питања слична овима роје се у недоглед. Број тих питања је сразмеран мери наше отпалости и удаљености од подвижничкога Предања Цркве, од светоотачке теорије и праксе спасења у Христу.

Нама, људима савремене епохе, ово откривење о путу спасења (=сшшшцања Духа Свештог и Царства Божијег), у околностима напредујућег опакљивања свега људског и земаљског, дато је у виду личне заповести Христове и ми смо од Самога Спаситеља призвани на то да делање ове заповести (=воље Божије кроз њу пројављене) постане наше насушно Јело (Јн. 4, 34), да живимо приопштавајући се, кроз њу, Божанскоме животу, јер и она, као и све заповести Божије, јесте *живош вечни* (Јн. 12, 50). Или, још заостреније, али гледано из перспективе циља: нећемо *остјати* у *Љубави Божијој* (=заједницењу са Богом, спасењу/обожењу) ако заповест ову не будемо испуњавали (Јн. 15, 10), јер у *Љубави Божијој* остаје само онај који љуби Бога, а љуби Га једино онај који

швори зайовесї Његову (Јн. 14, 15). Но, како да испуњавамо оно што не разумемо? Ми смо, дакле, дужни да се, по мери своје вере, потрудимо да појмимо и, потом, да, по мери своје љубави, деламо ову заповест дату свима, стављену "на располагање читавој Цркви"⁵; јер од њеног испуњавања зависи не само наше, већ и спасење читаве твари.

Будући да се ради о живом наставку проповеди Евангелија од стране Самога Логоса, о нарочитом откривењу и новој заповести датој лично од Бога Живога, верујемо да у њој нема ничег неважног нити случајног, због чега се она не сме произвољно тумачити, поготово што није заснована на људској, већ на Божанској логици, на логици Распетога Логоса и Његовог силаска у ад, (која је апофатички слом сваке људске логике и поимања, јер својом тајном надилази све што је створено, како оно чулно опазиво, тако и оно умопојмиво). Зато ову реч Христову морамо да поимамо и деламо смерно и несамовољно, у послушности Цркви, њеном *уму Христјовом* (1. Кор. 2, 16), који је *саборни ум Отаца и Машера Цркве*, јер свака несмерност и самовоља у духовноме поимању и делању води, најпре, у прелест, а онда и у духовну помраченост ума и смрт душе. Зато је веома важно, колико је то могуће, што обазривије и нељубопитљивије погрузити се у недомисливе дубине ове, можда, најважније подвижничке речи Цркве свих векова,⁶ ослањајући се, у сваком кораку, на искуство спасења „свештених стражитеља (трезвеноумника)“, исказано у подвижничком богословљу Цркве, а пре свега на лични опит Преп. Силуана, делатника и благовесника овог откривења.

"Ум" и "држање ума" у подвижничком Предању Цркве

Подвижнички Оци Цркве, на основу свог делатног и сазрцатељског опита (=суза, зноја и крви своје душе) јасно разликују ум од разума, и то разликовање сматрају суштинским за човеково спасење⁷. Они сведоче да је ум за душу оно што је око за тело⁸, сазрцатељска зеница душе, тј. ипостасно средиште и владичански престо човековога личног битовања. Ум (*νοῦς*) није разум, већ теоријска (сазрцатељска) способност душе којом човек - учествујући, смерно и чисто, у Божијим нествореним енергијама - општи са Богом и, тако, прима благодатно богопознање (које је - живот!), познање онога што је *нестворено*⁹, а, онда, у Богу Логосу, поима логосе (смислове) свега што постоји. Разум је праксичка (делатна) способност душе којом човек, истражујући оно што је *створено* и "правилно расуђујући у праксичким стварима"⁹ живота, врлински *дела Богу*, изражавајући, при том, по мери своје очишћености и дарова, благодатни (богопознајски, богословски) опит ума.

Ум (теоријска способност душе), не остварује се као размишљање (што се данас подразумева када се каже - "уман човек" или "најумније главе"), већ у смиреном кретању ка богоопштењу и богопознању, док се разум (праксичка способност душе) не остварује као хуманистички "здрав разум", нити као ме-

5. Протоиерей А. Геронимус, *Откровение Преп. Силуана*, Альфа и Омега, 1999, Н.1, с. 147.

6. Јер „аскетски свет не зна ни за један већи принцип од овога, датог Силуану од стране Самог Христа“, Монах Давид (Перовић), *Држи ум свој у аду и не очајавал - зайовесї Госјодња гаша Сїарцу Силуану и људима наше епохе*, у овом зборнику, стр. 414.

7. Metr. Hierotheos Vlachos, *Freedom and the Nous*, THE PERSON IN THE ORTHODOX TRADITION, Birth of Theotokos Monastery, 1998, p. 296.

8. Св. Јован Дамаскин, *Тачно изложење Вере православној*, II, 26, Јасен, Никшић, стр. 208.

9. Metr. Hierotheos Vlachos, op. cit., p. 295.

тафизички *ratio* у свакодневном прорачунавајуће-експлоатишућем односу према свету, већ у расуђљивом делању врлине, у врлинском животу. У овом предањском контексту, уман човек је само онај човек који се труди да живи боговиђењем-богопознањем, тј. благодаћу Божијом, те, онда, најумније главе сваког народа или друштва (па и нашег) нису, као што се то данас тврди, најгордији интелектуалци, већ најсмиренији Светитељи и Подвижници (који своју Божанску *иаметш* стижу кроз многу патњу непрекидне *иамјашш* - сећања на Бога), а позивање на "здрав разум" јесте, онда, заправо позивање на неодступни подвижничко-врлински живот ради очишћења (=оздрављења) срца од страсти и помисли, да би у њега потом могла да се усели нежна благодат Духа Светога.

Функција разума је да све животне моћи човекове, расуђљиво управљајући њима, обједињује једне са другима и сједињује са умом¹⁰, а функција ума је да, владајући словесним моћима душе, целога човеку, души и телу, саопштава (предаје) светлост и здравље заједницења са Богом. Управо због тога Оци у човековој умности и самовласности тј. слободној вољи виде његову иконичност¹¹, јер просветљени (=облагодаћени) ум управља слободно (=самовласно) словесним моћима душе (дакле и разумом). Дакле, разум дејствује *їприродно* (=здравно) када је различит од ума и под владичанством ума, а ум дејствује *їроїшїїприродно* (=болесно) када се поистовети са разумом, односно када да му се потчини.

Истинито делање ума је богомислије, умно-срдачна молитва и боговиђење, а истинито делање разума је очишћење срца, односно душе и тела за Бога. Зато, по кападокијским Оцима, црквено делање (пракса) узводи у сазрцање Бога, и заједницење са Богом (теорију),¹² тј. кроз покајање и очишћење, кроз литургијски и подвижнички живот у Цркви, човек усходи ка просветљењу и богопознању, преображавајући се, у том црквеном узрастању, из безличне јединке у обожену личност. Када човек, по речима Преп. Максима Исповедника, "благодаћу Духа Светога и својим трудом и усрдношћу", успе да сједини све моћи душе (ум и разум, виђење и делање, веру и знање...) онда се он сједињује са Богом и битује на начин заједницења са Богом: и то је спасење/обожење човеково, "јер човек тада постаје по учешћу (енергији) оно што Бог јесте по суштини"¹³, бог по благодати; и сједињен са Логосом он поима логосе свега што постоји и сараспиње се, у Божанској љубави, Логосу Живота за живот и спасење свега што постоји. У човеку тада дејствује Царство Божије већ овде и сада, тј. *Дух Свети Који живи у Свєїшїма* (Преп. Силуан, 166)* и Божанске енергије прожимају тада не само душу, него и тело обожених, Светих и они нам остављају Свете Мошти као печат своје Божанске љубави према свима и свему.

Као што је око - телесна двер кроз који видиви свет улази у биће човеково, тако и ум, као око душе, јесте духовна двер кроз које невидиви свет улази у човека. Ум саопштава читавој ипостаси човековој енергије са којима општи: ако општи са Богом - енергије Божанске благодати (као код Светих и подвижника), ако, пак, општи са сатаном и "овим светом" - енергије сатанске злодати (као код грешника који се не кају). Ако је ум здрав и светао, тј. у-

10. Преп. Максим Исповедник, *Мисїагогїя* V, Творения, I, Мартис, Москва, с. 165.

11. Св. Јован Дамаскин, op. cit., стр. 207.

12. Еп. Атанасије (Јевтић), *О Доброїољубљу*, Добротољубље I, Хиландар, 1996, стр. 10.

13. Преп. Максим Исповедник, *Мисїагогїя* V, Творения, I, Мартис, Москва, с. 164.

* У заградама, иза наведених одломака из Поука Преп. Силуана, увек стоји редни број под којим се одређена поука налази у овом издању (*їрим. їпрп.*).

заједницењу са Христом *Сунцем Здравља* (Малах. 4, 2), тј. ако живи, хранећи се Његовим Зрацима - нествореним енергијама, онда у све биће човеково улази благодат Божија и онтолошко здравље (целосност у Богу), светлост живота и богопознања, себепознања и познања твари, *мир и радосиј у Духу Светоме* (Римљ. 14, 17). С друге стране, помрачен и болестан ум (који заједнички са сатаном и "овим светом") преноси ипостаси човековој духовни мрак и болест (психосоматско растројство ипостаси). Како то бива? Ако ум, свој поглед, уместо ка Божанској Светлости, преусмери ка ономе што је тварно, што као створено у себи нема светлости (=живота), а потом увек, у крајњем исходу, и ка сатанском, онда ум не само да остаје без Светлости Божије, не само да се помрачује и ослепљује (не разликујући више нестворено од створенога, а потом ни добро од зла, истину од лаж, живот од смрти...), већ одступа од заједницења са Богом, "ископчава" се из Божанске енергијске Мреже Спасења и "укопчава" се у сатански, адски „интернет“, и постаје, најпре, пасивни проводник а потом и активни сарадник његове злодати, и у читаво биће човеково улази тада духовна помраченост, незнање, растројство и мука.

Када, дакле, ум услед греха (чији је узрок, од Адама и Еве, увек, у примљеном и, потом, човековом сарадњом, у дело оствареном, сатанском предлогу, тј. помисли-злодатној енергији, која потом постаје и човекова енергетска навика, тј. страст) прекине заједницење са Богом и удаљи се од Њега, изступивши из Царства Његове благодати, он се духовно помрачује, ослепљује за Божанско, губи своју боголикоост (=слободу) тј. вољу за смирење, и не распознајући више вољу Божију (за коју је постао незнавен), почиње да живи по "вољи својој", а то је, заправо, увек воља сатанина. Зашто? Заборавивши на Бога, ум пада у самозабрав, престаје да врши своју Богодану функцију стражења на дверима срца (наравно, не срца као телесног органа, већ као тајанствене дубине личности), и лукаве сатанске помисли-енергије, *које рајују кроз нас*,¹⁴ несметано улазе у човека, представљујући се, у његовом, обезумљеном разуму као његове сопствене мисли („јер је огреховљени ум човеков склон да дејство ђавола прихвата као своје природно деловање"¹⁵) и тиме му претварају (=енергизују) живот у ад: човек постаје *енерџумен ада*¹⁶, "ђаволског позоришта" (*које чојка ниже скојша сѣавља*, Луча Микрокосма, Посв. 88-89), постајући од бића "по икони Божијој" биће "по икони палого света", односно "по икони ђавола"¹⁷.

Отпавши од своје првобитне функције, ум се, противно својој динамичкој природи пасивизује и пада у ропство разуму, који се бави само оним што је створено и смртно, а кроз њега и у ропство "овом свету". А „овај свет“ је, по Св. Исааку Сиријском, *збирно име за све сѣрасѣи*.¹⁸ од којих је прва - гордост. И та греховна пасивизираност ума јесте, по Оцима Цркве, сама суштина човекове палости.¹⁹ Црпећи своју силу, без ума-стражитеља и задржатеља, из сатанске злодати, разум постаје медиј дејствовања злих енергија помисли, јер умрежује

човека у сатански "интернет". Разум почиње гордо да јача у вољи за "познање добра и зла", вољи за моћ, која јесте воља за поробљавање и уништавање, и тако се, у онтолошком смислу, човек не само посветовњачује и постварује, већ и opakљује. Човек тада не само да више не твори вољу Божију, него не твори чак ни вољу своју, већ вољу *човекоубице од искони* (и то самоубиствено понашање и стање се, у подвижничком Предању Цркве, назива "самовољом") и тим анти-послушањем палости човек бива активно укључен у злобитовање демона и њихову "очајничку тежњу ка небитију, које никада не могу достићи"²⁰: његово ипостасно имање (ὀυσία) се растаче кроз адски нихилизам страсти, он се гаси, тонући у онтолошку растројеност која се пројављује као неподносива психосоматска мука бесмисленог постојања.

Запавши, са једне стране, у адску "екстазу", битовање ван себе у *земљи далекој*, тј. у окамењену расејаност у "овај свет" и страсти, а са друге стране у потпуно унијне (онтолошку обамрлост и ослабљеност), ум исту ту болест и растројство уноси у читаву личност (душу и тело) човекову, јер се моћи душе - с једне стране, словесне (теоријске и праксијске) и животне, а са друге умна, жељна и вољна - такође, онтолошки растројавају и расејавају. У том стању „мрачне страсти дејствују као зид који спречава душу"²¹ да заједнички са Богом и човек почиње живи у самом себи и у историји као суви лист гоњен многим ветровима, у духовном слепилу и незнању, расејаности и незнању, без свести о свом Божанском пореклу и циљу, у осећању бемислености свега, подложен болестима тела и душе, у ропству помислима и страстима, које "једне људе, услед гордости, доводи до окамењенога срца, а друге до менталних болести"²².

Тонући у забрав (*забытъ*) Бога, човек, спада из свог истинског битовања, заборавајући на своје назначење и циљ свога живота - заједницење са Богом и обожење. Он почиње да живи неподвижнички и неевхаристијски у једном неподвижничком и неевхаристијском свету²³, који за њега постаје "долина плача", место непрекидног страдања тела и душе. Он живи у стању онтолошког невиди (*ἀδής*), небогозаједничарске и небогопознањске *ѣаме најкрајње*, у стању биолошке јединке и онтолошке самоће, које постаје његово "природно" стање (иако је то, са Божанске и црквене тачке гледишта, управо најпротивприродније стање човеково!). И не само да је адска невиделица у њему, већ је и око њега, и он сваког Другог доживљава као непријатеља своје саможивости и као пакао.

Злодуховна помраченост тј. ропство ума (разуму, страстима и "овом свету"), са једне, и ослобођење (благодатна просветљеност) ума, са друге, стоје, дакле, у најнепосреднијој вези са спасењем човековим: "Ако сва зла долазе од помрачења и поробљености ума, онда то значи да човек мора да усмери своје напоре да ослободи ум од утицаја разума, страсти, чула и окружења"²⁴. Једино истинито ослобођење и слобода човекова, како сведочи многовековни опит подвижничких Отаца, јесте у слободи ума од помисли и страсти (= "овога света"). А будући да корен-страст свих страсти јесте гордост, која својом енерги-

14. Стефан Фиваидский, *Аскейическое слово* 37, у: Творения древних Отцов-Подвижников, Мартис, Москва, 1997, с. 170.

15. А. И. Сидоров, *Комментарии*, у: *op. cit.*, Мартис, Москва, 1997, с. 171.

16. Монах Давид (Перовић), *Повраћак Лишурђији - повраћак живом живоју*, у: *Без Причешћа нема обожења*, Образ светачки, 2004, стр. 295.

17. Блажени Старац Филотеј Зервакос, *О љубави, смртности и послушању*, у: *Живи људи Бога Живога*, Образ светачки, Београд, 1999, стр. 126.

18. Преп. Исаак Сиријски, *Подвижничка слова*, II, Образ светачки, Бг., 1998, стр. 62.

19. Прот. Георгије Металинос, *Православна духовност*, Црквени живот, 5/2003, стр. 11.

20. В. Н. Лосский, *Очерк мистического богословия Восточной Церкви*, М., 1991, с. 98.

21. Авва Исаија, *О чувању ума*, 13, *Добротољубье I*, Хиландар, 1996, стр. 333.

22. Archimandrite Zacharias Zakharou, *Keep Thy Mind in Hell and Despair Not: A Word For Our Generation, Alive in Christ, Orthodox Church in America*, 1997, Vo. XIII, p. 18.

23. Прот. Александар Шмеман, *За живот света*, Православье, Београд, 1979, стр. 17.

24. Metr. Hierotheos Vlachos, *Freedom of the Nous*, According to Abba Isaiah, THE PERSON IN THE ORTHODOX TRADITION, Birth of Theotokos Monastery, 1998, p. 298.

јом метастатички прораста саме онтолошке саставе бића човековог, ослобођење ума, тј. искорењење гордости из човека не може се остварити без многих суза и зноја, без *подвижничког крварења* читаве ипостаси човекове.

То ослобођење се савршава кроз подвижнички живот (послушност Цркви кроз духовника, умно стражење, пост, молитву, уздржање, творење животворних заповести Христових...) и светотајински живот у Цркви (пре свега кроз Св. Тајну Покајања и Свету Тајну Евхаристије). Ослобођење ума је, дакле, немогуће без очишћења срца, без покајничког и стражитељског (трезвеноумног) црквеног живота. Предањски метод очишћења срца (тј. избацивања из њега свих помисли и злих енергија - страсти) и просветљења ума благодаћу Божијом, тј. онтолошког исцељења-уцеловљења личности и њенога обожења јесте тиховатељски црквени живот умнога стражења и молитве, који се још назива исихазам²⁵. На практиковање тог црквеног метода спасења, на тај, подвижнички пут су призвани сви Хришћани, јер су сви призвани на спасење, а спасење је без овога труда немогуће, како у време ондашњег Рах Романа тако и у време данашњег Рах Америсана. Црквени подвиг покајничког ослобођења ума од ропства помислима, подвиг исцељења тј. збирања ума из његове расејаности (кроз чула, у свет и страсти), као и подвиг стражења и чувања ума, у заједницењу са Богом, чистим од демонских помисли (=заједницења са сатаном), јесте сама Голгота, крсно место Хришћанинове непрестане "невидиве борбе" за спасење (=боготворење заједницења са Богом), и представља средишњу тачку целокупног подвижничтва и подвижничког богословља Цркве.

Ослобођење ума је повратак човека у заједницење са Богом: „Ако се ум ослободи, уклоњена је преграда између човека и Бога“²⁶ и, по речима Преп. Симеона Новог Богослова, „поставши изнова дом Тројице, ум се насељава у Тројицу“²⁷, а срце човеково постаје *храм Духа Светога* (1. Кор. 3, 16). За Преп. Јована Касијана спасење се састоји управо у томе да човек „стекне ум ослобођен (одрешен) од свега што је земно и да га сједињује са Христом, колико то дозвољава људска слабост“²⁸, чиме благодат Божија исцељује и уцеловљује личност човекову и човек прима Божански живот као свој, задобијајући, како сведочи Св. Григорије Палама, „савршенство које се састоји у томе да имамо исти ум као и Пророци, Апостоли и сви Оци, кроз које Дух Свети сведочи“²⁹. Тако, како видимо, и избављење од духовне смрти, као почетак живота у Христу, и обожење као савршенство хришћанског живота, стоје у вези са битијним стањем, тј. здрављем ума.

Али, ослобађање ума је доживотни подвиг. Стално држање ума у сабраној пажњи или трезвеноумном стражењу јесте метод непрестаног чувања ума слободним од помисли (чак и у сну), јер слобода ума се извојевава и чува свагда изнова, до последњег даха: човек чува своје срце чистим кад његов ум не допушта помислима да уђу у срце. Повративши своју владичанску функцију, ум тада недремано бди на дверима срца као „стражар који чува даноноћно“ *цело-*

25. Metr. Hierotheos Vlachos, *The Asceticism of the Person, op. cit.*, pp. 91

26. Авва Исаија, *О чувању ума*, 9, Добротољубље I, Хиландар, 1996, стр. 332.

27. Симеона Нового Богослова Глави БОГОСЛОВСКИЕ, УМОЗРИТЕЛЬНЫЕ И ПРАКТИЧЕСКИЕ, Зачатьевский монастырь, Москва, 1998, с. 55.

28. Jean Cassien, CONFERENCES, t. III, p. 18, 46.

29. Св. Григорий Палама, Триады, II, 1, 42, Канон, Москва, 1995, с. 155.

вишоси ишосиаси - „ризницу препуну злата“³⁰ (=богоопштења), спречавајући да срце изнова постане роб помисли и „гроб“ (=место адске злосмрадности). „Да бисте распознавали добре мисли од рђавих - саветује Преп. Силуан - треба држати ум свој чистим у Богу“, изражавајући овим речима опит Св. Диодоха Фотичког за кога *чување ума јесте подвиг разликовања помисли* (примања Божанских мисли и одбацивања демонских помисли).³¹ Човек се усиљава да, у мукотрпној борби црквено-стражитељског живота, ум свој држи чистим и "празним" од помисли (демонских енергија) и тиме отвореним, причасним за Божије логосе и енергије, тј. да твори вољу Божију а не своју, да творење заповести Божијих постане, свакодневним упражњавањем, његова нова и права природа: "Научи се да одмах одбацијеш помисли. Труди се у овоме да би ти ово прешло у навику. Како навикнеш, тако ћеш радити целог живота", вели Преп. Силуан (240). И то је борба доживотна, непрекидајућа, претешка, у којој се непрестано пролива крв своје душе: "*Душа целог живота води борбу с помислима, али немој се жалосити због тога, јер Господ воли храброг борца*" (237). У тој борби за обожење се, како каже Преп. Силуан, због "једне једине (примљене) помисли губи благодат и душу обузима тама" (238) и човек се сурвава у бездан адске богоостављености... О колико Бог високо, Божански цени човека, када таквим (суровим, рекло би се!) повлачењем Своје благодати на тако узвишено савршенство призива и подстиче човека: да се ум човеков, као богопознањско средиште ипостаси, смирењем и стражењем, убели и буде *бели од снега* (Пс. 50, 9), да буде Божански чист да би могао да непрекидно заједнички са Богом. Таква љубвено-васпитна богоостављеност јесте "најужи пут" свих оних који, смиравајући се, узрастају у обожењу, успињући се лествицом Христове заповести: *будући савршени као ишоси је савршен Отац ваш Небески* (Мт. 5,48). Према томе, стражитељски „нерасејани живот у послушности Христу“ је, по речима Св. Василија Великог, најбољи живот за човека, јер се таквим животом човек приљубљује Богу Живоме и уподобљује Њему кроз боготворећи кеносис и смирење.³²

"Ад" у Предању Цркве

и "држање ума свог у аду" у откривењу Христовом Преп. Силуану

У нашем сажетом и површном покушају да тајну откривењске заповести Христове Преп. Силуану приближимо читаоцима (потпуно свесни да су наше речи, без икакве сумње, за то сасвим некадре и недостојне како дубине и једноставности опита подвижничког Предања Цркве, тако и самог опита Свеченог) дошли смо до теме подвижничког стражења, "држања ума", без кога је немогуће спасење човеково. До ове тачке, подвижнички Оци Цркве нашироко

30. Стефан Фиваидский, *Аскетическое слово*, 37, у: ТВОРЕНИЯ ДРЕВНИХ ОЦЕВ-ПОДВИЖНИКОВ (перевод и комментарии А. И. Сидорова), Мартис, Москва, 1997, с. 176-190.

31. Diadoque de Photice, *Ouevres spirituelles*, p. 97.

32. Нажалост, савремени Хришћани живе у потпуном забору ове стражитељске теорије и праксе спасења/обожења, која заузима средишње место у подвижничком Предању Цркве. И то је један од битних чинилаца трагедије нашег хришћанског живљења у (пост)хришћанском свету: живимо небогопознањски, јер живимо непокајнички и неподвижнички, а одсуство крсног личног (светоигнатјевског, светоисааковског, светомаксимовског, светопаламинског, светосилуановског...) заједницења са Богом покушавамо да надоместимо иде(ологијом) заједницења, без Крста и Жртве, тј. библијски и драматични опит личности, односа и заједнице - метафизичким појмом личности, појмом односа и појмом заједнице.

сведоче, али одатле, кроз Силуана, почиње да дејствује запањујућа, Богом откривена, "новина": "држи ум свој у аду". Св. Николај Жички, један од најобразованих православних епископа и богослова XX века, у свом чувеном некрологу Старцу Силуану из 1938, јасно вели да "никада раније није чуо те речи".

Ум огреховљенога човека који се не каје, помрачен је страстима и налази се већ у адском стању незаједничења са Богом, које јесте духовна смрт, онтолошка тама и незнање, у муци злобитавања ван љубави Божије. Адско стање је, дакле, "природно" стање палого човека: "Сви народи шућују, сви су љишишени у греху, сви су се лишили Твоје благодати и живе у шами" (98), плаче Преп. Силуан адамовским плачем над духовним стањем савременог света, у коме су "искуство пакла и opakљености живота већ реално стање ствари"³³. Како, онда, да онај који већ јесте у аду уопште појми речи: "држи ум свој у аду" и зашто би он држао ум свој тамо где ум његов већ јесте?

"У аду... Шта значе ове тајанствене речи Господње, пред којим се сваки пут изнова изумљујемо? Искуство ада свакодневно живимо, али шта је то ад, у коме, по заповести Бога Живога, треба да држимо ум свој, то не знамо."³⁴

Да чујемо какав нам одговор на ово питање даје, и то на језику који можемо да разумемо, један "Небом обасјани" епископ Цркве. Митрополит Петар II Његош, кроз уста владике Даниле у Горском Вијенцу ("у глухо доба ноћи"), сведочи о свом (=мом, твој, нашем) опиту животне погружености у ад, следећим потресним стиховима: *Нада мном је Небо зајворено, не љима ни љача ни молишве./У ад ми свијећ прейворно, а сви људи љаклени духови! Црни дане а црна судбино!*³⁵ И на другом месту у Лучи: „Ад на мене са љроклејшвом риче/сва му љледам љадна љозоршша (ЛМ. Повс. 187-188).

У овим речима препознајемо - наравно, у другачијим историјским околностима (но, зар све околности историје нису суштински увек сличне, јер се свагда тичу оног најважнијег - спасења човека Божијег?) - сличност са светосилуановским опитом "буктања ада", који, у крсним и кључним тренуцима живота, *љори свуљде* око душе човека Божијег, увек самог на рубу између царства земаљског и Царства Небеског, у вртоглавој, голготској самоћи. Тада се свет претвара у ад, а сви људи - у паклене духове, јер библијски је опит да човек у овоме свету *нема човека* (Јн. 5, 7), а себе понајмање! Нада мном се Небо затворило, спустила се на мене непрозирна тама богоостављености, кроз коју не пролазе ни молитве, ни сузе: у невиду (=аду) безизлаза и глухоти безнађа, нема ми помоћи ни од кога, ни од себе, ни од другог, већ једино од Онога Кога не видим и не чујем. Ова се мука и ово страдање, ова "тама најкрајња" у мени и око мене не може се разрешити нити окончати ничим људским, нити тварним, осим Богом. Одустајем, зато, од себе и свега свога, од свега видивог и вештаственог,

33. Монах Давид (Перовић), *Држи ум свој у аду и не очајавај - зајвестит Госјодња даиша Старцу Силуану и људима наше епохе*, у овом зборнику, стр. 415.

34. Једно је сигурно: овде није реч ни о каквом сликовном замишљању пакла и паклених мука - по морбидним визуалним клишеима западних средњевековних, ренесансних или барокних мајстора - у циљу психо-религијског или мазохистичко-моралистичког (само)застрашивања а ради, јурјидички схваћеног, испаштања греха и оправдања пред Богом Судјом. Православно стражитељско подвижништво свако такво сликовно и чулно замишљање, сваку такву "визију", у трезвеноумном смирењу, одбацује управо као плод духовно болесног, помраченог ума и његове умрежености помоћу "религијске" фантазије, у "интернет" сатанске злодати.

34. Митр. Петар II Петровић Његош, Горски Виенац, Светгора, Цетиње, 2001, стр. 12.

све препуштам у руке Бога Живога, у Кога се једино надам, тихујући на дну таме. Али, авај, често нам се чини да је "Њега немоћуће умолиши" (Преп. Силуан, као искушеник Симеон) и управо зато ћемо се смирити до праха и потрпети "љрезир Госјодњи, зајо шшо саљрешисмо љројшв Њега" (Мих. 7,9), не очајавајући у утроби очаја, као Јона у утроби кита. Али, може ли човек то издржати и докле? "Или, Или, ла ма савшшани!" (Мт. 27, 46) (Хвала Господу, на овим братским речима - нашим, које је прихватио као Своје!). Долазимо до прага потпуно парадоксалног увида: адско осећање себе и света, на неки, нама непојмив начин (не нашим снагама, већ благодаћу Божијом), пројављује се, у нашем смирењу, као извор наше животносе наде једино у Бога Живога!

Али, ово је опис принудног кеносиса у безизлазу човекове задешености у или суочења са безизлазима³⁵ спољашње opakљености историје. Господ нас, пак, кроз Силуана, зове да *изађемо на дубину* (Лк. 5, 4), да из муке opakљене свакодневице, сиђемо умом у сами ад. Но, да би смо разумели о каквом силаску је реч, неопходно је да се сетимо да је Христова заповест Силуану дошла као *друђи део* откривења: први је био да "љорди увек шшо сљрагају од демона". Христос указује прво на узрок смртне болести и страдања рода људског и света, а онда даје лек. Спаситељ је заповешћу о држању ума у аду и неочајавању, дакле, открио једини, Божански лек против свесмртносне гордости и једино, Божанско оружје за победу над сатаном: *бољојодобно и бољошвореће смирење*. Сишавши умом у ад (=смиривши се), сатри гордост, згази змију на главу, тамо где она јесте, усред ада, и не очајавај, држећи се за Руку Божију.

Али где „сићи“, где је ад? Знамо да је "Царшво Божије унушра у нама" (Лк. 17, 21), но, како објашњава Преп. Силуан, "унушра нема рајских вртова, већ јесте Дух Свети Који живи у православним Хришћанима". Када, пак, у човеку није Дух Свети (а Дух не обитаву у гордима и нечистима), онда, како смо то видели из отачког учења о помрачењу ума, у човеку влада ад. Али, *унушра* нема кипућих котлова и ужарених трозубаца, већ јесу зли дуси, енергије богопротивљења које је човек пустио у себе, када се "умрежио" у њихов злодати "Интернет". Ад, дакле, *јесће у човеку који није у заједници са Бољом* и који не живи Духом Светим.³⁶ Према томе, ад није "место" већ (зло)бишшјно сљање човека, који се по својој вољи, одвојио од љубави и живота Божијег, и лишио Духа Светога. Душа одвојена од Бога и испуњена празнином незаједничења са Богом и заједничења са духовима злобе јесте адиште, невидиште: место онтолошког

35. Са безизлазима које ми, Срби Христови, итекако добро познајемо, у свим нашим крвавим бајкама, од Косова 1389. и Смедерева 1459, преко Сеобе 1690, Кађенице 1813. и Глине 1941. до Косова 24. марта 1999 и 17. марта 2004...

36. Црквенословенска реч *љаљ* долази од јелинског *σῆμα* - невид(елица), место без светлости и живота, мрачни свет мртвих (тј. све оно што стоји у обрнутој вези са *φῶς*, што је супротно од светлости, сунца, живота, вида, среће, спаса, победе) и одговара многозначном библијском *шеол*, које означава најдубље *месшо* (Мт. 11, 23), место где *нема свешшосиш, невид, смриш* (Јона 2, 3), *шшаму најкрајњу* (Мт. 22, 13.), (Јов 10, 21) и *бишшовање у шшми* (Иса. 14, 9), *муку вечну* (Мт. 25, 41), место пребивања душа које су у власти љавола (Пс. 15, 10), стање духа оних који су *ошшурени зрехом од гледања Бога* (Јуд. 1, 6), стање у коме се људи више не *сећају Бога и не љризивају Њевоу Име* (Пс. 6, 6; Иса 38, 18), *заборав* (Пс. 93, 17). Видимо, дакле да су сва значења *ада* онтолошка, а не просторно-географска, и да описују стање непостојање односа и заједничења човека са Богом и Његовим енергијама (светлошћу, животом, памћењем, радошћу...). Детаљније о значењима речи *ад* видети у: Gerhard Kittel, THEOLOGICAL DICTIONARY OF THE NEW TESTAMENT. I-a-g. WM. B. Eerdmans Publishing Company, Grand Rapids, Michigan, 1964, pp. 146-149.

невида, алогосне таме, духовне смрти и смртне жалости, „кнеза смрти и духа небитија“^{36а}. Ад је у срцу човеком: *Сиђи у своје срце и тамо ошћични борбу иројив сашане*, вели Црква устима Макарија Египатског.

То адско стање одвојености од Бога, при коме душа духовно умире налазећи се усред Живота Божијег и при коме душа саму светлост Љубави Божије (будући да је, због своје греховне помрачености, затворена за њу), осећа као огањ и мучење, јесте стање које подвижнички Оци називају "богоостављеношћу". Али, Бог никада не оставља човека и никада није одсутни Бог: *Да сиђем у ад, и онде си* (Пс. 138, 8). Дакле, Бог је и у аду, "скривен у Своме несхвативом трпљењу и смирењу"³⁷, присутан на месту Свога „одсуства“, чак и у срцу које Га неће, из кога је истеран гордошћу. Али, битијући, на надсуштни начин, и тамо где Га није, Бог не укида слободу оне личности која, злоупотребом своје слободе, хоће и производи сопствену богоостављеност и opakљеност. Скривен у човеку који Га је оставио, Христос, у непојмивом кеносису јуродиве Љубави Божије, наставља да *и ројоведа Евангелије душама* у свим адовима (1. Петр. 3, 19, 4, 6), јер силаском Христовим у ад нема више ниједнога места у твари које није објаснено Богом: „Дух Свети је и у аду присутан као Љубав“³⁸

Христос је први, *нас ради и нашега ради сијасења*, сишао у ад и изашао из њега, показавши нам Свој пут као наш: *Онај Који сиђе што је исти Који и узиде више свију небеса да исијуни све* (Ефес. 4, 10). Он држи у Својим рукама *кључеве смрти и ада* (Откр. 1, 18), јер је "смрћу победо смрт" (Тропар Васкрсења) и "умрћвио ад блисташћем Божансћива" (Тропар на јутрењу Велике Суботе). И нема другога пута којим бисмо се могли уткввити у Тело Христово, спасти се/обожити се и стићи до наручја Свете Троице осим кроз учешће у Христовом Крсту и Његовој крсној смрти, у Његовом силаску у ад и Његовом блистању Божанства, у Његовом Васкрсењу и Вознесењу. И Христос, као Првоподвижник и Првоопитник силаска у ад, лично *зайоведа* (ради се о императиву!) Силуану (и, кроз њега, свим Хришћанима нашег гордог и очајавајућег поколења) да пође овим Његовим, крсно-силазним путем кеносиса и смирења до ада, путем Цркве, јединим "путем који води у васкрсени узлазак и живот вечни"³⁹, с десне стране Оца.

Наш пут није пут на горе, већ пут на доле! Ево нас у судару са кључним сотириолошким парадоксом: наниже се иде лествицом Божанскога усхођења! Наша вера и љубав морају да, у дубљем смислу, „полује пред светом“ (1. Кор. 1, 27), да бисмо могли кренути путем на који нас Христос позива: *осћави све и хајде за Мном, сиђи у ад и немој да очајаваш!* Какав позив и то на какав пут! Како нуђење и то каквих „опција“! Насупрот свим пророцима и боговима који нуде хедонистичка рајска насеља, спиритуалну хармонију, избављење душе од мука телесности, свет чистих идеја, блаженство таутологија... наш Спаситељ нас позива на *силазак на месту где Га нема* и на борбу против очајавања у срцу *шаме најкрајње*: "Слуштај се, у слободи, до ада, смираваш се на том месту невиделице, где сам тајанствено присутан у Својој одсутности, и тамо не једи са дрвета очајања, да бих те, Ја, Васкрситељ, пронашао по сијању твоје послушности и смирења, нахранио те Собом, Дрветом Живота, и извео те на светлост

36а. Прот. Георгије Форовски, *О Смрти на Крсти*, Теолошки погледи, 1-3/90

37. Протоиерей А. Геронимус, *Откровение Преп. Силуана*, Альфа и Омега, 1999, Н.1, с. 151.

38. Архим. Софроний, *Старец Силуан, Эсекс, Мон. Св. Иоанна Крестителя*, 1990, с. 50.

39. Archimandrite Zacharias Zakharou, *op. cit.*, p. 20.

спасења које сам ти наменио пре него што си га и пожелело. Знам куда те зовем, јер сам туда и Сам прошао: ако желиш да будеш као Ја, мораш да прођеш истим путем којим сам и Ја прошао. Не бој се и не очајавај, *Ја држим кључеве ада* у Својој Руци, Ја сам *умрћвио ад*, а и ти ћеш, Мојом Божанском силом, ако Ми се уподобиш у својем смирењу“.

Пут силаска у ад јесте уствари пут црквеног живота⁴⁰: пут силаска од Тавора ка Голготи, од Голготе ка аду, и узласка од ада ка Вознесењу и Царству Божијем. Нема другог пута ка Царству осим овога, јер пут *силаска у ад*, тј. крштења у Смрт Христову, јесте једини пут *сједињења са Христовим Васкрсењем* (Римљ. 6, 4-5), и то је парадоксална логика Крста, о чије благодатне хриди се развија кораблица сваке људске логике. Кроз опит Јоне у утроби кита, крст унутрању голготу уподобљења Христу мора проћи свако на путу ка Васкрсењу, тј. црквеном обожењу. Све видно и тварно мора да буде разапето у нама, да бисмо могли да се отворимо за живљење Божанским нетварним животом, који је једини истинити живот за човека „по икони Божијој“.

Човеково силажење умом у ад јесте узимање учешћа у непојмивој тајни Христовог Кеносиса - силаска у смрт и ад. Али, *сами силазак у ад већ јесте чин победо над смрћу и Васкрсење*⁴¹ (и Црква управо тако, иконографски, и представља Васкрсење Христово, као *Силазак у ад*). Зато неочајавајуће држање ума у аду јесте узимање учешћа у Христовој победи над адом који је у нама. И као што је Христос Својим силаском у ад испразнио ад од његове смртоносне празнине, тако и Хришћанин, делајући Христову заповест о држању ума у аду и неочајавању, испражњује своју ипостас од њене смртоносне празнине (=огреховљености) и испуњава је богозаједницењем, тј. егзорицира душу од злодатних енергија које су је испуниле кроз њено ропство помислима и страстима, отварајући се за уселење Живота Бесмртнога: примајући енергију обожења, човек блистањем Христовога Божанства побеђује сатану и ад у себи и око себе.

Држање ума у аду је христолошко-кенотички метод смиравања ума, ради очишћења и исцељења ума од најскривеније и најразорније страсти и болести - гордости. Непокајани ум је духовно помрачен и увек помишља оно што је високо и гордо (хоће да буде "као бог", да се уподоби сатани). Делатник силуановске Изреке се смирава и уподобљава Христу Који је сишао у ад, силазећи умом, за Њим, у срце (где су и ад и Царство Божије), свестан да се не може спасти никаквим својим трудovima, подвизима нити делима. Ум се тамо самоосуђује, сматрајући себе недостојним заједницења са Богом, и одбацујући сваку горду помисао о себи, смирава до испод битија. Опитовање одвојености од љубави и живота Божијег постаје за човека источник крајњега смирења које, пак, "рађа духовну храброст у човеку која га чини кадрим да, надахнут благодаћу Божијом, сагледа своје духовно сиромаштво без очајавања, надајући се истовремено да ће га спасти Онај Који му открива бездан његове опустошености"⁴². Покајно самоосуђивање до ада, до самоосуђивања за сваки учињени грех и свако неучињено добро, јесте метод црквеног уподобљавања Христу и обоже-

40. "Силазак у ад" јесте и чин који свакодневно савршавамо после изласка са Тавора Божанске Литургије, улазећи, са миром Евхаристије, у овај свет: на Тавору Литургије нам је *добро бићи* (Мт. 17, 4) али морамо, ходећи за Господом нашим, да сиђемо у Витанију, Гетсиманију и Голготу, у адску таму, немир и хаос овога света, да сведочимо Евангелије Спасења свеколикој твари, да проповедамо, попут Христа, Благо вест онима који живе у аду овога света и који *још нису познали Господа Духом Светим* (Преп. Силуан).

41. Прот. Георгије Форовски, *О Смрти на Крсти*, Теолошки погледи, 1-3/90

ња, јер је стицање Смирења које јесте "Божански начин битовања, откривен у Христу"⁴².

Човек држи ум свој у аду, не када замишља и, притом, емотивно доживљава „паклене муке“⁴⁴, већ када дела делање цариника (*Боже, буди милосјив мени грешноме*), или александријског обућара (*Сви ће се сјасити, а једини ћу ја пројасити*), или Преп. Авве Исаије Оштелника (*Држим ад пред собом и знам да је Помоћник мој сјасало са мном*), или Св. Григорија Паламе (*Господе, просветли шамо моју* = налазим се у тами, спаси ме), или Блажене Стевке Дечанске (*Ја сам грешни јади: осветли ме, Светили Христје*).⁴⁵ Молитва Преп. Силуана (*Држим ум свој у аду и не очајавам*), дакле, није "аскетичка техника", већ егзистенцијални подвиг и искуство *кеноитичке енсјазе* као метода подвижничког живота у Христу, црквеног исцељења човека од духовне смрти душе, тј. благодатног уцеловљења личности. Неочајавајуће стражење ума у аду, на извору духовне пропасти и болести, тј. сећање на смрт не само да доноси као свој плод "очишћење ума, које је суштински предуслов човекове слободе од страсти и сједињења са Богом", већ, по речима Св. Јована Лествичника, "држи ум сабраним" у смирењу које је „*свешлост у којој ћемо угледати свешлост*“ (42). Држање ума у аду тако, постаје "*источник великих дарова Божијих*": богопознања и себепознања, скрушености која рађа духовну храброст као почетак свих осталих врлина, непрестаног покајања, љубави према Богу, ближњима и непријатељима, непрестане молитве и суза за свет.

Сабравши ум у срцу и погрузивши га у огањ Љубави Божије, делатник држања ума у аду - свестан да се ничим својим спасти не може, ни делима ни врлинама, и да ништа добро учинио није, и да није достојан спасења - у скрушености самоосуђивања на ад (=одвојеност од Бога), тај огањ Љубави заиста осећа као адски пламен, али притом не очајава, већ се нада у Витанијске Сузе Христове и чека свога Васкрситеља. Ако знамо да, по речима Св. Василија Великог,⁴⁶ Енергија Божија која спаљује оне који су, због своје огреховљености, за њу затворени, и Енергија Божија која просветљуја, спасава и обожује оне који су за њу, по свом покајању и смирењу, отворени јесте једна и иста Енергија Љубави Божије, онда је јасно да управо та Енергија, Благодат спаљује

је сваку помисао, страст, сваку привезаност за тварно и видиво, у смирену сваку, кроз држање ума у аду и неочајавање, предаје своје псалмски обнажено биће у Руке Бога Живога. И што благодат Божија више очишћује подвижника неочајавајућег држања ума у аду од нечистота његове огреховљености, то се огањ који пламти у срцу његовом (а који он осећа као адски) све више прохлађује и просветљује, постајући за њега Божанска Светлост. И опет није човек тај који савршава то преображење, тј. своје спасење, већ је то - Господ (чак ни само држање ума у аду и неочајавање, по Преп. Силуану, не би било могуће без благодатне помоћи Божије).

Ево, онда и одговора на питање: зашто је човеку, који већ живи у адском стању незаједницења са Богом, неопходно да држи ум свој у аду? У адском стању огреховљености ум човеков је присилно *држан* у аду од стране "кнеза овога света", у неслободи и очајању, у ропству помислима и страстима, а Господ Заповешћу о неочајавајућем држању ума у аду позива човека да из основа измени своје онтолошко стање, да се покајнички преуми, и да, "у слободи смирења", кроз подвиг кенотичког ослобођења ума, држи ум свој самовласно у аду и, неочајавањем, чува ум чистим од ада и његове злодати. Такво делање човека чини причасником двају чуда без којих је спасење немогуће: *победе над сјасаном и адом* ("Ко у свом срцу искрено себе сматра достојним вечног огања, њему не може да приступи ни један зао дух и у души његовој тада нема никаквих нечистих мисли, него сав ум и срце пребивају у Богу. Ко смири себе, тај је победио ђавола", 191) и *уиогобљења Сјасијељу*, тј. обожења Духом Светим ("Ко је познао Бога Духом Светим и од Њега се научио смирењу, тај постаје сличан свом Учителу Исусу Христу, Сину Божијем", 191) Смирењем се, побеђујући ад, уподобљујемо Валлоћеном Богу, и Духом Светим Га познајемо и Духом Светим се обожујемо. Зато је црквено (светотајинско и подвижничко) смирење - Богооткривени пут спасења и обожења, а тиме и пут богопознања и опитнога богословља: "Само смиренима Господ открива Себе Духом Светим, а ако се не смиримо нећемо видети Бога". Зато је Преп. Силуан, без икакве сумње, један од најдубљих богословских Отаца Цркве XX века, јер је Духом Светим познао и погрузио се у *тајну Смирења као Тајну Бога Лојоса*, Тајну Живога Богословља. Управо се зато Црква Преп. Силуану (у Молебану) моли оваквим величанственим речима: "Ти који, попут орла, са висоте смирења, пророчанским погледом у дубине богословља проничеш, нама, ослепелима, даруј прозрење Духом Светим, оче Силуане, да се преиспунимо Божанских догмата и православно прослављамо Тројицу Једносуштну у векове".

„И не очајавај“ - унијјско очаја(ва)ње и подвижничко неочајавање

Да бисмо се погрузили у тајанствене дубине другог и возглављујућег дела Заповести Христове (*и не отчаивайся!*), важно је да схватимо *шћа је шо очајање*. Црквенословенско *отчаиње* је, по свом значењу, супротно од *чаиње* (просдокиа), које значи *очекивање, ишчекивање, чекање-надање*, а глагол *чаити* (просдокеити), поред поменутих значења (у глаголском облику), има још и значење *намераваши и унапред вигеити*⁴⁷. Ишчекивање-надање је онтолошки чин раг excellence, који је усмерен ка будућности, који свој смисао црпи из будућности, из онога што се или онога ко се ишчекује. Чекање је, стога, чин духовног зајед-

42. Archimandrite Zacharias Zakharou, *Keep Thy Mind in Hell and Despair Not: A Word For Our Generation*, Alive in Christ, Orthodox Church in America, 1997, Vo. XIII, p. 19.

43. Veniamin Christopher, *"Theosis" in Saint Silouan the Athonite and Staretz Sophrony of Essex*, Alive in Christ, Orthodox Church in America, 1997. Vol. XIII. No 3. pp. 24.

44. Подвиг држања ума у аду и неочајавања нема, дакле, никакве сличности са екстатичко-сентименталним стањима карактеристичним за западну аскетичку традицију после Раскола из XI века. У њему нема никаквих спиритуалних визија, нити пробадања духовним копљима, нити крварења левитирајућих срца, нити религијски сублимисаног еротизма, као ни грозоморних и садистичких визија пакла (које су творевина огреховљене људске фантазије), већ само један свесмерни и свекротки силазак на "најдубље место", љубвено самоиспражњење и самоумањење до ништавила, да би Бог могао да дејствује у нама без препрека, *благодатним љубељивцем Свога ирисусива*. Бог долази у душу нежније него што лептир слеће на цвет. За такву Нежност Божију неопходна је као предуслов Божанска нежност нашега смирења, јер само смирена душа је *нежна и мирисна христолошкоју*, и тиме привлачи, као цвет пчелу, Духа Светога *Кои смиренике љуби обожењем*.

45. Блажена Стевка Дечанска, *Писма*, 9, 18, у: НЕБЕСКА СРЕБИЈА, Сланци, 2002, с. 241, 248.
46. St. Veniamin and Fr. Sophrony, *An Interview With Metropolitan Hierotheos (Vlachos)*, March 14, 1994. *Omega Ascent*, 5, 1999, p. 38.

47. Протонерей Григорий Дьяченко, *Полный церковно-славянский словарь*, М., 1993, с. 813.

ничења са Ишчекиваним, у намери, у антиципацији. Отчаданје је, напротив, по свом негативном префиксу "од-",⁴⁹ одустајање од надајућег чекања, престанак ишчекивања (и духовног заједницења са Чеканим), пад у пасивно стање безнадног нечекања и самоће, у онтолошко пропадање и нестајање.

Очаја(ва)ње као престанак битијног ишчекивања Бога не само да је престанак животворног кретања у духу ка Чеканоме Који је живот наш, већ је и тоњење у стање незаједницења са Њим, у таму адског невиђења и неделања, у стање злобিতовања, и то је оно што Св. Григорије Палама назива *духовном смрћу душе*: "Душа, која се одвоји од свог духовног Женика... јесте мртва (по енергији), иако у исти мах остаје и жива, јер је по суштини бесмртна".⁵⁰ Човек, изгубивши умну слободу, постаје роб страсти очаја(ва)ња, тј. живи у "унинију - смрти душе".⁵¹ Униније је злодотна блокираност (оплетеност оним невидимим мрежама сатанским, које је видео Преп. Антоније Велики) и ослабљеност-обамрлост свих моћи душе, која, као најпротивприродније стање, наноси такав битијни бол човеку да му се тада чини "како би лакше било да нестане или да буде без икаквог осећања и свести, него да дуго остане у том неконтролисано-мучном стању".⁵² Преп. Силуан је доживео такво стање када је примио демонску помисао да је "Бога немогуће умолити" и када је, павши на дно унинија, у невид богостављености, осећао да му се личност, уз неподносиве болове, растаче у таму најкрајњу, искусивши, на кратко, стање адских вечних мука.

Али, поред адског очајавања, којим човек, злобитујући, суделује у тајни безакоња - злодотном прождирању и "варењу" битија твари Божије у ништавило, постоји и "афирмативно" и Богом заповеђено очајање: то је самобеспштедно очајавање у погледу себе, свога Ја, својих снага, својих својстава, својих дела. То је неочајавајуће (неунинијско) „очајавање“ смирења, које јесте животворно усмрење свога огреховљеног Ја кеносисом Христовим. "Сви ће се сјасити, само ћу ја пројасити". Али и: *не могу се сјасити, ако моје Ја не пројасне*. Предање Цркве и подвижнички Оци нас уче да је истинити живот наш управо у томе да пропадне наше старо и грехом обезличено Ја и да примимо наше лично *ново име* (Откр. 2, 17), које зна само Бог и којим нас зна само Бог. Неунинијско очајавање (у погледу свега тварног) и подвижничко неочајавање (у погледу Бога)⁵³ јесу, дакле, и пут богопознања и пут безбедознања човековог.

Пренесимо онтолошки значењски капацитет речи *чекање/неочајавање* и *очајавање/нечекање* у богословски контекст Силуанове Изреке и схватићемо да

49. Префикс „од-“, по правилу, указује или на неку промену правца или стања или на неко одвајање или одустајање од почетног циља, као у: ступати и од/ступати (одступништво!), или као у: прису(ш)ност и одсу(ш)ност.

50. Св. Григорије Палама, *Сар. phys.*, 45, col. 1153A: *Омилија 31*, col. 389D.

51. *Слова Преподобног Симеона Новог Богослова*. 1, М., 1892. с.23.

52. Преподобни Серафим Саровски, *Духовные наставления*, 13, М., 1904.

53. 1930. године у Ман. Св. Великомученика Пантелејмона на Светој Гори о. Софроније (Сахаров) је, монаху Владимиру који му је поставио питање - "како је могуће спасти се?", одговорио следећом поуком: "Спој на граници очајања. А када ти понесеш снаге, онда седи и пошљ шолу чаја". Ове речи, које представљају неку врсту припреме за силуановско делање држања ума у аду и неочајавања, суштински су битне да бисмо могли да схватимо разлику између две врсте очаја(ва)ња: *смртоносног*, у погледу Бога и спасења, које води у духовну смрт душе и *животног*, у погледу себе и свега тварног, које води у покајање. Шта значи "стој на граници очајања"? То значи: неунинијски очајавај у погледу себе, и свега свога и својих снага (али и свега видљивог, вештаственог и тварног), а то значи: мораш се раз/очаравати... (*наставак фусноће на следећој страници*)

неочајавање на које Спаситељ, кроз Силуана, позива лично свакога човека управо значи унутарњи подвиг *активног сујројсцавања адском стању очајавања*, тј. прекиду заједницења са Богом, окамењености у смртоносном невиду небогопознања. Подвижничко неочајавање је активно егзорцирање енергија ада из душе човекове. То спасоносно неочајавање у дубинама смирења се не прекида ни телесном смрћу и настаља се као чекање Другог доласка Христовог, „васкрсења мртвих и живота будућег века“.⁵⁴

Из опита подвижничких Отаца знамо да је извор очаја(ва)ња управо коренски свегрех - гордост. Не очајавати, значи, газити *древну змију* на главу, сатирући гордост, јединим победним оружјем које нам је као Хришћанима на располагању: *христолошким смирењем*. Тиховати у адској тами обнажен од сваке наде у себе и своје људске снаге (=препуштен у свему вољи Божијој) значи изненађивати и побеђивати сатану и ад Тајном Смирења Божијег. То ниједан човек поднети не може, али човек Божији који се предао у руке Божије може. Човек, који, по својој огреховљености (=одвојености од Бога), јесте уп-

(*наставак фусноће са претходне странице*) ... и ослобађати од сваке очараности, омађијаности својом (самовољном, небогопознањском) "сликом" о свему: о себи, о другима, о свету, о Цркви, о Богу, о својој вери у Бога... То је подвиг унутарњег рушења свих идола које подиже и којима се, потом, клања посветовњачена (=духовно помрачена) душа, склона да "морализима" и "религиозностима", изгони Бога из своје "профане" свакодневице у "сакралну" трансценденцију, и, истовремено, себе из живота Божијег. Човек, дакле, мора очајавати у погледу лажности свога идентитета и живота - и то је софронијевски подвиг бивања на ивици очајања: са једне стране је бездан очараности и магијскога надања у твар, тј. запалости у "овај свет" и палост његову, а са друге стране је адски бездан незнања. Бивање на тој унутарњој граници-ивици јесте, устари, хођење *уским иушем који води у живој* (Мт. 7, 14) и *мало је оних који њиме ходе...*

Живи у агонијском агону (борби) таквог неочајавајућег очајавања, а када се умориш од крвопиттег суочавања са својим ништавилем и празнином свога Ја без Бога, и са бесмисленешћу твари без Творца, тј. када запрети опасност да из агона неочајавајућег разочаравања (=животворног „очајавања“) у све што је земаљско паднеш у ковит агоније очајавајуће очараности тварним, или, пак, у адско униније, онда трезвеноумно предухитри тај пад, прекини, на тренутак, ходање по ивици, седи и попиј "шолу чаја". "Шолу чаја" је слика за оно што се на Светој Гори назива "утешенијем", а то је, на пример, у манастиру Филотеју, колачић који монаси, у току Великога поста, добијају после вечерње службе, ради окрепљења и утехе. Предах од подвига (не)очајавајућег одвајања (=ослобађања) од свега тварног јесте љубвени "колачић Божији" премореном човеку на голготском путу ка спасењу. У зависности од призивања, дарова и мере човекове, "шолу чаја" може, за Хришћане у свету, бити: отићи на излет на Авалу са породицом, попити кафу са пријатељем крај Дунава, провозати се бициклом по Ади, одслушати Бахову Голдберг-варијације у омиљеном извођењу, орезати руже у башти, слушати дечији смех у недељно поподне у парку код Светосавског храма или просто лежати у трави и пустити да бубамаре и мрави миле по нама док облаци клизе над нама...

54. Тако у запевести "не очајавај" уочавамо више аспеката: 1. *христолошки* - "не очајавај", тј. са наодом чекај Христа, крећући се ка Њему свим срцем својим, свом душом својом, свим умом својим; 2. *есхатолошки* - не очајавај, тј. ишчекуј, крећи се ка Парусији, када ће се збити васкрсење мртвих и *смрти неће бити више* (Откр. 21, 4); 3. *иневмајолошки* - не очајавај, тј. смиравај се, поунутарњуј се и отварај, ишчекујући животворно уселење Духа Света Који јесте живот; 4. *еклисиолошки* - не очајавај, тј. очекујући спасење, бори се да се увек изнова, покајањем, враћаш из *земље далеке* у Земљу Живу, у Тело Христово; 5. *онтолошко-психолошки* - не очајавај, тј. стражитељски чекај Спаситеља-Уцеловитеља, активно збирајући своју ипност и возглављујући своје битовање кроз подвижничко-светотјански живот у Цркви.

раво биће очајања, не може, сопственим снагама, да не очајава. *Без благодати Божије немогуће је држати ум у аду и не очајавати*. Неочајавање је благодатни дар Божији смиреноме срцу, односно срцу које је спремно да прихвати заповест Христову и да се смирава, и Бог, целивајући нашу намеру, предухитрава наше немоћи и хита да *"избави душу нашу из ада"* (Пс. 15, 10).

Али, постоји разлика између унинијског очајавања када човек, по својој вољи, остави Бога и васпитне богоостављености (која је код Преп. Силуана била источник адамовског плача за изгубљеном благодаћу) у коју човек пада када се Бог, по Својој љубави, привремено сакрије од човека да би се човек још више смирио. Човеку који, у тренуцима богоостављености, каже "заборавио ме је Господ", Преп. Силуан одговара: "Господ те није заборавио, него си ти заборавио да будеш смирен, да би благодат Божија могла живети у твојој души... благодат је у теби, само је скривена" (72). Бог се "удаљава" зато што *"воли храброг борца"*, а то је смиренник. Бог, кроз чудо васпитне богоостављености, цени човека Божанском ценом и показује Своје поверење у човека, позивајући га на још савршенију љубав. Бог први верује у Јону и Јова у свакоме човеку. Човек у тренуцима таквога страдања, кроз подвиг неочајавања, мистички расте, надилазећи сам себе и своје створене могућности, и пројављује се у својим Божанским распонима и димензијама, како га Бог види и очекује. А Бог види човека као Светога, обоженога, Свога: то је Мој човек, погледајте какав је Мој човек, достојанствен у дуготрпењу, узвишен у смирењу!

Пророчке речи Господње "и не очајавај" говоре и о путу и мучеништву Хришћана последњих времена - времена многих и неподносивих пораза и страдања, личних и заједничких: оне откривају да ће се „у оне дане“ сав свет, од дејствујуће тајне безакоња, у *ад њевој*, и да ће сав подвиг Хришћана, бити у томе да дуготрпељиво поднесе небивала искушења и страдања, у сведочанском подвигу неочајавајућег чекања Другог доласка Христовог. Поприште срца Хришћаниновог, то најнеотуђивије место ипостаси, биће судње бојиште последњих времена: ту ће се бити бој за спасење или пропаст света - да ли ће човек очајавањем умирати пре телесне смрти или ће неочајавањем бити живи. Спашће се ко не буде очајавао, ко не буде губио заједницу са Христом и Христовима (=Црквом)! Подвиг ниптичког неочајавања јесте и биће подвиг непрестане молитве и подвиг непрестаног причешћивања Светим Тајнама. Где не буде било храма и Литургије, биће мучеништво причешћивања Вољом Божијом. Христос не заповеда: "радуј се!", јер то би била заповест претешка за Хришћане последњих времена, већ: "не очајавај!". Радовали су се Свети Оци, а синови и кћери Краја Историје су позвани да не очајавају, призвани на обожење кроз ехаристијско делање неочајавања.

Литургијско-подвижнички карактер Заповести Христове Силуану

Ова заповест нам, уводећи нас у спасоносну тајну стражења и смирења, открива *подвижничку истину личности*, као и чињеницу да је остварење ипостасног начела у човеку, човеково спасење и обожење не само неодвојиво од, већ и немогуће без црквеног подвижничтва. Уз то, у овој заповести препознајемо нераскидну сотириолошку везу светотајинског и подвижничког живота у Цркви, јер *држати ум свој у аду* јесте делање подвижничко, а *не очајавати* јесте делање светотајинско, то значи приступати Светим Тајнама, са надом у Божију љубав и милост, као што се и молимо у Молитвама пред Светог Причешће: "И премда сам *негоспојан и Неба и земље* (=тј. достојан осуде и ада)

не очајавам... и њисћујам".⁵⁵ Без подвига покајничког држања ума у аду, немогуће је достојно (=смирено) приступати Светоме Причешћу, а без неочајавања (тј. без приступања Светим Тајнама, са *"вером и љубављу"*, и у послушности Цркви), немогуће је држати ум свој у аду а не полудети и не погрузити се у таму духовне смрти. Евхаристија је, као "лек неочајавања" (у онтолошком смислу), противотров за адско униније (=незаједницење са Богом) и истинити источник боготворећег смирења. Према томе, ван Цркве и њене литургијске еклисиологије немогуће је правилно делање ове Заповести живота вечног, засноване на *кеноичкој Христологији*⁵⁶, која нас, исцељујући нас од индивидуализма и егоизма, духовне помрачености ума и греховне охладности срца, отвара за љубав према Богу, ближњима и непријатељима, свима и свему. Тачније, нецрквено поимање ове Заповести (у кључу неподвижничке теологије) и нецрквено делање исте (у кључу недогматичког и нелитургијског подвижничтва) води у најбољем случају у психосоматске проблеме.⁵⁷

Христос нас позива да, кроз правилно (=црквено) делање ове Заповести, излазимо из саможивог и посветовњаченог начина постојања у смирењу, Божански начин битовања, да од себичне јединке постанемо жртвена личност, да расејано имање и дејства (енергије) свога битовања збирамо и исцељујемо, Божијом благодаћу, у *благодатни празник личности*, да неуморно усмрђујемо у себи адски опит света и живота, да би Други престали за нас да буду само непријатељско не-Ја и пакао (Ж. П. Сартр)⁵⁸, да би изнова *"браћу наш њосћао за нас живој наш"* (Преп. Силуан, 136) и спасење наше. Тек када почнемо да, у Цркви као *заједници обожења*⁵⁹ живимо подвижнички и ехаристијски, лицем у лице, са Другима, и када својим - држањем ума у аду усмрћеним - ја "сретнемо Ти Бога и *њи* наших ближњих, ми почињемо да откривамо наш изгубљени идентитет"⁶⁰, исцељујемо се од безбожничке гордости и злобитијне самоће, почињемо истински да живимо, као литургијске, отворене личности, поимајући изнова да је једини истинити циљ човековог живота - обожење у Христу, а метод за остварење тог циља - *бескрајно учрењење*.

Делање неочајавајућег држања ума у аду јесте црквено-саборни чин *rag excellence*, јер као светјерсна егзистенцијална епikleза Хришћанинова, призива и „привлачи“ благодат Божију: и Дух Свети претвара „предложене дарове“ (тело и крв Хришћанинову) у Тело и Крв Христову, претварајући подвижника у уд Тела Христовог, уткивљујући га живог у Живога Христа. Живљење силуановском праксом обожења (*држи ум свој у аду и не очајавај*) претвара читав наш живот у смерну ехаристију нашег спасења у Христу и *саздавање Цркве*.

Неко би можда могао да приговори да се на "минимализму" ове Заповести не може заснивати сав наш живот, међутим треба знати да она садржи у

55. Молитва прва пред Светог Причешће Св. Василија Великог.

56. Митр. Пергамски Јован (Зизјулас), *Икуменски старца Силуан Ањонски*, Видослов, ЕЗХИП, VIII, Преображење, 2001, стр. 38.

57. Будући да није ни „техника“ ни „мантра“, већ црквени пут учешћа у Крсту и Васкрсењу Христовом, у Домостроју спасења, ова Заповест-молитва не може и не сме да се дела самовољно и по својој памети, без послушности Цркви и *уму Христовом*, кроз опитног духовника.

58. Јер једини ад јесте управо наше саможиво Ја које треба да осудимо на ад и од кога треба да се, кенотичким подражавањем Христу, испразнимо.

59. Georgios I. Mantzaridis, *THE DEIFICATION OF MAN*, SVS Press Crestwood, New York, 1984, p. 57

60. Archimandrite George Kapsanis, *THE DEIFICATION AS THE PURPOSE OF MAN'S LIFE*, Holy Monastery of St. Gregorios, Mt. Athos, 1997, p. 43.

себи све дубине подвижничког Предања Цркве, сажимајући га у целости у својеврсно једнореченично "добротолубље у маломе", у свим његовим еклисиолошко-есхатолошким распонима: *кеносис* (самоиспражњење у смирењу) човечији на доле, ка аду, без очајавања, по примеру Христовом, и *тхеосис* (обожење), који човек прима од Бога (јер не постоји автотеосис!), на горе, ка Царству, у црквеној (светотајинско-подвижничкој) синергији Бога и човека.

Тиховатељски подвиг и мартирско саздавање Цркве у III миленијуму

1937. године у писму своје духовноме чаду Надежди А. Собољевој, будућој монахињи Силуани, која је у то време живела тешким емигрантским животом, Преп. Силуан пише: "*Седиш код куће и њихујаше* (=живите исихастички и стражитељски, држећи ум свој у аду и не очајавајући), по мери својих снага". Овај савет стоји у непосредној вези са древним монашком правилом (овде примењеним на Хришћане-брачнике): седи у својој келији и келија твоја ће те спасти. И даље Преп. Силуан развија овај савет, говорећи: "Седите код куће и *благодарите Господу* (=живите евхаристијски) од све душе. У оних који благодаре Богу за жалости, жалости се умањују, зато што се душа предала Вољи Божијој и Дух Божији весели душу надањем у Бога. Сви они људи који су своју наду положили на Бога, *мирни су у Богу* (=заједнице са Богом) *на свакоме месту*, зато што их унутар душе весели Благодат". Ово "код куће", у конкретном случају, значи - у Браку и породици као *домаћој, малој цркви* (Филимон. 2), али, ништа мање и - у *души као најбољем храму*, у унутарњем дому срца тиховати (=заједничити са Богом), сабранога ума, одрешен од мислено-енергетске вреве "овога света" (а усред ње!). Овом поуком Преп. Силуан јасно позива Хришћане последњих времена да се, по мери својих снага, труде да живе тиховатељским подвижништвом, сматрајући га неопходним за спасење у свету.⁶¹

Преп. Силуан нас позива на подвиг стражитељског тиховатељства у свету, али не и на "бекство од света", у коме нам је Бог дао да, *са најором, задобијемо Царство Небеско* (Мт. 11, 12), и да, *држећи ум свој у аду и срцу, и не очајавајући*, живимо у молитвеном (=стваралачком, жртвеном) суочењу и одговорном општењу "лицем у лице" са светом, у литургијско-богословској љубави према свима и свему, *Христово од Христових Христу њиносећи*...

Светодуховска застава овог новотиховатељског и новостражитељског подвига "за живот света" у пустињи Савремености, јесу управо пророчке речи Преп. Силуана о том и таквом „кућном исихазму“ будућности, које је изговорио, тридесетих година прошлога века, у разговору са нашим Светим Владиком Николајем, приликом Владикиног боравка на Светој Гори. Наиме, Свети Владика (кога је Преп. Силуан, како је сам записао, видео где за време службе Свете Литургије блиста у светлости Божијој!), упитао је Преп. Силуана следеће: "Оче Силуане, да ли Вас ово мноштво света узнемирава у вашем размишљању и молитвама? Зар не би било боље за Вас да одете у испосницу у Каруљу и да тамо живите у миру... или да живите у некој усамљеној пећини?". А сми-

61. Али, тај силазак у срце, усред вашара таштине посветовњачене свакодневице, јесте подвиг који не сме да се врши самовољно, без опитног духовног руководиоца, зато што, како вели Преп. Силуан, "неопитна душа не разуме вољу Божију и много ће се намучити пре него што се научи смирењу". А како је и тада, у његово време, било мало таквих опитника тиховатељског подвига стицања Духа Светога (а данас их је још мање!), Преп. Силуан нас, даље, саветује да "понизнима Господ помаже, те ће их чак ако и немају искусног наставника, али му ипак одлазе (што и треба да чине), Господ сачувати због њиховога смирења" (37). Тешко је живети без духовнога руковођења (а то је стање већине Хришћана данас), али "ако немамо добрих духовника, треба да се са понизношћу предајемо вољи Божијој и тада ће нас Господ Својом благодаћу упућивати" (28).

рени Светац му је одговорио *речима Духа Света* које се, у истину, могу убројати у најдубље и највеличанствене поуке читавога подвижничког Предања Цркве: "*Ја већ живим у њећини. Моје тело је њећина мојој души, а моја душа је њећина Светагоме Духу. И ја волим народ Божији и служим му без изласка из моје њећине*". Ето, исихастичког метода и пута спасења/обожења, као и црквенога служења и неодступнога историјског стваралаштва за Хришћане последњих времена: служити Божијем народу - саздавању Цркве, спасењу свих и свега, не излазећи из неочајавајућег држања ума у аду, нити из пећине (=скривености) овога животворнога заједницења са Богом. Управо је на овај црквени подвиг Христос и позвао оне који Га воле, откривши им и заповедивши им Божанску тајну држања ума у аду и неочајавајућег чекања Парусије.

Шта ће да чини Хришћанин који, живећи у катаклизми хришћанске цивилизације, ради од јутра до мрака да би прехранио породицу, чији је ум севастијановски начичкан енергетским стрелама безброја "најновијих вести" (увек само о томе да нема *ничег новог под сунцем*, увек само о напредовању *гносубе ойусиошења*), безброја обезличујућих информација, безброја енергија људских и демонских које душу његову развлаче као мислени гавранови? Шта ће да чини у метроу, пред шалтером, у хипер-маркету, усред злотијне рике Новог Вавилона, Содоме и Гоморе анти-политике и анти-економије, у Крају Историје осветљеном „хуманитарним бомбардовањима“, док му Уједињене нације денацификају народ, док му укидају Име и Лице, знаменујући га, данас, бар-кодovima а сутра већ биочиповима? Он ће *држаћи ум свој у аду и неће очајавати*, тивујући у унутарњем дому срца речима Откривења: *Маранша!* Неочајавајуће и мартирско саздавање Цркве, у стражитељској сабраности, усред мисленог ада Савремености, биће исихастички пут Цркве у III миленијума после Христа.

"*Живимо у последња времена и зајо без унућарнег мира нема спасења*", вели Преп. Силуан (56). Али, то није мир ескапистички и кукавички, мир психолошке нити „религијске“ изолације од "профаног" и „нечистог“ света, напротив: то је стражитељски мир ума у слободи од помисли, мир унутарњег заједницења са Богом, мир уподобљења Богу, мир обожења, мир истинског богочовечанског живота са ближњима, који се остварује и дејствује у свим *околностима*. То је, зато, мир мисионарски, благовеснички, мир активног црквеног, сведочанског суочења и рвања са светом, мир најрадикалније (=крсне) *борбе за за црквени живои нашег свеиша*, јер се у спасењу свакога човека лично, на тајанствени начин, увек савршава и спасење читавога света, Икоса, не само твари у просторном смислу, већ и историје у дијахронијском. Тамо где је смиренник који *умом обииава у аду и не очајава*, тамо је Дух Свети, тамо је Царство Божије на земљи и тамо се хиљаде спасавају његовим смирењем, које је проводник нестворених енергија Божијих у творевину. Зато се од смиренога богозаједничара изливају "*реке воде живе*" (Јн. 7, 38), смирујућа и исцељујућа Божанска благодат на безбројне душе, на сву васелену и векове, на биљке и животиње, на неживу природу: он сву твар Смирењем Христовим уводи у загрљај са Светом Тројицом.

Смирење умом до ада и неочајавајуће умно-срдечно стражење биће једини начин истинитог живљења Хришћана у последњим временима. Мегалополис постхришћанске цивилизације све брже постаје глобални Некрополис: у њему царује духовна смрт и безаконје, он је постао невидиште - место дејствовања безбројних легиона духова злобе. Глобални Мртвоград постаје Пустинја, а сви Хришћани - пустињаци у Граду: они који се подвигом мисленог нипсиса (*Држи ум свој у аду и не очајавај*) удаљавају од *земље далеке, земље мртвих* тог Мртво-

града, приближавајући се, подвигом неочајавајућега чекања Парусије, долазећој *Земљи Живих*. Такво црквено подвижништво ће, будући да је подвиг потпуног предавања Вољи Божијој, бити источник духовне храбрости Хришћана у историји. Подвижник смирења се „не боји ничега осим да не ожалости Бога својом самовољом и да не изгуби благодат својом гордошћу“. „*Ко се боји Бога Истиноза, не боји се људи ни демона*“, певао је 1814. Св. Бакон Авакум Београдски пред мучеништво, носећи свој колац на леђима као негда Христос Свој Крст. Тамо где је смирење, тамо је благодатна храброст која *саишире враишнице аске*, а тамо где је гордост, тамо је страх и дрхтање. У смиренога силази Дух Свети „Који нагони душу да воли Господа и она се, испуњена сладошћу Духа Светог, више не боји страдања“ (111). Делање светосилуановског држања ума у аду и неочајавања рађа *марширску храброст без које ће, у последњим временима, бићи немогућ црквени животи*.

Најадскије искушење апостатичке будућности биће управо искушење кукавичког очаја(ва)ња. Хришћани последњих времена, Божански подвижници неочајавања, имају и имаће за парадигму свог борбенога неочајавања, у продуженој Гетсиманији последњих времена, Христову *самрћину борбу* (Лк. 22, 44) у Гетсиманијском врту. Иако ће се „овај свет“ и његов козмократор/архи-глобалиста упињати свим силама, терором и злим чудима да их изнутра саблазни на апостасију кроз страх и очаја(ва)ње, мучећи им до смрти Лице и Име њихово, икону Божанску у њима, да би их унијио, као злостаном енергијом ада, распршио у мислену стратосферу поднебесја, „да буду никад постојали“ (Ц. Орвел, 1984.), смиренници Христови ће Духом Светим и својим неочајавајућим смирењем светлети као Божанска *сунца правде* на хоризонту Краја Историје.

Неустрашиво сведочење Преп. Силуана о љубави (према непријатељима, нарочито!) и неочајавајућем држању ума у аду као правилу спасења од животне је важности, за сву ону *децу аикокалишце*, која - гледајући апостатичко разарање, распад и нестајање свега *свејтог и чесишћтог и миломе Богу ирцишћуичачног*, исувише често, помишљају у себи да је „Бога немогуће умолити“ да заустави то Зло, и да се „нико не може спасти од тих мрежа сатанских“; за сву ону *децу Ошкривења* за коју су пустињски Оци IV века пророковали да се неће спасавати никаквим подвизима (у поређењу са подвижницима ранијих векова), али да ће се активним (=евхаристијским) трпљењем страдања, односно држањем ума у аду и неочајавањем, показати већим у очима Божијим од подвижника свих векова.

Зборник који предајемо љубави читалаца, а који садржи животопис, чуда, познате поуке и до сада код нас необјављене записе и писма Преп. Силуана, сведочења Старчевих савременика, као и текстове о подвижничко-богословској теорији и пракси Преп. Силуана Светогорца, представља скромни покушај да се покаже како је једна тајанствена заповест („*Држи ум свој у аду и не очајавај*“), коју је, почетком XX века, у ноћној тишини светогорске келије, Сами Спаситељ, лично саопштио Преп. Силуану, за само једно столеће, прерасла у неогуњиво црквено благо људи и народа Божијих широм света, у васеленски практиковану лозинку спасења и обожења, у источник и заставу светодуховске Слободе Хришћана последњих времена, тих неустрашивих подвижника *велике Тајне Побожности* (1. Тим. 3, 16) у техно-нихилистичкој Пустињи пост-хришћанске цивилизације.

Матеј Арсенијевић

КРАТКО ЖИТИЈЕ ПРЕПОДОБНОГ СИЛУАНА СВЕТОГОРЦА*

„Када порастем, ићи ћу по целом свету да тражим Бога!“

Преп. Силуан Светогорац (у свету - Семјон Иванович Антонов) родио се 1866. године у селу Шовско, у Лебедјанском срезу Тамбовске губерније (данас је то територија Вороњешко-липецке епархије).

Из свог раног детињства, када је имао четири године, Преподобни је запамтио следећи догађај који му се дубоко урезао у памћење за читав потоњи живот. Наиме, његов отац је, будући хришћански гостољубив, волео да прима у кућу путнике-намернике. Једнога дана, на црквени празник, са посебним задовољством је позвао у госте неког „ученог“ човека, у нади да ће читава породица од њега научити нешто добро и корисно за живот. После скромног послужења, повео се разговор у коме је „учени“ гост, на запрепашћење домаћина, почео да „доказује“ да Христос није Бог, и не само то, већ да Бог уопште и не постоји! Малог Семјона, који је са стране слушао разговор, веома су потресле речи хуљења које је чуо, и он је, како је касније сам сведочио, у себи тада помислио: „Када порастем, ићи ћу по целом свету да тражим Бога!“ Када је гост отишао, мали Семјон је збуњено рекао оцу: „Ти ме учиш да се молим Богу, а овај човек каже да Бога нема?“. Отац му је на то одговорио: „Ето, мислио сам да је он паметан човек, међутим испаде да је он глуп. Заборави шта је он рекао!“ Међутим, овај одговор, ипак, није отклонио сумњу која се родила у душици малога Семјона.

Године су пролазиле, и Семјон је израстао у крупног и снажног младића, који је вредно радио као столар на имању кнеза Трубецког. Тамо је, по Божијем Промислу, од неке побожне куварице, која се вратила са поклоничког путовања на гроб чувеног подвижника Јована Сезановског Затворника, чуо причу о његовом светом животу и о томе како се на његовом гробу дешавају многа чудеса. Чувши ово, млади Семјон је

* Ово кратко житије саставили смо, пре свега, на основу животописа Преп. Силуана Светогорца, који је сачинио архиман. Софроније (Сахаров) у својој књизи *Сийраци Силуан* (1952.), затим на основу аутобиографских места из *Зайиса* и, до сада (на србском језику) необјављених белешака самог Преп. Силуана, те сведочења Старчевих савременика (такође, до сада, непознатих у нас), као и на основу „Отачника новоканонизованих Светих“ у: *Алфа и Омега*, Москва, 1998., 4, стр. 200-202 (*ирим. ирпр.*).

у себи помислио: „Ако је тај човек - Свети, онда то значи да је Бог са нама, и онда нема никакве потребе да идем да Га тражим по читавом свету!“ И тако је Бог, овом мишљу, разбуктао у младој души Семјоновој огањ чежње за Богом и Божанским, који ће га, на крају, и одвести у Богородичин врт, на Свету Гору Атонску.

Ова мисао је веома променила Семјонов живот: он ју је доживео као својеврсно унутарње обраћење у веру. Почео је више да се моли, ишао је у цркву и веома волео да размишља о Богу, тако да је, у једном тренутку, чак, затражио од оца да га пусти да оде у Кијево-Печерску Лавру и да се тамо замонаши. Отац је то одбио са образложењем да Семјон мора најпре да дâ „цару цареву“, тј. да одслужи војску, што је Семјон као послушан син и учинио.

**„Ти си прогутао змију у сну и згадило ти се,
а како је тек мени тешко да гледам шта радиш“**

Међутим, ово благодатно стање у Семјоновој души потрајало је нека три месеца, после чега се полагано повукло, и он је поново почео да живи животом уобичајеним за руског младића са села: да иде на сеоске забаве, да се виђа са девојкама, свира на хармоници, пије, весели се и ужива у животу. У селу су га сви волели, јер је био вредан, доброћудне нарави и весела духа, а сеоске девојке су гледале на њега као на „добру прилику“ за удају. Са једном од њих се и „забављао“, тако да се једне ноћи, у младалачкој заљубљености и занетости, десило да ју је познао и као жену. Сутрадан га је, током рада, отац благо, али са тугом упитао: „Сине, где си се синоћ задржао, срце ме је болело?“ Ово очево прекомерно питање се толико утиснуло у душу Семјонову, да га се он сећао до краја живота и да је свом животописцу и ученику о. Софронију, једном приликом, исповедио: „Ја нисам дорастао своје оцу, он је био потпуно неписмен човек, те је, чак, и *Оче наш* погрешно изговарао, говорећи „днест“ уместо „днес“, молитве је научио по слуху, слушајући их у цркви, али је при свему томе био кротак и смирен човек“.

Из тог времена, старац Силуан се, касније, сећао једног веома упечативог догађаја. Било је лето и време жетве, и читава породица је сложено и вредно радила у пољу. Једнога дана, а био је то посни дан, петак, дошао је ред на Семјона да припреми ручак за жетеоце. Он је, по својој младалачкој заборавности, једноставно превидео да је петак - посни дан, те је припремио ручак са месом, који су, потом, сви појели. Лето је прошло и дошла је зима, и једног празничног дана, отац му је, уз благи осмех, упутио речи које су се, за читав живот, утиснуле у душу Семјонову: „Сећаш ли се, сине мој, када си нас онда у пољу нахранио свињетином, а био је петак? Појео сам ручак као да сам јео стрвину“. Овај случај очеве дуготрпељиве блакости није био изузетак, већ правило, и Старац

Силуан се на Светој Гори много пута сећао оца, говорећи: „Таквог старца бих волео да имам као што је био мој отац, који се никада није љутио, и увек био миран и кротак. Замислите, пола године је трпео, чекајући погодну прилику да исправи моју погрешку, а да ме, притом, не ожалости“.

Младога Семјона је Бог обдарио великом физичком снагом и издржљивошћу, тако да је голим рукама могао да узме врео лонац са јелом и да га пренесе са шпорета на сто, могао је да подигне огроман терет, да ударцем песнице сломи дебелу даску, као и да једнако добро подноси и велику хладноћу и велику врућину. Али, та изузетна и робусна снага била је узрок једног његовог великог греха, због кога се он дуго година кајао. Наиме, једном приликом, на празник, Семјон је ишао улицом и свирао хармонику, када су му у сусрет наишла двојица браће, сеоски обућари, од којих је старији, иначе познат као кавгаџија, био пијан. Када су се сусрели, овај пијани обућар узме да се пред свима руга Семјону и да му отима хармонику. Семјон најпре хтеде да се повуче, али када је видео да га гледају остали момци и девојке који су били на улици, разљути се и из све снаге удари песницом пијаног насртљивца у груди, који паде на леђа, а из устију му потече крв помешана са пеном. Семјон се веома уплашио, јер је помислио да је убио човека! Скупили су се људи и почели да поливају онесвешћеног обућара хладном водом. И он је тек после пола сата успео да устане и оде кући, где је лежао болестан нека два месеца, али је, на сву срећу, остао жив...

Таква је била младост Семјонова и услед таквог, световног живота у њему је почела да гасне љубав Божија. Међутим, Бог није напуштао Свога изабраника, већ га је поново упутио на пут спасења чудесним виђењем које је Семјон доживео у сну. Једном приликом, после учињеног греха, Семјон је пао у полусан у коме је видео како му змија улази у уста. Од силнога гађења које је у сну осетио, тргнуо се и пробудио. У том тренутку, потпуно будан, чуо је тајанствени глас: „Ти си прогутао змију у сну и згадило ти се, а како је тек мени тешко да гледам шта радиш“. Осврнуо се око себе, али није видео никога. Ове речи, као и смиреност и сладосност овога гласа заувек су се утиснуле у Семјоново срце, и он је, касније, као светогорски монах, био најдубље убеђен да му се тада чудесно обратила сама Пресвета Богородица, да би га позвала да се подигне из каљуге греха, и врати Богу и побожном начину живота.

“Ко ће дати бољи одговор на Страшном суду, они или ми?“

Овај чудесни догађај, који се збио непосредно пре одласка на одслужење војног рока, из корена је изменио Семјонов живот. Он је почео да осећа неописиви стид због свог дотадашњег грешног живота и њему је, упоредо са дубоким покајањем, почела све дубље да се учвршћује одлука да, после војске, оде у манастир и замонаши се, како би се до кра-

ја живота кајао пред Богом и живео за Бога. Семјон је постајао свестан ужасне стварности греха и чудотворне стварности покајања. Томе је нарочито допринео случај о коме је он, много година касније, испричао свом ученику о. Софронију. Једног празничног дана, за време народног весеља, Семјон је гледао неког сељака, који је пре тога робијао због убиства, како се весели, свирајући на хармоници. После тога, када су били насамо, упитао га је: „Степане, како можеш да свираш и играш а убио си човека?“. Степан му је одговорио да се за време одслужења казне у затвору, много молио Богу и да је осетио у срцу да му је Бог опростио, и да због тога сада може мирно да игра и да се весели. Тако је Бог, преко грешнога Степана - убице и покајника - поучио грешнога слугу Свога Семјона да је, уз усрдно и упорно покајање, могуће од Бога Живога измолити и добити опроштај за сваки грех, ма какав он био.

Семјон је, потом, отишао на одслужење војне службе у Петроград, у инжењеријски батаљон, а Бог је уредио те се његова девојка, са којом се, до одласка у војску, „забављао“, у међувремену упознала са неким трговцем и удала за њега, и са њим касније поживела у срећном браку са много деце.

Семјона су у војсци сви волели: старешине као послушног и одговорног војника, а војници као верног и добродушног друга. Из овог периода његовог живота треба поменути три догађаја која су открила дубину Семјонове покајничке и богочежњиве душе. Једном је он, на празник, са тројицом својих другара-војника изашао у град, у једну престоичку кафану где је било много веселог и пијаног света, и где је трештала гласна музика. Док су његови другари јели, пили и веселили се, Семјон је, за вечером, све време био ћутљив. Један од другова га упита: „Семјоне, зашто ћутиш? О чему размишљаш?“.

„Размишљам о томе како ми вечерас седимо у кафани, пијемо вотку, слушамо музику и веселимо се, а на Светој Гори сада монаси служе бдења и целу ноћ проводе у молитви, па се питам: ко ће дати бољи одговор на Страшном суду, они или ми?“.

На то један од његових другара рече:

„Какав ли је Семјон човек? Ми слушамо музику и веселимо се, а он је у мислима на Светој Гори и на Страшном Суду!“.

Другом приликом, када се враћао у свој батаљон, тек што је одмакао од места Колпина, у сусрет му се ступио бесан пас који је очигледно хтео да га уједе. Престрављен, Семјон се помолио: „Господе, помилуј ме!“. И само што је изговорио ову молитву, нека тајанствена сила као да је изненада одбацила побеснелог пса у страну, и он је, из непознатог разлога, обишао Семјона и отишао у село, где је, потом, напao многе људе и домаће животиње. Овај чудесни догађај је учврстио

младога Семјона у убеђењу да је хришћанска молитва силна и да Бог, у сваком тренутку, чује нашу молитву и да нам брзо притиче у помоћ онда када нам је она, заиста, неопходна.

У трећем случају, Семјон је својим духовним саветом помогао једном војнику да преброди кризу због неверства своје младе супруге која је код куће остала трудна са другим човеком и родила дете. Млади војник је добио писмо од куће у коме су му родитељи објаснили шта се догодило, и он је био и очајан и несрећан и бесан: „Не знам шта да радим са женом? Просто ми се не иде кући!“.

„А да ли си ти, за време одслужења војног рока, одлазио у јавну кућу?“, упитао га је Семјон. „Да, ишао сам“, одговорио му је војник. „Ето видиш, ниси ни ти био веран својој жени. Можда си ти више крив пред њом него она пред тобом. Зато јој опрости, иди кући, прихвати то дете као своје и видећеш да ће све бити добро“.

Семјон је после неколико месеци добио писмо од тог војника, које је било препуно захвалности на добром савету, јер је војник, дошавши кући и видевши збуњене родитеље и супругу која је хтела да потоне у земљу од стида и срама, срдачно поздравио родитеље, загрлио жену, узео дете и изљубио га, као да је његово, и касније су живели у истинској хришћанској слози и побожности. Тако је, старац Силуан, још као младић у свету схватио да је самобеспштедно познање и признање сопствене кривице предуслов покајања и мира са Богом и ближњима.

Пошто је одслужио војни рок, Семјон је пошао код Св. Јована Кронштатског да од њега затражи благослов и молитвену помоћ за одлазак у манастир. Како Св. Јован тога дана није био у Кронштату, Семјон му је оставио кратку поруку у којој је писало: „Баћушка, хоћу да се замонашим, помолите се за мене да ме свет не задржи“. Већ сутрадан, Семјон је, по сопственим речима, осетио како је око њега почео да „гори адски пламен“. Вратио се у родитељски дом, где се задржао недељу дана, после чега је, у јесен 1892. године, у двадесет и шестој години, са родитељским благословом, отишао на Свету Гору. Тамо је ступио у руски манастир Св. Великомученика Пантелејмона, као искушеник Симеон.

„Умрећеш овде за своје грехе“

Пошто је, са истинским покајањем, исповедио све своје грехе, Симеон је започео тегобни искушенички живот, у послушности духовнику и свакодневном исповедању помисли, у вршењу манастирских послушања, у посту, молитви и бдењу. Када је чуо речи старца-духовника који му је, после прве исповести, рекао: „Сада за тебе почиње нови живот. Иди са миром и радуј се што те је Господ довео у ово пристаниште смирења“. Симеон се веома обрадовао, али тада још увек није знао, јер је био духовно неискусан, да почетници морају бити уздржани у свему, па и у духовној радости. Зато је, убрзо, изгубио благодатно-радосно распо-

жење и почео да пада у унијије, а помисли које су га нападале говориле су му да се врати у свет и да се ожени: "Убрзо су ме - говорио је касније Старац - нападе рђаве мисли и терале ме у свет да се оженим; али ја сам одлучно рекао у души: умрећеш овде за своје грехе. И отпочео сам да се одлучно молим да ми Господ опрости мноштво мојих греха".

Трпео је и нападе блудних помисли: "У почетку, док сам био млад послушник, рекао сам духовнику да сам примио блудну помисао и он ми је одговорио: 'Никада је не примај!', и од тада је прошло четрдесет и пет година и за то време ниједном нисам примио блудну мисао, и ни једном се нисам наљутио, јер се моја душа непрестано сећа љубави Господње и сладости Духа Светога, и онда се све увреде заборављају".

Али, потом су почеле да га нападају лукавије помисли које су га наговарале да напусти манастир и да оде у пустињу и да се тамо подвизава, наводно, као "прави пустињак". „Добро, одговорио је Симеон, идем код игумана да молим благослов за то“. Али, помисао му је одговорила: „Немој да идеш, игуман неће благословити“. „До сада си ме гонила да идем из манастира у свет, а сада ме гониш из манастира у пустињу. Ако игуман не благослови, значи да ме не упућујеш на добро. Умрећу овде за своје грехе“, одговарао је искушеник Симеон.

И, како каже његов животописац о. Софроније, Симеон је све дубље „улазио у духовни живот према вековном поретку светогорског живота, проводећи живот у непрестаном послушању, молитви у келији, дуготрајним богослужењима у цркви, посту и бдењу, честим исповестима и причешћивањима, читању и богомислију“. Поуке и савете духовника примао је отворена срца и ума, и по једноставности и нељубопитљивости своје душе брзо је напредовао у духовном животу. По савету свога духовника почео је да се бави Исусовом молитвом, и убрзо је, за време вечерње молитве пред иконом Пресвете Богородице, осетио како молитва силази у његово срце и настањује се у њему. Али, он тада још није могао да схвати сву величину дара „самосавршавајуће“ (самоделатне) молитве коју је добио од Пресвете Богородице. И ускоро су опет почеле да га нападају помисли, али сада помисли гордости, које су му говориле овако: „Ти живиш светим животом, покајао си се, греси су ти опрштени, непрестано се молиш, послушање савесно испуњаваш“. Ове помисли су нарушавале његов духовни мир, али он, по духовном неискству, није знао како да се са њима избори.

„Бога је немогуће умолити“ - и... сусрет са Живим Христом!

Једне ноћи његову келију је обасјала нека чудна светлост, која је прожела, како му се чинило, чак, и његово тело, тако да је могао да види своје тело као провидно. Помисао га је лукаво наговарала: „Прими ту светлост, то је благодат“. Али, он је притом осетио неки застрашујући

немир, и у њему је одједном ишчезла скрушеност духа и од тада су, за време молитве, почели да га обузимају напади неконтролисаног смеха. Он би се тада ударао песницом по челу, смех би престајао, али више није имао духа покајничког смирења у себи и, осим тога, почели су да му се јављају демони, а он је, по духовној наивности и неопитности, са њима разговарао и расправљао се. Демони су му сваки пут говорили супротне ствари не би ли га потпуно духовно збунили и бацили у очајање: једанпут - „ти си сада светац“, други пут - „нећеш се спасти“. Једном приликом је Симеон упитао демона зашто му они причају час једно, час друго, што је потпуно супротно оном првом. Демон му је подругљиво одговорио: „Ми никада не говоримо истину“. Ови демонски напади су били тако јаки и чести да су га после неког времена довели на руб очајања.

Његово прво манастирско послушање било је у манастирском млину. То послушање је физички било веома тешко: требало је читав дан носити и превртати велике и тешке вреће са брашном. Због демонских напада, интензивног молитвеног плача, неспавања ноћу и тешког рада преко дана, после извесног времена, искушеник Симеон је запао у ужасно духовно стање. Тако је једнога поподнева, седећи у својој келији примио демонску помисао која му је рекла: „Бога је немогуће умолити“. Ова стравична помисао је преплављивала његово биће потпуним мраком богоостављености, и он је магновено потонуо у бездан адског очајања. Ово стање, горе од смрти, у коме је он осећао да се читаво његово биће, од адског очајања, распадало на делиће и нестајало у вечној тами, потрајало је око сат времена. Истога дана, мало касније, за време вечерње службе у параклису Св. Илије, десно од Царских двери, на месту где се налази Спаситељева икона, очајањем преплављени искушеник Симеон је угледао - Живога Христа, како силази са иконе к њему! Господ се јавио младом послушнику који је доспео на саму ивицу духовне смрти, и читава душа и тело Симеоново су се, од овог чудесног виђења, преиспунили благодаћу Духа Светога. Он је свецелим својим бићем осетио да му је Господ опростио све грехе, да се измирио са Богом и да је адски пламен, који је око њега буктао претходних шест месеци, нестао.

О. Софроније (Сахаров), ученик Преп. Силуана о овоме чудесном сусрећу Преп. Силуана са Господом пише: „Тешко је описати стање у коме се Симеон тог тренутка налазио. Делимично из наших разговора са њим, а понешто и из Старчевих белешки, сазнали смо да је он тада био узет од овога света и у духу вазнет на Небо, где је слушао *неискаживе речи*, да је у том тренутку осетио да се *новорођио* (Јн. 3, 3). Својим кротким, свепраштајућим, неизмерно милостивим погледом Христос је привукао цело његово биће, да би затим, сакривши се, сладошћу Своје Божанске љубави занео његов дух, узневши га до сазрцања Бо-

жанства. У јављењу Господа послушнику Симеону, човеку простодушном али дубоко богочежњивом, посебно задивљује то што је он магновено познао Христа Који му се јавио и Духа Светога Који је деловао у њему. У својим белешкама, он непрестано понавља да је Господа познао Духом Светим, да је Бога угледао у Духу Светом". Од тог тренутка, читав његов подвижнички живот претворио се у непрестано искање Живог Господа Кога је познао лицем у лице Духом Светим, борење за чување благодати тог сусрета, покајно туговање због губљења те благодати, потом изнова благодарно радовање због поновног стицања те благодати, молитвено плакање над светом који не познаје Господа и неуморно мољење Господу да дарује да Га сви људи и народи познају Духом Светим.

После неког времена, послушник Симеон је, једног празничног дана, по одслуженом свеноћном бдењу, ујутру, за време заједничке трпезе, при којој је послуживао, поново доживео благодатно озарење, слично првом, али донекле слабије по интензитету. Међутим, после тога је, опет, изгубио благодат, унутарњи мир и сузе, и изнова је започео најтежу духовну борбу: с једне стране, стражитељско чување ума од помисли, а са друге и борба против најтежег, најскривенијег и најдубље укоренењег греха у сваком човеку - греха гордости и таштине.

„Држи ум свој у аду и не очајавај!“

1896. године Симеон је примио постриг у расу и ново, монашко име Силуан, по Св. апостоу Силуану. Читајући Житија Светих, дела Св. Отаца-подвижника, и кроз општење са духовницима и другим светогорским подвижницима, монах Силуан се постепено учио све савршенијем начину духовне борбе и подвижничког живота, подвизавајући се, притом, на изузетно строг и самобеспштедан начин. Ноћу је спавао укупно сат и по до два сата, у неколико наврата, по двадесетак минута, седећи на столочици, између свеноћних молитава, док је дању радио тешке физичке послове, уз непрестану Исусову молитву, подвизавајући се подвигом одрицања од своје воље и предавања вољи Божијој кроз послушност старцу-духовнику. Но, упркос свом том труду, благодат га је често напуштала, демони су му се јављали и нападали га, најпре, ноћу а потом, чак, и дању. Али, како каже Старчев агиограф о. Софроније, ове сталне промене духовнога стања Силуановог - смењивање периода присуства благодати периодима њенога одсуства, уз сталну борбу против помисли и демона - давале су и свој плод: захваљујући овоме монах Силуан се непрестано налазио у борбеном стању унутарњег стражења и сабране умно-срдачне пажње.

Но, и поред таквог стражитељског живота, догодило му се да је једном приликом пао у прелест: „Примио сам виђење и због тога сам много пострадао. То се догодило једном на крају бденија. Када је хор запевао *Све шћо гише нека хвали Госјода*, чуо сам цара Давида како на

Небу пева славу Господњу. Стајао сам на хору и учинило ми се да нема ни крова ни куполе, већ да видим отворено небо. Испричао сам ово петорици духовника, али ми ниједан није рекао да ми се то ђаво наругао, а сâм сам мислио да зли дуси не могу да славослове Бога, те сам сматрао да ово виђење није дошло од ђавола. Али, сујета ме је победила и почео сам поново да виђам ђаволе. Тада сам разумео да сам се преварио и све сам испричао духовнику и молио га да се моли за мене. Његовим молитвама данас сам спасен и сада стално молим Господа да ми дарује смирени дух.”

Исто тако, у једној другој прилици, монах Силуан се, на делу, уверио да Хришћани морају непрестано умно да страже и, нарочито, да одбацују сваку помисао осуђивања: “Сећам се, стајао сам једном у Покровском храму, када је духовник, отац Н. читао Акатист. Гледајући га помислих: ‘Јеромонах је дебео и не може да врши дубоке поклоне’. Тог тренутка сам почео да метанишем и нешто ме је невидљиво ударило у крста. Хтео сам да викнем да ме придрже, али нисам могао од превеликог бола. Тако ме је Господ милостиво казнио и уразумио да никог не осуђујем.”

У таквој борби протекло је још десетак година монашког живота. Но, упркос свим трудовима и покајном плачу, зли дуси нису престајали да га нападају и спречавају да се „чисто моли”. Једне ноћи - о. Софроније претпоставља да је то могло бити 1906. - монах Силуан је, после целоноћне молитве, устао са столочице да би чинио метаније пред иконом, али је видео да, пред иконом, стоји одвратни зли дух и чека да се Силуан, чинећи метанију пред иконом, уствари поклони њему. Келија је била препуна злих духова! Отац Силуан је, ожалошћен, сео поново на столочицу и, са болом у срцу, наставио да се моли: „*Госјоге, Ти видиши да желим да Ти се молим чистјим умом, али демони ми не дају. Научи ме шћа да радим да ми они не би више смејтали*“. У души је зачуо одговор Господњи: „*Горди увек овако сјрагају од демона*“. “*Госјоге*”, наставио је скрушено Силуан, “*научи ме шћа да радим да би се моја душа смирила*“. И поново је зачуо у срцу одговор Христов: „*Држи ум свој у аду и не очајавај!*“.

Овај кратки, благодатни и чудесни разговор монаха Силуана са Живим Христом изменио је из корена читав његов живот. Симеон је познао колика је љубав Господња, која му је указала на пут спасења: *држати ум у аду*, како каже о. Софроније, за Силуана није било ништа необично, јер је он без благодати Христове, све време живео као у аду, али је Силуан био изненађен другим делом савета Божијег: „*И не очајавај*“. Тако му је Господ показао како се стиче чиста молитва, унутарњи мир и спасење: кроз непрестану борбу против гордости - богоподобним смиравањем и неочајавајућим дуготрпљењем.

Од тада се, како пише Свечев агиограф о. Софроније, монах Силуан трудио свим силама да ходи путем спасења који му је Сâм Господ

открио и заповедио. Почео је да разумева „многе тајне описане у Житијима Светих и делима Светих Отаца, као и тајну борбе Преп. Серафима Саровског, који је, пошто му се Господ на сличан начин јавио у храму, доживео сличне муке губљења благодати и богоостављености, па је хиљаду дана и хиљаду ноћи клечао на камену у дубокој шуми, вапијући: 'Боже, буди милостив мени грешноме!'“.

Монах Силуан је, кроз своје подвижничко искуство, познао да је попреште духовне борбе против невидивога зла, управо срце човеково, по речи Преп. Макарија Египатског који је говорио: „Сиђи у срце своје и тамо отпочни борбу против сатане“. А најдубљи корен свих грехова јесте гордост, који се мора ишчупати из сопственога срца, кроз многе сузе и много духовнога трпљења, уз многе болове и крварење читавога бића. Због гордости је човек отпао од Бога, гордост је узрок патњи свеколике твари коју је човек повукао са собом у грехопад, трулежност и смртност. Божији лек против гордости је смирење Христово и сав напор подвижников треба да буде усмерен на стицање таквог смирења, које је монах Силуан познао Духом Светим, када му се први пут јавио Живи Господ у цркви Св. Пророка Илије, али које, потом, није успео да сачува.

Откривење Господње Силуану („Држи ум свој у аду и не очајавај!“), у кратком облику, садржи вековни опит хришћанског подвижничства. Осуђивати себе на ад, признавати себе достојним казне, али при свему томе никада не губити наду у Милостивога Господа, већ полагати у Њега све своје надање - у тој изреци је садржан пут спасења не само за монахе-подвижнике, већ и за све Хришћане. Сваки Хришћанин је призван да - кроз трпљење страдања, кроз познање сопствене огреховљености, кроз многе болове срца, кроз сузе покајања и муке смиравања, кроз трудове очишћења душе - усходи ка просветљењу ума и обожењу душе и тела, ка богоуиновијењу, спасењу и светотројичном животу Царства.

И како пише Старчев животописац о. Софроније, после Божијег откривења о бескрајном смиравању као путу спасења („Држи ум свој у аду и не очајавај!“), монах Силуан се одлучно запутио тим предањским, сузама, знојем и крвљу Светих утабаним, путем. Од тога дана његова омиљена песма постала је: „Брзо ћу умрејти и једна душа моја сићи ће у њесни и црни њакао, и сам ћу се њама мучији у мрачном њламену и њлакаји за Господом. Где си, Светљосји душе моје? Зашто си ме оставио? Не могу да живим без Тебе!“. Молећи се и живећи овако, монах Силуан је све чешиће задобијао чисту молитву и унутарњи мир. Благодат Божија га више није напуштала тако често као раније, и он је у својој облагодатеној души опитно осећао живо њприсусјтво Божије, обитаване Духа Светога и савршени мир Христов. И премда је сада, после многих духовних битака, био искуснији духовни борац него раније, „ипак страдао услед оп-

ште слабости људске природе“, а нарочито су га мучиле снажне главобоље, које су понекад биле толико јаке да уопште није могао да се моли, већ је морао да легне да се одмара. Он се неколико пута молио Господу да га избави од те болести (од које је страдавао дуги низ година), али главобоље нису пролазиле, те их је он, на крају, прихватио као дар Божији, као оно што му је неопходно за спасење: “Ето, ја већ годинама патим од главобоље - говорио је Старац Силуан - и тешко ми је да је подносим, али знам да ми је и ово корисно, јер се због слабости тела душа лакше смирује. Много бих желео да се молим и ноћ проводим у бдењу, али болест ми смета, јер је слабом телу потребан мир и одмор. Много сам молио Господа да ме излечи, али ме Он није услишио. Значи да ми је ово на корист”.

Међутим, у једној другој прилици, Бог је одмах услишио Силуанову молитву за помоћ: “Догодило се и да ме је Господ у невољи брзо услишио и спасао. Једном на празник, једући рибу, кост ми је дубоко запала у грло. Призвао сам Св. Великомученика Пантелејмона и молио га да ми помогне. И када сам изговорио у себи - "Помози!", осетио сам одговор у души: "Изиђи из трпезарије, накашљи се и избацићеш кост са мало крви". Тако сам и учинио и све се добро свршило, онако како ми је речено. Тада сам разумео да ако ми Господ није излечио главобољу, то је зато што је та болест на корист мојој души”.

„Љубав то не трпи, треба се молити за све људе“

1911. године монах Силуан примио је постриг у схиму и тешко послушање манастирског економа*. Руководио је са више од две стотине радника. Ујутру би их обилазио и давао им општа упутства за тај дан, а затим би се повлачио у своју келију и молио се са плачем за „сав народ Божији“. Свим срцем је жалио раднике, сваког је сажаљевао, и много туговао због људских невоља, беде, мука, туга и жалости. И при свему томе, неуморно се трудио да живи у непрекидној молитви, у чувању Божије благодати и дара љубави за цели свет.

И поред телесне слабости, узроковане честим главобољама и све јачим реуматским боловима, Преп. Силуан је до краја живота сачувао обичај да спава изузетно кратко, а и то, седећи на ниској столици и са прекидима, јер је тако имао више времена за целаноћну умно-срдачну молитву и *молићву за читав свет*, што је, по подвижничком Предању Цркве, и јесте главно делање монашко.

Старац Софроније овако описује Преп. Силуана из тог периода: „У свом спољашњем држању Старац је био веома једноставан. Био је средњег раста, крупан, складно грађен, руке је имао радничке, лице и

* Он је неко време вршио дужност економа и на манастирском метоху у Каламарији, југозападно од Солуна, где је сејана и жњевена пшеница за потребе манастира.

главу складних линија, лепо округло чело, доња вилица одавала је јаку вољу но без чулности и суровости: очи ситне, тамне, поглед миран и проницљив, често уморан од бдења и многих суза. Имао је велику и густу браду, мало проседу, густе и ниске праве обрве, као што их имају мисаони људи, тамну и густу косу. Неколико пута је био фотографисан, али увек безуспешно, јер су његове маркантне црте на фотографијама изгледале грубо, док је, уствари, његово лице, услед многога поста и умилења, често било бледо, благо и без трунке грубости. Повремено би се његово бледо лице потпуно преобразило и одавало необично просветљен израз. Старчев живот је био прилично суров, он својој спољашњости није придавао никакву пажњу, и мало се бринуо о своме телу. Као и већина светогорских подвижника, он се није купао. Носио једноставну хаљину од грубе тканине, као што носе монаси-радници. Како је занемаривао своје тело, често је имао прехладе и боловао је од реуматизма“. За време боравка у Старом Русику, који се налази на нешто више од сат хода изнад Манастира Св. Пантелејмона у брдима, јаке главобоље су га приморавале да легне у постељу. Ноћивао је у неком великом складишту којим је управљао, а које се налазило изван самог манастира, а све ради већег усамљивања и предавања молитви.

У Старом Русику Господ је монаха Силуана, због његовога смирења пред духовником (старцем Авраамијем), удостојио потресног благодатног искуства: “Господ ми је дао - пише Старац Силуан - да у манастиру Стари Русик, за време исповести, видим духовника у обличју Христа. Стајао је у исповедаоници у неисказивој светлости и мада је имао сасвим седу косу, његово лице је било свеже и лепо као у младића. Овако исто сам видео и једног епископа* за време Свете Литургије. Видео сам тако и о. Јована Кронштатског који је по природи био човек обична изгледа, али од благодати Божије његово лице је постајало као у Анђела и човеку је било милина погледати га. Тако грех унакажава човека, а благодат га чини лепим”.

Тих година Преп. Силуан, скривен од очију овога света и своје братије, доживео је још једну благодатну посету Господњу, о којој пише овако: “Душа се моја тада испунила љубављу Божијом и сладошћу Духа Светог, и то у толикој мери да када ме је Господ упитао: ‘Хоћеш ли да ти дам још више Своје љубави и благодати Светога Духа?’, душа је моја од-

говорила: ‘Господе, видиш да више од овога не бих могао поднети, него бих умро’. Када је тако велика милост Божија према грешнику, шта да кажемо за Светитеље. Колику ли су тек они имали благодат у себи?”.

А ево кроз какве је болове срце, непознате “овом свету” и његовој огреховљеној грубости и површности, тих година, пролазио кротки подвижник Силуан, узрастајући ка мери љубави светитељске, љубави Христове према свакоме и свему, према свеколикој твари: “Једном сам без потребе ударио муву, и она се сирота вукла по земљи онако повређена, са распрснутом утробом, а ја сам после тога три дана плакао због своје суровости према твари, и ни до данас нисам заборавио тај случај. Другом приликом сам полио врелом водом следе мишеве који су се излегли на мом балкону. После сам опет пролио много суза због тога, и од тада више никада нисам повредио твар. Једанпут сам, идући из манастира у Стари Русик, угледао на путу убијену и раскомадану змију, чији се сваки растргнути комад грчевито трзао. Мени се тада ражалило на свеколику твар и на свако страдално биће, и много сам плакао пред Господом”.

После Божијега откривења - „Држи ум свој у аду и не очајавај“, монах Силуан се, са нарочитом усрдношћу и сузама, молио за упокојене, посебно за оне који се муче у аду. Он је у свом непрестаном молитвеном плачу за свет, туговао за целим родом људским, молећи се нарочито за своје непријатеље и исповедајући да у „*ономе који не воли непријатеље, не обилаца Дух Господњи*“ и да се, уствари, уопште не можемо спасти ако не волимо своје непријатеље и ако се не молимо за њихово спасење. О. Софроније се сећа Силуановог разговора са једним пустињаком који је говорио: „Бог ће казнити све безбожнике. Они ће горети у вечном огњу!“. Отац Силуан је, “са извесним унутарњим узбуђењем, тада рекао како се неки муче у адском огњу, зар би могао да останеш миран?”. “Али, они су криви”, одговорио му је пустињак. Отац Силуан му је тада одговорио: ‘Љубав то не трпи, треба се молити за све људе’”.

Једном другом приликом, после разговора са о. Касијаном који је тврдио да се јеретици неће спасти, Преп. Силуан је, у тишини своје келије, забележио: „Ја то не знам. Верујем само у Православну Цркву: у Њој је *радосиј сјасења кроз христјолико смирење*“.

Учитељ најученијих - “мало чита, али све испуњава”

По својој спољашњости, Старац је био сасвим „обичан” човек и многи посетиоци би се разочарали када би га видели, јер су га, чувши приче о њему, замишљали као ко зна какву, споља упечатљиву, личност. Као дете је завршио само два разреда (“зимске”) школе, али се кроз читање Светога Писма и дела Светих Отаца (Касијана Римљанина, авве До-

* Врло је вероватно да Преп. Силуан овде мисли на нашег Светог Владику Жичког, Епископа Николаја (Велимировића), који је, током тридесетих година XX века, долазио у Ман. Св. Пантелејмона и био у блиској духовној вези са Старцем Силуаном, о чему сведоче како записи Преп. Силуана („*Слово о светој послушности*“), тако и записи Св. Николаја („*Монах Силуан - слајка души*“), из којих се јасно види како су се ове две свете душе препознале и заводеле Божанском љубављу.

ротеја, Макарија Великог, Исаака Сиријског, Јефрема Сиријског, Јована Лествичника, Максима Исповедника, Теодора Студита, Симеона Новог Богослова, Никите Ститата, Григорија Синаита, Григорија Паламе, Нила Сорског, Пајсија Величковског, Игњатија Брјанчанинова, Теофана Затворника, Јована Кронштатског...), прошавши предањску школу Духа Светога, умно веома развио и одавао утисак образованог монаха, јер су га искуство мукотрпне борбе против злих духова и опит стражења у подвигу стицања и чувања Божије Благодати учинили „духовно опитним, мудрим и пуним љубави“. Зато су многи академски школовани теолози, који су долазили у Манастир, желели да на богословске и подвижничке теме разговарају управо са њим, а не са неким другим, много образованијим монасима, што је, пак, повремено изазивало збуњеност, па чак и завист код остале братије у манастиру.

Старчева сабраћа, знајући монаха Силуана, као „ћутљивог, повученог и необразованог монаха“, који се ничим нарочито није истицао, чудила су се што толики људи долазе у Манастир да разговарају управо са њим: „Један учени странац православне вере, провео је у манастиру извесно време. Сусрет са Старцем Силуаном оставио је на њега дубок утисак. Заволео га је и често га је посећивао. За ово су дознали остали монаси. Једнога дана, јеромонах Н., један од најутицајнији саборних стараца, начитан и живог ума, сревши странца у манастирском ходнику, упита га: „Не могу да схватим зашто ви, академски учењаци, одлазите код старца Силуана, неписменог сељака? Зар нисте нашли неког паметнијег од њега?“. „Да би се старац Силуан схватио, треба бити „академик“ - одговорио му је странац са извесним болом у души. Јеромонах Н. ни после овог одговора није разумео зашто старца Силуана поштују и посећују учени људи. У разговору са о. Методијем, који је дуги низ година руководио манастирском библиотеком, он се поново питао: „Зашто сви иду к њему? Па, он ништа не чита!“. „Можда не чита, али све испуњава. Други много читају, а ништа не испуњавају“, одговорио му је о. Методије.

Ево и другог случаја. Јеромонах Василије (Кривошеин), будући епископ и умни богослов Цркве, за време свог боравка на Атосу, имао је послушање да прима госте, па међу њима и инославне. Једном римокатоличком госту, доктору теологије оцу Х. Б. он је причао које све књиге Светих Отаца светогорски монаси читају. Учени гост се веома зачудио када је сазнао да на Светој Гори обични монаси читају књиге којима се на Западу баве искључиво теолози-стручњаци. Чувши ово, Старац Силуан је о. Василију рекао: „Могли бисте да кажете доктору да наши монаси не само што читају те књиге, него би и сами могли да напишу сличне, а то што их не пишу јесте само зато што им нису потребне“, јер су већ написане. (Старац Силуан је, управо, својим благодатним, светоотачким запи-

сима на делу показао да су речи које је тада изрекао биле истините, јер их је казао не од себе, већ, у смирењу, од Духа Светога!).

Тих година су к Старцу Силуану долазили и својим учитељем га сматрали, између осталих, и еп. жички Николај (Велимировић) и о. Георгије Флоровски. Старац Силуан је веома волео владика Николаја, о чему сведочи следећи Старчев запис: „Од добрих људи шири се радост и весеље. Дошао нам је свети владика Николај и донео нам много радости... Дух Свети поставља епископе, и Дух даје радост и весеље када гледамо Владика - он је у обличју Христовом. Тако га је Дух Свети светлошћу украсио. Ми много волимо светога владика. Тако су волели Господа ученици Његови када су гледали Лице Господње и радовали се. А наш милостиви Господ дао је нам земљи Духа Светога. Он живи у епископима православним. О епископи Светлости! Водите нас к Оцу Небеском!“

“Да ли си икад чуо да сам некога осудио?”

Старац је имао веома нежно и милостиво срце, пуно срдачне љубави и милостивога састрадавања сваком људском страдању, али без трупке лажне сентименталности. „Није никада био нимало нервозан. Чувао је ум свој од сваке помисли, али је, и поред тога, у опхођењу са људима увек био искрен, непосредан, благ и пун љубави. Ни најмање се није гнушао оних људи који су живели грешним и нечистим животом, већ је у души туговао због њихових грехова као што отац или мајка тугују због спотицања своје деце“. „Једном, на Васкрс - пише он - изишао сам с вечерње из Покровске цркве и пошао у свој млин. На путу је стајао радник. Када сам му се приближио, замолио ме је да му дам једно јаје. Нисам имао, те се вратих у манастир где добих од духовника два јајета и једно однесох раднику. На то ми рече: „Нас је двоје“. Дадох му и друго и, када сам се растао од њега, заплаках од туге за сиротим народом, и би ми жао целе васељене и све твари... И ето, за то незнатно дело примио сам од Бога велику радост и заволео сам сва створења Божија и осећао сам Духа Светог у својој души. А када сам се вратио у своју келију, осећао сам велико сажалење према људима и много сам се молио“.

О. Софроније помиње и догађај са једним школованим младићем који је дошао у Свету Гору „да тражи Бога“. Он није рекао игуману да не верује у Бога него само да жели да остане неко време у манастиру, ради одмора и духовне поуке. Игуман га је предао неком духовнику на бригу. Но, младић се одмах исповедио том духовнику и рекао да не верује у Бога и да је дошао у Свету Гору да би нашао Бога. Духовник се наљутио и извикао на младића, рекавши да је страшно не веровати у Бога Створитеља и да безбожницима није место у манастиру. Младић се већ спремио да напусти манастир када га спрече о. Силуан и заподену с њим разговор. Младић му је испричао шта га мучи, а о. Силуан му благо од-

говори: "Па то није ништа страшно. То тако обично и бива са младим људима. Тако је било и са мном. Када сам био младић, и ја сам се колебао, сумњао, али љубав Божија је просветлила ум мој и омекшала срце. Бог тебе зна и види, и воли те неизмерно. То ћеш временом и осетити. Тако је било и са мном." Од ових речи младић се почео снажити у вери Божијој, да би, потом, и остао у манастиру.

Старац Силуан није био строг према туђим гресима, ма како они велики били. Он је говорио о неизмерној љубави Божијој према грешнику, и наводио је тиме, нежно, саговорника да сам себе строго осуди и да се покаје. "Кад бисмо ми престали да осуђујемо Бога, ми бисмо престали да осуђујемо и Његова створења, нарочито људе", говорио је Старац Силуан са сузама у очима. "Али, ми Њега осуђујемо за све тешкоће у животу, па зато осуђујемо и Његова створења. Ми осуђујемо Бога, опет, због тога што не осећамо љубав Божију. То сам и ја чинио. Једном сам пошао из манастира за Дафну. Скренуо сам са пута и залутао међу жбуње шимширово. Мрак покрио земљу. Ја се наљутим. Управо - на Бога се наљутим. Викнем: "Госпode, зар Ти не мариш што ја лутам и пропадам. Спаси ме!" У том чух глас: "Иди све десно!" У мени затрепери сва душа. Нигде жива човека. Ја сам пошао десно и све десно док не стигох у Дафну. Ту ноћ сам сву преплакао. Осетио сам присуство Живога Бога, и осетио сам Његову љубав, ја недостојни. Од тада нисам дао никаквој невољи да стане између мене и љубави Божије".

Старац Силуан је, по речима о. Софронија, био „неустрашив и одважан, али истовремено без икаквог поуздања у себе“. Веома храбар и истовремено веома кротак. Старац је био истински смирен пред Богом и пред људима. Радо је давао предност другима, волео је да буде последњи од свих, да први друге поздравља, да узима благослов, и све је то увек чинио без трунке сервилности или ласкања... У спољашњем држању Старац је био простосрдчан и никада у њему није било грубих покрета, непажљивости или извештачености... Старац се никада није гласно смејао, никада се није изражавао двосмислено, нити се икоме подсмевао, није се чак ни шалио са људима. На његовом озбиљном и мирном лицу понекад би тихо засијао једва приметан благ осмех. Страст гнева била му је туђа. Али, при свој тој благодисти увек би се одлучно успротивио свему лажном и лукавом. Осуђивање и ускогрудост су му били потпуно страни.“

Остао је забележен разговор неколико економа светопантелејмовског манастира који је протекао овако. Једном су за време заједничке трпезе, присутни монаси критиковали неки неуспех једног од економа, монаха П. Старац Силуан је био присутан, али се није укључио у „суђење“. Тада му се обратио један од економа, оца М. и рекао: „Оче Силуане,

ти ћутиш - значи одобраваш (поступке тог монаха - *ирим. ирпр.*). Теби изгледа није стало до интереса манастира: видиш какву је штету он нанео манастиру?“. Старац Силуан је, ћутећи, завршио ручак и затим пришао ономе који му је поставио питање и рекао: „Оче М., откад си ти у манастиру?“. „Тридесет и пет година“. „Да ли си икад чуо да сам ја неког осуђивао?“. „Не, нисам.“ „Па зашто онда хоћеш да сада осуђујем оца П?“. Отац М. се застидео и одговорио: „Опрости ми.“ „Бог нека ти опрости.“

“Душа која је познала Господа ничег се не боји осим греха”

14. септембра 1932. године Свету Гору је погодио снажан земљотрес. Он се, по речима Старца Силуана, догодио увече у девет сати, за време бденија, на Крстовдан. Ево како Старац Силуан описује оно што се тада догодило: “Стајао сам на хору близу исповедаонице о. Намесника који је и сам стајао крај мене испред исповедаонице. У исповедаоници су са таванице почели да падају цигле и малтер. Спочетка сам се мало уплашио, али сам се убрзо умирио и рекао Намеснику: "Ево милостиви Господ жели да се покајемо". Погледали смо на монахе, доле у храму, и на оне на хору и видели смо да се мало ко уплашио. Свега је шест људи изишло из цркве, док су остали остали на месту и бденије се наставило, тихо као да се ништа није догодило. Мислио сам: "Како је много благодати Светог Духа у монасима да и при оваквом земљотресу, када се тресао огромни манастирски храм, падао малтер, њихали се полилеји, кандила и свећњаци, и у звонари од јакних потреса зазвонила звона, чак и оно највеће, да су и онда они остали мирни". Значи: Душа која је познала Господа ничег се не боји осим греха, поготову греха гордост. Она зна да нас Господ воли, а кад нас воли, чега се онда треба бојати?”.

„Ја се одричем своје воље, и у томе је сва поука за мене“

О. Софроније пише о још једном догађају који сведочи о светоотачком карактеру и смирењу Преп. Силуана.

Једног празничног јутра, шетајући се са Преп. Силуаном по манастирској шуми, један сабрат му је предложио да заједно оду у посету једном чувеном старцу, духовнику бугарског манастира Зографа, старцу Амвросију. Преп. Силуан је то одмах прихватио. Тај монах је успут хтео да сазна о чему Преп. Силуан хоће да разговара са тим старцем.

„Немам ништа да га питам“, одговорио му је Преп. Силуан. „Сада више немам никаквих недоумица“.

„Па зашто онда идеш?“, изненадио се монах В.

„Идем зато што ти тако хоћеш“, одговорио је Преп. Силуан.

„Али, људи обично иду код старца ради неке духовне поуке“.

„Ја се одричем своје воље, и у томе је сва поука за мене“, **мирно** је рекао Преп. Силуан.

Отац В. је био потпуно збуњен овим речима и, по свом признању, није разумео Преп. Силуана...

Упокојење Старца Силуана - "Још се нисам научио смирењу"

Неколико година пред упокојење почео је, „*Дркве и народа Божије ради*“, да пише своје Записе или Белешке, које многи данас називају „Новим Добротољубљем“ у маломе. Те Записе - који су, по дубини духовнога опита и благодатном обасјању, заиста без премца у православној богословско-подвижничкој мисли и литератури XX века, језички је обрадио, приредио и 1952. године објавио Старчев вишегодишњи ученик и саподвижник архимандрит Софроније (Сахаров) у књизи *Старац Силуан*, која је, као једна од најзначајнијих и најчитанијих православних књига XX века, до данас преведена на више од петнаест језика,* а у нашој Цркви, крајем седамдесетих и почетком осамдесетих година прошлога века, била једна од основних и најомиљенијих књига, нарочито у заједницама младих новокрштених Хришћана (не само у Београду).

Старац Силуан се разболео десетак дана пред упокојење и тихо, као што је и живео, скривен, и у смрти као што је то био и у животу, од очију манастирске братије, предао дух свој љубљеноме Господу, благодарећи Богу на свему, не прекидајући молитву и смиравајући се, на земљи, подвигом богоподобнога и боготворећега смирења до последњега свога даха и издаха, 11/24. септембра 1938. године.

Упокојење Старца Силуана (по сведочењу о. Софронија Сахарова)*

„Последње године живота старац Силуан је проводио у непрекидној молитви за свет. По спољашњости Старац је и даље остао спокојан и сталожен, али његове очи су често имале тужан и замишљен израз. Стално се враћао на две теме: „*Ја идем Оцу Моме и Оцу вашем, и Богу*

* Поуке Старца Силуана су се код нас, у изабраним одломцима, први пут појавиле већ 1955. године у „Гласнику СПЦ“ у преводу блаженопочившег Епископа Браничевског Хризостома (Војновића), а после двадесет година у издању Манастира Хиландара (Јеромонах Софроније, *Старац Силуан*, Диселдорф, 1975.) у преводу „две побожне хришћанске душе“ (данас знамо да су то били Еп. Браничевски Хризостом и његова тадашња духовна кћи и помоћница Гордана Жујовић). Православна народна хришћанска заједница и Црквена општина Крњevo су 1981. године објавиле књигу *Поуке Старца Силуана*, са благословом и предговором еп. Хризостома (Војновића). Манастир Хиландар је 1998. године објавио допуњено и исправљено (треће) издање књиге Архимандрит Софроније, *Старац Силуан* (прим. њир.).

** Из: Јеромонах Софроније, *Старац Силуан*, Манастир Хиландар, Диселдорф, 1975, стр. 207-210.

Моме и Богу вашем. Каквих ли речи пуних самилости! Господ од нас свих ствара једну породицу“. Још је говорио: „Молите се за људе. Сажалевајте народ Божји!“ На моју примедбу да је тешко молити се за људе, одговорио је: „Наравно да је тешко... *Молиши се за људе што значи - криволиваши... али треба се молиши.* Све оно чему нас је благодат научила морамо чинити до краја свог живота. Господ понекад напушта душу да би је кушао, да би она могла да пројави своје расуђивање и слободну вољу. Али, када човек не присиљава себе на молитву, онда губи благодат. Међутим кад покаже добру вољу, благодат ће га завоleti и више га неће остављати“. Било је очигледно да је благодат заволела старца Силуана и да га више није напуштала.

У четвртак 2/15 септембра 1938. ујутро око 5 часова посетих Старца у магацину, где сам га затекао, као и увек, ведро и спокојног. Говорио је, као и обично, својим пригушеним гласом и нисам приметио ништа нарочито. Обављао је своје свакодневне послове. Око 10 часова изјутра, после доручка, посетио сам га у келији. Седео је на столици за столом. И пошто сам видео да се не осећа добро, упитао сам га: „Старче, шта је то с вама“?

„Болестан вам“.

„Шта вас боли“?

„Не знам“.

Затим се дигао и сео на постељу, наслонивши леђа на зид, подупирући се десном руком у полулежећем ставу.

Упитах га: „Старче, да нећете умреги?“

„Још се нисам научио смирењу“ - одговори.

Полако је подигао ноге на кревет, положио главу на јастук, и тако обучен лежао. После кратког ћутања рекох му: „Треба да идете у болницу“.

„Не иде ми се у болницу, јер тамо има много света, а осим тога ставиће ме опет као прошли пут, испод часовника, који ми својим куцањем смета при молитви“.

„Али, не можете остати овде болесни. Ко ће вас ту неговати? У болници ће вам, ипак, бити удобније“.

„Кад би ми дали посебну собу, онда бих још и отишао“.

Отишао сам, рекавши му да ћу разговарати са о. Томом, који је руководио болницом и кога су називали „доктором“. О. Тома, није учио медицину, али како је читавог живота радио по манастирским болницама, стекао је приличну праксу, па чак и извесно теоретско знање. То је био човек обдарен богатом лекарском интуицијом и био веома користан за манастир, обзиром да на Светој Гори нема правих болница и лекара. Болница манастира Св. Пантелејмона састојала се од два спрата -

горњег и доњег. На доњем је била једна велика сала преграђена стакленом преградом на две половине. У другој половини са прозорима који су гледали на море, налазиле су се још две собице. Једну од њих о. Тома је ставио на располагање Старцу. Вративши се Старцу, рекао сам да ће му доктор дати засебну собицу. Старац се сложио да пође, али је већ био тако слаб, да није могао сам да хода, требало га је придржавати. С тугом у срцу одвео сам га у болницу. Манастир не располаже никаквим техничким средствима помоћу којих се постављају дијагнозе, и нико није могао да установи од чега је Старац заправо оболео. Међутим, његово здравствено стање се погоршавало. Према манастирском уставу, тешки болесници су се причешћивали сваки дан.

У понедељак, 5/18. извршен је чин Јелеосвећења. Често сам посећивао Старца, али се нисам усуђивао да га узнемиравам разговором, већ сам седео напољу при полуотвореним вратима, пошто је собица била врло мала. За Старчевог живота имао сам често прилике да посматрам његов живот, и чуо сам од њега много тога што ми је помогло да сагледавам његов унутрашњи духовни пут. Имао сам могућности да, у извесном смислу, посматрам како се он спремао да дочека велику тајну смрти, иако је сам тренутак његове смрти остао за мене скривен. Последњих дана свога живота, од самог почетка болести па до смрти, Старац је ћутао. Раније ми је причао како неки схимонах, припремајући се за смрт, никад није отварао очи, да не би каквим спољашњим утисцима нарушавао сећање на Бога. Када га је један блиски пријатељ, који се подвизавао заједно с њим и кога је Старац Силуан волео, посетио, разговарао је с њим врло кратко, затворених очију, и само је по гласу препознао свога пријатеља. Сетивши се тога, нисам нарушавао Старчев мир разним запиткивањима, сем у неким изузетним случајевима. После недељу дана Старчево стање је постало критично. У петак увече 10/23. септембра пред сам залазак сунца, посетио га је духовник, јеросхимонах Сергије у намери да му прочита канон Пресвете Богородице „На исход душе“.

Пришавши болесничкој постељи, духовник му рече:

„Благословите, о. Силуане“.

Старац отвори очи и ћутећи благо нас погледа. Лице му је било нездраво бледо, али спокојно. Духовник га упита:

- Да ли нас препознајете, о. Силуане?

- Да, одговорио је тихо, али јасно.

- А како се осећате?

- Добро, врло добро.

Да ли је овакав одговор био израз подвижничке жеље да се прикрију патње, или се Старац духовно доиста осећао тако добро да болест више није осећао и она није нарушавала мир његове душе - то не знам.

- Дошли смо да се помолимо с вама и да прочитамо канон Пресвете Богородице. Хоћете ли? - упитао је духовник.

- Да, хоћу... хвала... много бих још волео...

Духовник је почео да чита канон. Старац је лежао блед и непомичан, затворених очију, с десном руком на грудима... Ухвативши га за руку, опрезно нађох његов пулс. Био је веома слаб и толико аритмичан да се у току пола минута мењао неколико пута. Читање канона се завршило. Старац поново отвори очи и благо нам се захвали и ми се опрости смо с њим „до јутра“. У поноћ о. Николај, болничар, ушао је у собу.

Старац га је упитао:

- Да ли се чита јутрење?

- Да, одговорио је о. Николај и додао:

- Да ли вам је потребно нешто?

- Не, хвала, ништа ми није потребно.

Спокојан глас којим је Старац постављао ова питања и овакав одговор на понуђене му услуге, као и то што је чуо читање јутрења (што се иначе једва чуло у његовом углу), све то говори да је он био при пуној свести. Када је завршено читање јутрења, тј. пошто је прошло непуних пола часа од овога кратког разговора, о. Николај је поново свратио до Старца и био изненађен, нашавши га већ упокојеног. Нико није чуо кад се упокојио, чак ни они који су лежали у његовој непосредној близини. Тако је тихо отишао Богу...

... Старац Силуан се упокојио 11/24. септембра 1938. рано изјутра и сахрањен је истог дана предвече“.

“Он је достигао меру Светих Отаца“...

Тек после Старчевог упокојења многи монаси из његовог манастира су увидели са каквим их је светим човеком Бог удостојио да живе, а да то нису ни знали. О. Софроније прича о свом разговору са схимонахом Трофимом, великим подвижником, који је после Старчевог упокојења прочитао одломке из Старчевих бележака.

“Сећам се, пише старац Софроније, нашег сусрета у манастирској ‘малој порти’.

Зауоставивши ме, о. Трофим је рекао: “Сада видим да је о. Силуан достигао меру светости Отаца... Његова смрт је у то уверила”.

“Оче Трофиме”, усудио сам се да кажем, “зар вас пола века заједничког живота у манастиру у то није уверило, већ само његова смрт?”.

“Ја сам га увек волео и радовао се сусрету са њим, али ми се чинило да је његов начин општења са Богом сувише непосредан и, искрено говорећи, бојао сам се за њега”.

“Па како је то он говорио када сте се ви бојали за њега?”

“Некако је сувише смело и одважно говорио о молитви и о Богу, као о свом рођеном оцу, тако да сам га ја понекад прекидао, говорећи му: ‘Престаните, оче’. Чинило ми се да је он изгубио страх Божији”.

“А када сте га прекидали шта вам је одговарао?”

“Увек је био миран. Ја га прекинем, а он ућути”.

“А да ли се љутио када сте га прекидали?”

“О не, он је био благ човек и не сећам се да се икада наљутио”.

“Оче Трофиме, зар ви не знате да они који су у прелести увек бивају непослушни и вређају се, ако их неко укори. Како ви то нисте приметили?”

“Зато што је то Бог сакрио од мене. Старац Силуан је био веома једноставан човек. Тек сада увиђам своју грешку”.

“А шта мислите о његовим ‘Белешкама’”.

“Ја вам већ рекох да је он достигао меру Светих Отаца“...

**„Молим Те, милостиви Господе,
да Те познају Духом Светим сви народи земаљски“**

Старац Силуан је прибројан Светима Цркве Христове од стране Константинопољске Патријаршије 13/26. новембра 1987. године као Преп. Силуан Атонски (Светогорац), а име му је унесено у месецослов Руске Православне Цркве 1992. године. Његов спомен се празнује 11/24. септембра, на дан његовог упокојења, а на Светој Гори и у другу недељу по Педесетници, када се празнује Сабор свих Светих на Светој Гори Атонској просијалих.

Часна глава Преп. Силуана Светогорца чува се у свештеном кивоту у Манастиру Св. Великомученика Пантелејмона на Светој Гори и од ње су се, до данас, догодили многи случајеви чудесних исцељења. Део његових светих моштију налази се у Манастиру Светога Јована Претече у Есексу, у Великој Британији.

На иконама Преп. Силуан Атонски се, најчешће, приказује како стоји пред Христом, држећи у рукама свитак на коме су исписане речи благодатно-васеленске молитве из његових Записа: *„Молим Те, милостиви Господе, да Те познају Духом Светим сви народи земаљски“*.

Господе Исусе Христе, Сине Божији и Сине Човечији, Спаситељу наш, даруј нам да, молитвама Преп. Силуана Светогорца, и ми, до последњег даха свога, живимо у покајању и смиравању, у љубави према свима и свему, познајући Те и волећи Те Духом Светим!

ЧУДА ПРЕПОДОБНОГ СИЛУАНА СВЕТОГОРЦА

**Чудо светих моштију Старца Силуана -
исцељење четрнаестогодишњег јелинског дечака
од дрхтања и тресења главе, ногу и руку**

Господ је хтео да светост схимонаха Силуана не остане непозната. После његовога мирнога упокојења почела су да се од њихових светих моштију дешавају чуда.

Када је књига о Софронија о Старцу Силуану постала широко позната у иностранству, многи поклоници из иностранства почели су да питају: “Где је глава Светога Силуана? Хоћемо да је целивамо”. За време игумана о. Авеља (Македонова) почели су да Часну Главу Преподобнога износе на целивање поклоницима.

Умили су је претходно ружином водом, положили је на воздух, у осмокраки, веома лепа кивот, начињен од кипарисовог дрвета, покрили је покровцем и изложили у параклису, у коме није било светих моштију, будући да у то време Старац Силуан још увек није био прибројан хору Светих. Поклоници су са поштовањем целивали главу Старчеву.

Једном приликом, 1979. године, у време Петровског поста, дошао је на Свету Гору неки Јелин са четрнаестогодишњим сином који је био тешко болестан од хорее. Јадни дечак се сав тресао и дрхтао. Његов отац је замолио да их приведу к глави Старца Силуана. Схиархимандрит Серафим (Томин) је, на мољење дечаковога оца, положио Часну Главу Старца Силуана на главу и руке дечакове, заборавивши да је положи и на дечакове ноге. После неких месец дана, отац и син су дошли поново. Глава и руке дечакове више се нису тресле, али су му ноге и даље дрхтале. Тада је о. Серафим положио Часну Главу Старца Силуана и на ноге дечакове, и - оне су у том тренутку престале да се тресу. Тако се пројавило прво чудо од светих моштију Преподобнога Силуана.

Исцељење монаха Давида од смртоносног тровања

Отац Давид (Чубар) је, после Старца Силуана, постао манастирски економ. Он нам је оставио своје сведочење о томе како га је Свети Силуан спасао од превремене смрти.

Једном приликом су о. Давид и о. Кирил купили од рибара за педесет драхми велику рибу звану кефал. Како се касније испоставило, рибар је уловио рибу тако што је у море просуо отров, а потом покупио потровану рибу. Отац Давид је скувао рибљу чорбу и појео главу, у којој је био концентрисан сав отров. После обеда, отишао је у своју келију да се одмори пре службе.

Отац Давид се тешко отровао и, лежећи у својој келији, осећао да је већ почео да умире. Било му је јасно да му је преостало само још неколико последњих тренутака живота. Одједанпут је, од врата келије, одлучним кораком, к његовоме кревету пришао Преподобни Силуан. Био је одевен у радну монашку одећу, у топлом прслуку и опасан канапом. Преподобни му је рекао: "Шта је, болестан си?", и прешао руком преко сармртника. Отац Давид је заиста осетио руку Преподобнога. Поскочио је, исцеливши се истога трена од смртоносног тровања! Старца Силуана више није било у келији, а врата келије су стајала као и пре тога, изнутра затворена резом.

Исцељење жене од мироточиве честице светих моштију Преподобнога Силуана

Из Заграничне Цркве су у манастир почели да долазе поклоници који су тражили од манастирске управе да им дају главу Старца Силуана. Од тада је о. архимандрит Авељ почео да скрива главу Преподобнога Силуана у олтару. Један од гостију, неки свештеник из Заграничне Цркве, упорно је тражио макар и најмању честицу од главе Преподобнога: "Макар од уха" - молио је. Отац Авељ је отворио кивот и тада видео да се на дну кивота, са главе Преподобнога осуло неколико коштаних честица. Он је те честице дао упорноме свештенику. После неколико дана, овај се вратио у манастир, рекавши да су те честице, које је ставио у ковчежић за чување светих моштију, почеле да мироточе, као и да се једна жена која се дотакла ковчежића - исцелила!

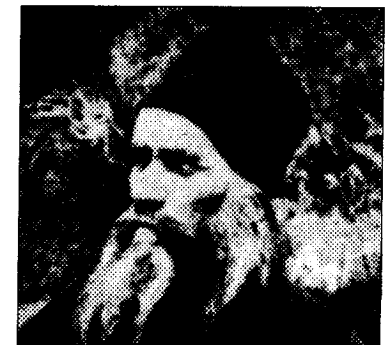
* * *

Тако изнова и изнова пројављује Господ безмерну милост Своју према роду људском, да бисмо и ми, у вери несумњајућој, заједно са Преподобним Силуаном Светогорцем, ускликивали: "О Душе Свети, живи у душама нашим, да бисмо сви једним гласом славили Творца - Оца, и Сина, и Духа Светога! Амин".

са руског:
Мајтеј Арсенијевић

НОВООТКРИВЕНИ ЗАПИСИ И ПИСМА ПРЕПОДОБНОГ СИЛУАНА СВЕТОГОРЦА

Прей. Силуан Свейоџораи
СЛОВО О СВЕТОЈ ПОСЛУШНОСТИ,
И ТОМЕ НА КОЈИ НАЧИН ЈЕ ОНА ВИША
ОД ПОСТА И МОЛИТВЕ

Послушање нас смирава. Каткада нас зле и горде помисли спре-
чавају да се молимо и да постимо. Али, послушник све чини по благо-
слову, сматрајући да његовим старцем или духовником управља Го-
спод. Ако се послушник навикне на то да њиме управља старац од Го-
спода, онда ће се он, због послушања, лако спасти. У послушнога су
све врлине: срдачна молитва, која се даје због послушности, умиљење
и сузе. Он воли Господа и боји се да Га како не ожалости непослушно-
шћу, јер му милостиви Господ даје мисли свете и смирене. Он воли чи-
тав свет, приносећи за свет сузне молитве - тако благодат учи душу
због послушности.

Размислимо: мене је овде, на ово место, довео Господ, и к овоме
старцу. Дај, Господе, да се спасемо; много је смицалица непријатеље-
вих*, али онај који старцу исповеда помисли, спашће се, јер је духовни-
ку дат Дух Свети да нас спасава.

Слава, Господе, Твоме милосрђу, јер Ти хоћеш да нас спасеш и
да нам помогнеш да Те познамо. Ти си добар, Господе, и колико је
слатка Твоја благодат Духа Светога!

Свети Апостоли Његови су прошли сву земљу, слатко су говори-
ли о Господу, и све верујуће душе су осећале у себи промену, јер се ду-
ша весели благодаћу Божијом. Дао је Господ свима да познају Госпо-
да, и нарочито даје да Га познају послушни простосрдачници. Цар про-
рок Давид био је млађи брат и пастир, и Господ га је волео због крото-
сти. Кротки су свагда послушни. Он** нам је написао Псалтир Светим
Духом Који је живео у њему. И Мојсеј пророк је био пастир код таста,
ето то је послушање. И Мајка Божија је била послушна, и Свети Апо-

Из: Преподобный Силуан Афонский, Слово о святом послушании, каким родом оно выше поста и молитве, у: Иеромонах Софроний. Старец Силуан. Православный пчельник, Фе-
салоники, 1994. С. 17-28.

* Баволових (ѝрим. ѝрев.).

** Псалмопојац Давид (ѝрим. ѝрев.).

столи су били послушни. Тај пут нам је показао Сами Господ. Њега ћемо се држати и на земљи ћемо примити плодове Духа Светога. Он ће нас научити свему добром.

Непослушни се муче злим мислима. Нека нас уразуми Господ да будемо послушни, и видећемо богате милости још на земљи. Ум наш ће се свагда бавити Богом, душа наша ће свагда бити смирена, поучавана благодаћу Божијом.

Док сам још био у свету, људи су ме хвалили и мислио сам да сам добар. Али, када сам дошао у манастир, упознао сам добре људе и схватио да нисам вредан њиховог једног палца, чак ни њиховог нокта - ето како човек може да погрешити и да упадне у гордост и да пропадне.

Од добрих људи шири се радост и весеље. Дошао нам је свети владика Николај и донео нам много радости. Ево шта се каже код Апостола: Дух Свети поставља епископе, и Дух даје радост и весеље када гледамо Владику - он је у обличју Христовом. Тако га је Дух Свети светлосћу украсио. Ми много волимо светога владика. Тако су волели Господа ученици Његови када су гледали Лице Господње и радовали се. А наш милостиви Господ дао је, (овде) на земљи, Духа Светога. Он живи у епископима православним.

О епископи Светлости! Водите нас к Оцу Небескоме, куда чезну душе наше дан и ноћ! Познали смо Господа Духом Светим. Он нас је привукао да Га волимо, и сазрцавамо, и да се бојимо да Га како не ожалостимо гордошћу и непослушношћу. Богу нашем слава!

Када по својој вољи живимо - сами себе мучимо, а (када) по вољи Божијој - (онда је) добро, радосно и спокојно. Душа се осетила тескобно на земљи и сетила се Адама у Рају, и пожелела умом да види Рај, и да гледа тамошње дрвеће, и каквих је оно боја, и колико је високо, додирује ли облаке или је ниско и разгранато, и ко га је посадио. О, Адаме, оче, причај нам о Рају и реци нам какав је наш Господ? Ти Га знаш: Он је саздао Рај; Он Сам је лепши од Раја, ти знаш Његову тишину и кротост. О, Адаме, ти видиш нашу болест и јаде на земљи. Реци, како да нам мину жалости, ако је могуће; нема на земљи утехе, већ туга стално гута душу.

Предај се вољи Божијој, и жалости ће бити мање и лакше ћеш их подносити, зато што ће душа бити у Богу и у Њему ће налазити утеху, јер Господ воли душу која се предала вољи Божијој и духовним опима.

Затворена душа не казује грехе духовноме оцу и упада у прелест. Она хоће да постигне оно што је високо, и то је сатанска жеља, како вели Преподобни Серафим Саровски. Морамо изгонити страсти из душе и тела, и избегавати прелест.

Адаме, Адаме, који живиш на Небесима и који гледаш Славу Господњу и слушаеш песме Господње, које величају нашега Господа!

Запевај нам песму док страдамо, ако је могуће, да би слушала сва земља и да би заборавила јад на земљи, јер се Духом Светим поју песме на Небесима: оне су пријатне, оне дају души мир и весеље. О нека бисмо у миру и љубави живели, и приносили хвале Господу због Његове велике милости! Он нас воли бесконачно. Господ нам је Сина Свога Љубљенога дао. Исус Христос нас воли бескрајно и призива нас к Себи: "Дођи-ше к Мени сви који сите уморни и обременени, и Ја ћу вас одморити" - у томе је наша радост и весеље.

Какав је то мир? То је мир у Духу Светоме, и њега имају православни Хришћани који испуњавају заповести Божије. А жао ми је што заповести нисам испуњавао и што сам се лишио љубави Божије и слодости Духа Светога, Којега имају људи, православни Хришћани, али пре свега монаси који су заборавили свет и заволели Јединога Господа. Он им због тога даје мир души и телу. Тај мир небески морамо да чувамо. Ако га изгубимо, плаћаемо као Адам, изгнан из Раја. Адам је ридао много година и вапијао к Богу. Велика је страдања прошао Адам, јер је Адамова душа много волела и зато је много жалости претрпела.

О Раје, Раје небески, ко се весели у теби и ко ће гледати Лице Господње, и ко ће гледати Славу Господњу, и ко ће слушати песме херувимске? Чија ће душа ово видети? О како треба бити смирен да би Господ заволео душу и дао јој вечни покој да гледа Лице Господње и сазрцава милост Његову! Ах, како треба живети на земљи да бисмо видели Лице Господње! Слава Господу и Његовом милосрђу што нас је толико заволео и дао да уђемо у Рај и видимо силу Господњу! О сви који живите на Небесима, ви видите славу Господњу и гледате Његову красоту, Његову славу!

Ми живимо у рату, и ако ко сагрешити, нека што пре похита духовнику и нека све каже пред духовником који стоји у епитрахилу. Веруј, поправићеш се и тада ће из тебе изаћи зли дух који је у тебе ушао када си згрешио. А ако се не будеш кајао, до гроба ће ти бити тако, и нећеш се исправити. Зли дуси у тело наше улазе и излазе. Ако се човек разгневио, зли дух је у њега ушао, а ако се смирио, зли дух је изашао.

Али, ако почнеш да се молиш Богу, а зли дух стоји наспрам тебе и не да ти да чиниш поклоне, смири се и реци: „Нема на свету горега од мене“, и зли дух ће одмах ишчезнути. Они се боје смирења и онога ко је скрушен због греха, и боје се чисте исповести. Ако чујеш, зле духе у себи, и чујеш оно што говоре, не плаши се. Они у теби живе, у телу, али не и у души, и смиравај се, воли пост и уздржање, а вотку и вино не пиј.

У мени су били зли дуси, али не знам колико (их је било). Али, после сам сазнао колико је злих духа у човеку: ако је човек украо и није се исповедио, онда је један (зли дух), ако је убио а није се исповедио, онда

су два, ако се напио, онда су три, ако игумана или старца није послушао, онда четири, а ако је новце скупљао, онда је у њему много злих духа.

У ономе ко се нечисто исповеда и твори своју вољу, иако се причешћује Светим Тајнама, зли дуси и даље живе, (они живе) у његовом телу и помућују (његов) ум. И, гле, када духовник говори, Дух Свети његовим речима изгони грех. Господ је Духа Светога дао Апостолима и, после, епископима. И духовници, и свештеници имају Духа Светога. Један старац* је видео духовника у лику Христа. Ето како нас Господ воли, без обзира на наше многе грехе. Тако треба Богу благодарити, волети (Га), као што и Он нас много воли.

Господ воли храбру душу, јер се она чврсто нада у Господа.

Много се Господ сажалио на мене. Због гордости сам доживео нападе злих духа и видео сам их, а због смирења ме је Господ исправио.

Ово цвеће нас подсећа на рај земаљски, у коме је живео Адам, и к њему је долазио Господ, и њему је са Господом било весело и пријатно, зато што је Адам волео чистом савешћу. А када је сагрешио, изгубио је чисту савест, и у изгнанству (из Раја) је претрпео много невоља. Душа Адамова била је сва у сузама због страдања, али он није губио наду и кајао се. То нам је прави пример, и ми смо дужни да подражавамо Адаму у покајању и трпљењу.

Господ се много сажалио на нас и дао нам је Сина Свога Љубљенога. Син, Исус Христос нас је толико заволео и предао, нас ради, Себе на страдање, и дао Духа Светога Апостолима, и епископе поставља. И Дух Свети живи у духовницима, и нама, овчицама, дато је да се кроз њих** спасавамо, јер су они у обличју Христа и слични су Њему. Пастире треба волети и пред њима бити у трепету. Када бисмо ми видели у каквој се благодати Духа Светога они налазе! Али, Господ нам то не даје зато што смо горди и не волимо једни друге. А ако смо послушни пастирима, милостиви Господ открива нам тајне Божије. Ето како нас воли Господ, без обзира на наше многе грехе.

Ах, много нас воли Господ! Љубав Његову познајемо Духом Светим. Слава Господу и Његовом милосрђу што нас тако много воли Господ и што нам даје да Га познамо колико је милостив и колико је слатка Његова благодат Духа Светога!

Ах, како треба да живимо смирено и послушно, и уздржано, и да се у свакоме тренутку кајемо, и волимо Господа! Души која се каје Господ, због покајања, даје дар Духа Светога.

* Из других места из „Белешки“ Преп. Силуана знамо да се то, уствари, догодило њему самом, за време исповести у Старом Русику (ѿрим. ѿрев.).

** Духовнике (ѿрим. ѿрев.).

Он нас привлачи да ненаситно волимо Бога Господа, душу згрејава благодаћу Својом, као што сунце греје све растиње. Али, зраци сунца не продиру свугде, а Господ је свугде. Но, гордим грешницима Господ не даје да Га познају и да се Њиме наслађују, (и) Његовом благодаћу. Душа, када заволи Господа, ништа друго неће да воли, зато што је благодат Божија слатка, она све привлачи к Богу. Ето зашто ће Свети видети Славу Господњу на Небу.

Душа воли Бога и од те љубави људи се одвојити не могу! О како треба да иштемо Духа смирења да би нас Господ заволео! Он жели да Га ми волимо и да се из љубави према Њему смиравамо. Надај се да ће Он избавити грешника који се каје, макар ти био и у прелести, као што сам ја био када сам осећао у себи зле духове и слушао шта говоре у моме телу. Али, када се душа покаје пред духовником, зли дуси ће изаћи. Дух Свети Који нам опрашта грехе кроз духовнике, дат им је од времена када је Господ живео на земљи.

А ако веру не будеш имао, моли Бога. Он ће те уразумити. Господ жели да Га једноставно молимо као што деца моле мајку. Али, ако смо горди, ништа нећемо добити. Ако смо горди, треба да од Бога иштемо смирење и Господ ће нам дати смирење да препознамо замке вражије. Ово ћемо познати, јер нам благодат Божија помаже и победићемо страсти. Слава Господу и Његовом милосрђу, јер нас Он тако много воли, и даје нам да познамо шта се збива на Небесима и како живе старија братија која је угодила Богу смирењем и љубављу, и свим врлинама! Духом Светим сазнајемо и чиме се они тамо утешују: тиме што воле Господа и што их Господ воли.

Каква је красота Раја, то је нама непознато, и тамо не можемо доћи зато што је душа несмирена, горда, и због тога (јој) Бог не даје да зна шта се збива на Небесима. Но, смиреним Светима Господ је показивао Рај, али јасно казати*, не можеш, нити ум то поима. Али, Господ је рекао: "Царство је унутра у вама". А унутра нема вртова, већ је (ту) Дух Свети Који је у православним Хришћанима. О како смо срећни - на земљи живимо, а Царство Небеско је у нама!

Треба распознавати да ли у нама живи грех, да ли се (грех) можда не скрива у нашој души и телу. Ради тога, да бисмо изгонили грех, Господ нам је дао духовнике. Они нас очишћују покајањем; у њима живи Дух Свети. Када духовник каже реч, бива спаљен грех у души, и душа осећа слободу и мир. И ако душа буде приносила покајање, Господ ће (јој) дати да позна радост и весеље у Богу. И тада ће бити Царство у нама.

* Тј. јасно казати шта је Рај (ѿрим. ѿрев.).

Своју душу треба снажно смиравати, свакога тренутка, све дотле док се она и у сну не буде смиравала. Свети су волели да се смиравају и да плачу, и због тога их је Господ волео и давао да Га познају, да познају колико је наш Господ добар и колико је слатка Његова благодат Духа Светога, која их је научила да познају Бога. Најпре Дух Свети улази у душу и одмах душа познаје Господа нашег Исуса Христа и тада (у њој) влада неописиво радовање Господу. О браћо рођена, потрудимо се да заиста победимо себе, да би душа познала Бога. Велика је радост знати Бога! Душа Га (тада) ненаситно жели. Велика је Божија милост према грешном човеку! Господ (нам) даје да Га познамо, колико је Он милостив, колико нас Он много воли. Љубав ова познаје се Духом Светим. Ето како у нашој Православној Цркви живи Дух Свети.

Када бисмо били смирени, Господ би нам дао да видимо Рај свакога дана. Али, невоља је (у томе) што ми нисмо смирени, и зато нам је дато да против себе војујемо. Ко себе побеђује, њему Господ даје Своју свету помоћ због смирења и труда.

писао грешник Свете Горе Атонске
схимонах Силуан

са руског:
Мајтеј Арсенијевић

Прей. Силуан Светиоџорац
БЕЛЕШКЕ НА МАРГИНАМА КАТАЛОГА
БАШТЕНСКОГА РАСТИЊА И ЦВЕЋА

Душа (која је) кротка и смирена лепша је од овога цвећа, и њен мирис и мирисање бољи су и лепши. Господ је украсио цвеће, али више воли човека и даје човеку Духа Светога, а Он је слађи од читавог света и пријатан је души. Када бисмо Га знали, ми бисмо Га више волели него (што волимо) цвеће.

Бог је створио цвеће ради човека, да би душа кроз твар прослављала Господа и волела Га. Не смемо заборављати Бога ни на једну једину секунду, ни дању ни ноћу.

Он нас воли, и заволимо и ми Њега свим срцем, и иштимо милост Његову, и испуњавајмо заповести Његове: кроз њих ћемо познати Бога. Он је наше срце, и жеља, и весеље, и надање.

Узнесимо се сада умом на Небо, јер наш Господ живи тамо и милостиво гледа земљу и врло је задовољан ако се кајемо за грехе и желимо да живимо свето, и, заједно са Њим, сва су Небеса задовољна зато што се ми кајемо. Али, тугују Господ и Небеса, ако ко греша а не каје се. Ти си ми, благодати Духа Светога, дала то знање: слава Господу и Његовом милосрђу!

Волиш цвеће, али волиш ли ти Господа и волиш ли непријатеље који те жалосте? Ако волиш, онда си добар човек.

Господе Боже мој, помози ми да Те волим онако како Те воле Свети! Они су живели на земљи и радили рукама, али њихова душа је била обузета Богом и они су били силни у Богу. За невоље су благодарили Богу и душе своје смиравали. Господ их је прославио због њихових трудовата и смирења.

Тешко мени који живим на земљи, каљам свету земљу и оскврњујем ваздух, али ме Господ воли и даје живот свакога дана, и часа, и секунде, и очекује милостиво од мене покајање, да бих се смирио и вечно са Њим био. Милостив је наш Господ, Он нас воли, и за нас је стра-

дао, и лежао у јаслама, и све се Небо удивљавало - Син Божији лежи у јаслама! Дошао је да нас спаси и да нас уведе у Рај, где ће и Сâм бити, и зове нас: "*Тамо где сам Ја, тамо ће и слуѓа Мој бити*" (Јн. 12, 26).

На Тавору је Господ показао славу ученицима Својим и они су, у трепету, попадали у време Преображења - ето куда Господ води човека! Ах, ето како треба да живимо и да се трудимо да угађамо Богу!

Господа Бога познајемо благодаћу Духа Светога и кроз сазрцање Његове творевине, како коме Бог да. Сазрцавајући творевину Господњу, душа се диви Премудрости Божијој, како је Творац саздао Небо и земљу, и све (остало). Духом Светим душа зна Бога, колико јој благодат Духа Светога открива и поучава. Исус Христос Себе јавља у Духу Светоме, како Му је угодно, и душа види Његову доброту, и милост, и кротост, и љубав, и смирење, и све Бог показује души Духом Светим, и душа, заволевши Господа, у потпуности бива обузета Њиме.

Ето како је нама, Хришћанима, лако да живимо у свету: у души нам је добро и пријатно. Ми смо навикли да смиравамо душу своју и због тога нам Господ милостиво даје Своју благодат. Она нас учи да волимо Бога свом душом и ближњега као себе самог - ето то је наш живот у Богу, а непријатељи* нам завиде и желе да заборавимо Бога, али ми, подржавани благодаћу Божијом, волимо Бога и у Њему налазимо покој.

Једном човеку Господ је дао Својом благодаћу да схвати да има људи који личе на Господа нашег Исуса Христа и да су то они који испуњавају заповести Божије. Али, има и људи који личе на непријатеља**, и то су они који му служе.

И зар није дивно: од храста бива храст а од брезе - бреза, а тако и ми, Хришћани, имамо Духа Светога - Он нас просветљује, и уразумљује, и помаже нам у свему доброме. Као што чедолубива мајка умива децу од сваке прљавштине, тако и Господ прашта нама и милостиво нас освештава, ако се кајемо из дубине душе. Господ нас милостиво чека и к Себи зове: "*Дођиће к Мени сви који сîе уморни и обременени и Ја ћу вас одморити*" (Мт. 11, 25). Како је у Богу слатко и пријатно души! Само треба да се понашаш како приличи и смирено, испуњавајући све заповести.

Погледајмо ово цвеће. Све оно је нас ради створено: о како нас Господ воли бескрајно, само треба да Га волимо и да испуњавамо Његове заповести!

Мој ум се бави ђубретом, осим када га понекад просветли Господ због молитава светих отаца који живе овде у манастиру. Они су ангели

* Зли дуси (ѿрим. ѿрев.).

** Бавола (ѿрим. ѿрев.).

у телу, рукама раде и ногама ходају по земљи, али душом, као Ангели, воле Господа у смирењу духа.

Свети су волели да изливају сузе пред Богом, и били су весели духом, али Свети тугују због нас који рђаво живимо, попут мене. Из чега се ово види? Из Светога Писма. Свети проливају много суза за нас, јер је у њима Дух Свети. Он је љубав. Он у њиховој души живи, учи душу љубави и смирењу. Он лако души све чини пријатним.

Добро је ако се душа навикне да се моли Богу за читав свет и да пролива сузе за читав свет. Много је монаха који плачу за читав свет. Има их и на Светој Гори Атонској, коју Господ чува због молитава Светих и Мајке Божије. Она - верујем, знам - воли оне монахе који су послушни и који се често исповедају, и који не примају рђаве мисли. Мајка Божија се веома жалости када човек живи у лењости и нечисто: Духа Светога у таквим душама неће бити, већ ће бити жалости, и унија, и раздражљивости.

Благодарим Господу: Он нас је саздао, и Светим Крштењем просветио, и дао Пречисто Тело и Крв, и даје да Га познамо колико је милостив, Он, наш Господ. Он се греха наших и не сећа - то говори Свето Писмо и лични опит. Он нас милостиво чека да се покајемо. Људи који се кају, живеће вечно са Богом и волеће Бога, и биће као деца мили Оцу. Господ ће волети Своје саздање, и људи ће волети свога Саздатеља и вечно ће се радовати у Богу.

Душама, које још на земљи, познајући Бога Духом Светим, о Богу и о души размишљају, лако је да Бога воле. Било би добро када би сви људи познали Бога. Ах, како би то било добро: на земљи би сви живели у љубави и смирењу! Многомилостиви Госпoде, даруј свима да Те познају! Ти си мио душама нашим!

Твоје смирење удивљује душе наше! Оно је дивно, неописиво, а познаје се Духом Светим. Он душу весели и смирава. О како је дивно када се у душу усељава дух смирења и љубави. Богу је све могуће.

Милостиви Боже, даруј нам свагда духа смирења! Да живимо весело, и добро, и лако.

Господу милостивоме слава што нас толико много воли и даје нам Своју благодат. Она нас учи да познајемо Господа и помаже да испуњавамо свете заповести. Кроз њих душа налази свој мир у Богу. Наша радост, милостиви Господ наш, воли грешне и даје им Своју благодат Духа Светога. Дух Свети је сладостан, и не може се ни са чим на земљи упоредити. Ето шта нам је даровао Господ по милости Својој!

Човек који не зна Бога, сличан је бесловесноме скоту, а онај који је познао Бога, може да воли Бога. Бог се познаје Духом Светим, а не напросто умом. Господа познати - то је највећа милост Божија за ду-

шу. Њега не знају цареви земаљски. Али, монаси Га знају: о како Господ воли монахе и како они воле Господа! "Волим оне који Ме воле" - говори Господ - "и прославићу оне који Ме прослављају".

Добро је бити са Богом. Душа је мирна у Богу. Онај воли Бога који испуњава заповести Божије. Горди не може да воли Бога. Онај који много воли да једе не може, као што треба, да воли Бога. Да бисмо Бога волели, треба да се лишимо свега земаљскога, и ни за шта не треба да се страшно везујемо, већ стално да размишљамо о Богу, и о Његовој љубави, и о радости Духа Светога.

Душа која је познала Господа, тугује за Њим дан и ноћ, и са сузама Га иште, јер не може да заборави сладост Духа Светога. Као што цар, када осиромаша, не може да заборави своју славу и добру трпезу, тако и душа која је познала Господа, нема мира док благодат душу обилно не насити храном милости Божије. Зар бих био послушник, богат милошћу Божијом, да душа моја није познала Господа? Не бих поднео толика искушења од непријатеља*, али се Господ сажалио на мене, и (зато) описујем Његове милости и штедроте према мени грешноме.

Слава Господу и Његовом милосрђу зато што нас много воли, а ја сам многогрешан, и нисам достојан ни хране, а камоли благодати.

са руског:
Мајеј Арсенијевић

* Бавола (прим. ирв.).

ПИСМА СТАРЦА СИЛУАНА НАДЕЖДИ А. СОБОЉЕВОЈ (БУДУЋОЈ МОНАХИЊИ СИЛУАНИ)

Христољубива госпођо Надежда!

Примио сам од Вас долар и молим се Господу за Вас и Вашег сина Бориса. Господ нас чека на Небу. Молићемо се и благодарићемо Господу. Он је милостив. Много воли нас грешне и чека нас, са Светима. Треба да се смиримо Господа ради и да волимо непријатеље као што нам је заповедио Господ. Потрпимо невоље Бога ради, а када душа тамо буде угледала Господа и од љубави Његове све невоље буде заборавила, тамо се више нећете моћи сетити ни сина - тако је пријатан и кро-так наш Господ. Са сузама пишем ове редове Вашем богољубљу.

Схимонах Силуан грешни

Да Вам помогне Господ и Мајка Божија са Светима.

1937.

* * *

Радујте се, госпођо Надежда, Христова!

Милостиви Господ воли Своје рабе и даје им жалости на земљи, да би се душа у жалостима научила смирењу и преданости вољи Божијој, и да би душа у жалостима нашла мир, за који је Господ рекао: "Научише се од Мене, јер сам крошак и смирен срцем, и наћи ћете мир душама вашим". Био сам у радњи, да бих Вам послао икону Мајке Божије, али нису имали такву икону. Молите се Мајци Божијој и Мученику Мини, и икона ће се наћи.

Не треба обличити (друге), већ се треба предавати вољи Божијој. То је много боље. Власнику иконе реците да ће му Мајка Божија подарити велику милост. Само нека за све благодари Богу, Господу и Мајци Божијој...

Мужа не остављајте, већ се молити да се он упокоји са покајањем. Убеђујте га да Господ воли грешнике који се кају и да је умро за нас у мукама на Крсту и припремио (нам) место на Небесима: "Тамо где сам Ја, тамо ће и слуга Мој бићи, да види славу Моју". Ах, када бисмо знали колико Господ воли нас грешне и даје нам Духа Светога! Духом Светим познајемо Господа и Његову љубав, али губимо благодат Духа Светога због гордости, и муче нас страсти, рђави пороци, али треба се против њих борити, искати дан и ноћ помоћ Божију и Мајке Божије, и Господ ће нам помоћи.

А ако се икона пронађе, то треба приписати Вољи Божијој. Милостиви Господ гледа на нас и зна све наше потребе. Ми Господа не видимо, а Он нас види, и ми смо дужни да се учимо да живимо по вољи Божијој. И премда Вам, из љубави, пишем много о жалостима, и ја сам имам много жалости. Сам их изазивам, зато што се нисам научио Христовом смирењу, а без њега се губи благодат Духа Светога и душа тугује за благодаћу. Благодан Христовом душа је мирна у болу. Ваше жалости су велике, али су оне привремене. После смрти, ако Господ некога буде удостојио да види Господа, тај се од љубави Његове неће моћи сетити ни својих најрођенијих. Такав је наш Господ. Пишем, и дух се мој радује милосрђу Божијем, слави Његовој.

О удостој нас, Господе, да Те видимо у слави неописиве красоте Твоје! Слава Оцу и Сину и Светоме Духу, јер нас грешне Господ толико воли! Умро је за нас на Крсту и дао Духа Светога Апостолима, а ми Га губимо. Али, Господ је дао покајање, и радује се Господ грешнику који се каје, како вели Свето Писмо.

Мужу можете да запретите: "Ако се не поправиш, оставићу те!", али, у стварности, није Богу угодно да га оставите.

Отац Методије Вам се клања и благодари за новац који сам примио. Нека Вас спаси Господ!

Горо атонска, многа чудеса на теби видимо због молитава Мајке Божије и ум их описати не може.

С. С.

* * *

Христос васкрсе, госпођо Надежда!

Нека Господ Вама и Вашем сину Борису пода да љубите Господа свом душом. Господ је рекао: "Онај који Ме воли, испуњава заповести Моје". Ако испуњавате заповести, Цркви помажете. Преподобни Серафим Саровски је живео у шуми и испуњавао заповести Господње и помагао Цркви молитвом. И Светитељи из пустиње су помагали Цркви молитвом. Ваша је обавеза да васпитавате сина и да га чистога приво-

дите Христу, а када он буде био чист, Дух Свети ће заживети у њему и он ће бити молитвеник за читав свет, а ако изгуби благодат, онда ће плакати попут Адама, изганаога из Раја.

Тешко је описати Адамову жалост, али онај ко је познао Господа и изгубио ту љубав, тај ће разумети жалост Адамову. Он је вапијао: "Душа моја, Господе, тугује за Тобом, јер Те не видим. Како да не тугујем? Твој тихи и кротки поглед, Господе, привукао је душу моју. Срце моје Те је заволело!".

Дакле, саветујем: седите код куће и тихујте по својим снагама. Помињем Вас пред Богом и желим Вам да на земљи пребивате са Господом и Његовом Пречистом Мајком. И сви Свети се моле за нас. Они Духом Светим воле Господа и нас грешне. Милостиви Господ је Светима дао Духа Светога. Они воле Господа Духом Светим и Господ воли њих. Ако Ваш син заволи пастире, свете архијереје и свештенике, и монахе, с њим ће бити велика милост Божија. А ако их не заволи, он ће бити светован. Али, заповести Божије је лакше испуњавати монаху. Молим Вас смирено да се помолите за мене да се научим смирењу Христовом, да славим Творца и да Му благодарим за Његове велике милости, којима је мене грешнога помиловао.

Сх(имонах) Силуан,
Света Гора Атонска

О. Методије је рекао, када је стигао новац, да икона кошта пет долара, са слањем.

* * *

Радујте се, госпођо Надежда!

јер Господ воли нас грешне. Добио сам од Вас долар и дао сам га да се моле за Вас и да се помињу имена која сте записали. Бројанице су освештане од дрва Животворнога Крста. Њима сам се молио. Желео сам да Вам пошаљем нове, али Ви сте желели старе. Реците Ефимији, раби Божијој, да се усрдно моли за мужа и да носи немоћи његове. Мислим да ће се он поправити. Душа моја га је много заволела. Пишите ми о њему. Како је примио мој савет? А Вас Господ да у свему уразуми, и молити се за мене, да бих и ја стекао Христово смирење и љубав, и тада ће и смрт бити мила.

Сх(имонах) Силуан, Света Гора Атонска

Много на теби (Света Гора Атонска) видимо чуда, милошћу Божијом због молитава Мајке Божије.

* * *

Христос васкрсе, госпођо Надежда!

да утеши Господ и Мајка Божија Вашу душу и сина Бориса. Да му пода Господ да се исправи, али треба се предавати Вољи Божијој и живети по вољи Божијој. Мене глава боли четрдесет година, и трпим, знам да ми је болест дата да се не бих преузносио. И схватио сам: и дан и ноћ треба да се учимо смирењу Христовом, и наћи ћемо мир. Када би људи знали шта је то Христово смирење и кротост и мир, сви би људи оставили све науке и научили би се кротости и смирењу. Онај кога је Дух Свети научио, он жели да се дан и ноћ учи Христовом смирењу, и то и другима желим.

Помените ме у молитви, да се научим Христовој кротости и смирењу, јер њих жели душа моја. Желим тај дар. Онај ко је познао Господа Духом Светим, тај дан и ноћ чезне за Њим: "Зашто си ме оставио, Господе? Душа моја чезне за Тобом дан и ноћ. Како да за Тобом не чезнем? Твој тихи и кротки поглед привукао је душу моју. Срцем сам Те заволео!". И тако, изгубивши благодат, туговаће попут Адама, који беше изгнан из Раја. Адам је вапијао: "Господе, тугује душа моја за Тобом и са сузама Те тражим!". Тако се и ја молим у свим светим молитвама, да се научим Христовом смирењу, да не губим Благодат Духа Светога. Духом Светим познајемо Господа.

Добио сам од Вас два долара, за шта Господ нека Вам узврати. Обитељ се моли за Вас, и ја грешни се молим. У манастир не треба да идете, док се за сина не побринете, да би он имао мир. Молитве Господ прима на сваком месту и у свако време.

Госпођо Надежда, будите мишљу у Богу и у Њега се надајте. Он нас грешне много воли и неће да се колебамо мишљу, нити да, без потребе, прелазимо са места на место. Имајте мир у Богу и све земаљско заборављајте од љубави Божије. Он Сам је заповедио да Га тако волимо свом душом и мишљу, да заборављамо на оно што је земаљско. Седите код куће и благодарите Господу од све душе. У оних који благодаре Богу за жалости, жалости се умањују, зато што се душа предала Вољи Божијој и Дух Божији весели душу надањем у Бога. Сви они људи који су своју наду положили на Бога, мирни су у Богу на свакоме месту, зато што их унутар душе весели Благодат. Али, ако ко изгуби Благодат, нека је изнова ниште покајањем и Господ ће је опет дати. Он нас много воли. Он говори у Евангелију: "Идем к Оцу Моме и Оцу вашем, идем к Богу Моме и Богу вашем". Видите како нас Он много воли! Те речи су испуњене самилешћу, љубављу и милосрђем. Сећајмо се дан и ноћ да Господ воли нас грешне и да нас призива к Себи: "Дођиће к Мени сви који сине уморни и обременени, и Ја ћу вас одморити". А мир у

Богу јесте заборављање на све што је земаљско, да ум не би заборавио Љубав, и иако руке раде, душа Бога заборавити не може, јер (Га) је заволела. Дух Божији весели душу.

Жалости земаљских се не бојте, већ се бојте да не изгубите љубав Божију, јер ће тада, после (тог) губитка, ваша душа бити у унији и жалости. Благодаримо Господу и Његовој Пречистој Мајци, нашој Молитвеници пред Богом, и молимо се Светима, јер нас они у Духу Светоме воле као и Господ, јер им је Господ дао Духа Светога да се моле за нас остале људе. Онај ко је, попут мене, покварен, нека више чита Евангелије и нека се каје, и милостиви Господ ће му даровати опрштај и мир душе.

Слава Богу за све.

Схимонах Силуан,
јул 1938. године.

Поговор архимандрита Виктора (Мамонтова) Писмима Старца Силуана Надежди Собољевеј, будућој монахињи Силуани

Септембра 1977. године последњи пут сам посетио монахињу Силуану у њеној келји у Пјухтичком манастиру. До доласка у Русију, 1947. године, она је била, верна у Христу, сатрудница Митрополита Венијамина и учествовала у оснивању Подворја Света Три Јерарха у Паризу. Њеним трудом при Подворју основана је парохијска библиотека, у коју је, са Свете Горе Атонске, књиге слао Старац Силуан, који је сада већ прибројан хору Светих. Он је примио Надежду Андрејевну Собољеву, тада још Хришћанку у свету, и њенога сина Бориса за своја духовна чада, и духовно их крепио својим благодатним писмима и молитвама, и једном приликом јој је, чак, послао и своје старе бројанице које је матушка касније чувала као светињу и које смо сви волели да целивамо. Она је Старца Силуана увек сматрала човеком светога живота и са дубоком побожношћу је казивала све што је о њему знала. Она је брижљиво чувала шест писама која јој је он написао. Матушка Силуана ми је дозволила да их прочитам и да их препишем. Последње од њих написано је јула 1938. два месеца пре упокојења Старчевог.

После кончине матушке Силуане (9. октобра 1977.), посетио сам Пјухтички манастир и у разговору са матушком игуманијом Варваром, која ми је причала о последњим данима старице Силуане, са радошћу сам сазнао да су писма Преподобног Силуана сачувана. Матушка Силуана их је, пред упокојење, ставила у коверту и на њој написала: "Драгоцене писма".

И сада, по давном благослову матушке Силуане и данашњем благослову игуманије Варваре, ми, са благодарношћу њима обема, објављујемо писма овога великога Светогорца.

12/26. јула 1990. године

са руског: *Матхеј Арсенијевић*

ПИСМО СТАРЦА СИЛУАНА ЈЕРОМОНАХУ ДИМИТРИЈУ (БАЛФУРУ)

Христос васкрсе!

Драги у Господу баћушка, оче Димитрије, благословите!

Пишем Вашем преподобију да сам искусио, а и ви такође, да је добро седети у келији и учити се закону Господњем дан и ноћ, јер благодат учи душу, како да живи, и ум се насладошћује Господом. Али, људи (који) Вас зову (у госте?), нису (то) познали Духом Светим. Они се наслађују светом, а ми, монаси, дужни смо пред Богом да се у келији учимо дан и ноћ. Ономе који вас зове, реците: волим вас и идем у келију да се молим за вас, јер је то боље, а благодарим вам на томе што сте ме позвали.

Пастир - то је молитвеник за читав свет и њега је за то изабрао Господ. Ако вам понекад падне у део да разговарате са мирјанима, говорите им о Богу силно, говорите да нас Господ воли и да нас зове к Себи дан и ноћ: "*Дођиће Мени сви који сће уморни и обременени и Ја ћу вас одморити*" (уп. Мт. 1, 28).

О какав је мир у Богу! Када би људи знали тај мир, сви би почели да делају Богу, али свет, који не знај тај мир, позива: "Дођите нам у госте!". А, ми ћемо рећи: "Немамо када, имамо много посла, али вам благодаримо". Ако не будете одлазили у госте, народ ће вас заволет и велику ће од вас корист примати.

Молим Господа да Вам дарује дар речи - да пишете и говорите - јер Господ воли да дарује Своје дарове ономе који их иште себе ради и народа Господњега ради. Када би људи знали колико нас Господ воли, они би дан и ноћ о томе размишљали. Какве су (само) речи Господње: "*Идем к Оцу Моје и Оцу вашем, и к Богу Моје и Богу вашем...*" (Јн. 20, 17)! Какве су то речи, препуне љубави и самилости!

Дан и ноћ треба да се припремамо, да смиравамо душу своју да би је Господ волео због смирења. Ја сам сиромашан смирењем, али ми је Господ дао да познам Христово смирење, а душа га је моја изгубила и тражим (га) дан и ноћ, и још га нисам нашао, и молим Вас и целу васелену, (све) који знају Христово смирење, да се помолу за мене. Оно

(смирење) је сладосно и пријатно души, оно је неописиво, али Дух Свети учи сваку душу која иште Господа.

Много милости излива на нас Господ. Душевно и телесно сам болестан, али када се будем смирио, Господ ће ме исцелити Вашим светим молитвама.

Сх. Силуан
мај 1938.

Александар Л. Гуревич Поговор писмима преподобног Силуана Атонског Јеромонаху Димитрију (Балфуру)

Писмо које објављујемо¹, а чији је аутор - и то се може рећи са увереношћу - Преподобни Силуан Атонски, бави се питањем веома важним за монаха који живи у свету, питањем одлажења у госте световним људима ("зову вас у госте"). Такви позиви обично отежавају духовни живот монаха, а нарочито његов молитвени живот. Аутор писма показује ономе коме је писмо упућено како монах треба да са љубављу одбија да одлази у такве посете.

Копију овога писма предао нам је архимандрит Виктор (Мамонтов). Писмо које је пронађено у архиви познатог париског богослова оца Евграф Ковалевског, прошло је пре тога сложен пут: у Шеветоњ га је послао један велики поштовалац духовног наслеђа Преподобног Силуана Светогорца, настојатељ једног од православних манастира у Француској.

Анализа рукописа нам омогућава да закључимо да копију писма која је дошла до нас није написао лично ни Преподобни Силуан², нити преписао његов духовни син, сатајник и животописац архимандрит Софроније (Сахаров).³ Писмо је, вероватно, било преписано пре упокојења неког од поштовалаца Преподобног Силуана Светогорца. На ово указују неке речи у писму, које објашњавају његов смисао и које су написане у заградама под знацима навода.

Сами оригинал датог писма, који до нас није дошао, највероватније је био написан тако што га је Преподобни Силуан издиктирао неком од монаха или радника у манастиру.

Писмо је настало маја 1938, неколико месеци пред кончину Преподобног Силуана. Отац Софроније пише да је Преподобни Силуан, у време пред упокојење, радио као управник манастирског магацина.⁴ У време тог послушања, он је много озебао због чега је "веома боловао од реуматизма".⁵ Болест га је принудила да последње године живота сваку зиму проводи у келији.⁶ Може се, са великом сигурношћу, претпоставити да је писмо било написано у време рада Преподобног Силуана у магацину, односно његовога боловања.

Писмо је, сасвим вероватно, било упућено јеромонаху Димитрију (Балфуру, у свету - Дејвиду)⁷. Дејвид Балфур је 1932. године, као римокатолички монах источног обреда, дошао на Свету Гору да би тамо изучавао православне рукописе. Тамо се и срео са Преподобним Силуаном.⁸ Овај сусрет је у ~~корну~~ изменио живот Дејвида Балфура. Он је прешао у Православље и ~~замонашио~~ се

под именом Димитрије. После овога се подвизавао на различитим местима (на Светој Гори, у Литванији код митр. Елефтерија, у Јелади, Француској, Великој Британији и другде), одржавајући непрестану везу са Преподобним Силуаном и оцем Софронијем. У мају 1938. године, у време када је настало ово писмо, о. Димитрије (Балфур) се подвизавао у Јелади, у градском атинском манастиру Пентели, студирајући богословље на Атинском универзитету. У то време је, по благослову надлежнога архијереја, био духовник јеладске краљевске породице.⁹

Био је то одлучујући период у животу оца Димитрија. С једне стране, његова душа је стремилa монашком животу и осамљивању, а, са друге, живот га је све више увлачио у "високо друштво", из кога је он и потицао и које га је, без сумње, веома привлачило. Нажалост, отац Димитрије није имао снаге да одоли овом искушењу. Он се касније удаљио од Цркве и многе године је провео као световни дипломата и тек неколико година пре упокојења се изнова вратио у окриље Цркве. Последње године свога живота он се редовно причешћивао, као обични верник, у Манастиру Светога Јована Претече у Есексу, који је основао отац Софроније (Сахаров). Како је, много после тога, сам о. Димитрије рекао Епископу Калисту (Веру), да је те 1938. послушао савет Старца Силуана читав његов живот би био сасвим другачији.¹⁰ Отац Димитрије (Балфур) се упокојио у осамдесет и шестој години живота 1989. године у Великој Британији.

Монаси Манастира Светог Јована Претече у Есексу припремају за објављивање преписку архимандрита Софронија (Сахарова) са оцем Димитријем (Балфуром).¹¹

За учење Преподобнога Силуана карактеристична је усредсређеност, пре свега, на унутарњу духовну борбу против сопствених грехова и помисли, уместо на критиковање других. Преподобни Силуан позива оца Димитрија да не окривљује оне људе који својим позивима нарушавају духовни живот монаха, већ да, са љубављу (а може се рећи, чак, и учтиво) одбије тај позив, позивајући се на своју недостојност: "Волим вас и идем у келију да се молим за вас, јер је то боље, а благодарим вам на томе што сте ме позвали". Ово је важан део учења Преподобног Силуана, које је он изразио са нарочитом јасношћу у свом разговору са архимандритом-мисионаром.¹²

Друга важна особеност учења Преподобног Силуана (која је, такође, била јасно исказана у истом разговору са поменутиим архимандритом-мисионаром) јесте тежња да се ослонимо на оно што је добро у човеку, а не на критиковање његових рђавих страна: "Волим вас и идем у келију да се молим за вас, јер је то боље"; и "О какав је мир у Богу! Када би људи знали тај мир, сви би почели да делају Богу, али свет, који не зна тај мир, позива: 'Дођите нам у госте!'".

Аутор писма пише и о томе да монах јесте "пастир - молитвеник за читав свет". Питању молитве за читав свет, Преподобни Силуан је поклањао нарочиту пажњу у својим записима.

Како пише отац Софроније, Преподобни Силуан је непосредно пред упокојење много размишљао о томе "да се још увек није смирио"¹³. У писму које објављујемо, које је било написано недуго пред Старчево упокојење, аутор пише: "Душа га је моја изгубила и тражим га дан и ноћ, (али) још га нисам нашао..."

Већ при првоме читању упадају нам у очи многобројни изрази који су карактеристични за списе Преподобнога Силуана. Размотримо неке од њих:

1. "Познајти Госјода Духом Свешим". У писму се овај израз јавља три пута у различитим варијантама.

У записима Преподобнога Силуана овај израз се користи изузетно често. Ево само неких од многобројних примера:

"Прве године мога живота у манастиру душа моја је познала Господа Духом Светим".¹⁴

"Дивна су дела Господња: од земље је саздао човека и праху је дао да Га позна Духом Светим, тако да човек говори: 'Господ мој и Бог мој!'; и говори то од пуноте вере и љубави".¹⁵

"Душа, која је познала Бога Духом Светим, отима се к Њему".¹⁶

"Господ нас тако много воли да је то немогуће објаснити и само се Духом Светим познаје та љубав, и душа неискazиво осећа ту љубав. Господ је по природи благ и милостив, кротак и мио, и немогуће је описати доброту Његову, али душа без речи осећа, и свагда жели да пребива у таквом тихом стању".¹⁷

2. "Дан и ноћ". Овај израз се, у смислу "постојано, непрестано, непрекидно", у писму употребљава, такође, три пута, а у списима Преподобног Силуана се среће више од шездесет пута. На пример, у писму читамо: "Поучавати се закону Господњем дан и ноћ", а у списима Преподобнога Силуана стоји:

"Душа не може имати мира уколико се не буде поучавала закону Господњем дан и ноћ..."¹⁸

"Ми треба не само да прибегавамо Њему, већ и да постојано пребивамо у Њему; као што Ангели свагда служе Богу умом, тако и монах мора да умом пребива у Богу и да се поучава закону Његовом дан и ноћ..."¹⁹

"Добро је поучавати се закону Господњем дан и ноћ. Кроз то душа налази мир у Богу, и Господ обуима сву душу, и тада за њу не постоји ништа осим Бога".²⁰

3. "Благодати учи душу".

Овај израз се, такође, много пута среће у списима Преподобнога Силуана (в. *Сјарац Силуан*, стр. 121, 167, 174, 190).

Преподобни Силуан често у својим записима користи и друге изразе, које срећемо у овом писму:

- "наслађивати се миром" (стр. 118, 154, 198, 204).
- "(налазити) мир у Богу" (стр. 120, 127, 138, 141, 148, 166...)
- "делати Богу" (стр. 191, 199).
- "Господ воли да даје Своје дарове онима који их траже" (стр. 127, 135, 174, 175, 194, 202).
- "Када би људи (само) знали колико нас Господ воли" (стр. 139, 146, 158, 159, 161...).
- "љубав и милост Господња" (стр. стр. 117, 188).
- "смиравати душу своју" (стр. 118, 152, 177).
- "Господ ми је дао да познам смирење Христово" (стр. 120, 128, 179).
- "сласно и пријатно за душу" (стр. 118, 136, 138, 179, 195).
- "Дух Свети учи... душу" (стр. 119, 133, 146, 152, 158).

- "много милости излива Господ на нас" (стр. 136, 158, 190).
- "када се смирим, исцелиће ме Господ" (стр. 140, 183).

Све поменуте сличности, заједно, дају нам за право да са сигурношћу тврдимо да је објављено писмо заиста писмо Преподобнога Силуана и да, онда, са пуним правом, може бити укључено у ризницу духовнога наслеђа Православне Цркве.

са руској:

Матхеј Арсенијевић

Напомене:

1. Писмо је недавно објављено у француском преводу архимандрита Симеона из Манастира Светога Јована Претече, у књизи познатог француског богослова Жан-Клода Ларшеа: Larchet J.-C. *Saint Silouane de l'Athos*. Paris: Editions du Cerf, 2001, p. 383-387.
2. *Архимандрит Софроний (Сахаров). Старец Силуан. Эссекс: Манастир св. Иоанна Предтечи, 1990. С. 24, 116.* Надаље ћемо се позивати на ово издање сматрајући га узорним и означаваћемо га са "Старац Силуан".
3. Buisson Ardent: Cahiers Saint-Silouane l'Athonite. 1999. N 5. Pully: Le Sel de la Terre, 1999. p. 9.
4. *Старац Силуан*, стр. 80, 106.
5. *Старац Силуан*, стр. 80.
6. Подробније о јеромонаху Димитрију (Балфур) видети у: Bishop Kallistos (Ware). *David Balfour (1903-1989) // "Sobornost". Vol. 12. 1990. N 1. P. 52-61; Три встречи. М.: Паламник, 1997. С. 80-83.* У овој другој књизи име извесних нетачности у вези са о. Димитријем (Балфуром), а које су последица тога што монахиња Силуана (Собољева), која је тада говорила о њему, није свагда имала пуне и поуздане податке о неколиким периодима његовога живота.
7. Наравно да није сасвим искључено ни то да је писмо послато неком другом оцу Димитрију. То име је веома распрострањено у православном свету. Али, претпоставка да се ради о оцу Димитрију Балфур је, ипак, најближа истини, јер не знамо ни за једног другог оца Димитрија који је је живео у Пантелејмоновском манастиру и који је добро владао руским језиком а са којим би Преподобни Силуан (који је, у то време због своје велике схиме и болести готово у потпуности ограничио своје ионако потпуно ограничене спољашње контакте) могао имати преписку и у чијем би духовном животу он могао учествовати.
8. Bishop Kallistos (Ware). Op. cit. P. 54.
9. Bishop Kallistos (Ware). Op. cit. P. 55-56.
10. Bishop Kallistos (Ware). Op. cit. P. 55.
11. *Избранные письма отца Софрония к отцу Димитрию (Бальфур)*, објављена у журналу "Церковь и время". 2000. N 3(12). С. 226-252.
12. *Старец Силуан. С. 29-30.*
13. *Старец Силуан. С. 108.*
14. *Старец Силуан. С. 117.*
15. *Старец Силуан. С. 118.*
16. *Старец Силуан. С. 139.*
17. *Старец Силуан. С. 150.*
18. *Старец Силуан. С. 133.*
19. *Старец Силуан. С. 172.*
20. *Старец Силуан. С. 200.*

ПИСМО КИРИЛУ Г. ШЕВИЧУ, (БУДУЋЕМ АРХИМАНДРИТУ СЕРГИЈУ)

Радуј се слуго Христов, Кириле!

Господ нас воли, нас грешне. Он нас призива к Себи: "Дођише к Мени ви који сите уморни, и Ја ћу вас одморити", и још: "Идем Оцу Моме и Оцу вашем, Богу Моме и Богу вашем". Ове речи су самилосне, пуне радости и љубави.

Дај нам, Господе, љубав Господњу, и читавом народу Твоме на земљи да Духом Светим појми љубав Господњу. Господе, поврати душе наше к Теби и исцели их Духом Светим да бисмо схватили колико нас волиш, колико се радујеш народу Твоме када се он каје. Ти знаш, Господе, да људи који делају Теби постају слични Теби, а онај који греш и не каје се сличан је непријатељу*.

Радује ме што знам да Вам је Господ дао да се кајете и да се борите против себе самога. Ова борба је тешка све док се душа не научи смирењу и не научи да живи по вољи Господњој, али када се душа буде научила да живи по вољи Божијој, она ће наћи покоја у Њему и у смирењу и љубави ће се приљубити уз Њега. Као што се каже: "Пожурите!", јер Вам се ваља Њему приљубити.

Не могу да се одвојим од Њега, Он ми је пријатан, Он радује душу моју, и, такође, свакога човека, ако овај Духом Светим појми колико нас Господ воли; и такав ће од љубави Божије заборавити на све што је земаљско. Када би народи познали љубав Божију, они би оставили науку и бавили би се само једном мишљу: како да се науче смирењу Христовом и (да буду) са Њим и у Њему.

О молитве се за мене сви људи који познајете сладост Духа Светога и љубав Господњу. Болестан сам душом и телом, а дух мој се отима ка Њему, к Богу, ненаситно, дан и ноћ. Неук сам и нисам (још) нашао оно што желим; моја душа још увек није пронашла смирење

Из: Starets Silouane, *Lettre à Cyrille G. Chévitch.*, у: Jean-Claude Larchet, *Saint Silouane de l'Athos (Paris: Cerf, 2001. P. 397-401)*. До давања рукописа овог зборника у штампану нисмо успели да дођемо до руског оригинала овога писма, те читаоцима дајемо на увид превод писма Преп. Силуана са француског, сматрајући да је, макар и у виду превода са превода, веома важно да се упознамо са последњим, на земљи, написаним речима Преподобнога (јрим. јрив.).

* Непријатељу рода људског, ђаволу (јрим. јрев.).

Христово, о коме говори Господ: "Научише се од Мене, јер сам крошњак и смирен". Када је душа смирена, не узнемиравају је рђаве мисли, већ је Дух Божији радује и усмерава је да живи по заповестима Господњим.

Пишем Вам, јер Вас је заволела душа моја. Ви сте мој брат у Христу, кога је Господ заволео због покајања. Говорите што више људима: "Покајте се!".

септембар 1938.

Схимонах Силуан
Света Гора Атонска

са француског:
Мајтеј Арсенијевић

О писму Преп. Силуана Светогорца Кирилу Г. Шевичу (будућем архимандриту Сергију)

Старац Силуан је, судећи по датуму, ово писмо Кирилу Г. Шевичу, будућем архимандриту Сергију, написао највероватније у првој половини септембра 1938, будући да је, по сведочењу о. Софронија, већ од 2/15. септембра попут лежао у манастирској болници због погоршаног здравственог стања.

Писмо Старца Силуана представља одговор на писмо Кирила Г. Шевича у коме је овај писао Старцу Силуану о својој жељи да се замонаши и, у вези са тим, затражио Старчев благослов. О. Софроније (Сахаров) је ово непослато писмо нашао на столу у Старчевој келији и касније га послао рабу Божијем Кирилу, коме је и било упућено.

Архимандрит Сергије (Шевич), у свету Кирил Георгиевич, родио се 1903. у породици руског царског дипломате. Његова породица је 1920. емигрирала најпре у Швајцарску, а потом у Берлин и 1923. у Париз. У младости је био члан "Младоруског покрета". Године немачке окупације Француске провео је у затвору и логору. Као духовно чадо архимандрита Стефана (Светозарова) замонашио се 1944., по ослобођењу Париза. У јеромонашки чин рукоположен 1945. Служио је као старшина Светотројицке цркве у граду Ванву у Француској, под јурисдикцијом Московске Патријаршије. Упокојио се 1987. године.

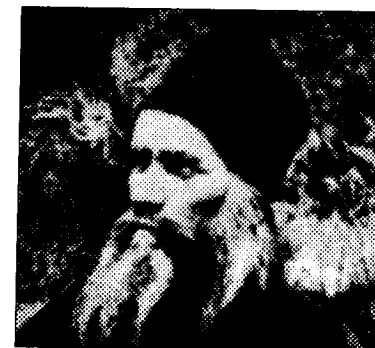
С обзиром на то да је писмо написано у првој половини септембра 1938, дакле неких две-три недеље пред Старчево упокојење 11/24. септембра, са великом сигурношћу се може претпоставити да ово писмо представља последње Старчеве писане речи, овде на земљи. Не можемо а да не приметимо да се Свецево последње писмо - нимало случајно! - завршава управо библијским и светотачким завештањем-позивом на непрестано покајање ("Покајше се!") и поведење покајања свим људима и народима.

М. А.

ПРЕПОДОБНИ СИЛУАН СВЕТОГОРАЦ “ДРЖИ УМ СВОЈ У АДУ И НЕ ОЧАЈАВАЈ!”

ПОУКЕ О ПОКАЈАЊУ, СМИРЕЊУ,
БОГОПОЗНАЊУ И ЉУБАВИ

ТУГУЈЕ ДУША МОЈА ЗА ГОСПОДОМ

1. Тугује душа моја за Господом и са сузама Га тражим. Како да Те не тражим? Ти си први потражио мене и дао ми да се наслађујем Духом Твојим Светим и душа Те је моја заволела.

Господе, Ти видиш тугу моју и сузе... Да ме ниси привукао Својом љубављу не бих Те толико тражио, али Дух Твој дао ми је да Те познам и душа се моја радује што си Ти мој Бог и Господ, и до суза тугујем за Тобом.

Милостиви Господе, Ти видиш мој пад и моју тугу

2. Тугује моја душа за Богом и са сузама Га тражим.

Милостиви Господе, Ти видиш мој пад и моју тугу, али смирено просим Твоју милост; излиј на мене благодат Духа Твог Светог. Сећање на њу гони ме да поново нађем милост Твоју.

Господе, даруј ми смирени Дух Свој, да не бих поново изгубио благодат Твоју и ридао за њом, као што је плакао Адам за Рајем и Богом.

Дух Христов жели да се сви спасу

3. Прве године свог живота у манастиру познао сам Господа Духом Светим.

Много нас љуби Господ; о томе сведочи Дух Свети Кога ми је Господ дао једино по милости Својој.

Ја сам стар човек, и близу сам смрти, пишем истину народа ради.

Дух Христов Кога ми је дао Господ, жели да се сви спасу, да сви упознају Бога.

Господ је разбојнику даровао Рај. Тако ће Он и сваком грешнику дати рај. Ја сам гори од смрдљивог пса по својим гресима, али сам се по-

* Текст *Поука Сѣарца Силуана* објављујемо у (лекторисаном) преводу Гордане Жујовић, по издању *Поуке Сѣарца Силуана*, ПНХЗ-ЦО Крњево, 1981., уз исправке и допуне превода одломцима и местима која су недоступна поменутом издању, а које је учинио Родољуб Лазић за издање књиге Архиман. Софроније, *Сѣарац Силуан*, Хиландар, 1998. Допуне су преузете уз сагласност преводиоца Р. Л. (*Ѣрим. Ѣрпр.*)

** Текст *Поука* Преп. Силуана смо, за ово издање, приредили тако што смо свакој од целина (у оквиру постојећих поглавља), означених бројевима (1-341), у које је о. Софроније сабрао и распоредио појединачне записе Преп. Силуана, ради боље прегледности при читању, дали одговарајући наслов, за који смо, пак, увек узимали најважнију или најснажнију Свечеву мисао из дате целине (*Ѣрим. Ѣрпр.*)

чео молити Богу да ми опрости, и Он ми је не само опростио, него ми је дао и Духа Светог и у Духу Светом познао сам Бога.

Зар не видиш љубав Божију према нама? Ко може то милосрђе описати?

О браћо моја, падам на колена и молим вас: верујте у Бога; верујте да постоји Дух Свети Који по свим храмовима сведочи о Богу, а сведочи и у души мојој.

Дух Свети је љубав. Та љубав испуњава душе Светих, горе на Небу, и тај је исти Дух Свети и на земљи у душама оних који љубе Бога.

Сва Небеса виде земљу у Духу Светом и слушају молитве наше, и приносе их Богу.

Господ је милостив; то зна душа моја, али не уме да опише. Он је веома кротак и смирен, и када Га душа упозна цела се она мења у љубав према Богу и ближњима, и сама постаје кротка и смирена. Али, ако човек изгуби благодат Божију, плаче за њом као Адам када је био изгнан из Раја. Он је ридео, и вапаје његове чула је сва пустиња. Његове су сузе биле пуне туге и он их је годинама горко проливао. Тако и душа која је осетила благодат Божију па је изгубила, тугује за Богом и говори: тугује душа моја за Богом и са сузама Га тражим.

**Када је Господ мене тако заволео,
значи, Он и све остале грешнике воли као и мене**

4. Ја сам велики грешник, но ја сам видео неизмерну љубав и милост Божију на себи.

Још од малена сам научио да се молим за оне који би ме увредили. Говорио сам: Господе, немој им то узети за зло. Али, иако сам волео да се молим, нисам могао да избегнем да не грешим. Али се Господ није опомињао мојих грехова, већ ми је дао да волим људе, те душа моја жели да се сви људи спасу, и буду у Царству Небеском, и виде славу Господњу, и наслађују се љубављу Његовом.

По себи судим: када је Господ мене тако заволео, значи, Он и све остале грешнике воли као и мене.

О љубави Господња! Нема моћи која би те описала јер си неизмерно велика и чудесна.

Тихи и кротки поглед Господњи привукао је душу моју

5. Благодат Божија даје силу да љубимо Онога Који нас љуби. Она непрестано побуђује душу на молитву и не даје јој ни за тренутак да заборави Бога.

Човекољубиви Господе, како је могућно да ниси заборавио Свог грешног слугу, него си милостиво погледао на мене са висине славе Своје и на несхватљив начин ми се јавио?

Нисам престајао да Те жалостим, а Ти си ми и на најмање моје обраћање давао љубав и неизмерну благост Своју.

Твој тихи и кротки поглед привукао је душу моју.

Чиме да Ти узвратим, Господе? Какву хвалу да Ти запојем?

Дајеш нам благодат Своју да би нам душа непрестано горела љубављу, и она ни дан ни ноћ не зна за покој без љубави Твоје.

Сећање на Тебе греје душу моју и она, осим у Теби, ни у чему не налази мира на земљи, зато Те са сузама тражим, и опет губим, и поново ум мој жели да се наслађује Тобом, али Ти не јављаш Лица Својега за којим чезнем и дан и ноћ.

Господе, дај нам Адамово покајање и свето смирење Твоје

6. Господе, дај да једино Тебе љубим.

Ти си ме створио, Ти се ме Светим Крштењем просветио, Ти ми опрашташ грехе и дајеш да се причешћујем пречистим Твојим Телом и Крвљу. Господе, дај нам Адамово покајање и свето смирење Твоје.

**У Царство Божије се улази скрушеним духом,
кроз велика страдања и многе сузе**

7. Тугује душа моја на земљи, и чезне за небесним.

Господ је дошао на земљу да би нас узнео онамо где пребива Он, Његова пречиста Мајка Која Му је на земљи послужила за наше спасење, где пребивају Његови ученици и следбеници. Тамо нас зове Господ, не гледајући на грехе наше. Тамо ћемо угледати Свете Апостоле који су у слави небесној због проповеди Јеванђеља. Тамо ћемо видети Пророке и Светитеље, Учитеље Цркве и Преподобне који су уздржањем смиравали душу своју. Тамо се прослављају јуродиви Христа ради, зато што су свет победили.

Тамо ће бити прослављени сви они који су победили себе, који су се молили за све људе и саосећали са сваким човеком, јер су имали у себи љубав Христову, а љубав не може поднети да иједна душа пропадне.

Тамо жели да се усели душа човекова. Али у Царство Божије не може ући ништа нечисто. У њега се улази скрушеним духом, кроз велика страдања и многе сузе. Једино деца која су сачувала благодат Светог Крштења, безболно улазе у њега. Тамо ће она Духом Светим познати Господа.

Када душа упозна Господа,

тада више не жели ништа што је од овога света

8. Тугује душа моја за Богом и моли Му се дан и ноћ, јер је Име Господње слатко души која се моли и даје јој да љуби Бога.

Дуго сам проживео на земљи. Много сам видео и чуо. Слушао сам музику и уживао у њој. Мислио сам: када ми је ова музика толико

пријатна, колико ли тек душа ужива у небесним песмама кроз које се Духом Светим прослављају страдања Господња?

Душа се дуго задржава на земљи и ту заволи лепоту овога света; заволи небо и сунце, заволи цветне вртове, море, реке, шуме и лугове; заволи музику и све то заиста блажи душу. Али кад она упозна Господа нашег Исуса Христа, тада не жели више ништа од овога света.

Видео сам славу земаљских великаша и много сам је ценио, али када сам познао Господа, увидео сам колико је ситна сва људска слава. Од тада моја душа непрестано тугује за Господом и ненаситно, и дан и ноћ, жели да види - Невидљивог, да додирне - Недодиривог.

Ако си осетио Духа Светог разумећеш како се Њиме познаје Бог и колико је велика радост у томе.

О милостиви Господе, просвети људе Своје да би знали Тебе и увидели колико нас љубиш!

**Господе, пошаљи нам Свога Духа Светога,
јер се и Ти и све Твоје једино Духом Светим сазнаје**

9. Велика су дела Божија. Он је од земље створио човека и - њему од прашине створеном - открио Себе Духом Светим, тако да човек говори: Господ мој и Бог мој! И ово говори од обиља вере и љубави.

Шта може више да тражи душа на земљи?

Она одједном сазнаје свога Творца и Његову љубав - то је велико чудо.

Када душа увиди колико је кротак и смиран Господ, смирује се до крајности и ништа друго не жели до Христовог смирења. Колико год да живи на земљи она ће свим својим бићем желети и тражити ту недостижну смиреност која се не заборавља.

Господе, колико нас Ти много љубиш!

Милостиви Господе, дај благодат Своју свим народима света да би познали Тебе, јер Те без Духа Светог човек не може познати нити разумети љубав Твоју.

Пошаљи нам Свог Духа Светог јер се и Ти и све Твоје једино Њиме сазнаје. Пошаљи нам Духа Светог Кога си из почетка био дао Адаму, а затим Светим Пророцима и онда нама Хришћанима.

Дај, Господе, свима људима да разумеју Твоју љубав и сладост Духа Светога, да забораве земаљски јад, да престану чинити зло, да се љубављу привију уз Тебе и живе у миру, творећи вољу Твоју у славу Твоју.

Дај, Господе, и учини нас достојним дара Духа Светога да бисмо увидели славу Твоју и живели у миру и љубави, да на земљи више не буде злобе, ни рата, ни непријатеља, већ само да царује љубав. Тада не-

ће бити потребне ни војске, ни затвори и свима ће нам бити лако да живимо на земљи.

**Молим Те, милостиви Господе,
да Те Духом Светим упознају сви народи**

10. Молим Те, Милостиви Господе, да Те кроз Духа Светог упознају сви народи.

Као што си мени грешном дао да Те познам Духом Светим, тако нека Те и сви људи упознају и нека Те хвале дан и ноћ!

Господе, знам да волиш људе, али многи не осећају љубав Твоју, него лутају по свету, а мисли су њихове као облаци које ветар гони на све стране.

Људи су заборавили Тебе, Творца свог. Траже за себе слободу, а не знају да си Ти милостив и да волиш грешника који се каје и дајеш му благодат Своју.

Господе, Господе, дај силу Своје благодати људима да би Те познали и славили са радом, као што си и мени грешном и злом дао радост да чезнем за Тобом. Душа је моја жедна Тебе и ненаситно Те тражи и дан и ноћ.

**Онај који не воли своје непријатеље,
тај не зна Бога и нема у њему благодати Божије**

11. О како је бескрајна милост Божија према нама!

Има богатих и силних који би дали много да виде Господа или Његову Пресвету Мајку, али Бог открива Себе не богатству, већ смирености души.

И шта ће нам новац? Велики Спиридон је змију претворио у злато. Нама ништа није потребно осим Господа: у Њему је пуноћа живота.

Ако нам Господ није дао да разумемо како је премудро саздан свет, онда то и није тако важно за нас. Разумом се не може све појмити. Али, Сам тај Творац Неба и земље и свега што постоји даје нам да познамо Њега Духом Светим. Њиме ми познајемо и Мајку Божију, и Ангеле, и Светитеље, и дух наш гори од љубави према Њему.

Али, онај који не воли своје непријатеље, тај не зна Бога и сладост Духа Светог, јер нас Дух Свети учи да волимо непријатеље и да будемо милостиви према њима као према рођеној деци.

Има људи који желе својим непријатељима или непријатељима Цркве погибао и паклене муке. Тако мисле они који се нису научили љубави Божијој од Духа Светог, јер они који су се научили проливају сузе за цео свет.

Велиш да је он зао и да треба да гори у адском огњу. Али питам ја тебе: ако би Бог теби дао место у Рају, и ти из Раја посматрао тог дру-

гог коме желиш страдања и муке, зар га не би пожалио, макар он и био непријатељ Цркве?

Или је можда срце твоје од гвожђа? Али, знај да у Рају гвожђе није потребно. Тамо су потребни смиреност и љубав Христова која жали свакога.

Ко не воли своје непријатеље у њему нема благодати Божије.

Милостиви Господе, научи нас Духом Светим да волимо своје непријатеље и да се са сузама молимо за њих.

О Господе, излиј Духа Светог на земљу да би Те сви људи познали и научили се љубави Твојој.

Волети непријатеље своје немогуће је без благодати Божије

12. Господе, Ти Који си се молио за непријатеље Своје, научи нас Духом Светим да волимо оне који нас мрзе.

Господе, сви су народи дело руку Твојих, обрати их од непријатељства и злобе на покајање, да сви познају љубав Твоју.

Господе, заповедио си нам да волимо непријатеље, али нама који смо грешни то није могуће, ако благодат Твоја није са нама.

Господе, излиј на земљу благодат Своју, дај свим људима да разумеју Твоју љубав и увиде да нас волиш као мати и више него мати. Она може и да заборава своје дете, док Ти никад не забораваш човека, јер нас све бескрајно волиш, а љубав никада не забораваља.

Милостиви Господе, обиљем милости Своје спаси нас све.

Смири се и разумећеш не само како је Сунце постало, већ ћеш сазнати све и о Творцу Сунца

13. Нашој Православној Цркви је дато да Духом Светим разуме тајне Божије и њена се моћ крије у светлости њене мисли и њеном трпљењу.

Благодат је научила православну душу да се чврсто држи Господа и Његове пречисте Мајке и радује се наш дух сазрцавајући Бога Кога је познао.

Бог се сазнаје једино Духом Светим, а онај који у својој гордости хоће да позна Творца разумом - безуман је и слеп.

Умом не можемо да сазнамо, чак, ни како је Сунце постало. Али кад о томе упитамо Бога, осећамо јасан одговор у души: Смири се и разумећеш не само како је Сунце постало, већ ћеш сазнати све и о Творцу Сунца.

А када душа упозна Господа тада од радости забораваља и Сунце, и сву осталу твар, и престаје да се интересује за земаљско знање.

Смиреној души Бог открива Своје тајне

14. Смиреној души Бог открива Своје тајне.

Светитељи су целог живота смиравали себе и борили се против гордости. И ја смирујем себе дан и ноћ, али још нисам успео у томе колико би требало; међутим, Духом Светим моја душа је познала Христову смиреност за коју је Он рекао да се од Њега научимо, и тежи Њему душа моја непрестано.

О Христовој смирености! Ти дајеш души неописиву радост и од љубави према Богу она забораваља и Небо, и земљу, и свим бићем стреми Богу.

О Христовој смирености! Како је она слатка и пријатна. Она пребива у душама Анђела и Светитеља. Сматрајмо себе горим од свакога и Господ ће тада и нама дати да Духом Светим познамо Христово смирење.

Господ, и слава Његова, и све небесно познаје се једино Духом Светим.

Ко упозна љубав Господњу

тај је ненаситно и дању и ноћу тражи и жели

15. Господ нам је дао Духа Светог и научили смо да славимо Господа и од љубави према Богу забораваљамо све земаљско.

Љубав према Господу је силна и она нам не да да се сећамо земље. Ко њу упозна тај је ненаситно и дању и ноћу тражи и жели. Али та се љубав губи због гордости, славољубља, због мржње према браћи, због осуђивања, зависти; она нас оставља због блудне помисли, због везаности за земаљске ствари; тада, опустела и жалосна душа тугује за Богом као и наш праотац Адам кад је био изгнан из Раја, и када је са сузама вапијао Богу:

Тугује моја душа за Тобом, Господе, и са сузама Те тражи. Погледај на моју тугу, и разгнај таму моју, и обрадуј душу моју!

Не могу да Те заборавам. Како бих могао да заборавам Тебе?

Твој тихи и кротки поглед привукао је душу моју и дух се мој веселио у Рају, гледајући Лице Твоје. Како бих могао да заборавам Рај и љубав Оца свог Небесног?

Тешко је живети без љубави Божије

16. Када би свет знао силу Христових речи: *Научиће се од Мене смирености и кротости* (Мт. 11, 29), оставио би све друго и учио само ту небесну науку.

Људи не знају силу Христовог смирења и зато теже ономе што је земаљско; али без Духа Светога човек не може да позна силу ових

Христових речи, а ко ју је познао, тај неће оставити ову науку, чак и да му се понуде сва земаљска царства.

Када се упозна сила ових Спаситељевих речи, онда се више не може без Духа Светог. Ко ово научи, тај не оставља то божанско знање чак и да му се понуде сва земаљска царства.

Господе, дај ми смиреност Своју, дај да се усели у мене љубав Твоја и свети страх Твој.

Тешко је живети без љубави Божије. У души тада влада мрак и потиштеност, а када дође љубав тада је немогућно описати радост душе.

Моја је душа жедна Христовог смирења и она тугује за њим и дан и ноћ и непрестано вапије:

Тугује душа моја за Тобом, Господе, и са сузама Те тражи.

Ко се не научи смирењу, љубави и незлобивости, томе Господ неће открити Себе

17. О Господе, колико много волиш створења Своја. Душа невидиво види Твоју благодат и са страхом и љубављу топло Ти благодари.

Браћо моја, са сузама пишем ове редове.

Када душа Духом Светим упозна Бога, тада она не престаје да се у сваком тренутку диви Његовом милосрђу, величини и моћи. Ако душа још није стекла смирење, већ га само тражи, у њој ће се догађати сталне промене: час ће бити у борби с помислима и нигде неће налазити мира на земљи; час ће опет бити слободна од грешних мисли и јасно ће осећати присуство Божије и разумеће љубав Његову. Стога је Господ и рекао: *Научиће се од мене кројосићи и смиреносићи и наћи ћеће мир душама својим.*

Ко се не научи смирењу, љубави и незлобивости, томе Господ неће открити Себе. Душа моја је познала Господа Духом Светим и, испуњена љубављу Божијом, не може ни за тренутак да Га заборави: тако и душа моја љуби Господа и увек се сећа Њега и Његове љубави према роду људском.

Господ је бескрајно милостив

18. Чиме да Ти узвратим, Господе?

Ти си избавио душу моју од греха и дао ми да познам милост Твоју према мени и освојио си моје срце и оно не престаје да жуди за Тобом, Светлошћу својом.

Чиме да Ти узвратим, Господе?

Ти си оживео душу моју и дао јој да воли Тебе и ближње, и дајеш ми да се са сузама молим за цео свет.

Блажена је душа која је познала Творца свог и заволела Га, јер ће у Њему наћи савршени мир.

Господ је бескрајно милостив.

Познао сам милост Његову и ово пишем са надом да ће бар једна душа завоleti Господа и да ће у њој запламсати огањ покајања.

Да ми Господ није дао да Духом Светим познам милост Његову, ја бих пао у очајање због мноштва својих грехова, али сада, пошто је Он привукао душу моју и она Га заволела, заборављам све земаљско.

О, Господе, умири срце моје да би оно увек било угодно Теби.

“Дођите к Мени, и наћи ћете мир душама својим”

19. Разумејте сви народи да вас Господ много воли и да вас милостиво зове: *“Дођиће к Мени и наћи ћеће мир душама својим.* Даћу вам мир и на Небу и на земљи, и видећете славу Моју. Сада не можете разумети, али Дух Свети ће вас научити да разумете Моју љубав према вама. Не оклевајте, пођите за Мном, Ја вас жељно очекујем као Своју рођену децу, и даћу вам Свој мир, и радоваће се ваше срце, и ваше радости нико неће узети од вас”.

Браћо, са сузама пишем ове редове.

Када душа Духом Светим упозна Господа, тада се она сваког тренутка, непрестано, диви милости Божијој, и величанству и моћи Његовој а Господ са Своје стране Својом благодаћу нежно, као мати своје мило чедо, учи душу благости и смирености, и даје јој да осећа Његово присуство и близину, и душа, у дубокој понизности, ослобођена сваке мисли, сазрцава Господа.

Свим силама чувајте мир Божији који сте без труда примили

20. Господ воли људе и Његова благодат ће пребивати у Цркви све до Страшног Суда, као што је пребивала и у пређашња времена.

Господ воли људе и премда их је начинио од праха земаљског, украсио их је Духом Светим.

Духом Светим се познаје и воли Бог, а без Духа Светог човек је само грешна земља.

Господ одгаја Своја чедо Духом Светим и Својом пречистом Крвљу и Телом, и сви који следе Господа личе на Господа, Оца свога.

Дух Свети нас је ородио са Господом и знај да ако осећаш у себи мир Божији и љубав према свима, твоја је душа слична Богу.

Томе нас је научила благодат Божија и душа то осећа када је просвећена њоме. Исто тако, она осећа и кад изгуби благодат, и кад јој приступају демони.

Раније то нисам знао, али када сам изгубио благодат ово ми је опитом постало јасно.

Зато, браћо, свим силама чувајте мир Божији који сте без труда примили. И када вас неко увреди, а ви га, макар приморавали себе, волите, Господ ће видети ваш труд и помоћи ће вам благошћу Својом.

Овако су учили Свети Оци, а моје дугогодишње искуство је показало да је труд неопходан.

**Ко верује у Бога, постаје сличан Богу,
ко се не каје, постаје сличан ђаволу**

21. Благодат Духа Светога чини сваког човека, још док је на земљи, сличним Господу Исусу Христу.

Ко је у Духу Светом сличан је Господу још овде на земљи. А ко не верује у Бога и не каје се за своје грехе, сличан је ђаволу.

Господ нас је удостојио да будемо слични Њему Који је неизрециво кротак и смирен. Када би ти се указала прилика да Га угледаш од превелике радости зажеleo би да Му кажеш: „Топи се душа у мени од обиља благодати Твоје“; али у тим светим тренуцима човек не може ништа да проговори јер се душа мења под дејством Духа Светог. Тако, када је Преподобни Серафим Саровски угледао Господа, није могао ништа да каже.

**Када бисмо били једноставни као деца,
Господ би нам показао Рај... али ми нисмо смирени,
и зато мучимо и себе и друге**

22. Господ нам је наложио да Га љубимо свим срцем и свом душом - али како ћемо љубити некога кога никад нисмо видели и како да се таквој љубави научимо? Господ се познаје по Своме деловању у души. Када нас Он посети, ми то осећамо. Знамо да је неки мирни Гост дошао к нама, а када отиде, душа тугује за Њим и са сузама Га тражи: „Где си, Светлости моја, где, Радости моја? Миомирис од Твог присуства још се осећа у души мојој, али Тебе нема и душа моја тугује за Тобом, и срце пати, и ништа више не може да ме развесели, јер сам ожалостио Господа и Он се уклонио од мене“.

Када бисмо били једноставни као деца, Господ би нам показао Рај и видели бисмо Њега, Бога свог, у великој слави на Херувимима и Серафимима и свим осталим небесним Силама; заједно са Светитељима Његовим. Али ми нисмо смирени и зато мучимо и себе и друге.

**Будимо смирени, браћо, и Господ ће нам све показати
као што отац све показује деци**

23. Како је то велика срећа за нас што Господ не само да нам опрашта грехе него и Себе даје души која се искрено понизи. Сваки човек, и онај најгори, може постати смирен и осетити Бога Духом Светим. За то није потребан ни новац, ни имање, потребна је само понизност. Господ нам даје Себе без икаквих заслуга са наше стране, једино по ми-

лости Својој. Раније то нисам знао, а сада сваког дана, и часа, и минута јасно осећам милост Божију. Господ даје мир чак и у сну, а без Бога нема мира у души.

Поноситима Господ не открива Себе, премда они мисле да много знају. Али шта вреди све њихово знање кад не знају Господа, кад не познају благодат Духа Светога, ни како она долази и зашто се губи?

Будимо смирени, браћо, и Господ ће нам све показати као што отац све показује својој деци.

Обрати пажњу на то какво ти је стање у души

24. Обрати пажњу на то какво ти је стање у души.

Ако је у души макар мало благодати, у њој је мир и она осећа љубав према свима. Ако је благодати више, онда је у души велика светлост и радост, а ако је има још више, онда и само тело осећа благодат Духа Светог.

**Душа која је изгубила благодат Божију,
плаче као мајка за изгубљеним јединцем**

25. Нема већег бола него изгубити благодат. Душа тада тугује за Богом. Са чиме бих упоредио то туговање? Упоредио бих га с плачем мајке која је изгубила своје јединце и која очајнички зове: „Где си, дете моје мило, где, радости моја?“

Тако, и још више тугује душа за Господом када изгуби благодат и престане да осећа сладост Божанске љубави.

Где си, Боже мој милостиви? Где, Светлости моја незалазна? За што си сакрио од мене Своје кротко и смирено Лице?

Мало је оних који Те знају и мало оних са којима се може говорити о Теби. Много је више оних који се вером спасавају. Но, као што си Сам рекао апостолу Томи: *Пошљи си Ме видео веровао си, благо онима који не видеше, а вероваше* (Јн. 20, 29). Сви не осећају Духа Светог. Њега осећају они који се боје Бога и живе по Његовим заповестима. Бог ће нас све спасти јер нас све бескрајно много воли. Не бих познавао љубав Божију да ме томе није научио Дух Свети Који нас упућује на свако добро.

**Душа која је заволела Бога неће да гледа свет,
иако је он прекрасан, већ чезне искључиво за Богом**

26. Моје срце је заволело Тебе, Господе, и зато тугујем за Тобом и са сузама Те тражим.

Ти си украсио небо звездама, ваздух облацима, земљу морима, рекама и зеленим вртовима у којима певају птице, али моја душа је заволела Тебе и неће да гледа тај свет, иако је он прекрасан.

Само Тебе жели душа моја, Господе. Не могу да заборавим Твој тихи кротки поглед и зато Те са сузама молим: дођи и усели се у мене и очисти ме од грехова мојих. Са висине славе Твоје видиш колико тугујем за Тобом. Немој ме оставити, слугу Свог, услиши ме када вапијем к Теби као пророк Давид: *Помилуј ме, Боже, њо великој милости Својој* (Пс. 50).

Познајте љубав Божију

27. Свети Апостоли, ви сте саветовали свету: Познајте љубав Божију. Моја грешна душа познала је ту љубав Духом Светим, али сам Га изгубио и сада тугујем за Њим и молим вас да умолите Господа да ми поново дарује Духа Светог, Кога зна моја душа, и тада ћу се молити за мир целог света.

Сви Свети, умолите Господа Бога за мене. Ви видите славу Његову на Небу, јер сте још на земљи заволели Бога свом душом и мишљу. Ви сте победили свет силом благодати коју вам је даровао Господ за ваше смирење; ви сте ради љубави Божије претрпели све невоље и мој дух жели да вас види како сазрцавате славу Господњу и душа дан и ноћ тугује за Господом и чезне за Његовом љубави.

Љубав Божија се може осетити само кроз веру, разумом то није могуће

28. Прави духовници су смирени и карактером слични Христу. Својим животом они дају живи пример побожности. Они су задобили мир и слично рајском дрвету живота хране многе својим плодовима, то јест плодовима тога мира.

Христос је то Дрво живота напред Раја. Он је сада доступан свакоме и цео свет може да се храни Њиме и да утољава глад Духом Светим.

Ако немамо добрих духовника треба се са понизношћу предавати вољи Божијој и тада ће нас Господ Својом благодаћу упућивати. Јер нас Господ неисказиво воли. Ова се љубав може осетити само кроз веру; разумом то није могуће.

Људи се препиру око вере и нигде краја тим препиркама. У ствари нема потребе да се препиремо. Треба се само молити Богу и Мајци Божијој и Господ ће нас све просветити, и то убрзо.

Многи су проучили све вере, али ипак до праве вере нису дошли. Ко са понизношћу моли Бога да га просвети, томе ће Господ дати да осети колико је велика Божија љубав.

Горди људи мисле да ће све постићи умом, али им Бог то неће допустити.

Ми смо познали Господа. Он нам је показао Себе Духом Светим и душа Га осећа и радосна је и весела и спокојна. У томе је светост живота.

Ко има љубав Божију у себи, тај воли све људе и никада не ропће на своју судбину

29. Господ је рекао: *Где сам Ја, тамо ће и слуга Мој бити* (Јн. 12, 26). Али људи не схватају Свето Писмо - оно им изгледа неразумљиво. Када Дух Свети научи душу, тада све постаје јасно и она се осећа као на Небу, јер је Дух Свети исти и на Небу, и на земљи, и у Светом Писму, и у душама оних који воле Бога. Без Духа Светог човек лута и, мада стално учи, Бога познати не може и мира у Богу не налази.

Ко има љубав Божију у себи, тај воли све људе и никада не ропће на своју судбину, јер привремене невоље које подносимо ради Бога припремају нас за вечну радост са Њим.

Поносите душа која се није предала Божијој вољи не може да схвати суштину ствари; она само прелази с једне мисли на другу и тако се никада не моли чистим умом и не прославља величанство Божије.

Душа која се смерно предала Божијој вољи, осећа Бога сваког тренутка. Она то не уме да објасни, нити да изрази, али опитом осећа милост Божију и зна када је Господ са њом. Она се предала Богу као мало дете које сваког дана хране, премда оно не зна како се та храна добија.

Господе, Духом Светим просвети људе Своје да би сви осетили љубав Твоју.

Господ је Тај Који у души ствара жељу за молитвом и даје нам силу да Му се молимо, а после нас за то богато награђује. Ето, браћо, таква је милост Божија.

Бог нас воли више него што ми можемо волети себе

30. Док сам био дете волео сам свет и лепоту његову. Волео сам шумарке и зелене вртове, волео поља и све што је Бог створио. Волео сам да посматрам облаке како плове горе у висини. Али када сам познао Господа свог и Он освојио моју душу, све се изменило у њој и мене више не привлачи лепота овога света; душа сада непрестано чезне за светом у којем живи Господ. Као птица у кавезу, тако ја тугујем овде на земљи. И као што птица жели и отима се да се вине у шуму из свог тесног кавеза, тако и моја душа жели да угледа Господа, јер ју је Он привукао и она тугује за Њим и зове:

„Где обитаваш, Светлости моја? Видиш, са сузама Те тражим. Да ми ниси открио Себе, не бих Те могао тражити овако како Те тражим. Али Ти си Сам потражио мене грешног и дао ми да познам Твоју љубав. Дао си ми да увидим да Те је љубав према нама привела Кр-

сту и да си ради нас умро у мукама. Дао си ми да разумем да си из љубави према људима сишао с Неба на земљу и после, чак и до ада. И све то да би људи видели славу Божију.

Сажалио си се на мене и показао ми Своје Лице и сада душа моја чезне за Тобом, Господе, и ни дан ни ноћ ни у чему не налазим мира, већ плачем за Тобом као дете за својом мајком.

Али кад угледају Тебе, и дете заборавља мајку и она своје чедо. Када је с Тобом, душа заборавља цео свет. Чезнем и тугујем за Тобом и не желим ништа осим Тебе.

Када душа Духом Светим упозна Мајку Божију, када Духом Светим постане блиска Апостолима, Пророцима, Светитељима, и Преподобнима, и свима Светима и Праведницима, тада она неодољиво тежи да дође у тај свет, и не може да се умири, већ тугује и чезне и плаче и не може да се отргне од молитве, и, мада измори тело, и жели да одахне, ипак душа и у сну тежи Богу и Царству Светих.

Дошла је старост, ослабило је тело и жели да почине, али дух не зна за одмор; он се отима Богу, своје рођеном и небесном. Бог нас је ородио са Собом Својим пречистим Телом и Крвљу и Духом Светим. Он нам је дао да познамо шта је живот вечни. Делимично смо познали истину: Дух Свети је тај живот вечни; прави живот душе је у љубави Божијој, у смирености и кротости - у Духу Светом. Али, Духу Светом треба направити места у души да би Он живео у њој и да бисмо Га осећали.

Ко на земљи Духом Светим пребива у љубави Божијој, тај ће и у ономе свету бити са Господом. Јер љубав никада не престаје. А чувajte се, браћо, многог мудровања. Понизимо себе као што нас је Господ учио: *Будите као деца јер њаквима њријада Царство Небесно* (Мт. 18, 3).

Тешко мени, јер сам познао Господа Духом Светим, али Га губим и не могу Га задобити у пуности, премда видим милост Божију на себи.

Понекад, када смо тужни, мислимо да нас је Господ заборавио и да чак неће ни да погледа на нашу невољу, али, браћо, то није истина. Бог нас воли више него што ми можемо волети себе. Његова љубав је бескрајна. Он нам даје благодат Духа Светог која даје утеху души. Господ не жели да смо тужни, нити да страхујемо за своје спасење. Будимо уверени да страдамо само дотле док се не препустимо Његовој вољи. А када се понизимо, тада је крај мукама и невољама, јер смиреној души Господ шаље Утешитеља, Духа Истине.

Нека је слава Господу нашем што нас толико много воли и што нам даје да Духом Светим осетимо ту љубав.

Душа је слична невести, а Господ - Женику:

они се воле и чезну једно за другим

31. Тугује душа моја за Богом и са сузама Га тражи.

Како да Га не тражим? Он ми је први јавио Себе Духом Светим и моје Га је срце заволело. Он је привукао душу моју и она тугује за Њим.

Душа је слична невести, а Господ Женику: они се воле и чезну једно за другим. Ако у души нема места за Духа Светог тада Господ по љубави Својој, тугује за њом. А и душа која је познала Господа, чезне за њим, јер је у Богу њен живот и радост.

Дух Божији учи нас љубави

32. Грешан живот убија душу, док је љубав Божија - Рај у којем је живео наш праотац Адам до првородног греха.

Адаме, оче наш, реци нам како је твоја душа волела Господа?

Ово није могућно разумети. Само душа која се дотакла Божије љубави може делимично то да разуме.

А Мајка Божија, како ли је тек она волела Господа - Сина Свог?

Нико од људи не може постићи толику љубав осим Ње. Дух Божији учи нас љубави. И у Њој је пребивао и пребива тај исти Дух Божији - Дух љубави. Стога онај који је познао Духа Светог може делимично да разуме и љубав Мајке Божије.

Колико смо ми Хришћани срећни што имамо таквога Бога!

33. Колико смо ми Хришћани срећни што имамо таквога Бога!

Жао ми је људи који не знају Господа. Они не виде вечну светлост и после смрти одлазе у вечну таму. Ми то знамо, јер Дух Свети Који је у Цркви, открива Светима шта се збива на Небу, а шта у аду.

О јадни залутали људи! Они не знају шта је права радост. Истина, понекад се веселе и смеју, али смех којим се они смеју и радост којом се радују, претвара се у плач и муку духу.

Наша је радост Христос. Својим страдањем Он нас је записао у Књигу живота и ми ћемо у Царству Небесном бити вечито са Богом, и видећемо славу Његову, и наслађиваћемо се Њиме. Наша је радост Дух Свети. Он је бескрајно благ и пријатан и сведочи у души о њеном спасењу.

О браћо моја, молим вас и преклињем у Име Божијег милосрђа, верујте у Јеванђеље и у сведочанство Свете Цркве, и осетићете се још овде на земљи као у Рају. Јер Царство је Божије унутра у вама. Йубав Божја уноси Рај у душу. Многи кнезови и господари, када су осетили ту љубав, напустили су своје положаје. И то је разумљиво, јер Божија љубав до суза наслађује душу благодаћу Духа Светог и ништа се земаљско не може упоредити са њом.

**Земаљско се сазнаје разумом,
а Бог и све небесно - једино Духом Светим**

34. Земаљско се сазнаје разумом, а Бог и све небесно једино Духом Светим. Простом разуму ово је недоступно.

Ко упозна Бога Духом Светим, тај заборавља земљу као да она и не постоји и, тек пошто прекине молитву, његове очи је поново примећују.

Светитељи у Царству Божијем виде славу Божију. А ми, браћо, понизимо се, и Господ ће нас заволети, и даће нам све што је потребно души и телу и откриће нам све тајне.

Људи су се прилепили душом за земаљске бриге и изгубили су љубав Божију. Зато и нема мира на земљи. Многи целог свог живота радознано желе да сазнају како је, на пример, постало Сунце, а међутим нимало се не интересују да познају Бога. Господ нам не говори о Сунцу. Он нам је јавио за Оца Небесног и за Царство Његово. Он нам је рекао да ће проповедници засијати као Сунце у Царству Оца Свога. А у Писму стоји да ће Господ бити Светлост Раја (ср. Откр. 21, 23; 22, 5) и да ће та Светлост испуњавати душу, ум и тело Светитеља.

**Без Духа Светога нико не може познати Бога
нити осетити колико нас Он много воли**

35. Живимо на земљи и не видимо Бога нити Га можемо видети. Али када се Дух Свети усели у душу, угледаћемо Га као што Га је угледао и Свети архиђакон Стефан. И тада Духом Светим душа и ум одједном осећају Господа. Тако је Свети Симеон Богопримац у младенцу Христу познао Господа. И Св. Јован Крститељ је исто тако Духом Светим познао Господа и објавио Га људима. Без Духа Светога нико не може познати Бога ни осетити колико нас Он много воли. Можемо ми и много читати о томе како нас је Он заволео и како је из љубави према нама страдао, али о томе мислимо само разумом, док душом не разумемо Христову љубав у суштини. А када нас Дух Свети научи, тада јасно и стварно осећамо ту љубав и постајемо слични Господу.

**Милостиви Господе, научи нас Духом Светим
да живимо по Твојој вољи**

36. Милостиви Господе, научи нас Духом Светим да живимо по Твојој вољи да бисмо сви у светлости Твојој познали Тебе - истинитог Бога, јер се без Твоје светлости не може појмити пуноћа Твоје љубави. Просвети нас благодаћу Својом и она ће ужегнути у нашим срцима љубав према Теби.

О МОЛИТВИ

**Без сећања на Бога нема молитве,
а без молитве душа не пребива у љубави Божијој**

37. Ко воли Господа тај Га се увек сећа, а сећање на Бога рађа молитву. Ако се не будеш сећао Бога, нећеш Му се ни молити, а без молитве душа не пребива у љубави Божијој, јер кроз молитву долази благодат Светога Духа. Молитвом се човек чува од греха, јер када је ум у молитви, заузет је Богом и у скрушености стоји пред Господом. Душа тада сазнаје Бога.

Али, почетнику је потребан учитељ, јер док душа не прими благодат Духа Светог, она има да издржи тешку борбу са злим дусима. И још нешто, почетник није у стању да разликује сладост по благодати од оне коју даје ђаво, желећи да нас придобије. Ово може да разуме само онај који је опитом познао Духа Светог. Ко је осетио Духа Светог тај по укусу распознаје благодат од прелести.

Ко жели да се без духовника бави молитвом и самоуверено мисли да то може из књига да научи и не буде одлазио свом старцу, тај је већ на пола пао у прелест. Понизнима Господ помаже. Чак ако и немају искусног наставника, али му ипак одлазе (што и треба да чине), Господ ће их за њихово смирење сачувати.

Не заборављај да у духовницима живи Дух Свети и духовник ће зато увек умети да ти каже шта треба да чиниш. Но ако помислиш да је твој старац лењ и да у њему нема благодати Божије, знај да ћеш због такве помисли силно пострадали и да ћеш извесно пасти у прелест. Господ ће те онда тим путем смирити.

Молитва се даје ономе ко се моли (Мт. 7, 7), учи Свето Писмо. Али молитва само из навике, без скрушености срца због учињених грехова - није угодна Господу.

За тренутак прекидам поуку о молитви.

Моја душа тугује за Господом и жељно Га тражи, и ни о чем другом не може да мисли.

Моја душа тугује за живим Господом и мој дух стреми Њему, Свом Оцу небесном и рођеном. Духом Светим ородили смо се са Господом. Господ је мио срцу - Он је наша радост, и весеље, и чврста узданица.

Благи Господе, потражи по милости Својој створење Своје и покажи се људима кроз Духа Светог, као што се показујеш слугама Својим.

Обрадуј, Господе, доласком Свог Духа Светог сваку жалосну душу. Дај, Господе, да сви људи који Ти се моле познају Духа Светог.

О људи, понизимо се ради Господа и Царства Небесног. Смиримо се и Господ ће нам дати да познамо силу Исусове молитве. Смиримо се и Сам ће Дух Свети учити нашу душу.

О човече, учи се Христовом смирењу и Господ ће ти дати да окусиш сладост молитве. Ако желиш да ти је молитва чиста, буди смирен, уздржљив, често се исповедај и молитва ће те завоleti. Буди понизан и задовољан свим и тада ће ти се ум очистити од сујетних мисли. Сећај се да те Господ гледа и бој се да чиме не ожалостиш брата; не осуђуј ближњег и не вређај га чак ни погледом - тада ће те завоleti Дух Свети и у свему ће ти помагати.

Дух Божији много подсећа на милу, рођену мајку. Мати воли своје чедо и жали га. Тако и Дух Свети нас жали, опрашта нам, лечи нас, уразумљује и весели. А Дух Свети се упознаје кроз смирену молитву.

Ко воли непријатеља тај скоро познаје Бога, а ко их не воли о томе и нећу да пишем. Но, жалим га, јер он мучи и себе и друге, и не зна за Господа.

У погледу молитве тражи савет духовно искусних

38. Душа која воли Господа не може а да Му се не моли, јер је к Њему вуче благодат коју је у молитви познала.

За молитву постоје храмови; у њима се службе обављају из књига. Али храм немаш увек крај себе, као ни књиге, док унутрашњу молитву увек и на свакоме месту можеш имати са собом. У храмовима се врше Божанствене службе и у њима живи Дух Божији, но душа је најбољи храм. Ко се у души моли за њега је сав свет храм Божији; али то није за свакога.

Многи се моле наглас и из молитвеника, и то је добро, и Господ прима њихову молитву. Али ко се моли, а мисли на друго, њега не слуша Господ.

Ко се моли из навике, код тога је молитва увек иста, а ко се усрдно моли у тога су многе промене у молитви: или је то борба са злим духом, или са самим собом, са страстима или са људима. А у сваком од ових облика молитве треба бити одважан и чврст.

Тражи савете искусних, а кад их нађеш, скрушено моли Господа и Он ће те, због твог смирења, научити смирености.

Ако је наша молитва угодна Господу, Дух Божији то сведочи у души. Он је пријатан и тих. Раније нисам распознавао да ли је Господ примио моју молитву или није, нити сам знао по чему бих могао то да познам.

Без молитве је немогуће воleti Бога

9. Тешкоће и опасности су многе научиле како да се моле. Једном је дошао к мени у магацин неки војник; спремао се за Солун. Био сам га завоleo, па рекох:

- Моли се Господу да би било мање зла.

Он ми рече: - Знаш шта је молитва. Научио сам да се молим у рату, за време борби. Силно сам молио Господа да ме сачува у животу. Куршуми су прштали, гранате пуцале и мало је ко остао жив. Био сам много пута у борби, али ме је Господ сачувао.

Затим ми је показао како се моли. По његовом држању било је очигледно да се у молитви сав предао Богу.

Многи воле да читају добре књиге. То је лепо, али боље је моли се. Ко чита лоше књиге или новине кажњава себе духовном жеђи; његова душа је гладна јер је храна душе и њена права радост у Богу. У Богу је живот душе, и радост, и весеље, јер нас Господ неизрециво воли. Та се љубав познаје Духом Светим.

Ако твој ум жели да се моли у срцу, а не може, онда изговарај речи молитве пажљиво и држи ум везан за њене речи, као што саветује „Лествица“. Временом ће ти Господ дати молитву срца и тада ћеш се лако молити. Неки су повредили срце јер су се присиљавали да умом врше срдачну молитву и дошли су дотле да се више нису могли ни устима молити. Знај закон духовног живота: дарови се дају простој, смиреној и послушној души. Ко је послушан и у свему умерен: у храни, у речима, у опхођењу, томе ће сам Господ дати дар молитве и ова ће се лако вршити у срцу.

Непрестана молитва долази од љубави, а губи се због осуђивања других, празних разговора и неуздржљивости. Ко љуби Бога тај мисли на Њега и дан и ноћ, јер љубав према Богу не ометају никакви послови. Апостоли су љубили Господа и свет им за то није сметао, иако су они непрестано мислили на свет и молили се за њега и проповедали му. А ето, Светом Арсенију Великом било је речено: „Бежи од људи“. Међутим Дух Божији нас и у пустињи учи да се молимо за људе и за цео свет.

У овоме свету свако од нас има своје послушање: и владар, и патријарх, и кувар, и ковач, и учитељ. Господ нас све љуби, али ће највећу награду дати ономе ко има највећу љубав према Њему. Господ нам је заповедио да љубимо Бога свог свим срцем, свим умом, свом душом. А без молитве, како ћемо љубити? Стога човеков ум и срце треба да су увек слободни за молитву.

Онога кога волиш о томе хоћеш и да мислиш, о томе хоћеш да говориш, са њиме желиш да будеш. Душа љуби Господа као свог Оца и Творца, и са страхом и љубављу стоји пред Њим: са страхом јер је Он

Господ; са љубављу јер Га душа осећа као Оца. Његова милост је велика и Његова благодат је слађа од свега осталог.

Из личног искуства знам да је лако молити се, јер нам благодат Божија помаже у томе. Господ је милостив, Он нас воли и даје нам да кроз молитву разговарамо са Њим, да се кајемо и захваљујемо.

Не може се описати колико нас Господ воли; та се љубав сазнаје Духом Светим. Душа која се моли познаје Духа Светог.

Молитва је најбоље занимање душе

40. Неки говоре да од молитве долази прелест. То није тачно. Прелест долази од самообмане, а не од молитве. Сви су се Светитељи много молили и то исто су свакоме саветовали. Молитва је најбоље занимање душе. Молитва нас уздиже до Бога; молитвом се задобија смирење, трпљење и свако добро. Ко говори против молитве јасно је да тај никада није осетио колико је благ Господ и колико нас Он много воли. Од Бога не долази зло. Сви су се Свети непрестано молили; они ни за тренутак нису били без молитве.

Душа која је изгубила смирење, изгубила је и благодат и љубав према Богу; тада се гаси пламена молитва. Но када се душа умири од страсти и стекне смиреност, Господ јој даје Своју благодат и тада се она моли за непријатеље као за саму себе и за цео свет се моли са горким сузама.

О СМИРЕЊУ

“Држи ум свој у аду и не очајавај”

41. У данашње време мало је духовника који стварно познају љубав Господњу према нама, који имају искуства у борби са злим дусима и који знају да у духовном војевању треба побеђивати Христовим смирењем.

Господ толико воли човека да му даје дарове Духа Светог, али се душа много намучи док научи да чува благодат. Прве године, пошто сам примио Духа Светог, мислио сам: Господ ми је опростио грехе - благодат сведочи о томе; шта ми више треба од овога? Но не треба тако мислити. Нека су нам греси и опроштени, па ипак треба да их се сећамо и да жалимо због њих - само тако ћемо сачувати смиреност. Ја нисам тако радио и изгубио сам смирење и много сам препатио од демона. Тада нисам разумевао шта се то са мном збива. Мислио сам: моја душа познаје Господа и Његову љубав, одкуд су онда наишле ове црне мисли? Међутим Господ се сажалио на мене и Сам ме је упутио како се треба смиравати: *Држи ум свој у аду и не очајавај*. Ето, тиме се побеђује ђаво. Кад год бих умом излазио из ада и његовог пламена, рђаве мисли поново су надирале.

Онај који као ја изгуби благодат треба храбро да се бори против ђавола. Знај да си сам за све крив: пао си у гордост и славољубље и Господ ти милостиво даје да познаш шта значи бити у Духу Светом, а шта у борби са демонима. На тај начин душа опитом увиђа зло које доноси гордост. Тада ишчезава славољубље, заборављају се људске похвале и црне мисли се удаљују. Тада душа почиње да прездравља и учи се да чува благодат. Како ћемо знати да ли је душа здрава или није? Болесна душа је горда, док здрава душа воли смирење, као што ју је научио Дух Свети. А ако и не зна за то, она ипак себе сматра гором од свакога.

Смирена душа, чак и када би је Господ сваког дана уздизао на небо и показивао јој сву славу небесну у којој пребива, и љубав Серафима и Херувима и свих Светитеља, чак и онда, поучена искуством, она би говорила: „Показујеш ми славу Твоју зато што волиш створења Своја, али, Господе, даруј ми снаге да Ти са сузама захваљујем на свему. Теби припада слава на Небу и на земљи, а ја, Господе, треба да плачем за своје грехе“. Друкчије нећеш сачувати благодат Светога Духа коју Бог даје без икаквих претходних заслуга са наше стране - једино по милости Својој.

Господ је показао велику милост према мени и дао ми да разумем да се треба целог живота са сузама молити. Такав је пут Господњи. Ето, жао ми је људи који су се као ја погордили и зато страдају. Пишем ово да бисте се научили смирености и нашли мир у Богу.

Неки говоре да је раније било тако, а да је сада то застарело; али у Господу никада ништа не мења своју вредност. Ми смо ти који се мењамо, постајемо зли и тако губимо благодат. Ко се моли, томе Господ све даје, и то не зато што је овај то заслужио, већ зато што је Бог милостив и што нас воли.

Пишем о овоме, јер душа моја познаје Господа.

Научити се Христовом смирењу јесте велико благо

42. Научити се Христовом смирењу јесте велико благо. Са њиме је лако и радосно живети и тада све постаје мило срцу. Само смиренима Господ открива Себе Духом Светим, а ако се не понизимо нећемо видети Бога. Смирење је светлост у којој ћемо угледати Светлост - Бога, као што се и пева у Цркви: У светлости Твојој видећемо Светлост.

Господ ме је научио да држим свој ум у аду и не очајавам, и тако се ето смирује душа моја, али још увек нисам стекао истинско смирење, оно које се речима не може исказати. Када се душа приближује Богу она је у страху, али када Га угледа она се од красоте славе Његове неизрециво радује и од љубави Божије и сладости Духа Светог савршено заборавља земљу. Такав је Рај Господњи. Сви ће бити у љубави и од смирености Христове желећи да виде друге блаженијим од себе. Смиреност Христова пребива у најнезнатнијима, у последњима, и они су срећни што су такви. Господ ми је дао да тако разумем.

О сви Свети, молит се Богу за мене да би се моја душа научила Христовој смирености. Моја душа је жедна Њега, али не може да Га нађе и зато Га са сузама тражим као изгубљено дете своју мајку:

Где си, Господе мој? Сакрио си се од моје душе и зато Те са сузама тражим.

Господе, даруј ми снаге да се понизим пред величанством Твојим.

Господе, Теби припада слава на Небу и на земљи, а мени, Твом незнатном створењу даруј смирени дух Свој.

Молим Твоју благодат, погледај на мене са висине славе Своје и даруј ми снаге да Те славим дан и ноћ, јер Те је заволела душа моја Духом Светим и тугујем за Тобом и са сузама Те тражим.

Господе, даруј нам Духа Светог; Њиме ћемо Те славити дан и ноћ, јер је наше тело немоћно, а Дух је Твој силан и даје снаге души да Ти са лакоћом служи. Он утврђује наш ум у Твојој љубави и умирује га у Теби савршеним миром; тада он не жели ни на шта друго да мисли осим на Твоју љубав.

Милостиви Господе, немоћан је мој дух и не може да дође до Тебе. Зато Те зовем као цар Авгар: „Дођи и исцели ме од рана мојих грешних мисли, и ја ћу хвалити Име Твоје дан и ноћ и јављаћу Га људима да би сви народи упознали да си Ти Господ, Онај исти као и раније; Онај Који чиниш чуда, прашташ грехе, освећујеш и дајеш живот“.

Ко је Бога упознао Духом Светим, тај се од Њега научио смирености

43. Велика је разлика између обичног, простог човека, али који је Духом Светим познао Господа, и онога, макар и веома ученог, који није осетио благодат Духа Светога.

Постоји велика разлика између: веровања да постоји Бог, познавања Бога из природних откривења и из Светог Писма, и познавања Господа Духом Светим.

Ко зна Бога кроз Духа Светог, његов дух гори од љубави према Богу и дан и ноћ, и његова душа не може да се веже ни за шта земаљско.

Душа која није окусила сладост Духа Светога сујетно се радује земаљској слави, или богатству, или власти, док душа која познаје Господа Духом Светим жели једино Њега, а богатство и слава овога света не значе ништа за њу.

Душа која је осетила Духа Светог, по укусу Га распознаје. У Писму стоји: *Окусиће и видиће како је блаḡ Госḡод* (Пс. 33, 9). Давид је то опитом познао, а сада Господ даје Својим слугама да доживе Његову благодат. Бог ће тако учити људе до краја века.

Ко је упознао Бога Духом Светим тај се од Њега научио смирености и уподобио се свом Учителу Христу, Сину Божијем, и постао сличан Њему.

Господе, учини нас достојнима дара Твог светог смирења.

Господе, даруј нам смирени Дух Свој, као што си по милости Својој дошао к нама који Те ничим нисмо задужили, и спасао нас и узнео на Небо да бисмо и ми могли видети славу Твоју.

О Христово смирење! Познајем те, али сачувати те не могу. Твоји плодови су слатки, јер не долазе од овога света.

Смирена душа има велики мир, док горда сама себе мучи

44. Када душа малаксава, како поново запалити у њој огањ да би стално пламтела љубављу? Тај је огањ у Богу; Господ је и дошао на земљу зато да би нам дао тај огањ благодати Духа Светога. Ко се научи понизности, примиће га, јер Господ смиренима даје Своју благодат.

Много се труда мора уложити и много суза пролити да би се очувао смирени дух Христов; без Њега се гаси светлост живота у души и

она изумире. Тело се може исушити постом, али непрестано смиравати себе није лако и скоро је немогућно. Марија Египћанка се 17 година борила са страстима као са дивљим зверима и тек је тада нашла мир. Она је тело брзо испостила, јер у пустињи у којој је била није било ничег за храну.

Наша срца су охладнела и зато не разумемо Христово смирење и љубав. Истина, они се познају једино Духом Светим, али не заборавимо да се благодат Божија може привући. Треба је само свом душом зажелети. Али, како ћемо пожелети оно што не знамо? Сви ми имамо неког знања о Богу, а и Дух Свети учи сваку душу да тражи Бога.

О, колико је много потребно молити се Господу да би нам дао смирени дух Христов. Смирена душа има велики мир, док горда сама себе мучи. Горд човек не познаје љубав Божију и далеко је од Бога. Он се поноси тиме што је богат, или учен, или славан, а не зна, несрећник, колико је бедан кад не познаје Бога. Ономе ко се бори против гордости у себи, Бог помаже да надвлада ту страст.

Милостиви Господе, Духом Светим научи нас смирењу Своме

45. Господ је рекао: *Научиће се од Мене, јер сам Ја крошак и смиран у срцу* (Мт. 11, 29). За тим ето, чезне душа моја и дан и ноћ, и ја молим Бога и читаво Небо Светитеља, и све вас који сте познали Христово смирење: помолите се за мене да би се уселио дух Христове смирености, који до суза жели моја душа. Не могу да га не желим, јер га је моја душа упознала Духом Светим; али изгубио сам тај дар и зато са сузама тугујем за њим.

Многомилостиви Господе, даруј нам смирени дух, да бисмо нашли милост у Теби.

Пресвета Мати Господња, испроси за нас, Милостива, смирени дух.

Сви Свети, ви живите на Небу и видите славу Господњу и радује се дух ваш - молите се да и ми будемо са вама. И моја душа се отима да би угледала Господа, али тугујем за Њим у смирености као недостојан таквог блага.

Милостиви Господе, Духом Светим научи нас смирењу Своме.

Без смирења нема спасења

46. Гордост не да души да ступи на пут вере. Ономе који не верује саветујем да каже: „Господе, ако Те има, просвети ме, и послушаћу Те свим срцем и свом душом“. За ту смирену мисао и готовост да служиш Богу, Господ ће те неизоставно просветити. Али, не треба говорити: „Ако постојиш, казни ме“, јер ако дође казна, да ли ћеш имати снаге да захвалиш Богу и да се покајеш?

Када те Господ буде просветио, твоја ће Га душа осетити. Осетиће да јој је Господ све опростио и да је воли. Ово ћеш опитом сазнати, а благодат Светога Духа сведочиће у души о спасењу. Тада ћеш зажелети да довикнеш целоме свету: Колико је велика љубав Божија према нама!

Апостол Павле није испочетка знао Господа, већ Га је гонио, али када Га је упознао, обишао је цео свет проповедајући Христа.

Уколико нам Господ Духом Светим не открије величину љубави Своје, умом то нећемо схватити.

Дакле, да бисмо се спасли треба смирити себе. Када би гордог човека и на силу одвели у Рај, он ни тамо не би био срећан; био би незадовољан и говорио би: „Зашто нисам на првом месту“? Међутим, смирена душа испуњена је љубављу и она не тражи првенства, већ свима жели добро и задовољна је оним што јој се да.

Ко је смирио себе, тај је победио ђавола

47. Слављубив се или боји демона, или постаје сличан њима. Међутим, не треба их се бојати, треба се бојати слављубља и гордости, јер се због њих губи благодат.

Ко беседи с ђаволом прља ум, а ко пребива у молитви у тога је ум просвећен од Господа.

Господ нас много воли, али ми стално падамо у погрешке јер немамо смирења. Да бисмо га сачували, треба умртвити тело и примити дух Христов. Светитељи су водили жестоку борбу са злим дусима и победили су их смирењем, молитвом и постом.

Ко је смирио себе, тај је победио ђавола.

Треба волети све људе као самога себе и сваког тренутка бити спреман за смрт

48. Шта да чинимо па да имамо мир у души и у телу?

Потребно је волети све људе као самога себе и сваког тренутка бити спреман за смрт. Када се душа сећа смрти она постаје смирена, потпуно се препушта вољи Божијој, и жели да са свима буде у миру и љубави.

Када се Христов мир усели у душу тада би она пристала да као Јов седи на ђубришту, само да другоме буде добро. И била би срећна због тога. Тајна Христовог смирења је велика и не може се описати. Од љубави душа жели сваком човеку више добра него ли себи и радује се кад види да је другима боље него њој, а тугује када се други муче.

О, помолите се за мене сви Свети и сви људи, да би се уселило у мене свето смирење Христово.

Смиреној души Бог даје Свој мир

49. Господ воли људе, али им шаље невоље да би они увидели своју немоћ и смирили се. А за смирење примају Духа Светог са Којим је све добро, и радосно и прекрасно.

Неки, опет, много страдају због сиромаштва и болести, али од тога не постају смирени, тако да страдају без користи. Смирени човек је сваки у десом задовољан, јер је Господ његово богатство и радост. То су лепе душе којима се свако диви.

Говориш: Имам много невоља; али кажем ти, или тачније, Сам ти Господ говори: Смири себе и твоја ће се жалост окренути на радост и у чуду ћеш се упитати зашто си се раније толико мучио и жалостио. Тада ћеш се радовати, јер ћеш имати смиреност и примићеш благодат Божију. И ако се будеш опет нашао у невољи, радост те неће напуштати, јер ћеш имати у себи мир за који је Господ рекао: *Мир Свој дајем вам* (Јн. 14, 27). Свакој смиреној души Бог даје Свој мир.

Душа смиренога човека је као дубоко и широко море...

50. Душа смиреног човека је као море; бациш камен у њега, он за тренутак заталаса површину, а затим потоне у дубину.

Тако и невоље брзо тону на дно срца смиреног човека, јер је са њим сила Господња.

Где обитаваш, смирена душо? Ко живи у теби и са чиме бих те упоредио?

Ти гориш јарко као Сунце и не сагореваш, већ својом топлотом грејеш све.

Теби припада земља кротких, по речи Господњој.

Слична си цветном врту у којем воли да пребива Бог.

Тебе воли и Небо и земља.

Тебе воле Свети Апостоли, Пророци, Светитељи и Преподобни.

Тебе воле Анђели, Серафими и Херувими.

Тебе смирену воли Пречиста Мати Господња.

Тебе воли и теби се радује Господ.

Гордој души Господ не открива себе

51. Гордој души Господ не открива Себе. Горди човек може да изучи све књиге, али никада неће познати Господа, јер због уображености у њему нема места за благодат Духа Светог, а Бог се сазнаје једино Духом Светим.

Веровати у Бога је добро, али познати Бога је блаженије

52. Људи просвећени Светим Крштењем верују у Бога, али међу овима има и неких који Га још и познају. Веровати у Бога је добро, али

познати Бога је блаженије. Наравно, блажени су и они који само верују, јер је Господ рекао апостоли Томи: *Пошито си видео, веровао си, благо онима који не видеше и вероваше* (Јн. 20, 29).

Кад бисмо били смирени, Господ би нам по Својој љубави све показао и открио своје тајне, али наша несрећа је у томе што нисмо понизни, већ се гордимо и хвалимо сваком ситницом, и тако мучимо и себе и друге.

Господ је милостив, али за гордост кажњава душу глађу и не даје јој благодат Своју докле год се она не научи смирењу.

Много сам грешио и већ бих одавно био у паклу да ме Господ и Његова пресвета и преблага Мајка нису пожалили. О, Њен је глас тих и кротак, то је небески глас какав ми на земљи никада не чујемо. Ево, са сузама вам пишем о милостивом Господу као о Оцу нашем рођеном. Души је слатко када је са Господом. Ову је радост осетио Адам у Рају када је јасно видео Господа. Душа осећа да је Бог са нама као што нам је и обећао. *И ево, Ја сам с вама у све дане до свршетка века* (Мт. 28, 20).

Господ је с нама! Може ли човек ишта више желети? Господ је створио човека зато да би овај вечито живео у Богу и радовао се - да бисмо били с Њим и у Њему. И Сам Господ жели да буде у нама и са нама. Он је наша радост и весеље. Када се гордошћу удаљимо од Њега, сами себе предајемо на муке и тада туга, унијије, црне мисли кидају душу.

Господе, исправи нас као што нежна мати исправља своју малу децу. Дај свакој души да позна радост Твога доласка и силу Твоје помоћи. Дај олакшање страдалним душама Твога народа и све нас научи Духом Светим да познамо Тебе. Тугује човекова душа на земљи, Господе, и умом не може да се окрепи у Теби, јер не познаје Тебе ни Твоју благодат. Ум је наш помрачен земаљским бригама и зато не можемо да појмимо пуноту љубави Божије. Господе, Ти нас просвети! Твоје милосрђе све је могућно. Рекао си у Светом Јеванђељу да ће *мртви чуити глас Сина Божјег и да ће, чувши, оживети* (Јн. 5, 25); тако и сада учини да наше мртве душе чују глас Твој и оживе у радости.

Реци, Господе, свету: Опраштају вам се греси и биће нам свима опрштени.

Освети нас и бићемо освећени Духом Твојим и славиће Те сви народи и биће воља Твоја на земљи као што је на Небу, јер је Теби све могућно.

Хришћанин треба непрестано да укоревља себе

и радује се када га други исправљају, а жалости - када га хвале

53. Горди човек боји укора, али смирени не. Ко је стекао Христово смирење тај непрестано укоревља себе и радује се када га други ис-

прављају, а жалости када га људи хвале. Али, ово је још увек само почетак смирености. Тек када душа упозна Господа Духом Светим, када увиди колико је Он кротак и смирен, она почиње да сматра себе гором од свакога и радо би, као Јов, седела у ритам на ђубришту, само када би друге могла да гледа како пребивају у Духу Светом и сијају од обиља благодати и бивају слични Христу.

Нека Господ даде свима да осете Христову смиреност која се не може описати. Тада душа неће више ништа тражити, него ће вечито живети у смирености, љубави и кротости.

Тугује моја душа за Тобом, Господе. Сакрио си лице Своје од мене; постао сам смушен и моја душа силно жели да Те види, јер си је Ти привукао. Да ме ниси привукао благодаћу Својом не бих толико туговао и са сузама Те тражио.

Нико не може да тражи ако најпре није имао нешто па изгубио.

Док сам живео у свету понекад сам мислио на Тебе, Боже, али сада мој дух гори и до суза жели да Те угледа, Светлости моја.

Ти си ме просветио милосрђем Својим. А сада си се сакрио од мене да би се душа моја научила смирености, јер се без ње не може сачувати благодат у души. Без благодати душа пада у унијије и пати. Када се човек научи понизности, тада су и туга и унијије далеко од нас, јер нас Дух Божији радује и весели.

Жао ми је јадника који не познају Бога. Они се хвале што лете, али то није ништа нарочито, и птице лете, али оне славе Бога, док човек - дете Божије, напушта Господа. Помислите шта ћете рећи на Страшном Суду Христовом? Куда ћете тада побећи и где ћете се сакрити од Лица Божијег?

Много се молим Богу за вас да бисте се сви спасли и били у радости са Анђелима и Светитељима. А и вас још молим: покајте се и понизите се: обрадујте Господа Који вас толико жељно и милостиво очекује. Када Господ заволи неку душу Он јој даје да не мисли само на себе, него да се брине за људе и да се са сузама моли за њих. И моја душа пати због вас и много се моли да вам буде добро.

Нека је слава Господу и Његовом милосрђу што нама, Својим грешним слугама јавља Себе Духом Светим, тако да Га душа познаје боље него свог рођеног оца, јер овога види само споља, док Дух Свети продире у душу, ум и тело.

**Целога живота се и дан и ноћ учим понизности
и још је нисам задобио**

54. Блажена је смирена душа, јер је Господ воли.

Смирени Светитељи радују Небо и земљу, а Господ их удостојава да буду са Њим: *Где сам Ја, онде ће и слуга Мој бити* (Јн. 12, 26).

Најсавршенија у смирењу је Мајка Божија и зато је славе сви народи света и служе јој све силе небесне. И ето, Њу нам је Господ дао за Заступницу и Помоћницу.

Нема ништа боље него живети у смирености и љубави; тада у души влада велики мир и такав се човек никада не узноси над другим људима. Ако волимо своје непријатеље у нама неће бити места за гордост, јер Христова љубав не зна за охолост. Гордост као огањ спаљује свако добро, а смиреност Христова је неизрециво слатка. Када би људи то знали сви би се трудили да је стекну. Целог живота се и дан и ноћ учим понизности и још је нисам задобио. Све мислим: још нисам постигао што желим, и не могу да се умирим. Зато вас смирено молим, браћо моја, који сте познали љубав Христову, молите се за мене да се избавим гордости и да се усели у мене смирење Христово.

Право смирење долази од познања Бога Духом Светим

55. Постоји више врста смирења. Неки су покорни вољи Божијој и за све укоревају себе. Други се опет кају због својих недела и сматрају се грешним пред Богом. Али, право смирење има онај који је познао Господа Духом Светим. У тих људи је друкчије расуђивање него у осталих.

Када душа угледа Господа Духом Светим, како је кротак и смирен, и сама се смирава до крајности. Ово је особита врста смирења и нико га не може описати, а оно се познаје само Духом Светим.

Када би људи Духом Светим упознали Господа сасвим би се изменили: богати би презрели своје богатство, учени - своје знање, а управитељи - своју славу и власт, и сви би се смирили и живели у великом миру и љубави, и на земљи би владала велика радост.

Када се душа умом преда вољи Божијој, тада у уму нема ничег осим Бога и она чистим умом стоји пред Господом.

Господе, научи нас Духом Светим да будемо послушни и уздржљиви. Дај нам Адамово покајање и плач за наше грехе. Дај да Те вечито славимо и благодаримо Ти. Ти си нам дао Своје пречисто Тело и Крв да бисмо заувек живели заједно са Тобом и били тамо где си Ти и видели славу Тојоу.

Господе, дај народима целога света да познају колико нас много волиш и како необичан живот дајеш онима који верују у Тебе.

О МИРУ УНУТАРЊЕМ

Живимо у последња времена и зато без унутарњег мира нема спасења

56. Сви желе да имају мир у себи, али не знају како да га стекну. Пајсије Велики се лако гневио па је молио Господа да га избави од те мане. И Господ му се једном јавио и рекао: Пајсије, ако желиш да се више не гневиш, ништа немој пожелети, никог не осуђуј, нити мрзи. Тако и сваки од нас ако се искрено препусти вољи Божијој, ако друге стави испред себе и туђе жеље испред својих, тај ће увек имати мир у души; док онај ко воли да чини своју вољу неће никада бити спокојан.

Душа која се предала вољи Божијој лако ће поднети сваку невољу и болест јер ће се и она молити, и доживљавати Бога и говорити Му: “Господе, Ти видиш моју болест и знаш колико сам немоћан и грешан, помози ми да трпим и дај ми снаге да Ти захваљујем на свему”. И Господ ће олакшати болест и душа ће осетити Његову помоћ и радоваће се због тога и благодарити Му.

Ако те снађе невоља, помисли: “Господ види моје срце и ако Му буде по вољи, све ће се уредити и биће добро и мени и другима”. Само тада имаћеш мир у души. А ако ропћеш: “Не треба тако, није добро што је овако”, никада нећеш имати мира па ма се и много молио и постио.

Апостоли су се потпуно предавали вољи Божијој и тако су сачували мир. Ово су чинили и сви остали Светитељи и трпели све невоље, предајући се вољи Божијој.

Господ нас воли и стога се не треба ничега бојати, осим греха, јер се због њега губи благодат Божија и тада ђаво прогања душу као што ветар гони дим или сув лист.

Треба се сећати да је Сатана отпао од Бога због гордости и да се он непрестано стара да и нас научи свом занату и многе је већ преварио. А Господ је рекао: *Научиће се од Мене кројосћи и смиреносћи и наћи ћеће мир душама својим* (Мт. 11, 29).

О милостиви Господе, даруј нам мир Свој као што си га дао Светим Апостолима рекавши: Мир Свој дајем вам (Јн. 14, 27).

Господе, дај да се и ми наслађујемо миром Твојим. Свети Апостоли су примили тај мир од Тебе, давали га целој свету и, спасавајући тако људе, нису га изгубили, нити се он умањео у њима.

Слава Господу и Његовом милосрђу што нас толико много воли и даје нам Свој мир и благодат Светога Духа.

Како сачувати душевни мир посред саблазни нашег времена?

Судећи по Светом Писму и по особинама данашњих људи, ми живимо у последња времена. Зато сви треба да сачувамо унутарњи мир без којег нема спасења, као што је рекао велики молитвеник руске земље Преподобни Серафим Саровски. За живота Преподобног оца Серафима, Господ је зарад његових молитава чувао Русију. После њега дошао је други духовни великан, отац Јован Кронштатски. На њему ћемо се задржати јер је он наш савременик и јер смо њега имали прилике да видимо како се моли, док друге Светитеље нисмо.

Сећам се, једном после Свете Литургије о. Јован је сео у запрежна кола и хтео да пође, али га је народ окружио и молио за благослов. И у тој великој гужви и гурњави његова душа је била непрестано са Богом и није се расејавала, нити губила мир. Питамо се: како је могао то да постигне?

Ово је постигао јер је волео људе и није престајао да се овако моли Богу за њих: „Господе, даруј мир Свој народу Своме. Господе, пошљи слугама Својим Духа Светог да би згревао срца њихова љубављу Твојом и упућивао их на сваку истину и добро. Господе, хоћу да Твој мир почива у свим људима које си толико заволео да си и Сина Свог Јединородног дао за спасење света. Господе, даруј им благодат Своју како би Те у миру и љубави познали и заволели и рекли као Апостоли на Тавору: *“Господе, добро нам је бићи с Тобом”* (Мк. 9, 5).

Тако непрестано се молећи за људе, о. Јован Кронштатски је сачувао душевни мир, а ми га губимо јер немамо у себи љубави према ближњима. Свети Апостоли и сви Светитељи желели су спасење људи и, живећи међу њима, пламено су се молили за цео свет, а Дух Свети их је помагао и јачао у тој љубави; а ми, ако не будемо волели брата, нећемо задобити мир. Нека свако размисли о овоме.

Ако немаш љубави према непријатељима нећеш имати душевнога мира

57. Слава Господу што нас није оставио сироте, него нам је послао на земљу Духа Светог Који учи душу неизрецивој љубави према људима и сажалењу према онима који су зашли с правог пута. Господ се први сажалио на залутале и послао им Сина Свог Јединородног да их спасе... Ко нема у себи Духа Светог тај се не моли за своје непријатеље.

Преподобни Пајсије Велики молио се за свог ученика који се био одрекао Христа и док се молио Господ му се јавио и рекао: „Пајсије, за кога се то молиш? Па он се одрекао Мене“. Преподобни, међутим, није могао а да и даље не жали свог ученика и тада му се поново јавио Господ и рекао: „Пајсије, љубављу својом постао си сличан Мени“.

Тако се, ето, чува мир и другог начина нема.

Можеш се ти и молити и много постити, али ако немаш љубави према непријатељима нећеш имати душевног мира. Да ме Дух Свети није научио љубави, не бих могао говорити о овоме.

Грешна душа нема мира у себи, макар владала и читавим светом

58. Грешна душа је обузета страстима и не може да има мир у себи, нити да се радује у Господу, чак и да влада свим богатством овога света и да царује над земљом. Када би таквом цару неко приступио и, док седи на престолу и весели се, рекао: „Царе, сада ћеш умрети“, његова душа би се смутила, и задрхтала од страха и он би тада увидео своју немоћ.

А с друге стране, колико је много сиромашака богатих једино љубављу према Богу који би нам, када бисмо им то исто рекли, одговорили: „Нека буде воља Божија. Слава Господу што ме се сетио и што хоће да и мене уведе тамо где је прво увео распетог разбојника“. Ти се људи, ето, не плаше смрти, већ јој иду у сусрет с миром као преподобни Симеон који је запевао: *Сада ошћуси с миром слуђу Свога, Госдоге, њо речи Својој* (Лк. 2, 29). Колики је мир тада владао у души праведног Симеона могу да појме само они који носе у души мир Божији. Делимично то могу разумети и они који су се бавили опитовањем тога мира. О томе миру је Господ говорио Својим ученицима када им је рекао: *Мир Свој дајем вам* (Јн. 14, 27). Ко има тај мир спокојно одлази у вечни живот, говорећи: „Слава Ти, Господе, што одлазим к Теби и што ћу вечито бити у миру и гледати с љубављу Лице Твоје.

Твој тихи и кротки поглед привукао је моју душу и она чезне за Тобом“.

Ближње треба саветовати са кротошћу и љубављу

59. Брата треба саветовати са кротошћу и љубављу. Унутарњи мир се губи када се хвалимо или уносимо над братом и кад осуђујемо или поучавамо друге без кротости и љубави. Он се губи и кад превише једемо или се нехатно молимо. Али, ако стекнемо навику да се усрдно молимо за непријатеље своје и да их волимо, у душама нашим ће увек **владати мир; а ако омрзнемо брата или га осудимо, наш ће се ум помрачити и изгубићемо мир и смелост пред Богом.**

Ко носи у себи мир Духа Светога, тај га и на друге излива, а ко има у себи духа злога, он то зло на друге преноси

60. Душа неће имати мир ако се и дан и ноћ не буде учила закону Божијем, јер је овај написан Духом Светим Који, ревностним читањем, прелази из Светог Писма у душу и уноси радост у њу. Душа тада

више не жели да се везује за земљу, јер од везаности за овај свет долази немир и туга, окорелост срца и губитак воље за молитву. А ђаво, пошто види да је душа без Бога, колеба је, слободно убацује у њу што хоће, гони ум с једне мисли на другу и душа више не може чисто да сарцава Господа.

Ко носи у себи мир Духа Светог, тај га и на друге излива; а ко има у себи злог духа, он то зло и на друге преноси.

Велико је дело пред Богом молити се за оне који су нас увредили или ожалостили

61. Како да старешина сачува мир када су његови потчињени непослушни? Ово је веома тешко. Такав старешина треба да се непрестано сећа да Бог воли све људе, чак и оне који су непослушни, и да је баш због њих страдао и умро у мукама. Он треба да се усрдно моли за оне који су му потчињени и Господ ће му помоћи у томе и лично ће се уверити колико онај који се моли има велику слободу пред Богом и колику љубав према Њему. И, премда си ти грешан човек, Господ ће ти дати да осетиш плодове молитве ако се навикнеш да се молиш за потчињене, и у души ће ти владати велики мир и љубав.

Како ће сачувати душевни мир потчињени, ако му је старешина раздражљив човек? Љути људи довољно сами себе муче. Раздражљив човек и сам већ пуно страда од демона, због своје гордости. Потчињени, ма ко да је, треба да зна ово и да се зато моли за болесну душу свог претпостављеног. Тада ће му Господ, видевши његово трпљење дати опроштај грехова и дар сталне молитве. Велико је дело пред Богом молити се за оне који су нас увредили или ожалостили; за то ће ти Господ дати благодат Своју и Духом Светим познаћеш Господа. Тада ћеш с радошћу подносити све муке, и то Њега ради, а Он ће ти дати љубав према целом свету и читавим својим бићем свима ћеш желети добро и молићеш се за свакога као за самог себе.

Господ нам је заповедио да волимо непријатеље, и ко то испуњава, уподобљава се Господу. Волети непријатеље могућно је само уз помоћ благодати Духа Светог. Зато, ако те неко увреди, моли се Богу за тог човека. Тако ћеш сачувати мир у души и благодат Божију. А ако ропћеш и ругаш се своје старешини, онда ћеш и сам постати разјарен као и он и испуниће се на теби речи пророка Давида који вели за Господа: *Са Светиима њосћуиаш светио, а са неваљалима насуйрои њима* (Пс. 18, 26).

Ово исто важи и за послушника чији је духовник рђаве нарави. Такав духовник је велики крст за послушника: зато овај треба да се моли за свог старца па ће сачувати мир и у души и у телу.

Ако си старешина и желиш да осудиш неког због злих дела, најпре се помоли да ти Господ да милостиво срце како Он воли, и тада

ћеш правилно поступити. Но ако будеш судио људе по делима, погрешићеш и нећеш бити угодан Господу. Кажњавати треба једино ради исправљања човекова.

Треба имати самилости према свакој души и сваком створењу Божијем. Треба са свима бити у миру и тада ће нам и у души и у уму владати савршено спокојство. Само тада Господ ће чути нашу молитву и дати више добра него што смо тражили.

Дух Свети је љубав. Тако учи Свето Писмо и потврђује животном искуство. Немогућно је да душа има мир ако свим силама не молимо Господа да је научи љубави према свим људима. Господ је то знао и стога је и дао заповест: *Волиће непријатеље своје* (Мт. 5, 44). Ако не будемо волели непријатеље, можда ћемо понекад и бити спокојни у души, али ако их будемо волели, мир ће пребивати у нама и дан и ноћ.

Чувај у души мир Божији, мир благодати Светога Духа. Не губи га ради ситница. Ако мир Божији будеш преносио и на друге људе, и Бог ће теби њега даровати неупоредиво више.

Ако ожалостиш брата, знај да ће и на твоју душу неизбежно доћи жалост.

Ако наиђу рђаве мисли, одмах их одбаци, јер ћеш тако сачувати мир у души. Ако их примиш, изгубићеш љубав према Богу и слободу у молитви.

Ако се одрекнеш своје воље, победио си зло и као награду примићеш мир од Бога. Ако си самовољан, значи да те је победио зао дух и униније ће ти мучити душу.

Ко је грамзив, не може да воли Бога и ближње. Ум и срце таквог човека занети су богатством. Он не зна за скрушеност и покајање, нити за сладост Христовог мира.

Душа која је познала Господа жели да Он буде непрестано у њој. Господ долази у душу нечујно и даје јој мир, и тихо, без речи, сведочи о спасењу.

Када би цареви и вође народа имали љубав према Богу, никада не би ратовали. Рат се шаље за грех, а не за љубав. Господ нас је створио из љубави и заповедио нам да волимо једни друге и да славимо Бога.

Када би се властодршци придржавали заповести Божијих, сви би их слушали са смиреношћу и на земљи би владао велики мир и радост. Али због властољубља и непослушности гордих страда цело човечанство.

Молим Те, милостиви Госпode, дај да сви људи, почев од Адама па до свршетка света, познају Тебе, како си благ и милостив, и да се сви народи наслађују Твојим миром и да сви угледају светлост Лица Твога. Твој тихи и кротки поглед привукао је душу моју.

О БЛАГОДАТИ БОЖИЈОЈ

**Благо нама православним Хришћанима,
јер нас Господ много воли и даје нам благодат Светога Духа**

62. У манастир сам донео само грехе, и не знам зашто ми је Господ, када сам још био млад послушник, дао толико много благодати Светога Духа да су ми и душа и тело били испуњени њоме, и то у толикој мери да је благодат била као у мученика те сам желео да страдам за Христа.

Нисам тражио од Господа Духа Светог, јер Га нисам познавао, нити сам знао како Он долази у душу и како дејствује у њој; а сада ме радује да пишем о свему томе.

О Душе Свети, Ти си мио души. Описати Тебе није могућно, али душа осећа Твој долазак и Ти дајеш мир уму и сладост срцу.

Господ је рекао: *Научиће се од Мене јер сам Ја крошак и смирен срцем и наћи ћеће мир душама својим*. Господ то говори о Духу Светом, јер једино у Њему душа налази савршени мир.

Благо нама православним Хришћанима, јер нас Господ много воли и даје нам благодат Светога Духа и Духом Светим видимо славу Његову. Да бисмо сачували благодат, треба да волимо своје непријатеље и да за све невоље које нас задесе благодаримо Богу

Благодат Духа Светога учи душу љубави према Богу

63. Грешну душу Господ зове на покајање и пошто се ова врати Богу, Он је милостиво прима и открива јој Себе. Господ је многомилостив, кротак и смирен. По Својој великој благодати Он се не опомиње грехова душе, зато Га она воли и свим бићем се отима Њему, као што и птица из свог тесног кавеза жели да се дочепа зелене шуме.

Човекова душа је познала Бога - многомилостивог, дарежљивог и најрођенијег - и заволела Га свим бићем и од превелике љубави чезне ненаситно за Њим, јер је благодат Божија слатка и греје ум и срце и цело наше немоћно тело.

А када душа изгуби благодат, пита се: „Чиме сам ожалостила Господа? Молићу Га за милост, и можда ће ми опет дати благодат Своју. Моја душа сада ништа друго не жели у овоме свету осим Господа“.

Љубав Божија је тако снажна да ако је душа осети, више ништа не жели сем ње, а ако је изгуби, или се благодат умањи, тада не престаје да се моли Богу, желећи да јој се опет врати ранија мера благодати.

Тако се Преподобни Серафим Саровски три године и дан и ноћ молио клечећи на камену, јер је душа његова познала Господа и осласла се благодаћу Његовом и заволела Га до краја.

Душа која је познала Господа, хрли к Њему с љубављу, и жар љубави према Богу не да јој да Га заборави ни дању, ни ноћу, ни на једну једину секунду.

Када ми који тако мало љубимо Господа толико силно тежимо Њему, колика је тек била љубав Мајке Божије према Своме Сину и Господу?

Реци нам, Пречиста, како си волела Сина Свог и Господа и какве су биле Твоје молитве када се Твој Син узносио на Небо?

Нама је ово немогуће да разумемо.

Благо ономе ко чува чистоту душе и тела. Њега воли Господ и даје му благодат Духа Светога Који учи душу љубави према Богу. Од сладости Духа Светога она не може да се одвоји од Њега и зато ненаситно стреми Њему, јер је љубав Божија бескрајна. Када би Господ запито човека који има у себи благодат Божију: „Хоћеш ли да ти дам више благодати?“, душа која је слаба, јер је везана за тело, одговорила би: „Госпode, Ти знаш да када би било више благодати, не бих је издржао - умро бих“. Док је на земљи, човек не може да поднесе пуноту благодати, зато су и Христови ученици на Тавору ничице попадали од славе Господње.

Без благодати Духа Светога душа је мртва

64. Свакодневно хранимо тело и сваког тренутка удишемо ваздух да бисмо се одржали у животу. За душу је, међутим, потребан Господ и благодат Духа Светога, јер је без Њега душа мртва. Као што сунце греје и одржава у животу цвеће у пољу и оно се окреће њему, тако и душа која воли Бога тежи Њему и налази радост у Њему и жели да сви људи осете то блаженство у Богу. Господ је и створио људе зато да би вечито живели на Небу, у љубави са Њим.

Нека је слава Господу и Његовом милосрђу: Он нас је толико заволео да нам је дао Духа Светога Који нас упућује на свако добро и даје снагу да победимо грех. Господ нам по Свом великом милосрђу даје благодат и ми смо дужни да је пажљиво чувамо да је не бисмо изгубили, јер је без ње човеков дух слеп. Слеп је онај који сабира благо у овоме свету; тиме потврђује да не познаје Духа Светога, јер да Га познаје ставио би Га испред свега осталог и свим бићем би се предао љубави Божијој и у Богу би нашао свој мир и своју радост. Жалим и горко оплакујем све оне који не познају Бога.

Када је душа испуњена Духом Светим она је задовољна и више не тугује за Небом, јер је Царство Божије у њој. Али, када изгуби благодат тада, она тугује за Небом.

Док не прими благодат, човек мисли да му је у души све у реду и по Божијој вољи, али када га благодат посети и усели се у њега, тада он себи изгледа сасвим друкчији; и када потом изгуби Духа Светог, тек је онда у стању да увиди у коликој се беди налази.

Неки млади царевић био се изгубио за време лова у густој шуми и никако није успевао да се врати у свој двор. Пролио је много суза, тражио пут, али га није нашао. И пошто је остао сам у пустој шуми, туговао је за царем, оцем својим, за мајком, браћом и сестрама. Питао се како ће сада живети сам у шуми. Плакао је за својим ранијим животом у очевом двору и силно туговао за мајчином нежношћу.

Тако и још много више тугује и пати душа када изгуби благодат.

Када су браћа продали Јосифа Египћанима у ропство и овај доспео у далеку туђу земљу, неутешно је плакао за оцем. Када је касније дошао на гроб своје мајке Рахиље и ту је горко плакао и јадиковао: „Мајко, видиш ли ко ме је продао у ропство у далеку земљу!“.

Тако и још много више тугује душа када изгуби благодат Светога Духа и падне у ропство злих мисли.

Ко не познаје благодат, тај је не може ни тражити, зато се људи везују за земљу, не знајући да ништа у свету не може да замени сладост Духа Светога.

Петом, на пример, живи у свом тесном кокошињцу и сасвим је задовољан домаћим двориштем. Међутим, када бисмо орлу који лети под облацима и с те висине види далеко у даљину и познаје многе крајеве, шуме и лугове, реке и горе, мора и градове, када бисмо му, сасекли крила и ставили га да живи заједно са петлом у сеоском дворишту, о колико би он туговао за плавим небом и усамљеним стењем!

Тако и душа која је познала благодат Божију, када је изгуби, неутешно тугује и ни у чему не налази мира.

Велико је дело пред Богом молити се за оне који су нас увредили или ожалостили

65. Господ нас није оставио сироте, као што мати умирући оставља своје сирочиће. Он нам је дао Утешитеља Духа Светога (Јн. 14, 16-18) и Овај нас гони да ненаситно љубимо Бога и чезнемо за Њим и са сузама Га тражимо и дан и ноћ.

О како је тешко души кад изгуби љубав и слободу у молитви! Тада она болног срца вапије Богу: „Када ћу Те поново угледати и наслађивати се Твојом љубављу и миром“.

Сладост благодати Божије стално привлачи душу у љубав према Творцу

66. Зашто си жалосна, душо моја, и зашто лијеш сузе? Да ли си заборавила колико је много добра учинио Господ теби, достојној сваке казне.

- О не, нисам заборавила милост Господњу, опомињем се сладости благодати Светога Духа и знам Његову љубав и колико је она пријатна за душу и тело.

- Зашто онда плачеш, душо, ако познајеш Господа и Његову неисказиву милост према теби? Шта би још хтела?

- Моја душа хоће да никада не губи благодат Господњу, јер је сладост њена непрестано вуче љубави према Творцу моме.

Господ узима од нас благодат Своју и на тај начин милостиво и премудро васпитава душу

67. Када се благодат умањи у души, она тада поново тражи од Господа милост коју је познала. Душа се тада мучи, јер је рђаве мисли растржу; она проси заштиту од Бога и тражи смирени дух Христов, само да је благодат не би остављала, него да би јој давала снаге да воли Оца свог Небесног.

Господ узима од нас благодат Своју и на тај начин милостиво и премудро васпитава душу, јер је Он у страшним мукама разапет на Крсту зато да бисмо били смирени. Бог понекад пушта душу да се сама бори са демонима, да би видео како се сналази без Њега; али душа је немоћна да их сама победи и стога је жалосна и тугује за Богом и са сузама Га тражи.

Господе, Ти видиш како је немоћна душа без благодати Твоје и како нигде не налази мира. Ти си радост наша, Отац наш Небесни. Даруј нам снаге да Те волимо; дај нам свети страх да бисмо и ми као Херувими са трепетом и љубављу стајали пред Тобом.

Светлости наша, Ти просвећујеш душу и дајеш да Те ненаситно волимо. Узимаш од мене благодат Своју, јер моја душа није увек смирена, али видиш колико патим и колико Те молим: даруј ми смиреног Духа Светог.

Да би задобио благодат Божију, човек треба да је у свему умерен

68. Човек је немоћан да испуни заповести Божије, зато је и речено: *Тражиће и даће вам се* (Мт. 7, 7). А ако не тражимо, сами себе мучимо и лишавамо се благодати Духа Светог. Без благодати душа је смучена, јер не разуме вољу Божију.

Да би задобио благодат, човек треба да је у свему умерен: у понашању, у речима, у спољашњем изгледу, у мислима, у јелу. За све ово наћи ћемо савете у Светом Писму. Речено је, на пример: *Не живи човек само о хлебу, већ о свакој речи која излази из уста Божијих* (Мт. 4, 4):

Преподобна Марија Египћанка узела је од Св. Зосиме прегршт сочива и рекла: „При благодати Божијој оволико је довољно“. Треба се навићи да мање једемо, али будимо разумни у овоме и количину хране смањујемо онолико колико нам наш свакодневни посао допушта. Мера уздржљивости је ова: од стола устани помало гладан, да после обеда хоћеш и можеш да се молиш.

Дужни смо да чувамо благодат Светога Духа, јер нема веће невоље него изгубити је

69. Господ нас воли више но што мати воли своје дете и Он нам даје, не по нашој заслуги, већ, једино по милости Својој, благодат Духа Светог; али зато смо дужни да је пажљиво чувамо, јер нема веће невоље него изгубити је. Када душа изгуби благодат, она не престаје да се мучи и пита: „Чиме сам ожалостила Господа“? У тим тешким тренуцима човеку изгледа као да му је душа пала с Неба на земљу и осетила све патње света. О како се тада душа усрдно моли Господу да јој поново дарује Своју благодат! Ово тужење за Богом је немогућно описати. Душа која је осетила сладост Духа Светог не може да је заборави; она је и дан и ноћ жедна ње и стреми Богу ненаситно. Ко ће описати жар љубави према Богу, Оцу нашем Небесном? Душа ни тренутка није задовољна овде на земљи, све док јој Господ не да благодат Своју.

Душа која је изгубила благодат тугује за Господом и плаче за Њим као Адам кад је био изгнан из Раја. Нико тада не може да утеши душу осим Бога. Адамове сузе су биле горке и текле потоцима и квасиле му лице, и груди и земљу, а његови уздаси су били дубоки и он је вапијао: „Господе, узми ме поново у Рај!“.

Душа Адамова је била савршена у љубави Божијој и знала је сву сладост Раја, али је била неискусна и није одбила Евино кушање, као што је многострадални Јов одбио кушање своје жене (Јов 2, 9-10).

- Шта хоћеш, душо моја, и за ким тугујеш и сузе лијеш?

- Тугујем за Господом, јер Га већ дуго нисам видела и сем Њега нико не може да утоли тугу моју. Он ми је дао да познам милост Његову и желим да Он увек пребива у мени.

Мати плаче за вољеним сином када га дуго није видела и говори: „Где си, дете моје мило“? Али материнска љубав је малена у поређењу с Божијом љубави која је бескрајна.

Када је душа испуњена љубављу Божијом она се од превелике радости моли за цео свет, да сви људи познају свог Господа и Оца Не-

бесног. И нема мира, нити хоће да га има, све док се сви људи не буду наслађивали благодаћу љубави Божије.

**Душа која је познала свога Творца и Оца Небесног
нема више мира на овој земљи**

70. Тугује душа моја за Тобом и не може да Те нађе. Видиш, Господе, како се она отима и плаче, тражећи благодат Твоју. Хтео си и дао си ми је, и опет си хтео и узео си је од мене. Док је нисам познавао, нисам је толико тражио. Како бих и могао? Али, сада Те молим, јер Те познала душа моја и јер се радовала Духом Светим и заволела Тебе - Створитеља свог.

Дао си благодат Своју Светитељима Својим и они су Те свим бићем заволели и омрзли све земаљско; Твоја љубав не даје да волимо свет и лепоту његову, јер се с благодаћу Твојом ништа не може упоредити.

О како је немоћна моја душа и нема снаге да се вине ка Господу и да стане пред Њега са смиреностју, лијући сузе дан и ноћ. Душа која је познала свог Творца и Оца Небесног нема мира на земљи. Она тада овако мисли: „Када изиђем пред Господа помолићу се за сав род хришћански”, и у исти мах помисли: “Када будем угледао Његово благо Лице од радости нећу моћи ништа да кажем, јер од превелике љубави човек не може ништа да изустити. Када угледам Његово благо Лице молићу се за све људе да би се сви обратили Господу и нашли мир у Њему, јер љубав Божија хоће да се сви спасемо“.

Благодат Божија се губи због гордости

71. Чувајте благодат Божију; са њом је тако лако живети; све иде на добро; све је мило и радосно, душа је спокојна у Богу и чини јој се као да је у неком прекрасном врту заједно са Господом и Мајком Божијом. Без благодати човек је грешна земља, док је са благодаћу Божијом умом сличан Анђелима. Анђели умом служе Богу и воле Га, зато је и човек Хришћанин умом сличан њима.

Благо онима који не престају да се брину како ће угодити Господу и постати достојни Његове љубави, јер они стварно, опитом познају благодат Духа Светог.

Благодат не долази у душу, а да ова то не осети, исто као што и кад се изгуби, душа не престаје да тугује за њом и да је са сузама тражи. Када родитељи изгубе дете, о колико га упорно траже. Али душа која воли Бога иште Господа с далеко већом тугом и упорношћу, него што икада то чинимо за рођаке и пријатеље.

Слава Богу што нам даје да осетимо долазак благодати у душу и што нас учи да разумемо зашто она долази, а зашто се губи. Ко извршује заповести, његова ће душа непрестано осећати благодат, ма како

она била и сасвим мала. Али, благодат се губи због славољубља и чак због једне једине горде мисли. Можемо много постити и много се молити, и многа добра дела чинити, али ако се при томе будемо узносили, сва ће наша добра дела бити празна, као и бубањ који много галами, а изнутра је шупаљ. Славољубље пустоши душу и треба бити веома искусан и много се борити да би се оно победило. У манастиру сам, нешто опитом, а нешто из Светог Писма, сазнао штетност гордости и хвалисања, зато сада и дан и ноћ молим смирење од Господа Христа. Ово је велика и вечита истина.

Наша борба је тешка и захтева много мудрости, али у исто време она је и веома једноставна. Ако душа заволи смиреност, онда су све замке наших непријатеља порушене и сва њихова сила обуздана. У духовној борби треба добро пазити да нам залихе и плодови буду потпуни, савршени. Залихе - то је наша смиреност, а плодови јесу благодат Божија. Ако их изгубимо, зли дух ће нас победити.

Ова борба је тешка, али само за поносите; за смирене она је лака, јер су они заволели Господа и Он им даје Своје непобедиво оружје - благодат Духа Светог Кога се плаше наши непријатељи, јер је Он огањ који спаљује сваку нечистоту.

**Пут спасења је лак - буди послушан, уздржљив, не осуђуј,
чувај ум и срце од злих помисли и сећај се да су сви људи добри**

72. Ето, браћо, пут спасења је миран и лак. Буди послушан, уздржљив, не осуђуј никог, чувај ум и срце од злих мисли и сећај се да су сви људи добри и да их Господ све воли. Због тих смиренних мисли благодат Светога Духа те неће напуштати и говорићеш: „Милостив је Господ“.

Ако осуђујеш, ако ропћеш, ако си самовољан, душа ће ти опустети, ма се ти и много молио Богу, и тада ћеш говорити: „Заборао ме је Господ“. Али Господ те није заборавио, него си ти заборавио да будеш смирен, како би благодат Божија могла живети у твојој души. У смирену душу благодат се лако усељава и даје јој мир и спокојство у Богу. Мајка Божија је била смирена више него ма ко од осталих људи и зато је слави Небо и земља. Ко год се буде смиравао Бог ће га прославити и видеће славу Господњу.

**Као што сунце загрева целу земљу, тако и благодат
Светога Духа загрева душу и учи је да воли Господа**

73. Дух Свети је необично сладак и пријатан за душу и тело. Он нас учи љубави Божијој која од Њега долази.

Чудно је то: Духом Светим човек познаје Господа, Творца свог. Блажени су они који Му служе јер је Господ рекао: *Где сам Ја, онде ће и слуга Мој бићи* (Јн. 12, 26 и 17, 24).

Ако је то још овде на земљи тако, колико више Светитељи на Небу воле Господа и славе Га. Ова љубав се не може исказати. Душа која је познала Духа Светог разуме шта пишем.

Зашто нас Господ толико много воли? Сви смо ми грешни и цео род људски лежи у греху као што вели Свети Јован Богослов (1. Јован. 5, 19). Зашто нас онда Бог воли?

Господ је по Својој суштини љубав.

И као што сунце загрева целу земљу, тако и благодат Светога Духа загрева душу и учи је да воли Господа, и ова тугује за Њим и са сузама Га тражи:

“Како да Те не тражим? Ти си се на непојмив начин јавио мојој души и занео је љубављу Својом, и благодат Духа Светог усладила је душу моју, и зато не могу да Те заборавим”.

Како да заборавим Господа када је Он у нама? Свети Апостоли су проповедали народима да је Христово *обличје у нама* (Гал. 4, 19).

О када би људи знали Господа, и колико нас много Он воли! Када би знали како је слатка Његова љубав, како се све силе небесне хране њоме, како све живи Духом Светим, како све Небо слави Господа за страдања Његова и како Га хвале сви Свети. Том прослављању никада неће бити краја.

**Дух Свети учи душу да се моли за све људе
да се сви покају и познају како је милостив Бог**

74. Господ се радује када се душа смирено каје и даје јој благодат Светога Духа. Знам послушника који је после свега пола године проведених у манастиру задобио Духа Светог. Некима је међутим за то било потребно 10 година, а неки проживе и 40 и више година пре него што познају благодат. Ипак, нико од нас не успева да трајно задржи благодат, зато што нисмо смирени.

Преподобни Серафим Саровски имао је 27 година када му се јавио Господ. Његова душа је толико заволела Бога да се он од сладости Духа Светог сасвим изменио. Али касније када је отишао у пустињу осетио је да у њему више није она иста благодат као и раније и зато је три године непрестано вапијао Богу: „Боже, милостив буди мени грешном!”.

Душа која је познавала Бога Духом Светим незадрживо тежи Њему. Сећање на Бога обузима читаву душу и она лако заборавља овај свет, а када се и сети, то бива само да би се помолила за људе и свима пожелела та иста осећања. Дух Свети учи душу да се моли за све људе, да се сви покају и познају како је милостив Бог.

**Без благодати Божије слични смо животињама,
а када је благодат у нама човек је велики у Богу**

75. Смиримо себе, браћо, и Господ ће нас заволети. Када осећамо у себи благодат Његову, то је знак да нас Бог воли. Ако је у души и најмање благодати, она воли Господа и ближње и има мир у себи. Ако је степен љубави још виши, онда човек заборавља свет и мисли само на Бога.

Блажен је онај који не губи благодат Божију већ расте „из силе у силу“. Ја сам изгубио благодат, али Господ се смиловао на мене и дао ми да осетим још више благодати него раније и то једино по милости Својој, не мојом заслугом.

Немоћна је душа човекова! Без благодати Божије слични смо животињама, а када је благодат у нама човек је велики у Богу.

Људи толико високо цене земаљске науке или, на пример, познанство са неком високом личношћу и радују се ако су блиски са њом, а заборављају да је једино истински велико и вредно познати Господа и вољу Његову.

Свим силама, браћо, смирујте своје душе да би вас Господ заволео и дао вам благодат Своју. Али знајмо да она неће остати у нама ако не будемо волели своје непријатеље.

Моја душа је познала Господа Духом Светим и стога ми је лако и пријатно да размишљам о Богу и о делима Његовим. А без Духа Светог душа је мртва, па макар и да је изучила све науке овога света.

Када би људи познавали духовну науку, оставили би све земаљске мудрости и једино би сазрцавали Господа. Красота Његова плени душу и она тежи Њему и жели да вечито пребива у Њему и ништа је осим Бога не привлачи. На царства овога света она гледа као на облак који плови небом.

О колико је велика милост Божија према нама!

76. Господ је рекао: *Ја сам у Оцу и Отац у Мени* (Јн. 14, 10), и *ви сīе у Мени и Ја у вама* (Јн. 14, 20). Душа осећа да је Господ са нама и зато не може да Га заборави ни за тренутак.

Колико је то велика милост што Господ хоће да будемо у Њему!

Али, Господе, какво смо Ти добро учинили, чиме смо Ти угодили да хоћеш да будеш у нама и ми у Теби? Због наших грехова распет си на Крсту, а Ти желиш да будемо са Тобом. О колико је велика милост Божија према нама! Ја је осећам на себи. Достојан сам ада и сваке муке, а Ти ми дајеш благодат Духа Светога.

Ако си мени грешноме, Господе, дао да Те познам Духом Светим, молим Те да Те и сви остали људи исто тако познају.

О ВОЉИ БОЖИЈОЈ И О СЛОБОДИ ЧОВЕКОВОЈ

**Господ води рачуна о нама:
зашто бисмо се онда ичега бојали?**

77. Велико је благо предати се вољи Божијој. У души је тада једино Господ, у њој нема других мисли и она се чистим умом моли Богу и осећа Његову љубав, макар човек телесно и патио.

Када се душа потпуно преда вољи Божијој, тада Сам Господ руководи њоме и душа се непрестано учи од Њега, док се раније учила од учитеља и из Светог Писма. Али, ретко бива да Учитељ душе буде Сам Господ благодаћу Духа Светог и мало ко зна за то. Ово знају само они који живе по вољи Божијој.

Горди људи неће да живе по вољи Божијој: они воле да сами собом руководе, а не схватају да ум човеков без Бога није довољан да управља собом. Док сам живео у свету и нисам познавао Господа и Духа Светог, нисам знао колико нас Господ воли и ослањао сам се на свој разум. Али, када сам Духом Светим познао Господа нашег Исуса Христа, Сина Божијег, моја се душа предала Богу и све непријатно што би ми се догодило примао сам и говорио: „Господ води рачуна о мени и зашто бих се онда бојао“? Раније нисам могао овако да чиним.

**Ако ми Господ није излечио главобољу,
то је зато што је та болест на корист мојој души**

78. Ко се предао вољи Божијој њему живот пада много лакше, јер и у болести, и у невољи и у гоњењима говори себи: „Тако је Бог хтео, а ја ради грехова својих треба да трпим“.

Ето, ја већ годинама патим од главобоље и тешко ми је да је подносим, али знам да ми је и ово корисно, јер се због слабости тела душа лакше смирује. Много бих желео да се молим и ноћ проводим у бдењу, али болест ми смета, јер је слабом телу потребан мир и одмор. Много сам молио Господа да ме излечи, али ме Он није услишио. Значи да ми је ово на корист.

Међутим, догодило се и да ме је Господ у невољи брзо услишио и спасао. Једном на празник, једући рибу, кост ми је дубоко запала у грло. Призвао сам Св. Великомученика Пантелејмона и молио га да ми помогне. И када сам изговорио у себи „помози“, осетио сам одговор у души: „Изиђи из трпезарије, накашљи се и избацићеш кост са мало кр-

ви“. Тако сам и учинио и све се добро свршило, онако како ми је речено. Тада сам разумео да ако ми Господ није излечио главобољу, то је зато што је та болест на корист мојој души.

**Од свега на свету најдрагоценије је знати Бога
и бар делимично разумети вољу Његову**

79. Од свега на свету најдрагоценије је знати Бога и бар делимично разумети Његову вољу.

Душа која је познала Бога дужна је да се у свему предаје вољи Његовој и да живи под Његовим оком са страхом и љубављу. Са љубављу, јер је Господ љубав; са страхом, јер се треба бојати да каквом злом мишљу не ожалостимо Бога.

О Господе, силом благодати Духа Светог учини да живимо по Твојој светој вољи.

Када је благодат са нама, силни смо духом, али тек кад је изгубимо, увиђамо своју немоћ и да без Бога нисмо у стању ни да помислимо добро.

Милостиви Боже, Ти познајеш нашу немоћ. Молим те: дај ми смирени дух Твој, јер по милости Својој смиренима дајеш силу да живе по Твојој вољи и откриваш им све тајне Своје и дајеш да познају Тебе и Твоју неизмерну љубав.

Живети по вољи Божијој

80. Како ћемо знати да ли живимо по вољи Божијој или не? Ево како: ако тугујеш било због чега, значи да се ниси потпуно предао вољи Божијој, макар споља и изгледало да јеси.

Ко живи по вољи Божијој, тај се ни за шта не брине. Када му нешто треба он и себе и што му је потребно предаје Богу, и ако се догоди да не добије што тражи, остаје спокојан као и да је примио.

Душа која се предала вољи Божијој ничег се не боји: ни претњи, ни разбојника, уопште ничег. За све што је снађе говори: „Тако је Бог хтео“. Ако је болесна, мисли: „Болест ми је сигурно на неку корист, иначе ми је Бог не би послао“.

Тако се, ето, чува мир у души и телу.

**Живети под окриљем Божијим у страху и љубави: у љубави,
јер нас Бог воли; у страху - да Га чиме не ожалостимо**

81. Ко мисли на себе, не може да се преда вољи Божијој и има мир у Богу. А смирена душа се предаје вољи Божијој и живи под Његовим окриљем у страху и љубави. У страху - да Га чиме не би ожалостила; у љубави, јер је познала колико нас Бог воли.

Највеће је дело - предати се вољи Божијој

82. Највеће је дело предати се вољи Божијој и подносити невоље с поверењем у Бога. Господ види наше патње и оне нам се никада не шаљу узалуд ни преко мере. Ако нам тешкоће изгледају велике, значи да се нисмо сасвим предали вољи Божијој.

Наша самовоља је гранитна стена између нас и Бога

83. Душа која се у потпуности предала вољи Божијој спокојна је јер зна из искуства, а и из Светог Писма, да нас Господ воли и да се брине за душе наше, оживљавајући нас све благодаћу Својом у миру и љубави.

Ко се предао вољи Божијој тај се ни због чега не жалости, макар био и болестан, и бедан и гоњен. Душа зна да се Господ милостиво брине о нама. А Дух Свети Кога познаје душа моја сведочи о делима Божијим. Али охоли и непослушни неће да се предаду вољи Божијој, јер воле да врше своју вољу што је веома штетно за душу.

Велики Пимен је рекао: „Наша воља је гранитна стена између нас и Бога и она нам не дозвољава да Му се приближимо и сазрцавамо милост Његову“.

Онај ко испуњава вољу Господњу увек је задовољан, ма био и бедан и болестан, јер га радује благодат Божија

84. Треба непрестано молити душевни мир од Господа да бисмо лакше могли да испуњавамо Његове заповести. Господ воли оне који се труде да испуне вољу Његову и зато такви налазе велики мир у Богу.

Онај ко испуњава вољу Господњу увек је задовољан ма био и бедан, и болестан и несрећан, јер га радује благодат Божија. Ко је незадовољан својом судбином, рође на болест или на онога ко му је нашкодио, треба да зна да је обузет гордим духом који је угушио у њему благодарност према Богу.

Но ако и тако стоји ствар, не очајавај, већ се старај да се чврсто уздаш у Господа и моли од Њега смиреност, а када се у тебе буде уселио смирени дух Божији, заволећеш га и бићеш спокојан чак и када наиђу невоље.

Душа која је задобила смиреност стално се сећа Бога и мисли: „Бог ме је створио и страдао ради мене; Он ми опрашта грехе, теши ме, храни и брине се о мени. Зашто бих се бринуо за себе или чега бих се бојао па чак и да ми прети смрт“?

У трепуцима немира или невоље**молити се Господу и тражити савет од духовника**

85. Сваку душу која се предала вољи Божијој Господ уразумљује, јер је рекао: *Призови ме у дан њује своје и Ја ћу те избавиши, а ти ћеш ме прославити* (Пс. 49, 15).

Ако је душа у немиру због нечега нека се моли Господу и Он ће је упутити. Али тако треба поступати у тренутку невоље и збуњености, док у обичним приликама треба тражити савет од духовника, јер се тиме учвршћујемо у смирености.

Научимо се да живимо по вољи Божијој

86. Добро је научити се да живимо по вољи Божијој. Тада душа непрестано пребива у Богу и постаје необично смирена и од радости се моли да свака душа позна Господа, да позна како нас Он много воли и како нам избобилно даје Духа Светога Који весели душу у Богу.

И све, све је мило души, јер је све Божије.

Све примати из руке Божије као лек

87. Господ милостиво уразумљује човека да треба с благодарношћу да трпи све тешкоће. Ни једном се у животу нисам пожалио због невоља које би ме сналазиле; све сам их примао из руке Божије као лек и увек сам Му захвалан и ето Господ ми је дао да све невоље лако поднесем.

Нема ниједнога човека а да нема невољу

88. Нема на земљи ниједног човека а да нема неку невољу. Понекад тешкоће које нам шаље Господ и нису тако велике, али људима оне изгледају неподношљиве и обарају их, јер неће да смире душу и предаду се вољи Божијој. Ко се предао вољи Божијој, њиме Сам Господ руководи Својом благодаћу и он храбро све подноси ради Бога Кога је заволео и са Којим ће се вечно прослављати.

Мајка Божија се под Крстом предала вољи Божијој

89. На земљи се не могу мимоићи невоље, али онај ко се предао вољи Божијој лако их подноси. Он види невоље, али се узда у Господа и невоље прођу.

Када је Мати Божија стајала под Крстом, њене су патње биле неизмерне, јер је Она волела свог Сина више него што можемо и замислити. А знамо да ко више воли, тај више и страда. По својој људској природи, Мајка Божија никада не би могла поднети своју тугу, али она се била предала вољи Божијој и Дух Свети ју је снажио и помагао да претрпи несрећу.

После Вазнесења Господњег, Она је постала велика утеха у невољама читавог народа Божијег.

Самовољан човек је увек незадовољан,**а ономе ко се покораво вољи Божијој - све је добро**

90. Господ је дао свету Духа Светог и у коме Он живи тај осећа Рај у својој души.

Можда ћеш рећи: Зашто не осећам у себи такву благодат? Зато што се ниси предао вољи Божијој, него живиш по својој.

Погледајте на самовољног човека. Тај никада нема мира у души и увек је незадовољан: „То не ваља”, „Није добро тако...”. А ко се савршено предао вољи Божијој, тај има чисту молитву, његова душа воли Господа и све му је добро и мило.

Тако се била предала Богу Пресвета Дјева: „Ево слушкиње Господње, нека ми буде по речи твојој“. И када бисмо ми тако говорили: „Ево слуге твога, Господе, нека ми буде по речи Твојој“, тада би јеванђелске речи Господње које су написане Духом Светим, биле написане у срцима нашим и љубав Божија би владала по свој земљи и било би нам свима прекрасно да живимо на њој. Премда се већ толико векова слушају на земљи речи Господње, људи их не разумеју и неће да их приме. Ко живи по вољи Божијој, тај ће се прославити и на Небу и на земљи.

Ко се предао вољи Божијој, тај је непрестано заузет Богом

91. Ко се предао вољи Божијој тај је непрестано заузет Богом. Благодат му помаже да увек пребива у молитви. Он може и да ради и да разговара са људима, али душа је његова обузета Богом, јер се предала вољи Његовој и Господ је зато узима под Своје окриље.

Само Бог може да нам дарује да чинимо добро

92. Свето Предање говори да је на путу за Египат Свету Породицу пресекао разбојник, али им никакво зло није учинио, него је видевши Дете рекао: „Када би се Бог родио као човек не би могао бити лепши од Њега!“. И разбојник их је оставио да прођу с миром.

Зар то није дивно? Разбојник који као звер никога не штеди, није Светој Породици нанео никакво зло. Душа разбојникова, видевши Дете и Његову кротку Матер, разнежила се и благодат Божија дотакла се ње.

Нешто се слично догодило и са дивљим зверима које су, видевши Свете Мученике или Преподобне, остајале мирне и нису их нападале. Чак се и зли дуси боје кротких и смиренних душа које их својом послушношћу, уздржљивошћу и молитвом побеђују.

И опет чудна је то ствар: разбојник се сажалио на Младенца Христа, а главари свештенички и старешине предале су Га Пилату да се разапне. А све је то било зато што се нису молили Богу и тражили од Њега да их упути шта да чине.

Многе старешине и људи уопште желе да учине добро, али не знају где ће га наћи, не знају да је оно у Богу и да нам га само Бог може дати.

Треба се смирено предати вољи Божијој да би Господ управљао нама

93. Треба се непрестано молити да нас Господ уразуми, и Он нам неће дати да залутамо. Адам није био мудар и није упитао Господа шта треба да чини са плодом који му је Ева дала и зато је изгубио Рај.

Давид није упитао Господа: „Да ли је добро да узмем себи жену Уријеву?“, и пао је у грех убиства и прељубе.

Тако исто и сви остали Светитељи кад год су згрешили, то је увек било онда када нису призвали Бога у помоћ. Преподобни Серафим Саровски је имао обичај да каже: „Кад год сам говорио од себе, грешио сам“.

Но, има и безгрешних погрешака које долазе због несавршености човекове природе; њих запажамо чак и код Пресвете Богородице. У Јеванђељу стоји да када је Она заједно са Јосифом пошла из Јерусалима, мислила је да јој Син иде напред са сродницима или пријатељима. И тек после неколико дана тражења нашла Га је у Јерусалимском храму како говори са старцима (Лк. 2, 44-46).

И тако сем свевидећег Господа, сви ми, ма ко да смо, да не бисмо грешили, треба да молимо Бога да нас просвети и да се саветујемо са духовним оцем.

Дух Божији сваког поучава на други начин, тако да једни живе усамљени у пустињи и проводе време у ћутању, други се опет моле за људе, трећи управљају стадом Христовим, четвртима је опет дано да проповедају, или да теше оне који страдају, пети служе ближњима својим трудом или имовином. И све су ово различити дарови Духа Светог и све у разним степенима: неко је примио по тридесет, неко по шездесет, а неко по сто (в. Мк. 4, 20).

Када бисмо волели једни друге у простоти срца Господ би нам Духом Светим показао многа чудеса и открио нам велике тајне.

Бог је ненасита љубав...

Ум се мој умирио у Богу и морам да прекинем са писањем...

Мени је јасно да Господ руководи нама. Без Њега не можемо добро ни да помислимо. Зато се треба смирено предавати вољи Божијој да би Господ управљао нама.

Покајмо се: где је опроштај греха, ту је слобода

94. Сви се ми мучимо на земљи и тражимо слободу, но мало је оних који знају шта је права слобода и где се она налази.

И ја исто тако желим слободу и тражим је дан и ноћ. Знам да је она у Богу, и да долази од Бога у смирена срца која су се покајала и одсекла своју вољу пред вољом Божијом. Покајницима Господ даје Свој мир и слободу да Га воле. Нема ништа лепше на свету него волети Бога и ближње. У томе душа налази мир и радост.

О народи свих земаља, падам на колена пред вама и са сузама вас молим: дођите Христу! Ја знам Његову љубав према вама. Знај, и зато вичем свој земљи. Ако не бих знао, како бих говорио о томе?

Питаш: Како се може познати Бог?

А ја ти одговарам да сам лично видео Господа Духом Светим и да ће и теби, ако само будеш смирио себе, Дух Свети показати Господа нашег, па ћеш и ти зажелети да као ја целома свету проповедаш о Њему.

Стар сам човек и чекам смрт и истину пишем из љубави према људима за које се толико брине душа моја. Можда ће се бар једна душа спасти, и за њу једну бићу захвалан Богу. Али, моје срце тугује за целим светом, и молим се и сузе проливам да би се сви покајали и познали Бога и живели у љубави и наслађивали се слободом у Богу.

О сви људи света, молите се и плачите због грехова својих да би вам их Господ опростио. Где је опроштај грехова, ту је и слобода савести и љубав, макар и мала.

**Без Бога нема слободе,
јер зли дуси узнемиравају душу злим помислима**

95. Господ не жели смрт грешника. Ономе ко се каје Он даје благодат Духа Светог, која у душу уноси мир и слободу и човек умом и срцем пребива у Богу. Када нам Дух Свети опрашта грехе, тада душа стице слободу да се моли Богу чистим умом; она тада слободно сазрцава Бога и у Њему бива спокојна и радосна. Ово је права слобода. Без Бога нема слободе, јер зли дуси узнемирају душу злим мислима.

**О браћо, покајмо се докле је још време -
Бог милостиво очекује наше покајање**

96. Говорим истину пред целим светом: ја сам грешан пред Богом и очајавао бих за своје спасење да ми Бог није дао благодат Светога Духа. И Он ме је научио и зато лако пишем о Богу, јер ме Сам Дух Свети гони да пишем.

Жалим људе и плачем за њима. Има људи који мисле: „Много сам грешио - убијао, плачкао, чинио насиља, клеветао, водио развратан живот и многа друга зла чинио. Од стида не могу да приступим покајању“. Али ови заборављају да су сви њихови греси пред Богом као кап воде у мору.

О браћо моја, о цела земљо, покајте се докле је још време. Бог милостиво очекује наше покајање. Очекују га и сва Небеса и сви Светитељи. Као што је Бог љубав тако је и Дух Свети Који пребива у душама Светитеља - љубав. Моли се, и Господ ће ти опростити. А када добијеш опроштај грехова, на души ће ти бити лепо и радосно и благодат Светога Духа уселиће се у њу и рећи ћеш: „Стварно, ово је права слобода; она је у Богу и долази од Бога“.

**Слобода је у љубави према Богу и ближњима:
ко више воли Бога, тај више тежи Богу**

97. Благодат Божија не одузима слободу, она само помаже да се испуњавају заповести Божије. Адам је био испуњен благодаћу, али његова лична воља му није била тиме одузета. То је исто и са Анђелима који пребивају у Духу Светом и при том имају слободну вољу.

Многи не знају који је пут спасења, зашли су у таму и не виде Светлост Истине. А Он је Онај Који је био, Који јесте и Који ће бити - Бог вечни, Он нас милостиво зове Себи: „Дођиће к Мени сви који сине уморни и најтоварени, познајте да сам Ја Господ и даћу мир и слободу душама вашим“.

Права је слобода када смо у Богу. Раније то нисам знао. До двадесет и седме године само сам веровао да постоји Бог, али Га нисам знао. Када Га је душа моја упознала Духом Светим почела је да се са жаром отима к Њему и да Га пламено тражи дан и ноћ.

Господ хоће да се међусобно волимо; слобода је у љубави према Богу и ближњима. У томе је слобода и једнакост. У друштвеним положајима не може бити једнакости, али то није важно за душу. Не може свако да буде цар или кнез; не може свако да буде патријарх или игуман, или старешина, али на сваком положају може се волети Бог и може му се угодити а то је једино важно. А онај ко буде више волео Бога на земљи, биће у толико већој слави у Царству. Ко више воли, тај више и тежи Богу, тај ће бити и ближи Њему. Свако ће бити прослављен по мери своје љубави. Увидео сам да се љубав разликује по својој јачини.

Три степена љубави према Богу

Ко се боји Бога, мислим ко се боји да Га чиме не увреди - то је први степен љубави. Ко има ум слободан од злих мисли - то је други степен љубави, већи од првог. Ко осећа благодат у души - то је трећи степен, још већи. Четврта, савршена љубав према Богу - то је кад се осећа благодат Светога Духа и у души и у телу. У тога се тело освећује и постаје нетрулежно. Ову су љубав имали Свети Мученици, Пророци и Преподобни. Ко има ту меру љубави не осећа потребу за телесном љубављу. Он може слободно спавати поред девојке, а да се у њему не пробуди никаква жеља према њој. Љубав Божија је снажнија од љубави девојке, која привлачи све људе, осим оних који имају благодат Божију у пуности, јер сладост Духа Светог препорађа целога човека и учи га да воли Бога потпуно, савршеном љубављу. Када је душа у пуности љубави Божије, не дотиче се ничег што је од овога света; иако живи на земљи и међу људима она од љубави према Богу заборавља овај свет. Наша невоља је у томе што због гордости нашег ума не пребивамо у тој благодати и душа је тражи, плаче и рида и говори: „Тугује душа моја за Господом“.

О ПОКАЈАЊУ

Господ ономе ко се бори против греха не даје само опроштај, већ и благодат Духа Светога

98. Душа је моја познала Тебе, Господе, и пишем људима о милости Твојој.

Не тугујте, народи, што вам је тешко да живите. Борите се само с грехом и тражите помоћ од Господа и даће вам је, јер је Он милостив и воли људе.

О народи, са сузама пишем ове редове. Моја душа жели да познаје Господа и упознате Његову милост и славу. Мени је 72 године, ускоро ћу умрети и пишем вам о милости Господњој коју ми је Господ дао Духом Светим и Он ме је научио да волим људе. О да могу да вас поставим на високу гору са које бисте могли видети кротко и милостиво Лице Господње, колико би се обрадовало ваше срце. Истину вам говорим: много је у мени зла али благодат Светога Духа збрисала је многе моје грехове и знам да Господ ономе ко се бори против греха не даје само опроштај, већ и благодат Светога Духа Који радује душу и даје јој велики и блажени мир.

О Господе, Ти волиш створења Своја, али ко може разумети Твоју љубав и наслађивати се њоме, ако га Ти Сам не научиш Својим Духом Светим?

Молим Те, Господе, пошаљи људима благодат Твога Духа Светог да би познали љубав Твоју. Загреј љубављу наша тужна људска срца да бисмо с радошћу славили Тебе, заборављајући на овоземаљске невоље.

Учитељу благи, са сузама Те молим, утеши жалосне душе Својих људи. Дај им да чују Твој кротки глас: „Опраштају вам се греси“. Господе, у Твојој јемоћи да чиниш чудеса, а нема већег чуда него волети грешника у његовом паду. Светитеља је лако волети: он је достојан.

Господе, улиши молитву земље. Сви народи тугују, сви су потиштени у греху, сви су се лишили Твоје благодати и живе у тами.

О браћо, нека сва земља завапи Богу и наша молитва ће бити услышена, јер се Господ радује покајању људи. Све силе небесне чекају на нас да бисмо се и ми наслађивали сладошћу љубави Божије и видели красоту Лица Његовог.

Без Господа нема радости на земљи

99. Кад људи имају у себи страх Божији, тада је тихо и слатко живети на земљи. Али у данашње време људи су почели да живе по својој

вољи и разуму, напустили су свете заповести и надају се да ће без Господа наћи радост на земљи, а не виде да је једино Господ наша радост и да се једино у Њему весели душа човекова. Он греје душу као што сунце греје пољско цвеће и као ветар који их њише, и даје им живот. Господ нам је све дао да бисмо Га славили. Свет то не увиђа. Како би и могао да разуме оно што није видео ни осетио? Када сам био у свету и ја сам мислио да сам срећан на земљи: био сам здрав, леп, богат и људи су ме волели. И тиме сам се хвалио. Али, када сам познао Господа Духом Светим, почео сам на сву срећу овога света да гледам као на дим који разноси ветар. Благодат Светога Духа радује и весели душу и она у дубоком миру сазрцава Господа и заборавља земљу.

Господе, обрати људе Твоје Себи да би сви познали љубав Твоју и у Духу Светом гледали Твоје кротко Лице; да би се сви наслађивали Тобом још овде на земљи и да би се, видећи какав си, угледали на Тебе.

Неће се спасти само они који не буду хтели да се покају

100. Слава Господу што нам је дао покајање, јер ћемо се кроз њега без изузетка сви спасти. Неће се спасти само они који не буду хтели да се покају. У томе је, сматрам, њихова пропаст и много плачем због њих и жалим их. Они нису познали Духом Светим колико је велико милосрђе Божије. Када би свака душа знала Господа, знала како нас много Он воли, не само да нико не би очајавао, већ нико не би никад ни роптао.

Свака душа које је изгубила мир треба да се покаје и Господ ће јој опростити грехе и у њој ће опет завладати радост и спокојство. Нису нам потребни други сведоци кад имамо Духа Светог Који сведочи у души да су греси опроштени. Ако омрзнеш грех, значи да ти га је Господ опростио.

И шта бисмо још хтели? Да нам неко с Неба запева небеску песму? Али тамо сви живе Духом Светим Кога је Господ дао и нама који живимо на земљи. И по храмовима Божијим службе се обављају Духом Светим; и у пустињама и планинама, и пештерама и свуда подвижници Христови живе Духом Светим. Ако Га будемо сачували у себи, бићемо ослобођени сваке таме и вечни живот биће у душама нашим.

Када би се сви људи покајали и извршавали заповести Божије био би Рај на земљи, јер је Царство Божије унутра у нама. Царство је Божије Дух Свети Који је исти и на Небу и на земљи.

Покајнику Бог даје Царство Божије

101. Ономе ко се каје Господ даје Рај и вечно Царство са Њим. По Својој великој милости не опомиње се наших грехова као што се није сећао ни грехова разбојника на крсту.

Велика је Твоја милост, Господе: и ко Ти може довољно захвалити што си нам још овде на земљи дао Духа Светог!

Велика је, Господе, правда Твоја. Својим Апостолима си обећао: *Нећу вас оставити сиројте* (Јн. 14, 18), и ми сада доживљујемо ту милост и наша душа осећа да нас Господ воли. А ко то не осећа, нека се покаје и живи по вољи Божијој и Господ ће му дати благодат Своју, која ће руководити његовом душом. Али, ако се не будеш сажалио над грешником, благодат ће те оставити.

Нама је заповеђено да волимо, а љубав Христова све жали и Дух Свети учи душу да испуњава заповести Божије и даје јој снаге да чини добро.

Душе Свети, немој нас оставити! Када си Ти са нама, душа осећа Твоје присуство и радује се и одмара у Богу јер нам Ти дајеш да Га волимо.

Ко се истински каје, тај са готовошћу трпи сваку невољу

102. Господ је толико заволео људе да их је осветио Духом Светим и учинио их сличним Себи. Господ је милостив и Духом Светим и ми постајемо милостиви. Браћо, смиримо себе и покајањем стекнимо меко срце па ћемо видети славу Господњу, која се познаје душом и умом кроз благодат Духа Светог.

Ко се истински каје тај с готовошћу трпи сваку невољу: глад и голотињу, хладноћу и врућину, болест и немаштину, понижење и изгнанство, неправде и клевете, јер душа стреми Господу и не брине се више за земаљско, већ се чистим умом моли Богу. Ко је привезан за имање или новац, никада неће имати чист ум у Богу, јер у дубини његове душе непрестано постоји брига о њима; и ако се искрено не покаје и не буде жалио што је ожалостио Бога, умреће у страстима и неће познати Господа.

Када ти отимају, а ти подај оно што имаш, јер љубав Божија ником ништа не одбија. Ко не зна шта је љубав, тај не може да буде милостив, јер у души нема радости Духа Светог.

Када нам је милостиви Господ, кроз Своја страдања, послао, од Оца, Духа Светог, дао нам Тело Своје и Крв, јасно је да ће нам дати и све остало што нам је потребно. Предајмо се вољи Божијој и увидећемо Промисао Његов и Господ ће нам дати и више од онога што очекујемо. А онај ко се не предаје вољи Божијој, никада неће познати Промисао Божији о нама.

Не жалимо никад за губитком неке имовине; то је тако неважна ствар. Мене је томе још рођени отац научио. Када би се догодила несрећа, он је остајао миран. После једног пожара говорили су му: „Ти си

погорелац“. Он је одговорио: „Бог ће дати да се све уреди“. Једном смо пролазили нашим њивама и ја му рекох: „Погледај, оче, краду нам снопове!“. Одговорио ми је: „Е, сине, Господ је дао да нам је родила пшеница, и имамо је довољно, а ко краде значи да нема колико му треба“. Понекад бих му рекао: „Ти дајеш много милостиње, а ето други боље живе од нас, а дају мање“. Одговорио би ми: „Е, синко, даће Господ и нама“. И стварно, Господ није постидео његово надање.

Милостивом човеку Господ одмах опрашта грехе

103. Милостивом човеку Господ одмах опрашта грехе. Милостив не памти зло. Чак и кад га увреде и отму му имање, он остаје равнодушан јер зна милост Божију коју нико од људи не може одузети, јер је она висока - она је у Богу.

Покајањем се учимо љубави Божијој

104. Сви поштени и смирени људи који су послушни и уздржљиви и који се кају за своје грехе већ су на Небу и виде Господа нашег Исуса Христа у слави и слушају песму Херувима и заборављају све земаљско. А ми се потуцамо по свету као прашина коју ветар носи и ум је наш везан за земљу.

О немоћан је мој дух! Он се гаси као пламичак од слабог ветра; а дух Светитеља горео је силно, као неопална купина (2. Мојс. 3, 2). Ко ће ми дати такав жар да ни дан ни ноћ немам покоја од љубави Божије? Велика је љубав Божија. Ради ње су Светитељи трпели све невоље и њоме су достигли силу чудотворства. Они су исцељивали болесне, васкрсавали мртве, ходили по води, за време молитве лебдели у ваздуху, својом молитвом низводили кишу с неба. Хтео бих да се научим смирењу и љубави Христовој да никог не увредим и не ожалостим, већ да се за сваког молим као за самог себе.

“Помилуј мене, Боже, пало створење Своје”

105. Пишем о љубави Божијој, а сам недовољно волим Бога и зато сам жалостан и тугујем као Адам кад је био изгнан из Раја, и плачем и вапијем: „Помилуј Боже мене, пало створење Своје“.

Колико си ми пута давао благодат Светога Духа и ја је нисам сачувао јер је моја душа горда; али ипак она познаје Тебе, Творца и Бога свог и зато Те са сузама тражи, као што је Јосиф плакао за својим оцем на мајчином гробу, кад су га водили у ропство у Египат.

Ожалостио сам Те својим гресима и Ти одлазиш од мене и моја душа тугује за Тобом.

О Душе Свети, не остави ме! Када Ти одеш од мене, нападају ме зле мисли и душа моја тугује за Тобом са горким сузама.

О Пресвета Владичице Богородице, Ти видиш моју тугу: ожало-стио сам Господа и Он ме је оставио; али молим Твоју благост: спаси мене, пало створење Божије; спаси ме, слугу Твога.

Ако опростиш, значи да је и теби Бог опростио

106. Ако зло мислиш о људима, значи да зао дух живи у теби и куша те да зло мислиш о другима. Ако неко умре непокајан, не опростивши брату, његова ће душа отићи тамо где је и зао дух који је овладао њоме.

Такав је духовни закон: ако опростиш, значи да је и теби Бог опростио; а ако не опростиш брату, значи да и твоји греси остају с тобом.

Господ хоће да волимо ближење. Ако мислиш да Господ сваког човека воли као и тебе, значи да је љубав Господња с тобом. А ако сматраш да Господ воли сва створења Своја и сам будеш жалио сву твар и волео чак и своје непријатеље, и будеш се осећао горим од свакога, значи да је с тобом велика благодат Духа Светога.

Ко у себи носи Духа Светог, па макар и не много тај се и дан и ноћ брине за све људе и његово срце жали свако створење Божије, поготову људе који не знају Бога, или Му се противе и зато иду у огањ мучења. За те се он моли и дан и ноћ, више него за самога себе, јер жели да се сви покају и познају Господа.

Ако желимо да сачувамо благодат, дужни смо да се молимо

107. Господ Христос се молио чак и за оне који су Га распели и говорио: „Оче, опрости им јер не знају шта раде“. Архиђакон Стефан се исто тако молио за оне који су га каменовали и тражио од Господа да им то не прими за грех. И ми, ако желимо да сачувамо благодат, дужни смо да се молимо за своје непријатеље. Ако не жалиш грешника који ће се мучити у огњу пакленом, у теби нема благодати Духа Светога, већ у теби живи зао дух. Зато се старај да га се пре смрти, кроз покајање, ослободиш.

О БОГОПОЗНАЊУ

Господ се познаје Духом Светим

Који испуњава читавог човека: душу, ум и тело

108. Наш Отац Небесни нас је толико заволео да нам је дао и Сина Свог. И Сам Син је то зажелео и оваплотио се и живео са нама на земљи. Свети Апостоли, а и многи други свети људи, видели су Господа у телу, али сви Га нису познали као Господа. А мени многогрешном било је дато да познам Духом Светим да је Исус Христос - Бог.

Господ воли човека и јавља му се када Он Сам то зажели. Када душа угледа Господа, са смиреностију се радује милосрђу свога Господа и надаље ништа не може да воли више него Свог Творца и премда она све воли, ипак више од свега воли Господа.

Душа познаје ту љубав, али не може је речима пренети на друге: њу познају Духом Светим једино они којима је Господ дао.

Душа одједном види Господа и упознаје Га.

Како описати ту радост и весеље?

Господ се познаје Духом Светим Који испуњава читавог човека: душу, ум и тело.

Тако се познаје Бог и на Небу и на земљи.

Господ је по неизмерној милости Својој дао мени грешном ту благодат, како би сви људи познали Бога и вратили се Њему.

Пишем у име Божијег милосрђа.

То је истина.

Сведок ми је Сам Господ.

Да бисмо знали Господа потребно је само бити послушан и умерен, имати смирен дух и волети ближење

109. Господ нас воли као Своју децу и Његова љубав је већа од љубави мајке, јер мати може и да заборави своје дете, док нас Господ никад не заборавља. Када Господ не би давао Духа Светог православнима и нашим великим пастирима, не бисмо ни знали колико нас много Он воли.

Нека је слава Господу и Његовом великом милосрђу што грешницима даје благодат Светога Духа! Многи богаташи и цареви не познају Господа док ми сиромашни монаси и чобани, знамо Господа Духом Светим.

Да бисмо знали Господа није потребно ни богатство, ни ученост, потребно је само бити послушан и умерен, имати смирен дух и волети

ближње. Господ ће онда завоleti такву душу и Сам ће јој јавити Себе и учиће је љубави и смирењу и даће јој све што је корисно, како би нашла мир у Богу.

Једно је веровати да постоји Бог, а друго - знати Бога

110. Колико год ми учили, то нам неће помоћи да познамо Господа све док не будемо живели по Његовим заповестима, јер се Господ не познаје кроз науку, већ Духом Светим. Многе философије и учења дошли су до уверења да постоји Бог, али Бога нису познали. И ми, монаси, учимо се закону Господњем и дан и ноћ, али далеко од тога да сви познају Бога, мада сви верују у Њега.

Једно је веровати да постоји Бог, а друго знати Бога.

Горд човек не може познати Бога,

Бог се открива искључиво смиреним душама

111. Тајна је у овом: има душа које су познале Господа; а има опет душа које Га нису познале, али верују у Њега; а има и таквих које не само да Га не познају већ и не верују у Њега и међу овима има чак и учених.

Неверје долази од гордости. Горд човек хоће својим умом и знањем све да позна, али Бога не може познати, јер се Он открива једино смиреним душама. Њима Господ показује Своја дела која превазилазе наш ум и која се могу разумети једино Духом Светим. Простим умом могу се разумети само земаљске ствари, и то делимично, док се Бог и све небесно познаје Духом Светим.

Неки се целог живота труде да дознају шта је Сунце, или Месец, или шта друго, али душа од тога нема користи. Док ако се потрудимо да испитамо срце човеково открићемо у светим душама Царство Небесно, а у грешницима таму и муку. Ово је поучно знати, јер од стања у нашем срцу зависи да ли ћемо пребивати у Царству или у мукама.

Лењивци се моле, испитујући љубопитљиво све, и небо и земљу, а **какав је Господ**, о томе ништа не знају нити се старају да дознају, а **када им се говори о Богу**, кажу:

- Ех, како је могућно знати Бога? И откуд Га ти познајеш?

Кажем ти:

- Дух Свети сведочи у души; Он зна и Он нас учи.

- А зар се Дух може видети?

- Апостоли су Га видели како силази у облику пламених језика, а ми Га осећамо у себи. Он је слађи од свега на свету. Њега су осетили Пророци и проповедали народу и људи су им веровали. Св. Апостоли су Га примили и проповедали су људима спасење, не бојећи се ничег, јер

им је Дух Божији уливао снаге. Апостол Андреј је рекао царском намеснику када му је овај претио да ће га распети ако настави са проповеђу: „Када бих се бојао Крста, не бих га ни проповедао“.

Тако су и сви остали Апостоли, Свети Мученици и Подвижници с радошћу ишли на муке и страдања. И све је то било зато што је Дух Свети благ и пријатан и гони душу да воли Господа а она се, испуњена сладошћу Духа Светог, не боји страдања.

Овај који не воли непријатеље, неће познати Господа

Који је умро на Крсту ради Својих непријатеља

112. Многи Св. Мученици су кроз страдања познали Господа и осетили Његову помоћ. Многи монаси трпе тешке подвиге ради Господа: они су познали Господа и боре се да победе зло у себи и моле се за сву васељену а благодат Божија учи их да воле чак и непријатеље, јер онај који не воли непријатеља неће познати Господа, Који је умро на крсту ради Својих непријатеља и дао нам Себе за углед и заповедио да и ми волимо своје непријатеље.

Дух Свети нас учи љубави према непријатељима

113. Господ је љубав; и Он нам даје заповести да љубимо једни друге и своје непријатеље; Дух Свети нас учи таквој љубави.

Душа која не познаје Духа Светог не разуме како је могућно волети непријатеље и зато то и неће да прими; али Господ све жали, и зато ко хоће да је са Њим треба да љуби и непријатеље своје.

Ко је познао Господа Духом Светим постаје сличан Господу, као што је већ рекао Св. Јован Богослов: *Бићемо као и Он, јер ћемо Га видети као што јесмо* (1. Јован. 3, 2) и видећемо славу Његову.

Ко се руга злим људима и не моли се за њих, никада неће познати благодат Божију

114. Кажеш да многи људи страдају од разних невоља и од злих људи; али молим те, смири се под моћном руком Божијом и благодат ће те научити и зажељеш да страдаш за љубав Христову. Ето чему ће те научити Дух Свети Кога смо познали у Цркви.

Ко се руга злим људима и не моли се за њих, никада неће познати благодат Божију.

Господ се и у овом и у оном свету познаје једино Духом Светим, а не кроз науку

115. Ако хоћеш да знаш колико нас Господ љуби, омрзни грех и зле мисли и усрдно се моли дан и ноћ, и Господ ће ти дати благодат Сво-

ју и познаћеш Господа Духом Светим. А после смрти када будеш у Рају и тамо ћеш познати Господа Духом Светим, исто као што си Га и на земљи познао.

Господ се и у овом и у оном свету познаје једино Духом Светим, а не кроз науку. Њега зато могу познати и мала деца, која нису изучавала науке. Свети Јован Крститељ још док је био у мајчиној утроби осетио је долазак Господњи (види Лк. 1, 44). Свети Симеон Столпник, Дивногорац, био је седмогодишњи малишан када му се јавио Господ и он је познао Бога. Преподобном Серафиму Саровском се у 27. години, за време Св. Литургије, јавио Господ. А Симеон Богопримац је био у дубокој старости када је познао Господа, узимајући Га на руке (Лк. 2, 22-36).

Тако се ето Господ прилагођава нама, како би што боље утешио сваку душу.

**Спокојна душа која има чисту савест,
из твари познаје Бога - да је Он Творац Неба и земље**

116. Љубав Господња се не може познати ничим другим осим Духом Светим; а покојна душа која има чисту савест, из твари познаје Бога - да је Он Творац Неба и земље. Но и ово је дело благодати, премда је ту она мала. Без благодати ум наш не може познати Бога него читав тежи земаљском: богатству, слави, уживањима.

Уколико је већа љубав, утолико је и познање савршеније

117. Као што је љубав Исуса Христа била велика, тако су и Његова страдања била толико велика да их ми не можемо схватити, јер премало волимо Господа. Но, ко више воли, тај може и боље да разуме страдања Господња. Постоји мала љубав, постоји средња и постоји највиша - савршена љубав; и уколико је већа љубав утолико је и познање савршеније.

Уопште, свако од нас може да расуђује о Богу онолико колико има у себи благодати Духа Светога, јер како бисмо иначе размишљали и доносили суд о ономе што нисмо видели, или чули, или познали? Светитељи говоре да су видели Бога, а међутим има људи који тврде да Он и не постоји. Јасно је да ови последњи тако говоре јер нису познали Бога. Наравно да то не значи да Бог не постоји.

Свети људи су говорили о оном што су стварно видели и што знају. Они не говоре о ономе што нису видели. Не говоре на пример да су видели коња дугачког један километар или пароброд дуг 10 километара, што не постоји. Мислим да када Бога не би било, Њега нико не би ни спомињао на земљи; но људи хоће да живе по својој вољи и зато говоре да Бога нема, а тиме баш супротно доказују.

И незнабошци су, чак, осећали да има Бога, иако нису знали кога треба да поштују као правог Бога. Но Дух Свети је научио Свете Пророке, затим Апостоле, Свете Оце и наше епископе и тако је права вера дошла до нас. И познали смо Господа Духом Светим и када смо Га познали душа се наша учврстила у Њему.

**Душа која је осетила Господа невидиво осећа
присуство свога Створитеља и у Њему налази мир и радост**

118. Душа која је осетила Господа невидљиво осећа присуство свога Створитеља и у Њему налази мир и радост. Са чиме бих упоредио ту радост? Она је као кад вољени син из далеке земље, после дугог одсуства, поново дође у родитељски дом и до миле воље се изразговара са драгим родитељима, браћом и сестрама.

**Разумите људи да смо створени за славу Божију на Небесима
и не везујте се за земљу**

119. О људи, децо Божија, познајте Оца свог! Он нас све воли. Познајте љубав Христову и живите у миру и обрадујте тиме Господа. Он нас све милостиво очекује да Му се обратимо.

Обратите се Њему сви народи света и узнесите своје молитве Богу. Тада ће се молитва света дизати небу као прекрасан тих облак, осветљен Сунцем, и зарадоваће се сва Небеса, и запеваће песму хвале Господу, у којој се Он велича због тога што нас је спасао.

Разумејте, људи, да смо створени за славу Божију на Небесима и не везујте се за земљу, јер је Бог Отац наш и воли нас као Своју милу децу.

Дух Свети открива земаљске и небеске тајне

120. Милостиви Господ послао је на земљу Духа Светог и Њиме је утврђена света Црква.

Дух Свети нам је протумачио не само земаљске тајне, већ и небесне.

Духом Светим познали смо љубав Господњу, која је нешто најјаче што постоји. Свети Апостоли испуњени том љубављу обишли су цео свет и дух је њихов жудео да сви људи познају Господа.

Духом Светим наслађивали су се избраници Божији - Пророци - и зато су њихове беседе биле силне и блиске души и сви су желели да чују реч Божију.

О чуда! И мене, многогрешног, Господ није презрео, већ ми је дао да Га познам Духом Светим.

О Душе Свети, о Царе Небесни! Шта ћу Ти дати ја који сам грешна земља? Ти си ми открио непојмљиве тајне. Ти си ми дао да познам

Господа - Створитеља свог. Ти си ми дао да разумем колико нас бескрајно Бог воли.

Дух Свети неосетно поучава душу

121. Господ нас толико много воли, да је то немогућно објаснити. Та се љубав познаје једино Духом Светим и душа је осећа на необјашњив начин. Господ је по Својој природи благ и милостив, кротак и мио. Његова доброта се не може описати, али душа осећа ту љубав и жели да увек пребива у том тихом расположењу.

Он је рекао: "Нећу вас оставити сироте"; и ми видимо да нас стварно није оставио, већ нам је дао Духа Светог.

Дух Свети неосетно поучава душу. У Њему она налази свој мир. Дух Свети је весели и даје јој радост још овде на земљи. Каква ли ће тек радост и весеље наступити на Небу? Духом Светим научени смо љубави Божијој, али тек на небу она ће достићи своје савршенство. О немоћан сам ја човек! Познао сам љубав Божију у њеном савршеном облику, али је нисам могао стећи и моја душа плаче сваког дана и мисли: још нисам задобио оно што тражим.

О колико бих био срећан

када би сви народи познали Господа

122. Када је Дух Свети сишао на Свете Апостоле, они су опитом познали љубав Божију и љубав према човеку.

Дечице моја, коју ојей с муком рађам, докле Христово обличје не појсјане у вама (Гал. 4, 19) говорио је Апостол.

О колико бих био срећан када би сви народи познали Господа!

Господе, дај им да Те познају Духом Светим, као што си Апостолима дао Духа Светог и они су Те познали, тако дај и свим људима да Те познају Духом Светим.

О ЉУБАВИ

Дух Свети је љубав и Он је радост душе, ума и тела

123. Душа је моја жедна Бога Живога. Она опет тражи да се до ситости наслађује Господом. О непојмљива милости Божија! Господ је из праха начинио човека и духнуо у њега дух живота и душа се човекова ородила с Богом.

Господ је толико заволео децу Своју да је дао Духа Светог људима, и човек је познао Творца свог и заволео Га.

Дух Свети је љубав и Он је радост душе, ума и тела. Али, када душа изгуби благодат, или када се она умањи, она са сузама тражи Духа Светог и тугује за Богом и говори:

Тугује душа моја за Господом и са сузама Га тражи.

Како да те не тражим Господе? Ти си Сам први потражио мене и дао ми да се наслађујем Духом Светим и зато тугујем за Тобом. Срце Те је моје заволело и молим Те: дај ми да до краја живота пребивам у љубави Твојој; дај ми да ради љубави Твоје претрпим све тешкоће и слабости.

Љубави Божијој нема краја

124. Страх и трепет обузимају ми душу када хоћу да пишем о љубави Божијој.

Бедна је моја душа и нема силе да опише љубав Господњу.

И душа се плаши, али истовремено би и хтела да напише неколико речи о љубави Христовој.

Мој дух нема снаге да пише о томе, али љубав га гони.

О како је човек немоћно биће!

Када је благодат са нама, дух гори и отима се Господу и дан и ноћ, јер благодат гони душу да воли Бога, и она Га је заволела и неће да се одвоји од Њега, јер не може да се засити сладости Духа Светог.

Љубави Божијој нема краја.

Познајем човека кога је милостиви Господ посетио Својом благошћу и упитао га: „Хоћеш ли да ти дам још више благодати“? Али, због слабости тела, он је одговорио: „Господе, видиш да бих умро, ако би благодати било више“. Човек је ограничен и не може поднети пуноту благодати. Зато су на гори Тавору ученици ничице попадали пред славом Господњом. И нико не може да разуме којим путем Господ даје Своју благодат души.

**Свако осуђивање ближњих
удаљава љубав Божију из душе човекове**

125. Ти си благ, Господе. Захваљујем милости Твојој, јер си излио на мене благодат Духа Светог и дао ми да осетим Твоју љубав према мени иако сам толико грешан. Душа се моја отима к Теби, Светлости неприступној!

Ко би Те могао познати, када Ти, Милостиви, не би Сам благоизволео да покажеш Себе души? О, она Те је видела и познала Творца свог, благог Бога и не престаје да ненаситно жели Тебе, јер си Ти, Милостиви, привукао Себи душу љубављу, и она је осетила љубав Твоју.

Господе, Ти видиш колико је грешна и немоћна душа човекова, али јој, по милости Својој, дајеш да воли Тебе и да се плаши да не изгуби смиреност, коју зли дуси хоће да одузму од нас, јер тада благодат Твоја напушта душу.

Шта ћу дати Господу својме?

Ја сам зао; Господ то зна, али желим да се смирим и да волим своје ближње, макар ме они и вређали. Стално молим Господа да ме научи да волим непријатеље и милосрђем Божијим испитао сам шта значи волети Бога и ближње. Молим љубав од Господа и дан и ноћ и Он ми даје сузе да плачем за целим светом. Али, ако осудим неког или непријатељски погледам, сузе се губе и душа пада у чамотињу; тада опет молим опроштај од Господа и милостиви Господ опрашта мени грешном.

Пишем, браћо, пред Лицом Бога свог: смирите срца своја, увидите милост Господњу још овде на земљи и познајте Творца Небесног и ваша душа неће знати за ситост у љубави.

**Нико сам од себе не може знати шта је љубав Божија,
ако га Дух Свети не научи**

126. Нико сам од себе не може знати шта је љубав Божија, ако га Дух Свети не научи. У нашој Цркви љубав је откривена Духом Светим и зато можемо да говоримо о њој.

Грешна је душа која не зна Господа, она се боји смрти и мисли да јој Господ неће опростити грехе. Но, то је зато што она не познаје Бога и Његову љубав према нама. А када би људи знали, тада ниједан човек не би очајавао, јер Господ не само да ће опростити, већ се и много радује обраћању грешника. Нека дође и смрт, ти само чврсто веруј да чим будеш тражио да ћеш и примити.

Господ није као ми. Он је бескрајно кротак и милостив и благ и када Га душа упозна, она се смирује до крајности и говори: „Ах, какав је наш Господ“!

Дух Свети је дао нашој Цркви да позна како је велико милосрђе Божије.

Господ нас воли и кротко, без укоревања прима нас к Себи исто онако као што ни отац у Јеванђељу није укорео блудног сина, него му је дао најлепшу хаљину и скупocen прстен и обућу на ноге и наредио да се закоље теле угојено и да настане веселе и ни за шта му није пребацивао (Лк. 15, 11-32).

О, са колико кротости и стрпљења смо и ми дужни да исправљамо своју браћу да бисмо се и ми могли веселити због њиховог обраћења.

Дух Свети учи душу да неизрециво воли људе.

О браћо, заборављам земљу и све што је на њој. Она нас одвлачи од сазрцавања Свете Тројице, Која је недостижна за наш ум, али коју Светитељи гледају на Небесима Духом Светим.

Будимо у молитви без икаквог уображавања, и молимо смиреност од Господа, и Он ће нас заволети и даће нам на земљи све што је корисно за душу и тело.

Господе милостиви, дај благодат Своју свим народима земље, да би познали Тебе, јер без Твог Духа Светог човек не може познати Тебе нити разумети љубав Твоју.

Децо мила, познајте Творца неба и земље!

Господе, пошљи милост Своју на Твоју децу на земљи коју волиш, и дај им да познају Тебе Духом Светим. Са сузама Те молим: Услиши молитву моју за децу Твоју и свима им дај да познају славу Твоју Духом Светим.

Уколико је већа љубав, утолико је веће страдање душе...

127. У младости волео сам овако да размишљам: Господ се вазнео на Небо и очекује нас тамо; но, да бисмо били са Господом треба и да смо слични Њему или да смо као деца - смирени и кротки и да служимо Њему. Тада ће се испунити речи Господње: *Где сам Ја, тамо ће и слуга Мој бити и бићемо са Њим у Царству Небесном*. Али, сада моја душа је помрачена и болна, и не могу да уздигнем чисту молитву к Богу, и немам суза у себи којим бих оплакивао своја зла дела; усахнула је душа моја и измучена је овим животом у тами...

О, ко би ми запевао ону песму, коју сам у младости толико волео, о томе како се Господ вазнео на Небо и како нас много воли и жељно очекује. Ту бих песму са сузама слушао јер је жалосна душа моја на земљи.

Шта се то догодило са мном? Како сам изгубио радост и да ли ћу је опет задобити? Плачите са мном све шумске звери и птице, шуме и пустиње, плачите са мном сва створења Божија и утешите мој бол и тугу.

Ево на шта мисли душа моја: ако тако мало волим Господа, а моја душа тако силно чезне за Њим, колика је тек била туга Мајке Божије када је остала сама на земљи после Вазнесења Господњег?

Она није нигде забележила тугу своје душе и ми уопште мало шта знамо из Њеног живота на земљи, али знајмо да савршенство Њене љубави према Њеноме Сину и Богу не можемо разумети.

Срце Мајке Божије, Њене мисли, цела Њена душа били су обузети Господом; али Њој је било дато још нешто: Она је волела људе и пламено се молила за њих, тек настале Хришћане, да их Господ окрепи. Она се молила за цео свет да би сви били спасени. У тој молитви Богородица је налазила радост и утеху овде на земљи.

Ми не можемо постићи савршенство љубави Мајке Божије, али знамо да:

*Уколико је већа љубав, уколико је веће страдање душе,
уколико је пошћунија љубав, уколико је пошћуније познање,
уколико је силнија љубав уколико је пламенија молиштва,
уколико је савршенија љубав, уколико је светији животи.*

Нико од нас није достигао савршеност љубави Мајке Божије и потребно нам је Адамово покајање, али пошто нас Дух Свети учи кроз Цркву, делимично разумемо ту љубав.

Смиримо се да бисмо се удостојили љубави Божије

128. *Није ли срце наше горело* (Лк. 24, 32), говорили су Апостоли, када им се приближио Христос. Тако душа упознаје свог Господа и воли Га, а чар љубави Његове је неисказива.

Душа испуњена љубављу Божијом, заборавља и Небо и земљу; дух гори и невидљиво сазрцава Жељеног и душа пролива бујице умилних суза и не може да заборави Господа ни за тренутак, јер благодат Божија даје нам снагу да волимо Онога Који нас све воли.

О, у каквој је слави Господ и каквим се све песмама Он велича на Небу и како су слатке те песме које се изливају од љубави Божије!

Ко је достојан да чује те песме које се певају Духом Светим и у којима се прославља Господ због Страдања Свог и каква је радост од слушања тих песама?

На земљи душа једва да мало осети љубав Божију, а већ је од сласти Духа Светог некако изван себе.

Драга браћо, смиримо се да бисмо се удостојили љубави Божије, да би нас Господ украсио Својом кротошћу и својим смирењем, да бисмо се удостојили небесних станова које нам је припремио Господ.

Господ воли све људе, али онога који Га тражи, воли више

129. **Господ воли све људе, али онога који Га тражи, воли више.**

Ја љубим оне који Мене љубе и који Ме добро истраже налазе Ме (Прич. 8, 17). А са Њим је добро бити; душа је тад весела и говори: "Господе мој, ја сам слуга Твој!"

У овим речима је велика радост: Ако је Господ наш, тада је и све Његово наше. О колико смо богати!

Велики је и недостижан Господ, али ради нас Он је Себе толико понизио и постао је човек да бисмо Га и ми могли знати и волети, да бисмо од љубави према Њему заборавили земљу и живели на Небу и видели славу Господњу.

Својим изабраницима Господ даје толико благодати да они љубављу обухватају сву земљу, цео свет и душа њихова гори од жеље да се сви људи спасу и виде славу Господњу.

Господ бескрајно воли и брине се о људима

130. Господ је рекао Својим ученицима: *Дечице, имаће ли ишћо за јело?* (Јн. 21, 5). Колико се љубави крије у тим нежним речима - Господ нас назива децом Својом. Има ли веће среће од ове? О овим речима треба размишљати као и о Страдањима Господњим на Крсту.

О, колико Господ воли створења Своја!

Ето, и нас је Господ, као и Своје ученике, удостојио да говоримо о томе и дух се наш радује што је Господ са нама.

Смирено вас молим, молите се за мене и Господ ће вас наградити.

Нема веће љубави но када ко живот свој да за ближњег...

али без благодати Духа нико не може разумети ту велику љубав

131. Брат Р. ми је причао да када је био тешко болестан, његова мати је рекла оцу: „Како се мучи наш малишан! Пристала бих радо да будем исечена на комаде, само када бих му тиме помогла и олакшала му болове“.

Таква је и љубав Господња према нама. Он је рекао: *Нема веће љубави но када ко живој свој да за ближњеј* (Јн. 15, 13). Господ се толико сажалио на људе, да је зажелио да страда за њих, као рођена мајка, и још и више. Али, без благодати Светога Духа нико не може разумети ту велику љубав. Свето Писмо говори о њој, али се она умом не сазнаје, јер и кроз Писмо говори исти Свети Дух.

Славу Божију не схватамо у потпуности, али је Духом Светим делимично познајемо

132. Љубав Господња је толика да Он жели да се сви људи спасу и вечно буду са Њим на Небу и гледају славу Његову. Ту славу ми не схватамо у потпуности, али Духом Светим је делимично познајемо. Ко не познаје Духа Светог тај не разуме небесну славу, већ само верује у обећање Господње и врши заповести Његове. Али и ови су блажени, као што је Сам Господ потврдио рекавши ап. Томи: *Пошћо си видео веровао си, благо онима који не видеше, а вероваше* (Јн. 20, 29). И ови ће бити једнаки онима који су још на земљи видели славу Божију.

Постоји мала, средња и велика љубав

133. Ако хоћеш да познаш Господа смири себе потпуно; буди послушан и умерен у свему, воли истину и Господ ће ти неизоставно дати да Га упознаш Духом Светим. Тада ћеш опитом дознати шта је љубав према Богу, и шта је љубав према човеку. А уколико је савршенија љубав, утолико је савршеније познање. Постоји мала, постоји средња и постоји велика љубав.

Ко се боји греха тај воли Бога; ко има умилење тај има још већу љубав; ко у души има светлост и радост, он има још већу љубав; а у кога је благодат и у души и у телу, тај има савршену љубав. Ту меру благодати Дух Свети је давао Мученицима и она им је помагала да храбро поднесу сва страдања.

Три степена љубави Божије у души човековој

134. Може ли неко знати како ће бити у Рају?

О томе може да говори само онај који је Духом Светим познао Господа и Његову љубав према нама.

Господ је тако мио и драг да од љубави према Њему душа не може ни на шта друго да мисли. Благодат Духа Светог је толико пријатна и у толикој мери мења човека да овај заборавља чак и своје родитеље.

Душа која је у потпуности познала Господа и наслађивала се Њиме, више ништа не жели и ни за што се не везује на земљи. И када би јој се понудило царство, ни њега она не би пожелела јер је љубав Христова тако пријатна и толико радује и весели душу да човека ни царски живот не може више обрадовати.

Хтео бих да кажем само неколико речи, онолико колико ми даје благодат Божија, о различитим ступњевима љубави Божије.

Када се човек боји да каквим грехом не ожалости Бога, то је први степен љубави. Ко има ум чист од помисли, то је други степен, већи од првог. Трећи, још већи, јесте кад се благодат осећа у читавој души. А ко има благодат Духа Светог и у души и у телу има најсавршенију љубав. Ко сачува ту благодат од његова ће тела остати мошти као код Св. Мученика или Пророка или Преподобних или других великих Светитеља.

Ко је у тој мери у благодати, њега не привлачи љубав према жени која уноси толико радости у живот целога света, јер од сладости љубави Божије душа заборавља све земаљско. Благодат Духа Светог зове душу да воли Господа свим бићем и у тој савршеној љубави душа се не дотиче светских ствари **нако живи на земљи.**

Наш ум је горд и зато не можемо да пребивамо у тој благодати, она се удаљује од душе и ова тада чезне за њом и са сузама је тражи, и плаче, и рида и вапије Господу:

„Боже, милостиви, Ти видиш како је тужна моја душа и како тугујем за Тобом“.

На земљи нема тако доброг и милог створења као што је Господ наш Исус Христос. У Њему је наша радост и весеље. Заволимо Га и Он ће нас увести у Царство Своје где ћемо видети славу Његову.

Ко је осетио сладост љубави Божије

тај већ зна шта је Царство Божије које је унутра у нама

135. Одтако ми је Господ Духом Светим дао да познам љубав Божију већ 40 година бринем и плачем за народом Божијим.

О браћо, нема ништа боље од љубави Божије, када Господ загреје душу љубављу према Богу и ближњима.

Велика је милост Господња: душа је познала Бога - Оца свог Небесног и плаче и тугује што је много ожалостила Бога, а Господ јој даје опроштај грехова, и радост и срећу да може волети Свог Творца и ближње, и да може плакати за њима и молити да милостиви Господ сваку душу узме к Себи где нам је и припремио место Својим страдањима на Крсту.

Ко је осетио сладост љубави Божије, чију је душу благодат загрејала љубављу према Богу и браћи, тај већ зна шта је Царство Божије које је унутра у нама.

Брат наш је наш живот

136. Милостиви Госпoде, како је велика љубав Твоја према мени грешном!

Дао си ми да Те познам; дао си ми да осетим благодат Твоју. *Окусиће и видиће како је бла̄ Гос̄иог* (Пс. 33, 9). Дао си ми да осетим Твоју благодат и милосрђе, и душа се моја ненаситно отима Теби и дан и ноћ, и не може да заборави свог вољеног Творца, јер јој Дух Божији даје снагу да воли Онога Који је први њу заволео, и душа не зна за ситост, већ се отима свом Оцу Небесном.

Блажена је душа која је заволела смиреност и сузе, и омрзла зле мисли.

Блажена је душа која воли свог брата јер је брат наш - наш живот.

Блажена је душа која воли брата: у њој живи Дух Господњи и даје јој мир и радост и она плаче за целим светом.

Моја душа се сетила љубави Господње, загрејало се срце и душа се предала великом плачу, зато што сам толико много ожалостио Господа, драгог Творца свог. Али, Он се не опомиње мојих грехова; душа тада још више и болније плаче, јер жели да Господ помилује сваку душу и узме је у Своје Царство Небесно.

Душа моја пролива сузе за целим светом.

Не узнемируј се ако не осећаш у себи љубав Божију, само се сећај да је Господ милостив и уздржавај се од греха

137. Не могу да не говорим о људима које до суза волим. Не могу да не говорим, јер душа моја непрестано тугује за народом Божијим и са сузама се моли за њега. Не могу а да вам не говорим, браћо, о милости Божијој и лукавству ђавола.

Прошло је 40 година одкако ме је благодат Светога Духа научила да волим човека и сву твар и открила ми лукавство демона који кроз лаж делују у свету.

Верујте ми, браћо. Пишем пред Лицем Бога Кога је познала душа моја Духом Светим по милости Његовој. Ако душа не осети Духа Светог не може знати Господа ни Његову љубав.

Господ је благ и милостив, али не бисмо могли више да кажемо о Њему сем онога што стоји у Светом Писму, да нас о томе није још поучио Дух Свети. Но, не узнемируј се ако не осећаш у себи љубав Божију, само се сећај да је Господ милостив и уздржавај се од греха и благодат ће те Божија научити осталоме.

Ако не будемо волели ближње, благодат Божија се неће уселити у нас

138. Љубав не зависи од времена и увек има силу. Има људи који знају да је Господ страдао за нас из љубави, али, пошто сами немају такве љубави у себи, мисле да је данас све то застарело. Међутим, када душа упозна љубав Божију Духом Светим, она јасно осећа да је Господ био и јесте наш Отац, рођени, блиски и мили, да нема ништа боље него љубити Бога свим умом, свим срцем, свом душом, као што нам је и заповедио, и ближње као саме себе. Када је таква љубав у души, тада се све радује, а када се изгуби, човек не налази мира и друге набеђује да су они криви за његову несрећу; неће да се сети да је сам крив, јер је изгубио љубав према Богу и омрзнуо или осудио брата.

Од љубави према брату долази благодат у душу и њоме се она чува. Ако не будемо волели ближње, ни благодат Божија се неће уселити у нас.

Када би људи извршавали заповести Христове, на земљи би био Рај, и сви бисмо с мало труда имали у довољној мери све што нам је неопходно, и Дух Божији би живео у нашим душама, јер Он Сам тражи душу човекову и жели да буде у њој; а ако се Он не усељава у нас то је због гордости нашег ума.

Добру помаже Бог, а злу ђаво, али то зависи и од наше воље

139. У данашње време људи су постали горди и спасавају се углавном кроз своја страдања и покајање а мало је ко успео да задобије љубав.

Свети Антоније Велики је рекао: „Ја се више не бојим Бога, ја Га волим“. Он је тако говорио јер је у његовој души била велика благодат Духа Светог Који сведочи о љубави према Богу и, стварно, тада човек и не може друкчије говорити. Али, ко у себи нема велику благодат томе Свети Оци саветују да се каје, јер покајање није далеко од љубави која долази по мери простоте и смирености духа.

Ко мисли добро о ближњем, ко сматра да га Господ воли и готово да у његовој души живи Дух Свети, значи да је тај већ близу љубави Божије.

Можда ће неко рећи: овај говори само о љубави Божијој. О чему би бољем имао човек да говори ако не о Богу. Он нас је створио да бисмо вечито живели са Њим и видели славу Његову. Оно што волиш, о томе желиш и да говориш. Тако се стиче навика да размишљаш о Богу и да Га увек носиш у души. Навикнеш ли се да размишљаш о светским стварима, бићеш непрестано у мислима са њима; навикнеш ли се да размишљаш о Страдањима Господњим или, на пример, о вечним мукама, твоја ће душа то и усвојити.

Добру помаже Бог, а злу ђаво, али то зависи и од наше воље. Треба себе присиљавати на добро, али постепено и знати меру. Треба испитивати своју душу и шта је за њу корисно; за једног је корисније да се моли, за другог опет да, поред молитве, чита и пише.

Корисно је читати, али је боље молити се, а још је боље плакати - већ како коме Бог да. Изјутра чим устанемо треба да благодаримо Богу, затим да се кајемо и да се до ситости молимо, а потом да читамо да би ум одахнуо, па да се опет молимо и радимо. Благодат долази од свега оног што је добро. Но, најбоље је волети ближње.

Једном, на Васкрс, изишао сам с вечерње из Покровске цркве и пошао у свој млин. На путу је стајао радник. Када сам му се приближио, замолио ме је да му дам једно јаје. Нисам имао, те се вратих у манастир где добих од духовника два јајета и једно однеох раднику. На то ми рече: „Нас је двоје“. Дадох му и друго и, када сам се растао од њега, заплаках од туге за сиротим народом и би ми жао целе васељене и све твари.

Други пут, опет на Васкрс пошао сам из главне манастирске порте према новој Преображенској згради и видех како ми у сусрет трчи малишан од своје четири године, радосна лица - благодат Божија даје радост деци. Имао сам јаје и дадох му га. Обрадовао се, отрчао оцу и показао му дар. И ето, за то незнатно дело примио сам од Бога велику радост и заволео сам сва створења Божија и осећао сам Духа Светог у својој души. А када сам се вратио у своју келију осећао сам велико сажаљење према људима и много сам се молио.

О Душе Свети, пребивај увек у нама, са Тобом је тако добро.

Благодат губимо због своје гордости

140. Али не осећа се душа увек тако добро. Благодат се губи због наше гордости и тада плачем као што је Адам плакао када је изгубио Рај и говорио:

“Где си, Светлости моја, где Радости моја? Зашто си ме одбацио те пати срце моје? Зашто си се сакрио од мене, жалосна је душа моја? Када си био ушао у моју душу, спалио си све грехе у њој. Усели се сада у њу и очисти ме од грехова који Те заклањају од мене, као што облаци заклањају Сунце.

Дођи и обрадуј ме Својим доласком.

Зашто оклеваш, Господе? Видиш - вене моја душа и са сузама Те тражи.

Где си се сакрио? Ти си свуда и на сваком месту, али душа Те сада не види, и зато болује, и са тугом Те тражи.

Тако, када си био мало Дете, Пречиста Дјева Те је, заједно са праведним Јосифом, са великим болом тражила. Шта ли је све она у свом јадy помишљала, када није успела да нађе свог милог Сина? (Јк. 2, 48).”

Тако су и Свети Апостоли, по смрти Господњој, били жалосни у души, јер је њихова нада била уништена. Али, Господ им се по Васкрсењу јавио и они су Га познали и зарадовали се.

Тако се и данас Господ јавља нашим душама и Духом Светим оне Га познају. Симеон Дивногорац је био мало дете када му се јавио Господ. Раније Га он није знао, али када му се јавио, он је познао Господа Духом Светим.

Господ је послао на земљу Духа Светог и Духом Светим познаје се Бог и сва Небеса, а без Духа Светог човек је грешна земља.

О ненаситној љубави према Богу

141. Душа је дужна да ненаситно воли Бога, да ум не би био ничим другим заузет, већ да би сав пребивао у Богу.

Да бисмо били учесници љубави Божије требало би да вршимо све заповести

142. Доживео сам велику милост Господњу на себи, а по својим делима требало је да будем кажњен и овде на земљи и после смрти. Али, Господ толико воли човека да ми то не можемо ни замислити.

Благо грешнику који се обрати Богу и заволи Га.

Ко је омрзнуо грех, уздигао се на први степен небесне лествице. Ко има чисте мисли тај је већ на другом, а ко је Духом Светим стекао савршену љубав према Богу тај је на трећем степену. Али, ово се ретко догађа.

Да бисмо били учесници љубави Божије требало би да вршимо све заповести које нам је Господ дао у Јеванђељу. Треба имати меко срце и не само волети људе, већ саосећати са сваком твари, са свим што је Бог створио.

Читаве твари је жао срцу које је научило да воли

Зелени се лист на дрвету и ти си га без потребе откинуо. Иако то није грех, али однекуд је човеку жао и листа; читаве твари је жао срцу које је научило да воли. А човек је велико дело Божије. Када видиш да је залутао и да пропада, помоли се Богу за њега и ако можеш и плачи над њим. А ако не можеш, онда макар уздахни за њега пред Богом. Душу која тако чини Господ воли, јер она тим милосрђем постаје слична Њему.

Тако се Преподобни Пајсије Велики молио за свог ученика који се био одрекао Христа и оженио Јеврејком, да му Господ опрости. И Господу је та молитва била толико у вољи да је зажелио да лично утеши Свог слугу и јавио му се и рекао: „Пајсије, зашто се молиш за неког ко се Мене одрекао“? Али Пајсије одговори: „Господе, Ти си милостив, опрости му“. Бог му одговори: „О Пајсије, по својој љубави постао си сличан мени“. Ето толико је угодна Богу молитва за непријатеље.

Ја сам велики грешник, али пишем о милосрђу Божијем, јер га је познала душа моја још овде на земљи Духом Светим.

Већ од сада почиње вечни живот, али за неке од сада почиње и вечна мука

143. Душа неће имати мира ако се не буде молила за непријатеље. Душа која је благодаћу Божијом научена да се моли, воли и жали сваку твар, а највише човека за кога је Господ страдао на Крсту и Који је за сваког од нас толико пропатио.

Господ ме је научио да волим непријатеље. Без благодати Божије не можемо волети непријатеље. Дух Свети учи душу љубави и тада човек почиње да жали чак и зле духове, зато што су се одвојили од добра и изгубили смиреност и љубав према Богу.

Молим вас, сами пробајте. Ако вас неко ожалости, или осрамоти, или узме што ваше, или прогони Цркву, молите се Богу за њега и говорите: „Господе, сви смо ми створења Твоја, сажали се на слуге Твоје и обрати их на пут покајања“. Тада ћеш носити у себи благодат Божију и осетићеш њено присуство. С почетка принуђавај себе на љубав према непријатељима, и када Господ буде видео твоју добру вољу, помоћи ће ти у свему и сам ће те опит упутити шта треба да чиниш. Ко ружно мисли о својим непријатељима, у њему нема љубави Божије и тај не познаје Бога.

Ако се будеш молио за своје непријатеље, мир ће се уселити у тебе; а када будеш заволео непријатеље, знај да још већа благодат Божије

ја живи у теби. Још нећу рећи да је савршена, али је довољна за спасење. Ако нападаш своје непријатеље, значи да зао дух живи у теби и убацује ти у срце зле мисли, јер, као што је рекао Господ, из срца излазе и добре и рђаве мисли.

Добар човек мисли: свако ко се удаљи од истине пропадне, и зато га жалим. А ко није научен љубави Духом Светим, тај се неће молити за непријатеље. Они који су Духом Светим научени љубави, читавог свог живота тугују за људима који ће бити осуђени и много суза проливају за народ, и благодат Божија им даје снаге да воле непријатеље.

Ако немаш љубави у себи, ипак се уздржи да их осуђујуш и клеветаш; и то ће већ бити добро; а ко им се руга, или их куне, јасно је да у њему живи зао дух и после смрти тај ће ићи тамо где су зли дуси. Нека Господ сваку душу сачува од те невоље.

Схватите! То је тако просто. Жао је човеку људи који не знају Бога и иду против Њега, срце пати због њих и сузе се лију из очију. Јасно видимо и Рај и пакао: јер смо то познали Духом Светим. А и Господ је рекао: *Царство је Божије унутра у вама* (Лк. 17, 21). Тако већ од сада почиње вечни живот. Али за неке од сада почиње и вечна мука.

Због гордости се губи благодат Божија, а заједно са њом и љубав према Богу и слобода у молитви

144. Због гордости се губи благодат Божија, а заједно са њом и љубав према Богу и слобода у молитви. Тада душу муче зле мисли и она се не сећа да треба да се смири и да воли своје непријатеље, јер иначе неће угодити Богу.

Говориш: „Непријатељи гоне нашу Цркву. Како ћу их волети?“. Мој ти је одговор: „Јадна је твоја душа јер није познала Бога; није познала колико нас Он много воли и колико жељно очекује да се сви људи покају и спасу. Господ је љубав и послао је на земљу Духа Светог Који учи душу да воли своје непријатеље и да се моли за њих да би се сви спасли. То и јесте права љубав, јер ако бисмо судили грешницима по њиховим делима, они би онда стварно заслуживали да буду кажњени“.

Слава Господу што нас тако много воли, и опрашта нам грехе, и открива нам Своје тајне Духом Светим!

Душа жали непријатеље и моли се за њих јер су се удаљили од истине и иду у пропаст

145. Господ нам је заповедио: *Волиће непријатеље своје* (Мт. 5, 44). Али како ћемо их волети када чине зло? Или како волети оне који гоне Цркву?

Када је Господ ишао у Јерусалим и када Га Самарјани нису хтели примити, Јован Богослов и Јаков хтели су да низведу огањ с неба и да

све Самарјане погуби, али Господ им је милостиво рекао: *Нисам дошао да погубим већ да спасем* (Лк. 9, 54-56). Тако смо и ми дужни да увек само једно желимо: да се сви људи спасу. Душа жали непријатеље и моли се за њих јер су се удаљили од истине и иду у пропаст. Ето, то је љубав према непријатељима. Када је Јуда решио да преда Господа, Господ га је милостиво уразумљивао. Тако смо и ми дужни да поступамо са онама који су залутали и тада ћемо се спасти милосрђем Божијим.

Господ ће сваком човеку

у Рају поставити само једно једино питање: „Волиш ли ме?“

146. Љубав се познаје Духом Светим, а Духа Светог душа познаје по миру и сладости које Он доноси са Собом. О колико треба благодарити Богу што нас толико много воли. Помислите, драга браћо, Господ грешној души даје Духа Светог, даје јој и да позна милост Његову...

Где би нашао таквог оца, који би умро на крсту за грехе своје деце? У свету је обично овако: Када син треба да се казни, оцу је наравно жао, али обично увек говори: „Рђаво си радио и за своја зла дела треба да испашташ,“.

Господ никада тако не говори нама. Он и нас, као и апостола Петра, пита: „Волиш ли Ме?“ Тако ће Он свему народу и у Рају поставити само једно једино питање: „Волиш ли Ме?“ И сви ћемо одговорити: „Да, Господе, волимо Те. Ти си нас спасао Твојим страдањем на Крсту и сада нам даровао Царство Небесно“.

На небу се неће нико стидети као што су се стидели Адам и Ева после првородног греха, него ће владати само кротост, љубав и смиреност. И то не смиреност коју сада имамо када смирујемо себе и трпимо укоревана, или сматрамо себе најгорим, него ће тада у свима бити Христово смирење, недостижно људима, осим онима који су га познали Духом Светим.

Онај ко љуби Бога тај љуби и ближње

147. Не могу да разумем зашто људи не траже мир од Господа? Господ нас толико много воли да нам ништа неће одбити. Раније то нисам знао и мислио сам: зар ће се Господ бринути о мени када сам Га толико ожалостио? Али душа се моја испунила љубављу Божијом и сладошћу Духа Светог, и то у толикој мери да када ме је Господ упитао: „Хоћеш ли да ти дам још више своје љубави и благодати Светога Духа“, душа је моја одговорила: „Господе, видиш да више од овога не бих могао поднети, него бих умро“. Када је дакле тако велика милост Божија према грешнику, шта да кажемо за Светитеље. Колику ли су тек они имали благодат у себи?

Можда ће когод рећи: А зашто мене Господ не воли толико и не даје ми тај степен благодати? Нешто слично је један старац рекао Св. Антонију Великом: „Зашто, оче Антоније, ти који се мање трудиш од мене, имаш већу славу од мене?“ На то му је Светитељ одговорио: „Зато што имам више љубави према Богу него ти“.

Треба да се сећамо да онај ко љуби Бога тај љуби и ближње, као што вели Св. Јован Богослов (1. Јован. 4, 21). Када нас неко увреди, молимо се Богу за њега као и за саме себе и тако ће нам то прећи у навик. Сами смо немоћни да ово постигнемо, али Господ нам помаже јер нас много воли.

Господе, дај ми да увидим грехе своје

148. Господ нас тако много воли да ми то нисмо у стању ни да схватимо. Ми видимо Крст и знамо да се Он распео за нас и умро у мукама. Па, ипак, душа сама од себе не може разумети ту љубав. Она се познаје само Духом Светим.

Благодат Духа Светога је тако сладосна и милост Господња тако велика да је то немогуће описати, него се душа ненаситно отима к Њему, јер је разбуктана љубављу Господњом и сва је обузета Богом и у Њему је веома спокојна, а свет је тада потпуно заборављен. Али, милостиви Господ не даје души увек овакав доживљај: понекад јој Он даје љубав према целом свету и душа плаче за целим светом, и умољава Владика, Доброг и Милостивог, да излије Своју благодат на сваку душу и помилује је Својим милосрђем.

Шта да Ти дам Господе, Теби Који си толико много милости излио на моју душу? Молим Те: даруј да увидим своје грехе и да увек плачем пред Тобом, јер Ти волиш смирену душу и дајеш јој благодат Светога Духа.

Милостиви Господе, опрости ми, Ти видиш колико се отима душа моја к Теби, Творцу своме. Ти си заробио моју душу љубављу и она жуди за Тобом и бескрајно тугује и ненаситно тежи Теби и дан и ноћ и неће да гледа овај свет, иако га воли, јер више од свега воли и жели Тебе.

О Створитељу мој, зашто сам Те ја - Твоје ситно створење толико ожалостио? Али, Ти се не опомињеш грехова мојих.

Господ много воли грешника који се каје и говори му:

„Где си био, чедо моје? Толико те дуго чекам!“

149. Вратимо се опет на оно исто. Као што свакога дана једемо хлеб и пијемо воду и сутрадан опет наше тело поново тражи да једе и пије, тако и сећање на милосрђе Божије не утољава глад душе, већ је још више побуђује на размишљање о Богу. Или још: уколико се стави више дрва на ватру, утолико је јача топлота; тако је и с Богом: уколи-

ко више размишљаш о Њему, утолико љубав и ревност према Њему постају снажније.

Када би људи знали љубав Господњу, похрлили би Христу и Он би нас све загрејао Својом благодаћу. Његово милосрђе се не може исказати. Од љубави Божије душа заборавља земљу.

Господ много воли грешника који се каје и милостиво га привија на Своје груди и говори му: „Где си био, чедо моје? Толико те дуго чекам!“. Господ нас све зове јеванђелским гласом и овај се чује по читавој васељени: *Дођите к Мени сви који сте уморни и најповарени и Ја ћу вас одморити*. Дођите и пијте воду живу. Дођите и познајте да вас волим. Да вас не волим не бих вас звао к Себи. Не могу поднети да иједна од Мојих оваца погине. И за једну залуталу овцу Пастир оставља деведесет и девет и иде за њом по врлетима да је тражи.

Дођите к Мени овчице Моје. Ја сам вас створио и волим вас. Љубав Моја према вама побудила Ме је да сиђем с Неба на земљу и да све претрпим ради вашег спасења. Хоћу да и ви познате моју љубав и кажете ми као и Апостоли на Тавору: „Господе, добро нам је бити с Тобом“.

Дух Свети нас учи љубави Божијој...

150. Слава Господу Богу што нам је дао Једнородног Сина Свог ради нашега спасења.

Слава Јединородном Сину што је благоизволео да се роди од Пречисте Дјеве, што је страдао за наше спасење и дао нам Своје Пречисто Тело и Крв за живот вечни, и ниспослао нам Духа Светога на земљу.

Дух Свети нам открива Божије тајне. Дух Свети учи душу да воли људе неизрецивом љубављу. Дух Свети тако украшава душу и тело да човек телом постаје сличан Господу, и вечно ће живети са Господом на Небесима и гледати славу Његову. У вечном животу сви ће људи бити налик на Господа. И нико не би могао докучити ову тајну да нам је није открио Дух Свети. Господ је радостан и блистајући, и људи ће сијати попут Њега, као што је Сам Господ казао да ће праведници засијати као сунце; и Апостол Јован Богослов говори да ћемо бити слични Њему.

Душе Светитеља притичу ка Господу као тихе реке

151. Господе, Ти си привукао Себи душе светих људи и оне притичу Теби као тихе реке.

Ум Светитеља везан је за Тебе, Господе, и тежи Теби - својој светлости и радости.

Срце Светитеља учврстило се у љубави Твојој, Господе, и не може ни за тренутак да Те заборави чак ни у сну, јер је благодат Светога Духа пријатна за душу.

Господ воли душу, не базирући се на мноштво њених грехова

152. Милостиви Господ је дао нама грешницима Духа Светога, ништа заузврат не тражећи од нас, него свакога, као и Апостола Петра, пита: *“Волиш ли Ме?”*. Јер Господ хоће од нас само љубав, и радује се нашем обраћењу. Такво је Божије милосрђе према човеку: човек је одбацио грех и смирио се пред Богом, а Он му све милостиво опрашта и даје му благодат Духа Светога и силу да побеђује грех.

Чудна је то ствар: човек се гнуша свог брата, који је човек као и он, када је овај бедан или прљав, а Господ нам, као чедољубива мајка, све опрашта и не гнуша се ниједног грешника, него му, чак, даје дар Духа Светога.

Када би људи знали љубав Господњу према нама они би се потпуно предали Његовој светој вољи и живели би мирно у Богу као царска деца. Цар о свему води рачуна: о царству, о породици, о сину, о деци, а син спокојно живи на двору; њему сви служе док он не мора ни о чему да води рачуна. И тако, пошто бисмо се предали вољи Божијој живели бисмо у миру, задовољни својом судбином, макар били и болесни и бедни и гоњени. Били бисмо спокојни јер би са нама била благодат Духа Светога и сладост Његова би нас тешила, а ми бисмо само жалили што смо ожалостили драгог Господа.

Ах, како треба живети на земљи да би душа осећала да је Бог са њом. Господ је рекао: *Нећу вас оставити сиротице* и дао нам је Духа Светог и душа треба да осећа да Дух Божији живи у њој. Макар благодат и била мала, али душа осећа љубав Господњу, осећа да је Господ наш и ми Његови. Ко то не осећа, тај је изгубио благодат.

Душа осећа да је Господ воли, не базирући се на мноштво њених грехова. Као што је у оне дане Господ рекао Закхеју: *Данас ми ваља бити у дому твојем* (Лк. 19, 5) само зато што је овај зажелио да види Христа. Тако и данас бива са грешником када се његова душа обрати Богу. У наше време људи су се удаљили од доброг пута и постали су немилосрдни и груби, и немају љубави, зато и не осећају љубав Божију. По злоћи свог срца суде о Богу и мисле да је и Он као што су они и зато потпуно губе веру у Њега.

О када би било могућно показао бих им Господа и рекао: погледајте какав је Господ! Пред љубављу Његовом топи се човекова душа. Али, та се љубав не може сазнати простим умом, већ једино Духом Светим.

Господе, даруј ми да проливам сузе за себе и за сву васељену да би Те сви људи познали и вечно живели с Тобом. Господе, учини нас достојним дара смиреног Духа Светог да бисмо разумели славу Твоју.

Душа моја тугује до суза: жао ми је људи који не знају сладост светог умилења. Моја душа силно жели да милост Господња буде на свима, да би сва васељена, сви људи, знали како нас жељно љуби Господ као Своју драгу децу.

МИ СМО ДЕЦА БОЖИЈА И СЛИЧНИ СМО ГОСПОДУ

**Господ нас је толико заволео
да је ради нас примио обличје човека
и пролио Своју Крв за нас и њоме нас напојио**

153. Господ је од праха створио човека, али нас као Своју рођену децу и жељно очекује. Господ нас је толико заволео да је ради нас примио обличје човека и пролио Своју крв за нас и њоме нас напојио и дао нам Своје пречисто Тело, тако да смо постали деца Његова, од Тела и Крви Његове. Постали смо телом слични Господу као што и земаљска деца личе на свога оца. Дух Божији сведочи нашем духу да ћемо вечно бити са Њим.

**Ко више воли, тај више и жели да буде са Оним Кога воли
и стога се више и приближује Господу**

154. Господ нас непрестано зове Себи: *“Хогиће к Мени, и Ја ћу вас одморити”*. Он нас храни Својим пречистим Телом и Крвљу. Он нас милостиво васпитава и одгаја речју Својом и Духом Светим. Он нам открива тајне. Он живи у нама и у Светим Тајнама Цркве кроз које нас уводи тамо где ћемо видети славу Његову. Свако од нас ће учествовати у тој слави по мери љубави коју је имао. Ко више воли, тај више и жели да буде са Оним Кога воли и стога се више и приближује Господу. А онај који мало воли, тај мало и жели, а ко уопште не воли, тај и не жели и не стара се да види Господа и зато пребива у вечној тами.

**Господ је Светлост и Он просвећује Своје слуге,
а они који служе ђаволу добијају од ђавола таму**

155. До суза ми је жао људи који не знају Бога и Његову милост. Нама је Господ показао Себе Духом Светим иако живимо у свету.

Чудна је то ствар. Благодат ми је дала да разумем да су сви људи који воле Господа и чувају заповести Његове, испуњени светлошћу и слични Господу. Они који су против Бога, испуњени су мраком и слични су ђаволу. Ово је природно јер је Господ Светлост и Он просвећује Своје слуге, а они који служе ђаволу добијају од њега таму.

**Благодат Божија пролепшава људе,
а грех их унакажава**

156. Познавао сам једног малишана. Изгледао је као анђелче. Био је смирен, поштен и кротак; лице му је било бело са руменим обрашчићима; очи светле, плаве, добре и спокојне. Када је поодрастао одао се рђавом животу и изгубио је благодат Божију. Када је имао 30 година сасвим му се изменио изглед. Почео је да личи на звер, на разбојника.

Знао сам и једну лепу девојку коју је касније грех унаказио, тако да ју је мучно било и погледати.

Видео сам и супротно; видео сам људе који су ступили у манастир лица поружнелог од греха и страсти, али који су покајањем и исправним животом стекли необично пријатан изглед.

Господ ми је још дао да у манастиру Стари Русик, за време исповести, видим духовника у обличју Христа. Стајао је у исповедаоници у неисказивој светлости и мада је имао сасвим седу косу, његово лице је било свеже и лепо као у младића. Овако исто сам видео и једног епископа за време Свете Литургије. Видео сам тако и о. Јована Кронштатског који је по природи био човек обична изгледа, али од благодати Божије његово лице је постајало као у Анђела и човеку је било милина погледати га.

Тако грех унакажава човека, а благодат га чини лепим.

**Човек је створен од земље, али Бог га је толико заволео
да га је украсио Својом благодаћу и човек је постао сличан Богу**

157. Човек је створен од земље, али Бог га је толико заволео да га је украсио Својом благодаћу и човек је постао сличан Богу.

Жао ми је што мало ко зна ово; а све је то због гордости наше... Када бисмо се смирили Господ би нам открио ту тајну јер нас много воли.

Једном су људи рекли Господу: „Ево Мајини Твоја и браћа дошли су да Те виде“. Он је тад одговорио: „Ко извршује вољу Оца Мога Који је на Небесима, онај је браћин Мој и сесира и мајини“ (Мт. 12: 47-50).

Иако смо начињени од земље

Дух Свети живи у нама и чини нас сличним Господу

158. Има људи који говоре да нема Бога. Они тако говоре јер у њиховом срцу живи горди дух који им убацује у мисли лаж о Истини и Цркви Божијој. Они мисле да су мудри, а не знају да те мисли не долазе од њих, већ од злог духа. Ко прихвати те мисли и заволи их, орођује се са злим духом и нека Бог никоме не да да га смрт затекне у таквом стању.

У срцима светих људи живи благодат Светог Духа који их зближује с Богом и они јасно осећају да су по души деца Оца Небесног и стога и говоре *Оче наш* (Римљ. 8, 15-16; Гал. 4, 6-7).

Душа се радује и весели од ових речи. Духом Светим она зна да је Господ наш Отац. Иако смо начињени од земље Дух Свети живи у нама и чини нас сличним Господу нашем Исусу Христу, као што и земаљска деца личе на свог оца.

Велика је милост Божија према нама

159. Човек се саздан од земље; шта доброга може бити у њему? Али, ето, милост Божија украсила је човека благодаћу Духа Светога, и он је постао сличан Исусу Христу, Сину Божијем.

Велика је ово тајна и велика милост Божија према човеку. Када би сви народи на земљи знали како Господ воли човека, сви би заволели Христа и Његово смирење, и желели би да у свему буду слични Њему. Али, ово је човеку самоме немогуће, јер само у Духу Светоме човек постаје сличан Христу. Пали човек се покајањем очисти и обнавља благодаћу Духа Светога, постајући потпуно сличан Господу.

Тако је велика милост Божија према нама.

Благодарим Ти, Господе, што си послао на земљу Духа Светога и Он учи душу ономе што ни сањала није да ће знати.

Дух Свети нас учи Христовом смирењу да би душа увек носила у себи благодат Божију, која весели душу; али Господ у исто време даје души да тугује за људима и да се са сузама моли како би сви народи познали Господа и наслађивали се Његовом љубављу.

**Господ Духом Светим од нас чини јединствену породицу
са Богом Оцем**

160. Ко је Духом Светим познао љубав Божију, тај не зна за одмор ни дању ни ноћу. Када умори тело и прилегне, његова душа и на постели је ненасита и свом снагом тежи Богу, Оцу своме. Господ нас је ородио са Собом. *Ти си, Оче, у Мени и Ја у Теби, нека и они буду једно са Нама* (Јн. 17, 21). Тако Господ Духом Светим од нас чини јединствену породицу са Богом Оцем.

О МАЈЦИ БОЖЈОЈ

Као што је љубав Мајке Божије бескрајна и непојмљива, тако је и Њен бол за распетим Сином био бескрајан и непојмљив

161. Када је душа у љубави Божијој, о како јој је онда све добро, и мило и радосно! Али, и при љубави Божијој бивају жалости, јер уколико је већа љубав утолико је и бол већи. Мати Божија није никада згрешила, ни једном својом мишљу и никада није губила благодат, али и Она је подносила велике муке овде на земљи. Када је стајала под Крстом, Њен бол је био огроман као океан, и њене душевне патње биле су неупоредиво веће од Адамових после изгнања из Раја, од Адамове љубави у Рају. Она ја могла издржати ове страшне патње само зато што ју је крепила сила Господња. Господ јој је дао да то преживи јер је желео да Она види и Његово Васкрсење и да после Вазнесења остане на земљи као утеха и радост Апостола и тек насталих Хришћана.

Ми нисмо достигли савршенство љубави Мајке Божије и зато не можемо ни да појмимо Њен бол. Љубав Мајке Божије је била савршена. Она је бескрајно волела Сина Свога и Бога, а исто тако је много волела и људе. Шта је све Она претрпела када су ти људи, које је она толико волела и којима је желела све најбоље, разапели Њеног драгог Сина?

Ми ово не можемо разумети јер сувише мало волимо Бога и ближње.

Као што је љубав Мајке Божије бескрајна и непојмљива, тако је и Њен бол био бескрајан и непојмљив.

Мајка Божија није желела да се о њеном животу поред Господа забележи у Светом Писму, већ је ћутањем, стидљиво сакрила Своју тајну

162. О Пресвета Дјево Богородице, реци нам, деци Својој, како си живела на земљи, волела Сина Свог и Бога? Како се веселио дух Твој Богу Спаситељу Твоме? Како си гледала на Његово прекрасно Лице и мислила да је то Онај Кома са страхом и љубављу служе све Силе Небесне?

Реци нам шта је осећала Твоја душа док си држала у наручју свог милог Младенца? Како си Га васпитавала? Како си се бринула за Њега када си Га са Јосифом три дана тражила по Јерусалиму? Какве

си муке преживела када је Господ био предан да се разапне и када је умро на Крсту?

Реци нам каква је била радост Твоја по Васкрсењу или како је туговала душа Твоја после Вазнесења?

Желимо да знамо што више о Твом животу са Господом на земљи. Ти ниси желела да се то забележи у Светом Писму, већ си ћутањем, стидљиво сакрила Своју тајну.

Мајка Божија никада није згрешила, чак ни мишљу

163. Многа сам чуда и дела милости видео од Господа и Мајке Божије, али узвратити за ту љубав ничим не могу.

Чиме да узвратим Пресветој Владичици што се није згнушала на моје грехе, него ме је милостиво посетила и уразумила? Нисам је видео, али Дух Свети ми је дао да је познам из Њених речи испуњених благодаћу и мој се дух радује и моја душа стреми Њој с љубављу и већ од призивања Њеног имена срцу је необично пријатно.

Када сам био млад послушник једном сам се молио пред иконом Мајке Божије и Исусова молитва уселила се у моје срце и почела сама од себе да се савшава. А једном сам у цркви за време читања из Св. пророка Исаије код речи *“Умијте се и очистишите”* (Иса. 1, 16) помислио: *“Можда је и Мати Божија понекад згрешила, макар само мишљу”*. И гле, осетио сам у срцу, заједно са молитвом, јасан одговор: *„Мајка Божија никада није згрешила, чак ни мишљу“*. Тако је Дух Свети у мом срцу посведочио о Њеној чистоти. Али и она је за време свог живота на земљи имала недостатака и безгрешних погрешака несавршености. То се види из Јеванђеља када, враћајући се из Јерусалима, није знала где јој је Син и заједно Га са Јосифом три дана тражила (Лк. 2, 44-46).

О, када бисмо знали колико Пресвета Богородица воли све оне који врше заповести Христове и како жали и тугује за онима који их не испуњавају

164. Душа моја је у страху и трепету кад размишља о слави Мајке Божије.

Мали је мој ум и бедан, и немоћно је моје срце, али душа се радује и жели да напише о Њој макар само неколико речи.

Боји се душа моја да се дотакне тога, али љубав ме гони да не затајим своју благодарност за Њено милосрђе.

Мајка Божија није оставила забележене своје мисли, ни своју љубав према Сину и Богу своме, ни патње своје душе при Распећу, зато

што ми то ионако не бисмо могли схватити, јер је њена љубав према Богу силнија и пламенија од љубави Серафима и Херувима, и њој се све небесне силе Анђела и Арханђела.

Премда је живот Мајке Божије обавијен ћутањем, Господ је дао нашој Православној Цркви да зна да Њена љубав обухвата цео свет и да Духом Светим са Неба Она види све људе на земљи, и као и Њен Син све жали и све воли.

О када бисмо знали колико Пресвета воли све оне који врше заповести Христове и како жали и тугује за онима који их не испуњавају. Ово сам лично испитао. Не лажем, говорим пред Лицем Бога, Кога познаје душа моја: Духом познајем Пречисту Дјеву. Нисам је очима видео, али Дух Свети ми је дао да је познам и да увидим Њену љубав према нама. Да није било Њеног милосрђа, давно бих пропао; али Она је благоизволела да ме посети и да ме уразуми да више не грешим. Рекла ми је: „Тешко ми је кад погледам шта радиш,„ Њене пријатне и тихе и кротке речи дубоко дирају душу. Прошло је више од четрдесет година, али не могу да заборавим те речи и не знам шта бих Јој ја грешни дао за ту Њену љубав према мени нечистом и како бих се захвалио благој и милостивој Матери Господњој.

Заиста, Она је Заступница наша пред Богом и већ само Њено име радује душу. Због њене љубави према нама радују се и Небо и земља. Велика је то и недокучива тајна. Мајка Божија живи на Небу и непрестано гледа славу Божију, али не заборавља нас и Својим милосрђем штити сву земљу и све народе.

Такву нам је Своју Пречисту Мајку Господ даровао. Она је наша радост и узданица. Она је наша Мати по духу и блиска нам је по својој људској природи и свака хришћанска душа тежи Њој с љубављу.

О СВЕТИТЕЉИМА

**Бог се слави у Светитељима,
а Светитељи су прослављени Богом**

165. *Ја љубим оне који Мене љубе* (Пр. 8, 17) и *пошћујем оне који Мене пошћују* (1. Сам. 2, 30).

Бог се слави у Светитељима, а Светитељи су прослављени Богом.

Слава коју Господ даје Светитељима је велика да би људи, када би угледали Светитеља, од дубоког узбуђења и страха попадали на земљу, јер човек од крви и меса не може да поднесе величину небеског виђења.

Не чудимо се томе. Господ је толико заволео људе да им је у изобилју дао Духа Светог и Њиме је човек постао сличан Богу.

Зашто Господ толико воли човека? Зато што је Бог љубав. Та се љубав познаје Духом Светим.

**Бог је Љубав
и зато је Дух Свети Који живи у Светитељима - Љубав**

166. Духом Светим човек познаје Господа, Творца Свог и Дух Свети благодаћу Својом испуњава читавог човека: душу, ум и тело.

Господ је дао светим људима Своју благодат и они су Га заволели и потпуно се приљубили уз Њега, јер сладост љубави Божије не даје да се везујемо за свет и лепоту његову.

Када је овде на земљи тако, колико више су Светитељи на Небу сједињени са Богом. Та је љубав неизрециво слатка; она исходи од Духа Светог и њоме се хране све Силе небесне.

Бог је љубав. Зато је и Дух Свети који живи у Светитељима љубав.

Господ се познаје Духом Светим. Њиме се велича Господ на Небу. Духом Светим Светитељи славе Бога и даровима Духа Светог Господ прославља Светитеље славом којој неће бити краја.

**Духа Светог треба мудро чувати, јер Он и за једну једину
рђаву мисао напушта душу и љубав Божија се удаљује од нас**

167. Многи говоре да су Светитељи далеко од нас. Но они су далеко само од оних који су се сами удаљили од њих, док су сасвим близу оних који извршују заповести Христове и имају благодат Духа Светог.

На Небу све живи Духом Светим. Али, тај исти Дух Свети је и на земљи. Он живи у нашој Цркви; Он живи у Светим Тајнама. Он је и у

Светом Писму као и у душама оних који верују. Дух Свети нас све сједињује и зато су нам и блиски Светитељи. Када им се молимо они Духом Светим слушају наше молитве и душа осећа да се и они моле за нас.

Како је то велика срећа за православне Хришћане што нам је Господ дао живот у Духу Светом Који весели душу. Духа Светог треба мудро чувати, јер Он и за једну једину рђаву мисао напушта душу и љубав Божија се удаљује од нас; смелост у молитви се губи, нестаје чврсте наде да ћемо примити оно за што се молимо.

**Светитељи не заборављају људе,
него се моле за нас пред Господом**

168. Светитељи живе на ономе свету и тамо Духом Светим гледају славу Божију и красоту Његовог Лица. У том истом Духу Светом они виде и наш живот и наша дела. Они знају за наше невоље и чују наше молитве. Док су живели на земљи научили су се љубави Божијој од Духа Светог. А ко је ту љубав стекао још на земљи тај са њом прелази у вечни живот у Царству Небесном где се љубав умножава и постаје савршена. Када још на земљи онај који има ту љубав не може да заборави ни једног јединог брата, утолико пре Светитељи не заборављају људе, него се моле за нас.

Дух Свети је изабрао Свете да се моле за цео свет

169. Господ је Светима даровао Духа Светог и они нас у Духу Светоме воле. Душе Светих знају Господа и доброту Његову према човеку, и зато њихов дух гори љубављу према људима. Још док су живели на земљи они нису могли без туге да слушају о грешним људима и у молитвама су проливали сузе за њих.

Дух Свети их је изабрао да се моле за цео свет и давао им обиље суза. Дух Свети даје Својим изабраницима тако много љубави, да су њихове душе обузете пламеном жељом да се сви људи спасу и виде славу Господњу.

**Свети се радују нашем покајању,
а тугују када људи напуштају Бога**

170. Свети угодници су задобили Царство Небесно и тамо гледају славу Господа нашега Исуса Христа; али Духом Светим они виде и страдања људи на земљи. Господ им је дао тако велику благодат да они љубављу грле цео свет. Они виде и знају како ми малаксавамо од невоља, како смо усахли, како је унизије оковало душе наше, и не престају да нас заступају пред Богом.

Свети се радују нашем покајању, а тугују када људи напуштају Бога и постају слични бесловесним животињама. Њима је жао што љу-

ди не знају да би се земља ослободила од греха када би они волели једни друге; а где нема греха, тамо је радост и весеље од Духа Светог, тако да ти је онда све мило и драго, и душа је у чуду - откуд је њој све добро, и славослови она Бога због тога.

Светитељи чују наше молитве и знају, чак, и наше мисли

171. Призивајте с вером Мајку Божију и Светитеље и молите им се. Они чују наше молитве и знају чак и наше мисли.

Не чудите се овоме. Читаво Небо Светих живи Духом Светим од Кога ништа није сакривено. Раније ни ја нисам ово разумевао, али када ме је Мати Божија укорила за моје грехе, увидео сам да Духом Светим они виде и нас и читав наш живот.

Читаво Небо слуша наше молитве

172. Светитељи слушају наше молитве и имају моћи да нам испросе помоћ од Бога. Ово знају сви Хришћани.

Отац Роман, син о. Доситеја ми је причао, да док је још био у свету и био дечко требало је да на саоницама пређе преко залеђене реке. Одједном коњ му је упао у отвор на леду и повукао за собом и санке. Малишан је повикао: „Свети оче Николаје, помози ми да извучем коњића!“ И повукавши узде некако је успео да срећно извуче животињу и саонице.

О. Матеј, који је био из истог села из којег сам и ја, као дете је слично пророку Давиду пасео овце свога оца. Био је мали и растом сличан својим овцама. Његов старији брат који је радио на другом крају велике ливаде одједном је видео како се неколико вукова упутило према малом Миши (тако се у свету звао о. Матеј). Миша је само повикао „Св. оче Николаје, помози!“ И тек што је ово изговорио, вукови скретеше на другу страну и не нанеше никакво зло ни њему ни стаду. Због овог догађаја дуго су се у нашем селу смејали и говорили: „Миша се страшно уплашио вука, али га је Св. Никола спасао“.

Знам још много случајева да су Светитељи одмах прискочили у помоћ чим би их призвали. Ово је најбољи доказ да читаво Небо слуша наше молитве.

**Свети су слични Господу,
али и сви људи који творе заповести Христове**

173. Свети су слични Господу, али и сви људи који творе заповести Христове слични су Њему, док су они који живе по својим страстима и не кају се, слични ђаволу. Мислим да би људи престали да служе ђаволу када би им се открила ова тајна, и сви би тежили да познају Бога и да буду слични Њему.

Светитељи су били људи, као и сви ми...

174. Светитељи су били људи, као и сви ми. Многи од њих су чак били и велики грешници, али покајањем су дошли до Царства Небесног. И сви који долазе тамо, долазе кроз покајање које нам је даровао милостиви Господ Својим Страдањем.

... Али, дух Светитеља, горео је силним пламеном и не само да га ветар искушења није гасио, већ га је још више распламсавао

175. У Царству Небесном где је Господ и Његова Пречиста Мајка, живе сви Светитељи. Тамо су Свети Пророци и Патријарси, који су храбро пронели веру овде на земљи. Тамо су Пророци који су примили Духа Светог и својим пророштвима привођили људе Богу. Тамо су и Св. Апостоли који су умирали због проповедања Јеванђеља. Тамо су и Мученици који су из љубави према Христу с радошћу положили своје животе. Тамо су и Светитељи који су се угледали на Господа и носили бремена својих духовних оваца. Тамо су и преподобни Испосници и Јуродиви Христа ради, који су подвигом победили свет. Тамо су и сви праведници који су извршили заповести Божије и победили страсти.

Тамо, у ту чудесну заједницу коју је окупио Дух Свети, тежи душа моја да се усели. Али, на жалост немам довољно смирености и Господ ми не даје снаге да издржим подвиге и мој немоћни дух се гаси као свећица; дух Светитеља, међутим, горео је силним пламеном и не само да га ветар искушења није угасио, већ га је још више распламсавао. Светитељи су ходили по земљи и радили својим рукама, али њихов дух је увек био у Богу и нису хтели да се умом одвоје од сећања на Бога. Ради љубави према Богу претрпели су све невоље на земљи и нису се бојали никаквих страдања и тако су прославили Господа. Због свега овога Господ их је заволео, прославио и дао им да буду заједно са Њим у Његовом вечном Царству.

О ПАСТИРИМА ЦРКВЕ

Дужност помагања свету молитвама и поукама лежи на пастирима Цркве који у себи носе велику благодат

176. По Вознесењу Господњем Апостоли су се вратили с великом радошћу, пише у Светом Јеванђељу (Лк. 24, 52).

Господ зна какву им је радост дао и њихове душе су је доживеле. Њихова прва радост је била у томе што су познавали Истинитог Господа Исуса Христа.

Друга њихова радост је што су Га заволели.

Трећа, што су познали вечни живот на Небу.

И четврта, што су желели свим људима спасење исто као и себи.

Сем тога радовали су се и зато што су познали Духа Светог и осетили како Он дејствује у човеку.

Апостоли су ишли по свету и проповедали речи Господње о Царству Небесном, али њихове душе су жудиле да виде Господа и зато се они и нису бојали смрти, већ су јој са радошћу ишли у сусрет. А што су желели да живе на земљи, то је само ради људи које су волели.

Они су љубили Господа и ближње и зато се нису плашили никаквих страдања ни смрти, јер их је Господ послао у свет да буду светлост људима.

И данас постоје монаси који осећају љубав према Богу и теже њој и дан и ноћ. Они помажу свету својим молитвама и својим поукама. Ова дужност ипак већим делом лежи на пастирима Цркве који у себи носе велику благодат. Када би људи могли видети величину те благодати, сви би јој се дивили; али Господ ју је сакрио од наших очију да се Његови служитељи не би погордили, већ да би се спасавали у смирености.

Епископи су наследници Апостола

и по даној им благодати приводе нас Христу

177. Господ позива епископе да спасу стадо Његово и даје им забадава благодат Духа Светог. Епископи су постављени у Цркви Духом Светим и Њиме они имају власт да везују и разрешују грехе. Ми смо овце Господње које је Он толико заволео да нам је дао свете пастире.

Епископи су наследници Апостола и по датој им благодати приводе нас Христу. Они нас уче покајању; уче нас да извршимо заповести Господње. Они нам проповедају реч Божију да бисмо упознали Бога. Упућују нас на пут спасења и помажу нам да се уздигнемо на висину смиреног духа Христовог. Они окупљају у крило Цркве невољне и рас-

турене овце Христове, да би душе њихове нашле мир у Богу.

Они се моле за нас да се сви спасемо. Као пријатељи Христови, они могу да умоле Господа и живима да испросе смирење и благодат Светога Духа, умрлима опроштај грехова, а Цркви мир и слободу.

Они носе у себи Духа Светог и Њиме нам опраштају грехе. Они су познали Господа Духом Светим и слични су Анђелима и умом сазрцавају Господа. Они су моћни, и ум наш одвајају од земље и везују га за Бога.

Жалосте се када виде да смо ожалостили Бога и да не допуштамо Духу Светом да живи у нама. На њих падају патње целог света и њихове душе теже љубави према Богу и непрестано се моле да би нам измолили утеху у невољи и мир свету.

Својим пламеним молитвама привлаче нас да служимо Богу са смиренošћу и љубављу.

Због њиховог смирења и љубави према народу Господ их воли. Њихов живот је испуњен великим трудом и подвигом и зато су обдарени разумом Светитеља којима подражавају својим животом.

Господ нас је толико заволео да је пострадао за нас на Крсту. Његова страдања су била велика, али их ми не разумемо јер премало волимо Господа. Тако и наши духовни пастири страдају за нас, мада често не видимо њихове патње. И уколико је већа њихова љубав, утолико су и њихова страдања већа; ми који смо овце њихове треба да их разумемо, да их поштујемо и волимо.

Браћо, будимо послушни својим пастирима па ћемо сви живети у миру и Господ ће Духом Светим бити са свима нама.

Епископи се као орлови уздижу на висину духовну и богословском мудрошћу напасају стадо Христово

178. Свештеник је узвишено лице, он је служитељ Престола Божијег. Ко га ожалости, жалости Духа Светог Који живи у њему.

Шта да кажем за епископе? Њима је дата велика благодат Духа Светог; они су постављени више свих; они се као орлови уздижу на висину и отуда посматрају непрегледна пространства и својом богословском мудрошћу напасају стадо Христово.

Невоље долазе отуда што не тражимо савете од старијих који су постављени да руководе нама, а пастири омет не траже савете од Господа као што би требало

179. У Светом Писму стоји да је Дух Свети поставио епископе у Цркви да би напасали стадо Господње (Дел. ап. 20, 28). Када би људи то хтели да разумеју стварно би волели своје пастире и радовали би се да их виде. Ко у себи носи благодат Духа Светог разуме шта говорим.

Један смирен и кротак човек путовао је са женом и троје деце. Када је на путу срео архијереја, застао је и са дубоким поштовањем му

се поклатио. И док га је епископ благосиљао, тај убоги сељак видео је владику у благодатном огњу.

Али, неко ће можда запитати: „Када је Дух Свети поставио епископе да управљају нама, зашто онда немамо мира ни успеха?“

Зато што неправилно мислимо о својим духовним старешинама, Богом постављеним. Због тога смо им и непослушни. А када бисмо се предали вољи Божијој убрзо бисмо имали успеха, јер Господ воли смирену и послушну душу и лично је руководи, док непослушну с пуно стрпљења милостиво очекује да се исправи. Господ премудро учи душу Својом благодаћу, као добар Учитељ и рођени Отац. Међутим, отац може и да погрешити, док је Господ увек истинит. Ни учитељ не зна све, а наш Господ је свезнајући.

Невоље долазе отуда што не тражимо савете од старијих који су постављени да руководе нама, а пастири опет не траже савете од Господа као што би требало. Да је Адам упитао Господа када му је Ева дала да окуси плод, Господ би га просветио и он не би погрешитио. Из личног искуства знам да кад год сам грешитио, то је увек било кад у невољи или недоумици нисам призвао Име Божије. А сада сам се научио да умолим благодат Божију и Господ ме због молитава мог духовника чува.

Тако исто стоји ствар и са архијерејима. Иако имају благодат Светога Духа, ни они не знају све како треба и зато у невољи треба да затражи просвећење од Господа. Они поступају по своме разуму, и тиме жалосте Божије милосрђе, и сеју сумњу. Преподобни Серафим је говорио да кад год је давао савете по својој памети били су погрешни... Тако и свако од нас треба да се труди да позна вољу Божију, а без труда никада то неће научити.

Господ је рекао: *Призови Ме у дан њуђе своје и избавићу ње и њи њеш Ме ѡрославити* (Пс. 49, 15). Господ Духом Светим просвећује човека. Без Њега ниједан човек не може правилно да расуђује. До силаска Духа Светог и Апостоли су били слаби и недовољно мудри, тако да им је Господ једном рекао: *Докле ћу вас ѡриетити?* (Мт. 17, 17).

Не осуђујмо епископе...

180. Господ је дао Цркви свете пастире и они служе по угледу на Христа и њима је дата власт да опраштају грехе Духом Светим.

Можда мислиш: како може тај и тај епископ или духовник или свештеник имати Духа Светог када воли добро да поједе и да попије, и има мане? То је могућно у случају да не прима рђаве мисли које му долазе. Он може имати и пороке, али ако се бори против њих, то не смета да у његовој души живи благодат, као што ни понека сува гранчица не смета дрвету да се зелени и доноси плодове, или као што ни пшеница која је у пољу измешана са кукољем овај не смета да расте.

О ДУХОВНИЦИМА

Духовник обавља своју службу у Духу Светом и Духом Светим опрашта грехе ономе ко се каје

181. Једном на вечерњој служби за време Часнога Поста у Старом Русику Господ је једном монаху дао да види јеросхимонаха Аврамија у обличју Христа. Старац духовник је стајао са епитрахилем и исповедао. Када је тај монах ушао у исповедаоницу угледао је духовника, већ седог старца, с лицем свежим као у младића, сјајним и сличном Христу. Тада је монах разумео да духовник обавља своју службу у Духу Светом и да Духом Светим опрашта грехе ономе ко се каје.

Када би људи могли да виде у каквој се великој слави налази свештеник кад служи, они би попадали на земљу од тог виђења, исто као што би и сам свештеник, када би могао да види себе у каквој се небесној слави налази док служи, постао велики подвижник само да не би нечим ожалостио Духа Светог Који је у њему.

Пишем ове редове и мој се дух радује што су наши пастири слични Господу Исусу Христу. Но, и ми, овце Његове, мада имамо малу благодат, слични смо Господу. Људи не знају ту тајну, али Св. Јован Богослов је јасно рекао: Бићемо слични Њему. Не само да ћемо то бити после смрти, него још сада, јер нам је милостиви Господ дао још овде на земљи Духа Светог Који живи у нашој Цркви. Он живи у добрим пастирима као и у срцима оних који верују. Он учи душу подвигу и даје моћ да извршујемо заповести Божије. Он нас упућује на сваку истину. Он је тако украсио човека да је овај постао сличан Господу.

Треба увек имати на уму да духовник обавља своју службу Духом Светим и бити пун поштовања према њему

182. Треба увек имати на уму да духовник обавља своју службу Духом Светим и бити пун поштовања према њему. Верујте, браћо, да када би се неком догодило да умре у присуству духовника и да му издишући каже: „Оче свети, благослови ме да видим Господа у Царству Небесном“ и духовник му рекао: „Иди, чедо, и види Господа“, његова молба би по благослову духовника била услышена, јер је Дух Свети и на небу и на земљи исти.

Велику моћ има молитва духовника

183. Велику моћ има молитва духовника. Због своје гордости много сам се намучио од демона, али Господ ме је смирио и смиловао се на

мене због молитава мог духовника; а сада ми је открио да на духовницима почива Дух Свети и зато дубоко поштујем духовнике. По њиховим молитвама примамо благодат Светога Духа и радост од Господа Који нас воли и даје све што је корисно за душу.

Ако човек нешто затаји пред духовником његов пут је крив и не води спасењу, а ако је искрен, тај ће отићи право у Царство Небесно

184. Ако човек нешто затаји пред духовником његов пут је крив и не води спасењу, а ако је искрен, тај ће отићи право у Царство Небесно.

Један монах ме је упитао: „Реци ми, шта да чиним да бих исправио свој живот?“. Много је волео да једе и то ван времена које је по манастирском пропису било одређено. Рекох му: „Забележи сваког дана колико си пута јео и шта си мислио, па увече све то прочитај свом духовнику“. Он ми одговори: „То никада нећу моћи да учиним“. И тако, зато што није могао да победи мало стида и да искрено исповеди духовнику своју немоћ, он се и није поправио. Умро је од срчане капи. Нека Господ опрости нашем брату, а нас нека сачува од такве смрти.

А ако будеш мислио да ти је духовник неискусан, да је уображен и да ћеш се сам по књигама руководити, на опасном си путу и ниси далеко од прелести

185. Ко жели да се непрестано моли треба да је храбар и mudar и да за све пита свог духовног оца. А ако сам духовник у тој области нема неког искуства, ипак, нека га пита. За његову смиреност Господ ће се смилovati и сачуваће га од сваке невоље. А ако будеш мислио да ти је духовник неискусан, да је уображен и да ћеш се сам по књигама руководити, на опасном си путу и ниси далеко од прелести. Знамо много таквих које су њихове мисли обмануле и који због узношења над духовницима нису успели. Они заборављају да кроз Свете Тајне делује благодат Духа Светог Који нас спасава. Тим путем ђаво вара подвижнике само да би их спречио да постану молитвеници, док Дух Свети умудрује душу када слушамо савете својих пастира.

Кроз духовника у Светој Тајни тајно делује Дух Свети

186. Кроз духовника у Светој Тајни Исповести тајно делује Дух Свети и зато када човек одлази од свог духовника осећа се некако обновљен, испуњен миром и љубављу према ближњима. Ако ти се догоди да од духовника одеш смушен, значи лоше си се исповедио а сам ниси од срца опростио ближњем његове погрешке.

Духовник треба да се радује када му Господ приведе било коју душу на покајање. По даној му благодати треба да је лечи и за то дело ће примити од Бога велику милост као добар пастир својих оваца.

О МОНАШТВУ И МОНАСИМА

Монах је молитвеник за све људе:

он плаче за сваким човеком - ово је његово главно служење

187. Неки говоре да би монаси требало да служе свету како не би незаслужено јели хлеб. Међутим треба знати у чему је служба монаха и како он треба да служи свету.

Монах је молитвеник за све људе; он плаче за сваким човеком. Ово је његово главно служење.

А ко га гони да плаче за целим светом?

Нагони га Господ Исус Христос, Син Божији Који даје монаху љубав Светога Духа од које срце калуђера постаје осетљиво према људима и тужно при помисли да се сви неће спасти. И Господ је толико сажалевао људе да је пристао да буде распет ради њиховог спасења. И Мајка Божија је носила у себи ту исту бригу за људе. И она је слично своме Сину желела свакоме спасење.

Тог истог Духа Светог Господ је дао Апостолима, Светим Оцима и Пастирима Цркве. У томе се састоји наша служба свету. Зато ни пастири Цркве, ни монаси нису дужни да се баве светским пословима, него треба да подражавају Мајци Божијој Која је, у јерусалимском храму, у Светињи над светињама, дан и ноћ учила закон Господњи и пребивала у молитви за све људе.

Није задатак монаха да својим рукама служе свету. То је дужност мирјана. Мирјанин се моли с времена на време, а монах - стално. **Благодарећи** монасима са земље не престају да се уздижу молитве Господу. У томе је корист света од монаха, јер свет постоји молитвом, а када **ослаби** молитва свет ће пропасти.

Шта може монах да учини својим рукама? Зарадиће за дан нешто новаца. Шта је то пред Богом? А, истовремено, једна мисао угодна Богу твори чудеса. Ово видимо из Св. Писма.

Пророк Мојсеј се у мислима молио и Господ га је упитао: „Мојсеје, зашто вањашем к Мени?“ (2. Мојс. 14, 15). И на његову молитву Бог је **избавио израњски народ**. Св. Антоније Велики је помагао људима својим молитвама, а не рукама. Преподобни Сергије је постом и молитвом помагао Руском народу да се ослободи од татарског ропства. Преподобни Серафим се у мислима помолио и Дух Свети је сишао на Мотовилова. У овоме се састоји право служење монаха.

Али, ако је монах лењ и не постигне да душом непрестано сазрцава Господа, треба да својим физичким радом помаже богомољцима и мирјанима, и угодиће Богу; али знај да је то далеко од монаштва.

Монах је човек који се час радује у Богу и живи као у Рају, а час плаче за људе јер жели да се сви спасу

188. Монах је дужан да се бори са страстима и да их помоћу Божијом побеђује. Монах је човек који се час радује у Богу и живи као у Рају, а час плаче за људе јер жели да се сви спасу.

Дух Свети је научио монаха да таквом љубављу воли Бога и свет.

Можда ћеш рећи да данас нема таквих монаха који се моле за цео свет, а ја ти кажем: када на земљи више не буде било молитвеника, свет ће пропасти и задесиће га велике невоље; оне се већ и сада догађају.

Свет стоји на молитвама Светитеља. И монах је позван да се моли за цео свет. У томе се састоји његово служење; зато немојте да га оптерећујете земаљским пословима. Монах треба да живи у непрестаном уздржању, а ако се бави земаљским пословима утолико више треба и да једе. У томе је и штета, јер ако више једе неће се моћи како ваља молити, јер благодат воли да живи у сухом телу.

Монах је молитвеник за цео свет

189. Свет мисли да су калуђери беспосличари. Али, они не знају да је монах молитвеник за цео свет. Они не виде његове молитве и не знају како их Бог милостиво прима. Монаси воде тешку борбу са страстима и за ту ће борбу бити велики пред Богом.

Ја сам недостојан да се назовем монахом. Више од 40 година сам проживео у манастиру, па ипак себе убрајам у почетнике. Али знам монахе који су блиски Богу и Мајци Божијој. Господ је толико близу нас; ближи нам је него ваздух који дишемо. Господ живи у самом срцу човековом: *Уселићу се у њих и живећу у њима... и бићу вам Отац и ви ћете бићи Моји синови и кћери, говори Господ Сведржишељ* (2. Кор. 6, 16-18).

Бог је с нама и у нама: у томе је наша радост.

Да ли сви то знају? На жалост не; то знају само они који су смирили себе пред Богом и одрекли се своје воље, јер се Бог гордима противи и живи само у смиреним срцима. Господ се радује када се сећамо Његовог милосрђа и када Му својом смиреношћу постајемо слични.

Монах, иако телом седи у малој и бедној келији, духом сазрцава величанство Божије

190. Као што је у Луке и Клеопе горело срце док су ишли с Господом, тако и сада у многих монаха гори срце од љубави према Госпо-

ду и смиреним духом приљубљују се уз Њега, јединог Бога. Али, душа монаха који је везан за новац или ма шта друго земаљско, не може да воли Бога колико би требало јер, по речима Господњим, не можемо два господара служити. У мирјана је ум занет земљом и зато они не могу волети Бога колико монаси.

Ако монах и помишља на земаљске ствари колико је то потребно за живот тела, његов дух гори љубављу према Богу. Он може рукама и радити, али његов је ум увек са Богом. Тако су и Св. Апостоли проповедали људима, али њихова душа је сва била у Богу, јер је Дух Божији живео у њима и управљао њиховим умом и срцем. Тако и монах, иако телом седи у малој и бедној келији, он духом сазрцава величанство Божије. Он увек чува своју савест чистом да не би чиме ожалостио ближње или Духа Светог у себи каквом било рђавом мишљу. Он смирује своју душу и смиреност одгони зле духове од себе као и од људи који траже да се моли за њих.

Мудар монах смирењем одгони од себе сваку гордост

191. Има монаха који знају Бога, Његову Пресвету Мајку, Анђеле и Рај; али они исто тако добро познају и зле духове и адске муке. Све ово они знају из личног искуства.

У Духу Светоме душа познаје Бога. Дух Свети даје да још овде на земљи, колико је то могуће, познамо пуноту рајске радости, коју човек без благодати Божије не би могао поднети, него би умро.

Због свог великог искуства монах води тешку борбу с гордошћу, али Дух Свети га учи и уразумљује и даје му снагу да победи зло. Мудар монах смирењем одгони сваку гордост. Он говори: „Недостојан сам Бога и Раја. Заслужио сам муке и вечну осуду. Ја сам заиста гори од свакога и недостојан помиловања“.

Дух Свети учи човека дубокој смирености, а Господ се радује смиреној души и даје јој благодат Своју.

Ко смири себе тај је победио ђавола. Ко у свом срцу искрено себе сматра достојним вечног огња, њему не може да приступи ни један зао дух и у души његовој тада нема никаквих нечистих мисли, него сав ум и срце пребивају у Богу. Ко је познао Духа Светог и од Њега се научио смирености, тај постаје сличан свом Учитељу Исусу Христу, Сину Божијем.

Монаси воде борбу против зла

192. Сви смо ми следбеници Христови - народ Богом изабран, поготову монаси, који воде борбу са злом. Ми смо у војсци на земљи и наша страдања су свакодневна. Ко се одрекне своје воље и са љубављу и

поверењем препусти се Богу, тога непријатељ неће надвладати. Да би смо победили треба се научити Христовом смирењу, и чија га је душа заволела тај је победио злог духа.

Али, никада не очајавајмо, јер је Господ бескрајно милостив и све нас воли.

Душа која се није предала вољи Божијој

неће нигде наћи мира, чак иако буде много постила и молила се

193. Бог благодаћу Светога Духа даје души да позна каква је молитва почетника, каква је обична молитва и каква савршена. Но и савршену молитву Бог слуша не због тога што је она савршена, већ једино по Својој милости. Као нежна мати Он жели да утеши душу да би усрдније горела љубављу и не би имала покоја од ње ни дан ни ноћ.

За чисту молитву потребан је душевни мир, а мира нема у души без послушности и уздржљивости.

Послушност су Св. Оци ставили изнад поста и молитве, јер без ње човек може погрешно да мисли за себе да је подвижник или молитвеник. Ко се у свему препустио вољи свог старца или духовника у тога је ум чист.

Самовољан монах неће никада познати шта је чиста молитва.

Горд и самовољан човек макар и сто година живео у манастиру неће знати ништа духовно, јер својом непослушношћу жалости старца и, кроз њега, Самог Бога.

Тешко монаху који не слуша старца! Боље да је остао у свету. Али и у свету људи слушају своје родитеље, поштују старије, потчињавају се старешинама и покоравају властима.

Тешко нама. Господ Цар Неба и земље и свега што постоји смирио је Себе и покораво се Својој Мајци и праведном Јосифу, а ми нећемо да слушамо старца кога Господ воли и коме нас је поверио. Ако је старац и рђаве нарави, то је велика невоља за послушника, али овај је дужан да се за њега моли Богу у смирености духа, и тада ће Господ помиловати и старца и послушника.

Неки су монаси неспокојни и за то наводе разлоге: тешко им је послушање, имају лошу келију или старца рђаве нарави. Они не знају да келија није крива, нити послушање, нити старац, већ да је узрок томе њихова болесна душа. Гордој души све смета, док је смиреном човеку све добро.

Ако ти је старешина рђав, моли се за њега и у души ће ти бити мир. Ако ти не одговара келија или послушање, или те мучи болест, мисли у себи: „Господ ме види и зна мој положај; вероватно је овако угодно Богу“, и бићеш спокојан. Душа која се није предала вољи Божи-

јој неће нигде наћи мира, чак и ако буде много постила и молила се. Ко окривљује људе зато што га укоревају, тај не зна да му је душа болесна и да прекор није крив. Ко воли да врши своју вољу тај уопште није мудар, а ко је послушан томе је успех осигуран јер га Господ воли. Ко има малу благодат Светог Духа тај воли сваког претпостављеног јер зна да је Богом постављен и са радошћу му се покорава у славу Божију. Ово је познато нашој Цркви захваљујући Духу Светом, а и Свети Оци су писали о томе.

За душевни мир потребно је научити душу да воли онога ко нас вређа и да се моли за њега

194. Немогућно је сачувати душевни мир ако се не пази на ум, то јест ако се не одбацују мисли неугодне Богу, и обрнуто, ако се не негују мисли угодне Богу. Треба умом посматрати шта се дешава у срцу: да ли је тамо мирно или не. Ако није, испитај у чему си погрешио.

За душевни мир потребно је бити уздржљив јер се он може и због тела изгубити. Не треба бити љубопитљив; не треба читати новине или светске књиге које пустоше душу и доносе унијије и немир. Не осуђуј друге, јер се често догађа да за човека који је умом сличан Анђелу, из незнања говориш рђаво.

Немој желети да знаш шта други раде; брини се само о оном што ти је старац наложио и због твоје послушности Господ ће ти помоћи Својом благодаћу и опазитиш у души плодове послушности: мир и постојану молитву.

Благодат се у општежићу највише губи зато што се нисмо научили да волимо брата као што нам је Господ заповедио. Ако ти брат учини нешто нажао и ти у том тренутку прихватиш гневну мисао о њему, или га осудиш, или омрзнеш, осетићеш да те је благодат напустила и мир се изгубио. За душевни мир потребно је научити душу да воли онога ко нас вређа и да се моли за њега.

Не можемо имати мир ако не будемо свим силама молили од Господа да волимо све људе. Господ је рекао: *Волиће непријатеље своје; ако их не будемо волели ни мира у души неће бити.* Неопходно је чувати **послушност, смиреност и љубав**, јер ће без тога сви наши велики подвижници и блаженци узалуд пропасти.

Један старац је имао овакво виђење: неки човек је сипао воду у корито са пробупеним дном; много се трудио али сва вода је истекла и корито је остало празно. Исто се догађа и са нама када, вршећи разне подвиге, пропустимо да учинимо добро дело. Због овога нам душа постаје празна.

Да бисмо сачували ревност треба се непрестано сећати Господа и мислити:

„Дошао ми је крај и сада треба да изађем на Суд Божији“

195. О браћо, подвижници Христови, немојте се оленити у подвигу и молитви него читавог живота будимо ревносни. Знам много калуђера који су дошли у манастир с ватреним расположењем душе, али су после изгубили првобитну ревност; но знам и монахе који су је до краја сачували.

Да бисмо сачували ревност треба се непрестано сећати Господа и мислити: „Дошао ми је крај и сада треба да изађем на Суд Божији“. Ако душа буде увек спремна за смрт неће се више бојати смрти, већ ће приступити смиреној покајничкој молитви и покајањем духа очистиће се ум, и свет више неће бити искушење за душу, и душа ће волети сваког, и за све ће људе проливати сузе. Али, када стекнеш ово, знај, да је све то дар милости Божије, а да је човек сам по себи ништа, грешна земља.

Монаси, треба се бојати да се не угаси у нама онај огањ који нас је побудио да оставимо свет и заволимо Господа!

196. Видео сам људе који су дошли у манастир добри, а касније се покварили; видео сам и такве који су дошли рђави, а после постали смирени и кротки да их је било милина видети. Знам монаха који је када је био млад заобилазио села само да се не би саблазнио, а недавно је читава два сата пажљиво посматрао свет и лично ми рекао да га је заволео. Ето колико може да се измени душа монаха и да се обрати свету. А био је седамнаестогодишњи младић када је дошао у манастир и у Обитељи је проживео тридесет и пет година. Из овога се види колико се треба бојати да се не угаси у нама онај огањ који нас је побудио да оставимо свет и заволимо Господа.

Монаси свагда воде духовну борбу

197. Многи монаси познају благодат Светога Духа. Он је толико пријатан и драг души да и при сусрету са лепом девојком, човек остаје неосетљив за страст; али ко има благодат само у души, тај се још увек боји греха јер још осећа да у њему живи грех и да га страсти маме.

Ми монаси водимо духовну борбу. Неки војник полазећи за Солун свратио је до мене у магацин. Заволео сам га па му рекох: „Моли се да би било мање зла“. Одговорио ми је: „Молитви сам се научио у рату. Много сам пута био у великим опасностима, куршуми су прштали око мене, али остао сам жив... Овако се молим Богу: „Господе, помилуј ме!“ И по његовом држању док се молио, видео сам да се сав предао молитви. И, ето, Господ га је сачувао.

Тако се он молио у опасностима за време рата у којем се може само тело изгубити. Код нас монаха међутим рат је друкчији, он је унутарњи и у њему се губи душа; зато треба да се усрдније молимо од мирјана да би Господ био са нама. Не треба да Га само понекад призивамо, у опасностима, већ треба да смо непрестано са Њим; као што Анђели умом непрестано служе у Богу, тако су монаси дужни да увек умом пребивају у Богу и да се уче Његовом закону и дан и ноћ.

Читајте више Јеванђеље, апостолске посланице и дела Св. Отаца: кроз њих душа упознаје Бога

198. Закон Божији је сличан великом и лепом цветном врту у којем живи Господ и сви Његови Светитељи: Пророци, Апостоли, Мученици, Преподобни и смирени Испосници; сви су они окупљени милосрђем Божијим и душа се радује том светом, великом и чудном скупу.

Многи желе да упознају или само да виде земаљског цара који је обичан смртан човек; али знати Господа, вечног Цара славе вредније је од свега осталог.

О браћо, читајте више Јеванђеље, апостолске Посланице и дела Св. Отаца; кроз њих душа упознаје Бога и мисли постају толико обузете Господом да се потпуно заборавља свет, као да и нисмо рођени у њему.

Дужни смо да тражимо савете светих духовника и они ће нас привести Христу

199. Господ нам је дао Своје Јеванђеље и хоће да у животу идемо за Њим; али и поред Св. Писма Он нас још поучава Својом благодаћу; ипак не могу сви ово да разумеју, већ само ретки - они који су смирењем одбацили своју вољу. Дужни смо да тражимо савете светих духовника и они ће нас привести Христу јер је њима дата благодат да везују и разрешују. Иди духовнику с поверењем и отићи ћеш у Рај.

За монаха је добро да је послушан и да се често исповеда како би духовник знао какве мисли воли његова душа

200. За монаха је добро да је послушан и да се често исповеда како би духовник знао какве мисли воли његова душа. Такав монах ће увек бити спокојан у Богу и у његовој души рађаће се божанствене мисли које ће просвећивати његов ум а срце ће му бити увек мирно у Богу.

Такав монах живи на земљи међу саблазнима и искушењима сваке врсте, али се ничег не боји, јер се његова душа утврдила у Богу и заволела Га; његова једина жеља је да смири своју душу, јер такву душу

Господ воли и она осећа шта Бог од ње очекује пошто је Господ њен Учитељ.

И у наше време има доста подвижника који су Богу у вољи, иако не чине видљива чуда.

Али, ево чуда Божијег које се може видети у нашој души: ако ти је душа смирена као што треба, милостиви Господ јој даје велику радост и умилење; међутим ако је душа и најмање склона гордости, она пада у духовну помраченост. Ово знају само они који се подвизавају.

Ко је непослушан, сам тера од себе благодат Божију

201. Ако си дошао у манастир макар и са малом љубављу према Господу, али мислиш да те је Сам Бог ту довео и да ће Он руководити твоје старце, благодат Његова уселиће се у тебе и Господ ће ти дати мир и дар разликовања добра од зла, и твоја душа ће трчати за добрим сваког дана и часа, јер је заволела закон Божији.

Ако ступиш у општежиће, буди храбар да се не би смутила душа.

Ако те одреде да служиш у гостионици, угледај се на Авраама који се удостојио да прими три чудна Путника*. Смирено и с радошћу служи оцима, браћи и путницима и примићеш Авраамову награду.

Ако си на послушању заједно са братијом и изложен саблазнима, угледај се на јуродиве ради Бога: они су се молили за оне који су их саблажњавали и за ту љубав Господ им је дао благодат Светога Духа и тада им је било лако да живе са људима и трпе све невоље. Ко је на послушању, тај се понекад и расејава, али Господ је милостив према њему; а ко је непослушан сам тера од себе благодат Божију.

Ако безмолствујеш у келији подражавај безмолвију Великог Арсенија, да би лађом твоје душе управљао Дух Свети.

Ако ти је тешко, сети се милостивих речи Господњих: *Дођиће к Мени сви који сће уморни и најшоварени и Ја ћу вас одморити* (Мт. 11, 28). Ово умирење у Духу Светом добија душа за своје покајање.

Господ воли душу која свим срцем иште Њега, јер је Он и рекао: *Оне који Ме љубе, љубим и оне који Мене шраже, добијају благодат* (Пр. 8, 17). Та благодат вуче душу да са сузама тражи Бога.

О МАНАСТИРСКОМ ЕКОНОМУ

Економ треба да воли и саосећа са својим радницима и да се моли за њих

202. Многи монаси говоре да се економ само понекад моли и да не може сачувати душевни мир, јер је по цео дан са људима. Али кажем вам да ако буде волео људе и о својим радницима мислио: „Господ воли људе Своје“, Господ ће му дати дар непрестане молитве, јер је Богу све могућно.

Економ треба да воли и саосећа са својим радницима и да се моли за њих: „Госпode, развесели тужне душе ових бедних људи; пошљи им Духа Свог, Светог Утешитеља“; тада ће његова душа живети исто као да је у тихој пустињи и Господ ће му дати у молитви умилење и сузе, и осећаће у себи благодат Светога Духа и помоћ Божију.

Опит је показао да не треба рђаво мислити о људима, јер због тога одлази благодат Светога Духа из душе

203. Код нас се догодио овакав случај. Манастирски економ одредио је једног радника да иде на неки посао, али овај због своје неупућености није хтео. Економ му је онда поново рекао да иде, на што се радник наљутио и пред свим присутним људима, а било их је четрдесет, назвао га псом. Али економу је био жао радника, дао му је чаја и шећера и рекао: „Увек ме зови тако“. И наједном радник се толико застидео да је поцрвенео од срамоте и касније постао један од најпослушнијих.

Ето како је добро управљати се по љубави; тада Господ помаже својом благодаћу и даје нам дар пламене молитве за људе. Али ако је економ раздражљив, не само да ће својој души нашкодити, већ ће и друге узнемирити својим гневом.

Дугогодишњи опит је показао да економ треба да воли своје људе као мати своју децу, а ако му је ко непослушан нека се за њега усрдно моли: „Госпode, уразуми слугу Твога, јер Ти и њега волиш,.. И тада ће му твоја молитва донети користи, а и сам ћеш увидети како је добро молити се за потчињене.

Доброг економиа ће сви волети јер свако је рад да се са њим лепо поступа. Опит је показао да не треба рђаво мислити о људима, јер због тога одлази благодат Светога Духа из душе. А ако их волимо, Господ ће нам дати дар молитве, тако да ћемо и међу људима моћи непрестано да вапијемо Богу.

О ПОСЛУШНОСТИ

Послушан се предао вољи Божијој и зато му је дарована слобода и мир у Богу и моли се чистим умом

204. Ретко ко зна тајну послушности. Послушан човек је велики пред Богом. Он је сличан Христу Који нам је дао Себе за образац послушности. Послушну душу воли Господ и даје јој Свој мир и тада јој је све добро и према свима осећа љубав.

Послушан човек је сву своју наду положио у Бога и стога је његова душа увек у Богу. Господ њему даје благодат Своју која учи душу сваком добру и даје јој силу да остане у добру. Он види зло, али се оно не лепи за његову душу, јер је с њим благодат Светога Духа која га чува од греха, те се он и у свету лако моли Богу.

Дух Свети воли душу послушног човека и она брзо упознаје Господа и добија дар срдачне молитве.

Послушан се предао вољи Божијој и зато му је дарована слобода и мир у Богу и моли се чистим умом; међутим, горди и непослушни не могу се чисто молити макар се и много подвизавали. Они не знају ни како делује благодат, ни да ли им је Господ опростио грехе или није. А послушан јасно осећа да му је Господ опростио грехе јер у души осећа благодат Духа Светог.

Истински послушник мрзи своју вољу, а воли свог духовног оца

205. Послушност није потребна само монасима, већ и сваком човеку. Чак је и Господ био послушан. Горди и самовољни људи не допуштају благодати да живи у њима, и зато никада немају мир у души. А у душу послушнога благодат Духа Светог лако улази и даје му радост и спокојство.

Сви траже мир и радост, али мало је њих који знају где да их нађу и шта је потребно да би се до њих дошло. Ево већ 35 година како гледам једног калуђера који је увек весео и насмејан иако је већ стар човек. И то је зато што он воли послушност и душа се његова предала вољи Божијој; он се ни за шта не брине; његова душа је заволела Господа и сазрцава Га.

Ко у себи има и најмање благодати покорав се радосно свакој власти. Он зна да Бог управља и Небом и земљом и свим што постоји и зато је увек спокојан.

Послушан се предао вољи Божијој, и не боји се смрти, јер се његова душа навикла да живи са Богом и заволела Га. Он је одсекао своју вољу и тако ни у души ни у телу нема ону борбу која мучи непокорне и својевољне.

Истински послушник мрзи своју вољу, а воли свог духовног оца и за то добија слободу да се чистим умом моли Богу. Душа је његова слободна, без сметње сазрцава Бога и налази мир у Њему. Он ће брзо задобити љубав Божију ради своје смирености и по молитвама свог духовног оца.

Бог дарује мудрост за човекову послушност

206. Наш је живот једноставан, али mudar. Мајка Божија рекла је Преподобном Серафиму: „Научи твоје монахиње послушности и ко сачува послушност и смирење, биће са тобом и близу Мене“.

Видите како је просто спасти се. Мудрост се треба учити дугим опитом. Бог дарује мудрост за човекову послушност. Послушну душу воли Господ, а кад је воли даће јој све за што Га замоли. Господ и данас као и раније слуша наше молитве и испуњава наше молбе.

Послушност је изнад поста и молитве

207. Зашто су Свети Оци ставили послушање изнад поста и молитве? Зато што се од подвига без послушности рађа сујета, док послушан човек који све ради као што му је речено нема разлога за гордост. Осим тога, послушан је одсекао своју вољу у свему и слуша свог духовног оца, па му је ум слободан од сваке бриге и може чисто да се моли. Послушнима је на уму само Бог и речи старца, а код непослушних мисли су обузете осуђивањем старца и разним другим стварима и стога не може да сазрцава Бога.

Видео сам послушника који је стрпљиво подносио тешко послушање, и Господ му је дао срдачну молитву и сузе да плаче за целим светом. Игуман Андреј му је рекао: „То ти је дано као награда за послушност“.

Послушањем се човек чува од гордости; за послушност се добија **молитва** и благодат Светога Духа. Ето зато је послушност изнад **поста** и **молитве**. Да су пали анђели сачували послушност, они би и даље били на **Небу** и певали славу Господу. И да је Адам сачувао послушност не би био **изгнан из Раја** а и његово потомство би живело у Рају.

Али и сада можемо покајањем да се поново уселимо у Рај. Господ нас много воли и не гледа на наше грехе, само да бисмо се смирили и почели волети непријатеље.

Ко не воли своје непријатеље неће имати мира, чак, и да дође у Рај.

О ДУХОВНОМ РАТУ

Сви који иду за Господом нашим Исусом Христом воде духовну борбу

208. Сви који иду за Господом нашим Исусом Христом воде духовну борбу. Светитељи су се научили том рату дугим опитом и помоћу благодати Духа Светог. Дух Свети их је учио и уразумљивао и давао моћ да победе непријатеље. Без Духа Светог душа не може ни започети ту борбу, јер не зна ко су и где се налазе њени непријатељи.

Благо нама, православним Хришћанима, јер живимо под окриљем милости Божије. Нама је лако да ратујемо - Господ се сажалио на нас и дао нам Духа Светог Који живи у нашој Цркви. Нама је једино жао што сви људи не знају Бога и колико нас много Он воли. Та љубав се може видети код оних који се моле и Дух Божији сведочи у њиховој души о спасењу.

Духовна борба је непрестана

209. Наша борба је непрестана.

Ако си укорео брата, или га осудио, или увредио, изгубио си мир. Ако си се погордио или узнео над братом, изгубио си благодат. Ако је блудна мисао наишла и ти је ниси одмах одбацио, душа је твоја изгубила љубав Божију и смелост у молитви. Ако волиш власт или новац, никада нећеш познати љубав Божију. Ако си извршио своју вољу, побеђен си непријатељем, и унијиће ће ти доћи у душу. Ако си брата свог омрзнуо, значи да си отпао од Бога и да је зао дух овладао тобом.

Ако брату учиниш неко добро, наћи ћеш мир својој савести. Ако се одрекнеш своје воље отераћеш непријатеље и задобићеш мир у души.

Ако опрашташ брату увреде и волиш непријатеље, добићеш опроштај грехова и Господ ће ти дати да познаш љубав Духа Светог.

А када се будеш сасвим смирио, наћи ћеш савршени мир у Богу.

Када душа осети милост Господњу, више се ничег не боји, никакве беде на земљи

210. Када је душа смирена и када је Дух Божији у њој, човек ужива духом у тој љубави. Када душа осети милост Господњу, више се ничег не боји, никакве беде на земљи, већ жели да увек буде смирена пред Богом и да воли ближње. А када се душа погорди, долази крај њеном празновању, јер благодат напушта душу и она више не може да се чисто моли. Тада наилазе рђаве мисли које муче душу.

Страдамо јер нисмо смирени и јер не волимо ближње

212. Зашто човек страда на земљи, зашто трпи невољу и беду?

Страдамо јер нисмо смирени. У смиреној души живи Свети Дух и Он даје души слободу, мир, љубав и блаженство.

Страдамо јер не волимо ближње. Господ је рекао: *Љубиће једни друге и бићеће Моји ученици*. За љубав према браћи долази љубав Божија. Слатка је љубав Божија; она је дар Духа Светог и у потпуности се једино Њиме познаје. Али постоји и осредња љубав коју има човек када се стара да врши заповести Христове и боји да чиме не увреди Бога; и ово је добро. Треба се сваки дан трудити у добру и свим силама учити Христовом смирењу.

Ако те снађе невоља, не очајавај,**него се сети да Господ милостиво гледа на тебе**211. Господ је рекао Својим ученицима: *Мир Свој дајем вам* (Јн. 14, 27).

Тај мир Христов треба молити од Бога и Господ ће га дати ономе који тражи; а када га задобијемо треба га чувати и умножавати; али ко се није предао вољи Божијој у невољама, неће познати Његово милосрђе.

Ако те снађе невоља, не очајавај, него се сети да Господ милостиво гледа на тебе и не дај себи да мислиш: „Да ли ће Господ престати да се брине о мени зато што сам Га ожалостио?“, јер Господ је по Својој природи - Милост; него се с вером обрати Богу и, као блудни син из Јеванђеља, реци: *Негоспојан сам да се назовем сином Твојим*, и видећеш како ћеш бити мио Оцу и како ће ти тада неописива радост бити у души.

Ако народ или држава страдају**нека се покају и Бог ће све уредити**213. Људи се не уче смирењу и због своје гордости не могу да приме благодат Светога Духа и зато страда цео свет. А када би људи познали Господа, како је Он милостив, смирен и кротак, тада би се за трен ока **изменио читав свет** и у свима би владала велика радост и љубав.

Милостиви Господ дао нам је покајање и њиме се све исправља. Покајањем задобијамо опроштај грехова; за покајање долази благодат Светога Духа и тако упознајемо Бога.

Ако је ко изгубио благодат и мучи се, нека се покаје и Господ ће му дати Свој мир.

Ако народ или држава страдају нека се покају и Бог ће све уредити.

Сва наша борба је зато да бисмо се смирили

214. Сва наша борба је зато да бисмо се смирили.

Зли дуси су пали због гордости и њоме они хоће да нас одвуку у пропаст. Али браћо, смиримо се и тада ћемо још овде на земљи видети славу Господњу (Мт. 16, 28; Мк. 9, 1). Јер Господ смиренима даје да Га Духом Светим познају.

Душа која је осетила сладост љубави Божије наново се рађа и постаје сасвим друкчија; она љуби свога Господа и свим силама тежи Њему и дан и ноћ, извесно време је спокојна, а затим почиње да тугује за свим људима.

Милостиви Господ некад даје мир души у Богу, а некад бригу за читаву васељену да би се сви људи покајали и ушли у Рај. Душа која је познала сладост Духа Светог свима жели то исто, јер благодат Господња не даје души да буде саможива, него је испуњује љубављу која извире из срца.

Заволимо Господа Који је први нас заволео и пострадао за нас.

Блажена је душа која је заволела Господа**и од њега се научила смирењу**

215. Нећу сакрити од вас за шта Бог даје благодат. Нећу много писати, само вас молим - волите једни друге и видећете тада милост Господњу. Заволимо ближње, па ће нас и Господ заволети. Немој мислити да те Господ воли ако некога попреко погледаш. О, не, пре ће бити да те воле ђаволи, јер си постао њихов слуга. Немој оклевати, покај се и моли од Господа силу да волиш брата, и осетићеш тада мир у души.

Свим силама тражите од Господа смирење и братску љубав, јер за њу Господ даје благодат своју. Сам испитај: једног дана моли од Бога љубав према браћи, а другог живи без љубави, и увидићеш разлику. Духовни плодови љубави су јасни: мир и радост у души; тада ће ти све бити рођено и мило, и проливаћеш много суза за ближње и за сва створења и сву твар.

Често за један једини љубазан поздрав човек осећа у души неку радосну промену; и напротив, за један једини презрив поглед губи се благодат и љубав Божија. Тада се што пре покај да би се поново вратио мир у твоју душу.

Блажена је душа која је заволела Господа и од њега се научила смирењу. Господ воли смирену душу која се чврсто узда у Њега. Она сваког тренутка осећа милост Његову. Она жели и са људима да говори, али је занета љубављу према Господу и од дуге борбе са злим дусима заволела је смиреност и не да им да изгоне из ње љубав према браћи.

Ако будемо свим силама волели браћу и смириавали душу, победа ће бити наша, јер Господ пре свега даје своју благодат за љубав према ближњем.

Послушност даје благодат да се воле и непријатељи

216. Успео сам само да упознам Духа Светог, али Га нисам могао сачувати.

Жао ми је што сам у младим данима водио рђав живот и нисам подражавао мом Светитељу, угоднику Божијем Симеону Столпнику (Дивногорцу). Његово житије је дивно. Било му је седам година када му се јавио Господ и одмах Га је познао и запитао: „Господе, како су Те распели?“ На то је Господ раширио руке и рекао: „Ето, тако су ме распели; али ја сам то Сам хтео. И ти ћеш се ради Мене распињати сваког дана“.

Тако и ми треба да приморавамо себе на добро током читавог живота, а главно је да опраштамо ближњима њихове грехе, па се тада ни Господ неће опомињати наших греха, и даће нам благодат Духа Светога.

Док сам био у свету волео сам да од срца опростим људима и то ми није било тешко и радо сам се молио за оне који би ме увредили; али када сам дошао у манастир, онда сам као послушник примио још већу благодат и она ме је научила да волим непријатеље.

Заповести Божије су лаке само када човек воли а без љубави - све је тешко

217. Св. Апостол Јован Богослов говорио је да су *заповести Божије лаке* (1. Јован. 5, 3). Али оне постају лаке само кад човек воли, а без љубави све је тешко. Зато чувај љубав; иако се она може поново задобити ипак то не бива без много суза и молитава. Без љубави је тешко живети на земљи. Ко је зао, убија своју душу. Нека нас Господ сачува од тога!

Мудра душа се смирује и воли ближње и кротко носи свој крст и тако побеђује непријатеље који се труде да је одвоје од Бога

218. Када душа изгуби добијену од Бога благодат, она силно тугује за њом и жели да је поново стекне. О, како она и дан и ноћ умољава Владика да је помилује и поново излије на њу Своју милост.

И ко може описати уздахе њене, или сузе, или коленапреклоне молитве њене. И много, много година мучи се душа, испитују ону благодат коју је окусила и којом се усладостила. А Господ понекад дуго испитује душу, да види да ли Му је верна; душа, пак, не видећи у себи ону сладост коју је познала и за којом жуди, смирено је очекује и истрајно се пружа к Господу жарком љубављу.

При благодати лако је волети Бога и молити Му се и дан и ноћ; но када наиђе униције мудра душа га подноси и чврсто се узда у Господа јер зна да Он неће постидети њено надање и да ће јој помоћи кад дође вре-

ме. Некад се благодат Божија брзо враћа, а понекад је треба дуго чекати. Мудра душа се смирује и воли ближње и кротко носи свој крст и тако побеђује непријатеље који се труде да је одвоје од Бога.

Када греси као облаци сакрију од душе светлост милосрђа Божијег, тада је она, иако жели Господа, немоћна и беспомоћна као птица затворена у кавезу која, иако хоће да се вине у зелену шумицу и да на слободи пева похвалне песме Богу, не може да лети.

Испуњавање заповести Господњих је пут у Царство Небеско

219. Дуго сам се мучио, не знајући пут Господњи, али сада сам, захваљујући дугогодишњем искуству, великим искушењима и Духу Светом познао вољу Божју. Све што нам је Господ заповедио треба што боље испуњавати, јер је то пут у Царство Небеско где ћеш видети Бога; али смируј себе и мисли да ћеш после смрти бити бачен у тамницу и да ћеш се тамо мучити и туговати за Господом. Када плачемо и смирујемо себе, благодат Божија нас чува... а ако оставимо плач и смирење, може се догодити да се занесемо мислима или виђењима. Смирена душа нема виђења нити их жели, већ се чистим умом моли Богу, док сујетан ум не може да се ослободи рђавих мисли и уображавања. Ово може да иде тако далеко да ће почети да виђа ђаволе и разговара са њима. Пишем о овоме, јер сам лично био у тој невољи.

Држи ум свој у аду и не очајавај

220. Двапут сам пао у прелест. Први пут, на самом почетку, због мог недовољног искуства, када сам још био млад послушник, али тада ми се Господ брзо смиловао. А други пут због гордости и тада сам се много намучио пре но што ме је Господ исцелио, по молитвама мог духовника. То се догодило после једног виђења. Четворици духовника сам испричао о томе виђењу и ни један од њих ми није рекао да је оно долазило од ђавола, па ипак сујета ме је победила. Касније сам и сам увидео своју погрешку, јер су ђаволи почели поново да ми се јављају и то не само ноћу него и дању. Дух их види, али их се не боји, јер сам осећао са собом и милост Божију. Тако сам ја много година страдао од њих; и да ми Господ није дао да Га познам Духом Светим и да ми није помогла Пресвета и блага Владичица, ја бих очајавао за своје спасење; али сада се душа моја чврсто узда у милосрђе Божије, иако сам по својим делима заслужио муку и на земљи и у аду.

Дуго нисам могао да схватим шта се са мном збива. Мислио сам: никога не осуђујем, рђаве мисли не примам, послушање добро вршим, умерен сам у храни, молим се непрестано, зашто су се онда ђаволи окомили на мене? Видео сам да сам у нечем погрешно али нисам знао у чему. Молио сам се и - ђаволи су за неко време одлазили, а затим су поново

во долазили. И моја је душа дуго била у тој борби. Говорио сам о томе неколицини стараца, али они су на све то одговарали ћутањем. Био сам у великој недоумици.

И једном када сам ноћу седео у својој келији ђаволи су наишли и испунили собицу. Молио сам се усрдно: “Господе отерај их!” - али они су наново долазили. Тада сам устао да вршим метаније пред иконом, али ђаволи су стали око мене, а један испред, тако да нисам могао да се клањам икони, већ је изгледало као да се њему клањам. Тада сам поново сео и рекао:

- Господе, видиш да хоћу да Ти се молим чистим умом, али ђаволи ми не дају. Каж ми шта треба да радим да би они отишли од мене?

И у души се чуо одговор Господњи:

- Горди увек тако страдају од ђавола.

Тада опет рекох:

- Господе, Ти си милостив и Тебе зна душа моја; кажи ми шта треба да радим да бих стекао смирење?

- *Држи ум свој у аду и не очајавај*, био је одговор.

Господ Сам учи душу смирености и љубави, трпљењу и послушности, и све милости Своје излива на човека

221. О милости Божија! Грешан сам ја пред Богом и људима, али Господ ме толико воли да ме уразумљује и исцељује, и Сам учи моју душу смирености и љубави, трпљењу и послушности, и све милости Своје излио је на мене.

Од тада држим ум свој у аду и горим у мрачном огњу, и тугујем за Господом, са сузама Га тражим и говорим:

„Ускоро ћу умрети и бићу затворен у адску тамницу, и тамо ћу горети и туговати за Господом и плакати: “Где је Господ мој, Кога зна душа моја?”“.

Велику сам корист имао од таквих мисли: ум се мој очистио и душа је нашла мир.

Нема ништа лепше него знати Бога и ништа горе него не знати Га

222. Чудна је то ствар. Господ ми је лично заповедио да држим ум свој у аду и не очајавам. Ето како је Он близу нас: „*Ја сам с вама у све дане до савршетка века*“ и још „*Призови Ме у дан шуге своје и избавићу те, и ти ћеш Ме прославити*“ (Мт. 28, 20; Пс. 49, 15).

Кад се Господ дотакне душе, она се цела обнавља, али ово разумеју само они који су ово опитом сазнали, јер се без Духа Светога неће познати Царство Небеско, и овај је Дух послат на земљу од Господа.

Ко ће описати колика је радост познавати Господа и ненаситно тежити Њему и дан и ноћ? О колико смо срећни, ми Хришћани! Нема

ништа лепше него знати Бога; и ништа горе него не знати Га. Али, блажени су и они који Га не знају, али верују у Њега.

Дух Свети нам даје моћ да водимо борбу са непријатељима и да их побеђујемо

223. Почео сам да радим како ме је Господ учио и моја се душа радовала миром у Богу, и сада и дан и ноћ молим од Бога Христово смирење. О Христова смирености! Познајем је, али је не могу постићи. Познајем је благодаћу Божијом, али не умем да је опишем. Тражим је као скупоцени бисер. Она је пријатна за душу и слађа од свега на свету. Опитом сам је познао. Ви се томе не дивите. Дух Свети живи на земљи у нама и просвећује нас. Он нам даје да познамо Бога. Он нам даје да волимо Господа. Он нам даје да мислимо о Богу. Он нам даје дар говорништва. Он нам даје да славимо Господа. Он нам даје радост и весеље.

Дух Свети нам даје моћ да водимо борбу са непријатељима и да их побеђујемо.

Због своје смирености Дјева Марија постала је Мајка Божија и ми смо сви дужни да подражавамо Светој Дјеви

224. Молим све људе: прибегнимо покајању и угледаћемо милост Господњу. А оне који имају виђења и верују у њих, молим да разумеју да се од тога јавља гордост и са њом слаткост сујете, у којој нема смиреност духа покајања. У томе је невоља, јер се без смирености не могу победити непријатељи.

Сам сам се два пута преварио. Једном ми је ђаво показао светлост и помисао ми је рекла: “Прими, то је благодат”. Други пут сам примио виђење и због тога сам много пострадао. То се догодило једном на крају бденија. Када је хор запевао *Све што душе нека хвали Господа*, чуо сам Цара Давида како на небу пева славу Господњу. Стајао сам на хору и учинило ми се да нема ни крова ни куполе, већ да видим отворено небо. Испричао сам ово петорици духовника, али ми ниједан није рекао да ми се то ђаво наругао, а сам сам мислио да зли дуси не могу да славослове Бога, те сам мислио да ово виђење није долазило од ђавола. Али слаткост сујете ме је победила и почео сам поново да виђам ђаволе. Тада сам разумео да сам се преварио и све сам испричао духовнику и молио га да се моли за мене. Његовим молитвама данас сам спасен и сада стално молим Господа да ми дарује смирен дух. И када би ме запитали какав дар желиш од Бога, рекао бих: духа смирености коме се Господ радује више него ма чему другом. Због своје смирености Дјева Марија је постала Мајка Божија. Зато се Она слави и на Небу и на земљи више од сваког. Она се цела предала вољи Божијој: Ево слушкиње Господње - рекла је; и ми смо сви дужни да подражавамо Светој Дјеви.

Од гордости се јављају зле помисли

225. За смиреност душа добија мир у Богу, али да би га сачувала треба много да учи. Тај мир губимо јер се нисмо учврстили у смирености. Мене су много варали ђаволи. Мислио сам: моја душа зна Господа, зна како је Он благ и како нас много воли, зашто ми онда долазе рђаве мисли? И дуго нисам могао да разумем све док ме Господ није уразумио, и тада сам схватио да се од гордости јављају зле помисли.

Борбу против демона човек води читавог живота

226. Неки неискусан калуђер који је много страдао од демона, када су га једном напали, почео је да бежи од њих, али и они су пошли за њим и гонили га. Ако ти се тако шта догоди, не бој се и не бежи, него стани одважно, смири се и реци: "Господе, смилуј се мени, великом грешнику" - и ђаволи ће ишчезнути. А ако будеш кукавички бежао, они ће те прогонити и одвести у пропаст. Сети се да у том часу, када те демони нападају, Господ гледа на тебе: колико се уздаш у Њега.

Ако ти се и сам Сатана јасно покаже и опржи те својим огњем и покуша да ти заплени ум, опет се не бој, већ се храбро надај у помоћ Божију и говори: "Ја сам гори од сваког", и ђаво ће отићи од тебе.

Ако осећаш да зао дух дејствује у теби, ни тада се не бој, него се чисто исповедај и тражи од Господа смирени дух, и Он ће ти га сигурно дати и тада ћеш, по мери своје смирености, осетити благодат у души; а када се будеш сасвим смирио наћи ћеш савршено спокојство.

Такву борбу човек води читавог живота.

Душа која је познала Господа Духом Светим, ако после тога и падне у прелест, не плаши се, него се, памтећи љубав Господњу и знајући да се борба против ђавола допушта због славољубља и гордости, смирава и иште од Господа исцељење; и Господ исцељује душу, некад брзо, а некад споро, мало по мало. Послушни, који верује духовнику, а не себи, брзо ће се исцелити од сваке ране коју му нанесу демони, а непослушни неће.

Гордост се тешко открива у себи, али гордог човека Господ оставља да се мучи у својој немоћи све док се не смири

227. Духовни рат против демона траје све до гроба. И ако у обичном рату гине само тело, наш рат је тежи и опаснији, јер може пропасти и душа. Због моје гордости Господ је допустио ђаволу да поведе такву борбу против моје душе тако да је она сишла до ада, али могу рећи да ако је душа одважна, одолеће, а ако није, може пропасти завек. Свима које задеси слична невоља као што је моја, пишем: стојте одважно и чврсто се уздајте у Бога, и ђаволи се неће моћи одупрети, јер их је Господ победио.

Благодаћу Божијом познао сам да се Господ милостиво брине о нама, и ни једна наша молитва, ни једна добра мисао не пропадају пред Богом. Често нам изгледа да нас Господ не слуша, али то је само зато што смо горди те немамо користи од молитве. Гордост се тешко открива у себи, али гордог човека Господ оставља да се мучи у својој немоћи све док се не смири. А када се душа смири, ђаво је побеђен и душа налази велико спокојство у Богу.

Богоостављеност је Адамово мучење после изгнања из Раја

228. Два пута сам био у Духу Светом, и два пута сам био у великој невољи и претрпео тешко искушење. Једном је то било пуштено на мене да бих научио какво зло доноси гордост. Наиме, благодат Светог Духа отишла је од мене и осетио сам се као животиња у људском телу. Умом нисам заборавио Бога, али душа ми је била пуста, као у животиње. Почео сам се кајати и благодат се вратила. Ово је трајало три дана.

И за време молитве искусио сам шта значи бити у Духу Светоме, само не знам да ли сам био у телу или не, али сам душом сазрцавао Господа. И сада, ето, из искуства знам шта значи бити у Духу Светом а шта без Њега.

О браћо, када би могли да разумете жалост душе која је имала Духа Светог па Га изгубила! Она је неиздржљива. Душа је тада у неописивој тузи и жалости. То је право Адамово мучење после изгнања из Раја.

Ако хоћеш да осећаш у себи благодат Светог Духа смири себе, као што су чинили Свети Оци

229. Ко може да појми Рај? Ко носи у себи Духа Светог тај може одмах ово да разуме, јер је Рај - Царство Духа Светог Који је исти и на Небу и на земљи.

Мислио сам: грешан сам и достојан сваке казне. Али Господ ми је уместо казне дао Духа Светог Који је слађи од свега на свету. Он је храни небесна, радост душе.

Ако хоћеш да осећаш у себи благодат Светог Духа, смири се, као што су чинили Св. Оци. Пимен Велики је рекао својим ученицима: „Верујте, децо, где је сатана, тамо ћу и ја бити“. Александријски обућар помишљао је: „Сви ће се спасти, само ћу ја један пропасти“ и Господ је открио Антонију Великом да он још није достигао светост овог обућара. Ови људи су водили храбру борбу с демонима, и навикли су да о себи мисле смирено и због тога их је заволео Господ.

И мени је дао Господ да разумем моћ тих речи. И ја, када држим ум у аду, имам мир у души, а чим заборавим на то, наилазе рђаве мисли, неугодне Богу.

Христово смирење је највиши дар Духа Светога

230. Мислио сам: ја сам земља, грешна земља. Али, Господ ми је дао безмерно Своју милост и обиље Своје благодати, и радује се дух мој што мене гаднога Господ, ипак, воли, и душа се моја ненаситно отима к Њему, и када Га нађем, рећи ћу души својој: сада пази, немој Га изгубити *“га њи горе не буде”*, јер се душа силно мучи када изгуби благодат Духа Светога.

Верујте ми, говорим пред Лицем Бога Кога познаје душа моја. Да би се сачувала благодат треба се непрестано смиравати. И Сам Господ милостиво смирује оне који Му служе. Антоније Велики је мислио за себе да је најстарији и најсавршенији од свих пустињака, али Господ га је упутио к Павлу Тивејском и тада је Антоније видео човека који је и старији и савршенији од њега. Преподобни Зосима је помислио да је с њим нико не може да се мери, јер је од детињства монах, али смирила га је Марија Египћанка и увидео је да га је она далеко превазишла. Светог Тихона (Задонског) смирио је један јуродивац. Ударио га је по образу и рекао: „Не мисли високо“!

Ето тако Господ милостиво смирује Светитеље како би до краја остали смирени. Зато и ја дан и ноћ тражим од Бога Христово смирење. Дух мој је жедан њега. Оно је највиши дар Духа Светог. У Христовој смирености је и љубав, и мир, и кротост, и уздржање, и послушност, и дуготрпљење и све се врлине крију у њему.

Благодат души даје снагу да поднесе Божанска виђења и да се не боји демона

231. Смирена душа која има у себи благодат Светог Духа и чува је, има моћ да издржи Божанска виђења, док онај који има мало благодати пада ничице од виђења, јер је у њему и мала сила благодати.

Тако је било и на Тавору када се Господ преобразио. Мојсије и Илја су стајали и разговарали са Њим, а Апостоли су попадали ничице; али касније, када се умножила у њима благодат Светог Духа, и они су могли при јављањима Господњим да стоје са Њим и разговарају.

И Преподобни Сергије, када му се јавила Мајка Божија, остао је стојећи пред њом, јер је имао велику благодат, док су његови ученици попадали на земљу и нису могли да гледају у Њу. И Серафим Саровски је видео много благодати Светог Духа и стајао је када му се јавила Богородица, а његов послушник су пале ничице јер су имале малу благодат.

Тако и када нађу демони, ако душа има велику благодат, она се не боји, јер осећа у себи моћ Божију.

Сада је четири часа ноћи. Седим у својој келији као да сам у двору, у миру и љубави, и пишем. Али, када наиђе више благодати, тада не могу да пишем.

**СМИРЕЊЕ -
НАЈВИША НАУКА****Испитај себе и одреди подвиг према својим моћима**

232. Док живимо на земљи треба да се научимо да водимо борбу са демонима. Најтеже је умртвити тело ради Бога и победити самољубље. Да би се победило самољубље, потребно је непрестано смиравати себе. То је велика наука, коју нећеш брзо научити.

Потребно је сматрати себе најгорим и осудити себе на ад. Тако се смирује душа и задобија покајнички плач од којег се рађа радост. Добро је навићи своју душу да мисли: *“Горећу у адском огњу”*. Но, на жалост, мало њих схватају ово. Многи очајавају и пропадају. Њихова душа подивља и више неће ни да се моли, ни да чита, чак ни да мисли о Богу.

Треба само себе осудити у души, али не очајавати и надати се у милост и љубав Божију. Треба задобити смиреност и скрушеност духа и тада ће отићи све помисли и ум ће се очистити. Али у овоме треба познавати своју меру да не бисмо оптеретили душу. Испитај себе и одреди подвиг према својим моћима.

Смирене душе чувају заповести Господње и по њима живе непоколебљиво и чврсто

233. Нису све душе подједнако снажне: једне су чврсте као камен, а друге слабе као дим. Диму су сличне горде душе. Као што ветар носи дим на све стране, тако и ђаво њих вуче куда хоће, зато што немају довољно трпљења те их лако обманује. Смирене душе чувају заповести Господње и по њима живе непоколебљиво и чврсто, као стена у мору о коју се разбијају таласи, а она остаје непомицна. Они су се предали вољи Божијој и умом сазрцавају Бога и Господ им даје благодат Светог Духа.

Ко живи по заповестима тај сваког часа и тренутка осећа благодат у својој души. А има људи који не примећују њен долазак.

**Ко је познао љубав Божију рећи ће увек:
Нисам извршио заповести Божије!**

234. Ко је познао љубав Божију рећи ће: *“Нисам извршио заповести. Иако се молим и дан и ноћ и трудим да што више добра учиним,*

али заповест Божију о љубави према Богу још нисам испунио. Ретки су тренуци када испуњавам заповест Божију”. Међутим душа би хтела да све време пребива у љубави. Када у ум уђу помисли, тада он мисли и о Богу, али и о земаљском, према томе заповест о љубави према Богу свим умом и свим срцем није испуњена. Но када је сав ум у Богу и нема других помисли, тада се испуњава прва заповест, али опет не у потпуности.

Љубав према Богу може да буде различита. Ко се бори с рђавим мислима тај донекле воли Бога. Ко се бори с грехом, моли Бога да му помогне да не греши, али ипак пада у грех. Онај који због тога жали и каје се, томе је благодат у дубини ума и душе, али страсти још није победио. А ко је победио страсти, тај се више не бори, већ само на све могуће начине чува себе да не падне у грех. У таквих је велика благодат и они је осећају. Ко осећа благодат и у души и у телу тај је савршен и ако сачува благодат, освећује му се и тело и од његова тела остају мошти.

О ПОМИСЛИМА И О ПРЕЛЕСТИ

Бог спасава не за наше подвиге, већ једино по милости Својој

235. Сети се да има две врсте помисли и бој се и једних и других. Једне говоре: ти си свет човек, а друге: нећеш се спасти. И једне и друге долазе од ђавола и нису истините. Ти мисли: Велики сам грешник, али Господ је милостив и воли људе и Он ће ми опростити грехе.

Веруј тако и Господ ће ти опростити. Немој се надати у своје подвиге чак и ако се много подвизаваш. Један подвижник ми је говорио: Сигурно ћу се спасти ако будем вршио сваког дана толико метанија. Али када је дошла смрт, од очајања је поцепао кошуљу коју је имао на себи.

И тако, Бог спасава не због наших подвига, већ једино по милости Својој. Господ хоће да је душа смирена, незлобива и да свима опрашта; тада ће и Господ опростити са радошћу. Господ све воли и требало би да Му подражавамо, и волимо све; а ако смо немоћни, молимо се Господу и Он нас неће одбити, него ће нам помоћи Својом благодаћу.

Љубав Божија и губитак љубави Божије

236. Још као послушник познао сам љубав Божију. Она је неопсива. Душа осећа да је са Богом и у Богу, и дух се радује у Господу, иако тело изнемогава од благодати Божије. Али, ова благодат се може изгубити и због само једне једине рђаве помисли. С рђавом помишљу улази у нас ђавоља сила и душа се тада помрачује, и зло помисли је муче; човек тада осећа своју пропаст и погибао, и увиђа да је он без благодати Божије - грешна и немоћна земља.

Душа целог живота води борбу с помислима

237. Душа која је познала Господа научи кроз дуги опит да, ако човек живи по заповестима, онда он, макар и у малој мери, осећа благодат у себи и има слободу у молитви; али ако сагреша, макар и једном помишљу, и не покаје се, благодат ће се повући, и душа тада тугује и плаче пред Господом. Душа целог живота води борбу с помислима, али немој се жалостити због тога, јер Господ воли храброг борца.

Зле мисли муче горду душу

и док човек не постане скрушен неће имати мира од њих

238. Зле мисли муче горду душу и док човек не постане скрушен неће имати мира од њих. Када те рђаве мисли опседну призови Бога као

Адам: „Господе, и Творче мој, Ти видиш како рђаве мисли растржу моју душу... Смилуј ми се“. И када стојиш пред Господом сети се да ће све твоје молбе, ако су корисне за тебе, бити испуњене.

Дошла је бура, сакрила је сунце и спустио се мрак. Тако и због једне једине горде мисли душа губи благодат и тама је обузима. Али исто тако због једне једине смирене мисли благодат опет долази. Ово сам на себи испробао.

Пази на себе и не размишљај о другима

239. Знај, ако те мисли вуку да сазнаш како други живе то је већ знак гордости.

Пази на себе. Обрати пажњу и видећеш да, чим се твоја душа узноси пред братом, одмах за тим долази рђава помисао која је неугодна Богу. Кроз то ћеш се сазнање смирити. Ако се не смириш, доћи ће на тебе неко мало искушење. Ако те ни то не поучи, пашћеш у неки велики грех. Ако се ни тада не понизиш, доћи ће још већи, и тако ћеш грешити све док се не будеш понизио. А чим се покајеш, милостиви Господ даће души мир и умилење, и тада ће отићи све што је рђаво и нестаће помисли. Али после, држи ум свој у смирености свим силама иначе ћеш опет пасти у грех.

Научи се да одмах одбациш помисли

240. Када Господ види да душа није јака у смирењу, Он узима од ње благодат, али зато не падај духом: благодат је у теби, само је сакривена. Научи се да одмах одбациш помисли. А ако се понекад заборавиш и не отераш их одмах, покај се. Потруди се у овоме да би ти ово прешло у навик. Како навикнеш, тако ћеш радити целог живота.

У доброг човека су и мисли добре, а у злог су зле; али сваки је дужан да се научи борби с помислима и тада ће од злих постати добре. Ово је обележје искусних душа.

Како разликовати помисли?

Питаш како се разликују мисли?

Ево како: као што жив човек осећа кад му је хладно, а кад топло, **тако и онај ко је опитом познао Духа Светог, осећа када је у његовој души благодат, а када су зли дуси.**

Господ даје души мудрости да позна Његов долазак и Његову љубав и да врши Његову вољу. Тако и мисли које долазе од ђавола душа познаје не по неком спољашњем обележју, већ по њиховом дејству на душу.

Ово се сазнаје опитом, а ко се није вежбао тога ђаволи лако обмањују.

Ако душа прими похвалу, благодат ће одступити од ње све док се душа не смири

241. Демони су пали због гордости и труде се да и нас увуку у њу, убацујући нам помисли хвале. И ако душа прими похвалу, благодат ће одступити од ње све док се душа не смири. И тако се човек целог живота учи смирењу Христовом, и докле год се не научи, душа неће имати покоја од помисли и неће бити у стању да се моли чистим умом.

Избегавај читање новина и рђавих књига

242. Ко хоће чисто да се моли њему нису потребна никаква знања о новостима из новина; он не треба да чита рђаве књиге нити да љубопитљиво претреса туђ живот. Све то уноси у ум нечисте мисли и када човек зажели да се разабере у њима, оне све више и више смућују и жалосте душу.

Ако душа изгуби благодат љубав одлази од ње, тада из срца излазе зле мисли

243. Када се душа научи љубави од Господа, она жали сву васељену, сваку твар Божију и моли се да се сви људи покају и приме благодат Светог Духа. Али ако душа изгуби благодат, љубав одлази од ње, јер је без благодати немогућно волети непријатеље; тада *из срца излазе зле мисли*, као што је Господ рекао (Мт. 15, 19; Мк. 7, 21-22).

Ако те муче зле мисли, значи - ниси се смирио

244. Знај добро да ако те муче рђаве мисли, значи да се ниси смирио. Господ је рекао: *Научиће се од Мене: јер сам Ја крошак и смирен срцем и наћи ћеће мир душама својим* (Мт. 11, 29).

Без Христовог смирења душа никад неће бити спокојна у Богу, већ ће је стално узнемиравати разне помисли, спречавајући је да сазрцава Бога. Блажен је онај који се смирио, јер је нашао савршен мир у Богу. Ја све до сада сваког дана иштем од Господа смирење, јер је Дух Свети научио душу моју шта је Христово смирење, и зато чезнем да га задобијем. О Христова смирености! Ко те је осетио тај се ненаситно отима к Богу и дан и ноћ.

Када призовемо свето Име Господње - наступа велики мир

245. О како сам немоћан! Мало сам написао и већ сам се уморио и душа тражи одмора. И Господ је за време Свог земаљског живота осетио у телу немоћ људску; и Он се замарао од путовања и спавао на лађи за време буре, а када су Га ученици пробудили, заповедио је мору и ветру да се умире и настала је велика тишина. Тако је и у нашој души. Када призовемо свето Име Господње - наступа велики мир.

О Господе, дај нам да Те хвалимо до последњег издисаја.

Човек пада у прелест или из незнања или из гордости

246. Човек пада у прелест или из незнања или због гордости. Ако је због неискуства, Господ ће човека брзо исцелити, али ако је због гордости имаће дуго да се мучи док се не научи смирењу и тек тада ће га Господ исцелити.

У прелест падамо када мислимо за себе да смо мудри и искуснији од других, чак и од духовника. Тако сам ја из неопитности помислио и због тога сам се намучио, али сам веома благодаран Богу што ме је тиме смирио и умудрио и није ми одузео Своју милост. Сада знам да се без исповедања своје духовнику не може човек сачувати од прелести, јер је духовницима Господ дао власт да везују и разрешују.

**Ако имаш било какво виђење - не веруј му,
јер душа која није опитом познала Духа Светог
не може да разликује одакле долази виђење**

247. Кад ти се јави светлост, било у теби или споља око тебе, не веруј јој, ако са том светлошћу не осећаш у себи умилење и љубав према ближњима; али не бој се него се понизи и светлост ће ишчезнути.

Ако имаш какво било виђење или сан не веруј му, јер ако је оно од Бога Господ ће ти то и јавити. Душа која није опитом познала Духа Светог не може да разликује одакле долази виђење. Ђаво даје души неку посебну насладу, помешану са славољубљем по чему се прелест и распознаје.

Свети Оци кажу да приликом прелести душа осећа неку пометеност. Међутим, само смирена душа која себе не сматра достојном виђења, осећа при ђаволском дејству пометеност и страх, док сујетан човек не осећа ни страх, чак ни збуњеност, јер он и жели да има виђења и сматра себе достојним тог дара и зато такве ђаво лако вара.

Небесно се познаје Духом Светим, а земаљско - умом; ко хоће да позна Бога умом кроз науку, тај је већ пао у прелест, јер се Бог познаје једино Духом Светим.

Ако духом будеш видео ђаволе, смири себе и покушај да их више не виђаш, али што пре иди духовнику или старцу коме си се предао. Све кажи духовнику и Господ ће ти се смилovati и избећи ћеш прелест. А ако помислиш да имаш више знања у духовном животу од твог духовника и престанеш да му се повераваш, због те гордости сигурно ће Бог допустити да паднеш у прелест не би ли се уразумио.

Против демона се бори смирењем

248. Против демона се бори смирењем.

Када осетиш да се с твојим духом бори неки други дух, смири се и борба ће престати. Ако ти се догоди да угледаш демоне, немој их се

бојати, него се смири, и они ће ишчезнути; а ако те обузме страх, онда ћеш сигурно претрпети неку штету. Буди одважан. Памти да те Господ посматра, уздаш ли се у Њега?

Ако паднеш у прелест и зажелиш да се избавиш од ње, немој очајавати, јер Господ воли људе и даће ти да се поправиш и ослободиш од мисли које ти намеће ђаво. Али да би душа нашла мир од демона треба се смирити и говорити: „Гори сам од сваког; гори сам и од зверова“, и исповедати се свештенику, и зли дуси ће отићи.

Као што и људи улазе и излазе из куће, тако и зле мисли долазе и одлазе и опет се враћају, само ако их прихватиш.

Ако ти мисао шапће: „укради“ или „буди прождрљив“, и ти је послушаш, сам си дозволио ђаволу да те победи. И тако, ако тобом завладају страсти, постаћеш боравиште демона. Но, ако се покајеш као што и треба, уплашиће се и биће принуђени да оду.

**У духовној борби потребно је бити чврст и храбар -
Господ воли храбру и мудру душу**

249. Када плачемо за своје грехе и смирујемо душу, виђења не долазе нити их душа жели; а када оставимо плач и смирење, можемо почети да се заносимо виђењима.

Дуго нисам разумео зашто треба да будемо скрушени, кад нам је Господ једанпут опростио грехе. А касније сам схватио да се без скрушености човек не може одржати у смирењу, јер су демони горди и хоће да нас науче гордости, а Господ учи кротости, смирењу и љубави, и кроз њих душа стиче спокојство.

У нашој борби је потребно бити чврст и храбар. Господ је рекао пророку Јеремији: *Говори им све што ћу ти заповедити; не бој их се да те не бих сагнро њред њима* (Јерем. 1, 17).

Господ воли храбру и мудру душу, а ако немамо ни једно ни друго, треба молити од Господа и слушати духовника јер у њему живи благодат Духа Светог. Поготову човек чији је ум поремећен ђаволским деловањем, не треба себи ни у чему да верује, него да слуша духовника.

Душевне невоље долазе због гордости, док телесне невоље Бог често пушта на нас по љубави Својој, као што је то био случај са многострадалним Јовом.

Распознати гордост у себи је врло тешко. Али ево знака: ако те нападају зли дуси или муче рђаве мисли, значи да ниси смирен. Ако ти се онда и учини да ниси горд - смируј себе.

Ако си раздражљив, или, како се то данас каже, нервозан то је велика невоља. Ако кога мучи страх, нека зна да се та болест лечи смиреношћу и покајањем, и још љубављу према браћи и непријатељима.

АДАМОВ ПЛАЧ

**После Грехопада Адам је плакао
јер су сви због његовог греха изгубили мир и љубав**

250. Адам, наш праотац познавао је у Рају сладост љубави Божије и зато, када је био изгнан из Раја, због својих греха и лишио себе љубави Божије, тешко је страдао и много плакао. Његову душу растрзала је мисао: „Ожалостио сам Бога Кога толико волим“. Није Адам толико жалио за Рајем и његовом лепотом, колико због тога што се лишио љубави Божије, која ненаситно сваког тренутка вуче душу Богу.

Тако исто и свака душа која је познала Бога Духом Светим, а затим изгубила благодат преживљава Адамове муке. Душа пати и силно тугује када ожалости вољенога Господа.

Тужио је Адам на земљи и горко плакао и свет му се више није милио. Он је жалио за Богом и говорио:

“Тугује душа моја за Господом и са сузама Га тражим. Како да Га не тражим? Док сам био са Њим моја душа је била весела и спокојна и ђаво није могао да ми приступи, а сада је зао дух узео власт нада мном, вуче душу тамо-амо и мучи ме, и зато до смрти тугујем за Господом и отима се дух мој к Богу и ништа ме на Земљи не привлачи, душа неће ничим да се утеши, него хоће да поново види Њега и да се Њему радује. Не могу да Га заборавим ни за тренутак и од превелике туге јаучем и плачем: смилуј ми се, Боже, палом створењу Своме”.

Тако је плакао Адам и сузе су му текле низ лице, на груди и падале доле на земљу, и читава природа слушала је његове јецаје; дивље животиње и птице умукнуле су од жалости, а Адам је плакао јер су због његовог греха сви изгубили мир и љубав.

Велики је био Адамов бол по изгнању из Раја, али када је угледао свог мртвог сина Авеља, кога је убио брат Каин, његова туга је постала још већа и он се мучио душом, плакао и мислио: “Од мене ће се родити народи и сви ће тако страдати и живети у злу и убијати једни друге”. Његов бол је био велики као море и може га разумети само онај чија је душа познала Господа и Његову љубав.

И ја сам изгубио благодат и заједно са Адамом зovem:

„Смилуј ми се, Господе! Даруј ми духа смирености и љубави!“.

О љубави Господња! Ко те је познао неће престати да те тражи дан и ноћ и да те позива:

„Тугујем за Тобом, Господе, и са сузама Те тражим. Како да Те не тражим? Дао си ми да Те познам Духом Светим и то гони моју душу да Те са сузама тражим“.

Душа је моја у великој жалости, јер сам ожалостио Бога

251. Адам плаче: Не мили ми се овај свет. Не миле ми се високе горе, ни лугови, ни шуме, ни песма птица; ништа ми више није мило. Душа је моја у великој жалости: ожалостио сам Бога. И када би ме Господ поново узео у Рај и тамо бих плакао и жалио: зашто сам ожалостио Бога Кога волим?

Господ ме је оставио... значи у мени нема смирења Христовог

252. По изгнању из Раја, Адам је силно патио, и много суза проливао од туге. Тако и свака душа, која је познала Господа, тугује за Њим и говори:

“Где си Господе, Светлости моја? Зашто си сакрио од мене Лице Своје? Душа Те моја дуго није видела и зато тугује за Тобом и са сузама Те тражи”.

Где је Господ мој? Зашто Га не видим у души својој? Шта Му смета да живи у мени? Значи да у мени нема смирења Христовог и љубави према непријатељима.

**Када је тело малаксало и више није могло да пролива сузе,
и тада је његов дух горео за Богом...**

253. Бог је ненасита љубав, а ту љубав је немогућно описати.

Ходио је Адам по свету, плакао и мислио на Бога; а када је тело малаксало и више није могло да пролива сузе, и тада је његов дух горео за Богом, јер није могао да заборави Рај и красоту његову; али душа Адамова је понајвише волела Бога и отимала се к Њему силом саме љубави.

О Адаме, пишем ове редове, али ти видиш да је мој ум слаб и не може да разуме како је туговала твоја душа за Богом и како си се кајао!

О Адаме, видиш ли, ја, дете твоје, страдам на земљи. Мало је огња у мени и једва да се не угаси љубав у мени!

О Адаме, запевај нам песму Господњу да се обрадује душа моја Господу и покрене на слављење Њега, као што Га хвале Серафими и Херувими и као што Му сви чиновни анђелски певају трисвету песму!

О Адаме, оче наш, запевај нам песму Господњу, да би је чула сва земља и сви синови твоји уздигли ум свој к Богу и наслађивали се звуцима те небесне песме и заборавили своје бриге на земљи!

Адам је знао Бога у Рају, а по свом паду, са сузама Га је тражио

254. Дух Свети је љубав и сладост душе, ума и тела. Ко је познао Бога Духом Светим, он се ненаситно и дан и ноћ отима к Живоме Богу, јер је љубав Божија веома слатка. Али, када душа губи благодат, она онда поново са сузама иште Духа Светога.

Ко није познао Бога Духом Светим не може Га са сузама тражити и његова је душа стално у борби са страстима; ум његов мисли на земаљско и не може доћи до сазрцања и познања Исуса Христа. Он се познаје Духом Светим.

Адам је знао Бога у Рају а по свом паду са сузама Га је тражио.

Реци нам, Адаме, оче наш, што знаш о Господу? Твоја душа је знала Бога на земљи, знала је и Рај и сладост и весеље које он доноси; а сада си на Небу и видиш славу Господњу. Реци нам како се слави Господ због Његових Страдања, и како се певају песме на Небу, и колико су оне лепе, јер се певају Духом Светим?!

Причај нам о слави Господњој, и колико је Он милостив, и колико воли створења Своја.

Реци нам и о Пресветој Богородици. Како се она велича и каквим се песмама хвали?

Реци нам како се тамо радују Светитељи и како се сијају од благодати; како они воле Господа и у коликој смирености стоје пред Богом?

О Адаме, утеши и обрадуј наше жалосне душе. Причај нам шта све видиш на Небу. Зашто ћутиш? Погледај, сва земља тугује...

Или, можда, од љубави Божије не можеш ни да нас се сетитиш?

Или видиш Богородицу у слави и не можеш се отргнути од тог виђења и нећеш да нама, жалоснима, кажеш реч утехе да бисмо заборавили своје патње на земљи.

О Адаме, оче наш, ти видиш тугу својих синова на земљи. Зашто ћутиш?

Разговор са Адамом

Адам говори:

- **Децо моја, пустите ме.** Не могу да се отргнем од љубави Божије и говорим са вама. Моја је душа рањена љубављу Господњом и радује се красоти Његовој, и како могу да мислим на земљу! Они који живе пред Лицем Господњим не могу да мисле земаљске мисли.

- О Адаме, оче наш, зар си нас оставио, сирочиће своје? А ето ми смо у невољи на земљи. Реци нам шта да чинимо да бисмо угодили Богу? Погледај на децу твоју расејану по свету, расејану умом њиховим. Многи заборављају Бога, живе у тами и иду у пропаст.

- Не узнемирујте ме. Видим Мајку Божију у слави, и како да се одвојим од тога и говорим са вама? Видим Свете Пророке и Апостоле и сви су они слични Господу нашем Исусу Христу, Сину Божијем.

Ходам по Рајским вртovima и свуда гледам славу Господњу, јер је Господ у мени, и начинио ме је сличним Себи. Господ прославља човека тиме што га чини сличним Себи.

- О Адаме, ми смо твоја деца. Реци нама који се мучимо на земљи како се наслеђује Рај, да бисмо и ми као ти видели славу Господњу. Наша душа тугује за Господом; а ти живиш на Небу и радујеш се слави Господњој. Молимо те - утеши нас!

- Зашто вапијете к мени, децо моја? Господ вас воли и дао вам је заповести. Држите их, љубите једни друге и наћи ћете мир у Богу. Кајте се сваког тренутка за своје грехе да бисте могли изићи у сусрет Господу. Господ је рекао: *Онога који Ме љуби - љубим, и оне који Ме славе - прослављам.*

- О Адаме, моли се за нас, децу твоју. Од многих невоља тужне су душе наше.

Подносите трудове покајања: заволите тешкоће, исушите тело, смирите себе и љубите непријатеље да би се у вас уселио Дух Свети

255. - О Адаме, велика је туга наша.

- Пустите ме. Време мојих патњи је прошло. Али, кажем вам: Господ вас љуби и ви живите у љубави, будите послушни, смирујте своје срце и Дух ће Божији живети у вама. Он долази у душу тихо и даје јој мир и сведочи о спасењу без речи. Певајте Богу са љубављу и са смирењем духом, јер се Господ радује томе.

- О Адаме, оче наш, шта ћемо да чинимо? Ми певамо, али у нама нема љубави ни смирености.

- Кајте се пред Господом и молите се. Он воли човека и све ће му дати. И ја сам се много кајао и туговао што сам ожалостио Бога, што су мојим грехом уништени мир и љубав на земљи. Сузе су ми текле низ лице и квасиле груди и земљу, и пустиња је слушала моје јецаје. Ви не можете разумети моју тугу, ни како сам плакао за Богом и Рајем. У Рају сам био радостан и безбрижан: Дух Свети ме је веселио и нисам знао ни за каква страдања. Али, када сам био изгнан из Раја, хладноћа и голотиња су ме мучили; звери и птице, које су била кротке у Рају и воле-ле ме, подивљале су, почеле су да ме се боје и да беже од мене. Мучиле су ме зле мисли; пекло ме је сунце и шибао ветар; тукле су ме кише и мучиле болести и све земаљске невоље, али сам све трпео и чврсто се уздао у Бога.

Тако и ви, подносите трудове покајања: заволите тешкоће, исушите тело, смирите себе и љубите непријатеље да би се уселио у вас Дух Свети и тада ћете познати и задобити Царство Небесно.

А мене пустите на миру: сада од љубави Божије заборављам земљу и све што је на њој. Заборавио сам чак и Рај који сам некад изгубио, јер гледам славу Господњу и славу Светитеља Његових који се од светлости Лица Божија и сами, слично Њему, сијају.

- О Адаме, певај нам небесну песму да би је слушала сва земља и наслађивала се миром љубави према Богу. Хоћемо да слушамо те песме: оне су пуне милине, јер се певају Духом Светим.

Господ је Адаму Крстом даровао бољи Рај

256. Када је Адам изгубио Рај плакао је: “Рају мој, Рају мој прекрасни”. Али, Господ му је, по љубави Својој, са Крста даровао други Рај, бољи од првог, Рај на Небу где је Светлост Свете Тројице.

Шта ћемо дати Господу за љубав Његову према нама?

ИЗ МОГ ЛИЧНОГ ИСКУСТВА И О СУСРЕТИМА И РАЗГОВОРИМА СА ПОДВИЖНИЦИМА

Сусрет са Живим Господом

257. Као дете волео сам да размишљам о томе како се Господ вазнео на Небо на облацима и како су Мајка Божија и Свети Апостоли посматрали Његово Вазнесење. Али када сам као младић изгубио благодат Божију, душа је подивљала, испунила се гресима и ретко се сећала Вазнесења Господњег. Касније сам увидео своје погрешке и много жалио због тога што сам ожалоштио Господа и изгубио слободу према Богу и Мајци Божијој. Омрзао сам грех и одлучио да одем у манастир да молим Бога за опроштај и ставио сам себи у задатак да умолим Бога како би ми милостиви Господ опростио грехе.

Пошто сам одслужио војску, ступио сам у манастир и убрзо су напале на мене рђаве мисли и терале ме у свет да се оженим; али ја сам одлучно рекао у души: “Умрећеш овде за своје грехе”. И отпочео сам да се одлучно молим да ми Господ опрости мноштво мојих грехова.

Једном ме је обузело тешко очајање. Учинило ми се да ме је Господ дефинитивно одбацио и да за мене нема спасења, и јасно сам предосећао вечну осуду. Учинило ми се да је Бог немилосрдан и неумољив. То је трајало сат или нешто дуже. Ово искушење је тешко да ми је страшно и да га се сетим. Душа није у стању да га дуго поднесе. У тим тренуцима стварно човек може да упропасти себе за сва времена. Милостиви Господ је допустио злом духу да тако тешку борбу поведе са мојом душом.

Нешто мало после, пошао сам у цркву на вечерње и, гледајући у Спаситељеву икону, помислих: „Госпode Исусе Христе, помилуј ме грешног!“. И док сам говорио те речи угледао сам на место иконе Живог Господа и благодат Светог Духа испунила је моју душу и све тело. И тако сам Духом Светим познао да је Исус Христос Бог и желео сам да страдам за Њега.

Моја једина радост је Бог

258. Од тада, како сам Га познао, душа се моја отима к Њему и ништа ме више не радује на земљи. Моја једина радост је Бог. Он је моја радост, моја снага, и мудрост, и богатство.

**Божија љубав све прашта,
али Бог грешноме човеку изгледа немилосрдан**

259. Боже, просвети нас Духом Својим Светим да бисмо познали љубав Твоју.

Господ нам је на примеру оног разбојника (Лк. 23, 40-43) и на примеру блудног сина (Лк. 15, 11-32) показао како са љубављу иде у сретeње покајаном грешнику. У Јеванђељу је написано: „А када је још ѿдалеко био, угледа га отац његов и сажали му се и, ѿишавши, зазри га и целива га“, и ништа му није пребадио, него је заклао угојено теле и наредио да настане весеље. Таква је милост и љубав Божија. Али грешном човеку Господ изгледа немилосрдан, јер у души његовој нема благодати.

Зле мисли муче горду душу

260. Један послушник на Светој Гори у руском манастиру Светог Пантелејмона навикао се да се непрестано моли Богу за опроштај грехова. Почео је да размишља о Царству Небесном и мислио је: Можда ћу се спасти ако се будем усрдно молио Богу да ми опрости грехе, али ако у Рају не будем видео своје родитеље бићу несрећан због тога, јер их много волим. И какав ће ми то бити Рај ако будем туговао за родитељима који ће се можда налазити у аду?

Тај грешни послушник је мислио о Царству Небесном да као што на земљи празник није весео ако нису са нама родитељи или рођаци, тако и у Рају, ако не будемо видели оне које волимо нећемо бити срећни.

Тако је он мислио пола године. И једнога дана, за време вечерње, подигао је очи на икону Спаситељеву и није се много молио, свега с неколико речи: „Господе Исусе Христе, помилуј ме грешног!“ и тада је Спаситељ оживео са иконе, и душа а и тело послушника испунили су се неизрецивом сладошћу, и његова душа је Духом Светим познала Господа Исуса Христа. Познала је да је Он милостив и неописиво кротак и прекрасан, и разумела да се од љубави Божије човек не сећа никог и отада је његова душа горела љубављу према Господу.

Душа љуби Господа

и ни у чему другом осим у свом Творцу не налази спокоја

261. Слава, Господе, Твоме милосрђу, јер ти дајеш души да позна како Ти волиш своје створење и душа је познала свога Владику и Творца.

Господ је дао души довољно знања о Себи и она Га је заволела и срећна је због тога. Милостив је наш Господ - у овој области мисли губе своју моћ.

Души је довољан Господ. Он јој даје мир, ради Њега се заборавља земља, душа љуби Господа и ни у чему другом осим у свом Творцу не

налази спокојство. Али, с времена на време, пролива горке сузе што је толико ожалостила милостивог Бога.

Душа не може без Господа

262. Грешну душу Господ је позвао на покајање и она се обратила Њему и Он ју је милостиво примио и открио јој Себе.

И душа човекова познала је Бога, милостивог и дарежљивог и преблагот и заволела Га свим бићем и ненаситно, испуњена жарком љубављу, тежи да дође до Њега и не може да Га заборави ни за тренутак.

А ако се умањи благодат у души, не знам са чиме бих упоредио њену тугу. О колико она тада моли Господа да јој поново пода благодат коју је окусила!

Господ је тако многомилостив да то не можемо схватити

263. Мени је то дивно што Господ није заборавио мене пало створење Своје. Неки очајавају, мисле да им Господ неће опростити грехе. Такве су мисли од ђавола. Господ је тако многомилостив да то не можемо схватити. Онај чија се душа испунила љубављу Божијом у Духу Светом тај зна колико Господ воли човека. Али, када душа изгуби ту љубав, она тугује и пати и ум ни на чему не може да се задржи, већ само тражи Бога.

Како је један ђакон смирењем победио сатану

264. Један ђакон ми је причао:

„Јавио ми се сатана и рекао: ‘Ја волим горде и они припадају мени. Ти си горд и узећу те’. На то сам му одговорио: ‘Ја сам најгоре створење које постоји’. И сатана је нестао“.

Сви грешни ће се спасти, ако се покају

265. Душа се моја од Господа учи смирењу. Господ ми се на непојмив начин јавио и усладио душу моју љубављу, али се потом сакрио, и сада се душа моја отима к Њему и дан и ноћ. Он, Милостиви, Добри Пастир, нашао је мене, овчицу Своју, готово растргнуту од вукова, и растерао их.

Душа моја зна милост Господњу према грешноме човеку, и истину пишем пред Лицем Божијим да ћемо се сви ми грешни спасти, и ниједна душа неће пропасти ако се покаје, јер је Господ по природи тако добар да нема речи која би то могла описати.

Обрати се Господу од свег срца и реци: “Господе, опрости ми”; и не помишљај да Господ неће опростити; Његова милост не може да не опрости, и Он истог часа опрашта и освећује. Тако Дух Свети учи у нашој Цркви.

Господ је љубав. *“Окусиће и видиће како је добар Господ”*, говори Свето Писмо (Пс. 33). Душа моја је окусила ову доброту Господњу и дух се мој ненаситно и дан и ноћ отима к Господу. О љубави Божијој могу неуморно да пишем, али сада прекидам, јер је душа моја занета сећањем на Бога Сведржитеља.

**Благодат Светога Духа учи душу да зна
који је пут Божији који води у Царство Небесно**

266. Љубав произлази од Духа Светог и без те љубави нико не може разумети Бога као што треба. Духом Светим познаје се љубав Божија према нама и она хоће да се молимо за све људе. Не бих то знао да ме није научила благодат. Али, немојте мислити да сам ја силан у благодати, или пак да живим у обмани. Не. Ја сам само познао благодат у њеном савршенству, а живим горе од најгорег човека. Ја сам великосхимник, али сам недостојан тог звања. Желим само да се спасем, али подвига немам. Но Господ ми је дао да осетим благодат Светог Духа, која учи душу да зна који је пут Божији што води у Царство Небесно.

О, каква је милост Господња!

267. Тешко ми је што нисам вреднији, али друкчије не могу. Знао да сам умно ограничен, необразован и грешан, али ето Господ воли и такве, и зато се душа моја свим силама труди да служи Богу.

О, каква је милост Господња! Ја сам гадан и покварен човек, а Господ ме тако много воли. Али, Он је - сама Љубав, и све нас силно воли, и милостиво зове к Себи: *“Ходиће к Мени сви који сће уморни и нашоварени, и Ја ћу вас одморити”*. Овај одмор у Духу Светоме добија смирена душа за покајање.

Покајањем ћемо се спасти сви, без изузетка

268. Ми смо последњи монаси. Али, и сада постоји прилично подвижника, које је Господ сакрио од људи на тај начин што они не чине јавна чудеса, али у њиховим душама чуда се свакодневно догађају, само људи не умеју да их виде. Ево чуда: када се душа погорди, пада у помраченост и униније; а када се смири, онда долази радост, и умиљење, и светлост.

Ко се не подвизава, ко се нечисто каје тај неће осетити благодат. Али, Господ је по милости Својој дао људима покајање и покајањем ћемо се спасти сви без изузетка.

Душа се тек после дуге борбе научи смирењу

269. Онима који имају благодат демони нашаптавају похвале, и када се душа превари и прими их, губи благодат. Она осећа да је бла-

годат отишла, али с почетка не разуме да је то због гордости и тек после дуге борбе научи се смирењу.

Зашто сам због непослушности изгубио Господа?

269а. Када изгубим благодат, жалостим се веома у души и говорим: *“Зашто сам због непослушности изгубио Господа? О када ће се изнова душа моја наситити љубави Божије? Када ће се она опет узрадовати у Господу? Када ће се срце моје изнова узвеселити и преиспунити премудрости Божије да би ме Бог заволео као што је заволео и пророка Давида због кротости његове или Мојсеја због тога што се показао веран у дому Господњем (Јевр. 3, 5)?”*

**Чим затражим опроштај од Господа,
душа моја поново задобија мир**

270. Господ нас бескрајно много воли. То је познато из Светог Писма и из личног опита. Душа моја и дан и ноћ греши помислима, али чим кажем: *“Опрости ми, Господе, јер сам веома немоћан, и даруј ми мир Свој, који дајеш слугама Својим”*, душа истог трена поново задобија мир.

**Неопитна душа не разуме вољу Божију
и много ће се намучити пре него што се научи смирењу**

271. Господ каже: *Блажени су мирољивци.*

Помислио сам: Неко време ћу живети усамљено, а потом ћу неко време учити људе миру. И населио сам се поред једног растројеног брата, једног великосхимника... Почео сам да разговарам са њим и да га убеђујем да са свима живи у миру и да свакоме опрашта. Није дуго издржао, а онда је устао на мене и не само да сам напустио келију, него сам једва побегао од њега. И много сам плакао пред Богом што нисмо сачували мир. Разумео сам да треба тражити вољу Божију и по њој живети, а не сам себи измишљати подвиге. Много сам у томе погрешно. Читао сам и чинило ми се да је добро тако радити, а испало је друкчије.

Тешко је живети без старца. Неопитна душа не разуме вољу Божију и много ће се намучити пре но што се научи смирењу.

Четрдесет и пет година без помисли и љутње

272. У самом почетку, док сам био млад послушник, рекао сам духовнику да сам примио блудну мисао и он ми је одговорио: *„Никада је не примај!“* и од тада је прошло 45 година и за то време ниједном нисам примио блудну мисао, ни једном се нисам наљутио, јер се моја душа непрестано сећа љубави Господње и сладости Духа Светог и онда се све увреде заборавају.

Кроз игумана треба упознавати вољу Божију, а не по својој вољи започињати нешто

273. Пре 15 година о. Игуман (архимандрит Мисаил) послао је о. С. на брод, али он је одговорио: „Нећу да идем“. Тада га је Игуман упитао: „А куда би хтео?“ О. С. је одговорио: „Да сечем дрва“. И када је отишао, убрзо је пало дрво на њега и после је дуго лежао у болници и кајао се за своју непослушност.

Тако сам и ја једном испросио послушање по својој вољи. Био сам економ, али сам хтео да одем у Стари Русик у усамљеништво. Тамо се стално постило; целе недеље се јело на води, осим суботом и недељом и због тога мало је ко ту долазио. Трпезар је тада био о. Серапион који је јео само хлеб и воду, после га је на том послу заменио о. Онисифор. Тај ме је много привукао својом кротошћу и смирењем и даром беседништва. Он је био толико смирен и кротак да би се и без његове поуке, само од гледања тог човека, исправљали, толико је он имао здраву и мирну нарав. С њиме сам провео доста времена. Великосхимник Савин, седам година није легао у кревет. О. Доситеј је у сваком погледу био примеран монах. Великосхимник о. Анатолије имао је дар покајања. Рекао ми је: „Дуго година нисам знао како дејствује благодат а сада знам“. Благодат је примио једном за време обеда за трпезом.

Тамо је био и великосхимник о. Израил. Он је видео Мајку Божију. Био је веома стар и док је живео у Русији одлазио је Преподобном Серафиму Саровском који је тада још био жив. Живео је у кућици где је сада башта. Једном сам му пришао. Седео је на клупици под зеленом буквом. Био је висок, и сув. Имао је бројанице у рукама. Ја сам био млад монах. Пришао сам му, дубоко се поклонио и рекао: „Благослови, оче!“ Љубазно ми је одговорио: „Бог нека те благослови, чедо Христово!“ Рекох му: „Баћушка, сами сте; лепо вам је ту да се бавите умном молитвом“. Он одговори: „Луде немају молитву, а ето ми смо луде“. Било ме је срамота и нисам га смео даље питати, иако нисам разумео смисао његових речи. После сам већ разумео да смо ми стварно луде, јер не живимо како би требало, нити у мемо да служимо Богу. Осим старца **Израиља код нас** у манастиру су била још двојица који су одлазили Преподобном Серафиму: о. Савин и о. Серафим. Тим подвижницима сам управо и хтео да идем да живим крај њих, и успео сам да измолим то од Игумана и оставио сам економију. Међутим, Богу није било по вољи да тамо живим и кроз пола године вратили су ме на раније послушање, јер сам се разумевао у зидању; а за моју самовољу Господ ме је казнио, и у Руснику ми је назебла глава, тако да и дан данас патим од главобоље.

Тако треба кроз Игумана упознавати вољу Божију, а не по својој вољи започињати нешто.

Свако је потребан на свом месту; спасавамо се независно од положаја који заузимамо

274. Љубав Божија даје снаге да се сву ноћ молимо, али, ето, ја сам немоћан због моје главобоље и морам да се одморим. Ова болест ми је дата зато што сам био упоран у свом тражењу и отишао из економије у пустињу да бих имао више слободе за молитву; али, Господ је хтео да цео век проведем у манастиру и будем економ.

Два пута су ме поставили за зидара, једном за старијег економа, али ја сам одбио и за то ме је Господ казнио. После сам разумео да је свако потребан на свом месту и да се спасавамо независно од положаја који заузимамо.

Сећај се благодати Светог Духа, и старај се да је сачуваш

275. Када ме је Сабор манастирских старца поставио за економа на место о. Северијана, дошавши у келију, стао сам се молити:

„Господе, повераваш ми бригу о нашој великој обитељи, помози ми да добро обављам свој посао“.

У души сам добио одговор: „Сећај се благодати Светог Духа, и старај се да је сачуваш,,.

Болест и невоља смирују човека до крајности

276. Душа је моја тужна. Не могу због болести да служим Господу. Главобоља ме мучи, а благодати која побеђује болест немам. Када се благодат умножи, душа жели да страда. Таква је благодат била у Мученика и њихово тело се радовало заједно са душом док су их мучили за Господа Кога су волели. Ко је осетио ту благодат, тај зна ово, а ми треба да трпимо болести.

Болест и невоља смирују човека до крајности. Једном сам отишао болесном о. С. и упитао га: „Како живиш?“. А он је, од јада, уместо одговора само бацио камилавку на земљу. Рекох му: „Благодари Богу за болест, а ако не, тешко ћеш умирати. Прими схиму и благодат ће доћи, утешити те у невољи“.

Сутрадан, пошто су га постригли, опет сам дошао код њега и запитао: „Како ти је?“. И он ми је са радошћу одговорио: „Господ ми је дао благодат Своју као у Светом Крштењу“.

И од тада је лако носио своју болест и умро је с великим миром, јер сладост Духа Светог превазилази сву радост овога света.

Господ даје грешницима благодат Светог Духа и зато је и јака наша вера

277. Господ даје грешницима благодат Светог Духа и зато је и јака наша вера. Како да заблагодаримо Господу за Његову љубав коју свакодневно и сваког часа осећамо?

Упитао сам једног новопостриженог великосхимника, да ли је сачувао благодат коју је примио при постригу у схиму? Од тада је било прошло свега 12 дана. Одговорио ми је:

- Иако сам болестан, ипак осећам у души благодат Божију.

После десет дана поставио сам му исто питање и он ми је весела лица одговорио:

- Слава Богу, осећам милост Господњу.

Господ воли Своје људе, поготово умрле

278. Када је моја душа изгубила благодат, постао сам раздражљив, али душа се сетила смирења Христовог и жудела је за њим; и почео сам да се молим Богу да ми опрости и да ме очисти од гордог духа и дарује ми мир. И када је моја душа омрзла грех, Дух Свети ме је научио непрестаној молитви и љубави. Знао сам колико Господ воли Своје људе, поготову умрле, и сваке вечери сам проливао сузе за њих. Жао ми је што се људи лишвају тако милостивог Господа. Једном сам рекао духовнику:

“Жао ми је људи који се муче у аду и сваке ноћи плачем за њима, и моја душа толико пати да почињем да жалим и зле духове”.

Духовник ми рече да та молитва долази од благодати Божије.

Један подвижник ме је запито да ли плачем за своје грехе. Рекох му: „Да помало, али за умрле много суза проливам“. Тада ми рече: „Плачи за себе, а осталима ће се Господ смилovati. Тако је саветовао игуман Макарије“. Послушао сам га и отпочео тако да радим: престао сам да плачем за умрле, али тада су нестале и сузе за самог себе.

Ово сам испричао једном другом подвижнику који је имао дар суза. Он је волео да размишља о Спаситељевим Страдањима, о томе како је Господ, Цар славе толико много пострадао за нас, и сваког дана је проливао много суза. Њега сам упитао да ли се треба молити за умрле. Уздахнуо је и рекао: „Да је могућно ја бих све извео из ада и тек тада би се моја душа умирила и зарадовала“.

Изговарајући ово, рукама је направио покрет, као да скупља снопове по пољу и сузе су му текле из очију.

После тога наставио сам да се молим за умрле и сузе су се вратиле и много сам плакао молећи се за њих.

Оно што човек навикне, то ће и радити

279. Свој живот сам провео и у добру и у злу, и за ових шездесет година увидео сам колика је моћ навике. И ум и душа могу да стекну навиком. Оно што човек навикне, то ће и радити. Ако се навикнеш на грех, тада ћеш истрајно и тежити греху и демони ће ти у томе помагати; а ако се навикнеш на добро, Бог ће сарађивати са тобом Својом благодаћу.

Тако, ако се навикнеш да се постојано молиш, волиш ближње и за време молитве плачеш за цео свет, душа ће ти се отимати за молитву са сузама и љубављу. Ако навикнеш да дајеш милостињу, да будеш послушан, искрен приликом исповести свом духовном оцу, тако ћеш увек и радити, и тиме ћеш стећи мир у Богу.

Бог слуша молитву и даје души обиље суза

280. Душа која воли да осуђује људе, или која је непослушна, или неуздржљива, или која је оставила покајање - не може се избавити од ђаволских замки, нити се ослободити од рђавих помисли; а ако плаче за своје грехе и воли брата, Господ јој даје сузе за цели свет.

О Госпoде, дај ми сузе да би моја душа плакала од љубави према браћи дан и ноћ.

И ево, Бог слуша молитву и даје души обиље суза.

Наш Господ воли када ми, молећи се за људе, од љубави према њима проливамо сузе, и милостиво нас слуша.

Господ је близу грешних људи и брзо чује нашу молитву

281. Једном сам ишао пољем у село Колпину да бих на пошти предао новац који сам хтео да пошаљем за Св. Гору; путем је право на мене трчао бесан пас и када ми се сасвим приближио само сам рекао: „Госпoде, помилуј!“ И као да је тим речима нека сила одвукла пса на другу страну. Изгледало је као да је изненада наишао на нешто, тако је отрчао од мене и упутио се према Колпину. Тамо је многе изуједао и начинио велику штету и људима и животињама.

Од тада сам увидео колико је Господ близу нас грешних људи и како брзо чује нашу молитву.

Дух Божији учи љубави према свему

и душа страда са свим што постоји, воли чак и непријатеље

282. Једном сам без потребе ударио муву, и она се сирота вукла по земљи, онако повређена, са распрснутом утробом, а ја сам после тога три дана плакао због своје суровости према твари, и ни до данас нисам заборавио тај случај.

Другом приликом сам полио врелом водом следе мишеве који су се излегли на мом балкону. После сам опет пролио много суза због тога, и од тада више никада нисам повредио твар.

Једанпут сам, идући из манастира у Стари Русик, угледао на путу убијену и раскомадану змију, чији се сваки растргнути комад грчевито трзао. Мени се тада ражало на свеколику твар и на свако страдално биће, и много сам плакао пред Господом.

Дух Божији учи душу да воли све што живи, тако да ни листу које се зелени на дрвету неће да начини никакво зло нити ће цвет пољски згазити. Тако Дух Божији учи љубави према свему и душа страда заједно са свим што постоји, воли, чак, и непријатеље и сажалева чак и демоне који су отпали од добра.

Зато нам је Господ и заповедио да волимо непријатеље и Дух Божији даје нам снагу да их волимо, а ако смо слаби и нема љубави у нама, онда треба ватрено да молимо за то Господа и Његову Пречисту Мајку и све Светитеље, и Господ ће нам у свему помоћи. Када се Он дотакне душе све се у нама мења, душа постаје радосна јер је познала свог Творца и његово недостижно милосрђе.

Животиње су земља и не треба се умом везивати за земљу, него свим духовним моћима волети Господа

283. Има људи који су се везали за животиње и милују их, тепају им, разговарају са њима, а остављају љубав Божију, и кроз то губе љубав према браћи за коју је умро Христос у великим мукама. Животињама дај храну и не туци их, и то је довољно милости за њих од човека...

Душа које је познала Господа непрестано у страху и љубави стоји пред Њим и како је онда могућно везивати се за животиње? Ово значи да је човек заборавио заповест Христову о љубави према Богу свим срцем, свом душом и свом мишљу.

Животиње су земља и не треба се умом везати за земљу, него свим духовним моћима волети Господа, његову Пречисту Мајку, нашу Заступницу и Светитеље, и са страхопоштовањем стајати пред њима; они се моле за нас и жалосни су када пренебрегавамо заповести Божије.

Треба знати своју меру да не бисмо пре времена ослабили и били неспособни да вршимо своје послушање

284. Једном ми дође помисао да купим свежу рибу. Сопствених пара нисам имао, али је имао манастир, и могао сам да је купим, но нисам желео да нарушавам поредак свога живота. Помисао ме, међутим, није напустила и дошло је дотле да сам и у цркви, на Литургији, размишљао о риби. Тада сам схватио да је та помисао од ђавола и разумео, милошћу Божијом, да нам благодат помаже да једемо мало, а ђаво нас наводи на преједање и наслађивање храном.

Та помисао ме је мучила три дана и једва сам се избавио од ње молитвом и сузама. Тако је тешко борити се, чак, и против тако неважних помисли.

А на метоху ми се дешавало ово: једем до сита, а после два сата могао бих да поједем још толико. Станем да се измерим на вагу - кад

оно, ја за три дана добио четири килограма. И схватио сам да је то искушење: ми монаси треба да исушимо своје тело да не бисмо имали никаквих жеља које би ометале молитву. Сито тело смета да се човек чисто моли и Дух Божији не долази у прождрљивце. Ипак, треба знати своју меру поста да не бисмо пре времена ослабили и били неспособни да вршимо своје послушање. Знао сам једног послушника који је толико измождио себе постом и толико ослабио да је пре времена умро.

Господ ме је милостиво казнио и уразумио да никог не осуђујем

285. Сећам се, стајао сам једном у Покровском храму када је духовник, отац Н. читао Акатист. Гледајући га помислих: „Јеромонах је дебео и не може да врши дубоке поклоне“. Тог тренутка сам почео да метанишем и нешто ме је невидљиво ударило у крста. Хтео сам да викнем да ме придрже, али нисам могао од превеликог бола.

Тако ме је Господ милостиво казнио и уразумио да никог не осуђујем.

Плашиш се смрти зато што Ме мало волиш

286. Једном после молитве сео сам да размишљам о томе како не желим да умрем. Говорио сам: „Господе, видиш моје срце, нећу да умрем. Када човек дуго није видео своје родитеље он радосно иде к њима, али, ето, Господе, Тебе зна моја душа, па ипак није рада да умре“. И чуо сам одговор у души: „То је зато што Ме мало волиш“.

И стварно, мало волим Господа.

Ми често осуђујемо Бога и Његова дела уместо да се предајемо Његовој вољи

287. Отац Лазар ми је причао.

Један мужик је отишао у шуму по дрва. Када се уморио од рада легао је да се одмори испод једног великог храста и одоздо је посматрао гране дрвета и видео да на њима има много крупног жира. Помислио је: „Било би боље да на храсту расту бундеве“. С том мишљу је и задремао и одједном је пао жир и ударио га по устима. Тада мужик рече: „Погрешио сам. Бог је паметнији од мене и добро је што на храсту не расту бундеве него жир. Да је била бундева можда би ме, чак, и убила својом тежином“.

И ми исто тако често осуђујемо Бога за Његова дела уместо да се предајемо Његовој вољи. Ко се предао Његовој Светој вољи тај је спокојан. А ко жели да својим умом све појми, тај је неискусан у духовном животу. Да бисмо познали вољу Божију треба јој се покоравати. Тага

ће нас Господ Својом благошћу разумити и биће нам лако да живимо. Ако се човек покорава Богу осећаће радост на души па ма био и болестан и бедан, јер му је дух здрав и умом гледа Господа и у смирености духа воли Бога и од те љубави заборавља свет, а и ако се сећа света, љубав Божија га вуче да се до суза моли за њега.

Тако је пријатан пут Господњи за наш дух.

У свом животу много сам пута у тренутку невоље упитао Господа за савет и увек сам добио одговор

288. Недавно је избио пожар у келији Св. Стефана. Монах који је становао у њој био је за време пожара напољу и у намери да спаси неке ствари улетео је унутра и сам изгорео. Да се помолио Господу и рекао: „Госпode, хтео бих да спасем ту и ту ствар, дај ми да осетим могу ли то учинити или не“, Господ би га сигурно обавестио и рекао „иди“ ако је то добро, „не иди“ ако није. Господ је близу нас и Он нас љуби.

У свом животу много сам пута у тренутку невоље упитао Господа за савет и увек сам добио одговор. Овај израз љубави Божије не постижемо својим умом већ милошћу Божијом од благодати Светог Духа. Можда ће неко рећи да је ово могуће само Светитељима, али кажем вам да Господ воли и грешнике и даје им милост Своју само да би се одвратили од греха. Тада их Господ с великом радошћу прима у Своје наручје и приводи их Оцу и радују им се тада сва Небеса.

Душа која је познала Господа ничег се не боји осим греха

289. 14. септембра 1932. године на Светој Гори је био страпан земљотрес. Он се догодио увече у 9 сати за време бденија на Крстовдан. Стајао сам на хору близу исповедаонице о. настојатељ који је и сам стајао крај мене, испред исповедаонице. У исповедаоници су са таванице почели да падају цигле и малтер. Спочетка сам се мало уплашио, али сам се убрзо умирио и рекао настојатељу: „Ево милостиви Господ жели да се покајемо“. Погледали смо на монахе доле у храму и на оне на хору и видели смо да се мало ко уплашио. Свега је око шест људи изишло из цркве, док су остали остали на месту и бденије се наставило, тихо као да се ништа није догодило. Мислио сам: “Како је много благодати Светог Духа у монасима да и при оваквом земљотресу, када се тресао огромни манастирски храм, падао малтер, клатили се полилеји, кандила и свећњаци, и у звонари од јаких потреса зазвонила звона, чак и оно највеће, да су и онда они остали мирни”. Значи: Душа која је познала Господа ничег се не боји осим греха, поготову греха гордости. Она зна да нас Господ воли, а кад нас воли, чега се онда треба бојати. Милостиви Господ нам шаље савет: “Кајте се, децо моја и живите у љу-

бави, будите послушни и уздржљиви и научите се од Мене кротости и смирености, и наћи ћете мир у душама својим”.

Како је кротки Никола примио на себе злочин да би спасао друге

290. Једном сам ишао у српски манастир Хиландар. Придружио ми се о. Николај гостионичар нашег Тиваидског Скита. Ишли смо ноћу кроз зелену шуму; пут је био пријатан, наш разговор такође. Говорили смо о љубави према ближњима и о. Николај ми је испричао занимљив случај.

На југу Русије у близини Ростова радило је, у једној занатлијској задрузи, двадесет људи. Један од њих по имену Андреј био је врло рђаве нарави и понашања, тако да је било врло тешко живети са њим. А најмлађи од свих радника био је необично добар човек, волео је Бога и држао се заповести Господњих; звао се Никола. Када је Андреј учинио много зла и непријатности својим друговима ови се одлуче да га убију, али млади Никола није пристао на тај злочин већ их је убеђивао да то никако не чине. Међутим другови га нису послушали и убили су Андреју. Када је полиција чула за ово Никола, видевши невољу својих другова, рече им: „Сви ви имате жене и децу, а ја сам сам. Реците да сам га ја убио и ја ћу рећи исто; није ми тешко да идем на робију сам, али ако вас буду осудили патићете не само ви него и толико чланова ваших породица“. С почетка радници нису ништа одговорили, јер их је било стид пред Николом који им је саветовао да не убију човека; али, ипак Никола их је убедио и пристали су да кажу да је он убица.

На ислеђењу Никола је стварно изјавио да је убио Андреја. Питали су и остале и они су то исто рекли. Никола је имао тако кротко лице и смирену нарав и говорио мирно и тихо. Иследницима је изгледало невероватно да је такав човек убио и нико од судија није хтео то да верује, без обзира што је Никола говорио да је убица. Суд дуго није могао да донесе одлуку. Најзад заклеше Николу да им рекне истину. Овај им рече да ако обећају да неће гонити правога убицу да ће им казати истину. Судије обећаше и тада им Николини другови испричаше како је све било и како је Никола одлучио да прими на себе злочин да би остале спасао казне.

Из овога се види колику моћ има љубав према ближњима. Благодат Божија која је била у срцу младог Николе одражавала се и на његовом лицу, и утицала и на остале људе.

ОТАЦ ЈОВАН КРОНШТАТСКИ, ОТАЦ СТРАТОНИК - КАВКАСКИ ПУСТИЊАК И ДРУГИ ПОДВИЖНИЦИ

**Љубав о. Јована према Богу је велика:
он је сав у пламену љубави према Богу**

291. О. Јована сам видео у Кронштату док је служио Св. Литургију. Дивим се сили његових молитава све до сада. Прошло је отада 40 година и ја никада нисам видео некога да тако служи као он. Народ га је волео и сви су стајали са страхом Божијим. Није то чудо: Дух Свети вуче к Себи срца људска. Из Јеванђеља видимо колико је много народа ишло за Господом. Реч Господња привлачила је људе јер је говорена Духом Светим и зато је она слатка и пријатна за душу.

Када су Лука и Клеопа ишли у Емаус и на путу им пришао Господ и говорио са њима, њихова срца су горела љубављу према Богу. И о. Јован је имао у себи Духа Светог у изобиљу Који је грејао његову душу љубављу према Богу и дејствовао кроз њега и на друге људе. Видео сам како је народ трчао к њему да прими благослов и, примивши га, радовао се, јер је Дух Свети пријатан и даје души мир и радост.

Неки рђаво мисле о оцу Јовану и тиме жалосте Светог Духа Који је живео у њему, и живи и сада после његове смрти. Они говоре да је он био богат и да се лепо одевао. Али не знају да онеме у коме живи Дух Свети богатство не може ништа да нашкоди, јер је душа њихова сва у Богу и од Бога се изменила и заборавила своје богатство и спољашњост. Срећни су људи који воле о. Јована, јер ће се он молити за њих. Његова љубав према Богу је велика; он је сав у пламену љубави.

О велики оче Јоване, молитвениче наш, благодарим Богу што сам те видео, благодарим и теби, пастиру добри и свети, јер сам због твојих молитава оставио свет и дошао на Свету Гору Атонску где сам примио велику милост од Бога. И сада пишем, радујући се, што ми је Господ дао да познам живот и подвиг доброг пастира.

Велики је подвиг - живети са младом женом и не дотицати је се. То могу само они који јасно осећају у себи присуство Духа Светог. Он је сладостан и побеђује љубав вољене жене. Многи Свети су се бојали

близине жена, а отац Јован је и међу женама имао Духа Светог, Чија сладост надмашује телесну љубав.

О. Јован је био толико смирен да није губио благодат Светог Духа и зато је толико много волео народ и приводио ум људски Богу.

Видиш ли у њему силу Духа Светог! Када читаш његову књигу "Мој живот у Христу" душа осећа у његовим речима силу благодати Божије. Кажеш да је читаш и ништа не осећаш. Није ли то зато што си горд? А благодат не долази у горда срца.

О оче Јоване, ти сада живиш на Небу и гледаш Господа Кога је заволела душа твоја још овде на земљи; молим те: моли се за нас да бисмо и ми заволели Господа и принели Му покајање коме се радује Бог.

О добри и свети пастиру, као орао који високо лети уздигао си се над великом Русијом и видео потребе народа са висине на коју те је уздигао Свети Дух Који живи у теби. Силом Духа Светог привукао си народ Богу и људи, слушајући реч Божију из уста твојих, плакали су и горко се кајали.

О велики и добри пастиру, иако си умро телом, дух је твој са нама и, стојећи пред Богом, Духом Светим видиш нас са Неба.

Смирено те поштујемо.

Отац Стратоник - духовни орао међу монасима

292. Два пута је посетио Свету Гору кавкаски пустињак о. Стратоник. Родом је био из Харковске губерније; у свету је био трговац, имао своју радњу, имао је и децу. И његова душа је запламсала жаром покајања и он је оставио породицу и имање и удаљио се на Кавказ.

Био је то диван човек. Од самог сусрета са њим, душу је обузимао трепет. Очи су му увек биле пуне суза. Када је говорио о Богу чинио је то са много осећања и смирености. Сви који би га слушали, осећали би радост и утеху. Реч је његова била силна, прожета страхом Божијим и љубављу; стварно је био као орао међу монасима. Од дружења са њим људи су се мењали душом и, видећи његов свети живот, смиријавали се. Својим речима је прекивао душе и многе пале подигао. Слушајући га, душа је заборављала земљу и силно се отимала Богу.

Растом је био једва виши од средњег; лице му је било пријатно, коса тамна; са свима је био љубазан. Кавкаски подвижници су га поштовали, и с правом. Подносио је тешке подвиге; трпео врућину и хладноћу; зими је ишао бос, страдајући из љубави Божије; из његових уста се никад није чуло роптање на Бога, његова се душа била предала вољи Божијој и с радошћу носила све невоље. Проповедао је огњено покајање и многе је од тешког унија привео усрдном подвигу. У његовим речима јасно се осећала благодат Божија и она је препорођала ум људски и одвајала га од земље.

Једном су га кавкаски подвижници одвели једном умоболнику. Када га је о. Стратоник видео, од велике љубави је заплакао и рекао: „О бедно створење Божије, како се мучиш од демона“. И затим га је прекрстио и рекао: „Нека те исцели Господ Исус Христос!“. Болесник је одједном постао здрав. Таква је била сила вере и молитве овог светог човека.

О дивни љубитељу плача, драги наш оче Стратониче, где обитаваш сада? Дођи к нама и начинићемо ти келију на високој гори и гледаћемо на твој свети живот и сваки према својим моћима подражавати твоје великом подвигу. Време твојих суза, оче, прошло је. Сада на Небу слушаш песме Херувима и видиш славу Господњу Кога је заволела душа твоја још на земљи и, стремећи Њему, предавала се покајничком плачу. Господ воли људе и дао им је плач да би се њихова душа умила у тој води и чиста почела да сазрцава Господа у духу љубави и страхопоштовања.

О. Стратоник је још говорио да ће доћи време када ће се монаси спасавати у световњачком оделу.

Пост и уздржање, и бдења и усамљивања и други подвизи помажу, али главна је сила у смирењу

293. Свим силама треба до краја живота чувати прву ревност јер су је многи изгубили и нису је више никад повратили. Зато је потребно непрестано се сећати смрти и, ако је душа и делимично спремна на смрт, она се више не боји ње, већ јој прилази са смиреношћу и покајањем и заборавља све светско и чува ум нерасејаним и усрдно се моли.

Ко се сећа смрти, свет га неће преварити. Тај љуби ближње па чак и непријатеље, послушан је, уздржљив. Кроз ово се чува мир у души и долази благодат Светог Духа. А када будеш Духом Светим познао Бога тада ће се душа твоја наслађивати Господом и заволећеш га и увек ћеш имати на уму сладост Духа Светога. Ово је заиста храна небесна.

О овоме смо много говорили са великим подвижником о. Стратоником. Причао ми је да је на Кавказу срео седам људи који су осетили благодат Светог Духа, али неки од њих нису знали пут Господњи нити како Господ васпитава душу и стога су касније ослабили у ревности. О томе се говори и у Светом Писму и код Светих Отаца, али много треба проживети да би се све то опитом дознало.

У почетку, када човек почне да служи Господу, Господ Својом благодаћу даје души силу да ревнује за добро и све бива лако и угодно човеку; и када душа осети то у себи, она по својој неопитности мисли: „Тако ћу ја целог века ревновати“. И стога се узноси над оним који лењо проводе живот и почиње да их осуђује; тако човек губи благодат ко-

ја му је помагала да врши заповести Божије. Душа не разуме шта се то одједном догодило у њој: било је све тако добро, а сада је све тешко чак, и жеље за молитвом нема. Но не треба се плашити: то само Господ милостиво васпитава душу.

Чим се душа погорди над братом, тог тренутка долази лоша мишао, неугодна Богу. А ако се душа смири, благодат неће отићи, ако пак не, доћи ће неко мало искушење да би се душа смирила. Ако се ни тада не смири, отпочеће борба са блудним жељама. Ако се ни тада не смири, пашће у грех. Ако ни то не помогне, доћи ће веће искушење и тежи грех. И то ће мучење трајати све док се душа не понизи; тада ће отићи искушење, и ако смо се много понизили доћи ће умилење и мир, и све непријатно ће ишчезнути.

Тако се свака духовна борба прекраћује смирењем. Баволи су пали због гордости и нас вуку у исту пропаст. Они нас хвале, и ако душа прими похвалу, благодат одступа од ње све док се она не покаје. Тако се душа целог живота учи Христовом смирењу и све док га не задобије мучиће је рђаве помисли. А смирена душа налази мир и покој о коме говори Господ (Јн. 14, 27).

Пост и уздржање, и бдења и усамљивање и други подвизи помажу, али главна је сила у смирености. Марија Египћанка је за годину дана исушила тело, али се са помислима борила седамнаест година.

Смирењу се нећеш одмах научити.

Зато Господ говори: „Научите се од Мене смирењу и кротости“. Да бисмо нешто научили потребно је времена. Има људи који су остарили вршећи подвиге, али смирењу се нису научили и не могу да разумеју зашто им није добро, зашто немају мира ни радости у души.

Оковаћу уста своја ћутањем и певаћу душом песму Богу моме

294. Данас ми је дошао отац Т. (пустињак). Знао сам да је тај старац подвижник и мислио сам да воли да говори о Богу. Дуго сам разговарао са њим и онда сам га замолио да ми каже нешто што би ми помогло да исправим своје грешке. Мало је поћутао а затим ми рекао:

„Код тебе је гордост видљива... Зашто тако много говориш о Богу? Светитељи су љубав Божију скривали у себи а волели да говоре о плачу“.

Оче Т., смирио си моју душу која воли Творца.

Воли душа моја Господа и како ћу сакрити тај огањ који греје душу моју?

Како ћу сакрити милост Господњу, којом је очарана душа моја?

Како да заборавим милости Господње кроз које сам познао Бога?

Како могу да не говорим о Њему, када је моја душа обузета Њиме?

Како да ћутим о Богу када је мој дух разбуктан љубављу према Њему и дан и ноћ. И зар сам ја противник плача?

Зашто си ми, оче, пребацио што много говорим о Богу?

Душа Га моја љуби, и како да сакријем љубав Господњу према мени грешном?

Достојан сам вечних мука, а Он ме је потражио и дао ми Своју благодат која се не може сакрити у души.

Зар ниси разумео да те волим и да сам ти говорио о Богу, мислећи да и твоја душа воли Бога и да је загрејана љубављу Божијом?

А шта да кажем својој души? Сакриј речи Господње у себи. Али гле, о томе знају сва Небеса и питају ме: зашто си сакрио милост Господњу и ниси говорио о њој људима, да би сви волели Бога и нашли мир у Њему?

Ево Господ нас све милостиво зове: „*Дођише к Мени сви уморни и најтоварени, и Ја ћу вас одморити*“.

Душа моја зна тај мир у Богу и зато што волим Бога и браћу, говорим о милосрђу Божијем.

Мислио сам да се и твоја душа радује у Богу као моја, али ти си смирио моју душу рекавши: Зашто много говориш о Богу?

Али ето, истину пишем: Господ је наш милостив и Он опрашта људима грехе њихове.

Оковаћу уста своја ћутањем и певаћу душом песму Богу моме, да би се радовао Господ наш јер нас Он неизмерно воли и пролио је Крв Своју за нас и дао нам Духа Светог.

Путем плача ишли су к Теби сви Свети

295. О. Касијан је говорио да се јеретици неће спасти; Ја то не знам; верујем само у Православну Цркву: у Њој је радост и спасење у Христовом смирењу.

Благодарим Ти, Боже Створитељу мој, што си милостиво смирио моју душу и открио ми пут којим су ишли Твоји Светитељи. Ти волиш оне који плачу и путем плача ишли су Теби сви Свети. Ти волиш смирење и Својом благодаћу учиш их још већем смирењу и љубави, чега се боје наши непријатељи демони. Ти се радујеш Господе смиреној души; дај ми, Господе, да идем Теби путем Светитеља Твојих, путем смиреног плача који си нам Ти показао.

Болесни монах

296. Код нас у Манастиру је био један послушник који је берући маслине, пао са дрвета и одузеле су му се ноге. Док је лежао у болни-

ци у Преображенском блоку умро је један монах у суседној постели. Болничар је почео да припрема тело мртваца за погреб и замолио болесног послушника да му придржи иглу. Овај му одговори: „Зашто ме узнемираваш,? Али, после ових речи његова душа је постала неспокојна и молио је да му доведу духовника да се исповеди.

Мудри ће разумети зашто се монах узнемирио, а немудри ће рећи да је то ситница.

Послушност је лаки пут у Царство Небеско

297. 1. јула 1932. године дошао је к мени о. Пантелејмон из манастира Стари Русик. Питао сам га како живи и он ми радосно одговори:

- Веома сам срећан.

- Зашто се радујеш? - упитах га.

- Сва ме браћа воле.

- А зашто?

- Па ето, све их слушам кад год ме некуд пошаљу - рече он.

Помислих: „Баш је лак пут у Царство Божије. Он је нашао мир кроз послушност коју је вршио ради Бога и зато што му је и лепо на души“.

Треба имати чврсту веру да је у нашој Цркви све установљено Духом Светим

и тада човек по својој вери прима благодат од Господа

298. Јеромонах о. И. ми је причао да један наш монах великосхимник никако не може да умре. Говорили су му: „Ниси исповедио своје грехе и зато не можеш да умреш“. Он им је говорио: „Два пута сам се исповедио, али мислим да ми греси нису опроштени; хтео бих да се исповедим код о. игумана Макарија“. По његовој жељи тако је и учињено: дошао је из Манастира игуман, исповедио великосхимника и тада је овај спокојно и у миру издахнуо.

Јеромонах о. И. ме је упитао зашто је то тако било, а ја му одговорих да иако се онај исповедио, није веровао да су му греси опроштени, и због тога, односно због његовог неверја, тако је и било. Но, треба имати чврсту веру да је у нашој Цркви све установљено Духом Светим, и тада човек по својој вери прима благодат од Господа.

МЛАДИ МОНАХ СВЕТОГА ЖИВОТА

За тридесет година живота није никада никог увредио

299. Благодарим Ти, Господе, што си ми данас послао Твог слугу, овог младих монаха. Име ћу његово прећутати да се не би погордио и тиме обезвредио његов свети живот. Тај млади калуђер, разговарајући са мном о љубави, рече ми да за тридесет година свога живота није никада никог увредио. Погледао сам га и моја се душа смирила пред њим до праха. У детињству је још заволео Бога и, сазрцавајући духом Господа, није се усуђивао никог да ражалости и зато га је Господ сачувао од греха.

Мислим да ће због тих људи Бог чувати овај свет, јер су они веома мили Богу, и Бог увек слуша Своје смирене слуге и сви ми уживамо плодове добра, захваљујући њиховим молитвама.

Благодарим Ти, Господе, што си ми показао слугу Свога. И колико је још светих људи које не знамо, али духом осећамо када нам се приближе и испуњавамо се смиреним духом Христовим. Дух Свети живи у Светим људима и душа осећа Његов долазак. О Господе, дај да сви људи буду слични овом младом монаху. Сав би се свет украсио славом, јер би благодат Божија била обилна у свету. Дух Свети даје души да позна љубав Божију и љубав према људима. Он учи душу кротости и смирењу и она је спокојна у Богу и заборавља све жалости овога света, јер јој Дух Свети даје утеху. Душе Светих осећају Духа Светог још на земљи. То и јесте Царство Божије које је *унушра* у нама као што је рекао Господ.

Боголиконост душе

300. Данас смо са Оцем Н. говорили о боголиконости душе.

Она је стварно боголика, јер ју је Сам Господ украсио том особином зато што је воли. Треба да је чувамо; а она се чува баш том самом боголикошћу коју је Господ дао души.

Љубав Господња

301. Када се Господ после Васкрсења јавио ученицима и обратио се апостоли Петру, Он га није укорио због његовог одрицања, већ га је благо упитао: *“Волиш ли Ме?”* (Јн. 21, 15). Те миле речи очинске љубави Господње упућују нас да и ми тако поступамо са људима када нас чиме увреде. У томе се и састоји божанствена и човеку недостижна величина Христова, а познаје се само Духом Светим.

Слава Господу и Његовом милосрђу што нас поучава Духом Светим, иначе не бисмо знали какав је наш Господ.

ОРАО И ПЕТАО

Духован човек је сличан орлу, а недухован - петлу

302. Орао је летео у висине, наслађивао се лепотом света и мислио: „Прелећем велика пространства и видим брда и долине, реке и мора, лугове и шуме; видим многе зверове и птице, градове и села и како живе људи; а ето петлао ништа не зна осим свог дворишта где види само мали број људи и животиња; одлетећу к њему и испричаћу му о животу света“.

И орао је слетео на кров сеоске куће и видео како се петлао шепури и шета међу својим кокошкама и помислио: „Изгледа да је он задовољан својом судбином; но ипак испричаћу му о ономе што ја знам“.

И почео је орао да прича петлу о лепоти и богатству земље. Петлао га је спочетка пажљиво слушао, али ништа није разумевао. Када је орао то видео, ражалостио се и било му је тешко да говори и даље. А петлао, пошто није разумео што му је орао говорио, постаде тужан и чак више не хтеде да слуша орла. И тако је сваки од њих и даље остао задовољан својом судбином.

Нешто слично се догађа и кад човек разговара са неуким, или још пре када духовни говори са недуховним. Духован је сличан орлу, а недухован петлу; ум духовног се и дан и ноћ поучава Закону Господњем и молитвом се уздиже до Бога, док је ум недуховног везан за земљу или је занет помислима. Душа духовног се наслађује миром, а душа недуховног је празна и расејана. Духовни као орао лети високо и душом осећа Бога и види цео свет чак и када се моли у ноћном мраку, док се недуховни радује славољубљу, или богатству, или тражи телесних наслада. И када се духовни сретне са недуховним, обома је тешко и тужно да опште један с другим.

РАЗГОВОР СА ДЕЦОМ

Плачем, децо, за свет

и за свим народима Божијим тугујем

Дечица трче по луговима, беру цвеће, певају и радују се, јер их весели благодат Божија. Када угледаше монаха, рекоше:

- Погледај, Господ је украсио небо звездама и земљу рекама и вртовима; орлови високо лете под облацима и наслађују се лепотом природе; птице радосно певају у шумама и по пољима, а ти, калуђер, седиш у келији и не видиш сву ту лепоту Божију. Седиш и плачеш. Зашто плачеш у својој маленој келији када сунце сија, када је свет толико леп и када свуда на земљи влада радост?

Тако су деца питала монаха, но он им је одговорио:

- Децо, ви не разумете моје сузе. Душа моја плаче за вама, јер не знате Бога Који је створио сву ову красоту. Моја Га душа познаје и желим вама то исто, и зато тугујем до суза и молим Бога за вас, да бисте и ви познали Бога Духом Светим.

- Шта то значи познати Бога Духом Светим?

- Умом је, децо, немогуће познати Господа. Али, читајте Свето Писмо у којем живи благодат и она ће вас радовати и познаћете Господа, и служићете Му дан и ноћ. Када будете познали Господа, нестаће жеље да гледате овај свет, већ ће душа тежити да види славу Господњу на Небу.

- Али, нама се допада цвеће, и волимо да се шетамо и смејемо.

- Волите да се шетате и берете цвеће, да певате и слушате песму птица, али на Небу је лепше од свега тога - тамо живи Господ са Анђелима Својим и Светитељима. И тамо је радост, и тамо се певају песме, али друкчије, лепше, и када душа чује те песме, не може их никада забравити и више је не привлаче земаљске песме.

- Ипак ми волимо да певамо.

- Појте, децо, Господу Духом Светим; појте му у смирености и љубави.

- А зашто плачеш, то не разумемо?

- Плачем за вама, дечице. Гледајући вас, жао ми вас је и молим Господа да вас чува да бисте познали свог Творца и Господа. Гледам вас и, гле, ви сте слични Младенцу Христу и желео бих да никада не изгубите ту доброту Божију коју сада имате у себи, како не бисте, када одрастете, постали слични ђаволу. Хтео бих да увек будете слични Сину

Пречисте Мајке Божије. То вам ето жели душа моја. Зато се молим Богу. Жао ми је све деце на свету и зато плачем за сву невину децу и за све сирочиће. Плачем, децо, за свет и за свим народима Божијим тугујем.

Господе, пошљи милост Своју деци земље коју волиш, и дај им да Те познају Духом Светим и научи их да Те славе.

Са сузама Те молим, услиши моју молитву и дај свима да познају славу Твоју Духом Светим.

Када смо у љубави Божијој, онда се бојимо греха

и на души је тада мирно

303. - Децо, волите Бога као што Га воле Анђели небесни.

- Никада нисмо видели Бога, како Га онда можемо волети?

- Дечице моја мила, мислите увек на Бога, сећајте се да вас Он воли и да вам је дао живот зато да бисте вечно живели са Њим и наслађивали се љубављу Његовом.

- Како ћемо знати да нас Бог воли?

- По плодовима, дечице, познаћете љубав: када смо у љубави Божијој, онда се бојимо греха и на души је тада мирно и радосно и хоћемо да све време мислимо на Бога и да Му се молимо и у души су добре мисли.

- Како ћемо знати какву мисли живе у нама и које су од њих добре, а које рђаве?

- Да бисте распознавали добре мисли од рђавих треба држати ум свој чистим у Богу.

- Не разумемо како можемо држати ум у Богу када нисмо никада видели Бога и не познајемо Га; и шта значи: чист ум?

- Дечице, мислите да вас Бог види, иако Га ви не видите. Тако ћете увек ходити пред Лицем Господњим. Иако је то мала љубав, али ако се будете држали овог савета, он ће вас привести већој љубави и тада ћете Духом Светим познати све што вам говорим, а што сада још не разумете.

ПОДВИЖНИЧКЕ МИСЛИ, САВЕТИ И РАЗМАТРАЊА

**Да ме Господ није као добри Пастир уразумљивао
ђаво би ме прогутао**

304. Моје су мисли плод дугогодишњег искуства. Милости Божије биле су са мном без престанка. Да ме Господ није као добри Пастир уразумљивао ђаво би ме прогутао.

Пишем о милостима Господњим и лако ми је да пишем, јер душа моја познаје Господа Духом Светим и зна како Он много воли човека. По обиљу своје љубави Он се и не опомиње грехова наших.

Дух мој ненаситно жели да се моли за то, да пише о томе или да говори о Богу, а о светским стварима не жели да слуша.

**Ако си у недоумици учини три метаније
и помоли се Богу да те уразуми**

305. Ако говориш или пишеш о Богу, онда се моли и тражи од Господа помоћ и савет, и Господ ће, заједно са тобом, радити и уразумљивати те. Ако си у недоумици учини три метаније и реци: "Господе, Ти видиш, Милостиви, душа је моја у недоумици и бојим се да ћу погрешити. Уразуми ме Господе". И Господ ће Те неизоставно уразумити јер је Он сасвим близу нас. Ако посумњаш нећеш примити што тражиш. Тако је Господ рекао Петру: *Зашто си њосумњао, маловерни?* (Мт. 14, 31), када је овај почео да се топи у таласима. Слично се догађа и са душом када посумња. Она почиње да се утапа у рђаве помисли.

Господе, дај нам пуну веру у Тебе Духом Светим.

**Милостиви Господ неће да наша душа буде смушена
и јавља нам шта треба чинити а шта не**

306. Кома није дано да поучава, а ипак поучава, тај вређа величанство Божије.

Има људи, чак и великих људи, који када су у недоумици не питају Господа; а треба искрено рећи: "Господе, ја сам човек грешан и не разумем како би требало да поступим, него Ти, Милостиви, уразуми ме како треба да поступим". А Милостиви Господ неће да наша душа буде смушена ђаволом и јавља нам шта треба чинити а шта не.

Богопознања - никад доста!

307. Када много знамо, захвалимо Господу за то. Али, има једно знање којег никада није доста; наиме треба да у души има плода Духа Светог, макар и једно зрнце, које ће у своје време израсти и донети обилан плод.

Добро је учити се Закону Господњем дан и ноћ

308. Пишем и лако ми је то да радим, јер душа моја познаје Господа. Али је боље молити се без расејаности јер је молитва драгоценија од свега осталог. Но, душа нема снаге да се без престанка пламено моли и стога јој треба с времена на време давати да одахне од молитвеног труда; тада се може читати, или размишљати или писати о Богу, коме већ како Господ да жељу.

Добро је учити се Закону Господњем дан и ноћ. Кроз то душа налази мир у Богу и Господ обузима читаву душу, и тада за њу не постоји ништа осим Бога.

Када је душа у Богу, она потпуно заборавља свет и сазрцава Бога. Али долази и време када Господ Својом благодаћу подиже душу да се моли за цео свет; понекад и само за једног појединца. Када и како Господ налази за потребно.

Но, да би се сазнале тајне Божије, треба усрдно просити од Господа смирени дух и тада ћемо их познати Духом Светим.

Господ слуша наше молитве и прима их

309. Када неки народ падне у невољу и душа заплаче пред Богом за њега, знај да ће бити помилован. Зато се и Дух Свети дотакао душе и дао јој молитву за ближње да би они били помиловани. Тако милостиви Господ воли створења Своја.

Можда ће се неко упитати: како се могу молити за цео свет када се не могу ни за самог себе молити. Но тако говоре они који нису познали да Господ слуша наше молитве и прима их.

Моли се просто као дете и Господ ће услишити твоју молитву, јер је Господ наш до те мере милостиви Отац да ми то не можемо ни схватити, нити замислити, све док нам Дух Свети не открије Његову велику љубав.

Господ бира молитвеника за цео свет

310. Ко воли оне који се пате, томе Господ даје пламену молитву за људе. Они се са сузама моле за народ који воле и за којим тугују, но та је туга угодна Богу.

Господ бира молитвенике за цео свет. Кијевском подвижнику Партенију који је желео да зна шта значи бити монах-схимник Мајка Божија је рекла: "Схимник - то је молитвеник за цео свет".

**Када дође жеља да се молимо Богу за некога,
то значи да Сам Господ хоће да помиљује ту душу**

311. Господ хоће све да спаси и по благодати Својој зове цео свет. Господ не одузима од душе способност да слободно одлучује, али је Својом благодаћу упућује на добро и вуче Својој љубави. И када Господ хоће неког да спасе, Он даје другима жељу да се моле за тог човека и Сам помаже такву молитву. Зато треба знати да када дође жеља да се молимо Богу за некога, то значи да Сам Господ хоће да помиљује ту душу и милостиво слуша твоје молитве. Међутим, не треба мешати жељу за молитвом, која долази по Божијем надахнућу, са жељом која се рађа од твоје пристрасности према особи за коју се молиш.

Када молитва тече од чисте састрадалне бриге за живима или умрлима, тада у њој нема пристрасности. Душа у оваквој молитви тугује због њега и усрдно се моли, и то је знак Божије милости.

Треба се молити за друге, када душа осети потребу

312. Моја је душа осетила велику милост Божију и на себи и на онима за које се молила; и разумео сам да када Господ даје човеку да се брине за неког и да се моли за њега, то значи да Господ жели да спаси тога човека. Када год овако шта осетимо, треба се молити, јер Господ због тебе хоће њега да помиљује. Господ ће те услишити и ти ћеш прославити Бога.

Састрадавати са онима који у невољи

313. Свака мати када сазна да су јој деца у невољи, тешко страда и понекад, чак, и умире. И ја сам нешто слично доживео. Једном сам видео како је балван клизио великом брзином низ низбрдицу према неком човеку. Видео сам то, али од страха нисам имао гласа да му викнем: „Склони се!“ У мени је срце заплакало од бола и дрво се некако задржало за нешто. Тај ми је човек био стран: нисам га познавао, а да ми је био неки род, чини ми се да бих умро од страха.

**Када душа смиреног човека тугује и брине за неког,
Господ ће је неизоставно услишити**

314. Молитва гордељивца није угодна Богу. Када душа смиреног човека тугује и брине за неког, Господ ће је неизоставно услишити. Један старац јеросхимонах који је живео у подножју Атона, видео је како се молитве монаха дижу к Небу, и ја се томе не чудим.

Тај исти старац када је био дете и видео колико му је отац брижан због велике суше и у страху да ће изгубити сву летину, отишао је у бапту и почео да се моли: „Господе, Ти си милостив, Ти си нас створио, Ти нас све храниш и одеваш; Ти видиш, Господе, како је жалостан мој отац што нема кише, зато пошљи кишу на земљу!“

И навукоше се облаци и паде киша и накваси земљу.

А један старац, који је живео на мору у близини пристаништа, причао ми је: „Једне мрачне ноћи пристаниште је било пуно рибара. Ускоро се дигла јака бура. Чамци су почели да ударају један у други. Људи су покушали да их привежу, али то је било немогуће по том страшном мраку и бури. Све се помешало. Рибари су почели да вичу и било је страшно човеку да слуша запомагање тих преплашених људи. Зажалио сам за њима и са сузама почео да се молим:

„Господе, укроти буру, утишај таласе, сажали се на Своје људе који су у невољи и спаси их“. И убрзо бура је престала, море се смирило, а умирени људи почели су да благодаре Богу.

**Господ чини чуда и на молитву грешника,
само ако се његова душа смири**

315. Раније сам мислио да Господ чини чуда само за молитве Светитеља, а сада сам увидео да Господ чини чуда и на молитву грешника, само ако се његова душа смири, јер када се човек научи смирености Господ слуша његове молитве. Многи из незнања говоре да је тај и тај Светитељ учинио неко чудо, али ја сам увидео да је то учинио Дух Свети Који живи у њему. Господ хоће да се сви спасемо и будемо вечно са Њим и зато слуша молитве и грешног човека.

Господе, дај им Дух Свој Свети да би Те Њиме познали!

316. За све оне који су тражили да се молим за њих, то чиним овако: „Господе, дај им Дух Свој Свети да би Те Њиме познали“.

Дух Свети, нас православне Хришћане, учи богопознању

317. Господ безмерно воли нас грешнике и даје човеку Духа Светога, и душа Духом Светим зна Бога и блаженствује у Њему, благодари Му и љуби Га, и од велике радости жали цео свет, и силно жели да сви људи познају Бога, јер и Сам Господ то свима жели. Али, ово је истински могуће, чак и у малој мери, само уз помоћ благодати. А без благодати човек је сличан скоту.

О, како ми је жао људи који не познају Бога! А ми, православни Хришћани, срећни смо јер знамо Бога. Научио нас је Дух Свети.

Он нас учи да волимо и непријатеље.

**Ко је познао Господа Духом Светим,
тај се моли и дан и ноћ**

318. Човек све док не зна за боље, задовољан је оним малим што има... Зато често сиромашни сељак је задовољан ако има хране и одела, и благодаран је Богу за то. Али, учен човек није задовољан таквим животом, већ тражи простора за свој умни живот.

То исто бива и у духовном животу. Ко није познао благодат Светог Духа сличан је петлу који не зна за орловски лет у висину, не разуме сладост умилења и љубав Божију. Он зна Бога из природе или Светог Писма; он се задовољава манастирским правилом као што је и питао задовољан својим двориштем и не жали што није орао.

Али, ко је познао Господа Духом Светим, тај се моли и дан и ноћ, јер га благодат Светог Духа вуче да воли Господа и од сладости љубави Божије лако трпи све невоље на земљи и његова душа непрестано тугује само за Господом и увек тражи благодат Светог Духа.

Ко се правилно моли, у његовој души биће мир Божији

319. Ко хоће да се непрестано моли, нека у свему буде умерен и послушан старцу коме служи. Он треба чисто да се исповеда и да мисли како и његовим старцем и духовником управља Господ Својом благодаћу. Онда неће помишљати рђаво о њима. Таквог ће човека за његову свету послушност благодат поучавати путем благих мисли и он ће напредовати у Христовом смирењу. А ако помисли да му нису потребни ничији савети, и напусти дато му послушање, постаће раздражљив, и не само да неће напредовати, него ће још и молитву изгубити.

Да бисмо сачували молитву треба волети оне који нас вређају и молити се све док се душа не измири са њима и тада ће нам Господ даровати непрестану молитву, јер је Он даје онима који се моле за своје непријатеље.

У молитви је учитељ Сам Господ, али треба смиравати своју душу. Ко се правилно моли у његовој ће души бити мир Божији. У молитвеника треба да је срце благо настројено према свој твари. Молитвеник све воли и свакога жали, јер га је благодат Духа Светог научила љубави.

Молитва је дар Духа Светога

320. Молитва је дар Духа Светога. Демони се свим силама старају да нас одвуку од молитве и сећања на Бога. Но душа која воли Бога чезне за Њим и искрено Му се моли: „Тугује моја душа за Тобом и са сузама Те тражим“.

Уколико се будеш више смирио,

утолико ћеш већи дар примити од Бога

321. У правих молитвеника срце се моли без присиљавања са своје стране јер је благодат та која се моли у срцу. Али ти смируј себе што боље можеш; држи ум свој у срцу и у аду. Уколико се будеш више смирио, утолико ћеш већи дар примити од Бога.

Да бисмо пребивали у Богу

будимо задовољни оним што имамо

322. Слава милосрђу Господњем што даје нама грешницима да будемо у Богу.

Да бисмо пребивали у Њему будимо задовољни оним што имамо, макар да и ничег немамо. Будимо задовољни и благодаримо Богу што ничег немамо.

Буди задовољан што служиш Богу и Он ће те поставити тамо где су Светитељи.

Ко хоће да воли Господа

тај треба да воли и непријатеље и да буде незлобив

323. Ко хоће да воли Господа тај треба да воли и непријатеље и да буде незлобив; тада ће му Господ дати радост да Га непрестано прославља и дан и ноћ, и ум ће његов заборавити свет, а и ако га се буде се тио то ће бити зато да би се усрдно молио за њега. Тако су живели сви Свети људи јер Дух Божији учи душу да се моли за све.

Дух Свети нас учи да волимо Бога,

а онај ко воли Бога држи заповести Божије

324. Дух Свети нас учи да волимо Бога, а љубав држи заповести. Господ је рекао: *Ко Ме љуби, држаће заповести Моје* (Јн. 14, 15-23). Да је Адам волео Господа као што Га је волела Пресвета Богородица и он би извршио заповест. Из искуства знамо да онај који воли Бога у њега је ум руковођен благодаћу Божијом и он добро види све ђаволске сплетке. Када Господ утеши душу, она се више не бори са демонима, већ само сазрцава јединога Господа.

Свака заповест Божија, доноси радост и срећу

325. Они који су послушни закону Божијем знају како су добре све заповести Господње. Узми коју било заповест, свака доноси радост и срећу. Узми прву - љубити Бога. Ако будеш мислио да нас Господ воли за то ћеш примити мир. Узми другу - љубити ближње. Ако будеш мислио да Господ љуби Своје и да у њима живи Дух Свети, твоја ће се душа наслађивати законом Божијим. И трудићеш се у њему дан и ноћ, и биће ти дато да распознајеш добро од зла.

Без Бога не можемо чинити ништа

326. Када Господ хоће да утеши тужну душу Он јој даје радост, сузе, умилење и мир душевни и телесни, а понекад и Сам се јавља души.

Апостоли су видели Господа у слави када се преобразио на Тавору, а после су се, за време Његовог Страдања, разбежали. Ето тако је

немоћан човек. Заиста он је земља, и то грешна земља. Зато је Господ и рекао: *Без Мене не можете чинити ништа*. Тако и јесте. Када је у нама благодат, тада смо стварно смирени, мудри, послушни, кротки, испуњени љубављу и према Богу и према људима, а када изгубимо благодат сушимо се као лоза одсечена од чокота.

Ко не љуби ближњег за којег је Господ умро у великим мукама, тај је отпао од Чокота (од Господа), а ко се бори са грехом, томе помаже Господ.

У немоћи, Божија милост чува човека

327. Човек је понекад толико немоћан да нема снаге да отера од себе чак ни муху, нити, пак, од своје душе рђаве мисли. Али, и при тој немоћи, Божија милост чува човека и он је без рђавих мисли и једино је Бог у његовој души, уму и свуда.

Ко воли Бога, тај благодари Богу за све

328. Човек је сам по себи немоћан као пољски цвет којег свако воли али и гази ногама. Тако је и с човеком: понекад је у части, а понекад у понижењу. Али ко воли Бога тај благодари Богу за све што га снађе и остаје миран и кад је у части и када није.

А живети треба просто, као мало дете, тада ће благодат Божија увек бити у души

329. Мислим да треба јести толико да се после јела можемо молити како би наш дух увек горео и ненаситно стремио Богу и дан и ноћ. А живети треба просто, као мало дете; тада ће благодат Божија увек бити у души: њу Господ даје за нашу љубав и са том љубављу у себи душа живи као да је у другом свету и толико је тамо вуче љубав према Богу да на овај свет неће ни да гледа, иако и њега воли.

Ако се храбро бориш против греха, значи да Те Господ воли

330. Како ћу да знам да ли ме Господ воли или не? Ево како. Ако се храбро бориш против греха, значи да те Господ воли. Ако волиш своје непријатеље, Господ те још више воли. А ако живот свој полажеш за друге, значи да те Господ много воли, јер је и Он Сам положио Свој живот за нас.

О болести и здрављу душе

331. Раније нисам знао шта значи - болесна душа, а сада то јасно видим и код себе и код других. Када се душа смири и преда вољи Божијој, она постаје здрава и необично спокојна у Богу и од те радости се моли да сви познају Духа Светог Који јасно сведочи у души спасењу.

Седам сила и десет награда на овој земљи

332. *Господ погледа с неба на синове човечије да види има ли који разуман, изражи ли који Бога* (Пс. 14, 2).

Монах се и дан и ноћ учи закону Господњем и зато непрестано води борбу са непријатељем. Он треба да се наоружа са седам сила.

Прва сила јесте - одсећи своју вољу. Друга сила - предати се на послушност старцу. Трећа сила - исушити се ради Бога. Четврта сила - одрицати се сопствености. Пета сила - победити самољубље. Шеста сила - смирити себе. Седма сила - предати своју душу Богу, односно, у свему се препуштати вољи Божијој.

А сада да видимо какве награде за ово прима монах од Господа још овде на земљи.

Прво: мир савести. Друго: душа и тело имају мир у Господу. Треће: душа љуби Бога и, сазрцавајући Га, сазнаје да нас Господ љуби. Четврто: душа од љубави Божије љуби и ближње као себе саму. Пето: душа налази мир у Богу и сазрцава величину и милосрђе Божије. Шесто: душа ходи по земљи и ради рукама, али њен је ум са Богом и, сазрцавајући Га, заборавља земљу јер љубав Божија вуче душу да љуби Онога Који њу љуби. Седмо: Душа осећа благодат Божију у својим мислима. Осмо: душа осећа благодат у срцу. Девето: Душа осећа благодат Божију чак и у своме телу. Десето: од љубави према Богу души се открива Царство Небесно и она Духом Светим сазнаје какав је наш Господ.

Писао сам зато што ме је на то гонила љубав Божија, које ми никада неће бити доста

333. Када будете читали ову моју књижицу, молим вас опростите ми погрешке и све што не буде добро у њој и, молим вас, молите се Богу за мене.

Писао сам зато што ме је на то гонила љубав Божија, које ми никада неће бити доста. Седео сам и читава је моја душа била занета Богом и ни једна мисао ми се није приближавала и није ме ометала да пишем о Господу Кога љуби душа моја. И док сам вам писао, нисам тачно знао шта ћу вам у следећој реченици рећи, али када је требало да је напишем она је сама од себе долазила. Када сам престајао да пишем долазиле су помисли и узнемиравале мој слаби и немоћни ум, и тада сам се жалио милостиво Господу и Господ се смисловао мени Свом грешном створењу.

МИСЛИ О СМРТИ

Ко не љуби ближње, тај ни Бога не љуби

334. Телом лежим на земљи, а духом видим Господа у слави. Иако сам велики грешник, Господ ми је дао да Га познам Духом Светим и душа моја зна како је Он неизмерно милостив и колико радује душу.

Душа се, док не прими благодат, боји смрти. Душа се боји чак и самог Бога, зато што не зна колико је Он смирен, и кротак и милостив. И нико не може да разуме љубав Христову, док не окуси благодат Духа Светог.

Љубљена браћо моја у Господу, милостиви Господ је сведок души мојој да пишем истину. И знајте, браћо и нико нека не вара себе: ко не љуби ближње, тај ни Бога не љуби. О томе истинито говори Свето Писмо, зато га се треба тачно придржавати и испуњавати оно што је у њему заповеђено, и тада ћеш и сам осетити у души милост Господњу, која обузима твоју душу, јер је благодат Господња слатка за душу.

Душа коју је Господ изабрао за Себе, занета је једино Богом и не везује се ни за шта земаљско

335. Младићи траже себи невесте, а девојке мужеве. То је земаљски живот Богом благословен. Али душа коју је Господ изабрао за Себе и дао јој да осети сладост љубави Божије, не може равнати земаљски живот са љубављу Божијом, већ остаје занета једино Богом и не везује се ни за шта земаљско. Ако јој и дођу светске мисли она им се не радује, јер не може да воли земаљско, него се сва жељно отима ка небесном.

Боготражитељи треба да се угледају на Богородицу

336. Богородица је заједно са праведним Јосифом тражила Христа када је Он остао у Јерусалиму и разговарао у храму са ученим старцима; и тек после три дана су Га нашли.

Колико је морала да тугује душа Мајке Божије тих дана? Она је мислила: „Где си, Сине мој мили? Где си, Светлости моја драгоценна. Где, утробо моја мила?“

Тако је свака душа дужна да тражи Сина Божијег и Сина Дјеве, све док Га не нађе.

Душа се од љубави Божије и радости Духа Светога сасвим мења

337. Душа која је познала љубав Божију Духом Светим када умире осећа известан страх док је Анђели воде Господу, јер је, живећи у свету, била потчињена греху. Али, када душа угледа Господа, она се радује гледајући Његово милостиво и кротко Лице, а Господ се по обиљу милости Своје и љубави не опомиње њених грехова. Од првог погледа на Господа у душу ће се уселити љубав према Њему, и она ће се сва изменити од љубави Божије и радости Светог Духа.

Красота Лица Божијег се и на земљи може познати, али делимично, јер савршену љубав смртно тело не може поднети

338. Наши оци су прешли са земље на Небо. Шта они раде? Они пребивају у љубави Божијој и сазрцавају красоту Лица Божија. Красота Господња привлачи сваку душу радошћу и љубављу, та се красота и на земљи може познати, али делимично, јер савршену љубав смртно тело не може поднети. Господ на земљи даје души онолико колико човек може да поднесе и колико хоће дарезљива рука Господња.

Приближавајући се смрти...

339. Душа се моја приближује смрти и силно жели да види Господа и да буде вечно са Њим.

Господ ми је опростио мноштво греха и дао ми да Духом Светим познам колико много Он воли човека.

Све небо се диви Оваплоћењу Господа: како је Он, велики Господ, дошао да спаси нас грешне, и страдањима Својим подарио нам вечни покој, и душа не жели да мисли ни на шта земаљско, него се отима к Господу.

Пријатне су души речи Господње, када јој Дух Свети даје да их разуме. Када је Господ живео на земљи, мноштво људи је ишло за Њим, и по неколико дана нису се могли одвојити од Господа, него су гладни слушали Његове слатке речи.

Душа љуби Господа и све што је омета да мисли о Господу, њу жалости. И ако се већ на земљи душа тако силно наслађује Духом Светим, колико ли ће тек на Небу!

О, Господе, како си Ти заволео створење Своје!

Твој тихи, кротки поглед душа не може да заборави.

**Душа која је познала Господа
не може се ничим другим задовољити на земљи,
него свим бићем тежи Господу**

340. Господе, моја је душа обузета Тобом дан и ноћ, и не престаје да Те тражи. Дух Твој ме вуче да Те тражим, а сећање на Тебе весели мој ум. Душа Те је моја заволела и радује се што си Ти мој Бог и Господ, и до суза тугујем за Тобом. Иако је овај свет леп, ипак ништа ме земаљско не привлачи и душа жели само Господа.

Душа која је познала Бога не може се ничим другим задовољити на земљи, него свим бићем тежи Господу и виче као мало дете које је изгубило мајку:

“Тугује душа моја за Тобом и са сузама Те тражим”.

**Душа је од љубави Божије постала наједном као безумна -
гледа свет и неће га, чак га и не види...**

341. Душа је од љубави Божије постала наједном као безумна. Седим, ћутим, не желим да говорим. И као безумна, душа гледа свет, и неће га, чак га и не види. И људи не знају да она сазрцава вољеног Господа и свет остаје негде позади, заборављен, и душа неће да мисли на њега јер у њему нема праве радости.

Тако бива души која је познала сладост Духа Светог.

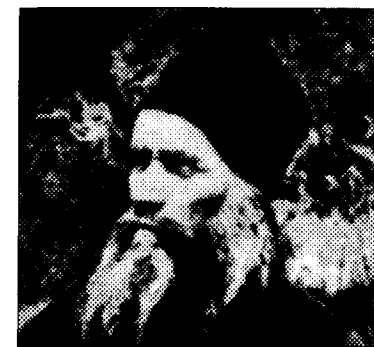
О Господе, дај нам свима, целом свету, ту љубав!

О Душе Свети, дођи и усели се у нас и живи у нашим душама да бисмо сви сложено славили Творца свог, Оца и Сина и Светога Духа.

Амин.

ТРОПАРИ,
АКАТИСТ,
ПОКАЈНИ КАНОН
И МОЛЕБАН
ПРЕПОДОБНОМ
СИЛУАНУ
СВЕТОГОРЦУ

ТРОПАРИ ПРЕПОДОБНОМ СИЛУАНУ СВЕТОГОРЦУ

Тройар, глас 3

Као проповедник љубави Христове
дарован си васелени,
најсласнији међу богословима,
оче Преподобни,
јер си Смиренога и Кроткога видео
и срце Његово си познао;
стога и ми сви, Силуане преблажени,
твојим богоречитим речима просветљавани
славимо Духа Који те је прославио!

Тройар, глас 4

У врту духовноме Свете Горе Атонске,
у уделу пречисте Дјеве Богородице,
у трудовима, бдењима и молитвама
благодат Духа Свесветога стекао си
и обитељ Цара Небескога наследио си:
Њега моли, Силуане преподобни,
да спаси душе наше.

Тройар, глас 4

Сладошћу Духа напајан,
и огњем љубави Христове разбуктаван,
Христа си, плачући, у животу своме тражио,
и Њега Смиренога и Кроткога сузама си показао

нама који ти са умиљењем кличемо:

*Путем твојом испунисмо се весеља нетленого,
Силуане, утешитељу наш и молитвениче за васелену!*

Тройар, глас 3

Дух Свети научи те да волиш Бога и човека,
када си се, угледавши Христа лицем у лице,
неописивим смирењем преиспунио,
и источник суза за свецелу васелену постао,
свима проповедајући: "Волите непријатеље своје!",
Не заборави, ти који си их заволео,
Силуане, преподобни оче наш,
и чада своја да посетиш,
и моли се свагда Господу
да нам дарује свето смирење Његово.

Тройар, глас 4

Христа Учитеља си, на путу смирења,
помоливши Му се, примио,
док је Дух у срцу твојем спасење сведочио.
Због тога се сада, тебе се сећајући,
веселе сви људи, на надање призвани.
Преподобни оче Силуане, моли Христа Бога
да спаси душе наше!

Кондак, глас 8

На земљи, Христу си служио,
стопама Његовим непорочно ходећи,
а сад на небесима гледаш Онога за којим си чезнуо,
и обитаваш са Њим, као што је и обећао.
Стога и нас научи, оче Силуане преподобни,
да ходимо путем којим си ходио!

са руског:

Матхеј Арсенијевић

АКАТИСТ ПРЕПОДОБНОМ И БОГОНОСНОМ ОЦУ НАШЕМ ПОДВИЖНИКУ И СТАРЦУ СИЛУАНУ СВЕТОГОРЦУ

Кондак 1

Богоизабрани подвижнице и земаљски ангеле Христов, свеблажени оче Силуане! У непрестаном бдењу, посту и смирењу Оцима светогорским свеизврсно подражаватељу, чежњом за Богом и буктањем љубави према Њему благодат обилну души својој си стекао, свеблажени. Христу подражавајући, за оне који се муче у аду, за живе и за оне који ће се тек родити молитвом сузном си се разапео. Такве љубави своје не лиши ни нас, који те у долини греховној молимо за заступништво твоје пред Богом, са умиљењем ти кличући: Радуј се, оче Силуане, ти који си неугасиво буктање љубави у мољењу за васелену!

Икос 1

Ангела Творац и Господ Сила од утробе матере твоје те изабра и, по Псалмопојчевој речи, срце дубоко ти дарова, богоносни оче Силуане, да као, у предивну одају брачну, у себе сместиш несместиво Име Бога Вишњег, и силом Божијом и Божијом Премудрошћу животу ангелскоме свеусрдно да следујеш. Ми, пак, хвалећи чудесни подвиг земаљских трудова твојих, побожно ти кличемо:

Радуј се, плоде целомудрене чистоте родитеља благочастивих!

Радуј се, њиховог подвига вере миомирисни цвете чија красота не вене!

Радуј се, ти који си душом заволео побожност родитеља својих!

Радуј се, ти који си се потрудио да се целомудрености и богољубљу њиховоме уподобиш!

Из: Служба и акафист преподобному и богоносному оцу нашему Силуану, подвижнику и старцу Русского Пантелеимонова монастыря на Святой Горе Афон, Составил архиепископ Никодим (Руснак). М.: Московское подворье Свято-Пантелеимонова монастыря, 1993.

Радуј се, ти који си се од младости своје умудрио да од Бога радост иштеш!

Радуј се, ти који си, попут јелена к извору, к Божијој благодати похитао!

Радуј се, ти који си речју Божијом, као слатким медом, разум младости своје осладостио!

Радуј се, ти који си срце своје вољи Божијој свецело потчинио!

Радуј се, оче Силуане, ти који си неугасиво буктање љубави у мољењу за васелену!

Кондак 2

Видевши те у дубине греховне погруженога, када страст греховна, као змија злосрадна, уђе у утробу младости твоје, Преплагословена Богородица, матерински се сжалостивши, дивно те позва: "Чедо, тешко Ми је да те гледам како се делима греховним оскврњујеш". Њу, ожалошћену због грехова твојих, чувши, змију греховну си храброумро из себе избацио, покајањем и молитвом је победивши, Господу Који нас љуби и Пречистој Матери Његовој свагда певајући песму благодарну: Алилуја!

Икос 2

Разум Божански осени те када си био удостојен да чујеш глас Матере Господа Сила, изабраниче Божији Силуане, и благодат Светога Духа је срце твоје испунила. Тим дејством, као срну из замке, у врт Свој, на Гору Атонску, дивно те призва Матера Божија, и ти си похитао, одбацивши световне сујете, да се приљубиш Богу синољубивоме. Ми, пак, видећи чудесно промишљање Владичице васелене о теби, са умиљењем ти кличемо:

Радуј се, ти који си из мрака греховнога к светлости Истине Христове од Саме Пречисте био позван!

Радуј се, ти који си да будеш градинар Њеног врта земаљског дивно био изабран!

Радуј се, земље руске грозде сладоточиви, што си на Гори Атонској преобилни род родио!

Радуј се, ти који си савест недремана, што је молитвом покајном жалац греховни отупила!

Радуј се, ти који си у манастиру Светопантелејмоновскоме ангелски Богу послужио!

Радуј се, ти који си непријатеља, што је против тебе ратовао, трудом, постом и тиховањем славно победио!

Радуј се, ти који си сва лукавства ђавоља смиренумудрено сакрушио!

Радуј се, ти који си чежњом за Богом веру непорочну славно стекао!

Радуј се, оче Силуане, ти који си неугасиво буктање љубави у мољењу за васелену!

Кондак 3

Сила Свевишњег уистину те је сачувала, када је дух адски и смртни на тебе насрнуо и душу твоју прелестима греховним сколио, богољубиви оче Силуане. Када си, мислећи да је Бога немогуће умолити, савим посустао, тада те је Човекољубац Господ, у неизрецивој светлости таворској, посетио и огњем благодати Духа Светога укрепио, свеблажени. Ти, пак, као Павле ново рођење примивши, са страхом и радошћу Богу си клицао: Алилуја!

Икос 3

Богатство благодати заимавши, Духом си на Небеса узведен био и тамо речи неизрециве слушао. И, уистину, радост ту ко да исказе, оче преблажени Силуане? Јер си, ван обличја света тада будући, у сазрцању Божанства и добротe неисказиве, удостојен био да видиш Лице Христа Бога Који нас безмерно љуби и Који нам све прашта, неизрецивом љубављу Божијом притом се преиспунивши. Дивећи се твоме неисказивоме боговиђењу, кличемо ти:

Радуј се, ти који си, у подвигу вере, посете и утехе Христове био удостојен!

Радуј се, удостојени да доброту неизрециве славе Његове лицем у лице гледаш!

Радуј се, ти који си у прекрасни Едем Небески Духом Светим био узведен!

Радуј се, ти који си тамо благодатним даровима Светога Духа Утешитеља преобилно био напојен!

Радуј се, причасниче неизрециве рајске красоте!

Радуј се, ти кога заволе и облагодати Бог милостима Своје добротe небеске!

Радуј се, ти који том благодаћу за сав род људски усрдно пред Богом посредујеш!

Радуј се, стражо недремана која нас за зору живота вечнога будиш!

Радуј се, оче Силуане, ти који си неугасиво буктање љубави у мољењу за васелену!

Кондак 4

Буру искушења љутих на тебе подиже човекоубица-ђаво, који од искони хоће човека да погуби, али ти, оче Силуане, Духом Светим научен да ум свој у аду држиш и да не очајаваш, у непрестаном бдењу и смирењу, лукавства ђавоља предухитрујући, ђавола си победио. Он, пак, тобом посрамљен, није се устекао да ти призна да је лажов. Тако је од мрежа вражијих душу твоју као голубицу кротку Бог сачувао, да Му непрестано кличеш: Алилуја!

Икос 4

Слушајући како си, дивно, од сујета световних, к монашкоме подвигу, призван био и благодаћу Божијом добар род родио, Преподобни, не само млади монаси, већ и старци, у подвигу веома искусни, к теби притицаху, и, као медом, делима и речима твојим се насладошћиваху и тако равноангелски живот достизаху, Господу се уподобљавајући. Ми, пак, видећи те смиреномудреношћу украшенога, са радошћу ти кличемо:

Радуј се, смиреномудрености и целомудрености источниче непресушни!

Радуј се, земаљскога Едема крине миомирисни и неувениви!

Радуј се, ти који си благи јарам Христов у подвигу своме са љубављу носио!

Радуј се, ти који си ум свој, срце и вољу у Богу молитвом утврдио!

Радуј се, чистоте душевне и телесне чувару усрдни!

Радуј се, ти који си непрестаном молитвом на висоту бестрашћа узишао!

Радуј се, светоотачким правилима најусрднији подражаватељу!

Радуј се, Небескога Отачаства и љубави Божије према нама непрестани пројавитељу!

Радуј се, оче Силуане, ти који си неугасиво буктање љубави у мољењу за васелену!

Кондак 5

Божанску благодат, као звезду која пут показује и ум просвећује, дарова ти Господ, богољубиви оче Силуане, и њоме те, као пророка Илију код потока на Хориву, у спасоносноме подвигу оснаживаше. Ти,

пак, дивно храњен из неисцрпних ризница Духа Светога, у младости и старости, од страже јутарње до ноћи, у молитвама за свецелу васелену, као свирала слаткопојна, непрестано си Богу клицао: Алилуја!

Икос 5

Видимо те, преблажени оче Силуане, у подвигу добром, како од Бога љубав иштеш као што дете иште млеко од мајке своје, и како љубављу према Богу буктиш, и са сузама вапијеш: "Сетила се душа моја љубави Господње и разбуктало се срце моје: ко ће ми дати такав жар да ни дан ни ноћ немам покоја од љубави Божије?". Због тога се потресамо срцем и умиљавамо душом пред толиким буктањем љубави твоје према Свемилостивоме Богу и са умиљењем ти кличемо:

Радуј се, ти који си, више него за слатким медом, за истином Божијом неутоливо чезнуо!

Радуј се, ти који си у љубави својој према Господу Ангелима подражавао!

Радуј се, ти који си кад молитве чисте као пламен огњени узносио!

Радуј се, ти који си красотом ангелске побожности и горње и доње украсио!

Радуј се, јер си срце своје несагоривој купини уподобио!

Радуј се, јер си руке своје, попут Мојсеја за народ изабрани, за све, ка Господу уздизао!

Радуј се, јер си у свако доба за вољом Божијом чезнуо и за закон Божији ревновао!

Радуј се, јер си се непрестано Господу молио: "Спаси, Боже, људе Своје и благослови наслеђе Своје!".

Радуј се, оче Силуане, ти који си неугасиво буктање љубави у мољењу за васелену!

Кондак 6

Као неућутни проповедник тиховања јавио си се, угодниче Божији, када је Човекољубац у љубави Својој усхтео да те испита, лишивши те посете Духа Свесветога. Ти, пак, видевши себе лишена Његове благодати, као Адам који ридаше кад беше лишен Раја, скрушенога срца са сузама си вапио: "Госпode, Ти си ме први посетио и дао ми да се насладошћујем Духом Твојим Светим и душа Те је моја заволела. Тугује сада душа моја за Тобом!". Овако ридајући, ипак си се у милосрђе Божије надао, кличући Богу: Алилуја!

Икос 6

Просијао си, богољубиви оче Силуане, као нови тајновидац, када си смирењем и молитвом сузоточном изнова благодат Светога Духа стекао, и од благодати се срце твоје љубављу неизрецивом преиспунило. Ти, пак, искусивши силу те благодати, са смелошћу Илијином си завапио: "Господе, не само мени, већ и целоме свету даруј да позна љубав Твоју и да се спаси!". Ми, пак, имајући те као молитвеника пред Богом неуморнога, са умиљењем ти кличемо:

Радуј се, јер си молитвеним распињањем за упокојене, живе и још нерођене био небо отворено!

Радуј се, јер си оваквом љубављу души својој Царство Небеско задобио!

Радуј се, чистоте вере и незлобивости ваплоћење дивно!

Радуј се, ти који си за грехе својих ближњих Христово свепраштање измолио!

Радуј се, дивнога светилишта мира - Угодника Божијих, истинити саподвижнице!

Радуј се, Преблагословене Игуманије Атонске верни послушнике и дарова Духа Светога дивни сасуде!

Радуј се, Горе Атонске свирало слаткопојна, која живот будући објављујеш!

Радуј се, Богородичинога врта подвижнице недремани, који оснажујеш оне што у подвизима изнемогавају!

Радуј се, оче Силуане, ти који си неугасиво буктање љубави у мољењу за васелену!

Кондак 7

Хотећи да те као новог добросветлосног светлосника јави, преподобни оче Силуане, као грану маслинову од корена земље руске у пустињу атонску насади те Човекољубац Господ, и благодаћу Духа Светога те орошавајући, многоплодним те учини. Делима и речима својим, као јелејем животворним, чистоти и целомудрености, побожности и братољубљу све људе си учио. Они, пак, свезом љубави сједињени, одбацивши горе ради бољега, певаху Богу: Алилуја!

Икос 7

Као новoga пустињацима саподвижника, и монасима и Хришћанима у свету наставника и учитеља јавио те је Господ, преблажени Силуане.

не. Јер си ти, још док си у свету живео, некога војника који се због грехопада своје жене сазблазнио и који се гневом на њу разбеснео, Христовоме свепраштању научио и тиме Свету Тајну Брака - малу Цркву, од разрушења сачувао. Монахе, пак, који у унији падаху, на стицање душевнога мира их призивајући и страху Божијем их учећи, к покајању си приводио и тако си свакога да постане житељ Раја припремао. Знајући колико си туговао, желећи да се сви спасу, са дужном љубављу ти кличемо:

Радуј се, у богоискатељству пустинољубитељима усрдни саподвижнице!

Радуј се, прилежни братољубља саздатељу и огњени за све молитвенике!

Радуј се, у бедама и искушењима на путу животном, верни сапутнике!

Радуј се, у болестима, и жалостима, и мукама душевним, служитељу нелицемерни!

Радуј се, веснице љубави Божије, који си на измирење са Богом и ближњима сваког призивао!

Радуј се, ти који си сведочењем добротe Господње душе, од греха изнемогле, у нади на опроштај оснаживао!

Радуј се, верни подвижнице земаљскога Едема, који си се са сузама молио за спасење света!

Радуј се, ти који си желео да ради свих непокајаних грешника, чак, и у ад сиђеш!

Радуј се, оче Силуане, ти који си неугасиво буктање љубави у мољењу за васелену!

Кондак 8

Сведивно чудо јави ти Господ, преблажени оче Силуане, када ти старца-духовника Авраамија, преображенога у обличе Своје и неизрециво сијајућега, дивно показа, и тако нас научи да Свету Тајну Покајања достојно поштујемо. Ми, пак, видећи те, како си вољу своју, као Самоме Господу, духовноме оцу своме поверио и тако, покајањем и смирењем, зле жеље своје одсекао, учимо се да се вољи Божијој, кроз пастире Цркве Христове, поверавамо и да тако, пре смрти своје, гнев Божији и Суд долазећи избегнемо, ускликујући Богу Триједном: Алилуја!

Икос 8

Свим срцем и душом смирење Христово задобијајући, предивни угоднице Божији, и за свет се распињући, заједно са Њим Најљубљени-

јим, у сузама си вапијао: "Најсладоснији Исусе, Ти си васкрсао душу моју да љуби Тебе и ближњегга свога. Даруј ми, стога, да проливам сузе за свецели свет, да Те сви људи познају и да се насладошћују миром Твојим и да виде Лице Твоје!". Ми, пак, који смо у грехе животне погужени, будући тобом спасавани, као блаженоме кличемо ти овако:

Радуј се, ти који си усрдној Заступници у молитвама за свет саподвижник неуморни!

Радуј се, јер си као Јеремија који је народа ради плакао, Свету Гору сузама оросио!

Радуј се, предивни атонски подвижнице, који си молитвама сву васелену освештао!

Радуј се, ти који се, као отац чедољубиви, за све који у гресима погибају са сузама пред Богом молиш!

Радуј се, христољубљени угодниче, Ангелима радости и удивљење!

Радуј се, Севера светло сијање, у атонској пустињи чисто зрцаљење Свете Русије!

Радуј се, ти који си смирењем и послушношћу свети образ красоте ангелске пројавио!

Радуј се, ти који огњем молитве своје и нас домом Духа Божанскога желиш да учиниш!

Радуј се, оче Силуане, ти који си неугасиво буктање љубави у мољењу за васелену!

Кондак 9

Сав ангелски збор и хорови Подвижника удивили се смирењу и човекољубљу твоме, оче наш Силуане, када си се, послушање иконома примивши, целомудреноме Јосифу у Египту уподобио. И не само о братији свога светог манастира, већ и о радницима из света који су тамо радили, као о чадима Божијим бринући се, Богу Који љуби свако Своје створење, за све си се молио: "Господе, ниспошљи Духа Свога Светога и утеши ожалошћене душе свих невољних људи". Тако си, у сваком послушању, красоту смиреност показујући, непрестано клицао Богу: Алилјуја!

Икос 9

Многоречити беседници не могу исказати силу љубави твоје, предивни оче Силуане, јер си са сузама чезнуо да свако непријатељство и свађу међу људима угасиш и све да са Богом измириш, кличући Влади-

ки света: "Господе, желим Твој да будем и да се са Тобом за читав свет разапнем, да се сви спасу". А братији си говорио: "Децо, молит се за непријатеље своје, јер су и они браћа наша и живот наш, а једини непријатељ света је - ђаво!". Ми, пак, тобом братољубљу и човекољубљу научени, кличемо ти:

Радуј се, ти који си се добротом својом Христу Голготскоме уподобио!

Радуј се, ти који си се - не рукама, већ срцем и душом - за непријатеље своје разапњао!

Радуј се, ти који си због ближњих туговао, а красоту благодатнога тиховања ниси нарушио!

Радуј се, ти који си, љубећи ближње своје, силу непрестане молитве стекао!

Радуј се, ти који си постом и молитвом стреле лукавога потпуно сакрушио!

Радуј се, ти који си нас научио да лукаве замке и подлости ђавоље побеђујемо!

Радуј се, ти који си, у воденици Христовој, тело своје трудом изнурујући, срце своје молитвом, као свештеним хлебом, насладошћивао!

Радуј се, градинару врта Царице Небеске, Хлебом живота изобилно храњени!

Радуј се, оче Силуане, ти који си неугасиво буктање љубави у мољењу за васелену!

Кондак 10

Спасење душе иштући и Христу Насладоснијему да се приљубиш желећи, из земље отаца својих на Свету Гору смирено си прибегао, где си у уздржању и тиховању, у трудољубљу и човекољубљу равноангелску красоту стекао, свеблажени! И тако си оног преблагословенога јутра, када сви пустинољубиви манастири атонски полуноћницу Творцу приношаху, добру кончину достигао и душу своју, Животворним Телом и Крвљу Господњом нахрањену, у Божанске Руке Христове си предао, да непрестано, са свима Светима, певаш Логосу Пресветоме свету песму: Алилјуја!

Икос 10

Цару Небескоме, Кога славослове Херувими и Серафими и сав сабор Светих, животом, вером и љубављу најусрдније си служио, Преподобни, и, као крин миомирисни, са свима избраницима Пречисте Бого-

родице, пред Престолом Пресвете Тројице си процветао. Буди, свеблажени, за мир и благостање Отачаства свога усрдни пред Богом заступник, да тобом од невоља избављани, благодарно ти кличемо:

Радуј се, ангеле земље руске, који си се на Светој Гори свечудесно подвизавао!

Радуј се, молитвениче најусрднији, који се пред Престолом Божијим за нас љубављу распињеш!

Радуј се, за људе свога Отачаства усрдни пред Богом заступниче!

Радуј се, сабраће атонскога Врта, који у подвизима изнемогавају, брзи помоћниче!

Радуј се, ти који си Ране Господа свога на телу својем без роптања носио!

Радуј се, ти који си душу своју, сузама покајања убелјену, чисту Господу предао!

Радуј се, верни виноградару винограда Христовог, који си у Сион Горњи призван!

Радуј се, јер тамо беседиш са Ангелима и Светима, славом и чашћу овенчан!

Радуј се, оче Силуане, ти који си неугасиво буктање љубави у мољењу за васелену!

Кондак 11

Песму доброхвалну приносимо ти, угодниче Божији, оче Силуане, јер си буктањем љубави према Господу, Који ушчезнувши свет да спаси, смирењем Својим ђавола посрами, верно Му следујући, пустињу атонску молитвом чистом омиомирисао, образац равноангелскога живљења, многоплодним даровима Светога Духа свеукрашен, благодатно нам показујући. Овим Свету Гору Рају уподобивши, непријатеља си посрамио, души својој си Царство Небеско стекао, подстичући и нас да се љубављу Богу приљубљујемо, вапијући Му: Алилџа!

Икос 11

Као носитеља светлодавне Светлости и благодати Духа Светога у животу и после смрти, свецелом свету јавио те је Господ у наше дане, Преподобни! Гледајући те, како нетленом красотом подвига земаљских блисташ и херувимски се пред Престолом Божијим за нас молиш, у нади на спасење наше утврђујемо се и добре живљењу најусрдније следујемо, вољу своју љубави Божијој слатко потчињавајући, да се и у телима и у душама нашим утврди прослављање Имена Господа Који нас љуби. Зато, тобом у вери утврђени, са љубављу ти кличемо:

Радуј се, ти који нас подвигом живота доброга у љубави према Богу укрепљујеш!

Радуј се, усрдни обличитељу зловерја, који нас учиш да чувамо Свете Тајне и правила вере православне!

Радуј се, ти који си пустиноживљењем својим Св. Петру Атонском у посту и тиховању приљезно саревновао!

Радуј се, ти који си бригом о добром животу монахујућих Св. авви Атанасију Атонском верно подражавао!

Радуј се, нови светлосниче вере, који нам у дане наше прави пут ка Богу показујеш!

Радуј се, ти који преобиље благодати Духа Светога у Цркви Православној свима дивно сведочиш!

Радуј се, верни рабе Христов, који достојно пред Престолом славе Божије стојиш!

Радуј се, ти који се за добру кончину нашу и за добар одговор наш на Страшном Суду Христовом усрдно молиш!

Радуј се, оче Силуане, ти који си неугасиво буктање љубави у мољењу за васелену!

Кондак 12

Неисказиву силу благодати изли на тебе Христос Бог наш, Преподобни, да би те на Небесима, где све живи и дише у радости Духа Светога, у сабору атонских Подвижника јавио, са свима Светима који се за све земнородне моле. Као таквога знајући те, молимо ти се: Изливај топло мољење пред Господом, свеблажени, да, милостив будући, Цркву Своју Свету на спасење наше занавек утврди, да пустињољубитеље земаљскога Едема сачува и укрепи, да у векове сви на земљи и на Небу славослове Име Божије, певајући: Алилџа!

Икос 12

Славећи преславни спомен твој, богосносни оче Силуане, достојно опевамо страдања и трудове твоје, које си у бдењу и посту, са свима изабраницима Матере Божије, свеусрдно поднео. Јер ко да опише трудове и уздасања ваша која, у мољењима за свет, са сузама принесосте, а којима Господ гнев Свој, због грехова наших, на помиловање обрати и човекољубљем Својим испуни обећање Своје – да ће Света Његова Црква до краја века непоколебива бити? Ми, пак, за такво заступништво твоје благодарни будући, са умиљењем ти кличемо:

Радуј се, руководитељству Духа Светога усрдни послушниче!

Радуј се, ти који си Христа – Доброту и Премудрост Божију – телесним очима видео!

Радуј се, Матере Божије и Христа смирени подвижнице и, пред свима који су на земљи и на Небу, радости и похвало!

Радуј се, недремани за свет молитвениче, нашега спасења надо и утехо!

Радуј се, наследнице Царства Христовога, који си подвигом својим Гору Атонску украсио!

Радуј се, нашега спасења верни сараднице, који си нам пут што води ка Богу осветлио!

Радуј се, златна трубо што са свима Светима и Ангелима славу Божију објављујеш!

Радуј се, венцем бесмрћа Богом овенчани, који нас у молитвама својим не остављаш!

Радуј се, оче Силуане, ти који си неугасиво буктање љубави у мољењу за васелену!

Кондак 13

О предивни Угодниче Божији Силуане, земље руске благодатни изданче, пустинољубитеља Горе Атонске похвало и украсе! Прими од нас ово мољење невелико и измоли од Распетога за свет Христа Бога нашега, да помилује све нас, дечицу Своју и да нас благодаћу Духа Светога у савез љубави Своје сједини и, да нас, по Промислу Своме, к Себи приведе, да бисмо се, у дан Суда, твојим молитвама непостидно јавили пред лицем славе Његове и удостојили да, са свима Светима и Ангелима, победну песму запевамо: Алилуја!

(Овај кондак се чита три пута, а затим икос 1. и кондак 1.)

МОЛИТВА ПРЕПОДОБНОМ СИЛУАНУ СВЕТОГОРЦУ

О предивни угодниче Божији, оче Силуане!

Имајући благодати, која ти је од Бога дата, да се са сузама молиш за читав свет - за упокојене, живе и још нерођене, не заборави пред Господом ни нас који к теби усрдно припадамо и који те за твоје заступништво са умиљењем молимо.

Подстакни, о Свблажени, на молитву усрдно Заступницу рода хришћанскога, Преблагословену Богородицу и Свагдајеву Марију, Која те је на чудесан начин призвала да будеш верни трудбеник у Ње-

ном земаљском врту, где избраници Божији Бога моле да милостив и дуготрпељив буде нама грешнима, да не помиње неправде и безакоња наша, већ да нам, по неизрецивој доброту Господа нашега Исуса Христа, буде милостив и спаси нас по великој милости Својој.

Угодниче Божији, са Преблагословеном Владичицом света – Пресветом Игуманијом Атонском и Светим Подвижницима Њенога земаљскога удела, измоли од Христа - Најсветијега Логоса Свете Горе Атонске, да богољубиви пустиножители светиогорски од свих невоља и напада непријатељских буду сачувани.

Да се, Ангелима светим од зла избављани и Духом Светим у вери и братољубљу оснаживани, до краја века за Једну, Свету, Саборну и Апостолску Цркву моле и свима спасоносни пут указују, да Црква Небеска и Земаљска непрестано славослови Творца и Оца Светлости, просвећујући и освећујући свет вечном истином и добротом Божијом.

Народима свецеле земље измоли добар и миран живот у богатству, као и дух смиренумудрености и братољубља, побожности и спасења, дух страха Божијега.

Да злоба и безакоње не огорчују срца људска, од чега љубав Божија у људима ишчезава и људи падају у богопротивно непријатељство и братоубиство, но да се у сили Божанске љубави и правде, и на земљи као што и на Небу, свети Име Божије, да у људима буде света воља Божија и да се зацари мир и Царство Божије на земљи.

*са руској:
Маџеј Арсенијевић*

ПОКАЈНИ КАНОН ПРЕПОДОБНОГ ОЦА НАШЕГ СИЛУАНА СВЕТОГОРЦА

Глас 6:

"Запевајмо адамовско покајање Преп. Силуана Светогорца..."

ПЕСМА 1

Ирмос: Помоћник и покровитељ би ми на спасење, овај Бог мој и славићу Га, Бога Оца мојега и узвишаваћу Га, јер се славно прослави (2. Мој. 15, 1–2).

Стих: Дај нам, Господе, Адамово покајање и Твоје свето смирење. Чуј, Небо, глас покајников! Земљо, слушај плач синова Адамових, који сада приноси Богу Силуан, отац наш преподобни.

Стих: Дај нам, Господе, Адамово покајање и Твоје свето смирење. Праотац свију Адам у Рају знађаше сладост љубави Божије. Због тога, када из Раја би изгнан због греха и беше лишен љубави Божије, тешко страдаваше и са уздисањем великим ридаше над свеколиком пустињом.

Стих: Дај нам, Господе, Адамово покајање и Твоје свето смирење. Овако се свака душа, која познаде Бога Духом Светим, па после тога изгуби благодат, мучи мукама Адамовим и говори: "Тугује душа моја за Тобом, Господе, и са сузама Те тражим. Погледај на жалост моју и просветли таму моју, да се обрадује душа моја".

Пресвета Богородице, спаси нас!

Пресвета Владичице Богородице, погледај тугу моју: Бога ожалостих и Он ме остави, али молим доброту Твоју: спаси ме, пало створење Божије, спаси ме, слугу Свога!

ПЕСМА 3

Ирмос: Утврди, Господе, на камену заповести Својих пометено срце, јер си Ти једини Свети и Господ.

Стих: Дај нам, Господе, Адамово покајање и Твоје свето смирење. За Богом и Рајем ридаше Адам, говорећи: "У Рају се радовах и веселих: Дух Божији ме веселаше. Сада ме студен и глад муче, звери и птице које бежаху кротке и које ме вољаху, подивљаше и беже сада од мене. Скољују ме све невоље и болести земаљске, и од мноштва невоља плачем: "Помиљуј ме, Боже, пало створење Твоје!".

Стих: Дај нам, Господе, Адамово покајање и Твоје свето смирење. И ја изгубих благодат и заједно са Адамом говорим: "Господе, како да Те заборавим? Твој тихи и кротки Лик привукао је душу моју, и радовао се дух мој у Рају, где гледах Лице Твоје. Како да заборавим Рај, где ме је љубав Оца Небескога веселила?".

Стих: Дај нам, Господе, Адамово покајање и Твоје свето смирење. Милостив буди мени, Господе, даруј ми дух смирења и љубави – вапијем ти Адамовим гласом. О љубави Господња, онај који те познаде, беспрестано те иште, и дању и ноћу, вапијући: "Како да Те не тражим, Господе, јер си Ти први потражио мене и дао ми да се насладошћујем Духом Твојим Светим и душа је моја Тебе заволела?".

Пресвета Богородице, спаси нас!

Адамова кћи по пореклу, Дјево Богородице, а по благодати - Мајко Христа Бога, мене из Раја изгнаног назад у Рај позови!

Седален, глас 3. Подобен: Красота девствености...

Красоту неизрециву Лица Христа Бога заволевши и за неописивим смирењем Његовим свагда чезнући, за пречистим Јагњетом са сузама си ходио, блажени, и саобразивши се смрти Господњој, познао си учешће у Страдањима Његовим и силу Васкрсења, док је Дух у души твојој сведочио спасење, које заступништвом твојим нека и ми задобијемо, Силуане, преподобни оче наш!

Слава... и сада.

Богородичен:

Свемилостива Владичице, слуги Своме Силуану који се пред иконом Твојом часном молио, молитву си непрестану даровала, тако и нас, који пред Тобом стојимо, у невољи нашој не презри, но даром Божанске молитве Своје укрепи, да свагда из дубина душе кличемо: Го-

споде Исусе Христe, помилуј нас и свет Свој помилуј Пресветом Бого-ролицом!

ПЕСМА 4

Ирмос: Чу Пророк за долазак Твој, Господе, и устраши се, јер си усхтео да се од Дјеве родиш и човек да постанеш, и рече: "Чух за Тебе и устраших се. Слава сили Твојој, Господе!".

Стих: Дај нам, Господе, Адамово покајање и Твоје свето смирење.

Душом страдаваше Адам по изгнанству из Раја и многе сузе проливаше од жалости. Тако и свака душа, која познаде Господа, тугује за Њим и говори: "Где је Господ мој? Зашто Га не видим више у души својој? Шта Га спречава да живи у мени?". Спречава Га то што нестане у мени Његовога смирења и љубави према непријатељима.

Стих: Дај нам, Господе, Адамово покајање и Твоје свето смирење.

Адам ридаше и сузе његове падаху на груди његове и на земљу, и сва пустиња чу уздисање његово. Звери и птице замукнуше од жалости, а Адам ридаше, јер због греха свога изгуби мир и љубав.

Стих: Дај нам, Господе, Адамово покајање и Твоје свето смирење.

Није ми мила пустиња – плаче Адам – нису ми миле високе горе, ни долине, ни шуме, ни птичији пој. Ништа ми није мило. Душа је моја у жалости великој, јер ожалостих Бога. И када би ме Господ поново у Рај узео и тамо бих туговао и плакао, јер љубљенога Бога ожалостих.

Пресвета Богородице, спаси нас!

Пресвета Владичице, Ти која свима вернима отвараш двери Раја, које Адам у давнини затвори преступом својим, двери милосрђа отвори и мени који се кајем!

ПЕСМА 5

Ирмос: Од ноћи јутрењујем, Човекољупче, просветли ме, молим Ти се, и утврди у заповестима Својим, и научи ме, Спаситељу, да творим вољу Твоју.

Стих: Дај нам, Господе, Адамово покајање и Твоје свето смирење.

Удахну ми Господ дихање живота и душа моја постаде сродна Богу, али благодат ову изгубих и сада са сузама Духа Светога тражим. Плачите, зато, са мном све звери и птице, плачите са мном шумо и пустињо, плачите са мном сва створења Божија, и утешите ме у тузи и жалости.

Стих: Дај нам, Господе, Адамово покајање и Твоје свето смирење.

"Јадан ја – ридаше Адам – од мене ће произићи и размножити се сви народи, и сви ће страдати, и у непријатељству живети, и једни друге убијати". И ова жалост Адамова беше велика као море и разумети је могу само они који познадоше Господа и који познадоше колико нас Он много воли.

Стих: Дај нам, Господе, Адамово покајање и Твоје свето смирење.

По земљи хођаше Адам и од многих болова срца свог плакаше. И када изнеможе тело његово и када оно више не могаше да пролива сузе, дух његов и тада гораше к Богу, јер не могаше да заборави Рај и красоту његову, али, још и више од тога, душа Адамова вољаше Бога и стремљаше к Њему силом те исте љубави.

Пресвета Богородице, спаси нас!

Освештани храмe и рају словесни, Благодатна Богородице, љубав Твоја силнија је и пламенија од љубави Херувима и Серафима, и њој се радује Небо и земља: стога и мене рањенога тугом греховном, поново испуни нетлене радости рајске!

ПЕСМА 6

Ирмос: Завапих свим срцем својим к милостивоме Богу, и чу мене, који бејаш у аду преисподњем, и подиже из трулежи живот мој.

Стих: Дај нам, Господе, Адамово покајање и Твоје свето смирење.

Онај који познаде Бога Духом Светим ненаситно и даноноћно стреми к Богу Живоме, јер љубав Божија веома је сладосна. А онај који не познаде Бога Духом Светим не може доћи у сазрцање и познати Исуса Христа, Који се познаје једино Духом Светим.

Стих: Дај нам, Господе, Адамово покајање и Твоје свето смирење.

Адаме, оче наш, погледај: ја, чедо твоје, страдам на земљи. Запевај нам песму Господњу да је чује сва земља, и да синови твоји узвисе ум к Богу и насладосте се гласом небеске песме, и забораве сву муку што је на земљи.

Стих: Дај нам, Господе, Адамово покајање и Твоје свето смирење.

Као што ридаше Адам за Рајем, и ја ридам, говорећи: "Где си, Светлости моја, где си, Радости моја? Трагови корака Твојих миомиришу у мени, али Тебе више нема, и ништа ме више не весели, јер ожалостих Бога и Он се сакри од мене".

Пресвета Богородице, спаси нас!

Ти Која си непорочно родила Јагње Божије, Које на Себе узне грехе света, Владичице Пренепорочна, скини са мене тешко бреме греховно и неизрециву радост подај мени очајноме!

Кондак, глас 6:

Новоме Адаму - Христу, уподобивши се, покајањем си загрлио сав род људски, јер си страдањима срце милостиво стекао. Силуане блажени, оче наш, укрепи и мене да тобом свагда молим Господа: "Милостиви, помилуј ме, палого!".

Кондак, глас 4:

Иконо Христова жива, много си страдао јер си много волео, и гетсиманским плачем си примио Небеско Јеванђеље, које си богонадахнуто благовестио људима на земљи, који ти благодарно кличу: Радуј се, Силуане велики, најновији богослове и учитељу предивни!

ПЕСМА 7

Ирмос: Сагрешисмо, безаконовасмо, неправдовасмо пред Тобом, и не сачувасмо и не испунисмо оно што си нам заповедио, али нас не остави сасвим, Боже отаца наших!

Стих: Дај нам, Господе, Адамово покајање и Твоје свето смирење.

Исуса Христа сада гледаш, Адаме, оче наш, како седи с десне стране Бога-Оца. Реци нам: колико је милостив Он и колико воли створење Своје? Реци нам и за Пресвету Богородицу: којим се Она песмама прославља на Небесима? О, Адаме, утеши и обрадуј наше ожалошћене душе! Зашто ћутиш? Сва је земља жалосна!

Стих: Дај нам, Господе, Адамово покајање и Твоје свето смирење.

Можда од љубави Божије не можеш ни да нас се сетиш? Можда гледаш Богородицу у слави и не можеш да се отргнеш од виђења и да нама, жалоснима, благу реч кажеш да бисмо заборавили патње своје на земљи? О, Адаме, оче наш, погледај на жалост синова својих. Зашто ћутиш?

Стих: Дај нам, Господе, Адамово покајање и Твоје свето смирење.

"Синови моји" - говори Адам - "пустите ме! Не могу да се одвојим од љубави Божије и да разговарам са вама. Душа моја је рањена љубављу Господњом и весели се красоти Његовој и како онда да се сећам земље! Они који живе пред Лицом Владике и не помишљају на оно што је земаљско!".

Пресвета Богородице, спаси нас!

Отпаломе мени од Божанске славе, даруј, Живоносни Источниче, потоке суза, да омијем помрачене зенице ума свога и да поново угледам, Милостива, светлост смиренога и кроткога Лица Божијег.

ПЕСМА 8

Ирмос: Војске небеске Господа славе и пред Њим дрхте Херувими и Серафими, и свака душа жива и твар Му пева, благослови Га и прославља у све векове.

Стих: Дај нам, Господе, Адамово покајање и Твоје свето смирење.

Лице своје не одврати од нас, сиротих твојих, Адаме, оче наш, јер смо жалосни. Реци шта да чинимо да угодимо Богу. Погледај на децу своју, расејану по земљи, расејану умом својим. Многи заборављају Бога, у тами живе и у пропаст адску иду.

Стих: Дај нам, Господе, Адамово покајање и Твоје свето смирење.

Видим Мајку Божију у слави - пустите ме, децо моја! - како да се од тога одвојим и да са вама разговарам! Видим Свете Пророке и Апостоле, и сви су слични Господу нашем Исусу Христу! Ходим по рајским вртовима и свуда видим славу Господњу, јер је Господ у мени и учини ме сличним Себи!

Стих: Дај нам, Господе, Адамово покајање и Твоје свето смирење.

Адаме, оче наш, сада живећи на Небесима, радујеш се слави Господњој. А ми, деца твоја, страдамо на земљи. Реци нам, како да наследимо Рај да бисмо, попут тебе, гледали славу Господњу. Душа наша тугује за Господом. Молим те, утеши нас.

Пресвета Богородице, спаси нас.

Надо безнадежних, молбено певање моје прими по милости Својој, Свенепорочна, и опроштај прегрешења подај, Пречиста, мени који ти ридам усрдним вапајима: не презри ме, Своблага, већ ме услыши!

ПЕСМА 9

Ирмос: Неизрециво Рођење (Христово) непорочан је плод безсеменога зачећа у Мајке безмужне, јер Божије Рођење обнавља свецело биће: зато Те сви људи као Богоневестну Мајку православно величају!

Стих: Дај нам, Господе, Адамово покајање и Твоје свето смирење.

Адам говори: "Зашто вапите к мени, децо моја? Господ вас воли и дао вам је заповести. Испуњавајте их, волите једни друге и наћи ћете

мир у Богу. Кајте се непрестано за прегрешења своја да бисте срели Господа. Јер каза Господ: *Волим оне који Ме воле и њрослављама оне који Ме њрослављају*".

Стих: Дај нам, Господе, Адамово покајање и Твоје свето смирење. Тугују душе наше, Адаме, оче наш, и жалост нас опхрвава. Реци нам реч утехе. Песму нам запевај, коју слушаш на Небесима, да је зачује сва земља и људи забораве на муке своје. О Адаме, моли се за нас, дечицу своју, јер од многих жалости тугују душе наше!

Стих: Дај нам, Господе, Адамово покајање и Твоје свето смирење. Пустите ме, дечице моја, јер је прошло време патњи мојих. Од красоте Раја и сладости Духа Светога заборавих земљу и све што је на њој, јер видим славу Господњу, и славу Светих, који од Светлости Лица Божијег и сами сијају, слични Богу.

Стих: Дај нам, Господе, Адамово покајање и Твоје свето смирење. Рајску песму запевај нам, Адаме, да чује сва земља и да се насладости миром љубави према Богу. Хоћемо да слушамо те песме, јер су сладосне и певају се Духом Светим!

Пресвета Богородице, спаси нас!

Адама палог древно обнажење покрила си рођењем својим, Надо и Покрове мој, Пречиста: у нетрулежност изнова одени ме!

Светилен; глас 8:

Адам изгуби земаљски Рај и, плачући, искаше га: "Рају мој, Рају мој, прекрасни мој Рају!". Но, Господ му љубављу Својом на Крсту дарова нови Рај, бољи од првога, на Небесима, где сија светлост Свете Троице. Како да узвратимо Господу за љубав Његову према нама?

Слава и сада, богородичан:

Као светлоносно обиталиште Божанскога Ваплоћења славимо Те, Марија Богоблагодатна. Стога и мене, страстима тешко помраченога, просветли светлошћу милости, Ти Која си свесветли Покров света!

са руској:
Маијеј Арсенијевић

МОЛЕБНИ КАНОН ПРЕПОДОБНОМ ОЦУ НАШЕМ СИЛУАНУ СВЕТОГОРЦУ

После свештениковог благослова, почиње:

Псалам 142: "Господе, чуј молитву моју..."

Слава и сада: Алилуја

Бог је Господ и јави нам се: са стиховима: такође и:

Тропар Преподобноме, глас 4:

Сладошћу Духа напајан,
и огњем љубави Христове разбуктаван,
Христа си, плачући, у животу своме тражио,
и Њега Смиренога и Кроткога сузама си показао
нама који ти са умиљењем кличемо:
тугом твојом испунисмо се весела нетленого,
Силуане, утешитељу наш и молитвениче за васелену!

Слава, и други тропар, глас 3

Дух Свети научи те да волиш Бога и човека,
када си се, угледавши Христа лицем у лице,
неописивим смирењем преиспунио,
и источник суза за свецелу васелену постао,
свима проповедајући: "Волите непријатеље своје!",
Не заборави, ти који си их заволео,
Силуане, преподобни оче наш,
и чада своја да посетиш,
и моли се свагда Господу
да нам дарује свето смирење Његово.

И сада, богородичен, глас 4:

Свих жалосних Радости, светли Покрове васелене, Владичице, окриљем Својим покриј и храм овај, у славу милостивого Сина Твога подигнут, јер к Теби, у невољама и болестима, дан и ноћ вапијемо, ми смерне слуге Твоје: буди нам пристаниште спасења, и све нас научи ти-

хој светлости Христових заповести, са Претечом и Силуаном преподобним, к миру и љубави управљајући живот наш. Јер си ти Хришћанима радост и најсладоснија утеха душа наших, Дјево пренепорочна.

Псалам 50: "Помилуј ме, Боже...". И канон, глас 8:
Милостиви, утеши нас жалосне Силуаном преподобним!

ПЕСМА 1

Ирмос: Воду прошавши као по суху, и египатскоме злу умакавши, Израилци клицаху: Избавитељу и Богу нашем запевајмо!

Преподобни оче Силуане, моли Бога за нас!

Жалостима и болестима обременени теби прибегавамо, Силуане, оче наш, иштући утехе: о предивни носителу Духа Светога, ороси срца наша росом умилења!

Преподобни оче Силуане, моли Бога за нас!

Књигу твоју, дихањем Духа прострујавану, као залог непролазне очинске љубави оставио си нам, да – читајући је – чујемо твој тихи глас, који нас позива из бездана греха на исправљање живота.

Слава: Охладне љубав многих због умножења безакоња и студен ноћи мрачне нас обузе, али засијавши светлошћу молитве своје, оче Силуане, развеј таму страсти и згреј срца наша најсладоснијом светлошћу милости Божије.

И сада: Радост свих жалосних, Хранитељка свих гладних, светли Дом свих бездомних и Тишина свих који страдају јеси, Владичице. Са Преподобним Силуаном, не престај да се молиш да сви народи познају Духом Светим Твога Сина!

ПЕСМА 3

Ирмос: Небескога круга врхотворче, Господе, и Цркве Сазидатељу, утврди ме у љубави Својој, пречезнути Циље, верних Тврђаво, једини Човекољупче!

Буди нам отац и покровитељ, Силуане добросрдни, убриши сузе сиротима који су без заштите, окрепи душе које изнемажу у тегобама животним, и свима дај да разумеју шта је радост Господња.

Као најдубљи сасуд, преиспуњен даровима Пресветога Духа, изливај нам тишину Божанску, јер нас бура злих духова витла и вапијемо ти из свег срца: умири живот наш миром Христовим, Преподобни!

Слава: Учио си да треба жалити све и свакога, верни послушнике Духа Светога, и сада се невидивом руком прикосни очију наших да угледамо славу Божију у браћи нашој и да из нас потече, као поток огњени, молитва која милује сваку твар.

И сада: Именом Твојим, Владичице, горе истачу сладост, брда се разигравају као јагањци, и сви земнородни се радошћу неизрецивом преиспуњавају, славећи Те, ширу од Небеса и чистију од светлости сунчеве, Тебе која милосрђем Својим свет осењујеш.

Спаси од невоља слуге Своје, Богородице, јер сви кроз Тебе Богу прибегавамо, као заступништву и бедему несрушивом.

Моли Бога за нас, преподобни оче Силуане, јер усрдно теби прибегавамо као брзој помоћнику и молитвенику за душе наше.

Јектенија сугуба: Помилуј нас, Боже.

Тропар, глас 2:

Ти који си плачућима скривено радовање, нападанима заштитник и сиротима помоћник, ништима и убогима покровитељ, заступник простодушних и јадних људи и онај који за читав свет сузе пролива, похитај да нас избавиш од невоља и искушења, Силуане, оче наш, јер у гресима веома пропадосмо.

ПЕСМА 4

Ирмос: Господе, схватих тајну Твога Промисла, разумех дела Твоја и прославих Твоје Божанство.

Хлебом живота укрепи руке наше ослабеле и колена наша раслабљена, Силуане, јер малаксава дух наш од страха и очаја који скољавају васелену. Нека се утеше малодушни гледањем Господа свепраштајућега и нека се не боје, имајући Христа као свесилнога Одбранитеља.

Ти који сада гледаш непојмиву красоту Лица Господњег и насладошћујеш се рајском добротом, не узгнушај се безобразја нашега, оче Силуане, но дај нам мисао умилења да покајањем поново стекнемо Образ Христове доброкрасности.

Слава: Иако време твојих жалости прође, Силуане дивни, ипак љубављу Христовом не престајеш да нам састрадаваш, нама невољнима на земљи, и да у светлости невечерњој приносиш за нас сузе љубави неисказиве, којима се сладошћу утехе преиспуњујемо.

И сада: Синовима Твојим именована нас распети Господ, Пречиста, и зато нас од греховне таме избави и јави уистину децом Божијом, да са смелошћу кличемо: "Оче наш Небески, слава Теби, Који си благоизволео да нас усиновиш Страдањем Христовим".

ПЕСМА 5

Ирмос: Просвети нас заповестима Својим, Господе, и десницом Својом високом мир Свој подај нам, Човекољупче.

Изранављене многим страстима не презри нас, оче Силуане, јер смо близу очајања, но милосрдно нам преви ране наше и сузама пречистим учини нас опет чистијима од снега.

Ти који, попут орла, са висоте смирења, пророчким погледом у дубине богословља проничеш, нама, ослепелима, даруј прозрење Духом Светим, оче Силуане, да се преиспунимо Божанским догматима и православно прослављамо Тројицу Једносуштну у векове.

Слава: Када Мојсеј удари штапом у камен, потече вода у пустињи, а сада ти, оче Силуане, оштрицом речи својих растуши отврдила срца наша, да се напојимо струјама живоносним и да нам из бање суза засија чудесна светлост Воље Божије.

И сада: Као тајанствена ружа Раја Богоматериног, на Светој Гори изникавши, сада миомиришеш свецелој васелени својим учењем, Силуане мудри, и нама, погибајућим од смрада трулежности, буди миомирисање Христово за живот вечни.

ПЕСМА 6

Ирмос: Молитву своју узнећу Господу и Њему ћу рећи тугу своју, јер се душа моја испуни греха и живот мој се аду приближи: и молим се као Јона – Боже, избави ме од пропасти!

Помози заблуделима у пустињи света да пронађу Источник живота, и нас који притичемо к тихим струјама речи твојих, Силуане богомудри, напој рекама воде живе што истичу из утробе твоје!

Сузе наше не пренебрегни, Силуане блажени, јер си и сам у животу своме у плачу ископнео, познавши страдање душе отпале од Бога. Зато се јави сада као помоћник силни свима који су опхрвани невољама животним.

Слава: Имајући те као хранитеља живота нашег, Силуане милостиви, вапијемо ти: дај нам храну благодати, јер нас савлада глад за Богом. Оче Силуане, дај нам жеднима живу воду богопознања Духом Светим и у топлу одежду љубави Божанске одени нас.

И сада: Нека се људи веселе, осењени тајанственим доласком Богоматере Која покрива све земаљске жалости: к Њој душе наше стреме са љубављу непрестано, славећи Је гласом твојим, Силуане, као радост и надање наше.

(Следи сугуба јектенија, а свештеник се моли за здравље присутних)

После возгласа, кондак, глас 6:

Сузе добросрдачне у време посне жалости засејао си, преподобни Оче, и сада жњеш безбројно класје са радосћу, као плод љубави своје, духовну децу своју са свих страна света Христу приводећи. О дивни Силуане, нека се тобом очистимо на гумну покајања и нека Господ ветром милосрђа Свога развеје плеву грехова наших и да нас, као пшеницу чисту, у небеску житницу похрани, и да се у наручју твоме успокојимо у векове.

И одмах: прокимен, глас 4:

Часна је пред Господом смрт Преподобних Његових.

Стих: Трпећи, потрпех Господа, и чу ме, и услиши молитву моју.

Свештеник: И да се удостојимо слушања Светога Јеванђеља, Господа Бога молимо.

Премудрост, пазимо, слушајмо Свето Јеванђеље. Мир свима!

Читање Светог Јеванђеља по Матеју:

И рече Господ ученицима Својим: све Ми њрегаде Ойџац Мој и нико не зна Сина осим Ойџац, нијџи Оца ко зна осим Син, и коме Син ойкрије. Дођиџе к Мени сви који сџе уморни и обременџени и Ја ћу вас уџешиџи. Узмиџе јарам Мој, и научиџе се ог Мене, јер сам кроџџак и смирен, и на џи ћеџе мир душама својим. Јер је јарам Мој блаџ и бreme је Моје лако.

И онда, Слава, глас 6:

Молитвама Преподобног Твога Силуана, Милостиви, очисти мноштво сагрешења наших.

И сада: Молитвама Богородице, Милостиви, очисти мноштво сагрешења наших.

Затим:

Помилуј ме, Боже, по великој милости Својој и по мноштву милости Своје очисти безакоње моје.

Глас 6:

Царство Очево оставивши и богатство нетлених дарова безумно расточивши, сада гладујем и немам ништа сем уздисања и суза: стога ти се обраћам, молећи се, Силуане преподобни, теби који си и сам у младости ишао стазом заблудном: помози ми да пронађем пут у дом Оца Небескога, дај да поново угледам милосрднога Господа Који ми сада топло и кротко отвара очински загрљај, да се насладопћујем поново храном бесмрћа и да, са тобом, прослављам пречезнутога Спаситеља, неизрециву и непојмиву милост у себи заимавајући.

Свештеник: Спаси, Боже, људе Своје и благослови наслеђе Своје. Господе, помилуј! (12 пута)

Милошћу и штедротом: и даље.

ПЕСМА 7

Ирмос: Из Јудеје дођоше младићи у Вавилон и вером тројичном пламен пећи сакрушише, певајући: Благословен си, Боже отаца наших!

Угасну у нама огањ благодати и небо се над нама затвори, помози нам у невољи, Силуане оче наш, и просвети нас да, у смирењу и љубави, до последњега даха певамо: Благословен си, Боже отаца наших!

Адски ужаси као лавови нападоше на нас, но мољења твоја имамо као покров Божански, којим покриваш наготу нашу, оче милостиви, и згрејаваш срца која очајавају у жалостима греховним.

Слава: Неописиво смирење Христово окусивши, у све дане живота свога смиравао си се беспопштено, оче Силуане: и нас научи да стицемо кротког и смиреног Духа, да не губимо благодат и да не плачемо онда за њом плачем Адамовим.

И сада: О свехвална Мати, Која си родила Пресветога Логоса, удахни нам реч огњену да синовски славимо милост Твоју, којом матерински страдалноме свету састрадаваш, а коју нам Силуан, тајник Твој објави.

ПЕСМА 8

Ирмос: Цара Небескога, Кога славе војске ангелске, хвалите и преуносите у векове.

Знајући твоје милостиво срце, оче Силуане, јер си на земљи, тајанствено научен Духом Светим, непрестано због грешника туговао, у молитвама проливајући сузе за њих: молимо те сада да срце своје састрадално отвориш и за нас, сироте твоје.

Молитвом сузном укрепи нас да јутрењујемо од ноћи греховне, Силуане, оче наш, и да у светлости нетљене љубави, веселим кораком пођемо, са тобом, за јутарњом Звездом - Христом, славећи Га у све векове.

Тамо где је љубав, тамо је и страдање, јер љубав свагда састрадава: стога нам запевај, оче милостиви Силуане, нама жалоснима на земљи, песму којој те научи Дух Свети, и рашириће се сасвим срце наше за уски пут Крста.

Слава: Сада гледаш Матер и Дјеву, Коју хорови ангелски неисказиво славе: Њу умоли, свемилостиви Силуане, да нам ниспошље богородичну благодат, која материнским срцем болује за сваким, као за рођеним дететом.

И сада: Од змије греховне младога Семјона си спасла, Мајко, упутивши га на стазу покајања: зато и душе наше, које усахнуше од жеге очајања, насладости посетом Својом и исправи нас, као жезал, да непорочно ходимо путем крсним, из љубави према Сину Твоме.

ПЕСМА 9

Ирмос: Као уистину Богородицу исповедамо Те, спасени Тобом, Дјево пречиста, величајући Те, са бестелесним хорovima.

Сва земља тугује и моли те гласом нашим, оче васеленски: научи нас да се смиравамо и да љубимо непријатеље своје да би се у нас уселио Дух Свети, и да, заједно са тобом, пронађемо Царство Небеско.

Потрудивши се натчовечански, Господа си, богобојажљиви, попут Пророка, у срце примио и, пострадавши душом, духа спасења Божијег си нам родио, којим си многе развеселио, оче Силуане. Стога,

росом суза својих исцели све који ти певају: радуј се, Силуане, утешитељу наш!

Изнеможе свака реч и једино још уздисање срца оста у нама, но речи твоје преузевши, приносимо ти последњу реч ову: Силуане, оче наш, моли се за нас, децу своју, да сада и у часу судњем будемо са тобом на Небесима, слушајући песме које се певају Духом Светим.

Слава: Видео си Светлост истиниту, примио си Духа Небескога, тајниче благодати, нека се и ми тобом ослободимо сваке прелести, Силуане, и научимо се да се у духу и истини клањамо Животворној Тројици.

И сада: Нестаде уља у светиљци нашој, и мрак смртни попаде по нама, но обасјавши нас, пречиста Светлости, уведи нас у брачну одају Христову да причасници будемо Тајне Вечере Јагњетове, са Оцима нашим и са Тобом, Богородице, девствена Радости небеских и земаљских.

И одмах потом: Достојно је уистину...

Потом, свештеник кади Свету Трпезу и људе, и певају се следећа величања, глас б:

Храм овај не остави, оче Силуане, посећуј нас тајно свакога дана и испуни мољења оних који се моле у храму овом, јер те знамо као промислитеља о животима нашим.

У миру дубоком сачувај место ово и љубав ненарушиву изливај нам свагда, да једногласно славимо Духа Који те прослави.

Хладом свежине покриј нас који се купамо у зноју страсти и насити плодовима Духа Светога, јер тобом нађосмо Дрво живота, Силуане, свакоме доступно, и стога славимо твоју очинску бригу о нама.

Силуана великога, који је дивни цвет руске земље, и пустиње светогорске тајанствени изданак, и свеколике васелене украс, у песмама поштујмо.

У тебе се, Богом и Богородицом, надамо, Силуане милостиви: буди недремани пастир стаду своје сада и у часу искушења, да тада угледамо зрак твој преподобни и пресветли.

Кивот са моштима твојим точи миомирисање Духа: њега целивајући са вером, весеља се испуњавамо неисказивога и примамо исцељење душе и тела.

У последња времена невољницима се дарова утешитељ, онима који бежу у таме засија светлосник, болесни добише исцелитеља, и ми, добивши тебе за брижнога и приснога оца, Силуане, благодарно славимо Христа у векове.

Тамо где се јави отац, тамо сапробива и син, оче Силуане: зато удостој славе, којом си се причестио, и духовнога сина свога Софронија, који те достојно поштује.

Свети си, оче Силуане, и прими оцељубивога ученика свога, дивнога животописца твога, који речи твоје пројави, Софронија, као тајника и наследника твога.

Софронија, који манастир на земљи као живи споменик подиже теби, оче Силуане, уведи сада, као вернога послушника твога, у обиталиште своје на Небесима, и храм овај заједно утврдите у љубави Божијој до краја века.

Трисвето: Пресвета Тројице: Оче наш

Тропари, глас 6:

Помилуј нас, Господе, помилуј нас:

Слава: Господе, помилуј нас:

И сада: Милосрђа двери...

Свештеник: Помилуј нас, Боже, по великој милости Својој...

Појци: Господе помилуј (*ѿри ѿуша*)

*Ошало ѿо реду, заштим ошйусѿ, а ѿосле њега ошйеваиши слаѿко-
зласно:*

Глас 2

Изведи нас на гору високу, боговидче Силуане, и покажи нам, како си нам и обећао, кротко и милостиво Лице Христово, отвори слух наш молитвама својим, да чујемо сладосни глас Господњи, који нам свима дарује опроштај, да се читавом земљом рашири молитва као прекрасни, тихи и сунцем обасјани облак, и да се узрадују Небеса, певајући песму величања Господу због страдања Његових, којима нас је спасао.

Сву наду своју на Тебе полажемо, Мајко Божија, сачувај нас под окриљем Својим.

Глас 8

Духа Светога обнови у срцу нашем молитвама својим, оче Силуане, и ниспољши свише на све синове земаљске дух истинске побожности, да се, као што се море испуњава водама, тако и сва васелена преиспуни нетварном Светлошћу богопознања, и да сви народи једним устима и једним срцем славе Творца, Оца и Сина и Светога Духа у векове.

Владичице, прими молитве слугу Својих и избави нас од сваке невоље и опасности.

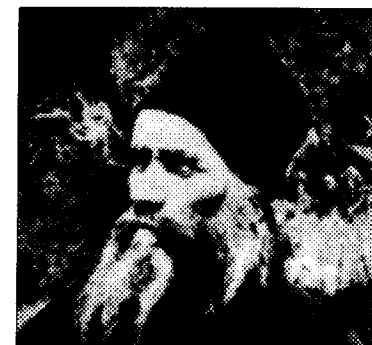
И крај:

Молитвама Светих Отаца наших, Господе, Исусе Христе, Боже наш, помилуј нас. Амин.

са рускоѿ:
Маѿеј Арсенијевић

ПРЕПОДОБНИ СИЛУАН - ВАСЕЛЕНСКИ СВЕТИТЕЉ XX ВЕКА

Игумен Серафим (Иванов)
**ПРЕПОДОБНИ СИЛУАН АТОНСКИ -
ДЕЛАТНИК ИСУСОВЕ МОЛИТВЕ**

Пасха је време узајамнога општења и радости у Христу. Чак и велики светогорски подвижници у те победне дане остављају своје усамљеничке келије и иду у посету својим друговима и сатрудницима на путу монашком које често нису видели, чак, од прошле године.

Тако сам и ја дошао у прилику да поразговарам са некима од тих добрих стараца.

Велико уважавање међу братијом има схимонах о. Силуан. Са њим ме је упознао мој познаник, још из света, монах Василије (Кривошеин). Отац Силуан је делатник непрестане Молитве Исусове и, по милости Божијој, поседује дар расуђивања. Њега воли да посеђује, у време својих долазака на Свету Гору, познати србски философ епископ Николај Охридски. О. Силуан је многе године вршио важно послушање магационера, што му нимало није сметало да стекне молитву и друге узвишене монашке врлине. Он проницљиво посматра саговорника својим умним, сјајним очима, одговара кратко, једноставно, али изузетно дубоко и истинито. Слушаш и мислиш: боље не би могао рећи ни најученији човек. А о. Силуан се нигде осим у манастиру није учио.

Нажалост, наш разговор је био готово сасвим личнога карактера, због чега не могу да га поделим са читаоцем. О. Силуан ме је, на моје мољење, благословио својим крстом који је носио око врата, скинуо са руке и даровао ми своје бројанице и обећао да ће се молити за наш мисионарски манастир у Владимирови на Карпатима, пожелевши на растанку да они који се у њему подвизавају стекну несумњиву милост у Бога.

*са руској:
Маџеј Арсенијевић*

Архимандрит Софроније (Сахаров)

ОДГОВОРИ ПРЕПОДОБНОГ СИЛУАНА

(...) У недељу 6/19. априла 1936. поново сам отишао к оцу Силуану и разговарао о Вама*. Желео сам да га унеколико подробније упознам са оним што сте ми писали. Наш разговор Вам износим у скраћеном виду.

Ја: "Отац Димитрије је збуњен противречностима у Вашим саветима и благословима. Прво сте му благословили да се врати у Француску, а после да годинама живи у Јерусалиму.

Отац Силуан: "Први пут, када ме је питао, помолио сам се Богу, требало је да се врати у Француску. То сам му и рекао. Он, видим, неће. Хоће у Јеладу; помолио сам се, срце се није слагало. Онда је хтео да иде у Јерусалим. Нека иде. Јер, он је као дете. Ја, као бака, штитио сам га од невоље, да не сломи главу. Али, нека живи у Јелади. То је занимљиво због искуства.

Ја: "А шта ако то искуство буде 'горко'?"

Отац Силуан: "Шта да се ради".

Ја: "Отац Димитрије сматра да је најбоље да таква питања решава сам".

Отац Силуан: "Нека, нека. Нећемо му одузети његову слободу. Добро је што је написао писмо. Он тражи много слободе, али то није први пут (...) Неки питају за савет, ти им кажеш, они неће да послушају, тешко им је. Тако они почну, чак, и да се противе. Ето, отац Х. колико година не престаје да ради против мене, а раније је долазио. Колико је таквих случајева.

Ја: "Савез ученика са старцем је добровољан и у том смислу је слободан. Ако отац Димитрије налази да му је непријатно да послуша неке Ваше савете, ако хоће да таква питања решава сам, самим тим ослобађа и Вас. Савез се тада нарушава".

Отац Силуан: "Он је сам мене изабрао за старца. Нисам могао да одбијем. Приликом пострига Владика ми га је предао јавно... А сада сматрам да морам још потрпети. Време ће показати".

Из: Архимандрит Софроний Сахаров, *Ответы преподобного Силуана, Православие - свидетельство Истине (Из писем к Д. Бальфуру) Церковь и время, №3 (12), 2000.*

* Писмо је упућено о. Димитрију (Балфуру), са којим је Старац Софроније (Сахаров) имао дугогодишњу преписку.

Ја: "Отац Димитрије говори да је неправилно питати старца за савете у погледу таквих подробности, као што су, на пример, где треба живети, куда треба ићи. Не треба се користити старцем као пророчиштем".

Отац Силуан: "Шта, зар он пореди наше молитве са прорицањем? Рђаво нас је оценио. Нека живи по своме, како хоће. Искуство ће га научити. Он је изгубио веру, а без вере нема користи (...)

Ја: "Отац Димитрије ме моли да 'не ступам у спорење са њим'".

Отац Силуан: "Не треба се спорити. Напишите му да га нећемо разуверавати. Када сам схватио да не жели да послуша савет, рекао сам му, на крају, нека живи где хоће само нека пази на себе, и нека живи као монах. Време је, рекао сам (му), тешко. Увидео сам да ће се помести ако с њим поступа строго".

Сетили смо се (потом):

"Учитељу шта да чиним?". Господ: "Све заповести". Младић: "Све то испуњавам од младости. Реци ми шта још (да чиним)?" Господ, заволевши га, рече: "Продај све што имаш... и пођи за Мном". Овај, пак, "будући богат, отиде жалостан" (...)

А из Отачника:

Пимену Великом дошао је брат да моли за благослов да приређује вечери љубави за братију-монахе. Преподобни је благословио. Старији брат Преподобнога Пимена - авва Анувије, сазнавши за ово, упутио је Пимену примедбу због овог немонашког савета. Другом приликом, исти онај брат је дошао Преподобном Пимену. Свети, који се налазио у друштву авве Анувија, упита га: "Зашто си долазио прошли пут?" Овај одговори: "Због тога и тога". Преподобни Пимен упита: "А шта сам ти оно ја казао?" Овај одговори: "Благословио си". Преподобни Пимен (каза): "Погрешио сам. Нисам те пажљиво саслушао. Немонашко је дело приређивати вечере љубави. Остави то". А брат, ожалостан, рече: "Па ја ништа друго не знам да чиним", и - отиде. Тада авва Анувије рече: "Опрости". Преподобни Пимен каза: "Видео сам да он неће послушати ако му забраним, зато сам и благословио да би он деолао мирне душе".

Антонију Великом дошла братија и питала га: "Како да се спасавамо?" Велики Антоније рече: "Чините то и то". Одговорише му: "Не можемо". Преподобни Антоније рече: "Онда радите то и то". Одговорише опет: "Не можемо". Трећи пут рече Свети: "Тада, пак, чините то и то". Одговорише: "Ни то не можемо". Преподобни Антоније рече својим послушнику: "Скувај им кашу и отпусти их с миром". И Свето Писмо каже да су и Пророци давали савете "по срцу" онога који пита.

Не желим да вас жалостим. Али, Ви сте сами покренули питање о противречностима у саветима Старца оца Силуана. Да сте поступили са вером по првом савету, не би било места ни за какве противречности (...)

Рекао сам оцу Силуану још нешто: "Мени је веома тешко да пишем или да говорим оцу Димитрију када га видим, јер нас он схвата на свој начин. Он мисли да се наши савети могу објаснити тиме што смо ми (наводно) заинтересовани да га задржимо у Руској Цркви. Неке наше поступке он не схвата као жељу да му помогнемо, већ, пре, напротив (да му одмогнемо)".

Отац Силуан: "Никада то нисам ни помислио. Мени је потпуно свеједно да ли су то Јелини, или Французи, или Руси, или Јевреји. Свима желим једино да се спасу. Никада нисам ни мислио да заступам Руску Цркву. Он ме је питао: 'Шта да радим, куда да идем?', и ја сам му рекао по молитви. А по људскоме, не знам где су какви услови".

Света Гора 7/20. април 1936.

са рускоџ:
Маџеј Арсенијевић

Архимандрит Силуан (Стрижков) КАКО МЕ ЈЕ СТАРАЦ СИЛУАН ИЗБАВИО ОД ОЧАЈАЊА

Чесџо је Госџод оџкривао Стџарцу Силуану дубоке џајне душе човекове. Преџодобни Силуан је у неколико речи моџао да каже џолико важноџа и значајноџа, доџичуџи се џаких дубина сазнања саџговорника да је самим џим моџао да, из корена, измени живџи човеков, уџуџуџи џа на џуџи служења Исџини.

О једном од таквих случајева сведочи недавно почивши архимандрит Силуан (Стрижков), који је, готово до последњега дана, служио на гробљу Сен-Женевјев-д-Буа у Паризу:

"Да бих добио одговор на многа питања пошао сам на Свету Гору, у Пантелејмоновски руски манастир, преко Солуна, потом морем, паробродом...

Предивне службе (увек сам волео црквене службе!), предивни напеви који узводе душу у други свет... дубоки, тужни, тако утешни напеви...

Тамо живе монаси тајним унутарњим животом, који је скривен од другога, животом молитвеним, животом трудбеничким, и (међусобног) општења је веома мало...

Видео сам и много тога лошег, видео сам много ситног самољубља, самоистицања, као и код свих људи. То је тако, јер у монахе, у својој потрази за Богом, иду исти такви људи као што смо и ми, и они доносе са собом исту ону природу коју има сваки човек.

И ја сам мислио: "Зашто сам уопште дошао овде? Сит сам већ дивних и утешних служби, али овде нема живе речи...". И гле, у таквом жалосном расположењу изашао сам кроз манастирска врата и размисљао о томе зашто сам уопште дошао у манастир. Кад одједном, чух неки глас како ме дозива. Окренуо сам главу, и видео седобрадог монаха, који се пријатно осмехивао, симпатичнога лица. Али оно што је главно - сав сам претрнуо, јер сам осетио да је он прозрео, прочитао моје поми-

сли, које су ме опселе док сам ходао унаоколо. У том тренутку ми је било веома непријатно. Он ми се обратио:

"А шта значи - сачувати мудрост?".

Ја сам слегнуо раменима, погледавши упитно у њега.

"То значи не примати помисли".

Помислима се називају не мисли, већ стање разочараности, обременености... Био је то одговор управо на моју обремененост таквим мислима.

"Мудрост је у томе да се не примају помисли, односно тешке мисли које колебају душу", рекао ми је он.

Он је овим речима потпуно умирио, утешио моју душу за читав живот.

Када је требало да се замонашим, чини ми се, после неких једанаест година (Старца Силуана тада већ више није био међу живима), дошао сам поново на Свету Гору и тамо су ми дали име Силуан, у знак сећања на њега.

Ми никада не знамо у каквом је настројењу нека душа и какве струне једна душа може да додирне у другој. Али, може се рећи да ће људи, што више то буду схватили и што се више буду кретали ка тој светлости, помажући једни другима, постајати све ближе једни другима, како је и говорио неко од Светих: "Што се више приближавамо сунцу, то су зраци сунца све ближе једни другима".

са руског:

Мајтеј Арсенијевић

Митрополит Венијамин (Федченков) ЖИВОТ СТАРЦА СИЛУАНА - ЖИВА ИСТОРИЈА ЦРКВЕ

Ваше Високопреподобје, достопоштовани оче намесниче, са братијом!

Примио сам Ваш извештај о кончини Преподобнога Старца о. схимонаха Силуана...

Царство му Небеско!

Није на нама, грешницима, да судимо о светим људима. Сам Бог их пројављује, како Сам зна. Али, потпуно ћу искрено рећи да последњих година ни од кога нисам осетио такву силу благодати као од њега, о. Силуана. Тешко је изрећи речима у чему је била сила те благодати.

Као што су за Господа говорили за време Његовога живота на земљи, да је Он говорио као Онај Који има власт, а не као књижевници... тако сам, ја грешни, из писама Старца Силуана потпуно очигледно осећао такву силу коју нисам осетио ни од кога другог. Небески Божански дух... који убеђује без икаквих доказа.... Управо глас "са оне стране", од Бога... Боље од овога казати не уместо... И зато чувам његова писма. И када не бих знао ништа о његовом животу, подвизима, молитви, послушању, сами дух тих писама би био довољан за мене, грешнога, да га сметрам преподобним.

Али, испричаћу о једном случају његове прозорљивости.

Нека мајка, која је живела у иностранству, давно је изгубила везу са својом кћери која је остала у Русији. И хтела је да сазна како да се моли за њу, да ли као за живу или, пак, као за упокојену.

Она је упитала Старца Силуана и он јој је одговорио да је њена кћер, без икакве сумње, добро и да је жива и здрава... И, заиста, после неколико месеци жена је отишла у Русију, потражила своју изгубљену кћер, видела се и разговарала са њом.

Дозвољавам себи да поставим питање: слажете ли се да начините архив сведочења о њему? То би било и поучно, и утешно и спасоносно за нас грешне.

Требало би сакупити и његова писма (макар у копијама). Још једно молим: дозволите о. С. да ми пошаље била шта од ствари блаженопочившега, а и да ме утеши одговором на писмо које сам му послао.

* * *

Нарочито* Вам благодарим за Ваше писмо о о. Силуану... И чезнем да још нешто о њему сазнам... Из мога писма о. Намеснику сазнали сте о мом односу према блаженопочившем Старцу.

Ако бисте још нешто о њему написали, не само ја, већ би Вам и многи други били благодарни.

Ко је он? Где је био пре Свете Горе? Зашто је дошао на Свету Гору? Како се спасавао? Шта је говорио (чак су и најмање подробности важне!)? Знате ли неке нарочите чињенице (о њему)? Како се молио?

Док сте још живи Ви и други сведоци, сакупљајте и записујте о њему све до ситница... То је - историја Цркве.

Помињем о. Силуана заједно са угодником Божијим Јованом Кронштатским и молим се за његово молитвено заступништво пред Богом.... Још једанпут благодарим и чекам, и то не само ја, да још нешто више сазнам, ако је Богу угодно. А о. Силуану сада то више не може шкодити...

са руској:
Матџеј Арсенијевић

Свети Николај Жички МОНАХ СИЛУАН - СЛАТКА ДУША

Монах Силуан сабрат манастира Св. Пантелејмона у Светој Гори... О овоме дивном духовнику могло би се само рећи - слатка душа. Ту слатку душу осетио сам не само ја него сваки поклоник Свете Горе који је дошао у додир с њом. Силуан је био висок, крупан, са великом црном брадом и својом појавом није на првих мах привлачио непознатог човека. Но, само један разговор са њим био је довољан па да га човек заволи.

„Господ нас неисказиво љуби“, говорио је свакоме о. Силуан. „О како нас Он љуби!“ И при тим речима увек би му се очи испуниле сузама. А очи су му биле црвене од плача. Он је највише говорио о љубави Божјој наспрам људи. Ко се жалио на неку патњу или неко искушење, о. Силуан га је тешио и храбрио љубављу Божијом. „Зна Господ да ти страдаш, но Његова љубав сија над тобом као сунце над светом. Не бој се, то је за твоје добро.“

Он није био строг према туђим гресима, ма како велики били. Он је говорио о неизмерној љубави Божијој наспрам грешника, и наводио је грешног човека да сам себе строго осуди. „Кад бисмо ми престали да осуђујемо Бога, ми бисмо престали да осуђујемо Његова створења, нарочито људе“, говорио је Силуан са сузним очима. „Али, ми Њега осуђујемо за све тешкоће у животу, па зато осуђујемо и Његова створења. Ми осуђујемо Бога, опет, због тога што не осећамо љубав Божју. То сам и ја чинио. Једном сам пошао из манастира за Дафну. Скренуо сам с пута и залутао међу жбуње шимширово. Мрак покрио земљу. Ја се наљутим. Управо - на Бога се наљутим. Викнем: „Господе, зар Ти не мариш што ја лутам и пропадам. Спаси ме!“ У том чух глас: „Иди све десно!“ У мени затрепери сва душа. Нигде жива човека. Ја сам пошао десно и све десно док не стигох на Дафну. Ту ноћ сам сву преплакао. Осетио сам присуство Живога Бога, и осетио сам Његову љубав, ја недостојни. Од тада нисам дао никаквој невољи да стане између мене и љубави Божије“.

Још нам је причао Силуан о неком школованом младићу који је био дошао у Свету Гору „да тражи Бога“. Он није рекао игуману да не

* Некролог Св. Николаја Жичког Старцу Силуану Светогорцу, првобитно објављен у октобарском броју „Мисионара“ 1938.

верује у Бога него само да жели остати неколико месеци у манастиру ради одмора и духовне поуке. Игуман га предао неком духовнику на бригу. Но, младић исповеди одмах духовнику, како он не верује у Бога и како је дошао у Свету Гору да тражи Бога. Духовник се наљути и уплаши, па почне викати на младића, како је то страшно неверовати у Бога Створитеља и како безбожницима није место у манастирима. Младић се спреми да напусти манастир. Сретне га о. Силуан и почне с њим разговор. Кад младић исприча шта га мучи и шта га је дотерало у Свету Гору, о. Силуан му благо одговори: „Па то није ништа страшно. То бива обично са младим људима. То је било и са мном. Кад сам био млад човек, ја сам се колебао, сумњао, но љубав Божија осветлила је ум мој и омекшала срце. Бог тебе зна и види и љуби те неизмерно. То ћеш ти временом осетити. Тако је било и са мном.“ Од ових речи младић се почео снажити у вери Божијој. И остао је у манастиру.

- Монах неки пожалио се о. Силуану како осећа да се не може спасти у Св. Гори па се решио да напусти и иде у свет. На то се заплаче о. Силуан па му каже: „И мени је та мисао понекад долазила. Али сам се молио Богу за савет; удвостручавао сам молитве. И љубав Божија давала ми је овакве мисли: зар толики свети људи угодише Богу и спасоше своје и туђе душе на Св. Гори, а ти не можеш?“ Други опет жалио се, како га игуман у манастиру не воли. „А ти воли њега“ одговори му о. Силуан. „Ти се моли усрдно за свога игумана сваки дан и говори: ја волим мога игумана, ја волим мога игумана; па кад се љубав у теби разгори према игуману, и игуман ће тебе почети волети.“

Овај дивни духовник био је прост монах, али богаташ у љубави према Богу и ближњим. Стотине монаха са свих страна Свете Горе долазило је к њему да се огреје на огњишту његове пламене љубави. Нарочито су српски монаси из Хиландара и Поснице волели о. Силуана. У њему су гледали правог духовног родитеља, који их је својом љубављу препорађао. Сви су они зато болно осетили растанак са њим. И дуго, дуго памтиће они љубав о. Силуана и његове мудре савете.

И мени је о. Силуан веома много духовно помогао. Ја сам осећао да се он за мене Богу моли. Његова молитва ме је крепила. Кад год сам посећивао Св. Гору, журио сам на састанак с њим. Он је радио тежак посао у манастиру. Био је магационер и руковао је сандуцима, цаковима, бурадима, и свим оним што се трпало у магацин.

Рекох му једном, како се руски монаси много узбуђују због большевичке тираније над Црквом Божјом у Русији. На то ће он: „И ја сам се у почетку узбуђивао због тога, и после многих молитава дошле су ми овакве мисли: Господ љуби све неизречено. Он зна циљеве свега и рокове свему. Ради неког будућег добра Он је пустио оно страдање на Ру-

ски народ. Ја то не могу схватити ни прекинути. Остаје ми само молитва и љубав. Тако ја и говорим узбуђеној братији: Ви можете помоћи Русији само молитвом и љубављу. Љутња и вика на безбожнике не поправља ствар.“

И још има много и много што сам чуо од о. Силуана и што сам чуо од других о њему. Но ко ће све изређати и исписати? Књига његовог живота исписана је сва бисером мудрости и златом љубави. То је огромна књига. Сада је она склопљена, и рукама Анђела Хранитеља Силуановог изнета пред вечног и праведног Судију. А вечити и праведни Судија рећи ће души која Га је толико љубила на земљи: „Верни слуго мој, Силуане, уђи у радост Господа твојега“. Амин, Боже дај да тако буде.

“Израстао и стао у ред Отаца Цркве”*

Када неко посети Свету Гору и види смерне калуђере, може помислити да они живе досадним и бесциљним животом. То тако изгледа гледано споља, јер мало ко може да проникне и схвати каква се непрестана и страховита борба води у њиховим душама. Та борба је готово натприродна, невидљива, и то не само борба против демонских сила, господара мрака, него исто тако - бар за почетнике - и против крви и меса, тј. против телесних жудњи и страсти.

У својој књизи отац Силуан описује како га је та борба била довела до очајања и скоро до самоубиства. Пресвета Богородица му се јавила у моменту његове најтеже борбе са страстима и очистила га од нечистих телесних жудњи и помисли. Христос му се јавио и дао му снагу да надвлада земаљске мисли и зле духове. И тако, после четврт века тешке и упорне борбе, стигао је до победе. Боготражитељ је постао богопознавалац, а ученик - учитељ.

Старац Силуан је био и мој учитељ. Једном са га упитао: “Оче Силуане, да ли вас ово мноштво света узнемирава у вашем размишљању и молитвама? Зар не би било боље за вас да одете у испосницу у Каруљу и да тамо живите у миру као оци Теодосије, Артемије, Доротеј, Калиник, или да живите у некој усамљеној пећини, као отац Горгоније?”

“Ја живим у пећини” - одговорио је отац Силуан. “Моје тело је пећина мојој души, а моја душа је пећина Светоме Духу. И ја волим и служим Божијем народу без изласка из моје пећине”.

И поред његове спремности да свакоме служи, и његове чудесне скромности и услужне љубазности, о Божанским стварима је говорио са

* Из: Владика Николај Велимировић, *Сабрана дела*, XIII, стр. 560.

достојанством и снагом. О Богу је говорио са чаробним одушевљењем, присношћу и блискошћу, онако како би говорио о пријатељу: “Ја знам Бога. Он је љубазан, благ, услужан”, рекао би старац Силуан. Један монах - отац Теофан са страхом је то слушао и помишљао да је Силуан изгубио страх Божији. Касније, када је читао Силуанове списе, Теофан је изменио своје мишљење и рекао: “Отац Силуан је израстао и стао у ред црквених Отаца”.

Ја мислим да би текстове оца Силуана требало ставити у уџбенике психологије, ако ни за шта друго а оно као потврду о једном духовном борцу XX века, и као потврду истинитости свега што су прослављени црквени Оци учили и писали. Постоји нешто ново и у поукама и у животу оца Силуана. На пример, Христово упозорење које је он чуо: “Држи ум свој у аду и не очајавај”, представља један савет и опомену против охолости. Ја лично *никада раније* нисам чуо те речи.

Велика је и друга изрека: “Љубав је изнад разумевања”. То је било свакодневно и основно Силуаново учење. Његова љубав са сузним молитвама праштала је грех грешнима, поправљала злотворе, охрабривала клонуле, лечила болесне и стишавала олује. Сведочанства у прилог свему овоме могу се наћи у тој књизи.

То је књига која је неопходна нашој генерацији. Ово је књига о једном обичном човеку са веродостојним искуством, топла и врло упечатљива.

Архиејиској Василије (Кривошеин)
**ПРЕПОДОБНИ СИЛУАН АТОНСКИ -
 НАЈЈЕДИНСТВЕНИЈИ ОД СВИХ ЉУДИ
 КОЈЕ САМ СРЕО**

Духовни плодови Свете Горе Атонске имају много већи значај од пуког чувања подвижничког Предања. Они могу бити, укратко, одређени као *свешћосћ која јесте дар Духа Свешћога*. У светости се наводи стварно оправдање монашкога живота. Али, неко може да се упита, да ли је могуће у наше време наћи светост на Светој Гори Атонској?

Савременику је веома тешко одговорити на ово питање. Коначни суд о томе припада Цркви. Ја себи могу да дозволим да, у неколико реченица, изразим своје лично убеђење. На Светој Гори, чак, и данас има много људи узвишеног духовног живота и истинске светости. Током година које сам проживео на Светој Гори сусрео сам се са многим оцима, разних народности, који су на мене оставили дубок утисак због присуства благодати Духа Светога, која је очигледно дејствовала у њима. Та чињеница је за мене нешто што је ван сваке сумње. Могу да додам да ван Свете Горе никада нисам срео људе који су толико очигледно просветљени благодаћу. Оци-монаси на које мислим припадају различитим врстама монашкога живота, то јест неки припадају општежитељницима, а други пустињацима.

Као пример светог човека који миомирише благодаћу Духа Светог могу да наведем монаха Светопантелејмоновскога манастира, оца Силуана који се упокојио 1938. године (Погледајте о њему познату књигу јеромонаха Софронија, *Старац Силуан, Париз, 1952.*). Сав његов живот је био запечаћен печатом светости која се пројављивала у његовом дубоком смирењу и љубави према људима. Он је био заиста најјединственији човек од свих које сам познавао, човек који никада није осудио ближњег свог. Он је, без икакве сумње, имао богат унутарњи живот. Имао је дар непрестане умне молитве. Сељак по пореклу, без икаквог световног образовања, он је стекао изузетну духовну мудрост. Сви који

су били у прилици да опште са њим брзо су се у то уверавали. Он је био један од оних духовних отаца који су способни да свакоме кажу управо оно што им је потребно. После његовога упокојења, за њим су остале белешке у којима налазимо његова духовна размишљања и опит. Језик његових бележака је, местимично, невешт али, без обзира на то, његове белешке својом истинитошћу и потпуно особеним карактером остављају најдубљи утисак. Неретко његове белешке досежу висоту древних мистичких списа Светих Отаца. Многи су, после личнога општења са њим, осетили на себи његов снажни и благотворни утицај, а ти су сусрети из корена изменили њихов даљи живот.

Закључићу тиме што ћу да кажем да се истинско назначење Свете Горе и састоји у томе да рађа такве носитеље светости какав је, међу осталима, био и Старац Силуан. И све док се то наставља, постојање Свете Горе је у потпуности оправдано и чува свој велики значај за духовни живот васеленске Православне Цркве.

са руског:
Мајтеј Арсенијевић

Пројојереј Георгџије Флоровски
СТАРАЦ СИЛУАН -
ЈЕДАН ОД САВРШЕНИХ
КОЈИ ГОВОРЕ ДУХОМ СВЕТИМ

Старац Силуан је био смирен, али је његово учење било смело. И то није била смелост радозналора ума који се заноси интелектуалним истраживањем и доказивањем, већ неустрашивост духовне уверениости. Тако, по речима Старца Силуана, "савршени ништа не говоре од себе, него само оно што им Дух даје да кажу". Старац Силуан, наравно, јесте један од савршених. То "савршенство" је плод смирења које се може постићи и - што ни у ком случају није мажње важно, чувати и сачувати! - једино постојаним и непрекидним трудом самопорицања и самоодбацивања. Али, самопорицање ни у ком случају није некакав негативни труд, ни у ком случају није пуко "одрицање од себе", "умањивање себе" или "понижавање себе". Напротив, то је процес вапостављања истинскога себе. Почетак тог васпостављања јесу вера и љубав. Човек се одриче себе ради Христа и то из своје велике љубави према Њему. Тај процес има афирмативно усмерење, које је свагда саздатељско. То је, како је говорио Преподобни Серафим Саровски, "стицање Духа Светога". Овде је заиста на делу један парадоксални напор. Циљ духовнога стремљења је узвишен и смео: *consortium Divinae naturae*, тј. да постанемо "јричасници Божанске јприроде" (2. Петр. 1, 4). Ма како да тумачимо то запрепашћујуће место из Светога Писма, оно јасно и гласно указује на коначни циљ свеколиког хришћанског живота: на "живот вечни", живот "у Христу", "сатвораштво Духу Светоме". Јелински Оци су користили, такође, и тако смео израз као што је "обожење" (*θεοσις*). Ипак, једини истинити пут којим се достиже обожење јесте одлучно самопорицање, а награда се дарује само смиренима и кроткима. Штавише, и сâмо смирење није достигнуће човеково, већ је оно свагда - дар Божији, који се даје слободно, *gratia gratis data* (милост бесплатно дата). Свеколико устројство духовнога живота уствари јесте сасвим парадоксално: богатства Царства дају се

искључиво сиромашнима, а заједно са богатством даје се и власт. Смирени људи ништа не говоре од себе, али сваки пут када су подстакнути да нешто кажу, они говоре са влашћу. И та власт њима није неопходна ради њих самих, већ да би се кроз њих открило оно што долази свише. У противном, они морају да чувају ћутање. "Уосјалом, ви имајте помазање од Свештога и знајте све" (1. Јн. 2, 20).

Речи Старца Силуана су једноставне, у њима заиста нема ничега ефектнога, осим њихове сопствене једноставности. Код Старца Силуана није било неког нарочитог "призивања" да разоткрива (тајне). Он је обично говорио о општим стварима, али је о општим стварима говорио на потпуно неуобичајен начин. Он се није трудио да говори о својим скривеним доживљајима. Љубав је и почетак, и само средиште Хришћаниновог стремљења. Али, ми на "новину" хришћанске љубави врло често уопште не обраћамо пажњу и пренебрегавамо је. По речима Самога Христа, јединствено истинита Љубав јесте "љубав према непријатељима". То је први критеријум и карактеристични знак истините Љубави. Овакво схватање је веома упорно изражавао и Св. ап. Павле. Господ нас је волео и онда када смо се непријатељски односили према Њему. Сам Крст јесте вечни символ и знак те Љубави. Хришћани су, зато, дужни да учествују у искупитељској Љубави свога Господа. Друкчије није могуће "стајати у Његовој љубави".

Старац Силуан није само говорио о љубави. Он је волео. Са смирењем и, истовремено, са неустрашивошћу он је читав свој живот изливао у молитву за непријатеље, за свет који је погибао, одступајући од Бога. Али, без апсолутнога смирења таква молитва је опасни и сумњиви покушај. Лако је осетити љубав, али она се (по правилу) убрзо потом покаже као заражена и разједена сујетом и гордошћу. Немогуће је волети савршено осим љубављу Самога Христа, која се улива у смирено срце и дејствује у њему. Немогуће је бити Свети осим кроз познање себе као "беднога грешника", коме је безусловно неопходна помоћ Божија и мољење (Богу). Благодат Божија омива сву нашу срамоту и исцељује сву нашу немоћ. Слава Светих се јавља у њиховом смирењу, као што се и слава Једнороднога јавља у апсолутном унижењу Његовог земаљског живота. Сама Љубав се распиње у свету.

У свом духовном усхођењу старац Силуан је прошао печални опит "тамне ноћи", потпуне самоће и остављености. Али, у њему никада није било помрачености, нити унија. Он је свагда био тих и спокојан, свагда је зрачио радошћу. То је била радост у Господу, потпуно различита од било које световне радости. Ми из историје његовога живота знамо да је та радост била задобијена дуготрајном и изнурујућом борбом, непрекидном "невидивом борбом". Оставши сам, човек осећа оча-

јање и усамљеност. Спасење је једино у Господу. Душа мора да се сједини са Господом. Али, човек никада неће остати сам ако сам не остави Бога. Старац Силуан је опитно познао страх и опасности „таме најкрајње“. Али, он је, такође, опитно познао и бесконачност Божанске Љубави. Она сија, чак, и кроз бездан искушења, мука и невоља. И то је тако управо због тога што Бог јесте Љубав.

Старац Силуан стоји у одавно постојећем, древном Предању. Али он није био јединствен (по томе), чак, ни у свом сопственом времену. У сваком поколењу постоји сабор сведока Тајни Царства Божијега. Наша беда је у томе што их ми не знамо, што нас они не занимају, ни они нити њихово сведочење. Нас су прогутале световне бриге. Живот Старца Силуана јесте правремена опомена нашем поколењу у вези са тим јединственим благом које нико од нас одузети не може, а такође и позив на поклонички пут ка вери и нади.

* * *

У предговору који је 1958. године написао за записе рускога Стараца Силуана, са којим се срео на Свештој Гори и чија је фотографија сачувана у његовом радном кабинету, о. Георгије Флоровски је изразио своје одушевљење Свештим Силуаном, који је створио поодвижно усхођење кроз пошћуну самоћу у „тамама најкрајњој“, да би, на крају, у једноставности, примио помазање Духа Свештога, и познање свих ствари (1. Јн. 2, 20), као и познање да Бог јесте Љубав и да је сама Љубав била расцепљена у овом свешћу.*

са руског:
Мајтеј Арсенијевић

* Из: Дж. Уильямс. Неопатристический синтез Георгия Флоровского. Георгий Флоровский: Священнослужитель, богослов, философ. М.: Прогресс - Культура. 1995. С. 318

Епископ Хризостом (Војновић)
**ЧЕТИРИ ПРАВИЛА СТАРЦА СИЛУАНА
 ЗА СТИЦАЊЕ И ЧУВАЊЕ
 БЛАГОДАТИ ДУХА СВЕТОГА**

За утеху је што се и у ово наше доба, које се одликује одсуством вере и одсуством живота по Јеванђељу, јављају свети људи који нас зову на ону висину духовног живота, на којој се и сами налазе.

Пре неколико година изашла је у Паризу на руском, а затим на француском језику, књига о једном светом човеку, нашем савременнику, и та је књига пробудила велико интересовање како код православних тако и код инославних.

Наиме, један руски свештеномонах описао је живот светогорског монаха - старца Силуана, с којим је проживео у Светој Гори седам година. У тој су књизи објављени и рукописи монаха Силуана који су после његове смрти остали као његов завет људима.

Старац Силуан је наш савременик. Живео је у манастиру Светог Пантелејмона на Атону и знали су га лично и наши људи који су одлазили на Свету Гору. Када је 1938. године монах Силуан умро, изишао је о њему у предратном „Мисионару“ један краћи чланак - некролог**.

Монах Силуан је био из Русије, из околине Тамбова. Младост је проживео као и сви његови вршњаци. Тек кад је отишао у војску настала је код њега извесна промена. Једном је с друговима војницима седео у кафани где се пило и где је трештала музика. Сви су били весели, само је он био врло замишљен. Кад су га другови упитали какве га мисли море, он је рекао:

- Ето, ми седимо у крчми, пијемо, слушамо музику и веселимо се, а сада се по манастирима на Светој Гори Атонској служе бденија и стоје монаси на молитви по целу ноћ. Ко ли је на бољем путу: ми или они?

Та га је мисао све чешће обузимала. Најзад, решио је да после војске оде у манастир на Свету Гору. Онда је написао писмо оном чувеном свештенику о. Јовану Кронштатском и замолио га да се помоли да га свет не задржи.

* Из: *Еп. Хризостом - живот и рад*, Свети Архиепископски Синод Српске Православне Цркве, Београд, 1990.

** Епископа Николаја (Велимировића).

И од тога је тренутка осетио да око њега - како се сам изразио - „гуди адско племе“. Када је отпуштен из војске, пошао је одмах после недељу дана на Свету Гору. Али, „адско племе је око њега гудило и хучало свуда: у возу, у Одеси, на лађи, у Светој Гори, у манастиру, у цркви, свуда...“

Ступио је у руски светогорски манастир Св. Пантелејмона, исповедио се и почео тешки искушенички и монашки живот који су испуњавали: пост, молитва, богослужења, бденија, читање, рад, спавање... Одређен је био на тешки рад воденичара.

Пролазио је месец за месецом, а напретка у духовном животу није било. Духевне силе су малаксавале, страх и очајање расло. Силуаном је овладао ужас безнадежности. Дошао је до очајања. Једне вечери седео је у својој келији и размишљао и дошао до закључка: Бога је умоли ти немогуће.

Осећао се потпуно напуштеним и душа се његова погрузила у мрак адског мучења и туге.

И кад је те вечери, у том страшном расположењу, ушао у цркву, доживео је оно исто што и апостол Павле пред Дамаском, обасјала га је велика светлост, осећао се као да је узнесен на Небо, да се Дух Свети уселио у његову душу... Ишчезло је адско племе и прекратиле су се муке које су трајале пола године. Осетио је да су му греси опроштени, преживљавао је велику радост и велики покој од помирења са Богом.

Све је било лепо; и свет величанствен, и људи пријатни, и природа прекрасна, и тело некако лакше. Дошао је неки прилив снаге, реч је Божја радовала душу, ноћна бденија у храму и дуге молитве у келији постале су сладосне. Од преобиља радости душа је жалила све који не осећају и не доживљавају то исто и молила се за сав свет.

Остао је и даље на истом послу, у воденици. Држао је и даље подвиге: пост, бдење, молитву, труд велики.

Али, дошла је гордост због свега доживљеног и благодат се стала повлачити.

И монах Силуан је после тога пуних педесет година, и из књига и из сопственог искуства, учио како се та Божанска топлина, и љубав и благодат Светога Духа одржава у души.

Пред смрт је написао једну књигу о тим искуствима и поставио неколико правила за оне који би желели да их хришћанско расположење душе не напушта.

Прво је правило:

Не држи много до себе и не љримај к срцу увреге.

„Душа смиреног човека је - пише он - као море. Бациш ли у море камен, он ће само за тренутак узбуркати морску површину и одмах по-

тонути на дно. Тако све увреде, и непријатности, и незгоде брзо и неповратно тону на дно срца смиреног човека“.

Друго је правило:

Волејши и нејријашеље.

„Има - вели Старац - људи који желе својим непријатељима и непријатељима Цркве пропасти и паклене муке. Поступају тако јер се нису научили љубави Божјој од Духа Светога. А који се научио, тај воли свакога и пролива сузе за сав свет. Јер, Христова љубав жали све и свакога“.

„У Светом Писму пише да је Бог - Љубав. У души у којој има макар и мало мржње, Богу и срдачној топлини и благодати Светога Духа нема места“.

Треће је правило:

Не осуђивајши никога, не зоворити и не мислити рђаво ни о коме.

Па додаје старац Силуан једну реч која изненађује:

„Ако мислиш рђаво о коме, значи да још зли дух живи у теби“.

Седела су једном четири пантелејмоновска монаха и међу њима и о. Силуан. Она тројица су осуђивала неког сабрата због извесне грешке коју је учинио према манастиру. О. Силуан је све време само ћутао. Кад су га упитали зар он не мисли да је онај брат рђаво поступио, Старац је одговорио новим питањем:

- Колико ме година познајете?

Одговорили су - тридесет и пет.

- Да ли сте чули да сам за то време некога осудио?

- Нисмо, одговорила су она тројица.

- Зашто онда тражите да то сада, после 35 година, учиним?

И стварно, више се рђавих људи поправило у сусрету са неком светом душом која их не осуђује, него од оних који их осуђују.

Свету нису потребни осуђивачи, него душе у којима живи Дух Свети и које исправљају човека не критикама него самом својом светом, и благом и пуном љубави, личношћу.

Четврто је правило:

Радијши вредно и уредно све што се од нас изражи, али се пошћуно предајши вољи Божјој и не шуговајши због неуспеха.

- Како ћеш знати да живиш по вољи Божјој? - пита старац Силуан. И одговара:

- Ево како. Ако тугујеш због чега, значи да се ниси сасвим предао вољи Божјој... Јер ко се предао вољи Божјој, тога неспокојство не спада.

Наше је да радимо вредно и исправно, а до Бога је како ће се наш труд завршити: успехом или неуспехом.

Важна је та свест да је Бог увек с нама и да Он зна шта је за нас боље.

Свети Златоуст је говорио: „Ако смо на слободи, Бог је с нама, ако паднемо у тамницу или ако одемо у прогонство, Он ће нас и тамо дочекати; ако живимо - живимо у Њему, ако умремо - паћемо у Његово наручје.“

Нема провалије, нема бездана у који ћемо пропасти. Бог ће нас свуда дочекати. Нема места неспокојству.

То су, ето, четири правила о. Силуана:

Не држити много до себе и не њримајши к срцу увреде,

волејши и нејријашеље,

не осуђивајши никога ни речима ни у мислима,

радијши вредно и уредно, али се пошћуно предајши вољи Божјој и не шуговајши због неуспеха.

Наизглед све је то природно и лако. Али су та правила ипак врло тешка и мали ће их број усвојити и по њима живети. Отац Силуан завршава своју књигу речима:

„Можда ће ове савете примити бар једна душа. Али, она нека је сигурна да је душевна топлина, да је мир, љубав и радост у Духу Светом неће остављати“.

Архиепископ Владимир (Иким)
ПРЕПОДОБНИ СИЛУАН АТОНСКИ -
МОЛИТВЕНИК ЗА РУСКИ НАРОД
И СВЕ НАРОДЕ СВЕТА

*Моја душа, Госјоде,
 Тобом се бави цео дан и сву ноћ, и Тебе њражим.
 Дух Твој њривлачи ме да Те ѡражим
 и сјомен на Тебе весели мој ум.
 Душа моја Те је заволела и радује се шњо си Ти –
 мој Боџ и Госјод, и до суза чезнем за Тобом...
 Душа која је ѡзнала Боџа
 ничим на земљи не може да се задовољи,
 неџо сјално сјиреми ка Госјоду
 и ѡлаче као мало дејше које је изџубило мајку:
 “Чезне душа моја за Тобом и са сузама Те ѡражим!”*

Прејодобни Силуан Аѡнски

Житије Преподобног Силуана Атонског – то је повест о простом руском сељаку који је трагао за Божанском Љубављу и тиме достигао непојмљиву славу и узвишеност. По његовим речима: “Свети су били људи као и сви ми. Многи од њих пошли су од великих грехова, но покајањем су стигли у Царство Небеско. И сви који стижу онамо, долазе кроз покајање које нам је Својим страдањима даровао Милостиви Господ”.

Свети Силуан је отишао на Атос у навечерје чудовишних несрећа које су задесиле Русију, његову земаљску Отаџбину. Он се подвизавао на Светој Гори, далеко од Русије, где су у то време гинули милиони људи, где је дивљала Револуција, где је беснео грађански рат, где су болшевици-богоборци гонили Цркву Христову и уништавали њене служитеље. Господ је Свог изабраника буквално одвео на тихо острво благодати, одвео га из крајева где је мржња ускоро потом распалила пламен

адски. Преподобни Силуан је избегао логоре, мучења и казне које су очекивале верне Христове у ондашњој Русији. Но, он је имао свој подвиг. У време када су руски Новомученици и Исповедници сведочили истину Божију, на Атосу је монах Силуан водио мучну битку са силама зла за спасење сопствене душе. Победивши у тој борби Свети Силуан је постао велик пред Богом и задобио силу да се моли за све који у овом свету страдају. Он није постао жртва болшевичких целата, није лио крв своју под њиховим ударцима, него је духом прозирао патњу сународника и у молитвама изливао крв свога срца за њих. Не из лажљивих новинских извештаја, него Духом Светим велики Старац је знао за све ужасе који се су се догађали у смртном свету:

“Новине не пишу о људима, него о догађајима, и то нетачно – оне узнемирују људе и из њих истину никако нећеш сазнати; а молитва очишћује ум и он све види боље... Када се душа моли за свет, она без новина боље зна колико пати читава земља, зна које су потребе људи и жали их”.

Учествујући у неизрецивој љубави Христа Који је био распет због људи, Преподобни Силуан се распињао у молитви за Руски народ и за све народе земље. О томе какав је значај његов молитвени подвиг имао за судбину Русије ми нећемо сазнати из новина и историјских приручника – ту тајну ћемо схватити само ако досегнемо вечна Небеса, куда је Господ узвео Свог одважног војника, Преподобног Силуана Атонског.

Руски монах Преподобни Силуан подвизавао се у Грчкој, збору Светих прибројала га је Константинопољска Патријаршија. Чим се у Русији сазнало за дела и живот старца Силуана, он је постао један од најомиљенијих Светитеља Руског народа. Данас се атонски духоносац у Вишњем Царству моли за своју земаљску Отаџбину.

У наше дане, мада је болшевички режим пао, многострадална Русија гурнута је у нове тешке несреће, тако да се већ ради и о самом опстанку Руског народа. Русе уништавају духовно, морално и физички – страшном пропагандом свакојаким јереси и најгнуснијих порока, као и поделама, разликама и сиромаштвом. И објективна статистика говори о томе да је већ отпочело и да се, временом, све више убрзава изумирање Руског народа. Средства масовног информисања, испуњена лажима, отворено рекламирају содомске и гоморске гадости, истовремено саопштавајући о тако чудовишним, масовним злочинима, да људе једноставно обузима очајање: пропаст Отаџбине изгледа незадржива! Али, Хришћани не треба да очајавају.

Још на земљи, живећи мирним животом на Светој Гори, Преподобни Силуан је јасно осећао катастрофичност њему савременог света. Духоносни старац је још 30-их година XX века говорио о приближавању

антихристовог доба и Страшног Суда: “Како сачувати душевни мир усред саблазни данашњих дана? Судећи по Светом Писму и по карактеру данашњих људи ми живимо у последње време, но ипак треба да чувамо душевни мир, без кога се не можемо спасти... Господ нас љуби, те стога ничега не морамо да се бојимо, осим греха, јер због греха се губи благодат, а без благодати Божије ђаво прогони душу као што ветар гони суви лист или дим”.

Ако подлегнемо појачаним претњама зла овога века, ако се предамо унији или очајању, ми не само да ничему и никоме нећемо помоћи, него можемо да погубимо и своје бесмртне душе. Верни Христови у било којим, чак и најстрашњим околностима, чувају мир душе и узвишени спокој у Господу – тако се и сами спасавамо, а можемо и ближњима да помогнемо, па ћемо, у коначном исходу, послужити и читавом нашем народу.

Науку чувања унутрашњег мира предаје нам богомудри Силуан: “За душевни мир неопходно је бити уздржан, јер се и због тела нашег губи мир. Не треба бити љубопитљив, не треба читати новине и световне књиге, које пустоше душу и доносе унију и пометеност. Не осуђуј друге, јер се често догађа да, не знајући човека, говориш о њему лоше, а он је по уму сличан Анђелима. Не труди се да знаш туђа дела, већ само своја; старај се само о ономе што је теби поверено и тада ће ти Господ због послушности помоћи Својом благодаћу, па ћеш у својој души видети плодове послушности: мир и постојану молитву. Благодат Божија се у општежићу губи, пре свега, због тога што нисмо научили да љубимо брата по заповести Господњој. Ако ти брат твој нанесе увреду и ти у том трену примиш на њега гневну помисао, или га осудиш, или замрзиш, осетићеш да је благодат отишла и да је молитва пропала. За душевни мир потребно је да научиш своју душу да љуби онога ко те је увредио и да се одмах молиш за њега. Не може душа имати мира ако не буде свим силама молила од Господа дар да љуби све људе. Господ је рекао “љубите непријатеље ваше”, и ако не будемо љубили непријатеље, неће бити мира у души. Неопходно је да задобијемо послушање, смирење и љубав, иначе ће сви наши подвизи и бдења пропасти узалуд”.

Једном када је на Светој Гори беснела природна стихија која је људима претила смрћу, у понашању сабраће монаха Преподобни Силуан је видео символ тога како Хришћани треба да дочекују искушења.

“14. септембра 1932. године Атос је погодио јак земљотрес. Догодио се то ноћу, за време бденија на Воздвижење. Стајао сам за певницом, близу места за исповест оца намесника, док је сам отац намесник стајао покрај мене, поред тог места. На месту за исповест из плафона је

испала цигла и осуо се малтер. Ја сам се испрва мало уплашио, но убрзо сам се умирио па сам рекао намеснику: ‘Ето, милостиви Господ хоће да се кајемо’. Погледали смо монахе, по храму и у певницама, и мало ко се од њих уплашио: око шест људи је изашло из цркве, а други су остали на својим местима и бденије се наставило својим редом, тако тихо као да се ништа није догодило. Помислио сам: душа која је познала Господа ничега се не боји осим греха, а нарочито греха гордости. Она зна да нас Господ љуби, а ако нас Он љуби, чега да се бојимо? Милостиви Господ нам је послао уразумљење: ‘Децо Моја, кајте се и живите у љубави, будите послушни и уздржљиви, научите се од Мене кротости и смирењу, и пронаћи ћете мир душама вашим’. Помислио сам: како је много благодати Духа Светога у монасима, да при тако јаком земљотресу, када се тресао огромни манастирски свод, када је отпадао малтер, када су шкрипали велики полијелеји, кандила и свећњаци, када су на звонику зазвонила звона, када је чак и највеће звоно у звонику ударило – они су остали мирни”.

Ето, тако и ми за време потреса који померају стубове друштва и државе треба спокојно да се предамо вољи Милосрдног Господа и да се храбро подвизавамо тамо где је свакоме од нас Богом указано. Пре више од пола века Свети Силуан је предосетио близину пропасти овога света, али по молитвама самог атонског духоносца и њему сличних подвижника, по молитвама читаве Цркве Христове, Дуготрпеливи Бог је одложио окончање времена. Тако свако од нас, ко се смирено труди око очишћења и спасења своје душе, може да ојача у молитви, и тада ћемо пронаћи смелост пред Свешћиком: Своблаги Творац ће услишити молбе верних за спасење Русије, поново ће одложити рокове грозних времена антихристових, да бисмо опет поживели тихим и безмолвним животом у свакој побожности и чистоти.

Све несреће Руског народа догодиле су се због одступања његових синова и кћери од верности Оцу Небеском, а средство за избављење од патњи и пропасти је једно – спасоносни пут покајања на који је указао Преподобни Силуан: “Не тугујте народи што вам је тешко да живите. Борите се само против греха, молите помоћ од Господа и даће вам, јер Он је милостив и љуби нас...”

О народи! Завапимо Господу сва земљо, и услишена ће бити молитва наша, јер се Господ радује покајању људи и све небеске силе нас чекају да бисмо се насладили сладошћу љубави Божије и видели красоту Лица Његовог!

Док је Руски народ био веран Христу Спаситељу и Његовој Православној Цркви, јака, велика и моћна била је руска држава. Лукава саблазан “светле будућности без Бога”, комунистичког “раја на земљи”

претворила се за Русију у кошмар концентрационих логора, ледене бездуховности, и довела је до данашњег расула. Сада су пред свима разобличене подвале квазинаучног атеизма, али уместо да се сетимо завета благочестивих предака и да васкрснемо у спасоносном покајању, још увек мноштво наших сународника лута у духовној помрчини, падајући час у секташтво, час у езотерију, час у тупу равнодушност, заглибљујући се у лажима и пороцима.

Од древних времена на Светој Русији било је безброј чудеса и знамења Вишњег и Пресвете Богородице, велики угодници Божији сијали су подвизима. И данас нам Свемилостиви Бог шаље јасна знамења Своје воље, која само духовни слепци могу да не примете. По речима сведока Божанске љубави, Преподобног Силуана Атонског: "И шта још да чекамо? Да нам неко са Неба запева небеску песму? Али, на Небу све живи Духом Светим, а нама је на земљи Господ дао истог тог Духа Светог, и ако Га будемо чували бићемо слободни од сваке таме и вечни живот биће у душама нашим". Амин.

са руског:
Младен Сјанковић

Митрополић Антоније (Блум) СВЕТИ СИЛУАН СВЕТОГОРАЦ - ПРИМЕР СТАЈАЊА У ВЕРИ

У име Оца и Сина и Светога Духа!

Чврста је наша вера када је ништа не доводи у питање. Али, у тренуцима када се она искушава страдањем, страхом или муком, ми често падамо духом и почињемо да сумњамо у љубав Божију, питајући се да ли Њему уопште до нас стало. У таквим тренуцима ми треба да се сетимо да има других људи - жена, мушкараца, а понекада и деце - који се непоколебивије од нас од суочавају са искушењима. Желео бих да вам предочим неколико примера такве снаге духа.

Први кога се сећам јесте дечак од својих десетак година, кога сам упознао у болници и који је умирао, трпећи, притом, стравичне болове. Приликом једне визите, мој начелник га је упитао: "Како ти увек трпиш и како си то, без обзира на све болове, чак и весео?". И дечачић, коме једва да је било десет година, одговорио му је овако: "Имам тако јаке болове и то тако дуго траје, да сам научио да се не сећам јучерашњег бола и да не размишљам о сутрашњем болу, већ се носим само са данашњим болом". Зар не бисмо могли и ми да се у срцу сетимо овога примера, када физички бол или било које друго страдање обузме наше срце и потреса нас до дубина душе?

Данас се сећам и Старца Силуана Светогорца, кога су Јелинска и Руска Цркве прибројале хору Светих; Руса који је провео готово сав свој живот на Светој Гори. У књизи својих бележака, он нам казује како се, током четрдесет година, молио и молио, понекад очајнички, да му Бог дарује да осети Његово присуство. У једном од својих записа он каже да је, у једном тренутку, његово очајање надвладало његову веру и он је, пошто је провео многе часове у молитви, молећи Бога да са Њим сретне лицем у лице или да макар осети Његово присуство, узвикнуо: "Тебе је немогуће умолити!".

У том тренутку, када је у његовом срцу препукла и последња струна, када је престао да верује и у своју молитву и у било шта своје, он је

одједном угледао пред собом Христа! И Старац Силуан говори да је у очима Христовим била таква љубав, такво састрадање да је он схватио: могуће је проживети читав живот Христа ради, било то пред Његовим Лицем, било то у осећању Његовога одсуства.

Још се сећам једнога човека силнога духа који ми је причао о својим искушењима. То је отац Таврион, Рус. Пре неких десет или петнаест година, срео сам га у Летонији, у пустињици, где се подвизавао у усамљеништву. Седео је преко пута мене, мој вршњак, и у очима су му светлели благодарност и дивљење. Он ми је рекао ово: "Не можете ни да замислите како је непојмиво добар Бог био према мени! У периоду Револуције, када свештеницима није био допуштен приступ ни у тамнице ни у конц-логоре, Бог је изабрао баш мене, не само недостојнога већ и сасвим неискуснога свештеника, и послао ме на служење тамо где је за тим постојала највећа потреба. Ухапсили су ме. Годину дана сам провео у затвору, а двадесет и шест у конц-логору, међу онима којима сам био потребан, којима је био потребан Бог, којима је био потребан свештеник...". Све што је о. Таврион понео из својих страдања била је само бескрајна благодарност Богу Који га је изабрао да буде распет за живот других.

Замислимо се над овим примерима: над примером Старца Силуана, чији спомен данас празнујемо, и над примерима оних које сам поменио, као и над примерима хиљада других људи за које уопште и не знамо, а који су пројавили спокојну и благодарну постојаност духа, зато што су се свагда молили за оне који су их мучили у затвору и логору, свесни да су мучитељи само испуњавали... "на моју корист оно што је Бог наменио мени, најгорем од свију", како је у свом дневнику записао један други страдалник.

И ако бисмо поредили себе, своју судбину и своју повремену муку са овим примерима онда бисмо могли да научимо да побеђујемо страх, да трпимо бол, невољу, болест и све оно што нам доноси наша палост, са мужаственошћу коју ми, по правилу, ретко пројављујемо. А таква неустрашивост се рађа не кроз васпитавање своје воље, већ кроз предавање своје воље вољи Божијој и из осећања благодарности Богу на томе што је Он - наш Пастир, Чувар нашега живота. Он зна шта је за нас најбоље и ако се предамо Његовом руковођењу и ако допустимо Његовој благодати да дејствује у нама слободно, све ће бити добро. Амин.

са руског:
Мајеј Арсенијевић

Епископ Васиље (Озборн)
ПРЕП. СИЛУАН АТОНСКИ -
СВЕТИТЕЉ УНИВЕРЗАЛНОГ ТИПА

Преподобни Силуан Атонски је Светитељ универзалног типа. Његов опит је неопходан и Енглеској. Од времена када се појавила књига о. Софронија о Старцу Силуану православна побожност у Енглеској примила је дух духовности Старца Силуана. Ако је Преп. Серафим Саровски, који је живео у XIX веку, постао образац светости за XX век, онда је, како ми то осећамо, Старац Силуан, Светитељ XX века, постао носитељ светости XXI века, без обзира на чињеницу да је Старац Силуан био типично предањски православни Светитељ.

Постоји књига коју је недавно објавио Жан Клод Ларше, у којој он јасно указује на корене који повезују Старца Силуана са Оцима Цркве, са Предањем пустињака Макарија Великог и Исаака Сиријског, а такође и са многим Светитељима монашкога Предања.

Али, у учењу Старца Силуана постоје три момента на које бих желео да скренем пажњу, а они стоје увези са нашом епохом. Прво, то је Старчева знаменита изрека: "Држи ум свој у аду и не очајавај". Сам Старац је чуо ове речи непосредно од Христа, када је страдао од искушења гордости. А они који су примили ове речи Христове од Св. Силуана могу да их примењују не само онда када их искушава гордост, већ практично у свакој животној ситуацији.

Други моменат јесте учење Св. Силуана о молитви за читав свет. Без обзира на то што је он живео на Светој Гори, његов опит је био нераздвајно повезан са искушењима која су сналазила свет - Први светски рат и, наравно, Револуција у Русији. Управо су ова два догађаја определила развој историје XX века. Старац Силуан је имао врло јасну представу о томе да је у Адаму сав род људски - једно и да молитва ученика једнога Спаситеља, такође, мора да буде једна и јединствена.

Трећи и кључни моменат, који бисмо желели да нагласимо јесте молитва за непријатеље као испуњавање заповести Христове и као нарочити вид молитве за читав свет. Свети Силуан је, како то видимо, добро схватао разлику између непријатеља и противника. У овоме свету

ми, наравно, имамо посла са противницима. Али, дело Христово јесте управо сјединити оно што је разнолико.

Ми се налазимо стално у искушењу да налазимо и стварамо непријатеље. То је нарочито показало искуство 11. септембра 2001 у Њујорку. Учење Светих, а особито Светога Силуана, помаже нам да избегнемо то искушење. У наступајућем XXI веку и, пре свега, у његовом првом десетлећу, неопходно је да посебну пажњу обратимо на учење Старца Силуана у погледу овога. Нема много Светих последњих времена, који нас уче како да опшtimo са светом лицем у лице.

са руског:
Маџеј Арсенијевић

СВЕТИ МЕЂУ СВЕТИМА: ПРЕПОДОБНИ СИЛУАН - СВЕТА РУСИЈА, СВЕТА ГОРА

Анђoан-Емил Тахиaос
СТАРАЦ СИЛУАН И СВЕТА ГОРА

Онај ко жели да говори о Преподобном Силуану и Светој Гори налази се пред проблемом избора начина на који ће изложити ту тему: да ли да Старца посматра у светлости историје духовности руског монаштва на Атосу, или да проанализира очигледан утицај који је Свети остварио на саму Свету Гору. За које год решење да се одредимо, јасно је то, да се основна тешкоћа састоји у оригиналности личности Преподобног Силуана – изузетног представника оне духовне силе, која је руском монаштву на Атосу била непозната још од времена чувеног учитеља из XV века, Преподобног Нила Сорског. Тешкоћа потиче и одатле што је ова изузетна духовна сила очигледно остала непримећена од стране Старчеве сабраће током читавог његовог живота. Ни ми о Преподобном Силуану ништа не бисмо знали, да његов ученик отац Софронije (Сахаров) није одлучио да објави неке детаље о животу свога духовног оца, а нарочито његова дела, која је Старац поверио својој браћи. Дела старца Силуана представљају духовно благо које заслужује не мању пажњу од дела великих учитеља подвижништва и мистике. Од два начина излагања која су стајала пред нама, ми смо ипак сматрали да је боље да изаберемо први – да размотримо учење Преподобног у општем контексту руске светогорске духовности.

Сведочанства о животу Преподобног Силуана, не само у периоду пре његовог доласка на Свету Гору, него и за време његовог боравка на Атосу, нису многобројна и фрагментарна су. Да бисмо добили слику Старчевог живота на Светој Гори потребно је да све те фрагменте објединимо. Прилично је тешко одредити како се код будућег старца Силуана појавио призив за монашки живот и шта га је привукло на Атос.

Први спомен о Атосу у животу будућег старца тиче се периода обављања војне службе, то јест осамдесетих година XIX века. То је било време када је управљање манастиром Светог Пантелејмона, који се зове још и Русик, из грчких руку преузео отац Макарије, први руски игуман. Симеон (Семјон) Антонов (будући монах Силуан) у то време служио је у Царској гарди у Петербургу. Биограф нам саопштава да су Симеонови другови војници били задивљени тиме како су мисли овог мла-

дог човека биле усмерене ка Светој Гори и Страшном суду. Нема ничег чудног у томе што су се управо ове две мисли сјединиле у глави будућег монаха – јер он је могућност спасења видео управо у монашком начину живота. Однос према руском монаштву Атоса, он је изражавао тако што је своја скромна средства великодушно прилагао у корист манастира.

Из биографије су нам познате још две чињенице. Као прво, Симеон је дуго пре доласка на Свету Гору већ доста знао о манастиру Светог Пантелејмона, а као друго, попут многих Руса и он је желео да помогне обитељ. Несумњиво, Симеон се придружио онима који су, живећи далеко од светогорског манастира, осећали у срцу љубав према манастирској обитељи и узимали активно учешће у разрешавању њених проблема. Осим званичних односа које су Руси успоставили са Светом Гором још у време Кијевске кнежевине, у Русији је постојало велико интересовање за Атос од стране обичних верујућих људи, који су веома поштовали светогорске монахе. Средином XIX века систематски се организују поклоничка путовања Руса у Свету Земљу и на Свету Гору. Руски бродови су на њихове обале регуларно искрцавали хиљаде поклоника. Тако је на пример у јулу 1844. у манастир Светог Пантелејмона стигло око 600 поклоника из Русије. Посете светогорских монаха Русији, а такође и руских монаха Светој Гори, који су се одатле обично враћали под снажним утиском светогорског монашког поретка, погодивале су расту интересовања руског народа за једино место на свету где се Име Господа Исуса Христа прославља непрестано. По повратку у Русију поклонички нису оклевали да својим сународницима са ентузијазмом причају о утисцима које је на њих оставила Света Гора. Чланци о томе излазили су у црквеним новинама и часописима. Ово је необично снажно утицало на Руски народ, погодујући не само увећању броја поклоника, него и кандидата за монаштво.

Публикације које су говориле о Атосу постале су у XIX веку у Русији посебан жанр литературе који је привлачио све више побожних људи. Том жанру припадају на пример “Писма Светогорца”, издата у два тома 1850. године. Аутор писама је јеромонах Серафим (Весњин) који је на Светој Гори живео од 1843. до 1853. године. Он је одатле својим пријатељима у Русију слао дивна писма са описима Атоса и светогорског живота. Године 1866. дело је поново издато у три тома. До Октобарске револуције књига је доживела девет издања. Писма јеромонаха Серафима, стилски префињено написана, прожета дубоком вером, која су описивала и хвалила монашки живот на Атосу, наилазила су на нарочит одјек у душама читалаца и братство руског светогорског манастира се постепено увећавало. Године 1855. руски монах Партеније (Агјејев) објавио је у четири тома своје путописе настале по Русији, Молдавији, Тур-

ској и Светој Земљи. У другом и четвртном тому детаљно је описао бо-равак на Атосу.

Горе смо покушали да представимо расположење у Русији у XIX веку у односу на Свету Гору. У вези са тим објашњива је и љубав према Атосу која се распламсала у души младог Симеона. У њој се родила ватрена жеља да ступи у редове атоских инока, који живе далеко од света увученог у вртлог сујетних проблема. Шаљући новчане прилоге на Свету Гору, Симеон је, на неки начин, узимао учешћа у светогорском животу, припремајући се да и сам крене стазом монаштва. Ова чињеница захтева нарочито објашњење и опис економског положаја руског манастира. Пошто је број руских монаха у манастиру Светог Пантелејмона брзо растао, а приходи су били недовољни за издржавање братства и обављање низа неопходних грађевинских радова, јеромонах Јероним, духовник обитељи, решио је да се са позивом за помоћ обрати сународницима у Русији. У том циљу била су поново издата писма оца Серафима (Весњина) која су имала широк пријем код читалаца и која су привлачила пажњу верних, утврђујући их у убеђењу да својим прилогом могу да помогну развоју руског монаштва на Светој Гори. Године 1867. у Москви је отворено Атонско подворје. Присуство руских светогорских монаха у древној престоници царства није било узалудно: оно је одлучујуће допринело ширењу славе светогорског монаштва.

Управо у таквој клими родило се Симеоново интересовање за манастир Светог Пантелејмона. Преостајало му је још само да свој сан оствари и пође у “Богородичин Врт”, што је и учинио 1892. године, када је стигао у обитељ Светог Пантелејмона. За разлику од других послушника, који су живели у разним скитовима и манастирима пре но што би направили избор и зауставили се у једноме од њих, Симеон је одмах дошао у Русик и ту је остао до краја свога живота. Овај одлучан избор сведочи о унапред промишљеној одлуци, донетој под утицајем или неке личности, која је нама остала непозната, или читања дела која Русик описују као идеално место за спасење.

Знамо за Симеонов сусрет са Светим Јованом Кронштатским, коме је младић саопштио своју жељу да постане монах. Није ли га отац Јован саветовао да пође на Атос? У сваком случају, Симеон је био одлучан приликом избора светогорске обитељи. Подсетимо да се код њега још у детињству појавила идеја да иде “по целој земљи да тражи Бога”, када је од неког атеисте, продавца књига који је обилазио села, чуо да Бога нема. У тренутку када је младић крочио унутар зидина обитељи Светог Пантелејмона, Господ је већ обитавао у његовој души.

Стигавши у манастир, по светогорском предању Симеон је требало да се представи игуману и да му саопшти своју тврду одлуку да прими монашки постриг. Манастирски Устав је строг у погледу документације

будућег монаха, а и његово душевно и психичко стање треба да буде, такође, беспрекорно. Очигледно, Симеон је тај испит прошао без икаквих тешкоћа. По добијању игумановог благослова послушник је повераван духовнику, коме је био обавезан да исповеда своје грехе. У време Симеоновог доласка у манастиру је био један духовник – стари отац Јероним, пошто је старац Рафаило у то веће време напустио Свету Гору, јер је постао настојатељ манастира Преподобног Серафима Саровског.

Отац Јероним је представљао изузетну духовну личност. Он је имао важну улогу у вези са преласком манастира у руске руке и са организовањем монашког живота у њему. Отац Јероним, који је Симеона несумњиво исповедао, са младићем је разговарао о његовом новом путу, а тај пут је од младог монаха захтевао чврстину и непоколебљивост. Савети оца Јеронима, које је препричао биограф старца Силуана, били су сасвим у складу са оним што је манастирски Устав захтевао. У Уставу је доста пажње посвећено увођењу младог послушника у општежитељни монашки поредак живота. Иза прве две главе Устава у којима се говори о манастирском животу уопште и о користи коју он доноси, следе трећа и четврта глава које садрже поуке онеме ко жели да прими малу схиму и знања која су му за то неопходна. Њихов садржај није ништа друго до сажетак Древног Патерика и дела Светих Отаца Василија Великог, Јефрема Сиријског и Јована Лествичника. Осим усмене поуке, духовник је од Симеона, можда, тражио да и сам прочита текст Устава или, чак, Лествицу Светог Јована, најцењенији уџбеник за сваког монаха, како на Западу тако и на Истоку.

После исповести послушник се обично облачио у подрасник и неко време је живео у манастирској гостопримници. Тек када би доказао озбиљност својих намера, давали би му келију близу остатка братства. Поред уобичајених служби монаси и послушници били су дужни да савршавају и молитву у келији – то је захтевао Устав манастира. Поредак те молитве је – “келијско правило”: у поноћ је звонило звоно и будило братство на самосталну молитву. Устав је био строжији према јеромонасима и схимницима, којима је прописивао 1200 појасних поклона и 100 земних. Правило за послушнике било је мање тешко.

Млади послушник, пореклом из сеоске породице, који је имао само елементарно образовање, није могао да се нада некој значајној дужности у манастиру. Смирени Симеон је без ропања прихватао свако послушање, па су га тако послали да ради у млину. У огромној обитељи какву је представљао манастир Светог Пантелејмона, чије је братство у то време достигло број од 1800 људи, радна снага била је крајње неопходна. Рад у млину је био веома тежак, пошто се тамо свакодневно производило 832 кг брашна за 1000 кг готовог хлеба. Ти бројеви прилично јасно сведоче о обиму посла које је братство обављало. Поред млина на-

лазила се капела Пророка Илије. Монаси који су радили у млину ишли су у тај невелики храм на вечерње, и ту се једном, пред Спаситељевом иконом, Симеон удостојио виђења Господа, Чија га је светлост испунила благодаћу Духа Светога. Ми се овде нећемо задржавати на Симеоновој мистичком опиту, само ћемо напоменути да се нешто слично догодило и у животу Преподобног Сергија Радоњешког. Преподобни Сергије се за време Литургије, такође, испунио Божанском светлошћу, о чему су причали његови ученици присутни на служби. Преподобни Силуан је о своме виђењу испричао оцу Софронију.

Љубав према молитвеном тиховању и унутрашњем миру, која је подстакла Преподобног Силуана на задобијање молитве срца, сада је постала још израженија. Он се за духовни савет обратио старцу Анатолију, који се подвизавао у Горњем Руску. Обичај да подвижник открива своје духовне помисли на Атосу постоји и данас. То се чини у циљу просуђивања да ли се инок налази на исправном путу или је пао у мреже ђавола. Откривање помисли не замењује исповест, него представља проверу својих душевних тајни, које не морају увек да буду греховне. Исповеда обавезно свештеник, док старац (онај коме се откривају духовне помисли) има улогу оца или брата. Управо такав карактер имали су сусрети монаха Силуана са старцем Анатолијем, описани у биографији.

Манастир о коме је реч, Горњи Русик, био је подигнут пре неколико векова, али након што се разрушио почетком XIX века монаси су га практично напустили, па је био премештен на обалу, близу луке. Седмдесетих година XIX века почела је реконструкција неколико старих зграда у којима су се усамили монаси који су трагали за посебно строгим животом. Није изненађујуће што је и монах Силуан пошао онамо да би се срео са старцем и озбиљно посветио Молитви Исусовој. Из његове биографије нама је познато да је по благослову игумана једно време тамо, чак, и живео. Мало даље он је себи подигао колибу за молитву. Ту се сусретао са великим подвижницима - оцима Стратоником и Венијамином, са којима је разговарао о тешкоћама духовног живота. Ипак, показало се да је Преподобни Силуан боље упућен у питања молитве Исусове од својих сабеседника, па уместо да се поучава код њих, сам је постао наставник, без обзира на своје смирење. Доле ћемо описати како се то догодило.

На основу оскудних сведочанстава о преподобном Силуану која су садржана у манастирском летопису, знамо да се он неко време подвизавао у Каламаријском метоху у Каламарији, области на југо-западу од Солуна, где је манастир имао земљу коју је још средином XIX века добио на поклон од Цара. На жалост, осим те кратке белешке, старчев боравак тамо није описан ни у делима самог Старца, ни у његовој биографи-

ји коју је саставио старац Софроније. На пољима Каламарије монаси су гајили пшеницу за манастир. Старац Силуан је био вероватно један од економа, који су се бавили унајмљивањем сељака за пољске радове и убирање летине. Манастирски поседи земље и пословни односи монаха са сељацима увек су у манастирима представљали камен спотицања. Од времена Преподобног Нила Сорског, као што је познато, подвижници су са неповерењем гледали на поседовање земље, сматрајући то извором свакојаким невоља у духовном животу. Исихасти су више волели да се не мешају у економске проблеме који су се појављивали у контакту са сељацима и трговцима, а који су монахе понекад гурали у корупцију.

Почетком века, када је Силуан био још млад монах, други руски монах, касније познати мисионар архимандрит Спиридон, стигао је у руску обитељ на Атосу како би се у њој подвизавао читав живот. Ипак, разочарало га је стање у коме се манастир налазио, што је описао следећим, нипошто похвалним речима: “Други скандал представљају подворја размештена по великим градовима, у којима монаси пропадају. Трећи скандал, најозбиљнији: новац, новац, стално новац! Колико пута сам покушао да од срца поразговарам са некима од браће, али увек сам морао да се повлачим зато што су падали у ватру. Тамо нисам срео велике светитеље! Ако бих се зближио са неким подвижницима, брзо бих се у њих разочарао, јер уз све њихове духовне подвиге, морална страна њихове душе имала је недостатак, који се примећивао нарочито у односима са ближњима”.

Можда је Спиридон овде донекле преувеличавао, али уопште узев, те примедбе су тачне. Испушење среброљубља никада није остављало на миру атонске монахе. Изненађујуће је само то, што Преподобни Силуан у својим делима том испушењу уопште не посвећује пажњу, показујући како није везан за те ствари. Сасвим је могуће да он није видео ту страст код браће, јер није престајао да их сматра бољима од себе. А ако ју је и подозревао, више је волео да умањи њен значај. Ипак, као економ он се непосредно бавио финансијским проблемима.

Пре свега, треба истаћи важност коју је Преподобни Силуан придавао тој теми. У своме раду он је посветио кратку главу дужности манастирског економа. Без сумње она је заснована на Старчевом личном искуству, јер је дуго година био економ у Каламарији. И касније, према оцу Софронију, овај исихаста који се потпуно посветио молитви, обављао је на Светој Гори дужност економа готово читав живот. Рекло би се да је то необично тежак пут за једног мистика, али за Преподобног Силуана, напротив, то је био подвиг, дар милостивог Бога. У својој глави о економима, старац инсистира на томе да они треба да воле раднике, да их жале и нарочито да се моле за њих. Економ треба да воли људе, као што мајка љуби своју децу, а ако је неко непослушан, онда за ње-

га треба посебно да се моли. Колико год овај савет био личан, он се записује на Уставу обитељи, чак га можемо назвати појашњењем и разрадом десете главе Устава (о економима).

Читајући 13 тачака које се тичу те дужности, ми постајемо свесни важности тога посла, једног од најсложенијих у манастиру. Постаје нам, такође, јасна сва сложеност међусобних односа монаха и радника, чији број може да варира од десет до стотину. Преподобни Силуан и поред тога чува своје ћутање, изазивајући наше дивљење смирености са којом је извршавао своје обавезе. Указујући на то како треба да ради економ, он једноставно описује своје понашање приликом обављања тог посла.

Преподобни Силуан је био слабо образован: у основној школи у своме селу провео је само две зиме и научио је једва да чита. Није био једини такав у манастиру. Многи монаси – Грци, Руси, Румуни, Срби и Бугари – потицали су из сеоских средина у којима често нису савладали ни науку читања, да би после неког времена проведеног у манастиру постајали четчеви у цркви. И ту нема ничег чудног. Атос је одувек био својерсна школа за монахе.

Преподобни Силуан је веома волео да чита, али само оне књиге које су доносиле духовну корист. Ни другим монасима он није саветовао да читају новине или дела светске литературе, која одвлаче пажњу од монашког подвига. Старац је нарочито љубав осећао према делима Светих Отаца, према подвижничкој и мистичкој литератури. Библиотека Русика била је веома богата: она је имала хиљаде томова књига, а неке од наслова, оне најчешће коришћене, и у више примерака. Отац Софроније пише да је један од монаха, стални посетилац библиотеке, упућен у богословске науке, чији је иницијал био В., веома ценио старца Силуана и да је разговарао са њим о духовним и богословским темама. Ја мислим да не бисмо погрешили ако бисмо претпоставили да се под иницијалом В. крије јеромонах Василије (Кривошеин), потоњи архиепископ Бриселски и чувени богослов. То је било у време када је отац Василије написао изванредан рад под насловом “Подвижничко и богословско учење Светог Григорија Паламе” који је објављен 1936. године у *Seminarium Kondakovianum* и који је учинио познатим овог достојног богослова, руског монаха са Свете Горе.

Ако је отац Василије (Кривошеин) интерпретирао суптилно учење великог мистика Источне Цркве Светог Григорија Паламе, онда је Преподобни Силуан то учење доживљавао у безмолвију кроз свој лични опит. И када је отац Василије говорио једном римокатоличком богослову да су монаси у стању да читају и тумаче дела Светих Отаца и Учитеља Цркве, старац Силуан га је замолио да посетиоцу објасни како монаси не само да схватају то што читају, него би могли и сами да напишу таква дела. А ако их не пишу, то је само зато што им нису потребна. Ка-

ко смела изјава, рекло би се, од стране једног слабо образованог светогорског монаха! Ипак, старац Силуан је био у праву: монаси образовани на Атосу стварају своја сопствена дела – плодове свог монашког опита и богословских знања. Они несумњиво нису постали монаси зато да би имали времена за писање књига. У XIV веку, на пример, Свети Григорије Палама је као светогорски монах оставио своје значајно богословско дело, написано само зато што је тада било неопходно да се бране православно догмати. Да га околности на то нису приморале, његова чувена богословска дела можда никада не би ни била написана.

Дубина богословске мисли Преподобног Силуана фасцинирала је оне који су се бавили богословљем. Отац Софроније помиње случај са једним “иностраним православним богословом” који се сусрео са старцем Силуаном и полемисао са њим. Иначе, Старац је остављао у чуду друге монахе, који нису могли да схвате како он привлачи пажњу богослова. Тај “инострани православни богослов” о коме је реч није био нико други до енглески дипломата Дејвид Балфур, који се у оно време на Атосу постригао у монахе, да би се касније одрекао тог призивања (што му, ипак, није сметало да остане добар богослов). Тако су се у манастиру Светог Пантелејмона, уочи Другог Светског рата, сабрали изузетни, данас светски познати људи: Преподобни Силуан, отац Софроније (Сахаров), отац Василије (Кривошеин) и Дејвид Балфур. Њима треба додати још двојицу грчких монаха, духовно блиских старцу Силуану, ћутљивих и кротких подвижника који су се посветили молитви и богомислију – то су отац Герасим (Минагиас), који је живео у манастиру Светог Павла, и отац Атанасије, својевремено игуман Григоријатске обитељи. Обојица су познавали оца Софронија. Када је грчки краљ Георгије II видео старца Атанасија, одмах га је замолио му укаже част – да одслужи Божанствену Литургију и да причести монарха из својих руку. Осим горе поменутих, на Атосу су у то време живели и многи други свети подвижници који су остали непознати, али који су својом благодаћу испуњавали Свету Гору.

Тој категорији атонских монаха припадао је и старац Силуан. За свога живота он није објавио ни једно дело, мада је сматрао за потребно да запише своје мисли и да те записе остави своме ученику, оцу Софронију, коме дугујемо све оно што знамо о великом Старцу. Тек након своје смрти, старац Силуан је био признат за истакнутог мистика и духовног писца.

Током протекла два века неки светогорци – Грци, Словени и Румуни – написали су дела историјског садржаја, а такође и описе манастира. Неколико година пре Силуановог доласка на Атос, упокојио се познати старац Арсеније, чија су поучна писма и друга дела доживела четири издања. Али, читајући дела оца Арсенија и Преподобног Силуана,

ми схватамо да су то по духу два потпуно различита аутора. Дела старца Арсенија, без обзира на њихову духовност, лишена су тог лиризма и мистичког језика којим су прожета дела Преподобног Силуана. Једном речју, Преподобни Силуан није имао равнот међу својим савременицима. Старчево учење, које је представљено у његовим делима и које је открио отац Софроније, далеко је од поменутог жанра. Преподобни Силуан припада другој плејади аутора, у коју улазе Преподобни Пајсије Величковски и Преподобни Никодим Светогорац. Поуке старца Силуана о Исусовој молитви, о облицима уобразиље, о Неварној Светлости и о начинима њеног сазрцавања, подсећају на поуке великих православних мистика, какви су били Преподобни Оци Григорије Синаит, Максим Исповедник, Свети Григорије Палама и други, који су се удостојили да постану причасници те Светлости. Старцу Силуану је недостајала богословска терминологија да би систематски изложио своје мисли, сазнања и опит, али она му није ни била претерано потребна. У случају неопходности, он је увек могао да прибегне цитирању својих великих претходника. Старчеве речи, једноставне и искрене, сведоче о необичној дубини његове мисли и унутрашњег опита.

Још једна чињеница из живота Преподобног Силуана која изазива дивљење. Свесни духовне ширине Старца, ми себи и невољно постављамо питање: ко је могао да уведе Силуана, простог тамбовског сељака, у мистичко богословље и одговарајуће подвижничке опите? Колико год то чудно изгледало, Преподобни Силуан није имао ни учитеља, ни духовног оца. У свој својој простоти, монах Силуан је растао као пољски цвет. Невероватно! Постоји и друга слична личност која је претходила Преподобном Силуану – то је Преподобни Пајсије Величковски. Не само у Украјини и Влашкој, него и током свог осамнаестогодишњег боравка на Светој Гори, он није могао себи да пронађе духовног оца, а сам је постао духовник многима. Преподобни Пајсије је тешко доживљавао ту околност и са тугом је о њој причао у својој аутобиографији. И старац Силуан такође: ни он сам, ни отац Софроније не спомињу да је постојао духовни отац који би га водио трновитим подвижничким путем. Преподобни Пајсије се руководио делима Светих Отаца, а Преподобни Силуан му је по томе био сличан. Његова духовна живост, осећајност и необично смирење постали су плодотворна основа за благодат Божију. Као и Преподобни Пајсије, старац Силуан је припадао духовној елити чије је настајање необјашњиво критеријумима овога света. Он је живео у другој реалности, која је од самог почетка повезана са светом.

Друга сличност између Преподобних отаца Силуана и Пајсија – то је њихов однос према Имену Божијем. Према оцу Софронију, старац је Бога најчешће називао “Господом”, подразумевајући ту час Бога Оца,

час Сина, час Духа Светога, или пак сву Тројицу. Отац Софроније ово објашњава ширењем поштовалаца Имена Божијег (“имјаславци”). Са једне стране изгледа логично што отац Силуан није учествовао у богословским дебатама о том питању, које су привлачиле многе руске монахе тога доба и које су често доводиле до апсурда. Постоји мишљење да су у вези са тим питањем у оно време ишли дотле да сасвим престану са произношењем Имена Исусовог. Старац Силуан је из свог опита знао истину, али је схватао да би у атмосфери спорова која је тим поводом владала у манастиру, спорова који су понекад доводили до насиља, његове речи само закомпликовале ситуацију. Истина, када се узме у обзир да је Преподобни Силуан непрестано понављао Исусову молитву, изгледа чудно то што је избегавао да у (обичном) говору произноси Име Господње. Да ли је случајна подударност то што је једнако поступао и Преподобни Пајсије Величковски? Овај последњи не само да се посветио Исусовој молитви, него је ради њеног ширења међу својом словенском браћом упорно радио на превођењу грчких текстова Добротољубља на словенски језик. Ипак, у његовој аутобиографији Име Христово употребљено је само једном: он све време говори о Богу. Ова примедба може довести до закључка да су велики учитељи Исусове молитве, као остали и други светогорци, произношење Светог Имена сматрали изразито личним чином. Они су Исусу прибегавали у молитви и Христос је за њих био она Ипостас Свете Тројице, у Коју су тежили да се обуку (упор. Римљ. 13,14).

Сједињење са Христом било је жељени циљ и за Преподобног Силуана, и он ће га постићи у тренутку своје смрти. Узнемиравало га је само то што, по своје мишењу, није досегао онај степен смирења који је потребан за ступање у вечност. После четрдесет година непрестаног подвига дошло је време одласка из земаљског живота: као резултат краткотрајне болести, чија природа остаје неразјашњена, старац Силуан је спокојно испустио дух у самоћи манастирске болнице. Смрт је за њега наступила без агоније, без страха, без осећаја несигурности. Ишчекивање смрти, као услова за сједињење са Христом, испуњавало је душу Светога спокојством. Јеромонах Серафим, кога смо горе споменули, описује две смрти у Русику којима је био сведок. Оно што га је одушевило – то су спокојство и радост са којима су монаси дочекивали смрт, иначе толико ужасавајућу за овај свет. Он није могао а да се не запита: “За што се у свету сви толико плаше смрти, а овде тихо и спокојно усну вечним сном?” Старац Силуан је овај живот напустио у складу са светогорским предањем. Од тренутка када је ступио на тле Атоса, па све док га није заувек напустио, он је био истински Светогорац.

Са руској: Младен Сџанковић

Вера М. Јеремина
СВЕТИ МЕЂУ СВЕТИМА -
ПРЕПОДОБНИ СИЛУАН АТОНСКИ
У КРУГУ АТОНСКИХ ПОДВИЖНИКА
(ПАСТИРСКО СЛУЖЕЊЕ СВЕТОГОРСКИХ ОТАЦА
ДВАДЕСЕТИХ ГОДИНА XX ВЕКА)

У овом есеју биће размотрена тема пастирског служења Преподобног Силуана и других светогорских старца кроз сведочанства савременика.

Приликом читања књиге оца Софронија (Сахарова) “Старац Силуан” не стиче се утисак да је Преподобни Силуан, свети старац, живео међу светим људима. Вероватно је и љубав оца Софронија према својој учитељу издвајала Преподобног Силуана и стављала га на нарочито место. Прелиставајући странице историје, ми ћемо ипак покушати да допунимо ту слику живота Свете Горе Атонске последњих деценија живота Преподобног Силуана, а нарочито 20-их година нашег века.

Да пођемо некако са краја. 24. септембра (по новом календару) 1938. године старац Силуан Атонски се упокојио у Господу. У фебруару 1947. године отац Софроније, већ као јеромонах (на Атосу не рукополажу у чин одмах), који се духовно старао о неколико светогорских манастира, протеран је са Свете Горе. И отац Василије (Кривошеин), будући архиепископ, такође је био принуђен да оде, али је по благослову игумана Свето-Пантелејмоновог манастира оца Јустина остао на списку братства.

Још док је био на Светој Гори отац Софроније је добио благослов духовника, оца Пинуфрија (истог оног Пинуфрија који је био водич Бориса Зајцева по Атосу), да пише житије старца Силуана и успут своје мисли о подвигу старца Силуана, не само препричавајући оно што му је Старац говорио, него описујући и оно што је сазнао из свога духовног опита и беседа са другим подвижницима. Године 1952., четири године након што је завршена (24. септембра 1948), књига “Старац Силуан” је

коначно објављена у невеликом тиражу. Но, та књига је почела да се шири по читавом свету и преведена је на многе језике, а интересовање Цркве за подвиг, сведочење и живот Преподобног Силуана Атонског стално расте.

Ипак, није све ишло једноставно. Овде бисмо хтели да подсетимо на сведочанство каснијег житеља Свете Горе, сведока Христовог, схирхемандрита Серафима (Томина), који је на Атос доспео 1976. године, у време патријарха Пимена. Отац Серафим, на пример, пише да су се Грци начитали о Старцу и почели су да стварају комисије да би му саставили службу. Митрополит Харковски Никодим (Руснак), који је и данас жив, такође је саставио службу, акатист и насликао је икону коју нам је послао на Атос. Наши старци су све те књиге сложили у библиотеку на чување. Књиге намењене “за чување”, на Атосу се не издају на читање.

Године 1979. догодило се прво чудо од главе Преподобног Силуана – исцељење грчког дечака који је патио од хореје. Народно поштовање Преподобног Силуана Атонског постаје нарочито изражено у Грчкој и заиста прожима целокупан грчки црквени живот.

Ипак, неки руски становници Атоса, нарочито пореклом из Украјине, упорно и понекад гневно противе се томе поштовању. Игуман Јустин, који је својевремено одслужио опело Преподобном Силуану, наредио је да се његова глава утопи, да је униште, како не би изазивала саблазан! Један од следећих игумана Свето-Пантелејмоновог манастира наредио је да је закопају тако дубоко, да јој се ни место не би знало.

Године 1977. долази до прве озбиљне богословске дискусије о црквеном значају Преподобног Силуана. У тој дискусији учешће је узео и архиепископ Василије (Кривошеин), који је лично познавао старца Силуана и коме је то био први улазак на Свету Гору након протеривања 1948. године. Владика Василије је иступио као убеђени противник канонизације старца Силуана. Његово мишљење сачувано је у успоменама оца Серафима (Томина) и у светогорском предању: “Ако се канонизује старац Силуан, онда и све њему савремене монахе треба канонизовати. Све, а не једног”. Даље владика Василије набраја оне свете подвижнике које је лично познавао. И као закључак примећује: “Ја лично њега сматрам светим, али не треба унижавати остале. Сви су живели узвишеним духовним животом, чак и више од њега”. Тада, 1977. године, сабрани подвижници и богослови (грчки и руски) сагласили су се са мишљењем архиепископа Василија и прича о канонизацији старца Силуана за дуго година била је прекинута.

Постоји веома распрострањена заблуда са којом се треба суочити у области агиологије. Треба разликовати, с једне стране, Божије указивање на мољење овог или оног раба Божијег и његово примање у Небеске

обитељи (на Атосу гледају лобању и одређују на основу ње да ли је човек угодни Господу или не), а са друге стране вољу Господа и Спаса нашег Исуса Христа о томе да се овај или онај Његов верни сведок у дато време и на датом месту прослави на корист Цркве. Неспорно је да је 10 година касније, то јест 1987. године, Преподобни Силуан Атонски, на корист Цркве, био прослављен од стране Константинопољске Патријаршије.

И коначно, уз све поштовање према владици Василију и све уважавање његових дела (нарочито књиге о Преподобном Симеону Новом Богослову), неопходно је да се истакне како је одређену улогу ту одиграла и једна распрострањена особина – људска љубомора (архиепископ Василије је нарочито волео и поштовао свога духовника, архимандрита Кирика). Обратимо пажњу на мишљење владике Василија да ће атонски подвижници бити “унижени” прослављањем старца Силуана. Као да се Свети на Небесима отимају за места, ко ће пре бити прослављен! Овде нам Преподобни Силуан Атонски даје поуку. Он је не једном указивао да се Свети који су стекли смирење Христово радују што су мањи од других. “Кад мир Христов дође у душу, онда она седи као Јов на ђубришту, а друге гледа у слави; тада се душа радује што је мања од свих” (1, стр. 130). И на истом месту: “Смирена душа испуњена је љубављу и не тражи првенство, него свима жели добро и свиме је задовољна” (1, стр. 129).

Ипак, ако се гледиште владике Василија ослободи наслага људског размишљања и људских грешака, као и мешања различитих нивоа битовања, онда се сведочанства владике Василија и Преподобног Силуана подударaju. Исти тај отац Василије (Кривошеин), док је био на Атосу, имао је послушање да прима госте, па међу њима и инославне. Једном римокатоличком поклонику, доктору богословља оцу Христофору Б. он је причао које књиге Светих Отаца монаси најчешће користе. Сећате се, старац Силуан је додао: “Могли бисте да кажете доктору како наши монаси не само да читају те књиге, него би и сами могли да напишу сличне...” (1, стр. 32). Коментар оца Софронија је гласио: “Током свог дугог живота на Атосу, Старац се сусретао са многим великим подвижницима; неки од њих су опитом познали стања о којима пишу велики подвижници као што су Исаак Сиријски, Макарије Велики и други, стога нам Старчеве речи делују потпуно природне” (1, стр. 33).

Дакле, 20-их година прошлог столећа могла је да буде створена нова светоотачка литература, написана ипак нешто другачијим језиком. Но, није била створена. Зашто? Из подвижничких и пре свега кенотичких разлога (од речи “кеносис” – самоумањење, самоунижење). Међу монасима-подвижницима увек је било присутно добровољно самоумањење и самоунижавање, по узору на Христа Који је унизио Себе. Са друге стране, књиге за поучавање Цркве већ су постојале и тежња за

списатељством, за изражавањем свога мишљења, за фиксирањем сопственог верског опита код већине монаха из оног времена (за разлику од данашњих) није била присутна.

На основу светоотачког Предања, отац Софроније доноси важан еклисиолошки закључак: “Ако дела Павла и других Апостола представљају Свето Писмо, онда би и ново Писмо Цркве, то јест по губитку старих књига, постало једнако Свето, јер, по обећању Господњем, Бог – Света Тројица неизмењиво пребива у Цркви” (1, стр. 39).

Живот Преподобног Силуана Атонског одвијао се у матици светости, у матици свештеног Предања Свете Горе, међу његовим саподвижницима, самолитвеницима и сасведоцима. Сви су они *служили Госпоу са стирахом и раговали се Њему са ѿрејейиом* (Пс. 2,11). Сада нам предстоји да кажемо нешто и о тим људима, о носиоцима истог тог Предања светости, о другим сведоцима у Христу и о њиховом пастирском служењу двадесетих година, као и о људима којима су они духовно помагали, полажући темељ њиховог сопственог узрастања у меру Христову у меру *расија ѿуноше Христове*, о чему пише апостол Павле (Еф. 4,13).

Један од сарадника у Христу Преподобног Силуана Атонског био је јеросхимонах (по другим сведочанствима, архимандрит) Теодосије. Многе стране његовог духовног подвига остају непознате – чак и његов чин се не зна поуздано. Година упокојења на Атосу – 1937. (старац Теодосије рођен је 1868. године – *ирим. ѿрев*). Размотримо две његове беседе са поклоницима Свете Горе – писцем Борисом Зајцевим и Димитријем Шаховским, потоњим архиепископом Јованом (Шаховским). Јеросхимонах Теодосије био је пореклом из Русије, бивши инспектор Вологодске духовне семинарије. Оба разговора одвијала су се 1926. године (у мају је тамо био Б. Зајцев, а у јулу-августу Д. Шаховски).

Опис старца Теодосија који даје Борис Зајцев у суштини је веома литераран: добре мале очи, прилично пуни образи, небрига у одевању, брза реч и уопште стидљива интонација. “Он је бојажљиво седео на столицици, не знајући где да дене велике руке, не знајући шта ће са ногама, и у пола гласа неразговорно је давао одговоре преводиоцу” (старцу је у посету дошао Немац-протестант). Учених монаха је на Светој Гори у то доба било мало, зато је отац Теодосије уживао велико поштовање управе манастира Светог Пантелејмона, пре свих игумана, архимандрита Мисаила, и духовника, архимандрита Кирика. Многе поклонице Свете Горе слали су управо њему. Тако је дошло и до његовог сусрета са Б. К. Зајцевом. Чак и такви знаменити светогорски старци имали су своју службу на Атосу, своје место у Домостроју Господњем, они су такође имали своје послушање у црквеном животу. Отац Теодосије је примао поклонице и беседио са њима – то је било његово послу-

шање (гост из иностранства је, истина, причао углавном глупости, али и глупости је понекад, такође, поучно чути).

Код отшелника међу каруљске стене на разговор су послали и Димитрија Шаховског. Овај разговор био је веома карактеристичан. Димитрија Шаховског је посебно изненадила једна Старчева уверено и убедљиво исказана мисао: “Христос је љубио књижевнике и фарисеје”. Касније, већ у старости, владика Јован се присећао како је као младић мислио да је Христос одбацио и поразио књижевнике и фарисеје, па је у том смислу приговорио старцу Теодосију. А овај је одговорио: “Но, то и јесте било сведочанство Његове љубави према њима. Он није одбацио душу тих фарисеја, него њихово фарисејство, то јест оно зло које је мучило њих саме, и у томе је била Његова љубав” (2, стр. 58-59).

Имајући тај двосекли мач духовног расуђивања, покушајмо њиме да “расечемо” појам љубави према непријатељима. Ту се може видети да постоји суштинска разлика између личности непријатеља (човек је икона Божија, те стога, по сведочанству Преподобног Јефрема Сиријског, “ни због кога не треба очајавати пре смрти”) и “непријатељства” тога непријатеља, то јест онога зла које мучи њега самог. И тада ће љубав према непријатељима постати не само природна, него ће бити апсолутно јасно да Хришћанин и не може да мисли и осећа другачије.

Старац Теодосије, просвећен и испуњен љубављу Христовом, био је, такође, пун расуђивања, које се, како примећује владика Јован (Шаховски), код светогорских монаха “поштује, чак, више и од саме љубави, јер љубав без расуђивања је несавршена”.

Вратимо се на сведочанство Б. Зајцева о беседи отшелника са доктором (3, с. 68-70): “Из његових (мисли се на старца Теодосија) тихих и уздржаних речи избијала је задивљујућа ватреност. Тај човек ме је одмах продрмао и растопио. Као да је све потекло у мени”. Разговор са страним посетиоцем од почетка никако да крене. Странац је причао о пропаганди светогорског манастира у цивилизованом свету, пре свега у Америци, али не ради просвећивања Америке, него зато да би се одатле добило што више новца. И природно, отац Теодосије му је одговорио: “Ми бисмо само хтели да се склонимо од свега тога. Каква пропаганда, ми себе сматрамо горим од других људи, немамо ми шта да показујемо”. Разговор се повео о Русији, било је јасно да се доноси веома важна одлука. Немачки доктор поново старцу Теодосију поставља питање зашто је Русију Бог казнио више него друге земље. Отац Теодосије је одговорио овако: “Зато што ју је више заволео, зато јој је послао и веће несреће, да би нам омогућио да се што пре опаметимо. Кога волим од њега ћу и да захтевам више, зато нам је дат нарочит пут, који не личи ни на чији други”. То је заправо само препричано познато место из Посланице Јеврејима (12, 5-

11), почев од речи *Сине мој, не занемаруј карање Госјодње... Који је њо син којега оца не кара? Ако ли сије без карања, које су сви искусили, онда сије койилаг а не синови... Јер свако карање, док траје, не чини се да је радосиј, негџ жалосиј, али њосле даје мирни ѡлог ѡраведносии онима који су кроз њега извежбани* (Јевр. 12, 5, 7-8, 11).

Отац Теодосије је брзо, готово нервозно почео да говори о томе да, иако је Русија много тога преживела, иако је много њеног земаљског богатства уништено, на крају ће од свега тога добити духовно богатство, непропадљиву ризницу, и да је мучеништво Русије и то што је њој првој дат крст исповедништва – знак велике милости према њој (3, стр. 71-72).

Слушао га је Борис Зајцев, а гост из Немачке и даље га уопште није разумео. Настављајући да брани своју тачку гледишта, он је почео да тврди како би большевике требало уништити техничким и хемијским средствима. Тада је Старац сасвим ућутао, а докторови сапутници су се постарали да га што пре отпрате натраг у манастир Светог Пантелејмона и сместе у гостопримницу.

Треба рећи да су се од тог Немца мало разликовали и митрополити Антоније (Храповицки) и Анастасије (Грибановски). Митрополит Антоније (Храповицки) у својој публикацији “Црквене новости” (1927, бр. 17-18, стр. 7) пише:

“Большевике треба истребљивати као бесне псе”. А митрополит Анастасије са своје стране у Пасхалној (!) посланици из 1948. позива да се територија СССР-а заспе атомским бомбама.

Но, овај разговор са старцем Теодосијем пао је на душу Бориса Зајцева као што семе пада на благодатно тле. Убрзо након посете Ато-су Б. К. Зајцев је конципирао роман “Спас на крви”. Одломак из тог романа објављен је 25. октобра/7. новембра 1927. године, на десетогодишњицу октобарског преврата, у часопису “Нови препород”. Роман никада није завршен. Тај одломак наводи епископ (будући митрополит) Венијамин (Федченков) у своме дневнику за 1927. годину. Користимо записе из тога дневника:

Б. Зајцев пише: “О чему, на пример, хоћу да причам? О чему понекад размишљам пред зору? Зар хоћу освету? Нове трупе? Крв? Не! Понекад ми се чини да у нову Русију (а она долази), као у древно време, треба ићи поново са речима милосрђа и људскости.

Али, једна визија ме нарочито узнемирава. Прошле су године. Мртва тела... Све је сједињено у један заиста братски гроб, а над њим је подигнут храм “(Христа) Спаса на крви”. Посебан дан у години одређен је за спомен упокојених. Огромно мноштво људи дошло је да се покљони. Читав дан траје свечана служба. Служи патријарх нове, слободне

Русије и добрим многострадалним очима посматра кроз наочаре. Моли се за све који овде леже, али и за оне расуте по целој Русији.

А последња жеља – страшно ми је и да је саопштим – то је када би се мајке-праведнице у тај дан помолиле не само за своју децу, него и за њихове мучитеље: за грозне, непросвећене душе које чаме у помрчини. Тада би победа била коначна и беспоговорна” (4, стр. 59).

Борис Зајцев није имао прилике да на Светој Гори сретне Преподобног Силуана Атонског. Током 15 дана колико је провео на Ато-су, нису га одвели код Старца. Али, његов дух је исти као и дух старца Силуана, чак су им и мисли сличне. Присетимо се шта пише Преподобни Силуан о непријатељима Цркве: “Но, питам те: ако Бог теби да добро место у Рају, а ти будеш видео у огњу онога коме си желео огањ мука, зар ти га ни тада неће бити жао, ма ко он био, макар био и непријатељ Цркве? Или је твоје срце од гвожђа? Али, у Рају гвожђе није потребно. Тамо су потребни смирење и љубав Христова, којој је жао свих” (1, стр. 119).

Друга два сарадника Преподобног Силуана Атонског, познати по многим делима, јесу игуман Свето-Пантелејмоновог манастира архимандрит Мисаил и духовник тога манастира архимандрит Кирик. А човек коме је у то време била потребна њихова пастирска помоћ био је епископ Венијамин (Федченко) (догађаји су се одвијали у септембру-октобру 1927). Опет – тројица у име Христово “и Он међу њима”. То је било у време одређивања руске емигрантске црквене заједнице након Декларације митрополита Сергија (Декларација је објављена 29. јула 1927).*

* * *

Преподобни Силуан Атонски био је представник подвижничког и кенотичког предања Свете Горе Атонске. То је предање самоумањи-

* “Године 1926. када се у иностранству појавила подела међу присталицама митрополита Антонија (Храповицког) и митрополита Евлогија (Георгијевског), епископ Венијамин се спремао за повратак у Русију. На молбу епископа Венијамина тим поводом, митрополит Евлогије му је одговорио: “Заклињем вас Именом Божијим – останите” (о томе је митрополит Венијамин писао у својој књизи “На граници две епохе”). Прелазак у Русију су му забранили и атонски старци архимандрит Мисаил и архимандрит Кирик. У другој половини 1927. објављена је Декларација митрополита Сергија. После првог читања Декларација је код епископа Венијамина изазвала недоумицу. Не треба заборавити да је епископ Венијамин био васпитаник будућег патријарха Сергија и две године његов секретар у Финској. Читав живот епископ Венијамин је најискреније волео владику Сергија. И да би сазнао вољу Божију, он је решио да одслужи четрдесет Литургија... (наставак фусноје на следећој страници)

вања, самоскривања, спољашње неугледности и анонимности. По Промислу Божијем старац Силуан био је прослављен 1987. године. Но, са људског гледишта ту се може уочити елемент случајности. Управо тиме се објашњава, по моме мишљењу, тако упорно противљење светогорских власти његовој канонизацији.

Ако се упореде дела самог Преподобног Силуана (на пример његова писма Н. А. Собољевој, будућој монахињи Силуани), са оним што је објављено у књизи оца Софронија (Сахарова) “Старац Силуан” у глави “Старчева дела”, онда је, са филолошке тачке гледишта, приметна веома значајна разлика.

Сходно томе Старчева дела у обради оца Софронија претрпела су врло квалификовану литерарну обраду. Самим тим дела Преподобног Силуана постала су део општег светогорског предања, уз сав остали опит других подвижника Свете Горе.

Са друге стране, готово сви атонски Светитељи остали су безимени. У нашем православном календару ми нећемо наћи ни Преподобног Нила Мироточивога, ни Преподобног Јована Кукузеља, ни Преподобног Нифонта Цариградског. Њихов спомен слави се у оквиру збора Атонских Отаца у другој недељи после Педесетнице, истовремено са празновањем Свих Светих који су у земљи руској засијали. И службе друге недеље по Педесетници види се да празновање Свих Светих земље руске као да заклања празновање Атонских Светих.

Ипак, убеђени смо да осим Преподобног Силуана Атонског постоји и доста других најближих пријатеља Христових, који су, као две жене из житија Преподобног Макарија Великог остале непознате, чак, и по именима. Неопходно је поменути још једног атонског подвижника

(*наставак фусноће са ирејходне сѣранице*)... како би Господ открио Своју вољу у његовом срцу. После одслужених Литургија, многих молитава, трикратног обраћања за савет светогорским старцима и великог унутарњег страдања, еп. Венијамин је, Цркве ради, донео одлуку да потпише изјаву лојалности Московској Патријаршији: “7. новембра 1927. одлука је сазрела. Да одбијем да останем у Московској Патријаршији никако не могу, треба безусловно да потпишем (изјаву лојалности – В. М. Ј.), али текст треба да изменим у црквеном духу, по допуштењу митрополита Сергија за то” (4, стр. 57-58). Даље владика Венијамин пише: “Молио сам да ме оставе у канонској потчињености Московској Патријаршији, уз привремени статус мировања у Србији”, за шта је и добио сагласност епископа шабачког Михаила. Уз то, владика Венијамин је приложио и појашњење – богословски коментар свог схватања лојалности. И тек када је те документе послао на Атос нашао је дуго очекивани душевни мир. У узвратном писму атонски Старци су се, по сведочењу епископа Венијамина, “потпуно и у свему сложили, нарочито са црквеним карактером”.

о коме говори отац Софроније (Сахаров). То је онај отшелник који не само да се удостојио јављања Господа и Спаса нашег Исуса Христа, него је од Њега добио и чудесно уверавање које ће бити поука Цркви до краја века.

Ево тог уверавања: “Ја ћу помиловати сваког човека који је макар једном у животу призвао Бога”... А на питање отшелника постављено у мислима: “Зашто се онда мучимо сваки дан?” Господ је одговорио: “Они који страдају за заповест Моју, биће Моји пријатељи у Царству Небеском, а остале ћу само да помилујем” (1, стр. 87). Дакле, подвижници се труде, сваки на свом месту, не зато да би се спасли (ми имамо обећање Господње). Спасење – то је, у најбољем случају, негативан циљ нашег хришћанског живота. Они се труде зато да би постали пријатељи Божији и поделили напоре љубљеног Христа.

са руској:
Млаген Сѣанковић

Г. И. Беневич

СВЕТИ ЈОВАН КРОНШТАТСКИ И ПРЕПОДОБНИ СИЛУАН СВЕТОГОРАЦ

Већ прво упознавање са животом и делима Преподобног Силуана у излагањима архимандрита Софронија пружа представу о дубокој унутрашњој вези између двојице великих светилника Руске Цркве, који као да представљају јединствену линију светости што води из XIX у XX век. О постојању прејемствености између великих Светитеља сведочи и сам Преподобни Силуан: “За живота Преподобног Серафима, због његових молитава, Господ је чувао Русију; после њега био је други стуб који је са земље досегао небо – отац Јован Кронштатски”, а после њега, можемо ми данас да додамо, Господ је чувао Русију, можда, чак, и читав свет, по молитвама Преподобног Силуана.

Из житија Преподобног Силуана сазнајемо да је у одлучујућем тренутку свога живота, недуго пре окончања службе у гарди, Семјон (будући монах Силуан) заједно са својим четним писаром отпутовао је код оца Јована Кронштатског. За разлику од ондашњих интелектуалаца који већином нису примећивали оца Јована, или су га игнорисали и, чак, клеветали, за многе просте људе, какав је био и Семјон, светост кронштатског чудотворца и сила његових молитава били су несумњиви. Како пише Преподобни Силуан, он је видео оца Јована како се моли и то је на њега оставило неизбрисив утисак. “Оца Јована сам видео у Кронштату. Служио је Литургију. Задивила ме је сила његове молитве. И све до сада, а прошло је готово четрдесет година, ја нисам видео да неко служи тако као он”².

У време када је пошао оцу Јовану, Семјон је већ чврсто решио да отпутује на Свету Гору и постане монах. Код оца Јована је кренуо да тражи његове молитве и благослов, али он је, на жалост, тада био одсутан. И док је његов друг стао лепим рукописом опширно да излаже своју молбу, Семјон је написао свега неколико речи:

“Баћушка, хоћу да пођем у монахе. Помолите се да ме свет не задржи”. Потом су се, пише архимандрит Софроније, вратили у касарну у

Петербург. По Старчевим речима, већ следећег дана је осетио како око њега “хучи адски огањ”. Отишавши за кратко кући и узевши што је неопходно, пошао је на Атос. “Али, од дана када се отац Јован помолио за њега, ‘хучање адског огња’ свуда околно није престајало, где год да се налазио” – и на путу, па и на самом Атосу.

Даље архимандрит Софроније прича како се по доласку у манастир млади послушник, “брат Симеон”, добивши на исповести опроштај грехова, по простоти срца предао неподељеној радости и одмах изгубио онај полет у коме је његова душа пребивала након посете Кронштату. Потом је истога часа пао у грех. Адски огањ, који је по молитвама Светог Јована Кронштатског умео да приводи људе покајању као ништа друго, све дотле чувао је младог подвижника од различитих искушења која су могла да ослабе његову вољу да постане монах. Тај огањ пружао је реални опит стајања на Страшном Суду Господњем. Сада је он ишчезао, и брат Симеон је тек по упознавању страшне силе греха “изнова себе осетио у адском пламену и решио да се неодступно моли, док га Бог не помилује”³.

То је оно мало што знамо из житија Преподобног Силуана о његовој тесној везаности за Светог Јована Кронштатског. Али, у овој краткој причи постоји нешто веома важно. Сам опит ада, који је по молитвама Светог Јована био дат Преподобном Силуану на почетку подвижничког живота, представљао је неопходан степен у његовом одвајању од света. То су биле адске муке, муке покајања које су за њега претходиле јављању Христа, управо оном јављању у коме му је већ Сам Бог опростио све грехе; тек тада је ишчезао адски огањ. Но, и после тога “држање ума у аду” остало је за Преподобног Силуана неодвојив део његовог монашког делања. Ипак, он се сада није молио само за себе, него и за све оне који су чамили у аду⁴ – молио се за живе и за упокојене, за пријатеље и непријатеље.

Следећи пут се са именом Светог Јована Кронштатског у Житију Преподобног Силуана сусрећемо онда када архимандрит Софроније препричава свој разговор са старцем Силуаном о томе да ли напорно послушање економа које је он обављао, и са тим повезана неопходност општења са људима, представља сметњу за монашко безмолвије. “На то је Старац одговорио: ‘Шта је безмолвије? Безмолвије то је непрестана молитва и пребивање ума у Богу. Отац Јован Кронштатски је стално био са народом, али био је више у Богу него многи пустињаци... Ако душа љуби народ и жали га, онда молитва не може да престане’”⁵. Сличну мисао о оцу Јовану Кронштатском налазимо и у делима самог Преподобног Силуана: “Сећам се, после Литургије, када су му довели фијакер и када је пошао да седне, како га је окружио народ који је тражио благослов; и у таквој гужви његова душа је непрестано пребивала

Из: Г. И. Беневич, *Святой Иоанн Кронштадский и Преподобный Силуан, Преподобный Силуан и его ученик архимандрит Софроний: по материалам "Силуановских чтений"*. Клин: Христианская жизнь, 2001. С. 94-112.

у Богу, окружен таквом масом људи, он се није расејавао и није губио душевни мир”.⁶ Даље Преподобни Силуан Светогорац пита: “Како је он то постигао?... Постигао је и није се расејавао зато што је љубио народ и није престајао да се моли Господу за њега... Непрестано се молећи за народ, он је чувао душевни мир, а ми га губимо зато што немамо љубави према народу... ако не будемо љубили брата, нећемо моћи да имамо мир”.⁷

Из ових речи Преподобног Силуана ми видимо да је Свети Јован Кронштатски њему био пример за углед и светионик према коме се читав живот оријентисао. Оно најважније у монашком делању Преподобног Силуана – сједињавање љубави према Богу и љубави према ближњима, као и молитве за читав свет – за њега је било нераскидиво повезано са делањем Светог Јована Кронштатског.

Преподобни Силуан је у својим делима посветио надахнуте речи Светом Јовану. Он је посведочио да је отац Јован “имао у себи обилно Духа Светога, Који је његову душу загревао да љуби Бога, и тај Дух је преко њега деловао на људе”. Преподобни Силуан упозорава да онај “ко мисли лоше о оцу Јовану (а таквих је као што знамо било доста, не само међу револуционарима-интелектуалцима, него и међу црквеним људима), самим тим вређа Духа Светога, Који је у њему обитавао и обитава после смрти”.⁸ Некима је повод за саблазан била блискост Светог Јована са онима који су имали власт и спољашње богатство, али Преподобни Силуан на то примећује: “Ономе у коме живи Дух Свети, богатство не наноси штету, јер је његова душа сва у Богу, изменила се од Бога и заборавила је на богатство и спољашњи изглед”.

Враћајући се стално изнова у мислима и молитвама на лик оца Јована, Преподобни Силуан повезује са њим чудо истовременог пребивања умом у Богу и општења са људима: “Још ћу рећи – он је био толико смирен, да није губио благодат Духа Светога, стога је тако много волео народ и приводио умове људи ка Богу”. Дуго пре црквеног прослављања кронштатског чудотворца Преподобни Силуан му се обраћао у молитвама: “Молим те, моли се за нас, да бисмо и ми заволели Господа и приносили покајање коме се Господ радује”. То је оно покајање, које је у опиту Преподобног Силуана равно покајању што се приноси на Страшном Суду пред Лицем Господњим. Преподобни Силуан се Светог Јована Кронштатског сећа пре свега као учитеља покајања (“Ти си привлачио народ Богу, а људи, слушајући реч Божију из твојих уста, ридали су и приносили ватрено покајање”). Свети Јован је за Преподобног Силуана био пример оне огњене љубави према Богу која надвладава, чак, и природну телесну склоност; он примећује да су се “многи Свети бојали близине жена, а отац Јован је и међу женама имао имао Духа Светога, Чија сладост надвисује телесну љубав”.

Постоји још једна тема, која представља једну од централних у учењу и опиту Преподобног Силуана, а која му је дошла од оца Јована. У виду имамо тему “љубави према непријатељима”. Понекад ту тему сматрају нечим готово искључиво карактеристичним за Преподобног Силуана, али не мање јасно него старац Силуан, о љубави према непријатељима као неодвојивом елементу хришћанског живота, претходно је писао и Свети Јован Кронштатски, који је, мислимо, на њега превасходно и утицао.

Сам Преподобни Силуан се у вези са тим не позива на Светог Јована, али напомиње да је читао његову главну књигу “Мој живот у Христу”. За ту књигу Преподобни Силуан каже да када је човек чита “душа у речима оца Јована осећа силу благодати Божије”. Онима који ту благодат не примају он приговара: “Ти кажеш да је читаш без икаквог задовољства, а ја те питам: није ли то зато што си горд? А благодат се не дотиче гордог срца”.⁹ Све ово сведочи о томе да је Преподобни Силуан књиге Светог Јована Кронштатског читао као богонадахнуте, као дела једног од Светих Отаца.

Погледајмо сада која би места из те књиге могла да буду онај више у складу са учењем Преподобног Силуана. Ево шта пише Свети Јован Кронштатски о љубави према непријатељима. Ова љубав је за њега повезана са истинском премудрошћу Божијом: “Ти мрзиш непријатеља – глуп си... Љуби непријатеља, па ћеш и ти бити премудар”.¹⁰ По Светом Јовану Кронштатском љубав према непријатељима представља одсецање сопствене воље и испуњавање воље Божије: “Ни у једном трену не испуњавај своју вољу, него вољу Божију, која је љубав према свима – и према непријатељима – и која је светост наша”.¹¹ За Светог Јована, ближњи је – икона Божија, какву представљаш и ти сам. Већ и то је довољно да бисмо љубили “непријатеље”: “Љуби непријатеље своје искрено, не обраћај пажњу на њихову мржњу, него на икону Божију по којој су створени, видећи у њима самога себе”.¹² Коначно, Свети Јован истиче и онај критеријум истинске хришћанске вере који налазимо код Преподобног Силуана: “Треба знати да се хришћанска вера и састоји у томе да љубимо непријатеље”.¹³

Ове мисли Светог Јована Кронштатског свакако су биле веома сродне Преподобном Силуану. Како примећује архимандрит Софроније, критеријум истинске вере, истинског богоопштења, и обележје истинског дејства благодати за старца Силуана била је љубав према непријатељима.¹⁴

При томе, као што знамо, љубав према “непријатељима” Свети Јован је доживљавао у широком смислу – не само као љубав према личним непријатељима, него и као љубав према било коме. Ево шта је Свети Јован писао, обраћајући се становницима Кишњева, који су почини-

ли погром над Јеврејима: “Какав и чији дух су пројавили кишњевци над Јеврејима? Дух ђавола. А ко нема Духа Христовог – кротости, смирења, трпљења, покорности властима – тај није Његов (Римљ. 8,9), није Христов, него је слуга ђавола и наследиће удео сличан њему... Погледајте, руска браћо, каквог сте ви духа?... Љубите непријатеље ваше!”¹⁵ Управо у таквом, широком, тачније потпуном смислу, схватао је “љубав према непријатељима” и Преподобни Силуан. Како сведочи архимандрит Софроније, “говорећи о непријатељима, Старац је употребљавао језик средине која га је окруживала, када се много говорило и писало о непријатељима вере. Он сам људе није делио на непријатеље и пријатеље, него на оне који су познали Бога и оне који Га нису познали”.¹⁶ Даље архимандрит Софроније примећује: “Да су историјске околности биле другачије, старац би се, претпостављам, изражавао другачије, што је и бивало много пута када је говорио о љубави према ближњем уопште... Он је у томе видео уподобљавање Христу, Који је ‘раширио руке на Крсту’ како би сабрао све”.

Управо та тема – љубав у Христу према ближњем, представља једну од основних тема код Светог Јована Кронштатског. Централно место ту и код Преподобног Силуана и код Светог Јована заузима представа о људском роду као једноме Адаму. Ево шта читамо у књизи “Мој живот у Христу”: “Свим тим личностима заједнички је назив – човек. Сви су људи као један човек и од једног почетка су потекли: од Првога (Свете Тројице), затим од првог пара (Адама и Еве), стога се и заповеда да љубимо сваког човека као самога себе, због истоветности наше природе”.¹⁷ Или: “На сваког човека, био он домаћи или странац, гледај као на сталну новост у свету Божијем, као на највеће чудо Божије премудрости и доброте, и нека ти твоја навикнутост на њега не послужи као повод да га занемариш. Поштуј га и љуби као себе – стално и непромењиво”.¹⁸ Мисао Светог Јована открива саму тајну љубави према ближњем – ближњи за нас не треба да буде нешто обично или нешто необично, него “новост у свету Божијем”, што се одлично слаже са познатим речима Преподобног Силуана: “Наш брат је наш живот”.¹⁹ Ове речи Преподобнога, архимандрит Софроније тумачи на следећи начин: “Кроз љубав Христову сви људи се доживљавају као неодојиви део нашег личног вечног битија”. И даље: “У вечности сви смо ми једно, стога свако од нас треба да се стара не само о себи, него и о том свејединству”.²⁰

Мисао о јединству људског рода не једном се појављује у књизи Светог Јована. Тако, на пример, он пише: “Шта су то људске душе? То је... један те исти дах Божији, који је у Адама удахнуо Бог и који се од Адама до данас шири на читав људски род. Сви људи су стога исто што и један човек, или једно велико дрво човечанства. Одатле потиче најприроднија заповест, заснована на јединству наше природе: љуби Го-

спода Бога свога (твој Првообраз, Оца твога...) и ближњег свога (јер ко ми је ближи од онога ко је исти као ја, исте крви као ја) као самога себе. Испуњавање те две заповести представља природну неопходност”.²¹ У овом одломку из књиге Светог Јована опет видимо спајање две теме – јединства Адама и неопходности љубави према ближњем (не етичке него онтолошке), која проистиче из тог јединства, обновљеног у Христу. Јер у Христу смо сви ми – поново један човек.

Једну од најважнијих тема за Светог Јована Кронштатског представља тема љубави према слабима и палима – оне љубави коју он назива “жалошћу”. “Жалост” (“сажаљење”) уопште је један од начина љубави, који се често појављује у размишљањима аутора из XIX и са почетка XX века. Сећамо се какво је место заузимало “сажаљење” према простом народу у односу револуционара и народњака према њему. Код Светог Јована ми не срећемо такво “сажаљење” (које је, наравно, подложно сваком искривљавању). Његово сажаљење не изазивају “понижени и увређени”, него они који падају у грех и одвајају се од Христа: “Када помислим на Сина Божијег, Који је човечанску природу примио у јединство са Својим Божанством, и када се сетим како живе они који себе називају Хришћанима, обузима ме страх и жалост... жалост, зато што видим велико мноштво Хришћана који се добровољно лишавају неописивог блаженства будућег живота и бацају се у вечни огањ – у вечне муке”.²² Као да тумачи ову мисао, Преподобни Силуан пише: “Господ се сажалио на заблуделе па је послао Сина Свог Једнородног да их спасе; и Дух Свети нас учи истом таквом сажаљењу према заблуделима, према онима који иду у ад. А ко није стекао Духа Светога, тај не може да се моли за непријатеље”.²³ Тако се тема сажаљења према палима сједињује са темом љубави према непријатељима. Јер “Дух Свети је и у аду присутан као љубав”²⁴, стога онај ко има Духа Божијег не оставља својом љубављу-жалошћу слабе и пале, који у себи носе тај ад или су неспособни да се ишчупају из њега.

Свети Јован Кронштатски је туговао због наше немилосрдности према ближњем: “Брат је сагрешио, а ми не жалимо због тога што он греши и не плачемо из братске љубави због његовог добровољног безумља... него се љутимо на њега и презиремо га због његових прегрешења, док смо можда и сами криви, или смо били криви, за исто то (и тек смо се недавно излечили!)”.²⁵

При томе се не може рећи да Свети Јован није примећивао обична људска страдања. Снажним речима он је позивао своју паству и на најобичнију помоћ ближњима: “Бог Сина Свога Једнородног није поштедео човека ради – зар, онда, после тога, ми ишта треба да жалимо ради ближњег?”²⁶ Али, ова тачка његовог учења није заклањала другу – дубљу, повезану са схватањем да је наше сажаљење потребно не са-

мо онима који страдају физички, него још више онима који губе или не знају Христа, почев од нас самих: “Зашто ми не жалимо себе када паднемо у неки грех? Зашто не плачемо пред Господом Који нас је створио?”²⁷

Присетимо се да је за Преподобног Силуана сама слика оца Јована била повезана управо са љубављу-сажаљењем према народу: “Отац Јован Кронштатски је стално био са народом, али био је више у Богу него многи пустињаци... Ако душа љуби народ и жали га, онда молитва не може да престане”.²⁸ При томе уз мотив сажаљења према палима и онима који не знају Бога, Свети Јован износи јасно схватање да човек трпи ђаволово насиље: “Треба жалити људски род који ђаво страшно прогони”.²⁹

Овде бих хтео да приметим како “жалост” није нешто сасвим ново у сватању Божанске љубави у хришћанском Предању. О “жалости” као о једном од начина или једној од енергија љубави Божије сведочи и апостол Павле када говори о тајни избора и отпадања Израиља (в. Римљ. 9, 15). При томе се апостол Павле позива на речи Старог Завета: након што је Јеврејски народ први пут издао Бога код Горе Синајске, Бог је, по молитвама Мојсијевим, Свој гнев променио у милост и позвао је Мојсија на обнову Завета. *Госјод му рече: учинићу да њрође све добро Моје исјред њебе, и њовикаћу њо имену: Госјод с њобом! Смиловаћу се коме се смилујем, и њожалићу кога њожалим* (Изл. 33, 19). У синајском откривењу Бог се јавио Своме слуги Мојсију пре свега као љубав: *Јер њролазећи Госјод исјред њега викаше: Госјод, Госјод, Бој милосјив, жалосјив, сјор на гнев и обилан милосрђем и исјином* (Изл. 34, 6).

Ти начини Божанствене љубави – жалост и милост – нарочито су истицани у делима Светог Јована Кронштатског и Преподобног Силуана управо у оно време руске и светске историје када је отпадање људи од Бога и њихово супротстављање Цркви представљало тако раширену појаву. Њихова идеја, како је ми схватамо, састоји се у томе да човек треба да има управо онакву љубав према људима – па и према палим и грешним људима, чак и према “непријатељима”, које не треба да мрзи, него да их жали – какву има Сам Бог. Бог Својом љубављу не оставља људе, чак, ни у аду. Јасно, човек такву љубав може да има само у Богу и по благодати Божијој.

У вези са тим важно је приметити да нарочито место у делима Светог Јована Кронштатског заузима учење о Мајци Божијој. Управо Пресвета Богородица за њега представља пример истинске љубави, управо се Њој он обраћа за помоћ и учвршћење те љубави према свима: “Ко се добро искусио у љубави према непријатељима својим, у благосиљању оних који куну, у чињењу добра онима који мрзе, у молитва-

ма за гонитеље своје... Пресвета Владичице! Све нас научи љубави Христовој, и не одузми од нас Покров Твој”.³⁰ Тако и Преподобни Силуан сазрцава лик Мајке Божије и учи се од Ње љубави: “Њена љубав је била савршена. Она је безмерно љубила Бога и Сина Свога, али и сав народ је љубила великом љубављу. И шта је преживела када су ти људи које је Она толико љубила и којима је до краја желела спасење, распињали Њеног љубљеног Сина? Ми то не можемо да схватимо, зато што имамо мало љубави према Богу и ближњима”.³¹

Жалост и милост према свету, који су Богомајци по благодати Божијој били даровани, Њој су били својствени у вишој и савршенијој мери: “Господ је нашој Православној Цркви дао на знање да Она (Богомајка) Својом љубављу обухвата читав свет, и у Духу Светоме види све народе на земљи, и попут Сина Свога, све их жали и милује... О, када бисмо знали како Пресвета љуби све оне који чувају заповести Христове и како жали и тугује за онима који се не поправљају!”³²

Код Преподобног Силуана као и код Светог Јована Кронштатског мотив жалости излази у први план када говори о исправном односу према палима: “Дух Свети нас учи да љубимо непријатеље тако, да их душа жали као рођену децу... онај ко се научио (љубави Божијој од Духа Светога) проливаће сузе за читав свет... Ти кажеш да је он злочинац, и нека гори у адском огњу. Али, питам те – ако ти Бог да добро место у Рају, а ти будеш видео у огњу онога коме си желео огањ мучења, зар ти га ни тада неће бити жао, ма ко он био, макар и непријатељ Цркве? Или је твоје срце од гвожђа, али у Рају гвожђе није потребно. Тамо су потребни смирење и љубав Христова, која жали све. Ко не љуби непријатеље, у њему нема благодати Божије”.³³ Старац Софроније, који је дубље од свих проникао у суштину мисли Преподобног Силуана, примећује да љубав према “непријатељима” за њега нема етички, него онтолошки карактер и долази, с једне стране, од учења о једноме Адаму, а са друге, од сватања Божанске пуноте као оне која својом љубављу обухвата читав свет, све до адских дубина.³⁴ Ова представа о свеобухватном карактеру љубави Божије која се у Христу, по узору на Мајку Божију, даје и Светима, повезана је у делима Светог Јована Кронштатског и Преподобног Силуана са оним што би се условно могло назвати “материнством” Бога.

“Матерински” аспект или енергија Божанствене љубави уопште представља једну од најскривенијих страна учења Светог Јована Кронштатског. Према његовом опиту, што ближе, што интимније човек доживљава Бога, то се у већој мери прожима Божијом љубављу према свима: “У молитви ја се сав прожимам Богом и бивам у једном духу са Њим; постајем као дете, које добија утеху на мајчиним коленима, моје срце је тада пуно наднебеског, сладосног мира; моја душа се просвећу-

је небеском светлошћу... према свима осећаш пријатељство и љубав, па и према непријатељима, радо их правдаш и прашташ им”.³⁵ Кад Бог постане тако близак човеку као мајка (или још ближи), онда се човек прожима љубављу-сажаљењем према читавој творевини.

Веома сличне мисли могу се наћи и код Преподобног Силуана. При томе старац Силуан ставља акценат на космички аспект “материнства” Бога. У својој молитви за читав свет он каже: “Господе, излиј на земљу благодат Твоју; дај свим народима на земљи да познају љубав Твоју – да познају да нас Ти љубиш као мајка, и више од мајке, јер и мајка може да заборави свој пород, а Ти никада не заборављаш”.³⁶ Код Светог Јована Кронштатског космички аспект Божијег “материнства” најјаче је изражен када он говори о љубави Бога према читавој творевини. “Чиме све Бог не весели нас, Своја створења? Чак и цветовима. Као нежна мајка, по Себи свагда својственој сили и премудрости, Он свако лето ни из чега изводи за нас то раскошно биље”.³⁷ Али, осим тог космичког аспекта Божијег “материнства”, постоји код Светог Јована и други, лични аспект, који Светога интимно повезује са Богом: “Љубав Господња превазилази мајчину љубав. Мајка ме је носила у стомаку и по Божијем Промислу донела на свет, а затим... престала је да ме носи на својим рукама, а још раније престала је да ме доји. А Господ ме свагда, да тако кажем, носи у утроби Својој (Јн. 6, 56 или Откр. 3, 16), свагда ме носи на рукама Својим (Изл. 49, 16; Јевр. 1, 3); Он је сила моја, мој мир... Он ме стално храни, као мајка на грудима, разним производима земље. Он је моја јака храна и пиће непресушно (Акатист Најслађем Исусу, Икос 10)”.³⁸ Сведочанство о таквом присном, блиском односу са Богом налазимо и код Преподобног Силуана: “Господ нас љуби више него мати своју децу, и даје нам благодат Духа Светога, а ми треба чврсто да је чувамо... Мати плаче за љубљеним сином, када га дуго не види, и говори: ‘Где си, чедо моје љубљено?’ Али, материнска љубав је ништа пред љубављу Божијом – тако је љубав Божија велика и бескрајна”.³⁹

Код Преподобног Силуана срећемо још сведочанства о натприродном “материнству” Бога, које је неодвојиво од жалости за читавом творевином: “Дух Свети је веома налик на милу, рођену мајку. Мати љуби своје дете и жали га, тако и Дух Свети жали нас, прашта нам, исцељује нас и уразумљује, радује нас, а познаје се по смиреној молитви... Ко љуби непријатеље, тај ће Духом Светим брзо познати Господа, а ко их не љуби, о томе нећу ни да пишем. Али, жао ми га је, јер мучи и себе и друге, а Господа не познаје”.⁴⁰ Дакле, Преподобни Силуан истовремено сведочи о томе да Дух Свети жали створења и сам је прожет истом том жалошћу према свима који не знају или одбацују Бога. Што је више подвижник у Богу (у Његовој “материнској утроби”), то се више прожима Његовом љубављу и излива је на друге.

Много пре но што се у неправославном свету појавило такозвано феминистичко богословље, православни Светитељи су из свога опита посведочили ону реалност о којој конфузно нагађају и коју често изопачено тумаче разни нецрквени мислиоци. Ова тема, која је у савременом западном богословљу изашла у први план, не само да није страна Православљу, него су је православни Светитељи изнели са дубоком и опитном поузданошћу, не падајући при томе у плотско мудровање, својствено онима који су “изван” Цркве. Потребно је још доста времена да би се њихов опит осмислио. За сада можемо да укажемо на њега, да обратимо пажњу на то проницање у духовно “материнство” које налазимо код Светог Јована Кронштатског и Преподобног Силуана.

Оба света духоносна мужа пренела су у својим делима сопствени опит стицања Духа Светога. Тема “материнства” је у највећој мери повезана управо са Духом Светим и Светом Тројицом као Духом. Ево шта пише Свети Јован Кронштатски: “Дух Свети се назива Утешителем по Својој суштини, која јесте мир, радост и бесконачно блаженство, и по Своме дејству на душе верних, које Он теши као мајка, у њиховим добродетељима, у њиховим страдањима, у патњама и болестима... Немојмо ни једном мишљу сумње да увредимо Духа Божијег Који живи у нама и оживотворава нас – ту утробу Божију Која нас бесконачно љуби, као Отац и Син”.⁴¹ Или још: “Теши, теши као мајка, тако Дух Свет теши верну душу...”. Горе смо видели да и Преподобни Силуан говори како је “Дух Свети веома налик на милу, рођену мајку...”. Подударност опита двојице Светих и начина на који је тај опит описан не оставља места за сумњу.

Поредећи дела Светог Јована Кронштатског и Преподобног Силуана, уверили смо се како је много заједничког наслеђа код њих. Ово се односи на низ најважнијих аспеката њиховог учења. У овим белешкама ми смо могли само да започнемо са истраживањем ове теме. Очигледно је да интересантне могу бити не само сличности, него и разлике између тих великих Светитеља, то јест особености које су својствене свакоме њих. Јер и саме животне околности су код Преподобног Силуана биле другачије него код кронштатског чудотворца. Док је код Преподобног Силуана акценат био стављен на молитву за читав свет, за све народе, Свети Јован Кронштатски је, пред лицем револуције која се помалала, пре свега позивао народ на покајање. Но, ипак, код њега наилазимо и на речи које би у потпуности могле да припадају Преподобном Силуану: “Како би задивљујући и утешан приказ био када би се сва земља, сви народи обратили ка Небу: Оче наш... Једном ће и то бити...”.⁴² Једна је, дакле, јединствена линија светости која иде од Светог Јована Кронштатског ка Преподобном Силуану.

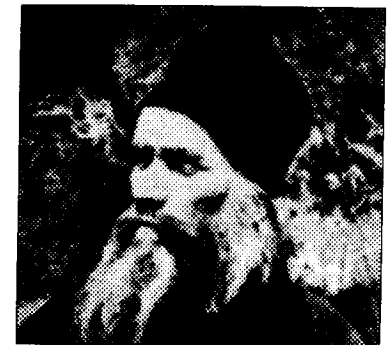
Напомене:

1. Архим. Софроний. *Старец Силуан. Эссекс: Монастырь Св. Иоанна Крестителя, 1990.* стр. 132.
2. Архим. Софроний. *Старец Силуан, стр. 195.*
3. Архим. Софроний. *Старец Силуан, стр. 11.*
4. Архим. Софроний. *Старец Силуан, стр. 23.*
5. Архим. Софроний. *Старец Силуан, стр. 29.*
6. Архим. Софроний. *Старец Силуан, стр. 132.*
7. Архим. Софроний. *Старец Силуан, стр. 133.*
8. Архим. Софроний. *Старец Силуан, стр. 195.*
9. Архим. Софроний. *Старец Силуан, стр. 195.*
10. Прот. Иоанн Сергиев. *Сочинения в 2 частах. СПб., 1893-1894. Ч. 1. стр. 83*
11. Прот. Иоанн Сергиев. *Указ. соч. Ч. 2. стр. 64.*
12. Прот. Иоанн Сергиев. *Указ. соч. Ч. 1. стр. 268.*
13. Прот. Иоанн Сергиев. *Указ. соч. Ч. 2. стр. 22.*
14. Прот. Иоанн Сергиев. *Указ. соч. Ч. 2. стр. 49.*
15. Види: *Православная Церковь и евреи: XIX-XX век. М. – Рудомино, 1994. стр. 24.*
16. Архим. Софроний. *Старец Силуан, стр. 50.*
17. Прот. Иоанн Сергиев. *Указ. соч. Ч. 1. стр. 113.*
18. Прот. Иоанн Сергиев. *Указ. соч. Ч. 1. стр. 249.*
19. Архим. Софроний. *Старец Силуан, стр. 22.*
20. Архим. Софроний. *Старец Силуан, стр. 23.*
21. Прот. Иоанн Сергиев. *Указ. соч. Ч. 2. стр. 37.*
22. Прот. Иоанн Сергиев. *Указ. соч. Ч. 1. стр. 204.*
23. Архим. Софроний. *Старец Силуан, стр. 133.*
24. Архим. Софроний. *Старец Силуан, стр. 50.*
25. Прот. Иоанн Сергиев. *Указ. соч. Ч. 1. стр. 358.*
26. Прот. Иоанн Сергиев. *Указ. соч. Ч. 1. стр. 359.*
27. Прот. Иоанн Сергиев. *Указ. соч. Ч. 1. стр. 315.*
28. Архим. Софроний. *Старец Силуан, стр. 29.*
29. Прот. Иоанн Сергиев. *Указ. соч. Ч. 2. стр. 402.*
30. Прот. Иоанн Сергиев. *Указ. соч. Ч. 1. стр. 518.*
31. Архим. Софроний. *Старец Силуан, стр. 162.*
32. Архим. Софроний. *Старец Силуан, стр. 163.*
33. Архим. Софроний. *Старец Силуан, стр. 119.*
34. Архим. Софроний. *Старец Силуан, стр. 50.*
35. Прот. Иоанн Сергиев. *Указ. соч. Ч. 2. стр. 17.*
36. Архим. Софроний. *Старец Силуан, стр. 119.*
37. Прот. Иоанн Сергиев. *Указ. соч. Ч. 1. стр. 36.*
38. Прот. Иоанн Сергиев. *Указ. соч. Ч. 2. стр. 120.*
39. Архим. Софроний. *Старец Силуан, стр. 137.*
40. Архим. Софроний. *Старец Силуан, стр. 125.*
41. Прот. Иоанн Сергиев. *Указ. соч. Ч. 2. стр. 338.*
42. Прот. Иоанн Сергиев. *Указ. соч. Ч. 1. стр. 175.*

Са руској: Младен Сѿанковић

БЛАГОДАТНО БОГОСЛОВЉЕ ПРЕПОДОБНОГ СИЛУАНА СВЕТОГОРЦА

Митр. Јован (Зизјулас)
**БОГОСЛОВЈЕ СВ. СИЛУАНА АТОНСКОГ
КАО ВАСЕЛЕНСКОГ СВЕТИТЕЉА**

Са дубоким осећањем ганутости прихватио сам да говорим о теологији Светога Силуана Атонског.

Избор ове теме треба захвалити чињеници да сам преко личног духовног оца, блажене успомене, о. Софронија из манастира у Есексу (Енглеска), прихватио Св. Силуана не само као Хришћанин и члан Православне Цркве, него и као један ученик и учитељ теологије, а у новије време и као епископ. Свети Силуан наставља и даље да буде мој лични вођа у духовном животу, јер његова мисао, са свим аспектима које обухвата, има пресудан значај не само за оне који живе монашким животом, него и за оне који су посвећени теолошкој мисли и суделују у руковођењу Цркве у свету. Према томе, говорићу вам о Светом Силуану са једним дубоким осећањем благодарности и поштовања. Чему је, дакле, мене научио овај Старац када је у питању теологија?

У наше време теологија се поистовећује са једном делатношћу разума и обично се посматра као једна грана науке. У раној Цркви назив "теолог" је чуван за мали број људи (и као што знамо, додељен је само Св. Јовану Јеванђелисту, Св. Григорију Назијанзину и Св. Симеону Новом Богослову), док се данас користи за све оне који поседују диплому неке богословске школе, а коју добијају након извесног времена студирања. У случају Светога Силуана изгледа да потпуно одсуствује оно што називамо "академска теологија". Он никада није студирао на неком Богословском факултету и никада није написао нешто што би могло да се искористи за теолошко студирање и истраживање. Сходно томе, не може се назвати "теологом" у модерном значењу речи. Да ли то значи да не постоји и нешто што би могло да се назове "теологија Св. Силуана Атонског"?

Поновно оживљавање монаштва и откриће пустињских Отаца и такозваних "мистичких" писаца Цркве, учинили су да многи људи нашег доба реагују општро против академске теологије, коју сматрају, у најмању

*Из: 'Ο Άγιος Σιλουανός τής Οίκουμένης: Προσέγγιση στην πνευματική κληρονομία του Άγιου Σιλουανού του Αθωνίτη, Светитељ васељене Силуан Атонски - један приступ духовном наслеђу Светог Силуана Атонског, група аутора, "Ακρίτας", Атина 2001, стр. 30-48. Првобитно објављено у: Митр. Пергамски Јован (Зизјулас), *Икхуменски сџарац Силуан Ашонски*, Видослов, ЕЗХиП, VIII, Преображење, 2001, стр. 31-40.*

руку, сувишном, ако не и лошом и супротном духовном животу. Многи старци данас саветују своју духовну децу да не узимају за озбиљно академску теологију и да се усредсређују на молитву и друге "духовне" вежбе. Живимо у доба растуће дихотомije између ума и срца, између умне делатности и подвижничког живота. Када сам ја био студент, било је немогуће наћи макар и један осврт на пустињске Оце у неком од приручника Догматике (примери Андруцоса и Трeмбелеса су довољно карактеристични у Јелади, а претпостављам да се слични примери могу наћи и у руској догматичкој теологији). Уосталом, у свом искуству професора догматике на православном Богословском факултету, сретао сам врло често студенте које су њихови духовници саветовали да гледишта својих професора не узимају за озбиљно него да их подносе на увид ("процену") своме старцу, који обично не располаже никаквим академским теолошким образовањем.

Ова дихотомија је погрешна и опасна. Чак и ако је истина да су академска теологија и подвижничко искуство две различите ствари, ипак не треба сматрати да једно искључује и укида друго. Могуће је да се деси и то, уколико се у негирању удаље једно од другог и апсолутизују своју природу и функцију унутар Цркве. Црква обухвата једну разноликост дарова (харизми), од којих ниједан не може да каже другом "нисе ми потребан". Историја Цркве је препуна повести подвижника чија су искуства надахнула велике теологе (Св. Антонија је, на пример, представио на "теолошки" Св. Атанасије, на мање-више исти начин на који је живот Св. Силуана представио Старац Софроније), а постоје и случајеви где једна иста личност комбинује подвижнички живот са једном смелом и моћном теолошком мишљу, у шта се можемо уверити, на пример, код Св. Максима Исповедника.

Према томе, један академски теолог може много тога да поцрпе од једног подвижника какав је Св. Силуан Атонски. А уколико поседује и стваралачку мисао, онда може да његова подвижничка искуства представи у форми догматичке теологије. Ово је могуће у случају Св. Силуана и управо то ћу покушати да покажем, наглашавајући одређене догматичке теме за које мисао Св. Силуана има изузетан значај.

Догмат о Светој Тројници или уопште о Богу

Једна од изрека Св. Силуана, коју је сачувао о. Софроније, гласи овако: "Једно је веровати у Бога, а сасвим друго знати Бога". Како, дакле, познајемо Бога?

Имамо две врсте знања: једно је знање о нечем или некоме, а друго је знање неке личности или неке ствари. Иако је ове две врсте знања лако помешати у нашој глави, оне се ипак темељно разликују. Знање о

Богу, може да се стекне кроз књиге или и кроз откривења, или просто проучавањем природе, као што је још Платон приметио. Међутим, знање Бога се не може постићи без личног односа са Њим. Ово је сажето истакнуто у следећим основним истинама:

а) Бог бива познат само кроз личне односе који сачињавају Његово постојање, дакле, само као Света Тројица. Не можеш познати Бога изван начина на који Он Сам познаје Себе (ово је и разлог због кога нико не може познати природу Божију); у супротном случају у опасности смо да познамо нешто друго или неког другог уместо Бога, истинитога Бога. Сада, Бог познаје Себе као Оца, Сина и Духа. Као што примећује Св. Атанасије у полемици са аријанцима, ако Син није одувек постојао заједно са Оцем, Отац не би познавао Себе, због тога што је Син истина Очева, у Којем, као у огледалу, Отац види Себе и тако Себе познаје. Отац познаје Себе, гледајући у Своје огледало које је Син. Као што је приметио Ап. Павле, само Дух Свети познаје Бога и дубине Његовог постојања. Према томе, само када уђемо у један међутројични лични однос, тј. када будемо прихваћени као синови Оца, преко Духа усиновљења, Који нам допушта да Бога зовемо Оцем и да Га познајемо на тај начин, моћи ћемо да (по)знамо не оно што је у вези са Богом, него Бога.

Сагласно оцу Софронију: "Какав смисао може да има једна теоријска теологија о Светој Тројници, ако не осећаш свету силу Бога Оца, љубав пуну смирења Сина, нестворену светлост Светога Духа?"

Свети Силуан инсистира више пута на значају који има Свети Дух за познање Бога. "Свети Душе... открио си ми једну несхватљиву тајну". "Свети Дух - каже он - на невидљив начин даје знање (Бога) души". Ово знање се поистовећује са самом љубављу Бога према нама: "(Дух Свети) дао ми је (могућност) да знам колико нас Господ воли", као што каже на другом месту. Ово нас води другој истини у вези са знањем Бога.

б) Љубав претходи знању, или још тачније: љубав је знање и знање је љубав. Отац Софроније се осврће на Декартову максиму: "Cogito, ergo sum" ("Мислим, дакле постојим") и предлаже да се то, у случају Св. Силуана, преточи у: "Волим, дакле постојим". То преокреће силогизам Блаженог Августина, на основу кога овај а касније и Тома Аквински заснивају свој аргумент за *Filioque*, тј. да не можеш волети неког или нешто ако га најпре не (у)познаш (силогизам Августина и аквиниста је у томе да ако је Син знање Бога а Дух љубав Бога, онда Син треба да претходи Духу). А уствари важи супротно: ако не волиш, онда и не познајеш. Као што Бог нас познаје тиме што нас воли и тиме што нам се открива као љубав, тако и ми Њега познајемо само тиме што Га волимо и што волимо оне које је Он заволео.

Ова тема љубави као пута ка истинском знању, повезана је у мисли Светог Силуана са његовим омиљеним мотивом о љубави према не-

пријатељима. Било би погрешно схватити ову идеју, на којој тако много настоји Св. Силуан, као морално начело. За овог Светог Оца она је дубоко и искључиво теолошка: треба да волимо наше непријатеље зато што је Бог заволео своје непријатеље у Личности ваплоћеног Сина Свога. Не постоји други начин да познамо Бога, зато што је то једини начин на који нам се открива, дакле као љубав према непријатељима. То је једно теолошко а не морално начело. И то је пут знања Бога.

На сличан начин треба разумети и вредновати љубав коју је Св. Силуан показивао према биљкама и животињама и којој о. Софроније посвећује једно велико поглавље. "Срце које је научило да воли осећа милост за сву творевину". И ово, такође, треба разумети теолошки: волимо створења због тога што их је створио Бог и она страдају због нашег пада.

Што се тиче учења о Богу, Св. Силуан је, пре нас савремених теолога, стигао до теме лично(стно)г знања. Сматрамо да се Света Тројица познаје само кроз доживљај љубави и да нам се открива кроз Духа Светога, Који је Светлост, управо зато што је љубав. Знање Бога је један сусрет "лицем к лицу" и, сагласно о. Софронију, то је начин на који је Св. Силуан долазио у додир са Богом у својој молитви. Отац Софроније, имајући искуство источњачких религија, нашао је код Светог Силуана истинско откривење оног што он назива "ипостасно начело". Када људско биће постане ипостас, тј. једно битовање способно да пригрли - посебно кроз своју молитву и љубав - Бога и целокупну творевину, и да говори са Богом лицем к лицу, тада испуњава оно "по слици и подобију" и улази у вечни живот. Тројично богословље и личносно постојање подударују се искуством "ипостасног начела", коме је о. Софроније посветио, до краја свог живота, прилично труда.

Учење о Цркви

Постоји ли икаква Еклисиологија у учењу Св. Силуана? Одговор на ово питање зависи од тога шта очекујемо да нађемо испод термина "Еклисиологија". Природно да не постоји некакав систематски трактат о Цркви и, још мање, не очекујемо да нађемо тако нешто код једног подвижничког Оца, какав је Св. Силуан. Упркос томе, постоје елементи у његовој мисли и учењу који се непосредно или посредно односе на тему Цркве и њима ћемо посветити нашу пажњу.

Постоји, као прво, један снажан нагласак на икуменичности Цркве или пре на њеној католичности (саборности). Црква, у мисли Св. Силуана, није ништа мање од једног продужења љубави Господа према свима, "да се сви сјасу". Атонски Светитељ се не задовољава својим личним искуством љубави Божије према њему самом. Жели, и то изражава врло снажно, да је виде и познају и други: "Господе, даруј Твога

Духа тако да сви Тебе познају у Духу Светом!". "Господе, даруј Твоју љубав целом свету!". Свети Силуан стално тражи од Господа да се открије свим људима. Пише за кијевског подвижника Св. Партенија, који је желео да уплови у тајну монашког живота, да му је Богородица рекла: "Истински монах је онај који се моли за цео свет". То његову теологију доводи веома близу Светој Евхаристији која је чин приношења Христа целокупном свету од стране Цркве.

Са овим је повезана и чињеница да је Св. Силуан веома наглашавао молитву за мртве. Ова тема је тако средишња у учењу Св. Силуана, да је спреман да се супротстави, чак, и гледиштима значајних духовних Отаца, који јавно износе мишљење да не треба да плачемо за мртвима него само за себе саме. "Када сам престао да плачем за мртве - говори нам - одмах сам губио и сузе за себе". Силуан коментарише гледиште неког подвижника који му је рекао: "Желео бих, кад бих могао, да изведем из Ада све који се налазе тамо, и тек тада би душа моја нашла покој и радост".

Ово је, опет, једна тема Еклисиологије. Св. Силуан наводи како је подвижник који је изрекао горње речи у истом тренутку учинио покрет као да сабира класове за жетву. То је једна слика која нас води евхаристијском искуству. Тема је евхаристијска, у сваком смислу. На Евхаристији Црква не само да се живо моли за мртве, и то на најсредишњијем моменту Анафоре, него и саму *Евхаристију схваћа као заједницу живих и мртвих*.

Много је писано о инсистирању Св. Силуана на љубави према непријатељима. Горе смо забележили да то за Светитеља представља дубоку еклисиолошку тему. Треба сада да додамо да је она истовремено и евхаристијска и еклисиолошка тема. За Св. Силуана "ако желиш да сачуваш умну молитву, треба да волиш све оне који ти се ругају и да се молиш за њих, све докле душа твоја на нађе мир; и тада ће ти Бог даровати непрекидну молитву, зато што се благодат молитве даје онима који се моле за своје непријатеље". Опроштај непријатељима је од тако суштинског значаја за наше учествовање у Евхаристији, да га наш Господ поставља за услов нашега суделовања; исто чине и Свети Оци Цркве, попут Св. Максима Исповедника у свом тумачењу Господње Молитве, Св. Анастасије Синаит и други. Сви греси могу да се опросте кроз исповест пре Св. Причешћа, али ако се неко не помири са својим непријатељима и задржава у сећању зло које су му учинили, није му допуштено учешће у Евхаристији. Љубав према непријатељима је толико значајна за Евхаристију, да Св. Силуан веома инсистира на њој.

Друга занимљива тема која је у вези са Еклисиологијом јесте гледиште које Старац Силуан има о судбини јеретика. У приповестима из његовог живота, како их је издао о. Софроније, осврће се на мишљење

извесног Касијана који је имао обичај да каже да ће сви јеретици бити погубљени. Св. Силуан показује да има одговор и на то: "То не знам, али верујем само у Православну Цркву. У њој се налази *радосиј сјасења кроз христјолико смирење*". Овај став је веома значајан. Коренито се разликује од зилотског духа који карактерише многе монахе, чак и на Светој Гори, и изражава један одређени теолошки став о питању суштинске теме граница Цркве, слично оном који заузимају савремени православни теолози, сходно коме једино што можемо, као православни, са сигурношћу рећи по питању оних који се налазе изван Цркве јесте да смо сигурни за спасење које се пружа у Цркви, избегавајући тако да осудимо било кога и остављајући Богу да Он суди коначно свима, а са њима и нама.

Напоследку, вреди видети шта Св. Силуан мисли о свештенству и посебно о епископима Цркве. Он их види као носиоце благодати Светога Духа и кадре "да везују и разрешују" грехе. Назива их пастирима чије је дело да сабирају разбежале овце и да их хране духовно. Они су, такође, и заступници свог народа пред Богом. Господ их воли зато што и они воле Његов народ. Силуан подстиче све: "Будимо, браћо, послушни нашим пастирима и тада ће наступити мир и Свети Дух ће бити са нама". Онај који се руга свештенику, тај се изругује Светоме Духу који обитава у њему". "Шта да кажемо о епископима"?, пита се он. "Епископима је дата велика благодат Светога Духа; они се налазе изнад свих и као орлови усходе на висине и одозго посматрају бескрајни свемир и теолошким знањем управљају својим стадима". Очигледно да је Св. Силуан остао нетакнут од модерних моралистичких ставова о свештеницима и епископима. И пише: "Можда се питате како може тај и тај епископ или неки духовни отац да има Светога Духа, кад воли да једе и има и друге слабости? Рећи ћу вам: То је могуће ако не прима лоше помисли. Дакле, чак и ако има неку слабост, то не спречава благодат да борави у његовој души, као што живо дрво, ако и има неке суве гране, то га не спречава да доноси плодове".

По овом питању Св. Силуан заступа једну типично предањску Еклисиологију, која до данас карактерише монаштво Православне Цркве, а која проистиче из једне евхаристијске еклисиологије, која се налази у позадини његове мисли и његовог монашког живота.

Ово су неколика запажања о теологији Светог Старца Силуана. Она ни у колико не исцрпљују теолошки значај његове мисли. Да би се допунила ова слика треба додати и друге аспекте, као што су они који су у вези посебно са антропологијом. Ипак, досад речено допушта нам да изведемо неке основне закључке, посебно о питању односа теологије и подвижничког живота.

Теологија је "логос" (реч) о Богу. Овај "логос" може да се изрази речима, чији се садржај и извор, међутим, не налазе у разуму. Они се

дотичу и утичу на свеукупно наше постојање. Подвижничко предање Св. Силуана не припада подвижничком типу Евагрија који наглашава очишћење ума. Припада пре подвижничком предању које је преузео и развио Св. Максим Исповедник и другим предањима која нас, преко исихастичког покрета и атонског монаштва, доводе до наше епохе. Оно што се наглашава у овом предању јесте очишћење срца, које функционише као центар послушности и љубави. У овом предању љубав постаје једна гносеолошка категорија: кроз љубав познајемо, а и сами се познајемо кроз љубав Божију. Ово подвижништво љубави води једној теологији која се може пренети (изразити) логичким појмовима као што су однос, заједница, личност... Према томе, ова теологија није нерационална, него теологија која производи појмове који имају за циљ ослобођење људског разума од (сувог) рационализма, дајући нам тако могућност да у нашој речи о Богу обухватимо целокупно наше постојање, како је оно Оним Који Јесте *par excellence*, са Суштим.

Оваква теологија очишћења срца од извора свих страсти, тј. од самољубља, пролази кроз Крст Христа Који, испражњен од сваког самољубља и поистовећен са другима до смрти, води нас ка откривењу Божијег постојања као Свете Тројице љубећих Личности, и тако нас обожује дарујући нам Светога Духа као благодат познања Бога, пошто смо познати од Њега у Христу, тј. љубећи Га пошто је Он нас први заволео. Све ово се доживљава у заједници коју Дух Свети ствара као Тело Христово, као Цркву. На тај начин, подвижништво није нешто паралелно Цркви него, у крајњем исходу, место где се негује и "подвизава" биће Цркве као заједница и љубав, кроз борбу против страсти које спречавају да заједница и љубав буду оно што саставља (конституише) Цркву.

Подвижничка теологија Св. Силуана се креће од Тројичне Теологије до Христологије, Пневматологије и Еклисиологије. То је једна теологија која лако може да се преведе у догматику. А и право је време да наши теолози започну да на стваралачки начин користе овакве изворе, како их користи овај тип подвижничких теолога, тако да догмат изнова нађе свој егзистенцијални значај и да престане да буде једна мртва формулација коју понављају стручњаци.

Нека нас молитве Светога Силуана воде путем истинске теологије, која и није друго до виђење и познање Бога, Благословене Тројице, кроз љубав која повезује Три Божанске Личности у једном нераскидивом јединству заједништва, које нам се открива и јавља у Оваплоћеном Сину, Господу нашем Исусу Христу, и у заједници љубави која се у нашем срцу ствара Духом Светим, тако да Га познамо управо као што јесте, волећи и љубећи све оно што је Његово, наше ближње и целокупну творевину у заједници Тела Христовог, тј. унутар Цркве.

Са јелинског: Јерођакон Максим (Васиљевић)

Пројојереј Михаил Евдокимов
**СВЕТИ СИЛУАН АТОНСКИ -
 БОГОСЛОВ ДУХА СВЕТОГА**

"Ти си ме први пронашао"

(...) Истински подвиг Силуанов започео је онога дана када је имао виђење Живог Христа, са десне стране Царских двери и када је примио *ново рођење одозго* (Јн. 3, 3). Он ће касније понављати да је тада Духом Светим познао Господа, Духом Који је послат људима да би их *научио свему* (Јн. 14, 26) и да би им открио тајне Божанскога живота: "Научили смо се песми Господњој и сладост љубави Божије чини да заборавимо на земљу". Силуан одлучно прихвата наук Духа Светога, да би се од Њега научио смирењу Христовом, смирењу Онога Који је добровољно прихватио да се умањи до стања човековог, да би био Служитељ свима. Ми овде, поново, видимо у Христу и Духу Светоме *две Очеве Руке*, о којима говори Св. Иринеј Лионски: "Господ васпитава Своју децу Духом Светим... и сви који следују Господу (Христу) слични су Господу, своме Оцу". Тако Силуан осећа тајну Свете Тројице. Он о Светој Тројици не развија никакво догматичко разматрање, већ нам једноставно преноси егзистенцијално искуство Бога, које му је било даровано да њиме живи.

Постоје ствари земаљске које се сазнају снагом интелекта и постоје небески свет који се познаје у благодати и светлости Духа Светога. Као млад искушеник, Силуан није знао да постоји Дух Свети, а касније ће о Њему писати са радошћу: "Душе Свети, Ти си сладостан души мојој. Немогуће Те је описати, али душа препознаје Твој долазак, и Ти дајеш мир духу и сладост срцу".

Када се Дух Свети усели у душу човекову, човек тада постаје кадар да види Бога. Јеванђеље обилује личностима које су биле у стању да препознају Господа: праведни Симеон када је угледао Дете мало, Јован Крститељ када се срео са Јагњетом Божијим, Архиђакон Стефан када је, у Небесима отвореним, видео Сина Човечијег. "Када нас Дух Свети научи, јасно поимамо и осећамо љубав Христову и постајемо слични Господу".

Како знати да ли се Дух Свети уселио у срце човеково? У погледу овога нарочито се истичу два критеријума. Први критеријум јесте мржња

према греху, коју испољава онај који се каје и која му омогућава да поврати душевни мир. (И обрнуто, одбијање човеково да се покаје јесте управо онај грех против Духа Светога, за који нема опроштаја, јер Бог неће да намеће слободу човеку, нити да га присиљава на љубав). Други критеријум јесте срце које гори сажалењем према свим људима, а нарочито према онима који Бога нису познали или који устају против Њега. "Брат наш је живот наш" - говорио је монах Силуан који се молио за читав род људски. Онај који има Духа Светога у себи моли се за све људе, дан и ноћ, "више него за себе саме, да би се сви покајали и познали Бога". Таква молитва се узноси из дубине срца, јер "молити се за непријатеље, значи крв своју проливати". Свети Силуан нас позива на херојски подвиг ако желимо да будемо савршени као што је био савршен Христос на Крсту.

"Ти видиш мој пад и моју патњу"

Блаженство сједињења са Богом, које је за њега било источник снажне радости, потрајало је неко време, а онда је млади монах потонуо у бездан богоостављености. Прошао је кроз једну паклену ноћ. Док се у келији молио пред својим иконама, осетио је да су око њега зли дуси, од којих му се један нарочито ругао, стајући између њега и иконе, пред којом Силуан није могао да начини метанију а да то не остави утисак да се уствари клања том паразиту. Након исцрпљујуће борбе, он се помолио Господу да га просветли шта да чини и добио је следећи одговор: "*Држи ум свој у аду и не очајавај!*".

Ад (пакао) овога света! Како се не сетити паклених (адских) страхова којих је био препун XX век: светских ратова, глади, концентрационих логора, Гулага? Десетина милиона невиних жртава... Али, само место ада јавља се управо као оно место где Христос бира да се воплоти, у срцу очајника, као што показује икона Рождества где *Дете мало* (Христос), већ повијено у мртвачке повоје, лежи положено у колевку у облику гроба. Воплоћење се, такође, збива у том личном аду човековом, који свако од нас, у различитом степену, носи у себи. После доласка Сина Божијег на земљу, *више не постоји ниједно место које Бог није посетио*.

Пре него што поново стекне унутарњи мир, човек мора да научи да чува благодат, тј. присуство Духа Светога у својој души. Држати ум свој у аду, и не дозвољавати да ум буде савладан очајањем могуће је тако што ћемо се смиравати, одбацивати помисли гордости и таштине, бити убеђени да смо "први од свих грешника", као што се и каже у молитви пред Свето Причешће, али и тако што нећемо очајавати због својих грехова, јер су наши греси само кап воде у океану љубави Божије. "Здрава душа воли смирење, јер је томе учи Дух Свети".

Зашто човек страда на земљи, зашто пролази кроз толике безбројне невоље? Зато што, по речима Св. Силуана, човек нема **смирења**. Дух

Свети може да живи само у смиреној души, којој даје мир, слободу и блаженство. Човек највише страда од гордости, од неспособности да воли, а нарочито да воли своје непријатеље. Љубав према непријатељима - то је критеријум, највиша вредност и лајт-мотив хришћанске благовести, једини и горки лек који је у стању да исцели нашу духовну оболелост. Послушан Христовој заповести (Мт. 5, 43), Силуан проповеда љубав према непријатељима, знајући да та љубав превазилази људске снаге, али да је она могућа кроз дејствовање благодати у ономе који живи Духом Светим. Нама, по речима Стараца Силуана, недостаје љубави према браћи ("непријатељима"): "Када се будеш молио за непријатеље, мир ће се уселити у тебе". Управо је исто то говорио и Св. Серафим Саровски, чије је учење Силуан добро познавао, када је саветовао: "Смири се и хиљаде људи ће се око тебе спасти". Дух Свети нас учи да волимо.

"Плачем као Адам који је плакао за Богом и изгубљеним Рајем"

У чувеном запису "Адамов плач", Силуан говори у име првога човека који је, због тога што беше изгнан из Раја, веома страдао, јер није могао да заборави Рај и његову лепоту, нити сладост Духа Светога. Овај плач је надахнут литургијском песмом која се пева током Недеље праштања, као и током Недеље изгнања Адамовог - прве недеље Великога поста. Први човек седи испред врата рајских, кроз која је био изгнан, и оплакује изгубљени Едем, одакле се чује глас: "Нећу да нестане Моје створење, него да се оно спасе". Икона Васкрсења (Силаска у ад) приказује Христа у аду који обема рукама одатле изводи Адама и Еву.

Када се подвижник потпуно лиши свега и стекне чисту молитву која силази у најдубље дубине срца, он се тада сусреће са основом заједничком свецелом роду људском и почиње себе да препознаје као брата свих потомака првога Човека, *Целога Адама*: "Брат наш је истинити живот наш". Ово откриће нагони Силуана да снажно инсистира на љубави према непријатељима, која, у крајњем исходу, јесте љубав према нама самима: "Дух Свети нас учи да волимо непријатеље толико да их сажалевамо као своју рођену децу". Старац Силуан сматра да ако је он сâм таквом силином доживео љубав Божију, то онда значи да Бог воли све грешнике истом љубављу. Небројено пута, он изражава своју жељу да се "спасу сви људи". Он не тврди да ће сви да се спасу (ту идеју, која се у заметку јавила код Оригена, Црква је осудила!), већ јасно изражава *своју жељу* да се сви спасу.

"Душа моја чезне за Господом"

Као брат Адамов, Силуан са тугом чезне за Рајем, који му се повремено указује у виђењима обасјаним силном радошћу. О. Сергије Булгаков вели да нас, овде на земљи, само ово двоје подсећа на Рај: пој птица и смех деце. Дух Свети нас учи да познамо милост Божију, без које је

човек увек на ивици пада у очајање. Силуан поседује неисцрпну способност да се диви и усхићује том милошћу Божијом, која је "освојила" његову душу пунотом љубави и лепотом свега што постоји. Само је човек, који живи у усрдној присности са Богом, могао да напише да "Дух Свети заодева у лепоту и тело и душу, у тој мери да човек постаје сличан Господу у телу" и да ће "праведници засијати као сунца" (...) Силуан човека, створеног од земнога праха, види заоденутог у лепоту Духа Светога.

Силуан се час диви свету и његовој лепоти, те га зелене долине и светли облаци испуњавају радошћу, час види само Господа Који му је "заробило" душу, и онда у свету, лишеном сваке привлачности, богочежњиво вапије: "Где си, Светлости моја? Са сузама Те тражим!".

"Дух Твој ми је дао да Те познам"

Дух Свети је пунота љубави и само Он може да омогући људима да познају Господа. Другим речима, познање никада није нешто одвојено, апстрактно, у себе затворено, већ пут који води к љубави Господњој, коју Старац Силуан, у следећем запису, карактеристичном за његов нежни начин изражавања, призива оваквим речима: "Господе, дај да сви народи познају љубав Твоју и сладост Духа Светога, да људи забораве патњу земаљску, да напусте свако зло и да Ти се приљубе с љубављу и да живе у миру".

У Светога Силуана препознајемо и паскаловске тонове ("Бог се познаје срцем а не разумом"), нарочито када каже да ће слеп и безуман остати сваки онај који покушава да позна Бога властитим разумом. Силуан, такође, пројављује и павловски дух када пише да "благодат Духа Светога већ овде на земљи, чини свакога човека сличним Господу Исусу Христу" (Ефес. 4, 13; Гал. 2, 20).

Када су једном приликом упитали Св. Серафима Саровског, чију је мисао Свети Силуан познавао, који је циљ хришћанског живота, он је одговорио - "*задобијање Духа Свештога*". Оно о чему се овде ради ни у ком случају није пуко исправљање човека кроз практиковање врлина нити, пак, побољшавање услова друштвеног живота уз помоћ праведније организације друштва, већ онтолошко (битијно) преображавање бића човековог кроз дејствовање енергија Духа Светога. Свеколико молитвено размишљање Светога Силуана о човеку погруженом у понор пропасти има за своје средиште управо то исто *задобијање* (дарова) Духа Светога. Дух Свети је свугде присутан, и на Небу и на земљи, и у Цркви и у Светим Тајнама, и у Светом Писму и у душама верујућих. Ето због чега онда - "као што сунце загрева земљу, тако и благодат Духа Светога греје душу и привлачи је к љубави Господњој, и она чезне за Њим и са сузама Га тражи".

Венијамин Крисџофер
"ОБОЖЕЊЕ" У УЧЕЊУ
ПРЕП. СИЛУАНА АТОНСКОГ
И СТАРЦА СОФРОНИЈА ИЗ ЕСЕКСА

Сваки сусрет са Старцем Софронијем био је свагда догађај нарочите врсте. Пре свега, његови монаси, али и сви они који су чинили његову ширу духовну породицу, живели су, по речима оца Захарије (Захарија), "у изобилу речи Божије".

Као младић, имао сам благослов да сваке недеље прислужујем у олтару цркве Манастира Св. Јована Претече у Есексу, у Енглеској. Једнога дана, а имао сам тада неких петнаест-шеснаест година, док сам, за време Свете Литургије, стајао у олтару цркве Свих Светих, отац Софроније ме је упитао зашто изгледам тако забринут. Постиђен што сам био заокупљен световним стварима, морао сам да признам да ми се ближе школски испити и да желим да их што успешније положим. На моје изненађење, отац Софроније није омаловажио моју забринутост, већ је благо климнуо главом и сложио се да је, заиста, важно добро проћи на испитима, и да то захтева много труда и жртве. Али, додао је, онако пријатељски, и то да "у овоме свету нема ничег тежег него спасти се".

Сила истине ових речи дубоко се урезала у моје срце. Често се, и код себе и код других, сусрећемо са ставом да је Спасење нешто што се може оставити "за касније", када се, наравно, побринемо за све друге, "много хитније ствари". Међутим, перспектива Старца Софронија је била потпуно другачија.

Указујући на то да је задобијање Спасења неупоредиво најтеже, Старац Софроније је, очигледно, поставио задобијање Спасења на сами врх листе наших најважнијих и првенствених циљева, пред којим бледе сва велика постигнућа рода људског, прошла и садашња, била она научног или књижевног карактера, било на плану политике, финансија или физичких подвига. Речи Старца Софронија се некемо могу учинити прејакима, па чак и провокативнима, односно као "шврга беседа" (Јн. 6, 60), али су оне, упркос томе, у суштини потпуно истините.

Из: Veniamin Christopher. "Theosis" in Saint Silouan the Athonite and Starets Sophrony of Essex, Alive in Christ: The Magazine of the Diocese of Eastern Pennsylvania, Orthodox Church in America. 1997. Vol. XIII. No 3. pp. 22-27.

Касније сам, после много размишљања, схватио да су речи које је Старац Софроније изговорио тога дана заиста истините управо због преобила смисла који Спасење има за нас у Православној Цркви. Они који нису православни Спасење често схватају напросто у смислу "избављења од греха и његових последица", као и у смислу "узласка на Небеса", затим у смислу избављења од проклетства, то јест, у смислу достизања некаквог безбедног места где непријатељ (=ђаво) више не може да нас мучи. По Светим Оцима Цркве, пак, Спасење уопште није тако једнодимензионална ствар, јер у себе укључује "обожење" (теосис, постајање богом по благодати) читаве човекове личности у Христу. Спасење, дакле, подразумева човеково уподобљавање Христу до поистовећења са Њим. Спасење подразумева и задобијање ума Христовог (као што то каже Св. ап. Павле у Првој посланици Коринћанима, 2, 16), и значи истинско учествовање у Његовом животу.

У нашем кратком и непретенциозном излагању теме садржаја и смисла обожења код Преп. Силуана Светогорца и Старца Софронија, желели бисмо да се усредсредимо на три главне области, а то су:

1. Христос као мера нашега обожења.
2. Љубав према непријатељима као мера наше уподобљености Христу.
3. Свете Мошти као сведочанство љубави Христове према нама.

1. Христос као мера нашег обожења

Христос је мера свих ствари, како Божанских тако и човечанских. Он је Својим Божанским Вазнесењем узнео нашу човечанску природу са десне стране Бога Оца. Наравно, Син и Логос Божији је, у Својој Божанској Личности, како Старац Софроније вели, свагда седео и седи са десне стране Оца, будући да Му јесте Једносущтан. Божански циљ рода људскога је, дакле, сједињење наше човечанске природе са Божанском Личношћу Христа, Другога Лица Свете Тројице, односно узношење човечанске природе са десне стране Оца.

Св. ап. Павле, велики Апостол Логоса Божијег Који постаде тело, поистовећује Божански циљ Ваплоћења са нашим усиновљењем Богу: "А када дође њуноша времена, њосла Боџ Сина Својеџа, Који се роди од жене, Који би њод законом, да искуџи оне који су њод законом, да џримимо усиновљење. А њошџо сџе синови, њосла Боџ Духа Сина Својеџа у срца ваша, који виче: 'Авва, Оче!' Тако ниси више роб, неџо син; ако ли си син, и наследник си Божији кроз Хрисџа" (Гал. 4, 4-7).

Ми се у Исусу Христу, дакле, срећемо како са истинитим и савршеним Богом, тако и са истинитим и савршеним Човеком. Другим ре-

чима, ми у Њему видимо не само великога Бога и Спаситеља (Тит. 2, 13), већ и оно што смо призвани да постанемо - синови и наследници Бога Оца.

Св. Иринеј Лионски, оповргавајући јерес гностика из другог столета, описао је Божански циљ човеков управо овако: "Бог је постао човек, да би људи могли да постану богови".¹

А гласноговорник никејскога Православља, Св. Атанасије Велики, пишући у четвртм столетју, изнова потврђује библијско и светоиринејевско становиште: "Бог је постао човек да бисмо ми могли да постанемо богови".²

"Бог је постао човек да бисмо ми могли да постанемо богови". Каква смела тврдња! Али, шта заправо значи то да ми треба да постанемо богови? Можемо ли ми који смо смртна створења да постанемо нестворени и бесмртни? Зар то није немогуће? Зар није безбожно нешто тако рећи? Или, чак, можда и богохулно? У чему се, онда, састоји то наше постајање боговима, наше обожење, наш теосис?

Ево како то објашњава архимандрит Софроније у својој духовној аутобиографији "Видети Бога какав Он јесте"

"Христос је пројавио савршенство Божанске иконе у човеку и могућност наше природе да прими у себе пуноту обожења у тој мери да је Он, после Свога Вазнесења, узнео нашу природу 'с десне стране Оца'.³

Овде треба запазити да израз "са десне стране Оца" означава ништа мање него *једнакости* Оцу. Према томе, од времена Божанскога Вазнесења Христовог, наша човечанска природа је обожена у Христу и вазнесена са десне стране Оца.

Међутим, а што је, такође, значајно, архимандрит Софроније додаје: "Али, чак ни у Христу наша природа није постала једно са Суштином Нестворенога Бога. У Христу, ваплоћеноме Сину Божијем, ми сазравамо Божију превечну идеју човека".⁴

Дакле, у Исусу Христу ми откривамо право место човеково, а то је - "са десне стране Оца", тј. у учествовању у Божанскоме животу. Али, будући да Христос има две природе, човек је призван да се сједини са Богом без смешавања или сливања било које врсте, односно, ми никада не престајемо да будемо Његова створења, јер једини Он јесте Нестворени. Ова суштинска разлика је од непроценивога значаја у патристичкоме богословљу.

У сједињењу наше човечанске природе са Другим Лицем Свете Тројице, ми, такође, схватамо оно што се у богословском језику назива "*communicatio idiomatum*", односно узајамно "саопштавање" ("са/општење") природних својстава која припадају свакој од две Христове природе. Ово се, такође, може описати као узајамно прожимање природне

енергије Божанске природе и природне енергије човечанске природе, и обрнуто, у Христу.

Као једноставну илустрацију овога имамо јеванђелско казивање о Преображењу Господњем, које налазимо код Св. ап. Луке (9, 28), где најпре видимо Христа како се моли, тј. чини оно што припада Његовој човечанској а не Божанској природи, а одмах потом, видимо да и Његова човечанска природа учествује у Његовој Божанској слави и, заиста, блиста Његовом Божанском славом, која припада искључиво Његовој Божанској природи. Св. Кирило Александријски описује овај приказ на следећи начин: "Благословени ученици су задремали, док се Христос молио. Он је добровољно испунио Своју човечанску обавезу. Касније, када су се пробудили, постали су сазрцатељи Његовога најсветијега и најчудеснијега преображења".⁵

Старац Софроније указује на то да је сједињење човечанске са Божанском природом у Христу, наравно, ипостасно (личносно), јер је Христос - Божанска Личност, Син и Логос Божији. Но, једнако је важно запазити да је сједињење двеју природа у Христу, такође, и енергетско.⁶ Значај овог енергетског узајамног прожимања Божанске и човечанске природе од кључне је важности за нас људе зато што ствара основу за наше сједињење са Богом, које је, такође, енергетско (по енергији) а не суштинско (по суштини) нити, пак, ипостасно (у личности). Другим речима, оно нам доказује да Христов пример можемо остварити и достићи и ми људи, те да обожење до степена Божанскога савршенства за нас не само да није једна од могућности, већ уствари наша обавеза. Старац Софроније управо у овом смислу схвата Христов позив: "*Будите, дакле, савршени, као што је савршен Отац ваш Који је на Небесима*" (Мт. 5, 48).

Старац Софроније, такође, наглашава и једну другу тајну везану за Христов живот на овој земљи, тајну која јесте образац и парадигма за наш Живот у Христу. Ова тајна се открива у чињеници да ми, чак, и у Христовој човечанској природи можемо запазити извесан "раст" односно динамизам, или, како то вели Свето Писмо, извесно "напредовање": "*И Исус најредоваше у њремудрости и у расију и у милости код Бога и код људи*" (Лк. 2, 52). Према томе, пре него што се све испунило, а чак и после ипостаснога сједињења човечанске природе са Божанском Личношћу Логоса, чак и после примања наше човечанске природе у Своју Божанску Личност, Христос је, у Свом човечанском аспекту, напредовао у савршенству. Отуда је Он пролазио кроз искушења (Лк. 4, 1-13; Јевр. 2, 18), па је чак прошао и кроз "*самрину борбу*" (Лк. 22, 44). Ово је, како запажа старац Софроније, била последица, пре свега, условно говорећи, извесне (крајње условно речено) "подељености" која се могла

запазити у Христу пре Његовога свеславнога Вазнесења, а које је била плод "несразмерности" Његових природа. После Христовога Вазнесења, и седења Исуса Христа Сина Човечијега са десне стране Бога Оца, ми имамо ново виђење Христа-Човека као једнакога Богу, наравно не по природи, већ по енергији.

Старац Софроније, ипак, опрезно запажа да се ово не односи на Христов ипостасни "аспект", јер је превечни и нестворени Логос остао такав, чак, и после Свога Ваплоћења. Но, у човечанском "аспекту" Његовог јединства и битовања, ми опет налазимо образац и парадигму нашег живота у Христу, како Старац Софроније вели: "Христос је непоколебива Основа и крајњи Критеријум антрополошкога учења Цркве. Све што исповедамо у погледу човечанске природе, такође, указује и на вечни Божански план о човеку уопште. Чињеница да у Христу-Човеку Његова Личност јесте Бог ни на који начин не умањује могућност за нас људе да следимо Његов пример (уп. Јн. 13, 15),⁷ јер је Он "у свему *требало да буде њодобан браћи*" (Јевр. 2, 17).

"Ако Христос јесте 'Син Човечији', који је једносущтан нама, онда значи да све што је Он учинио у Свом земаљском животу мора да на, исти начин, буде могуће и осталим 'синовима човечијим'".

Управо због овога, старац Софроније додаје да "ако исповедамо Његово пуно и савршено обожење, то нам онда даје за право да се надамо да ће у будућем веку истоветно обожење бити доступно и Светима".

Суштинска богословска идеја која стоји у основи свега што смо до сада рекли јесте сотириолошка, односно тиче се нашега Спасења на најфундаменталнији начин. Зашто? Зато што је напосто чињеница да ми не можемо да (истински) живимо са Христом уколико нисмо слични Њему у свему. Као што велики свештенојавитељ Јован Богослов ускликује: "*Љубљени, сада смо деца Божија, и још се не ојкри шћа ћемо бити; а знамо да када се ојкрије, бићемо слични Њему, јер ћемо Га видети какав Он јесте*" (1. Јн. 3, 2-3).

"Бићемо слични Њему, јер ћемо Га видети какав Он јесте". Дакле, уколико желимо да вечно будемо са Христом, морамо да постанемо слични Њему, и тај процес охристовљења, очишћења, неизбежно укључује и покајање - суштинско преизмењивање читавог нашег живота, самог "начина битовања".

Св. Симеон Нови Богослов, у својој 44. химни Божанске љубави непрестано понавља ово на следећи начин:

"Владика ни на који начин не завиди смртним људима што они могу постати једнаки Њему по Божанској благодати, нити сматра Своје рабе недостојнима да буду слични Њему, већ се радује и весели да види нас који бејасмо створени као људи да по благодати постајемо оно што

Он јесте по природи. Он је толико милостив да жели да постанемо онакви какав Он јесте. Јер ако не бисмо били као Он, потпуно слични Њему у свакоме погледу, како бисмо онда могли да се сјединимо са Њим? Како би смо могли да обитавамо у Њему, као што Он каже, ако не бисмо били слични Њему, и како би Он могао да обитава у нама, ако не би био као што смо ми?"⁹

И опет у погледу трепетне величанствености нашега наслеђа, велики Ап. Павле, у својој Посланици Римљанима, пише следеће: "*Овај Дух сведочи нашем духу да смо деца Божија. А кад смо деца, и наследници смо: наследници, дакле, Божији а сунаследници Христови; њошћо са Њим сјрадамо да се са Њим и њрославимо. Јер мислим да сјрадања садашњега времена нису нишћа ѡрема слави која ће нам се ојкриши*" (Римљ. 8, 16-18).

Старац Софроније, такође, износи једно веома занимљиво и важно запажање у погледу примера који нам Христос даје и нашега сопственога обожења или теосиса. Он указује на следеће: иако је обожење Христово, како вели Св. Јован Дамаскин, било савршено од самога тренутка када је Он примио нашу природу, ипак Христос као Човек се уклањао од свега што би личити на било какав автотеосис, односно самообожење. Зато и видимо дејствовање Духа Светога, које је наглашено приликом Његовога Рождества: "*Дух Свети доћи ће на њебе, и сила Вишњега осениће ње; зајћо и оно шћо ће се родићи биће светћо, и назваће се Син Божији*" (Јлк. 1, 35). Исто тако, Дух Свети силази на Христа приликом Његовога Крштења у Јордану (Мт. 3, 15). А о Васкрсењу Свето Писмо вели: "*Који кроз Њега верујете у Бога који Га њодиже из мртвих, и даде Му славу, ѡако да ваша вера и надање буду у Бога*" (1. Петр. 1, 21). И коначно, Сам Христос, учећи нас смерности и како у свему увек треба да приписујемо славу једино Оцу нашем Који је на Небесима, каже: "*Ако Ја сведочим сам за Себе, сведочанство Моје није истинишћо. Дрући је Који сведочи за Мене; и знам да је истинишћо сведочанство којим сведочи за Мене*" (Јн. 5, 31-32).

Исто кретање можемо запазити и у Божанској Литургији. Речи Установљења Тајне - "*Узмийте, једийте, ово је Тело Моје...*", "*Пијите од ње, сви, ово је Крв Моја...*" - не сматрају се, саме њо себи, довољнима да се саврши освештање Светих Дарова. Неопходна је и Епиклеза, призивање Духа Светога, управо зато да би се избегла свака помисао да је самообожење могуће, да би се избегао сваки утисак да смо ми, напосто изговарајући речи које је Христос изговорио, *кадри* да преобразимо Свете Дарове у пречисто Тело и Крв Христову. (Наравно, у самом срцу овога кретања лежи истина да дејствовање Оца, Сина и Духа Светога свагда јесте једно и исто: Три Божанске Ипостаси делају *свагда заједно*.)

свагда у сагласју, које јесте израз Њихове једносусштности. Према томе, приличи нам да иштемо од Бога Оца да нам ниспошље Духа Светога, Чијом силом се савршава претварање хлеба и вина у Тело и Крв Христову.¹⁰

2. Љубав према непријатељима као мера наше уподобљености Христу

И премда Преп. Силуан Светогорац, колико је нама познато, не користи појам "обожење", обожење човекове личности у Христу јесте, сасвим сигурно, златни траг који се може пратити кроз све његове записе. Основни критеријум по коме човек може да мери своју уподобљеност Христу за Преп. Силуана јесте *љубав према непријатељима* (уп. Мт. 5, 43-45). Као што Преп. Силуан вели:

"Христос се молио за њих док су Га разацињали: 'Оче, опрости им, јер не знају шта чине' (Лк. 23, 34). Св. Првомученик Стефан се молио за оне који су га каменовали, да им Господ 'не урачуна то у грех' (Дел. ап. 7, 60). И ми, ако желимо да сачувамо благодат, морамо да се молимо за наше непријатеље".

У смирењу је тајна Божанскога "начина битовања", самог Божанског начина живота. Смирење се, на подвижничком плану, како објашњава Старац Софроније, пројављује тако што човек себе сматра најгорим од свих грешника, док се на богословском плану смирење открива као љубав, која се даје слободно и потпуно.¹¹ Преп. Силуан, који је и сам имао у себи Божанску љубав, смирено нас упозорава да пазимо:

"Ако не жалите грешника осуђеног на адско мучење, то значи да благодат Духа Светога није у вама, већ зли дух. Док сте још живи, дакле, трудите се да се покајањем ослободите од тог злог духа".¹²

Борба за христолику љубав према непријатељима, борба за смирење, борба против гордости је, заиста, велика борба, и управо су зато Светитељи - ти истински подражаватељи Христу и заједничари Његове љубави - заиста велики. Преп. Силуан пише:

"Ја сам зао и Господ то зна, али желим да се смирим и да волим своје ближње, макар ме они и вређали. Стално молим Господа да ме научи да волим непријатеље и милосрђем Божијим испитао сам шта значи волети Бога и ближње. Молим љубав од Господа и дан и ноћ, и Он ми даје сузе да плачем за целим светом. Али, ако осудим неког или непријатељски погледам, сузе се губе и душа пада у чамотињу; тада опет молим опроштај од Господа и милостиви Господ опрашта мени грешном".

Преп. Силуан наставља:

"Пишем, браћо, пред Лицем Бога свога: смирите срца своја, видите милост Господњу још овде на земљи и познајте Творца Небеснога, и ваша душа неће знати за ситост у љубави".¹³

Дакле, видимо да љубав Христова испуњава само биће Његових Светитеља.

3. Свете Мошти као сведочанство љубави Христове према нама

Али, куда води та свеобухватна христолика љубав? Одговор Преп. Силуана је једноставан:

"Љубав према Богу може да буде разнолика. Ко се бори против рђавих мисли тај донекле воли Бога. Ко се бори против греха, моли Бога да му помогне да не греша, али ипак пада у грех. Који због тога жали и каје се, њему је благодат у дубини ума и душе, али страсти још увек није победио. А који је победио страсти, тај се више не бори, већ само на све могуће начине чува себе да не падне у грех. У таквих је велика благодат и они је осећају. Онај који осећа благодат и у души и у телу, тај је савршен и ако сачува благодат, освештава му се и тело, и од његова тела остају мошти".¹⁴

У овом одељку видимо описана четири ступња љубави. Четврти и највиши ступањ јесте онај при коме Божија благодат прожима тело човеково, улазећи у саму срж човековога бића. Преп. Силан овај ступањ назива највишим ступњем савршенства, највишим ступњем светости. "Онај који осећа благодат и у души и у телу, тај је савршен и ако сачува благодат, освештава му се и тело, и од његовога тела остају мошти".

Као што у Христовој добровољној смрти није било могуће да Тело Логоса Живота види трулежност и такво је (нетрулежно) васкрсло заједно са Његовом човечанском душом у трећи дан¹⁵, тако бива и са телима оних Светих који су за живота познали велику благодат Божију и који су били кадри да је сачувају.¹⁶ Они се, чак ни после телесне смрти, не одвајају од благодати и љубави Божије, ни душом нити телом, и отуда се њихова тела пројављују као Свете Мошти.

Овде се суочавамо са непојамном тајном: да човек није истинити човек, није истинита личност односно ипостас без свога тела. Управо због овога, чак и највећи Светитељи стрпљиво чекају Други и Славни Долазак Христов, када ће се Благодаћу Божијом изнова сјединити са својим телима. За њих неће бити Суда, јер су они већ осуђени - светим самоосуђењем (покајања). Други Долазак Христов ће, дакле, за њих бити тренутак потпунога остварења њих као личности и, на тај начин, уво-

ђење у пуно и савршено учествовање у Животу Христовом, који је истовремено и Живот Пресвете Тројице.

Једини изузетак у овоме јесте, наравно, Мајка Божија, Богородица, Која као Мајка Живота, чак ни после смрти, није могла да буде држана у гробу, већ је, попут свога Сина, "прешла у Живот". Она, дакле, већ сада, као потпуно остварена личност, живи блаженим Животом на који смо сви ми призвани.

У првом делу нашега есеја навели смо важни одељак из Посланице Римљанима Св. ап. Павла који говори о усиновљењу, страдању и коначној слави. Допустите да га још једанпут поновимо: *"Овај Дух сведочи нашем духу да смо деца Божија. А кад смо деца, и наследници смо: наследници, дакле, Божији а сунаследници Христјови; ѿишћо с Њим сѣрадамо да се с Њим и ѿпрославимо. Јер мислим да сѣрадања садашњега времена нису ништа према слави која ће нам се ѿкријати"* (Римљ. 8, 16-18).

"Страдања садашњега времена нису ништа према слави која ће нам се открити" у нашем усиновљењу Богу, у нашем Спасењу, у нашем обожењу у Христу. Управо због тога Св. Григорије Палама тврди да "осим греха ништа у овоме животу, чак ни сама смрт, није стварно зло, чак и када проузрокује страдање".¹⁷ Говорећи о мукама које су Мученици били спремни да претрпе, Св. Григорије Палама објашњава да су "Мученици претворили насилну смрт коју су им други наносили у нешто величанствено, у источник живота и вечнога Царства Небеског, зато што су је искористили на добар и богоугодан начин".

Христова реч је препуна Његове Божанске енергије, живота и силе. Таква су и Његова Божанска дела и Његов живот на земљи као Човека. Када себе преиспунимо Његовим речима и када усрдно тежимо да живимо у складу са Његовим заповестима и Његовим примером, да волимо наше непријатеље као што је Он чинио и чини, онда и ми, благодаћу Духа Светога, улазимо у област Живота који јесте у тим речима, заповестима и примеру. Ту постоји, као што вели отац Захарије, својеврсна "размена живота". Тако постајемо, у нашим душама и нашим телима, *"ѿричасници Божанске ѿприроде"* (2. Петр. 1, 4) кроз сједињавање са Његовим Телом, Његовом човечанском природом - заједничари у Божанском Животу Самога Христа, који истовремено јесте и Живот Пресвете Тројице.

Ми се не спасавамо као јединке већ као личности, као чланови (удови) Тела Христовог, Тела чија Глава јесте Христос. Ми смо сједињени са Њим и кроз Њега са другим удовима Тела Његовог.

Треба обратити пажњу на следеће речи Старца Софронија из његове књиге "Видети Бога какав Он јесте": "Кроз Своје Ваплоћење, свагдабитујући Логос Очев даје нам да учествујемо у Његовом Телу и Крви да

би у наше вене улио Свој живот вечни, да бисмо могли постати Његова дечица, тело Његовога Тела, кост Његове Кости" (уп. Јн. 6, 53-57).¹⁹

У Светим Моштима, дакле, ми не видимо мртве кости. Напротив! Ми у њима видимо плод заједницења Светих са Господом, плод учествовања у самом Животу *"Боџа Који је над свима"* (Римљ. 9, 5), плод заједницења са Оним Који јесте Саможивот, Сами Живот. Сједињени са Христом, дакле, ми пролазимо *"кроз долину сенке смртјине"* (Пс. 23, 4), пролазимо из смрти у Живот Вечни. То је место где се створено сусреће са нествореним, тачка где се земља креће "лицем у лице са Небом" и тачка где се ми, који смо створени, смртна људска бића, преображавамо Њиме у оне који живе Божанским Животом.

Такви су они који су савршени. Такви су Свети. Такви су они чије су саме кости сачувале благодат Божију до краја. Свете Мошти јесу земљски остаци оних које је Сами Христос научио да воле своје непријатеље до смрти, смрти на Крсту, која јесте Његова слава, а која по благодати постаје и њихова. Љубав према непријатељима није само морална заповест, она је и суштински критеријум хришћанског начина живота. Она јесте обожење.

Заиста, онда, "ништа није теже у овоме свету него спасти се". Али, када спасење будемо почели да схватамо као обожење, тада ће и оне суше кости, које је сазрцавао Св. пророк Јеремија, за нас почети да оживљују:

"Рука Госјодња дође нага ме, и Госјод ме изведе у духу, и ѿсѣлави ме усред ѿоља, које бејаше ѿуно косјију. И ѿведе ме ѿкрај њих унаоколо и, џле, бејаше их мноџо у ѿољу, и, џле, бејашу врло сухе. И рече ми: сине човечији, хоће ли оживејти ове косји? А ја рекоџ: Госјоде, Ти знаш! Тада ми рече: ѿпрокуј за ѿне косји и кажи им: сухе косји, чујте реч Госјодњу! Овако џовори Госјод Госјод овим косјима: џле, Ја ћу мејнујти у вас дух и оживећејте. И мејнућу на вас жиле и обложићу вас месом, и навући ћу на вас кожу, и мејнућу у вас дух, и оживећејте, и ѿознаћејте да сам ја Госјод. Тада сѣадох ѿпроковајти, како ми се зајоведи, а кад ѿпроковах, ѿсѣла џлас и, џле, ѿѿрес, и косји се ѿрибираху свака ка својој косји. И ѿџлегах, и, џле, ѿ њима изидоше жиле и месо, и озџо се кожа навуче, али духа не беше у њима. Тада ми рече: ѿпрокуј духу, ѿпрокуј, сине човечији, и реци духу: овако вели Госјод Госјод: од чејири вејра дођи, душе, и духни на ове мртјиве да оживе. И ѿпроковах, како ми се зајоведи, и уђе у њих дух, и оживеше, и сѣадоше на ноџе, беше војска врло велика. Тада ми рече: сине човечији, ове су косји сав дом Израјљев; џле, џоворе: ѿосахнуше косји наше и ѿрође нагање наше, ѿројадосмо. Зајо ѿпрокуј, и кажи им: овако вели Госјод Госјод: ево, ја ћу ѿѿворити гробове ваше и изведећу вас из гробова ваших, народе Мој, и доведећу вас у

земљу Израилеву. И познаћеће да сам ја Господ, када отворим гробове ваше, и изведем вас из гробова ваших, народе мој. И мећнућу дух Свој у вас да оживиће, и населићу вас у вашој земљи, и познаћеће да Ја говорим и чиним, говори Господ" (Језек. 37, 1-14)

"Мећнућу дух Свој у вас и оживећеће".

"Да, дођи, Господе Христие!" (Откр. 22, 20).

са енглеског:

Мајтеј Арсенијевић

Напомене:

1. *Adversus Haereses V.*
2. *De Incarnatione LIV.*
3. Archimandrite Sophrony, *We Shall See Him As He Is*, Tolleshunt Knights, Essex, Patriarchal and Stavropegic Monastery of St. John the Baptist, 1988, p. 1993.
4. *Ibid.*
5. *Homiliae diversae IV, In Trasfigurationem*, P.G. 77, 10138; up. *Ad Nestorium XII, Anatema IV*, Acta Conciliarum Oecumenicorum, I, 1, 1, 41, где се на сажет начин излаже схватање *communicatio idiomatum*. Стварност ипостасног сједињења и *communicatio idiomatum* у Христу се запажа у чињеници да је Христос са људима понекад разговарао, по икономији, као човек, а понекад са Божанским ауторитетом, као Бог, *Ad succesum episcopum Diocæsareae* 171, 6 ACO I, 1, 6, 153. Као последица *communicatio idiomatum*, допуштено је рећи да је Син Божији био рођен, up. *Contra nestorium* 2, ACO I, 1, 6, 18-21, и *Ad nestorium*, 6, 3, и да је умро (up. *ibid.*, 4, 5 27-28. Видети, такође, и *De adorationis in spiritu et veritate* 10, P.G. 68, 656C, где Св. Кирил тврди да човечанска природа Христова има суштинска својства (идиоме) Божија, док истовремено остаје различита од Његовога Божанства. Видети и: С. Veniamin, *The Transfiguration of Christ in Greek Patristic Literature: From Irenaeus of Lyons to Gregory Palamas*, Oxford D. Phil. thesis, 1991, pp. 134-135.
6. Подвижништво и сазрцање, *Ascetism and Contemplation*, Tolleshunt Knights, Essex, Patriarchal and Stavropegic Monastery of St. John the Baptist, 1996, p. 152.
7. "Јер сам вам дао пример да, као што Ја учиних вама, и ви чиниће" (Јн. 13, 15).
8. Видети: *Ascetism and Contemplation*, pp. 138-139.
9. *Ibid.*, pp. 151-152.
10. *Ibid.*, p. 153.
11. *Ibid.*, p. 156.
12. *Saint Silouan the Athonite*, Tolleshunt Knights, Essex, Patriarchal and Stavropegic Monastery of St. John the Baptist, 1991, p. 352.
13. *Ibid.*, pp. 362-363.
14. *Ibid.*, pp. 438-439.
15. Уп. тропар: "У гробу - телом, душом у аду - као Бог, у Рају са разбојником и на Престолу са Оцем и Духом Светим био си, Христче, свугдеприсутни, свеобуимајући".
16. Уп. Св. Григорије Палама, *Омилија XVI, На Велики Четиријак*, 17.
17. *Ibid.*, 33.
18. *Ibid.*
19. *Op. cit.*, pp. 192-193.

Вера М. Јеремина

ЕКЛИСИОЛОШКО СВЕДОЧЕЊЕ ПРЕПОДОБНОГ СИЛУАНА АТОНСКОГ

Универзални критеријум Преподобног Силуана Атонског, његово сведочење, "сведочење верног сведока" јесте – љубав према непријатељима. Осим еклисиологије, овде ћемо се дотицати и питања сотириологије, то јест разматраћемо тај проблем на плану личног спасења, а дотицаћемо се, мада не много, и питања есхатологије и неких момената црквене историје.

Године 1988. навршило се 50 година од како је старац Софроније (Сахаров) написао књигу "Старац Силуан". Књига је била написана 1948. и издата у малом тиражу тек четири године касније, тј. 1952. У Русији је постала, заиста, читана у последњих двадесетак година. Но, тек данас она је многим постала стални приручник, драго штиво које често ишчитавају.

Неретко се може чути како је то претерано узвишено. Хоћу да напоменем да је архимандрит Софроније сведочење Преподобног Силуана не једном називао "суровим". По моме мишљењу и само сведочење архимандрита Софронија ја бих, такође, на тренутке, могла да назовем суровим. Код оца Софронија на пример читамо: "...Љубав према непријатељима је једини поуздани критеријум истине, и то не само у сотириолошком смислу, тј. у смислу таквог духовно-моралног поретка живота који спасава човека, него и на догматичком плану" (1, стр. 100). Када би љубав према непријатељима била један од критеријума, онда би, чини ми се, ту мисао прихватио сваки православни човек. Али, када читамо да је то једини критеријум, онда то многим не одговара.

Схема расуђивања оца Софронија у суштини је веома једноставна. Заиста, Црква Бога Живога јесте – Стуб и Тврђава Истине. Силом животне повезаности Цркве са њеном Главом, Господом Исусом Христом, Чије Тело она тајанствено представља, и силом непрестаног благодатног присуства и дејства Духа Светога у њој, по обећању Божијем, такав критеријум Истине треба да представља сама Црква. Даље отац Софроније додаје: "...Нема спољашњег обележја које неспорно разли-

кује истинску Цркву од лажне” (1, стр. 100). И то се одмах показује на земаљском, историјском плану битовања: многе цркве или организације (нема свака црква смирење да себе назове “споразумом”, као што то чине, на пример, неке старообредске заједнице) могу да укажу на своју прејемственост од апостолских времена, на прејемство рукоположења, на догматичко учење вере узето из Светог Писма, али, како пише отац Софроније, “уз примесу онога што је страна Божанској истини и Божанској вољи” (1, стр. 100).

Критеријум љубави према непријатељима, на који је указао Преподобни Силуан, омогућује сваком ко се моли, сваком искреном човеку, да позна истинитост или неистинитост свог личног пута пред Богом и да разликује учење истинске Цркве од свега страног или исквареног што се у то учење уноси.

На сотириолошком плану у Цркви се савршава лично спасење људи, које се постиже путем чувања Христових заповести о љубави према Богу и љубави према ближњем. Друга заповест укључује у себе захтев Христов: *љубиће непријатеље своје* (Мт. 5,44). Ми знамо и верујемо да Црква свагда чува неповређено учење Христово, али не разумеју учење Цркве и Истину црквену сви они који себе сматрају њеним члановима, па онда и говоре у име Цркве. Врата Цркве су, заиста, отворена за свакога ко је крштен и тражи спасење. Али, Истину сведоче силни и славни чланови Цркве, какав је био и старији савременик многих од нас, Преподобни Силуан Атонски. Има слабих чланови Цркве који ту доносе оно што припада њима самима – своје страсти, своје грехе, своје заблуде. Управо такве повреде Христове Истине, које се понекад појављују као “друга истина”, коју покушавају да “прогурају” у црквену свест – могу се открити ако се служимо критеријумом Преподобног Силуана Атонског. Тако критеријум љубави према непријатељима показује која је воља страна вољи Божијој, јер Господ хоће да се сви спасу.

Заиста, где постоји мржња према непријатељима (другим речима, да будемо прецизнији, мржња према брату који се сматра за непријатеља), тамо нема Вечнога Живота. *Сваки који мрзи браћу својега* – речено је у Првој посланици Јована Богослова – *јест човекоубица; а знаје да ниједан човекоубица нема вечни живот који остаје у њему* (1. Јн. 3,15). Архимандрит Софроније, сатајник Преподобног Силуана, изнова сведочи: “Он (старац Силуан) је категорички тврдио, да се онај у коме нема љубави према непријатељима налази изван Бога, да није познао Бога. Њега је било немогуће преварити. Тамо где је била мржња према непријатељима, тамо је он видео лице мрачног бездана, каквом год *службом Богу* (Јн. 16, 2) или пророчким заносом он био прикривен” (1, стр. 116).

Отац Софроније веома опрезно спомиње историјске околности у којима се одвијало сведочење Преподобног Силуана, његових последњих осамнаест година. Тих година навалила је у Европу руска емиграција, тих година одржан је Карловачки сабор са свим његовим одлукама, тих година православни јерарси, који су говорили у име Цркве, изливали су потоке мржње. А ево ту, на Атосу, на крају цивилизованог света, да тако кажемо, на тлу Мајке Божије, разлегао се глас – и не просто глас, него “сведочанство верног сведока” – да се људи који тако говоре, који тако мисле, који тако осећају, налазе изван Бога. Они Бога нису познали.

Пошто смо направили неопходан увод, покушаћемо да покажемо милосрдан однос Преподобног Силуана према заблуделима, и то како се догодило да се људи који су исповедали своје Православље, чак и чисто-ту Православља, нађу изван Истине Христове и одвојени од благодати Божије. Речено је: *И зајо шїо ће се умножиши безакоње, охладнеће љубав многих* (Мт. 24,12). У љубави треба бити постојан. А да би човек био постојан у љубави неопходно је да гнев и оно што старац Софроније под знацима навода назива “мржњом” учине последњи напор и да се усмере на грех који живи у мени, на зло које делује у мени, а не у браћу. На тај начин, љубав према непријатељима није ни равнодушност, ни млакост, што се такође може чути, и никако не противречи ревности за Дом Божији.

Вратимо се сада на онај проблем што је озбиљно искрсао пред Руском Православном Црквом која је родила Преподобног Силуана. Њој су припадали и његов отац, и његови сродници, и они којима је дуговао своје основно васпитање. На крају свога земаљског живота он је говорио да би волео да има таквог старца, то јест настојатеља манастира, који би био налик на његовог рођеног оца (1, стр. 8). И ту Преподобни Силуан доводи своје сатајнике, своје слушаоце и оне који желе да верују његовом сведочењу, до друга два проблема – до послушности претпостављенима, па и световним властима, и до смирене љубави и молитве за читав свет.

Када читамо “Покајну песму” Преподобног Силуана, ми се и невољно замишљамо над тим, да можда осим тог непосредног, монашког доживљаја, ту, на пример, може бити и некаквог донекле филолошког разматрања. Хајде да покушамо да његове речи читамо као стихове:

“Да је Адам сачувао послушање,
он и род његов у Рају би били.
Но, и сада је могуће
вратити себе у Рај покајањем.
Господ нас много љуби,

без обзира на наше грехе,
само када бисмо се смирили
и љубили непријатеље”.

А онда иде сасвим прозни одломак: “Ко не љуби непријатеље, тај не може имати мира, макар га и у Рај посадила” (1. стр. 175).

Дакле, Преподобни Силуан Атонски је условима свога живота био повезан са оном браћом својим сународницима, који су се нашли у иностранству. Многи су долазили код њега да се посаветују. Често је, по сведочењу оца Софронија, био у прилици да слуша како људи са задовољством говоре: “Бог ће казнити све безбожнике. Они ће горети у вечном огњу”. А одговор Преподобнога био је: “Љубав то не може поднети... Треба се молити за све” (1, стр. 23). Изрека Преподобног Силуана: “Молити се за људе – то значи проливати крв” (1, стр. 103) свакако је позната најширем кругу православних читалаца. Али, не читају сви ту изреку до краја; а тамо је даље речено: “...Али, треба се молити... Све чему нас је икада научила благодат, треба чинити до краја живота... Господ понекад оставља душу да би је искушао, да би душа показала свој разум и своју вољу, но ако човек не буде присиљавао себе на делање, он ће изгубити благодат, а ако пак покаже хтење, онда ће га благодат заволет и више га неће остављати”.

Отац Софроније (Сахаров) је волео да понавља како у књизи “Старац Силуан” нема ни једне његове мисли. Неки, чак и професори духовних академија, мислили су да ту тврдњу оспоре анализом текста: најпре поређењем са књигама оца Софронија, а потом са делима Преподобног Старца. Треба имати у виду да је Преподобни Силуан Атонски оца Софронија свакако учио на апостолски начин, то јест многим сузама, дан и ноћ, читавим својим бићем, непрекидно, и није му случајно отац Софроније био најближи, наравно, не по људском избору самог Преподобног, него по Промислу Божијем. Управо зато нам је “сведочење сведока”, то јест покојног архимандрита Софронија, необично драгоцено.

Говорећи о историјској позадини сведочења Преподобног Силуана, хтели бисмо да истакнемо једну тачну белешку. “Лукавство савести код страшног човека велико је и префињено. У религиозном животу човек који је обузет страшћу често такву лукавост истиче као наводно тражење правде и користи (за Цркву), па неретко и као борбу за славу Божију. У име Христа, Који је предао Себе на смрт за непријатеље, људи су понекад спремни да иду све до проливања крви, али не своје, него “брата-непријатеља”. Тако је бивало увек, али живот Старца подударио се са таквим тренутком у историји, када се таква изопаченост појавила са нарочитом снагом. *Зар је то иш Христов?* - говорио је он са тугом” (1, стр. 86).

Свој критеријум Преподобни Силуан је примењивао у свакодневном животу, у многим аспектима живота Цркве и црквене заједнице. Он заиста никада није одступио од онога чему га је научио Бог. Но, када бисмо то пренели на план свакодневних односа, онда се добија задивљујућа повест, налик на причу. “Ако му се жалите на оне који су вас увредили, он схвата вашу жалост и тугује заједно са вама, али не дели ваш гнев. Ако мислите да злом узвратите на зло које вам је нането, онда он већ тугује због вас. А ако сматрате за штетно да злом човеку одговорите добротом, онда се он пита како ви, који се називате Хришћанином, мислите да поступак који је сагласан са Христовом заповешћу може да донесе било какву штету” (1, с. 86). Другим речима, Преподобни Силуан Атонски је у посебно и веома одговорно време подсетио своје савременике и будуће нараштаје да је једино то - истинско Хришћанство и ништа друго.

Њему је била дата велика смелост да и у делима људи које је Црква поштовала, па понекад чак и прославила као Свете, разликује Христову Истину од свакојаким заблуда, већих или мањих, које су неизбежно својствене сваком човеку. Сваки члан Цркве, чак и онај који говори у име Цркве, може да погреш и падне у заблуду. Стога је Преподобни Силуан учио не да тражи нечија погрешка, него да се буде свестан да сама Црква тако нешто у своје свештено Предање не укључује.

Оно на шта је Преподобни Силуан Атонски поново подсетио људе, то је најчистије апостолско учење. Ту се чуо глас апостола љубави Јована Богослова: *Браћо, не иштем вам зайовести нову, него зайовести старију коју имате од оца и сина... Онај који говори да је у светлости, а мрзи браћу својега, у шами је све до сада. Онај који љуби браћу својега, у светлости пребива, и саблазни у њему нема; а који мрзи браћу својега, у шами је, и у шами ходи, и не зна куда иде јер му шами заслепи очи* (1. Јн. 2, 7, 9-11). Управо то је “лице мрачног бездана”, каквим год га пророчким заносом човек прикривао.

Даље, еклисиолошко сведочење Преподобног Силуана Атонског о томе да само чланови Цркве непопустљиво и без и најмањих изузетака исповедају љубав према непријатељима, да су само они – у светлости, и да људи јесу у Цркви, на какво год да се право прејемства позивали, само онда када исповедају љубав према непријатељима и када је непопустљиво проповедају. Ето то сведочанство Преподобног Силуана Атонског његови ближњи нису прочитали како треба, али може се рећи да је у Русији, за коју се Преподобни Силуан молио, Руска Православна Црква била пуна његових истомишљеника, његових у Христу сарадника. Таквога, по моме дубоком убеђењу, представља и патријарх Сергије. Али, хтела бих да наведем још неколико сарадника, можда мање познатих.

Можемо се, на пример, присетити Преподобног Теодосија Јерусалимског, који за сада још ужива само локално поштовање. То се догодило 1925. године. Старац Теодосије је свише био обавештен о томе да треба да дођу по њега. Према пасошу, старац је имао 124 године. Али, државна машина је “млела” људе, не базирајући се на личне податке. Добивши вест свише, старац је заповедио својим послушницима да угреју воду. Када су стигли ти “хероји у униформама”, он их је кротко замолио да се изују како би могао да им опере ноге (био је Велики Петак, требало је да дођу дан раније, али су закаснили). Даље се догодило чудо. Оно се није састојало у томе што је старац добио вест свише (по дару прозорљивости стално је добијао такве вести), него у томе што су бољшевици без и најмање сумње, питања или макар подсмеха, послушно почели да изувају један другом чизме, како би им старац опрао ноге. А одмах потом рекли су: “Спреси се!”.

Ово потврђује још један аспект критеријума Преподобног Силуана: есхатолошки. Преподобни Силуан Атонски је имао смелости да тврди да ће, док год буде било носилаца смирене молитве за непријатеље, дотле постојати и свет као васељена и дотле антихрист неће имати успеха (1, стр. 98-99), као и да управо такви носиоци благодати Божије јесу “они који задржавају тајну безакоња” да се не би коначно развила, а не цар или било који други државни или политички делатник, и да управо такав носилац молитве за непријатеље јесте “онај који задржава”, о коме пише апостол Павле (2. Сол. 2, 7).

Отац Софроније о томе пише овако: “Молитву за непријатеље и за читав свет он (Преподобни Силуан) је осећао као вечни живот, као Божанско дејство у човековој души, као нестворену благодат и дар Духа Светога; и док год свет прихвата тај дар, дотле ће постојати” (1, стр. 98); ту се може видети аналогија са опитом исихаста. Даље, отац Софроније сам додаје да ће се земаљска историја окончати онда када више не буде ни једног таквог носиоца благодати.

“Сведочанство верног сведока” Преподобног Силуана неминовно делује и својом силом покорава сваког ко заиста хоће да буде веран Христу. По узору на Господа и Спаситеља нашег Исуса Христа, Преподобни Силуан, што је много пута било примећено, никада ни на чему није инсистирао, никада никога ни на шта није приморавао, чак никада није тражио да се сложе са њим – одмах би ућутао, чим би у човеку наслутио макар и унутрашње противљење. Али, он је поседовао и други дар, дар Светих: да се свима покорава. И то покоравање свима доноси победу коју нам нико и ништа не може одузети.

И на крају, формулише ли Преподобни Силуан разлику између љубави према личним непријатељима и према непријатељима Цркве?

Свакако. Отац Софроније, између осталог, нарочито на то обраћа пажњу. Преподобном Силуану су говорили: па ми немамо љубави не према својим непријатељима, него према непријатељима Цркве. А старац Силуан је на то кротко одговарао овако: и према непријатељима Цркве однос треба да буде управо такав – смирена молитва за непријатеље.

Преподобни Силуан Атонски је имао још једну смелост пред Богом. Он је законе којима живи Црква Христова примењивао на читав људски род, на читавог Адама, чак и на нехришћанске народе и људе, зато се у његовој молитвеној и подвижничкој пракси среће нешто ретко: он се молио првоствореном Адаму, помилованом од Бога. И ево одговора Адамовог: “Господ вас љуби, и ви треба да живите у љубави, да будете послушни властима, да смиравате своја срца, па ће Дух Божији живети у вама” (1, стр. 187). Ово се односи и на нехришћане. Они некако и јесу управо те телесне таблице срца на које Господ хоће да запише ове речи. Даље Адам говори о себи, како су га после изгнања из Раја “кидале зле мисли, пекло сунце и шибао ветар, квасила киша, мучиле болести и све патње земаљске”. “Но, ја сам све то претрпео и чврсто сам се уздао у Бога. И ви треба да подносите напоре покајања: заволите патње, исушујте своја тела, смирите се и љубите непријатеље, да би се у вас уселио Дух Свети, и тада ћете познати и пронаћи Царство Небеско” (1, стр. 187).

Ево једне кратке дигресије. Епископ (будући митрополит) Венијамин (Федченков), обратио се за савет игуману светогорског Свето-Пантелејмоновог манастира, архимандриту Мисаилу (који је био игуман и у време када се тамо подвизавао Преподобни Силуан Атонски) и духовнику тога манастира архимандриту Кирику, када се појавило питање потписивања подршке Декларацији чувара патријаршијског трона митрополита Сергија (Страгородског). У том случају радило се о љубави према непријатељима и о томе да се остане у јурисдикцији Московске патријаршије уз дељење њених патњи. Првосаздани Адам, према делима Преподобног Силуана Атонског, саветује да се “заволе патње”. Али, за потписивање подршке Декларацији (на историјском плану) није се тражило тако много. Било је довољно “поделити патње”, но и то није мало.

са руског:
Младен Сџанковић

Др Тајјана А. Павлова

УЧЕЊЕ О МИРУ У ДЕЛИМА ПРЕПОДОБНОГ СИЛУАНА АТОНСКОГ

Православна Црква се никако не може назвати пацифистичком. За разлику од баптиста, адвентиста, менонита, квекера, “цркве братства” и неких других деноминација које воде порекло из касног средње-вековља и раног новог века, и које су усвојиле протестантску традицију, Православна Црква никада није позивала на потпуно одрицање од примене оружја у борби. Она је благосиљала своје ратнике пред бој “за земљу руску” и “за веру православну”, молила се за војнике на бојном пољу – за оне који се боре и за погинуле. Но, говорити о томе да је Православна Црква благосиљала сам рат било би једнако неукусно као и прекоревати је за подржавање злочинаца на основу тога што постоје молитве “за све оне у тамници и заточењу” које се произносе на Литургији, док Божанствена Литургија Василија Великог садржи молитву за оне који се налазе “на суду... и у заточењу”. Напротив, и православном богослужењу, и житијима руских Светих¹, и делима православних богослова, и пракси православног живота од самог почетка својствени су идеал мира и директан позив на мир са Богом, људима и самим собом.

Мир је имао нарочит значај и у православном светоотачком Предању. То није изненађујуће. Следовање Христу – основ учења Православне Цркве – не може а да не буде мирољубиво. *Мир вам остављам, мир Свој дајем вам* – рекао је Христос Својим ученицима – *не дајем вам га као што сви свети даје* (Јн. 14,27).²

Историја XX века – који је свету донео два светска рата, масовна истребљења људи у земљама под влашћу тоталитарних режима, проналажење и производњу атомског оружја, огроман пораст криминала и насиља – поново поставља питање стварања културе мира и њеног спровођења у живот у што је могуће ширем спектру дејства. Ту огроман значај добијају дела једног од истакнутих и до данас у Русији недовољно по-

Из: Т. А. Павлова, *Учение о мире в писаниях Преподобного Силуана Афонского*, www.papez.ru.

* Аутор је доктор историјских наука, виши научни сарадник Института за општу историју Руске Академије наука.

знатих Светитеља из прве половине XX века, светогорског Старца Преподобног Силуана, који нам је оставио записе изузетне дубине чији садржај на задивљујући начин одговара потребама нашег времена.

Семјон Антонов (тако се Преподобни звао у свету) рођен је 1866. у селу Шовско, у Лебедјанском срезу Тамбовске губерније (данас је то територија Вороњешко-Липецке епархије), у сељачкој породици. Већ у раном младалачком узрасту, он је хтео да се удаљи у манастир и да прими монашки постриг у Кијево-Печерској лаври. Ипак, Семјонов отац је инсистирао да син прво прође војну службу. Током службе у војсци Семјонова жеља за монашким животом се појачала, и он је одмах по окончању службе, у јесен 1892, пошао на Свету Гору, где је био примљен за послушника са именом Симеон у руском манастиру Светог Пантелејмона. Године 1896. пострижен је у расу са именом Силуан, а године 1911. у схиму уз остављање истог имена.

Преподобни је у манастиру поживео 46 година и његов живот био је богатији унутрашњим (духовним) него спољашњим догађајима. Читавим својим животом он је понављао подвижнички опит познатих подвижника побожности. Поред уобичајених манастирских послушања (рад у млину, посао економа, управљање занатским радионицама и трговачком радњом), он је водио титанску духовну борбу са помислима и искушењима ради очишћења душе. Цео живот, попут других великих подвижника, а пре свих Серафима Саровског, он је савршавао подвиг бдења, поста и молитве срца.

Изабрани пут постепено доноси плодове: у молитви подвижника почиње да преовладава туга за светом који не познаје Бога. Управо почетком XX века њему се даје да позна како “људи траже слободу, не схватајући да изван Бога, изван Истинског Источника Живота, ње не може бити”.³ Баш у време Првог светског рата и Бољшевичке револуције он записује своје мисли о постизању мира у читавом свету.

Старац Силуан је свој земаљски пут окончао 11/24. септембра 1938. године, уочи новог свирепог рата. Збору Светих прибројан је после 50 година, у години празновања хиљадугодишњице крштења Русије. Записи Преподобног, који су издати трудом његовог ученика јеромонаха Софронија (Сахарова), преведена су на многе језике и постала су веома позната.

Истражујући учење Преподобног Силуана о миру, пре свега треба приметити свест о *јединственом чистијавом свијету* – материјалног и духовног, спољашњег и унутрашњег, душевног и телесног, јединству које се простире на све народе и све земље на планети, на читаву творевину – свест која је на задивљујући начин у складу са погледом на свет карактеристичним за крај XX века. Бесловесну животињу, говорио је

Старац, “Господ је предао закону пропадања, јер није било потребно да остане слободна од таквог закона, док је човек, ради кога је она створена, кроз свој грех постао роб пропадања... И то није закон праведности, него закон љубави”.

Што се тиче људи, по Старчевим речима, љубав Христова као Божанска сила, као дар Духа Светога, Јединога Који дејствује у свима, онтолошки повезује у једно... Онај ко љуби Бога укључује се у живот Божанства; онај ко љуби брата укључује у своје ипостасно битије живот брата; онај ко љуби читав свет духом обухвата читав свет.⁴ Управо свест о овоме даје Преподобном Силуану снагу и одговорност за велику молитву за мир – не само за унутрашњи, духовни мир верујућих Хришћана, него и за свељудски, планетарни мир.

Другу, не мање савремену и у наше време актуелну Старчеву мисао представља то да “сваки човек јесте непролазна, вечна вредност, већа но сав остали свет”. Стога човек који то зна “никада неће ни помислити на убиство, нити ће дозволити себи да повреди ближњег, па чак ни да га увреди”.⁵

Не мање важно јесте схватање мира – како унутрашњег, тако и спољашњег, како душевног, тако и мира у читавом свету – као највише вредности којој човек треба да тежи током свога живота. Мир Христов треба молити од Бога, и Господ ће дати ономе ко моли; и када га добијемо, треба свето да га чувамо и умножавамо...⁶

У овим темељним мислима крије се суштина учења Преподобног Силуана о миру. Самог Бога он је схватао и осећао као највиши израз мира и радости. За старца Силуана највећи значај у духовном животу имао је *мир са Богом*. Још у младим годинама свога монашког живота на Атосу, он је доживео лични опит јављања Христа за време богослужења. Овај непосредни сусрет имао је огроман утицај на читав његов живот. “Он никада касније није могао да заборави неописиво кротки, бескрајно љубећи, радосни, непојамним миром испуњени поглед Христов” – пише архимандрит Софроније.⁷ Човеку, без обзира на подвижнички живот и духовне подвиге, није дато да стално чува мира са Богом. Ово “губљење благодати” осећа се као најстрашнији догађај у животу.⁸ Стремећи ка томе да обнови изгубљену благодат мира са Богом, Преподобни Силуан се окренуо пракси непрестане духовне борбе и то је брзо довело до обнављања душевног мира и чисте молитве.⁹

Дакле, **Сами Бог** у све Три Своје Ипостаси – јесте **Мир**. Било каква додир душе са Богом доводи до тога да “душа... бива испуњена дубоким миром и сладосном љубављу Божијом”.¹⁰ По сведочанству старца Силуана Господ позива људе: “Не оклевајте, дођите к Мени, Ја вас жељно чекам, као драгу децу, и даћу вам мир Свој...”.¹¹ Читав живот Преподобног

добног био је прожет молитвом за мир, као за најдрагоценији дар Божији. “О, милостиви Господе – писао је он – даруј нам мир Твој, као што си дао Светим Апостолима... Господе, дај нам да се наслађујемо миром Твојим. Свети Апостоли су добили мир Твој, излили га на читав свет и, спасавајући народ, нису губили мир, нити се он умањео у њима”.¹²

Други најважнији аспект духовног и душевног мира представља мир са самим собом – “унутрашњи дубоки мир, мир Христов, који превазилази сваки људски ум”.¹³ Без мира са самим собом, ни мир са Богом, ни мир са другим људима нису могући. “Када мир Христов дође у душу, она је спремна да као Јов седи на ђубришту, а друге да види у слави”.¹⁴ Да би пронашао тај мир, човек “треба да жали сваку душу, свако створење и читаву творевину Божију, а сам да у свему има чисту савест и тада ће у души и уму бити велики мир”.¹⁵

Незамењиви услов мира са самим собом представља смирење – појам који у руском језику у самом свом корену садржи реч “мир”. “Смирени старци – по речима Преподобног – задобијали су мир и, попут рајског дрвета живота, многе су хранили својим плодовима, тј. плодовима тог мира”.¹⁶ У смирену душу благодат Божија “лако улази, дајући јој мир и спокојство у Богу”. “У Христовом смирењу је и љубав, и мир, и кротост, и уздржање, и послушање, и дуготрпљење, и све су добродетељи садржане у њему”. И на крају: “Нема ничег бољег него живети у смирењу и љубави – тада ће у души бити велики мир и неће бити преузношења над братом”.¹⁷

Осим смирења неопходна је и потпуна преданост вољи Божијој: само она је способна да човека избави од страха, немира, зависти – свега онога што разара унутрашњи мир. “Душа која се предала вољи Божијој, ничега се не боји: ни претње, ни разбојника – ничега. Него шта год да се догоди, она говори: ‘Овако је Богу угодно...’. Тако се чува мир у души и телу”.¹⁸ “Апостоли су имали велику преданост вољи Божијој; тиме се чува мир”.

Да наруше тај унутрашњи мир могу само процеси који се одвијају унутар душе. У глави “О миру” Преподобни Силуан наводи причу о Преподобном Пајсију Великом: “Њему се јавио Господ и каже: ‘Пајсије, ако хоћеш да се не раздражујеш, онда ништа не пожели, никога не осуди и не замрзи, и нећеш се раздраживати’. Тако и сваки човек – додаје Свети Силуан – ако одсеца своју вољу пред Богом и људима, увек ће бити миран у души, а ко воли да твори своју вољу, тај никада неће бити миран”.¹⁹

Карактеристичан је савет што га Старац даје човеку кога је **заде-**сила несрећа: “Ти мисли – пише он – Господ види моје срце, **и ако је Њему угодно, онда ће бити добро и мени, и другима**, па ће **тако твоја** душа увек бити у миру. А ако неко буде роптао: ‘то није тако, ово није

добро', онда никада неће имати мира у души, макар и пост држао и много се молио".²⁰

Главни непријатељ душевног мира јесте грех. "Грешна душа, поробљена страстима, не може да има мира и да се радује у Господу, макар поседовала сва богатства Земље, макар царевала над целим светом...²¹ Мир се губи ако душа постане сујетна, или се узнесе пред братом, или некога осуди"; чак и "ако будемо много јели, или се млако молили – због свега овога се губи мир".²² Осим тога, "горди и самовољни не дају благодати да живи у њима, те стога никада немају душевни мир".²³

Љубав према земаљском благу и насладама, такође, пустоши душу, па она "дивља" и губи унутарњи мир. "Ко има страст користољубивости, тај не може да љуби Бога и ближњег... и његова душа не може да зна за сладост мира Христовог".²⁴ Исто се односи и на блудне помисли, и на самовољу, и на "бригу о самој себи". "Погледајте онога ко љуби своју вољу. Он никада нема мира у души и увек је незадовољан: то није тако, ово није добро".²⁵ Монасима за чување душевног мира Старац саветује још и "послушање и уздржање", а такође и неуморну пажњу у односу на своје мисли. "Немогуће је сачувати душевни мир ако не будемо пратили ум, тј. ако не будемо одагнавали мисли које нису угодне Богу и, обрнуто, држали се мисли које су Богу угодне.

Умом треба гледати у срце, шта се тамо догађа: је ли мирно или не. Ако није, онда види у чему си сагрешио".²⁶ "Послушну душу Господ љуби и даје јој мир Свој; тада је све добро и она према свима осећа љубав".²⁷ Средства за постизање душевног мира представљају "поучавање закону Божијем дан и ноћ", молитва, покајање²⁸ и, непрестано, љубав према другим људима, укључујући и непријатеље: мир са њима, молитва за њих.

Тема мира са ближњима, са свим људима, трећа је у учењу Преподобног Силуана о миру. Овде главну улогу има љубав – основа хришћанског вероучења. Цитирајући старца Силуана, архимандрит Софроније пише: "Шта је потребно да бисмо имали мир у души и телу? Потребно је да љубимо све као самог себе и да свакога часа будемо спремни за смрт".²⁹ "Знај – писао је Старац – да ако осећаш у себи мир Божији и љубав према свима, онда је твоја душа налик на Господа".³⁰ Љубити треба свакога, чак и онога "ко ти досађује", па ћеш пронаћи мир и са њим, и са собом, и са Богом.

Љубав према људима Старац понекад посматра на конкретном свакодневном плану; и ту су његови савети практични и делотворни. "Како старешина може да сачува мир, ако има непослушне људе?" Он треба да памти да их Господ љуби, и да се усрдно моли за њих; ако постојано то будеш чинио "у твојој ће души бити велики мир и љубав". А "како може потчињени да сачува душевни мир, ако је његов старешина

раздражљив и зао човек?" Он треба да зна да "раздражљив човек и сам подноси велико страдање од злог духа", треба да га сажалева и да се моли за њега – јер "велико је дело пред Богом молити се за оне који нас вређају и жалосте".³¹

У глави "О духовном рату" Преподобни Силуан Атонски је писао о унутрашњој борби која се одвија у души сваког верујућег човека који свесно иде за Христом. Та борба се догађа свакога дана и свакога часа. "Ако си брата укорио, или осудио, или растужио – свој си мир изгубио. Ако си се погордио или узнео над братом, изгубио си благодат... Ако си брата свога замрзео, значи да си отпао од Бога и да је зли дух овладао тобом. Ако, пак, брату учиниш добро, пронаћи ћеш мир савести. Ако одсечеш своју вољу, прогнаћеш непријатеље и задобићеш мир у души својој". И још: "Ако не будемо љубили брата нећемо моћи да имамо мира". "Ако ти брат твој нанесе увреду и ти у том тренутку примиш гневну помисао против њега, или га осудиш, или замрзиш, онда ћеш осетити да је благодат отишла и мир пропао. За душевни мир потребно је научити своју душу да воли онога ко ју је увредио и да се одмах моли за њега. Не може душа да има мира ако не буде свим силама тражила од Господа дар – да љуби све људе. Господ је рекао: *љубиће непријатеље своје* (Лк. 6, 27-35) и ако не будемо љубили непријатеље, ни мира у души неће бити."³²

Нарочит значај Преподобни Силуан је придавао љубави према непријатељима – једној од најтежих Христових заповести. Њу је он сматрао незамењивим условом за стицање душевног мира, чак и значајнијим од молитве и поста.³³ "Ако будемо љубили непријатеље – писао је он – онда у души неће бити места за гордост, јер у љубави Христовој нема преузношења".³⁴ За очување мира у души неопходно је молити се за свакога ко те вређа и наноси ти зло. "А ко не љуби непријатеље, тај не може да има мира, макар га и у Рај посадили".³⁵

Према сведочењу архимандрита Софронија, старац Силуан људе није делио на непријатеље и пријатеље, него на оне који су познали Бога и оне који Га нису познали. Много пута говорио је о љубави према људима уопште, "то јест према свим људима, и онима који чине добро, и онима који чине зло". "Како их волети – писао је Преподобни – када чине зло? Или како љубити оне који гоне Свету Цркву? Када је Господ ишао за Јерусалим, а Самарјани Га нису примили, Свети Апостоли Јован Богослов и Јаков су били спремни да сведу огањ са неба и да их истребе због тога; но, Господ је милостиво рекао: *Син Човечији није дошао да погуби душе људске него да сјаси* (Лк. 9, 54-56). Тако и ми треба да имамо једну мисао: да се сви спасу. Душа жали непријатеље и моли се за њих, јер су заблудели од истине и иду у ад. То је љубав према непријатељима".³⁶ Убедљиво звучи и следеће Старчево размишљање, које омо-

гућава да се приближимо разумевању заповести о љубави према ближњима. “Постоје људи – пише он – који својим непријатељима или непријатељима Цркве желе смрт и муке у адском огњу... Кажеш да је он злочинац и нека гори у адском огњу. Али, питам те: ако Бог теби да добро место у Рају, а ти будеш видео у огњу онога коме си желео огањ мука, зар ти га ни тада неће бити жао, ма ко он био, макар био и непријатељ Цркве? Или је твоје срце од гвожђа? Али, у рају гвожђе није потребно...”³⁷ И опет, животно разумно и здраво, Преподобни Силуан наставља: “Ако немаш љубави, онда макар и не вређај и не куни, и то ће већ бити добро... Схватите. То је тако једноставно. Жао ми је људи који не знају Бога или иду против Бога...”³⁸

Брига за мир у души сваког Хришћанина и за мир и љубав међу свим људима, па чак и непријатељима, прераста у Старчевом учењу у бригу о миру међу народима, о политичком и социјалном миру. То је оно што одликује његово учење као молитвеника управо XX века.

Већ на самом почетку својих записа Преподобни се обраћа Богу молитвом: “Дај, Господе, свим народима Твојим да разумеју љубав Твоју и сладост Духа Светога, да забораве људи на земаљску тугу, да забораве све оно што је лоше и да се љубављу приљубе уз Тебе, да живе у миру, творећи вољу Твоју у славу Твоју”. Он жели да људи живе у миру и љубави на земљи – “да не буде ни злобе, ни ратова, ни непријатеља, него да царује само љубав”. “Тада неће бити потребне ни армије, ни затвори”.³⁹ Он се неуморно моли “за читав свет, да мир дође на земљу”. “Молим те, милостиви Господе, дај читавом народу од Адама до краја векова, да Те позна... да се сви народи насладе Миром Твојим и да сви виде светлост лица Твога”.⁴⁰

Преподобни Силуан указује на узроке ратова и раздора, чији је корен у тежњи људи за материјалним благом, за богатством и почастима. “Људи су се душом прилепили за земаљску добит – пише он – и изгубили су љубав Божију, те стога нема мира на земљи”.⁴¹ Отпадање од духовног живота, првородни грех гордости и одбијање испуњавања заповести Божијих воде у несреће читаве земље и народе. “Када би људи Духом Светим познали какав је наш Господ, сви би се променили: богати би презрели своја богатства, учени - своје науке, властодршци - своју славу и власт, сви би се смирили и живели би у великом миру и љубави, и на земљи би била велика радост”.⁴²

Овде видимо да Старац не говори само о миру међу народима, него и о миру унутар земље, о политичком и социјалном миру. “Када би началници чували заповести Господње, а народ и потчињени их у смирењу слушали, онда би на земљи били велики мир и весеље, али због властољубља и непослушности гордых страда читава васељена”.⁴³

Ипак, да би до те велике радости дошао, читав народ који ју је изгубио, као и свака појединачна душа, треба да се покаје. Још једна мисао актуелна за наш век: “Ако неки народ или држава страда, треба сви да се покају, и тада ће се све исправити од Бога”.⁴⁴ Није ли на то данас позван Руски народ, који је током последњег столећа прошао кроз многе свирепости, насиља, неправде и отпадање од вере?

Очигледно је, такође, да је упоредо са покајањем неопходно и помирење, коме је Старац, такође, придавао велики значај. Он је, по сведочанству архимандрита Софронија, овако тумачио јеванђелске речи о миротворцима из заповести Блаженстава: “Овде Господ говори да ће се они који проповедају мир Божији изједначити са Њим, Једнородним Сином Божијим, и то у свему, то јест не само у Слави и Васкрсењу Његовом, него и у понижењима и у смрти. О томе се много говори Светом Писму, те стога они који, заиста, проповедају Мир Христов никада не треба да заборављају на Голготу”.⁴⁵

Старац је знао колико је свет дубоко затрован грехом и унапред је видео неостваривост свога сна о свеопштем миру. У практичном животу човеком, како је оправдано приметио архимандрит Софроније, апсолутно добро је недостижно: у сваком људском подухвату постоји доза несавршенства. Пут ка спасењу води кроз трпљење, то јест кроз жртву. Црква Христова ће неизбежно са Христом поделити Његов жртвени избор: о томе је говорио још апостол Павле.⁴⁶ Исто је и са проповедањем мира. Позив на љубав према непријатељима “неспојив је са светом, зато је свет кроз све векове гонио и гониће истинску Цркву, убијао је и убијаће њене служитеље”.⁴⁷

У овом свету, где је човеку остављена слобода да бира не само добро него и зло, нико и ништа не може да заустави појаве зла. Архимандрит Софроније наводи разговор који је чуо између двојице светогорских монаха, који су волели да се, уз сузе, моле за мир:

“Не могу да схватим зашто Господ не даје мир свету, ако га за то моли макар и један човек?”

Други је на то одговорио:

“А како је могућ потпуни мир на земљи, ако остаје макар и један човек са злом вољом?”⁴⁸

На сличан начин се и старац Силуан много година неуморно молио за мир; “и на нама непознат начин благодат Божија га је извештавала да док год у свету постоји таква љубав и молитва, Бог ће чувати свет, а када са лице земље сасвим ишчезне љубав према непријатељима, онда ће свет пропасти у огњу свеопштег раздора”.⁴⁹

Зло се у свету пројављује физички и у борби против њега људи често прибегавају физичкој сили. У Западној цркви физичка борба са

злом добила је у Средњем веку догматско оправдање које, како сведочи архимандрит Софроније, она ни до данас није одбацила. Поједини јерарси и црквене групе Православне Цркве, како старе тако и нове, такође су не једном прихватили идеју о физичкој борби против зла, но то су били само појединачни ексцеси. Сама Цркве “не само да није осветљала и догматизовала та средства, него је увек ишла путем следовања за распетим Христом Који је бреме света узео на Себе”⁵⁰, то јест путем саможртвовања.

Старац Силуан је био дубоко убеђен у то да само добро може да победи зло, док “борба уз примену силе доводи само до замене једног насиља другим”. Он је у својим беседама и делима не једном наводио јеванђелску причу о томе како Самарјани нису примили Христа и како су Његови ученици предлагали да сведу огањ са неба како би казнили безбожнике. Христос им је запретио и рекао је: *Не знајте каквог сће ви духа...* (Лк. 9,55). И сам Преподобни се неуморно молио за спасење свих и да читавом свету буде дарован мир – не само побожнима и преданима, већ и грешним, бунтовним и непросвећеним људима.

Учење Преподобног Силуана Атонског о миру сабрало је на тај начин у себи сву дубину јеванђелске истине, а такође и предање православног старчества, које је свој дух и своје идеале сачувало до данашег дана. То учење и даље утиче на пастире, на верујуће Хришћане и на људе који су, засад, још увек далеко од Цркве.

*Са руског:
Младен Сианковић*

Напомене:

1. Види: Ягодовский А. П. *Идеал мира у литургической практике Русской Православной Церкви // Долгий путь Российского пацифизма. Идеал международного и внутреннего мира в религиозно-философской и общественной мысли России. М. 1997. С. 42-45; Малахова Н. П. Идеи мира в русской агиографической литературе.*
2. Напомена: на савременом руском језику речи “свет” (у смислу творевина, земља са њеним становницима, људско друштво) и “мир” пишу се једнако: “мир”. У староруском се у првом значењу та реч писала “мир”.
3. Софроний, иером. *Старец Силуан. Фессалоники, Греција, 1994. С. 14.*
4. Види: *Старец Силуан / Издање припремио архим. Софроније Сахаров / Эссекс, Великобританија, 1990, стр. 53.*
5. *Исто, стр. 44.*
6. *Исто, стр. 177.*
7. *Исто, стр. 4.*
8. Види: *исто, стр. 16.*
9. Види: *исто, стр. 22.*
10. *Исто, стр. 45, 76, 115.*

11. *Исто, стр. 121.*
12. *Исто, стр. 132. Види такође стр. 143, 177, 187.*
13. *Исто, стр. 104.*
14. *Исто, стр. 129.*
15. *Исто, стр. 134.*
16. *Исто, стр. 122.*
17. *Исто, стр. 131, 138, 181. Види такође стр. 176.*
18. *Исто, стр. 141.*
19. *Исто, стр. 132.*
20. *Исто.*
21. *Исто, стр. 133.*
22. *Исто. Упореди стр. 171: “Ради мира душе треба бити уздржан, јер се мир губи и због нашег тела”.*
23. *Исто, стр. 174.*
24. *Исто, стр. 134.*
25. *Исто, стр. 141, 142.*
26. *Исто, стр. 171.*
27. *Исто, стр. 174.*
28. *“Ако је неко изгубио мир и страда, нека се покаје и Господ ће му дати мир Свој” (исто, стр. 177).*
29. *Исто, стр. 51-52.*
30. *Исто, стр. 121. Види такође стр. 154.*
31. *Исто, стр. 134. Види такође стр. 154.*
32. *Исто, стр. 133, 171, 176, 177.*
33. *“Ако се неко много мали и пости, али нема љубави према непријатељима, он не може да има душевни мир” (исто, стр. 133).*
34. *Исто, стр. 133. Види такође стр. 156.*
35. *Исто, стр. 175. Види такође стр. 149.*
36. *Исто, стр. 50, 157.*
37. *Исто, стр. 119.*
38. *Исто, стр. 157. Познати духовни мислилац XX века К. С. Луис детаљно разрађује тему љубави према непријатељима и његове мисли у многоме се подударују са мислима преподобног Силуана. Види: К. С. Луис, Сушност хришћанства. 2. изд. 1985, стр. 144-145.*
39. *Старец Силуан... стр. 119.*
40. *Исто, стр. 122, 134.*
41. *Исто, стр. 124.*
42. *Исто, стр. 131.*
43. *Исто, стр. 134.*
44. *Исто, стр. 177.*
45. *Исто, стр. 51.*
46. *Сви који хоће да живе побожно у Христу биће гоњени (2. Тим. 3,12).*
47. *Старец Силуан... стр. 51.*
48. *Исто, стр. 87-88.*
49. *Исто, стр. 99.*
50. *Исто.*

Еѿискоѿ Калисѿ (Вер)

СПАСЕЊЕ СВЕТА

ПО УЧЕЊУ ПРЕПОДОБНОГ СИЛУАНА

"Волите сву творевину Божију" - каже старац Зосима у роману "Браћа Карамазови"... Створени свет чини недељиву целину и зато је спасење сваког конкретног човека неодвојиво од спасења целог човечанства и више од тога, све васељене у целини. Треба схватати у најширем смислу тврђење апостола Павла, да смо ми *уговни једни другима* (Еф 4, 25) Ми, људска бића, не само да зависимо једни од других, него смо и повезани крвним везама са животињама, дрвећем, биљкама, камењем, земљом, ваздухом и водом. Ми живимо у њима и они живе у нама.

Молитва за све и сва

Преподобни Силуан Атонски говори управо о овоме васељенском јединству: "Својим избраницима Господ даје тако велику благодат, да они љубављу обгрљују сву земљу, сав свет (стр. 153). * У првом реду старац Силуан је чврсто убеђен да Господ призива сваког човека спасењу. Затим се пред њим слаже слика "свецелог Адама" са идејом коју он наглашава: *мој ближњи - ѿо сам ја*. Коначно, он је уверен да Божански Промисао обухвата не само спасење и преображење људи, него и целога света. Како пише о. Софроније, једна од карактеристика старца Силуана била је и та што се он молио и за умрле, који се муче у аду, удаљени од Бога. Ово свеопште заступништво о којем проповеда Преподобни Силуан не може се назвати ни сентименталним нити утопијским. Напротив, оно се заснива на врло јасним библијским речима: *Боѿ хоће да се сви људи сѿасу и дођу у ѿознање исѿине* (1. Тим. 2, 4). Управо ово место "арминијани" су у XVII веку истицали калвинистима, да би оповргли њихово учење о двоструком предодређењу људи¹; ове речи су надахнуле на дирљиву проповед Цона Веслија,² оснивача методизма и мисионара из XVIII века и, коначно, исте су стално држа-

Из: *Епископ Калист (Вер). "Нужно молитъся за всех": Спасение по учению преподобного Силуана Афонского / Пер. иеромонаха Илариона (Алфеева), Церковь и время. 1999. N 2(9). С. 231-258.*

* Овде и даље, странице су указане по издању: Архим. Софроније (Сахаров). *Старац Силуан*, Есекс, Манастир Св. Јована Претече, 1990.

ли у уму светогорци XX века. Дакле, Преподобни Силуан каже: "Душа моја жели, да се сва васељена спасе" и "Љубав Божија хоће да се сви спасу" (стр. 117, 138).

По речима Старчевим, ова ватрена жеља за спасење све васељене надахнута је, на највишем нивоу, Мајком Божијом, Приснодјевом Маријом (стр. 152). Преподобни Силуан верује да Бог на сваки начин жели свеопште спасење, спасење читавог људског рода. Та вера је сабрана у четири кратка упутства: *волиѿе све људе, молиѿе се за све људе, ѿлачиѿе за све људе, каѿѿе се за све људе*.

Волите све људе

Када је још био млад монах, Преподобни је, за време вечерње службе, у параклису Св. пророка Илије имао виђење Христа, те се душа Силуанова испунила новим сладосним осећањем "љубави према Богу и људима, према сваком човеку" (стр. 17). Ову љубав према свима, он је носио кроз цео живот. "Љубав не подноси да пропадне ниједна душа" (стр. 118), написао је он много година касније. Њему је било јасно да је таква љубав нарочито својствена Светима. У овој огњеној љубави - како ју је схватао Старац - суделују живи, умрли и још нерођени (стр. 47). Ово је могуће, јер љубав која пребива у њиховим срцима, није ништа друго, до љубав Самога Бога, а љубав Божија присуствује свугде, чак и у аду (стр. 50, 61).

Молите се за све људе

Љубав и молитва су нераскидиво повезани; ако смо дужни да волимо све људе, то значи да треба да се молимо за њих. Ево шта каже Старац: "Молићу се за сав род људски, да би се сви људи обратили Господу и успокојили у Њему" (стр. 138).

У оваквом молитвеном посредовању за читав свет, Старац види сопствено призивање и особеност монаха уопште: "Монах је молитвеник за цео свет; он плаче за цео свет; и у томе је његово главно дело" (стр. 169). У непрестаној молитви монаха и састоји се његово служење целом свету. Молећи се на тај начин за свет, монах не помаже само Цркви и заједници у целини, него и себи самом. Даље Старац описује свој сопствени молитвени опит када је био манастирски економ (стр. 173).

Преподобни Силуан разликује две фазе одношења монаха према свету. С почетка, непрестано пребивајући у молитви, монах се **удубљује** у себе. Затворивши се према свету, он се мало-помало **ослобађа од** чулних представа и разумскога мишљења. А ослободивши се предста-

ва, он задобија бестрасност срца. Тада започиње друга фаза. У дубини срца монах осећа своје јединство са свецелом творевином. На тај начин, бекство од света завршава се за монаха не одрицањем од света, него његовим потврђивањем. Отац Софроније каже: "У своме стремљењу ка Богу он почиње да 'мрзи' свет и свецело понире у дубину свога срца. А када, заиста, уђе у њега да би ту отпочео борбу са сатаном и очистио своје срце од сваке греховне страсти, тада се он, у дубинама свога срца, среће са Богом и почиње да сагледава себе у Богу, нераскидиво повезанога са свеколиким битијем света и тада нема за њега ничег туђег..." (стр. 101-102).

Оплакујте све људе

Висока је цена истините молитве. Такво молитвено заступништво потребује унутарње мучеништво, добровољно прихватање страдања. Како примећује Преподобни Силуан, "молити се за људе - то значи крв проливати... А ми знамо да ко више воли, тај више и страда" (стр. 103, 142). Овде није реч о пуком изговарању имена, него се од нас захтева молитвено посредништво *са сузама*. "Молити се за све људе" значи - "плакати за све људе". "Срце моје болује за цео свет, и молим се, и сузе проливам за цео свет да би се сви покајали (стр. 143; видети, такође, и стр. 154-159, 159).

Кајте се за све људе

Преподобни Силуан би хтео да ми пођемо још даље путем подвижништва. Од нас се тражи не само да плачемо за све људе, него и да се кајемо за њих. Ова мисао је блиска речима Св. апостола Павла: *Носиће бремена једни других, и тако испуњавајте закон Христов* (Гал. 6, 2).

Како примећује отац Софроније, са чисто јуридичке тачке гледишта, појам "кајати се за другога", односно покајање, при којем се кривица пребацује са једног човека на другог, нема смисла; то је напросто неправедно. Но, љубав Христова није ограничена јуридичким нормама. "Друкчије говори дух љубави Христове. По духу те љубави, дељење одговорности за кривицу онога кога волим и њено ношење у свој њеној пуноти не само да није нешто чудновато, већ оно што је до краја природно. И више од тога, у овом ношењу туђе кривице показује се истинска љубав и достиже се њена самосвест.

Адам је "пао" управо због тога што је одбио да призна своју удео у кривици Евиној. "Адам се одрекао одговорности, окривљујући Еву и Бога Који му је дао живот, и тиме је разбио јединство човека. Да се он

није правдао, него узео на себе одговорност за њихов заједнички грех, судбина свега би била другачија (стр. 52), каже отац Софроније. И када ми, у нашем случају, одбијемо да се кајемо једни за друге, ми самим тим понављамо Адамов грех, чинећи његов пад својим падом.

Богословље "Целог Адама"

Жеља да се спасу сви људи још се јасније изражава код Преподобног Силуана, у учењу које се може назвати "Цели Адам". За старца, Адам је "отац наш" (стр. 186) "отац васељене" (стр. 185). Следећући за апостолом Павлом, Преподобни Силуан размишља о Адаму, првоствореном човеку, као једној глави читавог рода људског, која садржи у себи цело човечанство. Ово јединство са Адамом и свођење свих људи на њега, чини све људе "једносушним" и "онтолошким заједницом" (стр. 53, 95), како прецизира отац Софроније. Ово онтолошко заједништво није само апстрактно и теоријско, него нешто што је својствено и стварно. Цитирајући још једном оца Софронија, "Цели Адам није апстракција, већ конкретна пуноћа људског бића" (стр. 97).

Због нашег јединства са "Целим Адамом" пише отац Софроније, ми сви суделујемо у грехопадку Адамовом. Но, ово не значи да се Преподобни Силуан или отац Софроније приклањају августиновском учењу о првородном греху, већ га, напротив, потпуно преиначују. То само значи да смо ми сједињени као чланови једне породице, да смо "за свакога и све одговорни", као што каже старац Зосима у "Браћи Карамазовима".

Полазећи од овога богословља "целог Адама", Старац овако објашњава Христову љуби *ближњег свог, као самога себе* (Мт. 19, 19): дужан сам да волим свога ближњег као самог себе зато што је јединство читавог човечанства садржано у "нашем оцу Адаму" - мој ближњи то сам ја сам (стр. 147). За молитвеника, како пише отац Софроније, "биће целог човечанства није нешто страшно, непознато, већ нераздвојно повезано и са његовим личним бићем. Кроз љубав Христову све људе прихватамо као нераздвојни део нашег личног бића" (стр. 22).

Сваки светитељ је појава космичког карактера

Грех и спасење не дотичу само род људски, него и свеколики поредак створеног света. Са падом Адама пала је и сва творевина, а спасењем човека започиње се спасење целог света. Као што пише отац Софроније, "сваки светитељ је појава космичког карактера" (стр. 98) Ми се не спасавамо од света него се спасавамо са светом.

Спасење Васкрсења преноси се из људске сфере на сву природу, животиње, дрвеће, горе и долине, сунце и месец, на све створено.

Старац Силуан, веран овој идеји свеопштости спаситељског дела Христовог, сматра да је наше лично спасење свецело повезано са спасењем читавог света. Заповест "волите све људе" указује на то да смо дужни да волимо свеколику творевину, пре свега људе, али и животиње, биљке, сваки део природе. "Дух Божији учи душу да воли све живо, тако што и зелени лист на дрвету она не жели да повреди, и пољски цвет не жели да згази. Тако дух Божији учи љубави према свему, и душа састрадава свакоме бићу" (стр. 193-193). Ово васељенско састрадавање, ово осећање човекове одговорности за сву творевину чини старца Силуана управо *Свеишићем нашег времена, њј. "еколошким свеишићем"*.

са руског: Небојша Ђосовић

Напомене:

1. Сагласно калвинистичком учењу о двоструком или апсолутном предодређењу, Бог је још пре стварања света предначио једне људе за спасење, друге за погибао, што пориче слободну вољу човека при одређивању своје судбине. Арминијани или ремонстранти су покрет у калвинизму, који пориче учење о предодређењу (по имену холанђанина Јакоба Арминија, 1560-1609). Православље признаје изабраност за спасење (Римљ. 8, 29-31; Еф.1, 5-11), али не и предодређеност за осуду.
2. Џон Весли (1703-1791) - оснивач методизма; у значајној мери под његовим утицајем већина протестантских деноминација одрекла се учења о апсолутној предодређености.

Жан-Клод Ларше ЉУБАВ ПРЕМА НЕПРИЈАТЕЉИМА ПО УЧЕЊУ ПРЕП. СИЛУАНА СВЕТОГОРЦА

Премда је сасвим природно и уобичајено волети оне који нас воле и чинити добро онима који нама чине добро (Мт. 5, 46-47), волети непријатеље је потпуно страно нашој (палој) природи. Могло би се рећи да то уопште и није својствено нашој природи, већ да то може бити искључиво плод Благодати коју дарује Дух Свети. Зато Преп. Силуан Светогорац и пише: "Душа која није познала Духа Светога не разуме како човек може волети своје непријатеље и то не прихвата".

Старац Силуан непрекидно понавља да је љубав према непријатељима немогућа без Благодати Божије: "Госпде, Ти си нам заповедио да волимо непријатеље, али то је тешко нама грешнима ако благодат Твоја није са нама"; "Без благодати Божије не можемо волети своје непријатеље"; "Онај који не воли своје непријатеље, нема благодати Божије"; "Онај ко се од Духа Светога не научи да воли, сигурно се неће молити за своје непријатеље".

Старац Силуан свагда учи да је став љубави према непријатељима - дар Духа Светога: "Господ нам је заповедио да волимо наше непријатеље и Дух Свети нам открива ту љубав"; "Човек једино благодаћу Духа Светога може волети своје непријатеље"; "Када будеш заволео своје непријатеље, знај да ће у теби обитавати велика благодат Божија".

Та благодат се не јавља изненада у души, већ се пројављује кроз једну Божанску педагогију, која узима у обзир све слабости и недостатности човекове, и Дух Свети постепено учи човека да воли, упућујући га у све ставове и начине који му омогућавају да воли. "Дух Свети нас учи да волимо, чак, и наше непријатеље"; "Дух Свети учи душу дубокој љубави према човеку и састрадању према онима који погибају. Господ је милостив према онима који погибају... Дух Свети учи истој овој самилости према онима који страдају у аду"; "Не бих ово могао да говорим да ме Дух Свети није научио тој љубави"; "Господ ме је научио да волим непријатеље... Дух Свети ме је научио да волим".

Благодат Духа Светога показује ономе ко ту благодат има како да воли своје непријатеље. Али, она, такође, открива човеку основу такве љубави, а то је љубав Божија према свим људима и воља Божија да спаси све људе: "Ниједан човек не би могао сам по себи да зна шта је то Божанска љубав када му Дух Свети то не би открио, али у нашој Цркви ми љубав Божију опитујемо Духом Светим и зато ми можемо да говоримо о тој љубави". Благодат Божија "даје човеку способност и моћ да воли своје непријатеље" и "Дух Божији нам даје силу да волимо своје непријатеље".

Старац Силуан тврди да се љубав према непријатељима, управо због тога што она јесте дар благодати Божије, и може се задобити искључиво кроз молитву. Неколико пута он нас позива да "читавим својим бићем молимо Господа да нам дарује снагу да волимо све људе". Старац Силуан, такође, саветује да се молимо Мајци Божијој и Светима: "Ако нисмо у стању да волимо наше непријатеље и ако у себи немамо љубави, обратимо се усрдним молитвама Господу, Његовој Пречистој Мајци и свима Светима, и Господ - Чија је љубав према нама безгранична - помоћи ће нам у свему". Старац исповеда да се он сам непрестано молио Богу за ово: "Непрестано молим Господа да ми дарује љубав према непријатељима... Дан и ноћ иштем од Господа да ми подари такву љубав. Господ ми даје сузе и ја плачем за читавим светом". Желећи, у својој свеобухватној љубави, да сви људе приме такав дар, старац Силуан се за њих овако моли у својој молитви: "Господе, научи нас Духом Својим Светим да волимо наше непријатеље и да са за њих молимо са сузама... Господе, Ти Који си се и Сам молио за Своје непријатеље, научи и нас, Духом, Светим, да волимо наше непријатеље".

Али, задобијање благодати која омогућава да волимо своје непријатеље захтева и друге предуслове.

Љубав према непријатељима је у потпуности повезана са љубављу према Богу: видели смо да је суштинска основа за љубав према непријатељима - љубав којом Бог бескрајно воли сва Своја створења и Његова воља да се сви људи спасу, и Христос нам Својим земаљским животом даје савршени пример такве љубави. Љубав према Богу води човека ка испуњавању воље Божије и ка подражавању Богу у мери колико је то човеку могуће и, такође, к љубави према непријатељима. Старац Силуан, такође, наглашава да онај који не воли своје непријатеље показује да се није научио од Духа Светога да воли Бога.

Љубав према непријатељима је, такође, повезана са смирењем. Старац Силуан често наглашава да су ове две врлине неразделиве. Готово све тешкоће са којима се срећемо у труду да волимо наше непријатеље, стоје у вези са нашом гордошћу: од гордости долазе све страсти које имају за последицу увредљивост, мржњу, гневљивост, жељу за

осветом и вређањем, презир према ближњима, одбијање да опростимо другоме и да се са њим измиримо.

Гордост искључује љубав према непријатељима и љубав према непријатељима искључује гордост: "Ако волимо наше непријатеље, за гордост више неће бити места у нашој души". Чињеница да је смирење нераздвојно од љубави према непријатељима доказује присуство благодати Божије и аутентичност љубави: "Ако имаш сажаљења према свим створењима и ако волиш своје непријатеље и ако, у исто време, сматраш себе последњим од свију, то показује да је велика благодат Господња у теби".

Смирење је, уистину, незаобилазни предуслов да човек прими и чува благодат која нас учи да волимо наше непријатеље и која нам даје снагу за то. Старац Силуан саветује: "Смири се и благодат ће те научити". Са друге стране, "због гордости губимо благодат... Душа се тада мучи злим помислима и не схвата да човек мора да се смири и да воли своје непријатеље, јер без тога је немогуће угодити Богу".

Старац Силуан понекад, такође, наглашава улогу коју игра покајање у свези са смирењем: "Сматрај себе најгорим од свију људи", каже он. То је став дубокога смирења које има за свој плод и дубоко покајање. Онај који себе сматра најгорим од свију људи нужно друге сматра бољим од себе; он ће да оптужује и да окривљује себе, а неће да суди нити да оптужује своје непријатеље, јер ће их сматрати бољима од себе.

Старац Силуан нам, такође, даје још један пример покајног става према животу - треба тражити опроштај Божији сваки пут када нисмо волели своје непријатеље: "Ако судим некоме или се разгневам на њега, моје сузе пресушују и ја падам у чамотињу и опет почињем да молим Господа да ми опрости и милостиви Господ прашта, мени грешноме". Таквим ставом, којим душа смирено признаје пред Богом своје грехе и прегрешења, и задобија од Бога опроштај, човек се све више и више отвара за благодат Божију и непрестано узрастање у љубави. С друге стране, потпуно одсуство састрадалне љубави према непријатељима показује присуство и дејствовање злог духа у човеку; искрено покајање јесте једини начин да се човек од овога ослободи".

Инсистирање на молитви, смирењу и покајању показује да Старац Силуан, премда признајући одлучујућу улогу благодати Божије у стицању љубави према непријатељима, не занемарује ни улогу коју у томе имају напори што их човек сам улаже. Старац је веома свестан значаја оног почетног напора човековог, те зато и говори: "Преклињем вас, покушајте!", и даље тврди: "У почетку, приморавај своје срце на љубав према непријатељима". Напори које човек улаже у овом правцу пројављују се кроз чврсту намеру и непрестану добру вољу усмерену на испуњавање заповести Божије (о љубави према непријатељима). И Бог ће нам сигурно одговорити".

Онога који се обесхрабрује пред тако захтевним задатком, Преп. Силуан Светогорац охрабрује речима: "Видећи твоју добру намеру, Господ ће ти помоћи у свему". Старац Силуан који је у себи тако снажно осећао људску беспомоћност и слабост као да непрестано се сећа следећих речи Апостолових: "Све могу у Христју Који ми моћ даје" (Фил. 4, 13) и сведочи својим сопственим опитом о силној помоћи коју свако може да прими од Господа.

За Христа нема непријатеља

Старац Силуан је говорио да за Христа нема непријатеља: постоје они који прихватају "речи живоша вечнога" и постоје они који одбацују и, чак, распињу Христа. Међутим, за Творца свега, не може бити непријатеља. Тако би требало да буде и за Хришћане који "у самилости према свима морају тежити спасењу свих".

У чему је, дакле, сила заповести - "волите своје непријатеље"? Зашто је Господ рекао да ће они који испуњавају Његове заповести опитно знати Његово учење?

Бог је Љубав Која у своме преобиљу грли сва створења. Дарујући човеку да истински позна ову љубав, Дух Свети човеку открива пут ка пуноћи живота. Рећи за некога да је "непријатељ" већ указује на неко одбацивање. Таквим одбацивањем човек отпада од пуноће живота Божијег... "Читав Рај Светих живи Духом Светим и од Духа Светога ништа у творевини није сакривено", пише старац Силуан. "Бог је Љубав и Дух Свети Који обитава у Светима је - Љубав. Обитавајући у Духу Светоме, Свети примају љубав и грле је у својој љубави".

"Али, кажем вам, волите непријатеље своје!"

Љубав је унутарње "стање" које се не може одредити на (потпуно) одговарајући начин, али се зато могу описати њени ступњеви и пројаве. На тај је могуће, усредсређујући се пажљиво на мудрост Светих Отаца, одредити различите ступњеве у љубави према непријатељима, од основних до највиших.

Први ступањ, како вели Св. Јован Златоусти, јесте не вређати први другога.¹

Други ступањ јесте не узвраћати једнаком мером на нанесену увреду.²

Иако се чини да ова прва два ступња немају везе са љубављу према непријатељу, они представљају предуслов за такву љубав. Тежња да први нападнемо свога непријатеља или да му узвратимо јесте нагонска и спонтана, и има своју потврду у старозаветном закону одмазде, када се он схвати у најбуквалнијем смислу.

Трећи ступањ јесте не узвраћати никаквом осветом, већ то препустити Богу, као што вели Св. ап. Павле: "Никоме не узвраћајте зло за зло" (Римљ. 12, 17); "Не чинише освету за себе, љубљени, него ѿдогајше месѿо гневу (Божијем), јер је написано: Моја је освета, Ја ћу узвраћати, џовори Госѿог" (Римљ. 12, 19). Св. Исаак Сиријски саветује на исто: "Нека те прогоне, али ти немој никога прогонити. Нека те разапну, али ти не разапни. Нека те вређају, али ти никога не вређај".⁴

Четврти ступањ је не противити се. Ово нам саветује Христос: "А Ја вам кажем да се не ѿрошвишѿе злу" (Мт. 5, 39).

Пети ступањ је да се не гневимо због онога што нам непријатељи чине, како вели Св. Максим Исповедник у Главама о љубави (I, 38, и II, 49), већ да подносимо⁵, да будемо дуготрпељиви⁶, да трпимо свако страдање које треба да истрпимо, слеђујући примеру Апостоловом: "Кага нас џоне, ѿрѿимо" (1. Кор. 4, 12) и слеђујући ономе што је он на једном другом месту описао као наш узор: "Јер ѿдносишѿе ако вас неко ѿоробљује, ако вас неко ждере, ако вам одузима, ако се надима, ако вас ѿобразу бије" (2. Кор. 11, 20).

Шести ступањ јесте да се изнутра не узнемиравамо због увреда, неправди, невоља и страдања које нам наносе наши непријатељи⁷, или, како Св. Симеон Нови Богослов вели: "Више од овога, а о чему смо већ говорили, јесте када човек управо у време искушења има исто и постојано једнако расположење не само према онима који (га) јавно оштећују, гоне, осуђују, жалосте, клевећу и пљују на њега, већ и према онима који споља навлаче маску пријатељства, а у тајности, пак, чине слична дела, премда се притајити не могу". Морамо додати да се ово може дешавати на различитим плановима, тако да овај ступањ, такође, има своје различите нивое. На најнижем нивоу, он може бити повезан са презиром и, на тај начин, супротан љубави; на нешто вишем нивоу он може стајати у вези са равнодушностју те, опет, не бити у сагласју са љубављу; на још вишем нивоу овај шести ступањ може показивати да је човек стекао бестрашће које је сагласно истинској љубави.

Седми ступањ јесте сматрати увреду - даром⁸, радовати се увредом⁹ и благодарити Богу на њима. Онај који је достигао овај ступањ поима смисао речи Христових: "Блажени стѿе када вас срамошѿе и ѿроџоне, и, лажући, џоворе ѿрошѿив вас свакојакѿе рђаве речи, збоџ Мене" (Мт. 5, 11). Свети Оци нам саветују да онога ко нас вређа сматрамо лекарем који је, по Божијем Промислу, наишао да нас излечи, да излечи нашу душу од њених болести, а нарочито од тапштине и гордости¹⁰. Оци наглашавају духовну корист коју човек има од трпљења увреда. Св. Зосима вели: "Ако се неко сећа брата који га је повредио, ранио или увредио, нека га сматра својим лекарем и добротинитељем, послатим од Христа. Ако се узнемириваш у таквим околностима, то значи да је твоја душа (још

литва за непријатеље подразумева још од првих ступњева, али то је, на првим ступњевима, било средство избегавања непожељних стања као што су мржња, презир, одбојност и гордост, као и средство очишћења од истих.²⁷ На вишим ступњевима, човек се више не моли за себе, већ се моли за друге: молитва за непријатеље води човека ка састрадавању и љубави према непријатељима и она омогућава да се развијају, снаже и пројављују ова афирмативна настројења душе. Овај ступањ се, даље, састоји у томе да иштем од Бога да се смилује нашим непријатељима, да им опрости њихове грехе, да их спаси и да им да оно што је за њих најбоље.²⁸ Састрadalно срце и сузе су знак да је молитва дубока, искрена и мотивисана истинским састрадавањем.²⁹ Св. Исаак Сиријски пише: "Онај који има састрadalно срце моли се са сузама, у свако доба, за бесловесне животиње, за непријатеље истине и за све оне који му шкоде, да их Бог сачува и да им опрости". "Онај који воли своје непријатеље, вели Св. Максим Исповедник, "страдаће за њих уколико му се за то укаже прилика".

Двадесет и други ступањ јесте волети непријатеље.³⁰ Св. Симеон Нови Богослов запажа да се на овом ступњу љубав састоји у томе "да волимо непријатеље из дубине своје душе и уз то, да у себе упечатимо лик свакога од њих, да бисмо их бестрасно целивали као истините пријатеље, са сузама искрене љубави".

Двадесет и трећи ступањ јесте желети непријатељима добро и чинити им добро.³¹ Овај став је наш одзив на заповести Христове: "Благосиљајте оне који вас куну, чинијте добро онима који вас мрзе" (Мт. 5, 44; Лк. 6, 27-28); "Волијте непријатеље своје и чинијте им добро" (Лк. 6, 35); "Све што желите да људи вама чине, чинијте и ви њима" (Лк. 6, 31), заповести које понавља и Св. ап. Павле, на следећи начин: "Благосиљајте оне који вас прогоне, благосиљајте а не куните" (Римљ. 12, 14), "Никоме не узвраћајте зло за зло; насипојте добро чинијте њед свима људима" (Римљ. 12, 17); "Ако је, дакле, глдан непријатељ твој, нахрани га" (Римљ. 12, 20). Апостоли су у свом животу пројавили следећи став: "Када нас грте, благосиљамо" (1. Кор. 4, 12). Када је Св. Јована из Газе човек према коме су рђаво поступали упитао шта да ради, Светитељ је имао само један одговор: "Чини им добро!". Св. Исаак Сиријски саветује: "Покажи величину свога састрадања, чинећи добро онима који су били неправедни према теби" и на другом месту пише: "Велика је ствар чинити добро грешницима више него праведницима". Св. Максим Исповедник учи да воли само онај човек који је у стању да "природно узврати добром на зло", те да "бити кадар да се чини добро онима који нас мрзе јесте дато искључиво савршеној духовној љубави". Љубав се не састоји само у томе да чинимо добро нашим непријатељима, него и да им мислимо добро.³²

Двадесет и четврти ступањ јесте поштовати оне који нам наносе зло на исти начин као и оне који нам чине добро, и волети их на исти на-

чин.³³ Св. Варсонуфије учи да човек мора да се труди да "поштује онога који га удара као и онога који га милује, онога који га презире као и онога који га поштује, онога који га вређа као и онога који му указује почаст, онога који га рађава као и онога који му доноси утеху".

Св. Максим Исповедник нас, можда више од свих других Отаца, саветује да се према свим људима односимо једнако и да их све волимо не правећи међу њима никакву разлику, било да се ради о пријатељима или о непријатељима, праведницима или о грешницима. Он пише: "Блажен човек који може све људе да воли једнако". "Онај који је добар и бестрасан, по настројењу своје воље воли једнако све људе, праведнике због њихове природе и њиховога доброга настројења, а грешнике због њихове природе³⁴ и са састрadalним сажалењем, које имамо за људе које лутају у ноћи". Он додаје да "савршена љубав све људе воли једнако. Човек воли људе врлинскога живота као пријатеље, а оне који су лишени врлина воли као непријатеље. "Ако презиреш једне људе, а према другима не осећаш ни љубав ни мржњу, ако пак једне волиш, али умерено, а друге волиш веома, познај на основу ове неједнакости (у љубави) да си још увек далеко од савршене љубави, будући да она воли све људе једнако". Заиста "пријатељи Христови истински воле сва створења". Св. Исаак Сиријски излаже нам следеће учење: "Сматрај све људе, макар они били неверници или убице, једнаким по добру и части³⁵, као и да је свако од њих твој брат по природи, чак и онда када је, не будући тога свестан, заблудео од истине". Св. Исаак вели даље: "Састрадавање је жалост која се рађа од благодати и она сва створења воли истом љубављу". "Онај који једнако воли сва створења, састрadalном љубављу и са расуђивањем, достигао је савршенство".

Двадесет и пети ступањ јесте односити се према нашим непријатељима као према нашим пријатељима. Онај који истински воли своје непријатеље, пише Св. Симеон Нови Богослов, кадар је да их "прими за трпезу као пријатеље, не враћајући се уопште на оно што је било у прошлости"³⁶ Св. Јован Златоусти казује исто: "Ми поступамо према онима који нам чине зло као према пријатељима и волимо их као нас саме".³⁷

Двадесет и шести ступањ јесте волети непријатеље не само као нас саме, већ више него што волимо себе саме. Св. Максим Исповедник каже: "Љубав хармонично узводи ка оној достопохвалној неједнакости у којој свако претпоставља свога ближњег себи, онолико колико је у прошлости желео да ближњег потисне у страну и да себе истакне".³⁸ У Изрекама Отаца читамо да су монаси скитова у пустињи западно од делте Нила тежили да воле своје непријатеље више него себе саме.

Ова класификација ступњева љубави према непријатељима, наравно, нема претензију да установи неку круту јерархију. Неки од ставова љубави према непријатељима се могу јавити и на другим ступњевима

и сваки став, мање или више, укључује и друге. У крајњем исходу, љубав је целовито и неделиво стање (дејствовање). Наша класификације је, углавном, педагошког карактера. Она треба само да нам помогне да разумемо да љубав према непријатељима поседује много чинилаца, те да је задобијање љубави према непријатељима плод бројних подвига и да је ту љубав могуће задобити искључиво после постепеног и разноликог унутарњег подвизавања. Наша класификација, такође, жели да нагласи да постоје различити нивои квалитета и интензитета који се не могу појмити без дуготрајнога борења за њихово задобијање.

Уколико размотримо учење Преп. Силуана Светогорца о љубави према непријатељима запазићемо да он познаје и почетне ступњеве, али да се углавном бави оним вишим. Ово, дакле, потврђује оно што смо већ рекли - да је учење Старца Силуана *израз личнога искуства на највишем нивоу духовнога живота*. Оне који још нису у стању да воле своје непријатеље Преп. Силуан учи да се макар труде да их не мрзе, проклињу или презиру, као и да одбацују помисли гнева против њих. И они ће, макар на тај начин, напредовати ка љубави према непријатељима.

Љубав према непријатељима укључује и то да човек не само да мора да подноси невоље које проузрокују наше страдање, већ да човек треба да их подноси са радосћу, Бога ради. Љубав према непријатељима, такође, подразумева да човек благодари Богу све све невоље. Као што смо то већ видели, невоље доприносе нашем духовном напредовању и из тог разлога их морамо прихватати као промислитељски дар Божији који нам је дарован ради нашега спасења.

Љубав према непријатељима подразумева да човек, суочавајући се са насиљем које трпи, треба да сачува мир душе и тела. Другим речима, он не само да не би смео да се љути због тога, већ не би смео чак ни да се узнемирава у себи. Старац Силуан нам саветује да не само да не би требало да оптужујемо наше непријатеље, већ да не би требало ни да мислимо рђаво о њима, па чак ни да их осуђујемо.³⁹ Уместо да осуђујемо друге, требало би да се осећамо криви (због сопствених греха).

За Старца Силуана, љубав према непријатељима претпоставља да човек опрашта својим непријатељима и да се моли за њих. Али, опраштање још увек не значи и љубав. Молитва може да претходи љубави, а да, притом, још увек и сама не буде љубав: "Док сам још био у свету, волео сам да опраштам од срца", писао је Старац Силуан. "Опраштао сам лако и волео сам да се молим за оне који су ме увредили, али када сам дошао у манастир, док сам још увек био искушеник, примио сам велику благодат и она ме је научила да волим своје непријатеље".

Старац Силуан управо у састралној љубави види једну од главних димензија љубави према непријатељима. Таква састрална љубав се, пре свега, састоји у осећању сажаљења према непријатељима. Ово

сажаљење јесте, углавном, плод наше свести о томе да они који нам чине зло или желе то да чине имају болесну душу (у предањском, светоотачком учењу, јер су страсти - духовне болести душе) и да они поступају под демонским утицајем. У тој ситуацији, и они, заправо, дубински страдају. На питање: "Како потчињени може да сачува мир душе ако је његов надређени насилан и рђав човек?", Старац Силуан одговара: "Гневив човек много страда од злог духа. Он се мучи због своје гордости. Потчињени мора да зна ово и да се моли за болесну душу свог надређеног".

Са друге стране, ова састрална љубав долази од сазнања да онај који наноси зло другоме и који се противи истини или је уопште и не зна, живи далеко од Бога, и лишава себе дарова Његових, удаљава се од пута спасења и приближава се аду, чијим мукама почиње да се мучи већ овде на земљи. "Душа жали непријатеље и моли се за њих јер су отпали од истине и иду у ад. То је љубав према непријатељима". "Добар човек мисли: 'свако ко се удаљи од истине пропашће', и због тога га жалим. А ко није научен љубави Духом Светим, тај се неће молити за непријатеље. Они који су Духом Светим научени љубави читавог свог живота тугују за људима који ће бити осуђени и много суза проливају за народ, и благодат Божија им даје снаге да воле непријатеље... Схватите! То је тако једноставно. Жао је човеку људи који не знају Бога и иду против Њега, срце пати због њих и сузе се лију из очију. Јасно видимо и Рај и ад: јер смо то познали Духом Светим. А и Господ је рекао: *Царство је Божије унутра у вама* (Лк. 17, 21). Тако, већ од сада почиње вечни живот. Али, за неке од сада почиње и вечна мука".

Из ових речи видимо да је састрална љубав нераздвојна од сажаљења, да се она састоји у томе да одстрадавамо страдање других као своје, да показујемо истинску солидарност са онима који страдају, да се постављамо у њихов страдални положај: и то је истинска и безгранична љубав. Сам Старац Силуан нам даје пример своје дубоко живљене и непрекидне састралне љубави која је била праћена болом и сузама. И та љубав је дубока онолико колико је и дубока љубав коју човек осећа према вољенима који пате или страдају: "Господ нас учи да волимо наше непријатеље и да будемо милостиви према њима као према рођеној деци". Морамо, како вели Старац Силуан, да будемо милостиви не само према нашим непријатељима и непријатељима истине, већ и према демонима који страдају у адским мукама, јер су се окренули од Бога и поричу Га у својој добровољној лишености од небеских добара, и зато што одбијају да воле Бога и да их Бог воли. "Научен Духом Светим, човек ће сажаљевати чак и демоне јер су се одвојили од добра, јер су изгубили смирење и љубав Божију".

За Старца Силуана сажаљење према непријатељима повезано је са сажаљењем које човек треба да има према свим створењима без изу-

зетка: "Човек мора да сажалева свакога, свако створење и свеколику Божију творевину". "Дух Божији нас учи да волимо све што постоји и душа жали свако биће и, такође, воли непријатеље и сажалева демоне, зато што су се у своме паду отуђили од добра". Такво сажалење не прави никакве изузетке: "Има људи који желе својим непријатељима или непријатељима Цркве погубао и адске муке. Тако мисле они који се нису научили љубави Божијој од Духа Светог, јер они који су се научили проливају сузе за цео свет. Велиш да је он зао и да треба да гори у адском огњу. Али, питам ја тебе: ако би Бог теби дао место у Рају, и ти из Раја посматрао тог другог коме желиш страдања и муке, зар га не би пожалио, макар он и био непријатељ Цркве? Или је можда срце твоје од гвожђа? Али, знај да у Рају гвожђе није потребно. Тамо су потребни смиреност и љубав Христова која жали свакога".

Старац је веома жалио оне који се муче адским мукама и осећао према њима огромно сажалења зато што је и сам, лично, осетио блаженство Раја и застрашујући ужас ада, и искуствено је знао колика их удаљеност раздваја. За Старца Силуана љубав према непријатељима захтева да им желимо добро и да им чинимо добро. Онај који воли своје непријатеље жели им све најбоље: да се покају, да познају Бога и да задобију благодат спасења. "Дужни смо да желимо само једно", вели Старац Силуан, "да се сви спасу".

Други чинилац љубави према непријатељима на коме инсистира Св. Силуан јесте молитва. "Велико је дело у очима Божијим молити се за оне који нас вређају и који нам чине зло". За Старца Силуана молитва за непријатеље и љубав према непријатељима нераздвајно су повезане: "Господ је дао Духа Светога на земљи, Који учи душу да волимо своје непријатеље и да се молимо за њих". "Господе, научи нас Духом Твојим Светим да волимо непријатеље наше и да се сузама молимо за њих". "Господе, као што си се и Сам молио за Своје непријатеље, научи и нас, такође, Духом Светим, да волимо своје непријатеље". "Душа која се благодаћу Божијом научила да се моли, воли састрадалном љубављу сва створења а нарочито људе".

Управо молитва разбуктава у нама љубав према нашим непријатељима а, истовремено, она проиходи из такве љубави и представља сведочанство такве љубави. Ако се будемо молили за своје непријатеље, Бог ће нам дати да примимо благодат да их волимо: "Човек може волети своје непријатеље једино благодаћу Духа Светога. Управо због тога, чим вас неко увреди помолите за Богу за њега". "Непрестано молим Господа да ми дарује да волим непријатеље.... Дан и ноћ иштем од Бога ову љубав".

Једино је кроз молитву могуће остати миран пред нашим непријатељима и њиховим увредама. "Да бисмо имали мир у души, морамо да се научимо да волимо оне који нас вређају и да се одмах помолимо за њих.

Душа не може имати мира ако из све снаге не тражи од Господа дар да воли све људе".

Молитва је оно што нам омогућава да сачувамо благодат љубави према непријатељима, када је већ једанпут стекнемо. Молитва не само да разбуктава у нама љубав према непријатељима, већ и љубав према непријатељима разбуктава у нама молитву. "Човек који се није Духом Светим научио да воли неће се молити за своје непријатеље". Састрадална љубав и сажалење које човек осећа за своје непријатеље, свестан да су они отпали од Бога и да су се лишили Божанских добара и да срљају у сопствену пропаст, подстичу човека да се моли да се непријатељи његови избаве од невоља које их, очигледно, чекају. То их, такође, подстиче да се моле Богу за непријатеље да се ови покају и да се одврате од својих рђавих путева, да познају Бога и да се спасу.

"Господ је дао Духа Светога на земљи, Који учи душу да воли своје непријатеље и да се моли за њих, да би се и они спасли. То је љубав". "Душа жали непријатеље и моли се за њих зато што су отпали од истине и зато што иду у ад"; "човек који носи Духа Светога у себи има срце пуно сажалења за сва створења Божија, а нарочито за људе који не знају Бога или који Му се противе, и који ће, због тога, отићи у адски огањ. Он се моли за њих дан и ноћ, више него за себе, да се сви они покају и да познају Господа". "Господе, сви људи су дело руку Твојих: одврати их од мржње и греха да се покају да би могли познати Твоју љубав!".

Искрена молитва за непријатеље је свагда праћена сузама управо због тога што долази од састрадалне љубави, као и зато што је нераздвајна од осећања потпуне скрушености, осећања да смо грешни и најгори од свију људи. Сузе су знак дубинске молитве за непријатеље, њене искрености као и чињенице да је таква молитва нераздвајива од истините љубави.

са енглеској: *Мајтеј Арсенијевић*

Напомене:

1. Св. Јован Златоусти даје најсистематичнију класификацију која обухвата девет ступњева, *Омилија на Мтј. XVIII, 4*.
2. *Ibid.*, *Омилија на I. Мојс. XXVII, 8*.
3. *Ibid.*, *Омилија на Мтј. XVIII, 4*.
4. *Подвижничко слово*, 58.
5. Св. Јован Златоусти, *Омилија на I. Кор. 16, 6*; Св. Марко Монах, *О онима који мисле да ће се ојравдати делима својим*, 45; Св. Исаак Сиријски, *Подвижничко слово 56*; Св. Симеон Нови Богослов, *Богословске, жносничке и љактичке главе*, III, 29.
6. Св. Максим Исповедник, *Главе о љубави*, I, 38, 72.
7. Св. Исаак Сиријски, *Подвижничко слово 56*; Св. Симеон Нови Богослов, *Богословске главе*, I, 92.
8. Св. Василије Велики, *Мало љравило*, 176; Св. Јован из Газе, *Писма 383, 680*; Св. Доротеј из Газе, *Писмо 7*.
9. Св. Симеон Нови Богослов, *Богословске главе* III, 29; Св. Јован из Газе, *Писмо 383*.
10. *Изреке XVI, 19*; Св. Доротеј из Газе, *Писмо 7*; Св. Игнатије Брјанчанинов, *О Исусовој Молишви*, III.

11. Св. Јован Златоусти, *Омилија на Мтj. XVIII, 4*; Св. Исаак Сиријски, *Подвижничко слово 56, 58*.
12. Ibid., Св. Јован Златоусти.
13. Св. Јован Златоусти, Св. Максим Исповедник, *Главе о љубави*, II, 50.
14. Ibid., Св. Игнатије Брјанчанинов, *О Исусовој Молишви*, III.
15. Фуснота, *Лесџвиша XXX, 8*.
16. Св. Максим Исповедника, *Главе о љубави IV, 35*; Св. Исаак Сиријски, *Подвижничко слово 56, 58*.
17. Ibid., Св. Исаак Сиријски.
18. Св. Јован Златоусти, *Омилија на Мтj. XVIII, 4*; Св. Максим Исповедник, *Главе о љубави*, IV, 84.
19. Св. Максим Исповедник, *ibid.*; Св. Доротеј из Газе, *Духовне њоуке*, VIII, 94.
20. Фуснота: Св. Игнатије Брјанчанинов, *О Исусовој Молишви*, III.
21. Св. Јован Златоусти, *Омилија на XVIII, 4*; Св. Марко Монах, *О онима који мисле да ће се ојравдајти делима својим*, 45.
22. Св. Јован Златоусти, *О девџтвеносџи*, I.
23. Св. Јован Златоусти, *Омилија на Посџање XXVII, 8*; *Омилија на Мт. XVIII, 3-4*;
24. Св. Исаак Сиријски, *Подвижничко слово 56*.
25. Ibid.
26. Св. Јован Златоусти, *Омилија на Посџање IV, 16*; *Омилија на Мтj. XVIII, 3-4*; *Омилија на Јн. XXI, 3*; *Омилија на I. Кор. V, 4; XVI, 6*; *О Крџту и добром разбојнику I, 5; II, 5*; *Омилија на речи "Оче, ако је моџуће..." 4*; Варсонуџије, *Писма*, 31, 97; Св. Доротеј из Газе, *Духовне њоуке VIII, 94*; *Писма*, 6; Св. Симеон Нови Богослов, *Богословске, ѓносџичке и ѣракџичке ѓлаве I, 92*; Св. Максим Исповедник, *Главе о љубави III, 90*.
27. Св. Доротеј из Газе, *Духовне њоуке VIII, 94*; Св. Максим Исповедник, *Главе о љубави III, 90*.
28. Св. Јован Златоусти, *Омилија на I. Мојс. IV, 16*.
29. Св. Симеон Нови Богослов, *Богословске, ѓносџичке и ѣракџичке ѓлаве III, 25*; Св. Игнатије Брјанчанинов, *О Исусовој Молишви*, III.
30. Св. Јован Златоусти, *Омилија на I. Мојс. IV, 7*; на Мт. XVIII, 4; На Римљ. XVII, 3.
31. Св. Јован Златоусти, *Омилија на I. Мојс. IV, 7*; *Тумачење на Пс. VII, 4*; *Омилија на Мтj. XVIII, 3-4*; *Омилија на Еф. VII, 4*; *Омилија на Дел. аџ. L, 4*; Св. Максим Исповедник, *Главе о љубави I, 7*.
32. Св. Максим Исповедник, *Главе о љубави IV, 40*. Онај који воли своје непријатеље не само да се не радује њиховом поразу, нити страдању којег допадају, нити се, пак, жалости гледајући како их поштују или величају, већ се жалости када види да се они налазе у невољи или жалости, а радује се њиховом успеху и искрено им жели срећу и у свим околностима се труди да им угоди (Фуснота: Изреке 4, 11; Св. Доротеј, *Духовне њоуке*, VIII, 93).
33. Св. Јован Златоусти, *Омилија на речи "Имајући, ѣак, истџи дух вере..." II, 8*; *Омилија на Лазарево васкрсење II, 5*; *Омилија на Јн. X, 5*.
34. Наравно, не њихове природе као грешника, већ њихове човечанске природе, достојне поштовања и љубави зато што је створена по икони Божијој. У свом схватању љубави Св. Максим се непрестано позива на ту стварност на којој је засновано суштинска једнакост свих људи и зато смо ми дужни да се према свима односимо једнако.
35. Будући да су људи створени по икони Божијој и деца су истога Оца.
36. Св. Симеон Нови Богослов, *Богослове, ѓносџичке и ѣракџичке ѓлаве*, I, 92.
37. Св. Јован Златоусти, *Омилија на Дел. Аџ. IX, 4*.
38. *Писма 2*.
39. Ако неко, будући да је постављен за настојатеља или игумана манастира, има ту одговорност да мора да суди другоме, онда он то мора да чини са духом састралне љубави и у циљу да се човеку помогне да исправи себе.

“ДРЖИ УМ СВОЈ У АДУ
И НЕ ОЧАЈАВАЈ” -
РЕЧ ХРИСТОВА
НАШЕМ ПОКОЛЕЊУ

Сѿарац Софроније Сахаров

“ДРЖИ УМ СВОЈ У АДУ И НЕ ОЧАЈАВАЈ” -
ОТКРИВЕЊЕ О СМИРЕЊУ И СПАСЕЊУ

При духовном сагледању подвижник види ствари које за већину људи остају тајна. Њему је тешко да говори о тој тајни, јер, преведена на људски језик, она изгледа сасвим другачије. Људске речи и људски појмови дају мало могућности да се унутрашње стање саопшти другоме. Неопходан услов за разумевање јесте заједничко или истоветно искуство. Нема ли заједничкога искуства, нема ни разумевања, будући да се иза сваке наше речи крије сав наш живот. Сваки појам представља садржину искуства сваког од нас, услед чега сви ми говоримо разним језицима. Међутим, пошто сви ми имамо исту природу, могуће је помоћу речи изазвати ново искуство у души другога, и на неки начин пробудити у њему нови живот. Када то бива приликом нашег људског међусобног општења, тим више се то догађа када је у питању Божанско деловање. Божија реч, при одређеном унутрашњем расположењу душе, стварно приноси нови живот, и то онај који је садржан у њој, тј. живот вечни.

Премда смо свесни не само несавршенства нашег језика, него и свог незнања и неспособности, ипак се усуђујемо да се вратимо на ту, по форми, необичну Старчеву молитву-беседу о којој смо и раније говорили, наиме, на речи: "Држи ум свој у аду и не очајавај".

Ко је читао Јеванђеље морао је запазити особеност Христових беседа. На први поглед, формално, њима као да недостаје доследност. Узмимо, на пример, разговор са Никодимом, са Самарјанком и ученицима на Тајној Вечери. Христова пажња усмерена је не толико на оно што човек говори, већ на оно што јесте у његовој дубини и на то шта он може да прими од Бога.

Тако и ова Старчева молитва-беседа може да нам се учини лишеном ваљаног смисла, а некима може да личи на бесмислено бунцање. Међутим, када бисмо разумели њен прави смисао и силу откривења датог кроз њу Силуану, уверени смо да би се читаво наше биће потресло до крајњих дубина.

Старац Силуан је деценијама ридео "великим плачем" за то да свет позна Бога. Он је био свестан да би народи (он је мислио о народима, по-

*Него, сматрај да сви друѓи сѿас'ѿи ће се,
само ѿи једини да ћеш ѿројануѿи,
сматрај да ѿако ће биѿи и не очајавај, о немарни јако.*

*Зѿио баш и ѿрашѿај друѓима онако
к'о шѿио ѿрашѿаш себи
брзо, нейримеѿно, лако.*

*Зѿио баш и воли друѓоѓа
к'о шѿио себе волиш самоѓа
неуморно, неисѿирно, радо.*

За ум у Аду ѿи само знај, и никад не очајавај.

сећи их у молитвеној љубави свога срца, попут апостола Павла!), као *џрице* (Фил. 3, 7-8), као дечију играчку оставили све своје заносе, све оно чиме је њихово биће обузето када би познали Божију љубав и смирење. Они би даноноћно тежили за тим смирењем и љубављу свом снагом своје душе. И када би се то догодило, читаво лице земље и судбина свих људи би се изменила, и сав свет би се, како је Старац говорио, "за један час" преобразио. Тако је велика та сила.

Вама је, можда, необично да чујете да је Силуану тада откривена тајна пада и искупљења, као и сви духовни путеви човекови. Божанственоне Петру се, на Тавору, и на дан силаска Духа Светога, са крајњом очевидношћу, открило да *нема другога имена њод Небом дајтога људима којим бисмо се могли сјасији*. И нису само јеврејске старешине и књижевници остали запањени овом категоричном тврдњом Петра и Јована, простих и неуких људи, како вели Свето Писмо (Дел. ап. 4, 12-13), већ смо и ми данас зачуђени. И нехотице се намеће питање: "О Петре, откуд ти, прост и неук, знаш каква су имена дата под небом? Зар си ти познавао историје и културе и религије Кине, Индије, Вавилона, Египта и других?"

"Неуком и простом" Силуану, такође су откривене тајне "скривене од мудрих и разумних", а ноћ када је изговорена ова натприродна молитва, од изузетног је значаја за његов живот. Свет је погружен у таму духовног незнања. О путу ка вечном животу непрестано се проповеда на свим језицима, али се једва могу наћи они који познају тај пут. То су само ретки појединци у сваком поколењу.

"Држи ум свој у аду и не очајавај!" Неразумљив израз. Шта значи - држати ум у аду? Не значи ли то - замишљати ад слично оним неукусним сликама које ствара наивна људска уобразиља. У датом случају - не. Оцу Силуану, као и другим великим Оцима, на пример, Антонију Великом, Сисоју Великом, Макарију и Пимену Великом, било је дато да за време свога живота стварно доживе стање адских мука. Понављањем се ово стање дубоко утиснуло у њихова срца, тако да су га они могли по сопственој вољи поново изазвати у својој души. Они су се том расположењу могли враћати посредством одговарајућег унутрашњег покрета духа. Они су то и чинили када год би се у њиховој души рађала некаква страст, а нарочито ако је у питању била она најдубља и најтананија - гордост.

Борба против гордости је последњи ступањ борбе против страсти. У прво време подвижник се бори против грубих телесних страсти, затим против раздражљивости и, најзад, против гордости. Ова последња борба је, несумњиво, најтежа. Пошто се из сопственог искуства уверио да гордост води губљењу благодати, подвижник душом силази у ад и адским огњем сажиге у себи дејство сваке страсти.

Старац је примећивао да се већина људи, приближавајући се тој ивици, малодушно плаши и не може да издржи. Зато је Сисоје Велики и питао: "Ко може поднети Антонијеву мисао? Уосталом, знам човека (тј. то је управо, он сам - Сисоје) који је може поднети".

Старац Силуан је објашњавао да је Сисоје имао у виду мисао којој се Антоније Велики научио од једног александријског обућара. Преподобни Антоније се молио да му Господ открије какву је духовну меру достигао. Њему је било откривено да није још достигао меру тог обућара. Дошавши обућару, Преподобни га је упитао како живи. Обућар му је рекао да трећину зараде даје храму, трећину сиротињи, а остало задржава за своје потребе. Антонија, који је оставио све своје имање и живео у пустињи и у већем сиромаштву него обућар, та исповест није задивила. Није, значи, обућарево преимућство било у томе. Тада он рече обућару: "Господ ме је послао да чујем како живиш". Смирени обућар је поштовао Антонија. Због тога се уплашио те речи и рекао: "Не чиним ништа нарочито. Само док радим гледам људе који пролазе и мислим: 'Сви ће се спасти, само ћу ја пропасти'". Будући послан од Бога да се научи од обућара, и дугим и напорним подвигом (који је задивљавао читав Египат) припремљен да правилно прихвати реч коју је чуо, Антоније је, по дару Божијем, осетио силу мисли обућарева, и схватио да стварно није достигао његову меру. Вративши се у пустињу, он је отпочео да се учи том делању.

Уједно са поимањем те мисли, Антонију Великом, оснивачу источног монаштва, била је дата сила и да је носи. Он је касније томе учио и оне отшелнике који су били способни да приме јаку храну, а не само млеко. Од њега су то делање касније примили и други велики Оци пустиње, предавши га као драгоцену благоу наследство и каснијим вековима. Тај подвиг добија код сваког подвижника сопствени словесни израз. Тако је Пимен Велики говорио: "Верујте, децо, тамо где је сатана, тамо ћу бити и ја", што се суштински своди на једно исто.

Блажени Старац Силуан је говорио да многи подвижници, приближујући се том стању које је неопходно за ослобођење од страсти, очајавају и не могу поћи даље. Али, онај који зна да нас "Господ много воли", успева да избегне погубно дејство тог очајања и уме мудро да остане на самој његовој ивици, тако да помоћу адског пламена сажиге у себи сваку страст, избегавајући уједно да постане жртва очајања: "И не очајавај!". Старчева прича је једноставна, као што је била једноставна и прича александријског обућара, као што је једноставно говорио и Преподобни Сисоје, или Преподобни Пимен и други Оци, али сила речи и дубина тајне овога подвига остаје тајна за свакога који није осетио адске муке, са једне, и велике благодатне дарове, са друге стране.

Сав дуги подвижнички живот Старчев, особито после те ноћи, представљао је огњено тражење смирења. Ако бисмо хтели да знамо у чему се састојала та његова борба за задобијање смирења требало би да се задржимо на његовим чудним речима: "Моја најдража песма гласи: 'Ускоро ћу умрети и окајана душа моја сићи ће у ад, и тамо ћу се мучити у мрачној тамници и горко ридати - тугује душа моја за Господом и са сузама Га тражи. Како да Га не тражим? Он је први потражио мене и јавио се мени грешноме!'"

Када је говорио: "Окајана душа моја сићи ће у ад", он није само речи изговарао, него је и стварно проживљавао адска страдања, која су се привила уз његово срце и која је он могао свесним унутрашњим напором духа да обнавља час у јачем час у слабијем степену. И док је огањ адскога мучења производио тражено дејство, тј. убијао страсне помисли, он је страшној погубности тога огња супротстављао спасоносно дејство Христове љубави коју је, такође, носио у своме срцу.

Том делању он се научио, добивши одговор: "Држи ум свој у аду и не очајавај!". Првим делом своје "најдраже песме", он се погружавао у ад, а другим се враћао сећању на љубав Божију и тако избегавао очајање.

То што је радио Силуан могу чинити само малобројни. Од сталног пребивања у таквој подвигу, душа стиче извесну навик и издржљивост, тако да сећање на ад постаје скоро стално присутно. То је неопходно зато што је човек "који живи у свету и носи тело" непрестано подвргнут утицају греха који га окружује и од кога се душа, као оклопом, штити тиме што се смирава до ада преисподњег.

Старац вели: "Сам ме је Господ научио како се треба смиравати - 'Држи ум свој у аду и не очајавај'. Тиме се побеђује ђаво. Када умом излазим из огња, помисли поново добијају снагу".

Из бледих и невезаних наших речи немогуће је добити праву представу о том дивном животу у коме се спајају крајње страдање које човек може да поднесе са крајњим блаженством које човек може да доживи. Једно другом помаже на чудан начин. Када би постојало само страдање, човек га не би могао поднети, и када би постојало само блаженство, човек га, такође, не би могао поднети.

са руског:
Гордана Жујовић

Архимандрит̄ Захарија (Захару)
ДРЖИ УМ СВОЈ У АДУ И НЕ ОЧАЈАВАЈ -
РЕЧ БОЖИЈА НАШЕМ ПОКОЛЕЊУ

Христос је знак Божији људима свакога времена, и Христов пут је једини истинити пут који води у вечно Царство Оца и Сина и Духа Светога.

Када су Јудејци лукаво тражили од Исуса "знак са Неба" (Лк. 11, 16), Он им је говорио о "знаку Јоне пророка" који је био дат поколењу Нинивијаца (Лк. 11, 29-30), као једини знак Божији свету. Знак пророка Јоне пророчки је предобразио Христов силазак у ад, земну преисподњу, после чега ће уследити и Христов узлазак над Небеса. У Личности Христовој, у Његовом животу и Његовом примеру, дат је одговор на сва питања човекова. Христос је постао вечни знак Божији свакоме времену и свакоме поколењу. Његов силазак у ад и узлазак над Небеса творе, такође, источник сваке благодати која се излива од Духа Светога. Пријатељ Божији је онај који прима овај знак са вером, узимајући га као парадигму и образац за сопствени живот: "Него сам вас назвао пријатељима, јер све ишло чух од Оца Својега, објавих вам" (Јн. 15, 15).

Уз то, као што је Јона био знак Нинивијцима, тако су и пријатељи Христови у свакоме времену - знак за своје поколење, по нелажном обећању Његовом које гласи: "И, ево, Ја сам са вама у све дане до свршетка века" (Мт. 28, 20). Они су знак Божији за своје поколење зато што Бог говори кроз њих и они својим речима дају одговоре на све проблеме свога времена. Они бивају знак Божији када им се, благодаћу Духа Светога, открије *иуи* Христов: силазак (чак и до ада) и узлазак, по примеру и начину који је Христос показао. Човек не може да постане светитељ, пријатељ и ученик Учителев, односно да буде Христов, уколико и сам не прође овим путем до краја и док "не позна *ѡајне Царѡива Божијег*" (Лк. 8, 10). Само под овим условом човек може да постане "свейлосиј свейу" која објављује "реч живоѡа" (Фил. 2, 15-16) своме поколењу. Ако ће, по речима Св. ап. Павла, "Свейи судиѡи свейу" (1.

Кор. 6, 2), онда је то управо због тога што су они најпре и сами постали Реч Божија и својом светлошћу обасјали свет. Христос је говорио кроз њих и Он Сам каже: "Реч коју Ја говорих, она ће му судићи у њоследњи дан" (Јн. 12, 48). Ако је Црква, увођена Духом Светим "у сву истину", прославила Силуана као "апостолског и пророчког учитеља", шта би у складу са горе описаним духовним законом - требало да тражимо у његовој личности, животу и речи као оно што је најкарактеристичније за њега који јесте знак Божији своје поколењу? Која је то "реч Божија" коју је Бог открио кроз њега нашем поколењу?

Онај који има "уши да чује" и "ум да појми" речи полуписменог Силуана, препознаће у њима њихово Божанско порекло, упркос њиховој једноставности. Он ће се сетити одговора који је Преп. Силуан дао на питање оца Стратоника: "Како говоре савршени?". Старац Силуан је тада рекао: "Савршени не говоре ништа од себе... Они говоре само оно што им Дух Свети открива да кажу".¹ Онај који има "уши да чује" и "ум да појми" схватиће да су речи Силуанове дар Духа Светога и да ни једна једина Силуанова реч није производ људскога умовања, већ да су све његове речи рођене из чистог срца, онога срца које "иосїаге широко" (2. Кор. 6, 11), у складу са даром Христовим.

У кратком излагању као што је ово није могуће размотрити све речи Старца Силуана, које су дароване нашем поколењу као речи Божије. Довољно је да се задржимо само на једној речи и да покушамо да се погрузимо у њене дубине. И ова реч ће се, онда, благодаћу Божијом претворити у сочиво кроз које можемо усредсређено да гледамо у бескрајни хоризонт велике тајне Побожности која нам се открила. Речи чијем ћемо се разматрању данас посветити јесу Христове речи Силуану: "Држи ум свој у аду и не очајавај".

У погледу времена, наше поколење је ближе Другом доласку Христовом од било кога пређашњег поколења. Христове речи, "Али, Син Човечији, када дође, хоће ли наћи веру на земљи" (Лк. 18, 8), указују на то да се у погледу вере управо наше поколење налази у великој невољи и нужди, и да ово поколење има потребу за спасењем више него што је то икада раније имало иједно друго поколење.

Које су то невоље које, на тако наглашен начин, чине заједничко и карактеристично обележје нашега поколења? Можемо набројати само оне које су, по нашем скромном мишљењу, најважније: гордост, (духовна) помраченост ума и његова поробљеност злим дусима, очајавање и мноштво невољних страдања која га прате, и, коначно, унијеније - очигледно немарење за спасење које Бог свакодневно дарује свету. Откривењска реч "Држи ум своју аду и не очајавај", коју је Преп. Силуану открио Сами Христос, а коју је Светац открио својим савреме-

ницима-робовима сличних страсти, даје одговор на све ове и многе друге проблеме.

После овог кратког увода у тему, а пре него што почнемо да је даље развијамо, желео бих да се укратко подсетимо неких момената из Свечевог живота који су претходили овим откривењским речима.

Преп. Силуан се родио 1868. у једном селу у Русији. Док је још био младић доживео је читав низ снажних и преобразитељских искустава благодати Божије, као и болно искуство ада, што је у њему родило жељу за монашtvом. Отишао је, са двадесет и шест година, на Свету Гору и, после шест месеци интензивне унутарње борбе, био је удостојен да види Живога Христа пред иконом Спаситељевом. И премда је овај догађај трајао само неколико тренутака, имао је такво дејство на њега да је он, од тада, својом молитвом почео да се моли за све људе на земљи. Како се то догодило једном простосрдичном, једва писменом, сељаку који највероватније никада није ни видео мапу света? То се догодило зато што се, током виђења Христа, у Силуана излила благодат Самога Христа, Који, као Други Адам и истинити Првосвештеник Новог Завета, носи у Себи свецели род људски свакога времена и поколења. (Сетимо се како је "понарастао" Закхеј када је био удостојен да види Христа, Лк. 19, 2-9).

Благодат коју је Силуан примио током овог виђења била је велика, и није испунила само његову душу већ и његово тело које је, како је сам он рекао, чезнуло да пострада за Христа. Ова благодат се, потом, повукла и непријатељ је почео да напада Силуана помислима. Он је изгубио неописиви мир који је претходно осећао, а који је био благодатна последица виђења. Али, њему није било могуће да ову промену у себи тек тако пасивно прихвати. Из Житија Светих видимо да када човек позна такву меру благодати, после губитка или умањења такве благодати он више не може ничим да се утеши. У тим тренуцима, Силуан је био спреман да претрпи сваку жртву само да би поново задобио изгубљено благо. Ни Силуан, није више могао да, после поменутог виђења, настави "нормални" живот, као и Св. ап. Павле, који вели: "Не као да што већ иосїигох или се већ усаврших, него сїремим не бих ли што досїигоа, као што мене досїиже Христос Исус" (Филипљ. 3, 12).

Силуан је потражио помоћ од искусног манастирског духовника о. Анатолија коме је поверио шта му се догодило. Овај духовник му је помогао својим саветом, али није могао да сакрије своју изненађеност због онога што се претходно догодило младом искушенику и рекао му је: "Ако си сада такав, шта ли ће тек бити од тебе када будеш старац!?"² Ове речи су увукле Силуана у тешки и истанчани духовни рат против гордости, који је био веома сложен и опасан за младог искушеника. Пустињски Оци су говорили да нашега брата, ако га похвалимо без расу-

ђивања, тиме изручујемо у руке непријатељу, претварајући га у жртву прелестнога самољубља.

Силуан је, на овај начин, наравно по Божијем допуштењу, био увучен у титанску борбу против сујете и гордости. Ову епизоду његовог животописац (старац Софроније) описује живо и са поимањем: "И тако је млади и још неискусни монах Симеон (потоњи Силуан) започео најтежу, најсложенију и најистанчанију борбу - борбу против гордости. Гордост и таштина су извор свих невоља и падова. Благодат почиње да напушта човека, срце се хлади, молитва слаби, ум се расејава и почињу напади страсних помисли. Душа која је претходно била удостојена да позна живот вечни, срце које је претходно већ искусило сладост Духа Светога, ум који је познао чистоту не желе да пристану да прихвате нечисте помисли које их спадају. Али, како ово постићи?". Тиме хоћемо сада да се бавимо.

Овај тешки период измењивих стања и колебања потрајао је читавих петнаест година. Током овога времена, о. Силуан је покушао да, подвизавајући се сваким могућим обликом подвижништва и монашког живота, за који је мислио да му може помоћи, поврати изгубљену благодат. Спавао је на столици један и по до два сата ноћу, а и то само у интервалима од по петнаестак до двадесет минута. Што се тиче његове покајне молитве (којом се тад молио), можемо да наслутимо извесне одблеске из речи Адамовога плача у коме старац Силуан, у ствари, говори о себи:

"Адам, наш праотац познавао је у Рају сладост љубави Божије и зато је, када је био изгнан из Раја због својих греха и лишио себе љубави Божије, тешко страдао и много плакао. Његову душу растрзала је мисао: 'Ожалостио сам Бога Кога толико волим'. Није Адам толико жалио за Рајем и његовом лепотом, колико због тога што се лишио љубави Божије, која ненаситно свакога тренутка вуче душу к Богу. Тако исто и свака душа која је познала Бога Духом Светим, а затим изгубила благодат, преживљава Адамове муке. Душа пати и силно тугује када ожалости вољенога Господа. Тужио је Адам на земљи и горко плакао и свет му се више није милио. Он је жалио за Богом и говорио: 'Тугује душа моја за Господом и са сузама Га тражим. Како да Га не тражим? Док сам био са Њим моја душа је била весела и спокојна, и ђаво није могао да ми приступи...'".⁴

У Лествици Св. Јована Лествичника постоји диван опис оних који су живели у покајању, у Тамници, изван манастира у Александрији, и из овога описа је јасно да су сви они који су познали светлост благодати Христове и потом је изгубили, били спремни да, у сваком тренутку, предају себе на смрт само да би изнова свесно стекли прву благодат свога

призивања и да не би били избачени из брачне одаје Христове. Како Св. Јован Лествичник каже, њихово покајање је имало облик туговања оних који тугују за својим умрлима (Лествица 5, 5).⁵ (Видети, такође, и житије Св. Висариона).

У Адамовом плачу, Преп. Силуан даље каже: "Адам плаче: 'Не мили ми се овај свет. Не миле ми се високе горе, ни лугови, ни шуме, ни песма птица; ништа ми више није мило. Душа је моја у великој жалости: ожалостио сам Бога. И када би ме Господ поново узео у Рај и тамо бих плакао и жалио: зашто сам ожалостио Бога Кога волим?'".⁶

Живећи на овакав начин и проводећи ноћи, мучен мишљу "Зашто сам ожалостио Бога кога волим?" и не одступајући од љубави коју је осећао према Богу у време када је доживео виђење, Силуан се питао: "Где си, Господе... Зашто си ме оставио?".⁷ Свечев животописац бележи следећу Свечеву исповедну реч: "Да ми Господ у почетку није дао да познам колико много Он воли човека, не бих издржао ни једну од таквих безбројних ноћи!".⁸

Навешћу сада опис последње ноћи, која је, истовремено, била и најдраматичнија у читавом његовом петнаестогодишњем мучеништву, када је Сам Бог интервенисао и донео разрешење:

"Од дана када му се Господ јавио прошло је већ петнаест година. Једне ноћи водио је борбу против демона и, премда се трудио, није успевао да се чисто моли. Најпосле је устао са сточице, намеравајући да чини метаније. Међутим, пред собом је угледао великог демона како стоји испред иконе, чекајући да му се (Силуан) поклони. Келија је била пуна злих духова. Отац Силуан је поново сео на сточицу и, погнуте главе, са болом у срцу почео да се моли: "Господе, Ти видиш да желим да Ти се молим чистим умом, али демони ми не дају. Научи ме шта треба да радим да би они отишли од мене?" И у души је зачуо одговор Господњи: "Горди увек тако страдају од ђавола". Силуан тада рече: "Господе, Ти си милостив и Тебе зна душа моја; научи ме шта треба да радим да би се смирила моја душа!". И поново је чуо у срцу одговор од Бога: "Држи ум свој у аду и не очајавај".⁹

Чудесна и непојмива је реч Божија Силуану! Чудесна и непојмива је била и реакција Силуанова на реч коју је чуо у своме срцу. "Од тада сам почео да тако чиним и моја душа је нашла мир у Богу".¹⁰ Ова благодат је у њему савршила прелазак (пасху) из смрти у живот и, радујући се, Силуан пева песму победе, која одјекује кроз све векове:

"О милости Божија! Грешан сам ја пред Богом и људима, али Господ ме толико воли да ме уразумљује и исцељује, и Сам учи душу моју смирености и љубави, трпљењу и послушности, и све милости Своје излио је на мене... О чудесне ли ствари! Господ ми је лично заповедио да

држим ум свој у аду и да не очајавам... Кад се Господ дотакне душе, она се цела обнавља, али ово разумеју само они који су то опитом спознали... Ко ће описати колика је радост познавати Господа и ненаситно тежити Њему и дан и ноћ? О колико смо срећни ми Хришћани!".¹¹

Господ је изговорио речи у Силуановом срцу, давши му виђење ада и Силуан - гле чуда! - прима велико познање и његов живот се обнавља у преобиљу благодати и љубави Божије.

Каква се, питамо се, тајна Божија садржи у овим речима - "Држи ум свој у аду и не очајавај"? Очигледно је да је познање ове тајне Силуану донело победу над силом ђаволовом и савршено уподобљење своме Учитељу, нашем Господу Исусу Христу. О овоме Силуан сведочи на другом месту у својим белешкама: "Ко смири себе, тај је победио ђавола. Ко у свом срцу искрено себе сматра достојним вечног огња, њему не може да приступи ни један зао дух и у души његовој тада нема никаквих нечистих мисли, него сав ум и срце пребивају у Богу. Ко је познао Духа Светог и од Њега се научио смирености, тај постаје сличан свом Учитељу Исусу Христу, Сину Божијем".¹²

Зашто је ова реч Господња ослободила Силуана од борбе против ђавола и донела му духовну силу и животну уравнотеженост?

То се збило зато што је реч Господња извела Силуана на пут Самога Господа! Ходећи путем Господњим, срце човеково се оснажује и демони више немају приступа човеку.

Као што смо то већ рекли на почетку нашега излагања, знак Јоне пророка представља пут којим је први ишао Господ, и Св. ап. Павле каже да је победа дошла у свет Христовим силаском у ад и потом Његовим узласком (Еф. 4). Према томе, када је Господ заповедио Силуану да сиђе у ад (и, кроз Силуана, нашем очајавајућем поколењу), Господ му предлаже могућност силаска, низлажења. То је духовно путовање и животописац Преп. Силуана, Старац Софроније вели да "они које води Дух Свети не престају да осуђују себе саме на свом силасном путовању" према Христу, Који је Глава изокренуте пирамиде и Који држи сву тежину те пирамиде на својим плећима, узимајући, попут Њега, свагда на себе грехе света. Христос је, једном за свагда, онима који су мислили за себе да су достојни узласка без испијање чаше силаска, рекао: "Не знајше ишиа итражише" (Мк. 10, 38). А Капернауму који је арогантно "тражио знак" (Мт. 12, 39), Господ је рекао: "А иши, Капернауме, до неба си се иодигао, до ада ћеш сићи!" (Лк. 11, 23). Међутим, Господ је подигао и оправдао цариника који "који не хйеде ни очи уздигнуи ирема небу", већ је испунио Христов закон који каже: "Јер сваки који себе узвисује, ионизиће се, а који себе ионизује, узвисиће се" (Лк. 18, 13-14).

Када су људи хвалили Господа због Његових чудеса, Он је одмах усмеравао њихов поглед на Крст и Смрт Његову, али и на Васкрсење Његово, "у ирећи дан" (Лк. 13, 32 и 18, 33). Чинећи тако, Он нам је дао Свој пример.

Пут Господњи води, кроз Његову смрт на Крсту, у ад. Исто тако силазимо и у воде Крштења: срећемо Христа и облачимо се у Њега, и изнова се рађамо у новини живота, будући да је Он први сишао у воде и осветљао их. На сличан начин, када нам се заповеда да сиђемо у ад, то није ради тога да бисмо нестали, већ да бисмо, чак и тамо, могли да опитујемо неисказиву тајну Божанске и смирене љубави која досеже, чак, и до тог најстрашнијег места. Да бисмо могли да се смиримо до краја пред величином ове љубави и да узвраћамо благодарношћу Христу тако савршено и тако силно да ништа и ниједно место, па чак ни ад, не могу да нас одвоје од Бога Спаситеља!

Ово смирено путовање наниже јесте пут који нам показује Црква. Ако се пажљиво удубимо у мисао Цркве, изражену у њеним молитвама, опет ћемо видети двоструко кретање. Пре чина Крштења или, пак, Божанске Литургије, видимо да се свештенослужитељ клања у духу и "силази" да би могао да се одене у силу е да би савршавао службу Божију, и потом уздиже на висине, заједно са вернима које му је Дух Господњи поверио. Готово свака значајнија молитва Цркве се састоји из два дела. Први део је силазак у духу а други је узлазак, са вапајем вере која се предаје безграничној милости нашег Свештенодрого Господа. Да бисмо се уверили у ово, довољно је само прочитати Молитвено правило пре Светога Причешћа.

Живот верних је живот покајања. Кроз покајање ми савршавамо силазак у смирењу "пред силном десницом Божијом, да би нас подигао Бог у право време". Св. Јован Лествичник, тај сведивни учитељ *Лествице*, вели на крају поглавља "О иокајању" да "драговољним прихватањем (пролазне) казне и испаштања, избегавамо вечну казну" (Ступањ 5, 30).¹³

Дакле, силаском у ад ми уствари не чинимо ништа друго до да следимо Господа. То је пут Самога Господа. Међутим, тај пут Господњи води у живот и због тога не треба да очајавамо.

"И не очајавај"

Будући да смо рекли оно најважније о богословској основи Господње речи Силуану "Држи ум свој у аду и не очајавај", преостаје нам још да објаснимо како да тај савет испуњавамо на делу.

Пре него што наставимо, нагласили бисмо да је сва сила тајне која је скривена у речима "Држи ум свој у аду и не очајавај" плод чињени-

це да је Господ сишао у ад драговољно и безгрешно, из Своје послушно-сти Оцу и љубави према Оцу, и из жеље да спаси пале људе. Због тога, *да би наш силазак био благословен и плодоносан, он мора бити драговољан и по заповести Господњој.*

Искуство ада које је имао Преп. Силуан било је благодатно и препуно благодати и зато је Господња откривењска реч савршено одговарала Силуановом духовном стању. Нама је тешко и да замислимо дубине те речи, ако немамо слично искуство. Но, будући да та реч изражава предање подвижничког живота Цркве, покушаћемо, позивајући се на Свете Оце, да се погрузимо до њенога корена и разумемо њену силу, макар то било и само делимично.

Реч "Држи ум свој у аду и не очајавај" јесте заповест Господња која има за свој циљ да се научимо да Му подражавамо у Његовоме силаску, верујући истовремено у Његову милост и вечно спасење које нам је даровао Својим узласком. Сама отвореност у нама да прихватимо ту реч и да је испуњавамо у нашем животу већ привлачи благодат Божију. Будући Божанска светлост, ова благодат открива и потврђује истину: ад је место где се човек налази одвојен од љубави Божије. Ова реч нам, такође, открива шта је то грех, неправда и духовно сиромаштво. Ово са знање доноси скрушеност души. Ова скрушеност је драгоцен дар Божији човеку. Она је почетак смирења и она припрема у нама место за обитавање Бога.

Као благодатно својство, ова скрушеност рађа духовну храброст. Св. Симеон Нови Богослов каже: "Шта је храбрије од смиреног и скрушеног срца које без икакве тешкоће разгони демонске легионе и сакрушава их?".¹⁴ Скрушеност јесте духовна храброст, будући да је она једино стање у коме се човек, надахнут благодаћу Божијом, усуђује да сагледава своје духовно сиромаштво без очајавања, надајући се, истовремено, да Онај Који му открива бездан његове опустошености, може да га пренесе до друге обале где Он Сам јесте. Човек ово остварује кроз самоосуђивање и следовање пророчком ставу: *Богу њириисујше свако добро, док лице своје њокривајше срамом* (Дан. 9, 7). Управо због тога Св. Јован Лествичник каже да духовна храброст јесте победа (Лествица 14, 32).¹⁵ Духовна храброст јесте победа зато што без храбрости, која се рађа из скрушености, није нам могуће да сагледамо јасно наше духовно сиромаштво. А тад духовно сиромаштво постаје дар који полаже основу за наше духовно усхођење. "Шта је славније од духовнога сиромаштва које је средство задобијања Царства Небеског?".¹⁶

Преп. Силуан Светогорац је познао силу ове духовне појаве - скрушености - кроз реч коју му је упутио Христос: "Држи ум свој у аду и не очајавај". Ево шта он о проналажењу скрушености каже у својој

омиљеној песми: "Ускоро ћу умрети и моја јадна душа сићи ће у тесни и мрачни пакао, и сам ћу се тамо мучити у мрачном пламену и плакати за Господом - Где си, Светлости душе моје? Зашто си ме оставио? Не могу да живим без Тебе!".¹⁷

Иако су нам греси опроштени, ипак треба да их се сећамо и да жалимо због њих - само тако ћемо сачувати смирење. Ја нисам тако радио и изгубио сам смирење, и много сам препатио од демона. Тада нисам разумевао шта се то са мном збива. Мислио сам: моја душа познаје Господа и Његову љубав, одкуда су онда наишле ове црне помисли? Међутим, Господ се сажалио на мене и Сам ме је упутио како се треба смиравати: 'Држи ум свој у аду и не очајавај'. Ето, тиме се побеђује ђаво".¹⁸

Господ је Својом речју открио Преподобном Силуану начин за постизање скрушености и смирења, и, на тај начин, побеђивања ђавола. (Један други велики учитељ духовне науке, Св. Варсонуфије вели да нам је без бола скрушенога срца немогуће да разликујемо помисли које нам долазе).¹⁹

Рекли смо да је скрушеност - духовна храброст и светлост за душу. Скрушеност води ка смирењу које је победа над непријатељима и припрема душу да постане Божије обиталиште. Скрушеност јесте драгоцен дар благодати и остварује се кроз самоосуђивање, а најкрајњи облик самоосуђивања јесте самоосуђивање на ад. Св. Јован Лествичник потврђује ово када каже да је молитва оних који беху у тамници - "Ми знамо да заслужујемо сваку казну и сваку муку", односно ад, "била кадра да нагна на скрушеност и сами камен" (Лествица 5, 5).²⁰ На једном другом месту, Св. Јован Лествичник, опет, каже да ако себе осуђујемо на ад то "чува ум сабраним". Видимо, дакле, да практиковање речи Господње "Држи ум свој у аду и не очајавај" доноси као свој плод смирење и чистоту ума, што су суштински предуслови за слободу од страсти и сједињење са нашим Светим Богом. Реч Господња је Преп. Силуана научила овој науци, као што и пише: "Почео сам да чиним као што ме је Господ научио и душа се моја обрадовала, отпочинувши у Богу".²¹ На једном другом месту, он пише: "Ко смири себе тај је победио ђавола. Ко у свом срцу искрено себе сматра достојним вечног огња, њему не може да приступи ни један зао дух и у души његовој тада нема никаквих нечистих мисли, него сав ум и срце пребивају у Богу".²² "Када год бих умом излазио из ада и његовог пламена, рђаве мисли поново су надирале".²³

Са жаљењем запажамо да данашњи људи страшно пате зато што је њихов ум расејан. Имагинација, која је само једна од активности ума, метастазирала је и загосподарила човековим животом. Та и таква имагинација једне људе, услед гордости, доводи до окамењенога срца, а друге до менталних болести. По учењу Јеванђеља и свецелог Светог Писма, ум дела природно једино када је сједињен са срцем. Ум и срце с

природно сједињени када у срцу букти огањ скрушености. Зато Преп. Силуан и препоручује следећу терапију душе: "Држи ум свој у срцу и у аду. Што се више смираваш, то веће дарове од Бога примаш".²⁴

Шта су то "већи дарови Божији"?

Из речи Преп. Силуана јасно је да осуђивање себе на ад не само да човеку не наноси никакву штету, већ постаје и источник великих дарова Божијих. Како сам он каже, такво самоосуђивање рађа у души покајање "на отпуштење грехова" и доноси радост спасења срцу.

Уз то, Светитељ сведочи да Господ дарује Духа Свога онима који се подвизавају самоосуђивањем. Ово не треба никога да чуди, будући да осуђивање себе на ад може да се збива само у духу смирења. Светитељ пише: "Мислио сам: грешан сам и достојан сваке казне. Али, Господ ми је уместо казне дао Духа Светог Који је слађи од свега на свету".²⁵ Ове речи Преп. Силуана сагласне су духу Новог Завета. Господ је Својим ученицима рекао шта ће бити када буду били прогањани и када буду извођени пред судије: "*Сјавише, дакле, у срца своја, да не смишљају напред како ћеће одговарати; јер ја ћу вам дајти речиси и мудрости којој се неће моћи суйроисјавиши или одговорити сви ваши иројивници*" (Јк. 21, 14-15). Господ даје премудрост Духа Светога свима који драговољно себе предају суду Божијем и који предухитравају Његов суд својим драговољним самоосуђивањем на ад.

Бог не суди два пута. Као што каже Св. ап. Павле: "*Јер да смо сами себе исјивали, не бисмо били осуђени*" (1. Кор. 11, 31). А на другом месту он каже: "*Јер ћемо сви иредсјати суду Христовом*" (Римљ. 14, 10) - али нећемо сви бити осуђени. Тиме што ћемо драговољно себе осудити на ад могуће је, на изванредан начин, "предухитрити" Божији суд и тако се оправдати још у овоме животу и још овде постати причасници Божије Речи и Премудрости. А то јесте - благодат Духа Светога и венчање са Духом Светим.

И Архимандрит Софроније пише да нам Бог не суди два пута, а Св. Јован Лествичник каже да "драговољним прихватањем испаштања и казне, избегавамо вечну казну" (5, 30), а на једном другом месту и: "Садашњом срамотом избављамо се од будуће" (4, 15).²⁷

Уочавамо исту златну нит Предања како се непрекинуто протеже кроз учење свих подвижничких Отаца. Самоосуђивање на ад јесте најмоћније средство за човеково избављење од ада. Оно је надахнуто Духом Светим. Оно почиње скрушеношћу, оно очишћује ум, оно води ка смирењу, оно поражава непријатеље, оно даје слободу од греха и чини човека заједничарем Духа Светога. Прећи ћемо преко речи пустињских Отаца које су добро познате многима, и само ћемо навести кратак одломак из Св. Григорија Паламе, где он говори о истој науци коју видимо и

код Преп. Силуана: "Ако човек себе заиста сматра кривцем који заслужује вечну казну, он ће храбро поднети не само срамоту већ и зло, болест и, заправо, сваку невољу и страдање. Онај који показује овакво дуготрпљење, као да је дужник и кривац, бива избављен, прошавши само са врло лаком казном, привременом и укинутом, спасен од истински ужасне, неподносиве и бескрајне казне. Понекад он бива избављен и од опасности које му прете у садашњости, зато што Божија милост, благодарећи дуготрпљењу Божијем, почиње већ овде. Један од оних које је Бог казнио рекао је: "*Погнећу ирезир Господњи, зајо шйо сагреших иројив Њега*" (Михеј 7, 9).²⁸

Када је невољно распеће благоразумнога разбојника његовим добрим исповедањем и самоосудом постало драговољно, он је од разбојника постао Светитељ и учесник љубави рајске и то истога дана!

Тројица младића у ужареној пећи показали су да је њихова љубав према Богу јача од смрти, тако што су Му приписали сваку правду, а себи сваку кривицу. Исто тако и верни који су у огњу самоосуђивања, носећи у себи исти дух, узносе благодарење Богу и привлаче тиме росну свежину Духа Светога у своја срца (Св. Јован Лествичник).

Свесни смо да смо мало, готово ништа, рекли о речима - "и не очајавај". Довољно је, сматрамо, рећи следеће.

На исти начин на који се Светитељ сећао смирене и безграничне љубави Христове коју је познао на почетку свога монашкога живота и није очајавао, остајући веран виђењу које је имао, тако се и сви верни морају сећати да нас Бог слободно спасава Својом благодаћу, када се смиримо. "Али, морамо сматрати себе најгорима од свију људи и тада ће нам Господ Духом Светим дати да познамо смирење Христово".²⁹

Могли бисмо да ову велику науку Духа, коју смо покушали да укратко опишемо у нашем излагању, сажето искажемо речима самог Преп. Силуана: "Сви Свети су говорили - 'Мучићу се у аду!', чак и када су творили велика чудеса. Они су знали из искуства да ће у душу - уколико она сам себе осуди на ад али истовремено и верује у милост Божију - ући сила Божија и да ће јој Дух Свети сведочити спасење. Душа се смирава кроз самоосуђивање и тада у њој више нема места за насртљиве помисли, и она стоји пред Богом чистога ума. У овоме је мудрост Духа".³⁰

Желео бих да закључим ову тему речима Старца Софронија, ученика Преп. Силуана Светогорца, у којима он излаже науку Духа, која је истински величанствена:

"Морамо да надићемо свеколико земаљско страдање, погружавајући се у много дубље страдање. 'Држи ум свој у аду'. Морамо да осудимо себе на ад као оне који су недостојни Бога, али 'не смејемо очајавати'. Овај подвижнички труд ће нас одвести к победи над светом. Он ће нас

увести у 'непоколебиво Царство'. Има ли краја овој узвишеној науци на земљи? Одговор имамо у Христу Који је 'смрћу победио смрт'. Нека је благословено Име Господње од данас и заувек!"³¹

са енглеског:
Маџеј Арсенијевић

Напомене:

1. Archimandrite Sophrony (Sakharov), *Saint Silouan the Athonite*, Essex, Patriarchal and Stavropegic Monastery of St. John the Baptist, 1991, p. 57.
2. Ibid., p. 36.
3. Ibid., pp. 36-37.
4. Ibid., p. 448.
5. Напомене у главном тексту су учињене по јелинском издању Лествице. У енглеском преводу архимандрита Лазара Мура, *Ladder of Divine Ascent*, Willits, CA, Eastern Orthodox Books, 1959, p. 100.
6. Ibid., p. 450.
7. Ibid., p. 41.
8. Ibid., pp. 41-42.
9. Ibid., p. 49.
10. Ibid., p. 460.
11. Ibid., pp. 430-431.
12. Ibid., p. 411.
13. Лествица 5, 42, op. cit., p. 109.
14. *Catecheses II*, Sources Chretiennes 96, Paris, 1963, p. 244, 42-44.
15. Лествица 14, 36, op. cit., p. 145.
16. *Catecheses II*, op. cit., p. 244, 44-45.
17. *Saint Silouan Athonite*, p. 46.
18. Ibid., p. 298.
19. Видети Одговор 265. Варсонуфија и Јована, јелински текст, Солун, 1974, p. 163.
20. Лествица 5, 12, op. cit., p. 100.
21. *Saint Silouan the Athonite*, p. 431.
22. Ibid., p. 411.
23. Ibid., p. 298.
24. Ibid., p. 497.
25. Ibid., p. 435.
26. Лествица 5, 42, op. cit., p. 109.
27. Упор. *ibid.*, Лествица 4, 12, п. 70.
28. *Омилија II, На Господњу њричу о царинику и фарисеју*, 23.
29. *Saint Silouan the Athonite*, p. 277.
30. Ibid., p. 169.
31. Archimandrite Sophrony (Sakharov), *We Shall See Him As He Is*, Tolleshunt Knights, Essex, Patriarchal and Stavropegic Monastery of St. John the Baptist, 1988, p. 94.

Монах Давид (Перовић)
ДРЖИ УМ СВОЈ У АДУ И НЕ ОЧАЈАВАЈ -
ЗАПОВЕСТ ГОСПОДЊА
ДАТА СТАРЦУ СИЛУАНУ
И ЉУДИМА НАШЕ ЕПОХЕ

Искуство пакла код старца Силуана било је пројава харизматског дара. Изрека *Држи ум свој у аду и не очајавај* јесте Господња заповест дата вернику који би следио Господа у Његовом силаску, са присутном надом на благодат и вечно спасење које је Он свима омогућио Својим вознесењем на небеса. И сâмо настројење да човек прими ову реч, сâма намера да је испуни у пракси, привлачи благодат Божију. А она, благодат, као божанска светлост, открива нам да је пакао духовни простор односно стање у којем се човек налази када је одвојен од Божије љубави. У ствари, она указује на сав грех, неправду и духовно сиромаштво што сналази човека. То знање опет доноси скрушеност души, и то скрушеност као драгоцену Божију дар. Она је и почетак смирења и припрема места за уселење Бога у човека. Најзад, скрушеност као дело саме благодати рађа духовну одважност да човек уопште и прво себе осуди на пакао.¹

Приметно је да људи неописиво пате и страдају од растројства ума. Фантазија, која није друго до једна од функција ума, може да учини да јој се човек преда и затим да њен живот хипертрофира. Тако, неке од људи она путем гордости одводи у окамењеност срца, а друге у психичке болести. Сходно Јеванђељу и Светом Писму у целини, ум функционише природно само онда када је сједињен са срцем; а сједињује се са њим само када у њему, у срцу, постоји огањ искушења. Зато свети старац Силуан Атонски предлаже лечење душе у складу са искуством држања ума у срцу и аду, јер уколико више будемо смиравали себе, толико ћемо више дарова добијати од Бога.²

Како старац Силуан каже, самоосуда рађа у души покајање *раги оџиушијења грехова*, а срцу доноси радост спасења.³ То јест, подвижницима самоосуде на ад Господ даје Свога Светога Духа. Ово не треба да нас изненађује, с обзиром да самоосуда постаје могућа само помоћу духа смирења.⁴

Историјат заповести Господње Држи ум свој у аду и не очајавај

На питање о личном односу са светим старцем Силуаном, преподобни старац Софроније Нови Есешки каже између осталог: „Зашто сам рекао Владимиру (монаху): *Држи себе на ивици очајања и, када те оно превазиђе у толикој мери да више немаш снаге, њовуци се и узми шољу чаја?*“⁴⁵ Старац Софроније је живео у манастиру тако што се гушио у очајању за послератни свет. Француску је напустио 1925. године са осећањем да је она цела уроњена у велики очај. У чему се састојао тај њен велики очај? У немогућности људи да верују у васкрсење. Зато људи и имају сумње о себи, о свом опстанку, или о бескорисности борбе. И сами старац Софроније био је обухваћен тим стањем. Напустио је уметност да би као монах живео на Светој Гори, али је претходно већ живео у таквој врсти очајања. Он је, дакле, рекавши поменуте речи монаху Владимиру, открио своје стање очајања; када би оно у њему постајало слабијега интензитета, тада би и његова молитва губила јачину, па и када би постајао миран, он ипак не би доживљавао спокојство као живот у радости, већ као онај у смрти. Али када се очајање у њему поново будило, он је тада губио осећај постојања и присуства вечног Бића (Апсолута). Дакле, он никако није могао да се извуче из овог парадокса. Зато је и рекао монаху Владимиру: *Држи себе на ивици очајања*. Ето зашто се и старац Силуан надао да ће његов саговорник, саподвижник и потоњи ученик Софроније разумети нешто од његових објашњења. Наиме, он је код њега нашао само извесну аналогију са својим искуством, али не и истоветност са њим – са држањем ума у аду без очајања.

На друго питање, да ли се ове речи могу применити на свакога, старац Софроније одговара: „Они који немају искуство дуготрајног, заиста дуготрајног аскетског живота, дакле они који нису много пута дубински живели у паклу, не могу практиковати речи *Држи ум свој у паклу*, јер они то нису доживели.“⁴⁶ Пакао старца Силуана је био далеко дубљи него што ми данас можемо замислити. Он је могао да пише да је његова вечна одговорност стварна зато што је проживео час свога живота у дубинама таквога пакла. А после тога је већ бивао блажен виђењем Христа и почињао је да се моли за сав свет, као и за себе самог. Међутим, његов пример не може подражавати неко ко се налази изван аскетизма. О чему је реч? О томе да аскетски свет не зна ни за један већи принцип од овога, датог Силуану од стране Самог Христа! Достићи овај ниво значи дотаћи обе крајности: и Царство Божије, и пакао. А када се то већ догоди, што се пакла тиче, он већ престаје да гуши човека јер престаје да има моћ над њим. Што се пак Бога тиче, Он је свуда прису-

тан, и то без дељења. Но све то остаје несхватљиво људима који нису претрпели страхоте пакла. Они се могу само приближити аналогiji с њим, али се не могу с њим и поистоветити.⁷

Структура и сврха заповести Држи ум свој у аду и не очајавај

Ова заповест је дводелна. Први њен део, *Држи ум свој у аду*, упућује нас на пут силаска Господњег, док њен други део, *и не очајавај*, уравнотежује први помоћу наде, с обзиром да се пут Господњи одликује истином и животом. Ово откривење дато оцу Силуану као заповест, дато је и нама осталима. Подразумева се дакле да сви ми имамо обавезу да исту испуњавамо у нашој епохи – епохи у којој је саблазан телесних страсти достигла највиши могући степен. А та саблазан опет настоји да помоћу тананих и неоодољивих наслада *превари, ако је могуће, и изабране*.⁸ Зато се подвижнику ове заповести даје моћ да узрасте и да победи искушења своје епохе, те тако да постане носилац пуноће стварне и непотрошљиве утехе Духа Светога.

Наша епоха се дакле одликује *психоном телесном и нагменошћу живљења*; то јест, духом страха и општег очајања са незнањем што извире из *самољубља, среброљубља, хвалисавосици, горделивосици, хуле, нејослушностици рогителјима, неблагодарностици, нейобожностици, безосећајностици, нейомирљивосици, клеветице, неуздржљивосици, суровосици, недоброљубивосици, издајска, најрасијшосици, надувеносици, сласилољубља, небољољубља, лажног изгледа побожностици* и најзад, *огрицања од саме силе побожностици*.⁹ Зато нас први део ове заповести Господње одводи к смирењу и ка неутрализацији првог искушења. Њен други део опет се односи на превазилажење другог искушења, то јест на наду у потпуно избављење од њега. Несумњиво је да је реч дата старцу Силуану израз самог промисла Божијег у вези са духовним стањем савременог света, односно да она стоји у вези са опасношћу од катастрофе која му прети и која се, боље рећи, већ увелико одвија пред његовим очима. Дакле искуство пакла и opakљености живота већ јесте реално стање ствари у свету, и оно ће итекако доминирати у будућности. Наиме, многобројни људи су под тиранијом многобројних безизлазних ситуација и разноврсних устројстава и растројстава ума.

Експресивност речи *Држи* као првог дела заповести показује да вољно и упорно држање ума у созерцању свеколикога ада и *опакљености* нашег привременог живота може само бити пут ка *исцељењу и избављењу*.¹⁰

Христолошки оквир заповести
Држи ум свој у аду и не очајавај

Молитвена мисао светог Силуана узета у целини јесте плод његовог христолошког егзистенцијализма, и она има укус добровољног смирења или кеносиса. То важи и за његову мисао/заповест о држању ума у аду без очајања. Управо Христов животворни Крст, пободен у само њено средиште, чува је од самоубиственог ниҳилизма, али је и подстиче на пут проласка кроз пакао смирења као на пут достигнућа до Царства Божијег као нашег коначног одредишта. Искуство старца Силуана је искуство самога Христа, па нам зато он ни не предлаже очај, већ улазак у област смрти и пакла са васкршњом Христовом победом над њима као са нашим претходником. А плодови тога уласка су несамериви. Они су, на пример, адамовско ридане због губитка Раја, поистовећење са целокупним човечанством у његовом стању палости, саучествовање у постојању и смрти свих грешника, љубав према њима, затим истинско самопознање као и смирење и преображење у Христу; или опет, свест о трагедији, празнини и ништавилу ван Христа, без обзира на разноврсне могућности преображаја у источњачком и рационалистичком духу и искуству, укључујући и оне у духу и искуству данашње врхунске науке и технологије, само опет и све учесталије без Христа. Коначно, заповест о држању ума у аду без очајања показује нам да је подвижништво у целини христолошки надахнуто, утемељено и оправдано¹¹, па да самим тим огањ љубави Божије не спаљује достојне и истинске подвижнике у њиховом малом земаљском стану. Напротив, тај огањ љубави је и за њихова живота на земљи, и по њиховом престављењу топос и тропос њиховог постојања у *свјетлости, свежини и одмору, далеко* и предалеко *од сваке муке, жалости и уздисања*. И опет, њихово постојање је тамо где само *гледање Лица Господњег весели све од века свјетле Његове*. А светима Он дарује Своје *царство и учешће у неисказаним и вечним добрима Својим и наслађивање у Свом бесконачном и блаженом животи*.¹² Јер је само Он *живот, и њокој, и васкрсење, како оних који се смиравају и живе евхаристијски, тако и оних уснуних слугу Његових*.¹³

Поема

Држи ум свој у аду и не очајавај

Моли се као да си већ у Аду
јер се пакла дотичеш, о opakљени.

Незгасивом пламу препуштај се
пристајући да само кончић ужарени
незгасиве свеће јеси, о већ угашени.

Иначе си својеручна плазма¹⁴ страсти
што крепава од властита смрада,
ништећ себе божански обдареног.

Срце ти је идолиште Пантеон
из ког бризга отров на све стране
бића твога небитовног.

Ум ти корифеј идола
расколник и клети јеретик,
или јоште смешна луда двора још луђега.

Где то зајде његова ил' твоја лепота?
Некад светао, дојенац Синаја и Тавора
сада само зрачак од тебе остао јесте,
поробљеник таме непробојне.

Бестидничко срце то пустоши раба,
шаљући му потоп за потопом,
катран прелести што жестином кипти,
бљузгавицу сваке нечистоте.

Ти опогањено јестество, без мара,
почни јоште овде и сада да гориш у лави Ада,
или да се мрзнеш у туђини Ада, свеједно је, само не очајавај;
јер пакао никад намењен нам био није као дом, већ да знадемо
да ће Христос позвати нас отуд као некад, ода сна,
нас од Адама из Едема.

Него, сматрај да сви други спас'ти ће се,
само ти једини да ћеш пропанути¹⁵,
сматрај да тако ће бити и не очајавај, о немарни јако.

Зато баш и праштај другима онако
к'о што прашташ себи
брго¹⁶, неприметно, лако.

Зато баш и воли другога
к'о што себе волиш самога
неуморно, неисцрпно, радо.
За ум у Аду ти само знај, и никад не очајавај.

Напомене:

1. Преподобни Јован Синајски, *Лествица* 5. PG 88, 768A, 989B.
2. Архимандрит Софроније, *Свети Силуан Афонски* (на грчком), стр. 614–615.
3. *Исто*, стр. 547, 545.
4. *Исто*, стр. 544, 275–282. Архимандрит Софроније, *О молитви* (на грч.), стр. 76. 2. *Кор.* 11, 30–31. *Рим.* 14, 10. Преподобни Јован Синајски, *Лествица* 4. PG 88, 684C.
5. *О светом Силуану*, интервју са архимандритом Софронијем, *Заставайся духам у ње-кле и не уйадай у адчай*, у: Орта-прэс, 2' 95 (на беларуском), стр. 14–15.
6. *Држи ум свој, Исто* (на беларус.).
7. *Исто*.
8. *Мк.* 13, 22.
9. 1. *Јн.* 2, 16. 2. *Тим.* 3, 2.
10. Св. Василије Велики, *Омилија на Гордија мученика* 8. PG 31, 505C. Архимандрит Захарија, *Ка шеологији старца Софронија* (на грч.), стр. 367–368. Архимандрит Софроније, *Речи уйућене заједници* бр. 6, јануар 1993 (на француском), стр. 1–15.
11. Митрополит Јован Зизјулас, *Теологија Светог Силуана Светогорца*, у: SOP, бр. 238, мај 1999 (на франц.), стр. 3–4.
12. Видети *Молитва за њокојне*, у: Православни молитвеник (на српском), стр. 156.
13. *Исто*.
14. Творевина, саздање, плод, биће, фикција.
15. Молитвено правило александријског обућара откривено преподобном Антонију Великом његовога смирења ради.
16. Брзо.

Проњјереј Александар Геронимус ОТКРИВЕЊЕ ПРЕПОДОБНОГ СИЛУАНА

“Госјоде, видиш да хоћу да Ти се молим чистим умом, али демони ми не дају. Кажи иша њреба да чиним како би се они удаљили од мене?” И добио сам одговор од Госјоде у души: “Горди увек ишако сѡрагају од демона”. Рекао сам: “Госјоде, Ти си милосјив, зна Те душа моја, кажи ми, иша њреба да чиним да бих се смирио?” И одговара ми Госјод у души: “Држи ум свој у аду и не очајавај”!

Преподобни Силуан је добио откривење и саошѡиши га. Од тада се та заповест – “држи ум свој у аду и не очајавај” ставља на располагање Цркви. Ниједно ѡророшѡво Писма не бива ѡ личном ѡумачењу. Јер никад ѡророшѡво не насѡаде човечијом вољом, неѡ ѡкреѡани Духом Светим ѡвораху свети Божији ѡуди (2. Петр. 1,20-21). Речи апостола Павла тичу се сваког пророштва. Да бисмо појаснили откривење које је дато старцу, треба изнутра да приступимо Предању Цркве.

Прво тумачење пророштва Преподобног Силуана, као и уопште његовог подвига, учења и сведочења, припада његовом духовном чеду архимандриту Софронију (Сахарову) и садржано је у Старчевом житију које је отац Софроније саставио, као и у другим делима оца Софронија. У житију старца Силуана и делима оца Софронија пројављено је јединство “макро” и “микро” аспекта – посведочена је веза путева умног делања које се савршава у тајним дубинама срца, и крајње судбине свега што постоји, у којој се одејује удео ѡуди и света у њиховом односу према Богу. Без обзира на недовољност нашег опита, ми смо се, ипак, дрзнули да проникнемо у богословске основе те везе, како бисмо појаснили као се Старчево пророштво односи на нас који живимо у свету и робујемо његовим најразличитијим страстима. При томе биће потребно да се поморимо са чињеницом да овај рад стоји далеко од благодатне једноставности и целовитости дела Преподобног Силуана.

Стварање

Према учењу Преподобног Максим Исповедника материјално битије почива на нетварним логосима. У складу са тим учењем тварно би-

тије представља параболу (алегорију, причу) Творца²: сваки аспект тварнога битија указује на нетварне логосе који стоје иза њега.³

Нетварни логоси су, у стварању, пројављени као нетварне енергије које “држе” створену творевину.⁴ Преподобни Максим следи учење Дионисије Ареопагита о идејама-вољама: у нетварним логосима творевине пројављена је воља Божија о њој.⁵ У логосима неког створења скривено је сећање Божије о њему. Учење о логосима Преподобног Максима Исповедника корени се у есхатолошкој еклисиологији: “...Свако биће посредством свога логоса... заузима своје сопствено место на које је призвано као корисни уд Тела Христовог”.⁶ У логосима слободних створених ипостаси – Анђела и људи – заложена је слобода избора њихове воље.⁷

Преподобни Максим Исповедник у првосазданој творевини разликује начине “битовања”, “добробитовања”, “свагдабитовања” и “свагдадобробитовања”. Битовање не зависи од избора воље; добробитовање – то је кретање створења одређено добрим избором слободне воље створених ипостаси – Анђела и људи; свагдабитовање – то је проналажење спокоја створења кроз присаједињење (Богу); свагдадобробитовање се тиче стања обожене творевине у “Осми дан” будућег века.⁸ Уз добар избор слободне воље створење се у добробитовању креће ка својим логосима и сједињује са њима у обоженом стању свагдадобробитовања.

Призивање човека

Преподобни Максим Исповедник разликује тварну и нетварну природу. Унутар тварне природе, он разликује умом схватљиви анђелски и чулима опазиви (људски) свет; унутар чулима опазивог света, он разликује Небо и земљу; на земљи разликује Рај и оно што је изван Раја. Коначно, пета разлика – то је мушко и женско унутар људске природе.

Следујући своје Божанском призивању, човек је био дужан да творевину сједини у себи, остварујући јединство различитих области створеног, и да јединствену творевину приведе Богу. Тада би и Бог дао Себе човеку и читавој, у човеку сабраној, творевини; тако би се остварило обожење творевине.⁹ У првосазданој творевини први човек био је створен за триједну службу пророка, цара-пастира и свештеника; кроз давање имена остваривало се кретање бића ка својим логосима, то јест приношење творевине на благодарну жртву Богу. Такво човеково призивање у односу на творевину одређује човека као изузетну личност која се уздиже изнад творевине. Он није закључан у сопствену тварну природу. “Оно што у нама одговара образу Божијем, није део наше природе, него управо наша личност, која у себи садржи (читаву – А. Г.) природу”.¹⁰

Ад

У иочейку сѣвори Бог Небо и земљу (Пост. 1,1). Како учи Свети Василије Велики,¹¹ “почетак” тајанствено подразумева две врсте тварнога битија: ванвременски умом схвативи анђелски свет и чулно опазиви свет који је повезан са временом.

Слободна воља Анђела била је одређена у почетку, ван времена: *Онај ко швори грех од ђавола је, јер ђаво греши од иочейка* (1. Јн. 3, 8). Владимир Лоски пише да “Анђели више не могу да падају у грех: њихова непромењива приљубљеност уз Бога, или њихова одвојеност од Њега, потпуни су, једном заувек, у самом трену њиховог стварања... Зло је ушло у свет кроз вољу... Пре но што је по вољи Адамовој ушло у свет, зло је “почело” у духовном свету. Воља анђела који су се заувек определили за мржњу према Богу прва је породила зло. Зло представља склоност воље ка небитију, и порицање битија, творевине Божије и, нарочито, љуту мржњу према благодати, којој се бунтовна воља оштро супротставља. Поставши духови таме, пали анђели ипак остају бића која је створио Бог, а у њиховом самоопредељењу њима влада очајничка тежња ка небитију, које никада неће достићи”.¹²

При слободном опредељењу воље против Бога, добробитовање се претвара у злобитовање. Постојано бирање зла одређује свагдазлобитовање у вечности.¹³

Злобитовање и свагдазлобитовање карактерише усмереност воље тварних ипостаси против Логоса, па онда и против сопствених логоса.¹⁴ Зауостављање воље слободних тварних ипостаси у гордој самодовољности и гордости, уместо у љубави према Творцу, јесте оно што рађа ад. Ад у битије уводи духовну борбу усмерену на господарење – ад се одриче Божанског дара слободне и бива поробљен својим отпадањем од Бога; он жели да прогута човека и читаву творевину како би овладао туђим бићем уместо одбаченог свога. Раздвајање створења од њихових логоса доводи до заборава – престаје (у њима) сећање Божије, које одржава битије. Неучествовање у Божанским енергијама уводи таму или лажну светлост уместо светлости истините. Онај који био светлосац (луцифер, еосфор), постао је ђаво – клеветник, фантазер, извор уобразиље: “...Луцифер, први међу анђелима, који је раније био изнад сваке неразумне фантазије, изнад сваког облика, боје и осећања, као ум духовни, невештаствени, као дух без облика и без тела, када је потом почео да машта и испунио свој ум сликама једнакости са Богом, пао је од те једноставне безвештаствености ума, који је био без облика, представа и страсти – у разнолику, вишеслојну и тешку уобразиљу... Тако је од анђела... постао ђаво, као материјалан, са многим облицима и страстан... Зато га Оци и називају... фантазером и другим сличним именима”.¹⁵

Човеков грехопад

Призивање човека и обожење творевине није било остварено због пада у грех. Као и отпадање умних сила, тако је и човеков грехопад био чин његове слободне воље – слободне сагласности са наговором зла. Као резултат тога, човек се нашао у ропству ђаволу. У људску природу ушла је страстност. Страстност – то је резултат потчињености богомданих човекових способности и енергија ђаволу и његовим анђелима. Свет (у негативном значењу те речи) представља, грехопадом уведени у овдашње битије, резултат човековог служења злу, или пак свеукупно деловање страсти. “Свет је збирно име које обухвата оно што се назива страстима... када хоћемо да именујемо укупност страсти, називамо их светом...”¹⁶

Људски род овога света подељен је на засебне и завађене јединке, или на засебне људске заједнице. Он се налази у ропству и служи различитим страстима и “боговима” – палим духовима, који иза тих страсти стоје. Човек постаје део палог света и губи своју богосличну надсветовност. Плод греха је смрт душе и тела. “Треба знати да као што човек има тело и душу, тако су код њега и две смрти: једна је смрт душе, друга је смрт тела; као и две бесмртности – душе и тела, мада и једно и друго јесте у истом човеку, јер душа и тело јесу један човек”.¹⁷

Смрт душе у овдашњем битовању јесте страст унија и очајања: “Унија је смрт душе... немогуће је да било ко од умрлих васкрсне без помоћи Самог Васкрслог из мртвих”.¹⁸

Она представља губитак човекове суштине: “Човек понекад бива у таквом стању духа да му се чини како би лакше било да се уништи или да буде без икаквог осећања и свести, него да дуго остане у том неконтролисано-мучном стању”.¹⁹ Унија је и очајање јесте смрт душе и залог њеног вечног пребивања у аду.

Ум у аду

Као резултат грехопада богослични ум човеков поробљен је адском тамом и лажном светлошћу – он се узноси гордошћу, пребива у незнању, заборау, уобразиљама и фантазији. Преподобни Григорије Синаит пише о томе да ноћ страсти јесте тама незнања, што порађа област у којој царује кнез таме. Демони испуњавају ум сликама или сами узимају неки облик сходно нашем душевном стању. Они се приближавају у зависности од склоности душе према преовлађујућој страсти која делује у нама. Страсну навик у демони употребљавају као услов за умножавање слика у нама. Они нам у сну и у будном стању показују оно што се тиче наше богате и разнолике фантазије.

Човеков ум, по речима Преподобног Григорија Синаита, има у себи тројични лик: постоје ум, реч и дух, који постоје један у другом и сами по себи, при чему ум није одвојен од речи и реч од духа, тако да ум говори речју и реч се изражава помоћу духа. Кроз то човек носи нејасну слику неизрециве првообразне Тројице, кротко тиме показујући да је створен по образу Божијем.

Као резултат противлогосног усмерења ђаволове воље, ум човека који му робује, обузет помислима таме, губи своју словесност. Дакле, ум палог човека је и онако већ поседнут адом, па нам могу бити нејасне речи откривења о држању ума у аду као нарочитом подвигу.

Када је поробљена човекова воља сагласна са вољом онога ко ју је поробио, онда ум није свестан свога ропства; мада слеп, он за себе може мислити да види: *Ако ли око твоје кварно буде, све ће ишло твоје шамно бићи. Ако је, дакле, свећлоси која је у теби шамна, колика је шек шамна!* (Мт. 6, 23).

На своје путу човек тада није слободан – он не иде куда хоће, него га вуку, а он сам не види оне који су га заробили: *... Свако који чини грех роб је греху... ко дању иде не сиошиче се, јер види свећлоси... а ко иде ноћу сиошиче се, јер нема свећлоси у њему* (Јн. 8, 34; 11, 9-10).

Мада се тај пут на земљи не савршава без мука, у своје незнању уму није познат њихов истински разлог – ад. Када је, пак, воља човека-подвижника постојана у бирању добра, његов се ум благодатно ослобађа од незнања. Тада је општење са духовима таме за њега мучно до смрти. За таквога човека држање ума у аду јесте подвиг мучеништва; а одбацивање очајања јесте подвиг вере у васкрсење њега самог који у аду куша вечну смрт.

Домострој спасења

Ад, који је настао деловањем створених личности, макар и за сву вечност отпалих од Творца, није у стању да се у потпуности одвоји од Њега, а да се не уништи. Не газећи слободну вољу створених личности, Бог тајанствено пребива и тамо где Га нема, не остајући непричастан ни за оне који су се одrekli Причешћа: *Куда бих ошшао од Духа Твојега, и од лица Твојега куда бих ушкао? Да изађем на небо, Ти си онде. Да сиђем у шакао, онде си* (Пс. 138,7-8). Бог је невидљив у оној култури која себе успоставља у добровољној аутономности (секуларна култура), при чему Он у њој није одсутан, него скривен у Својем несхватљивом трпљењу и смирењу.

Енергија ада назива се “вечним огњем”. Ова енергија је духовна борба: до есхатолошке победе над адом, тај огањ делимично постаје својина сила зла и стоји им на располагању²⁰, али у основи то је огањ свише, огањ *припремљен ђаволу и анђелима његовим* (Мт. 25,41). Божанску

енергију, или синергију Бога и добре творевине²¹, зло доживљава као мучење. У својој тумачењу псаломског стиха: *глас Госиода, који пресеца иламен огња* (Пс. 28,7), Свети Василије Велики пише: “Огањ који је припремљен за мучење ђаволу и анђелима његовим пресеца се гласом Господа, да би потом у њему биле две силе: једна – која спаљује, и друга – која просвећује; мучења и кажњавајућа сила тог огња сачувана је за оне који заслужују мучење; а просвећујућа и обасјавајућа намењена је за озарење оних који ликују”.²²

Користећи богословску терминологију Преподобног Максима, можемо да кажемо да је вечни огањ – огањ добробитија Божанске љубави за добру вољу, а огањ злобитија и вечних мука за злу вољу. Господ Исус Христос је победио гордост ада Својим смирењем: *Унизио је Себе и био њослушан до смрти, и њо смрти на Крсту* (Фил. 2, 8). Примивши добровољну крсну смрт Христос је згазио смрт. Својим силаском у ад Он је победио ад. Након Свога Вазнесења Господ делује посредством Свога Тела, Цркве, испуњене Духом Светим, Који је Он послао од Оца (Еф. 1, 23). Коначна победа над злом савршиће се у Дан Страшног Суда Његовог.

Пут обнављања

После грехопада, раздвојеност творевине, о којој говори Преподобни Максим, била је допуњена оном најдубљом раздвојеношћу којом је и ад одвојен од добробитија – оном раздвојеношћу коју ад носи у себи и оном коју ад рађа. Човек се поделио сам у себи на различите јединке и засебне, завађене људске заједнице, поробљене различитим идеологијама и нападане од стране злих духова. Човек изван Бога постаје један од одвојених делова пале творевине, губећи своју богосличну надсветовност.

Остварујући у условима свог палог стања призив на обожење тварнога битија, човек је дужан да исцели себе и творевину од раздвојености. То дело сједињења раздвојенога први је остварио Богочовек Исус Христос. “У гробу телом, у аду душом, као Бог, у Рају пак са разбојником, и на Престолу био си Христе, са Оцем и Духом, све испуњавајући, Неописиви”.²³ Бог у Христу, благодаћу Светог Духа, јесте *Подвигоположник* православног подвига чији циљ представља обожење.

Исцелени и облагодатањени човек обнавља своје надсветовно битовање. Таквог целовитог човека у тварном битију нема, па стога не учествује ни у тварној свечовечанској природи. Надсветовност човека не састоји се у његовом *преузношењу над свећом, ња чак ни над најмањим делом свећа, него у смирењу све до ада*. У Својој откривењу, Бог је подсетио старца Силуана на заповест таквог смирења. Тим путем смирења, све до уласка у ад, по узору на Христа, човек стиче надсветовност уз коју ће свако његово дело, како о томе пише старац Софроније²⁴, имати значај за све што постоји.

Степени духовног посматрања

До обраћења на пут унутрашњег духовног живота човек је потпуно поробљен незнањем – слеп је и при томе није свестан свога слепила, него верује да су ствари онакве каквима их он доживљава и како о њима суди својим умом, у коме владају незнање, уобразиља и фантазија.

Затим дејством благодати Божије човек може да се обрати и да дође к себи (в. Лк. 15, 17), те да крене путем, праћен све дубљим познањем своје поробљености страстима. Страсти, како објашњава Свети Игњатије Брјанчанинов, представљају резултат човековог општења са палим духовима.²⁵

Коначно, на високим степенима духовног сазрцања човек може умом да види извор страсти – пале духове. На таквом се степену духовног посматрања налазио Преподобни Силуан када је за време молитве видео своју келију испуњену мноштвом демона.

Друго крштење

Преподобни Симеон Нови Богослов разликује два крштења. Прво крштење, које се савршава кроз Свете Тајне Крштења и Миропомазања, он посматра као праобраз другог: “У првом крштењу вода прасликује сузе, а миро Помазања – умно миро Духа. А друго крштење већ није слика истине, него сама истина”.²⁶ Ово учење Преподобнога корелативно је са светоотачким схватањем покајања као другог крштења. Пут покајања завршава се сећањем на адске муке: “Пре плача и суза ми још нисмо осудили себе, наша душа још није осетила будући суд и вечне муке. Јер када би она то стекла и у томе живела, одмах би пролила сузе, пошто без њих... ми не бисмо имали снаге да се смиримо. А онај ко не постане такв не може да се сједини са Духом Светим”.²⁷

У овом учењу Преподобног Симеона Новог Богослова ми видимо исте оне истине подвижничког опита као и код Преподобног Силуана: сећање на ад као извор суза и услов смирења. Смирење привлачи Дух. Ово подвижничко учење-сведочење има и важан догматички значај. Онај ко се крштава постаје налик умрломе и васкрсломе Христу: *Или зар не знаише да сви који се крстишмо у Христа Исуса, у смрти Његову се крстишмо? Тако се с њим погребосмо кроз крстишење у смрти, да бисмо, као што Христос успио из мртвих славом Очевог, и јако и ми ходили у новом животију* (Римљ. 6, 3-4).

Света Тајна Крштења пореди се са силаском у ад и Васкрсењем Христовим. Друго крштење (суза) према Преподобном Симеону налик је првом, а такође и Искупљењу. Човек умом постаје сличан Богу и Христу: *ми имамо ум Христов* (1. Кор. 2, 16). Држање ума у аду, које је старцу Силуану заповедио Бог, налик је силаску у ад Господа Исуса Христа.

Домострој Христовог спасења је Његово бескрајно смирење: *унизио је Себе и био послушан до смрти, и њој смрти на Крсту* (Фил. 2,8). Оно доноси плод обећаног Силаска Духа Светога Утешитеља. Слично томе, држање ума у аду чини човека способним за смирење и за потпуно примање дара Духа Светога, док се потврда овог светог дара остварује у Светој Тајни Миропомоцања. Коначно, пребивање у аду које је заповеђено старцу Силуану подразумева добровољно предавање душе у вечни огањ. То одређује есхатолошки аспект православног подвига – суд пре Суда, чија је праслика и крштење у Христу: *Ја вас крштавам водом за покајање; а Онај ишћо долази за мнош јачи је од мене: је нисам досићојан Њему обуће њонешћи; Он ће вас крштићи Духом Свећим и оћњем* (Мт. 3, 11).

Без Бога немогућ је не само плод духовног подвига, него и сам подвиг. Подвижничко делање подвижника, нарочито држање ума у аду, које је заповеђено старцу Силуану, не остварује се људском силом. Оно се производи синергијом човека-подвижника, који је стално слободно сагласан са Божанском вољом, као и благодаћу Духа Светога и силом Исуса Христа која делује у човеку и посредством човека. Крај делања је – Божански плод покајања, не само за подвижника него и за читаву творевину: *“Дрво живота, које се налази посред Раја – то је Христос. Оно је сада доступно свима – читав свет може да се храни од њега и насићује се Духом Светим”*.²⁸

Држање ума у аду и чиста молитва

Православни подвижник у Христу остварује дело обожења, чиме се обнавља триједно призивање цара-пастира, пророка и свештеника. Ово призивање се остварује у молитви и посредством молитве. Молитва се прља страстима, чији корен представља гордост. Молитва се очишћује на путу ослобађања човековог из ропства страсти. Пут према чистој молитви, то је пут смирења, све до, старцу Силуану заповеђеног, држања ума у аду. *“И велику корист добио сам од те мисли: ум се мој очистио и душа је нашла спокој... Ко се смирио, тај је победио непријатеље. Ко се у срцу своје сматра достојним вечног огња, њему не може да притупи ни један зли дух, и тада у души нема никаквих световних помисли, него сав ум и читаво срце пребивају у Богу...”*²⁹

Онај ко се, попут Преподобног Силуана, смирио кроз пребивање умом у аду, ко је очистио молитву од страсти, тај је пребивање у спаљујућем вечном огњу заменио озареношћу истим тим огњем.

Молитва за друге и љубав према непријатељима

“Ко се смирио, тај је победио ђавола”. Онај ко се смирио до самоосуђивања на вечни огањ, то је онај у коме Христос силази у ад и смире-

њем побеђује гордост ада, то је онај ко молитвом љубави савладава гордошћу проузроковану раздјељеност на своје и непријатељско. *“Ад – то су други”* – писао је Жан Пол Сартр; непријатељ – то је ад. Онај ко испуњава заповест о љубави према непријатељима, ко смирењем силази у ад, тај је налик јеванђелском пастиру: *Ако неки човек има сћо оваца ња када залућиа једна од њих, не осћави ли деведесет и девет у њланини, и иде ње иражи ону залућшалу?* (Мт. 18,12).

У савладавању раздјељености молитвом милујућег смиреног срца остварује се призивање човека на обожење творевине.

Литургија и молитва за мир

Преподобни Максим Исповедник у своје тумачењу Божанствене Литургије објашњава зашто Црква и човек представљају слику једно другог. *“...Света Црква Божија је човек, олтар у њој представља душу, Божански Жртвеник је ум, а храм је тело... Храмом, као телом, она представља етичку философију, олтаром, као душом, она указује на природно сазрцање, док Божанским Жртвеником пројављује мистичко богословље... Човек је... Црква, јер телом својим, као храмом, добродетелно украшава делатну способност душе, остварујући заповести у складу са етичком философијом; душом, као олтаром, он приноси Богу логосе материјалних ствари, у духу брижљиво очишћене од материје; умом пак, као Жртвеником, он призива помоћ ћутања које се уздиже над многоречитошћу и многогласношћу, славног ћутања у Светињи над светињама... У мистичном богословљу он се сједињује са тим ћутањем...”*³⁰

Ово слово Преподобног Максима међусобно пореди Цркву и човека у динамици: црквено богослужење одговара словесној делатности човека, чији основ представља молитва. Светоотачко Предање кроз уста Преподобног Григорија Синаита пореди чисту литургијску молитву: пре будуће надумне насладе, духовно светилиште представља умно делање ума, који свештеностује и тајанствено се, на жртвенику душе, причешћује Агнецом, склапајући савез са Богом. Окусити Агнеца на умном жртвенику душе – то није само схватати и причешћивати се, него и бити као Агнец, угледајући се на Њега. Овде (имамо) логосе, а надамо се да ћемо тамо примити саме ствари Светих Тајни.

Онај ко је, као Преподобни Силуан, сипао умом у ад, и у смирењу добио слободу од ада, па чисто плаче и моли се за све који пропадају, уподобљава се Агнецу – Христу Који је сипао у ад и извео одатле род Адамов. Онај ко је прешао од молитве на сазрцање, тако да је заборавио на свет, уподобљава се Христу Који се вазнео; такав човек је судео-ник и сведок Царства Божијег.

Духовна борба

Битовање се одређује човековим избором – у складу са Божанственом вољом, или у складу са вољом ђавола и анђела његових. Зато оно представља борбу. У тој борби мало је победника – оних који су, попут Преподобног Силуана, прешли пут покајања, смирили се до самоосуђивања на ад и обожили се још у овом животу, стекавши дар Духа Светога: "...А ко је познао Духа Светога и од Њега се научио смирењу, тај је постао сличан своме учитељу Исусу Христу, Сину Божијем, и налик на Њега".³¹

Друге пак, такве какви смо ми, који су позвани, али нису постојани у добром избору слободне воље, па су, стога, остали у ропству својих страсти, у мрежама овог света, у оковима узајамног осуђивања и подељености, духовна борба мучно подваја изнутра. Старац Силуан и сви Свети се за такве моле и оплакују их као оне који се налазе у аду. Ми се заиста налазимо у аду, али не онако као Преподобни Силуан – у слободи смирења, него или у похоти и сласти страсти, или у противљењу страдању, у унији до очајања, као они који су примили предокушање смрти и ада, али се нису смирили. Плач и молитва Светих олакшавају нам огањ страсти који нас напада споља и изнутра, и омогућавају да ми, грешни, не будемо у потпуности лишени општења са Светима.

Ова молитва за грешне налик је приношењу бескрвне Жртве на Божанској Литургији: она доноси не само привремено олакшање нити, чак, само привремено исцељење, него у себи садржи и позив на покајање. Грешници после смрти још нису ушли у вечни огањ. Тим пре нама још није касно да стекнемо слободу смирења у покајању и да постанемо не само они којима је потребно исцељење, него и они преко којих исцељење долази, сарадници Христови, истински удови Његовог Тела, Цркве, како би се испуниле Старчеве молитве: "Ко носи у себи Духа Светог... тај тугује због свих народа... и моли се дан и ноћ, да би се они покајали и познали Господа".³²

И, љле, Госјод јролажаше, а јред Госјодом велик и јак вејтар, који брда разваљиваше и сјене разламаше; али Госјод не беше у вејтуру. А иза вејтра дође земљојрес, али Госјод не беше у земљојресу, а иза земљојреса дође огањ, али Госјод не беше у огњу. А иза огња дође љлас шихи и шанак... (3. Цар. 19, 11-12)"

"Тајанствена сила у Вавилону се јавља, младиће у пламену Божанским Духом, орошавајући и мучитељеву гордост спаљујући..."³³

са руској:
Младен Сјанковић

Напомене:

1. *Старец Силуан. Жизнь и поучения. Православная община. М., 1991. стр. 386.*
2. *Ат., 33. стр. 280. Приликом излагања овога и других аспеката богословља преподобног Максима користи се француски превод: Saint Maxime le Confesseur. Ambigua, les Editions de l'Ancre. Paris – Суреспес, 1994 (даље: Ат.); увод за то дело Жан Клода Ларшеа (даље: Ат. intr.), а такође и књица: Jean-Claude Larchet. La Divinisation de l'homme selon Saint Maxime le Confesseur. Les editions du Cerf. Paris, 1996. (даље: Larchet).*
3. *Ат. intr. стр. 20. и цитати који су тамо наведени.*
4. *Ат. intr. стр. 21. и цитати који су тамо наведени.*
5. *Дионисий Ареопагит. О Божественных именах. 5,8 / пер. Г. М. Прохорова. СПб., 1994. стр. 215-217.*
6. *Питања и недоумице, 173, француски превод: Larchet. стр. 122.*
7. *Ат. intr. стр. 29. и цитати који су тамо наведени.*
8. *Ат. 65 // PG 91; Larchet. стр. 165-169.*
9. *Ат. 41. стр. 293.*
10. *Лосский В. Н. Очерк мистического богословия Восточной Церкви. Догматическое богословие. М., 1991. стр. 94.*
11. *Шестоднев // Творения иже во святых отца нашего Василия Великого, архиепископа Кесарии Каппадокийския. Ч. I. М., 1991. стр. 7-8.*
12. *Лосский В. Н. Исто, стр. 78. и 98.*
13. *Ат., 65 // PG 91; Larchet, стр. 165-169.*
14. *Ат., 65. стр. 354; Larchet стр. 121.*
15. *Невидимая брань, Блаженной памяти старца Никодима Святогорца. Свято-Троицкая Сергиева Лавра, 1991. стр. 113-114.*
16. *Преподобный Исаак Сирский. Слова подвижнические, 2. М., 1858. стр. 21.*
17. *Слова Преподобного Симеона Нового Богослова. Вып. I / Пер. епископа Феофана. М., 1892. стр. 22-23*
18. *Преподобного отца нашего Симеона Нового Богослова главы деятельные и богословские, 74. М., 1998. стр. 5.*
19. *Преподобный Серафим. Духовные наставления, 13 // Священник Леонид Денисов. Житие, подвиги, чудеса, духовные наставления и открытие святых мощей преподобного и богоносного отца нашего Серафима, Саровского чудотворца. М., 1904.*
20. *Види нпр. Откр. 13, 13.*
21. *Откр. 11, 5.*
22. *Тумачење 28. псалма цитирано према: Архимандрит Амурский (Погодин). Святой Марк Эфеский и Флорентийская уния. М., 1994. стр. 82.*
23. *Октоих, неделя, глас 4., канон васкрсни, песма 1., троп. 2.*
24. *Нпр. у: Старец Силуан. Жизнь и поучения, стр. 30.*
25. *Нпр. у: Святитель Игнатий Брянчанинов. Слово о смерти // Святитель Игнатий Брянчанинов. Сочинения. Т. III. М., 1993. стр. 52*
26. *Цитирано према преводу архиепископа Василија (Кривошеина): Архиепископ Василий Кривошеин. Преподобный Симеон Новый Богослов. 949-2 Нижний Новгород, 1996. стр. 161.*
27. *Исто, стр. 76.*
28. *Старец Силуан. Жизнь и поучения, стр. 264.*
29. *Исто, стр. 386. и 369.*
30. *Преподобный Максим Исповедник. Мистагогия, IV // Творения преподобного Максима Исповедника. Кн. 1. М., 1993. стр. 160-161.*
31. *Старец Силуан. Жизнь и поучения, стр. 369.*
32. *Исто, стр. 319.*
33. *Ирмос, глас 6., песма 8.*

Бакон Максим Еже

“ДРЖИ УМ СВОЈ У АДУ И НЕ ОЧАЈАВАЈ” - РЕЧ СПАСЕЊА

"Држи ум свој у аду и не очајавај!" Вредело би труда задржати се, за тренутак, на овој реченици, која представља објаву *par excellence* савремености старца Силуана, синтетички израз његовог духовног учења (о путу према светости и спасењу, који је он искусио) и један од кључева зрачења његове личности. То је реч која запањује и опомиње, реченица тајновита и проблематична. Она, уствари, може да се схвати на различите начине и на различитим равнима: на духовној, али и на психолошкој. Понекад, чак, и шокира људе. Неки, пак, у њој налазе задах мазохизма или морбидности, и одбацују је.

О њој, дакле, треба говорити, али са смерношћу, знајући да је не само тешко, него готово немогуће разумети и истински изрећи сав њен дубоки смисао. Тога ради требало би сâм имати такав опит, требало би да је човек био или сâм јесте у истом духовном стању као Силуан. Како то ретко бива, а када сам ја у питању у сваком случају не бива никако, упутно је ову реч себи приближити на начин коме је прибегао Мојсеј пред Несагоривом Купином, то јест, са много обазривости и смерности. Са овом изреком ствари стоје као и са сваком другом речју Божијом: проблеми и неспоразуми почињу, када јој приступамо не полазећи од Божанске Светлости Духа Светога, већ од категорија нашег људског разума, увек „исувише људскога“, тј. служећи се логиком и мудрошћу овога света. Верујем да у приступању овој речи постоји моменат улажења у простор унутарњи, у воде тако дубоке и тајанствене да људски ум губи тле под ногама.

Како, дакле, разумети реченицу - "држи ум свој у аду и не очајавај"? Ја ћу разликовати, не раздвајајући их међусобно, три могућа значења.

Најпре, значење *психолошко*, које је, без сумње, најудаљеније од оног изворног, тј. да је то - реч укрепљења. То је значење у коме се ова реченица најчешће прима и разумева у свету. Да, то је одговор утехе за људску патњу. Попутница и помоћ за све оне који страдају под тежином

овога света и своје егзистенције, који се суочавају са чежњом, болешћу, самоћом, итд. То је начин да се каже: "Мој живот је пакао (ад), али кроз Силуана Бог ми говори да, чак, ни у тим тешким условима не треба очајавати".

Затим, ту је и тумачење, рекао бих, *аналогно*, које је већ ближе оном нарочитом искуству старца Силуана, али на општијем плану: ова реч је јединствени израз темељног духовног закона Хришћанства, оног који се пројављује на Крсту - као смрт и победа над смрћу - и кроз Блаженства: блажени су они који плачу, који су гладни, који су прогоњени, јер ће познати Славу Божију.

Оно што је важно у овом приступу нису толико термини, у ужем смислу, колико кретање, парадоксално и антиномично, које их повезује: са једне стране, страдање, пакао (ад) и смрт ("*држи ум свој у аду*"), а са друге блаженство, нада и васкрсење ("*али не очајавај!*"). То је наше крштењско кретање - смрт старог човека и васкрсење новог у Христу, али, такође, и кретање подвижничко, којим актуализујемо и плодносимо благодат истог тог Крштења. Подвижништво је, у своме дубоком смислу, начин да следимо Христа, Који нам је показао да пут ка Васкрсењу и Царству живота вечнога пролази кроз Крст и ад.

У том смислу оно што тај пут зацртава јесте ништа друго до пут покајања: "Не може се ући у Царство где ништа нечишто не улази, осим кроз велика страдања, скрушени дух и обилне сузе", пише старац Силуан. Другим речима, до Васкрсења се стиже само кроз смрт, до Светлости Истините само кроз таму (остављања светлости лажних), до радости кроз страдање. Исто као што се Христос "испразнио" од Своје Божанствености да би узео обличје слуге, и ми морамо да се испразнимо од себе самих, да се очистимо од својих страсти, да бисмо отворили у своме срцу простор у коме ће благодат Духа Светога моћи да делује, живи, пројављује своје присуство. Оно што нас, исходећи из нас самих, испуњава јесте управо оно што омета благодат, а то је, како је Христос рекао Силуану, гордост. Гордост је сами корен сваког зла, извор свих мука, који је низвргао Адама и Еву, побуђујући у њима жељу да постану "као богови".

Али, како се борити против гордости, како се исцелити од те болести? Постоји само једно средство, које је, наравно, циљ подвижништва: вежбање у смирењу. За старца Силуана, смирење представља врата спасења, кључ духовне борбе, извор слободе, "светлост у којој ћемо видети Светлост". Образац овога смирења је, пре свега, Христос, али и Пресвета Дјева Марија која је знала да се одрекне своје сопствене воље да би живела по вољи Божијој.

Отуда ово ново питање: како се смирити? Управо на ово питање одговара Христос, нудећи Силуану Свој одговор као исцељујуће средство.

И овде долазимо до трећег, нарочитог тумачења: "Господ ме је поучио да држим ум свој у аду и да не очајавам, и тако се душа моја учи смирењу... Тако се побеђују непријатељи (зли дуси)", пише Старац Силуан.

Ово терапеутско оруђе које омогућава да се исцели болест гордости, ово духовно оруђе против страсти јесте - самоосуђивање. Старац Силуан који се не устеже да самога себе сматра "шугавим псом", пише: "Морамо себе сматрати горим од свих бића и осуђивати себе на ад. Нисам достојан ни Бога ни Раја. Достојан сам адских мука и вечно ћу горети у огњу. Када ум свој држим у аду, моја душа је мирна. Када, напротив, умом излазим из огња, небогоугодне мисли поново задобијају своју снагу".

Али, пажња! Овде треба добро разумети смисао речи. И, нарочито, значење речи "ад" (пакао). Зато нам ваља ослободити се познате представе, која је још увек обележена средњовековним схватањима.

Царство смрти, ад (пакао) није место географско - нпр. место где Бога нема - него духовно стање, стање душе одвојене од Бога, због њених грехова, то јест, да будемо још прецизнији, ад је стање душе уроњене у Љубав Божију, али још увек исувише непрозирне, исувише затворене, одвећ пуне страсти да би од Љубави Божије могла да прими Светлост и да на њу одговори. Као што вели Св. Исаак Сиријски, "муке адске јесу муке љубави"*. У овој перспективи, Христова реченица упућена старцу Силуану изражава напросто покајање у његовом највишем степену усијања. Адски огањ није ништа друго до огањ Љубави Божије, ад није ништа друго до деловање огња благодати на душу још неочишћену од страсти.

Никада се у довољној мери не може исказати колики значај покајање има за старца Силуана. Покајањем се, каже нам он, све брише. Греси бивају опроштени. Даје нам се Дух Свети. Светитељи су људи као и други, слични нама. Многи од њих долазе из реда великих грешника. Једноставно, они су покајањем достигли Царство Небеско. Горд човек може да се спаси само покајањем. Ономе ко се каје, Бог даје Свој мир, вечно Царство, Рај, слободу да Га љубимо. Старац Силуан то понавља: "Када би се покајали сви људи, чували би заповести Божије и на земљи би био Рај. Јер, Царство Божије јесте у нама".

Дакле, да ли је овај Христов "налог" старцу Силуану мазохистички, преболан, немогућ? Не, ништа више од било које друге Господње речи из Јеванђеља... Али, други део реченице - "и не очајавај" је уствари оно што је за нас апсолутно неспојиво са првим - "држи ум свој у аду".

* За коју смо по својој огреховљености и острашћености, затворени и којој смо непричасни (прим. прев.).

"Не очајавај", тј. не падај у богомрску страст очајања које је само други, крајње истанчан облик гордости, самољубља, ега изувјаног и затвореног у њему самом. Као што каже Силуан: "Клоуо сам под теретом својих грехова и већ бих одавно био у аду, да ми се Господ и Пресвета Богомајка нису смилovali... Очајавао бих у погледу свога спасења, да ми Господ није подарио благодат Духа Светога. Треба осуђивати себе, али не очајавати, због Милосрђа и Љубави Божије".

Другим речима, треба се чврсто уздати у Бога. Јер Бог Који нас воли више од свега, жели наше спасење. Није Он створио ад (пакао): њега ствара сам грешник. Ако нам је Христос Својим Страдањима ниспослао на земљу Духа Светога, ако је Тело Своје и Крв Своју принео на жртву за цели род људски, ако се молио и тражио опроштај за оне који су Га на Крст разапели како би могао да одбије оно што од Њега иштемo. Не, Он нас неће одбити! Даће нам Он, у потребно време, све што нам треба, чак и ако то не очекујемо. Ипак, под једним условом: да се искрено покајемо, да се смиримо пред Њим, да опростимо другима, да се молимо са више смелости и уздања. То ни у ком случају није нешто што је очигледно, зато што иде управо насупрот и упркос свему ономе на шта нас свет позива и нагони.

Као што показује теолог Жан-Клод Ларше, у студији која се појавила у првом броју "Свезака" старца Силуана "Несагорива купина", савет Христов старцу Силуану сведочи о упечатљивој равнотежи. Омогућава му да победи две помисли које, обично, воде човека у пропаст: "ја сам свет" и "нећу се спасти". Нада која би лишила човека свести о свом греху (и, дакле, смирења) била би, духовно, такође погрешна, баш као и свест о греху, која би човека лишавала сваке наде да ће се спасти.

У закључку, волео бих још да укажем на две ствари у вези са овом реченицом. Прво, на њен апсолутно предањски карактер. И поред све своје новине, упечатљивости и савремености своје формулације, ова Христова реч Силуану савршено се уклапа у поуку и Предање црквених Отаца. Како открива Жан-Клод Ларше, у студији коју сам поменуо, председани ове реченице у светоотачком наслеђу су многобројни. Сам старац Силуан упућује на пустињске Оце као што је авва Пимен који каже: "Верујте ми, тамо где је сатана тамо ћу и ја бити". Тако је и Св. Антоније, био послан од Бога к александријском обућару, који је свакога дана понављао: "Сви ће се спасти, само ћу ја пропасти".

А ту је, затим, обазривост коју изискује спровођење ове речи у дело. Као све заповести Јеванђеља, ова Христова реч Силуану има двоструку димензију: појединачну и општу. Појединачну, у смислу у коме је била упућена једној особи у сасвим прецизном контексту. Општу у мери у којој, по своме богочовечанском пореклу, вреди за све људе сви-

ју времена и свију места. Свако данас може да је примени на свој сопствени живот. Једноставно, то треба чинити трезвеноумно и са расуђивањем. Старац Силуан сâм каже: "У практиковању овога треба познавати своје сопствене границе, да човек не би упропастио своју душу. Научи да упознајеш себе и не обременуј своју душу изнад њених снага".

Свети Силуан био је духовни див, способан да издржи најстрожији подвиг, а да, притом, не потоне у таму очајања или лудило. Али, све душе немају исту снагу. Како је то говорио један од људи блиских архимандриту Софронију, реч "држи ум свој у аду и не очајавај", реч је огњена, од деведесетопроцентног алкохола у чистом стању. Узимати је такву каква је, увек, значи и ризиковати да се запалимо: извесни људи су - покушавајући да уроне ментално, духовно у ад - оболели! Треба, дакле, ову реч прилагодити својој сопственој ситуацији, својим сопственим духовним и психичким способностима.

У начелу важећи за све људе, ова изрека, дакле, у стварности није у домашају свакога. Потребно је не примењивати је дословно, него појмити њен дух, наћи за себе, по аналогији, (одговарајући) пут смирења. За већину нас, да се осврнем на поуку о. Софронија, то ће се састојати пре свега у томе што ћемо да живимо у покајању, у осуђивању самога себе за своје грехе и неосуђивању брата свога - како то говоримо у Великопосној молитви Св. Јефрема Сиријског. Ово ће, такође, поново да нас научи, да, у стрпљењу, прихватамо страдања и падове у свакодневном животу као искушења која нам Господ шаље да би нас васпитавао на путу смирења. То је, верујем, на основу писама једног другог руског духовника, игумана Никона, пут који су бројни руски Хришћани изабрали за пут свога освећења у време прогона Цркве: дакле, не пут подвига монашког у осами, већ пут подвига у заједничкој свакодневици, са свим њеним тешкоћама и мукама.

*са француског:
Весна Никчевић*

Митр. Јован (Зизјулас)

ДРЖИ УМ СВОЈ У АДУ И НЕ ОЧАЈАВАЈ - ИЗРЕКА КЕНОТИЧКЕ ХРИСТОЛОГИЈЕ

У средишту мисли Светог Силуана налази се Христологија, којој Свети Отац приступа егзистенцијално, а не схоластички, као што знамо из догматичких приручника. Веран једном типично руском предању, које нас асоцира на Достојевског и друге руске мислиоце, Св. Силуан Христологији приступа са стране кеносиса (=добровољног смирења) и наглашава пут Крста као емпиријског начина спасења. Не можеш се приближити животу ако не умреш, као што је Христос умро и васкрсао. Св. Силуан доводи ову тему до краја, на један заиста "достојевскијевски" начин, својом знаменитом изреком: "Држи ум свој у аду и не очајавај". Ова изрека постаје очајно нихилистичка изван Христологије. Уколико се узме изван свог христолошког оквира, може да одведе у самоубиство. Пакао је пролазиште а не одредиште. Нисмо позвани да се населимо тамо. Не постоји, међутим, пречица или заобилазница којом бисмо се послужили да избегнемо ово пролазиште, уколико желимо да доспемо до нашег коначног одредишта, које јесте Небо и Царство Божије. Тако ствари стоје, јер и Сам Христос је прошао (кроз) то искуство. Ова мисао је христолошка, и због тог разлога не води у очајање. Победа Христова над паклом представља предуслов проласка кроз њега. Тако бива један преокрет редоследа смрт-васкрсење: сада претходи Васкрсење Христово нашем уласку у пакао, и због тог разлога не можемо да будемо доведени до очајања.

Ова тема, када се разуме христолошки, чини да духовне врлине, попут смирења и љубави, буду дубоко теолошке. Држећи ум свој у аду смираваш се, не психолошки, него онтолошки. Саучествујеш у бездану ништавила, где си се налазио пре него што те је Бог извео у постојање. Доживљаваш одсуство Божије као егзистенцијалну празнину и тамо, у

* *Приређени огломак из:* 'Ο Ἅγιος Σιλουανὸς τῆς Οἰκουμένης: Προσεύγισις στὴν πνευματικὴ κληρονομία τοῦ Ἁγίου Σιλουανοῦ τοῦ Ἀθωνίτη, Светитељ васељене Силуан Атонски - један приступ духовном наслеђу Светог Силуана Атонског, група аутора, "Ακρίτας", Атина 2001, стр. 30-48. Првобитно објављено у: Митр. Пергамски Јован (Зизјулас), *Икуменски старац Силуан АѠонски*, Видослов, ЕЗХиП, VIII, Преображење, 2001, стр. 31-40.

тој празнини, сусрећеш свог прародитеља Адама где плаче и рида због губитка Раја (једна тема тако омиљена код Св. Силуана). На тај начин, поистовећујеш се са целокупним човечанством посебно у његовом палом стању, и поистовећен са њим у његовом паду стичеш истинско самопознање и престајеш да будеш горд, надмен због себе - то је истинско смирење - док у истом тренутку осећаш сажалење према свима онима који су грешни као и ти, укључујући и твоје непријатеље, и тако их све волиш, не емоционално него егзистенцијално, не као да си обавезан да то чиниш због неког моралног налога, него саучествујући у њиховом постојању, у њиховој одвојености од Бога, у њиховој смрти. Христос је све то учинио и без те чињенице Христологија би остала празна догма.

Ова "кенотичка" Христологија, у случају Св. Силуана, "обележава" и тему Преображења, која се налази у средишту атонског предања још од доба исихазма. То је занимљиво и са историјског и са теолошког аспекта. Тема "кеносиса" изгледа да не доминира код исихаста XIV века. Налази се присутна у позадини, али је Св. Силуан износи на површину и ставља у центар. То чини да буде нама ближи него исихасти XIV века. Наша епоха има већу свест о трагедији, празнини и ништавилу него што је имала Византија. У истом моменту та тема може да заштити исихастично интересовање за Христологију Преображења од опасности да буде схваћена у једном позитивистичном духу, слично оном које постоји у источњачким религијама. Уколико искуство Преображења треба да се повеже са искуством Крста - а то управо захтева сама библијска приповест - последица тог повезивања ће бити та да подвижништво не представља тек једно индивидуално искуство, него значи једно учествовање у патњи и болу целокупног света, као и то да не постоји други начин да видимо нестворену светлост него да страдамо (трпимо) за друге и са другима. То би учествовање у искуству Преображења Христовог учинило да оно буде питање суделовања у страдању Христа, у његовом силаску у Ад, у област смрти, а не питање примене једне конкретне технике.

Изрека Св. Силуана "држи ум свој у аду и не очајавај" није просто један метод, него христолошки разлог постојања (*raison d'etre*) подвижништва. Подвижништво се надахњује и оправдава Христологијом, а не етиком. Без Христологије целокупни хришћанско подвижништво било би само једно мазохистичко искуство демонског карактера.

са јелинског:
Јерођакон Максим (Васиљевић)

Миџр. Јероџеј (Влахос)
ЖИВЕТИ УМОМ У АДУ
И, ИСТОВРЕМЕНО, ЉУБАВЉУ БОЖИЈОМ,
БЕЗ ОЧАЈАВАЊА

Када је отац Софроније отишао у руски манастир*, боравио је тамо око четири године пре него што се срео са Старцем Силуаном. Свети Силуан је тамо био монах, али је живео крајње повучено и у тишини, и био је готово непознат. Свако га је познавао споља, али је био непознат у погледу духовнога опита који је имао у себи. Свети Силуан је достигао до висота Духовности, стекавши ретки опит Бога, али је он тај опит живео у дубинама свога бића. И готово нико од монаха није знао какво је, заправо, његово унутарње стање.

Али, после четири године, отац Софроније се упознао са Светим Силуаном, будући да су обојица доживела слично духовно искуство (очајања). Како видимо из његових записа, Свети Силуан је описао да је једном приликом чуо глас Божији који му је рекао: "Држи ум свој у аду и не очајавај!".

Он је живео тај адски огањ, осећајући његово буктање како у својој души тако и у своме телу. Једном када је запао у стање потпунога очајања глас Божији му је заповедио: "И не очајавај!". То значи да човек мора да осећа очај због тога што је свестан да се неће спасти**, и не само да осећа такав очај већ и да буде спаљиван адом таквога безнађа и очаја***, али истовремено мора и да живи љубављу Божијом и да - не очајава!

Свети Силуан се срео са оцем Софронием зато што је отац Софроније, такође, имао исто искуство. Јер отац Софроније је живео у чудном стању још док је био у Паризу, а и тада на Светој Гори. Једног тренутка би проживљавао адски огањ, а у другом тренутку би пламе-

Из: St. Silouan and Fr. Sophrony, An Interview With Metropolitan Hierotheos (Vlachos), March 14, 1994, Divine Ascent, 5, 1999, pp. 37-38.

* Манастир Св. Великомученика Пантелејмона на Светој Гори.

** Подразумева се - сопственим снагама и делима.

*** У погледу себе и свега свога.

нови адскога огња за њега постајали светлост Раја! Другим речима, као што каже Св. Јован Лествичник, у почетку духовнога живота ми доживљавамо Благодат Божију као огањ који спаљује наше страсти. И што више тај огањ спаљује наше страсти, он се за нас више претвара у светлост. Старац Софроније је проживљавао ово, али тада још увек није тачно знао шта се то са њим дешава.

Када је отац Софроније срео Старца Силуана, Светац му је потврдио да то што се збива са њим јесте истина и правилно животно усмерење. То је тако, зато што ће, као што то знамо, у будућем животу, свако - и праведни и неправедни - осетити Благодат Божију. Као што Сам Христос каже: *Јер Он својим сунцем обасјава и зле и добре; и даје дажд и њраведнима и њнраведнима* (Мт. 5, 45). И праведни и неправедни ће примити Благодат Божију, али она ће на ове друге дејствовати као адски огањ зато што се нису очистили и освештали. За оне прве, оне који су се очистили, Благодат Божија ће бити светлост. Управо због тога, у нашем православном Предању верујемо да су Ад и Рај нестворени: они су уствари наше опитовање Божије Благодати или као огња или као светлости.

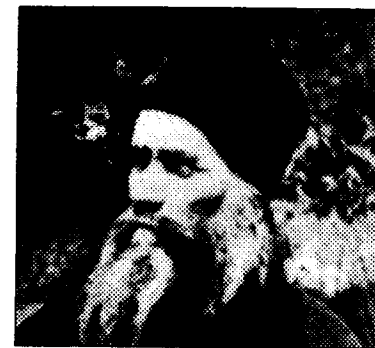
Другим речима, Ад и Рај не постоје са Божијега, већ само са људскога становишта. Управо је због тога, свецело Предање наше Цркве усмерено ка очишћењу нашега срца. Као што Господ говори у причи о Будућем суду: свако ће видети Њега о Другом доласку. Уз то, свако ће разговарати са Њим. Грешницима ће Христос рећи: *Јер оћладнех, и не дадосће Ми да једем; ожеднех, и не најојисће Ме* (Мт. 25, 42). Онда ће му они рећи: *Господе, када Те видесмо жладна или жедна, и не йослужисмо Ти?* (Мт. 25, 44), Дакле, и неправедни ће разговарати са Христом. Свако ће тада видети Христа, али неће свако заједничити са Њим. Заједничити са Христом само они који су очистили срца своја. Као што каже Св. Никола Кавасила, човек мора у овоме животу стећи духовни вид да би могао да види Бога и да би могао заједничити са Њим. Слеп човек неће видети, али ће енергију Светлости Божије опитовати као спаљујући огањ.

Св. Василије Велики каже да Светлост Божија има две енергије, просветљујућу и спаљујућу. Ко год има духовне очи видеће просветљујућу енергију. Ко нема духовни вид, односно ко се није очистио нити припремио и који је, стога, изнутра слеп у души, тај ће осетити на себи спаљујућу енергију Божије Благодати.

са енглеској:
Мајтеј Арсенијевић

ПРЕПОДОБНИ СИЛУАН СВЕТОГОРАЦ - СВЕТИТЕЉ НАШИХ ДАНА

Хари Бусалис
ЗНАЧАЈ УЧЕЊА ПРЕП. СИЛУАНА СВЕТОГОРЦА
ЗА НАШЕ ВРЕМЕ

У многих људи, широм данашњег западног света, у значајној мери буди се занимање за духовни живот. Многи трагају за личним искуством благодати Божије. Они чезну за опипивим и динамичним искуством Божијега присуства у свом свакодневном животу. Уз то, многи данас покушавају да задовоље ту своју унутарњу потребу, служећи се различитим (религијским) методима и средствима.

Најновије ширење различитих лаж-хришћанских култова и њима сличних религијских секти сведочи, на свој начин, управо о овој појави. Стално интересовање за "духовност", било да се ради о "духовностима" са Блиског, Средњег или Далеког Истока, јесте оно што указује на духовну жеђ савременога човека. Још једна јасна пројава ове унутарње људске потребе - али са потпуно негативним учинцима - јесте пораст популарности сатанизма и окултизма, новопаганизма као и других пракси њу-ејџерских религијских покрета. Ако томе придодемо и данашње невероватно интересовање за било шта што има макар и сасвим посредну везу са светом парапсихолошких феномена, потреба савременог човека за заједничењем са Богом постаје потпуно очигледна.

Раширена потрага за духовним животом, ма како често она била погрешна или заблудна, разоткрива чињеницу да је најунутарњија жеља за учествовањем у Божанском животу то што је, свагда а и данас, оно најсуштинскије за човека. То је уствари и разлог што је човек био створен. Живот у заједничењу са Богом јесте човеково природно усмерење. Када та духовна потреба не бива остварена на правилан начин (у Цркви), онда човек њено испуњење тражи било где другде.

Но, мало подробнији увид у духовно стање савременога западног света открива нам један духовни парадокс. Са једне стране, као што смо то већ запазили, постоји очигледно нарастајуће интересовање за готово све што има икакве везе са "духовношћу" или духовним светом. Са друге стране, пак, такође постоји и толико очигледно непоштовање према Божанском, као и толико очигледна охладнелост према Христу, да се може

рећи да тежња ка истинском хришћанском животу готово да потпуно ишчезава у наше време. Постало је друштвено прихвативо, а у академском свету чак и пожељно, не само омаловажавати, већ и презирати и изругивати се учењу и узорима које је Бог људима открио у Евангелију Христовом. Чини се да савремени човек тежи да сам себе убеди да може да живи у сталном и упорном порицању заповести Господњих.

Ово прогресивно духовно опадање, којим се одликује наше поколење, обмануло је многе, навевши их да сматрају да је потпуно нормално, па чак и психолошки много корисније, да човек води живот без Бога и независно од Његове воље. Посвећеност Христу се данас схвата као заостатак "застарелог морала" који савременог човека уствари лишава његовог "истинског" призивања: да се "оствари" кроз световна задовољства и плотска уживања. Савремени човек потрагу за површном угодном и вођењем неуредног живота уживања у луксузу сматра данас јединим циљем свога битовања. Могло би се, дакле, закључити, да, уопштено говорећи, постоји извесна поларизација унутар духовног усмерења савременог западног човека. То се, у многим случајевима манифестује, као тенденција западања у крајности. Једна крајност јесте општа незаинтересованост за Бога и запостављање сваке врсте заједнице са Њим. Међутим, када постоји такав вакуум и коренита духовна опустошеност у људској души, то онда, сасвим природно, води ка другој крајности: неуротичној потреби за било каквом врстом "духовног искуства".

У исто време, сведоци смо да је све више честитих западних верујућих људи који проналазе истинско унутарње испуњење управо у православној духовној животи. Много је искрено посвећених верујућих људи на Западу који више не желе да се задовоље статичним духовним животом који нуде западне хришћанске деноминације. Они трагају за другачијим и дубљим духовним животом у Христу. Ова унутарња потрага последица је општег незадовољства због огромних промена које се збивају у црквеној пракси, етичким вредностима и традиционално прихваћеним теолошким учењима западних хришћанских конфесија. Постаје јасно да жељ савременог човека за аутентичним духовним животом не може више да се задовољи путем уобичајених "религијских средстава".

Људи на Западу све више почињу да откривају православну хришћанску истину о спасењу човека. Људи су уморни и сити јуредишког и легалистичког карактера западних хришћанских конфесија, и почињу све више да се занимају за мистички (тајанствени) однос са Христом. Има западњака који почињу да откривају да постоји и хришћанско учење које се суштински разликује од учења свих хришћанских деноминација на Западу. Немало је оних који долазе у додир са живим наслеђем Цркве Отаца, односно са мистичким учењем православног хришћанског Предања, које им открива много дубљи, христоцентрични духовни живот. Све више ве-

рујућих људи на Западу препознаје Светитеље Православне Цркве као примере на којима, потом, почињу да заснивају свој духовни живот. За такве западњаке, православни Светитељи и њихово учење постају критеријум истинског смисла живота и истински пут којим треба да ходе уколико желе да заиста живе по Христу.

Православни Светитељи западним верницима упућују изазов у погледу схватања спасења какво влада на Западу. За Православну Цркву, спасење је много више од опроштаја греха и погрешака. Спасење је много више од оправдања човековог или његовог разрешења од свих преступа учињених против Бога. По православноме учењу, спасење, наравно, укључује у себе и отпуштење грехова као и оправдање човеково, али ни у ком случају није ограничено само на то двоје. За Свете Оце Цркве спасење је задобијање благодати Духа Светога. Спасти се значи - освештати се и учествовати у животу Божијем, заиста постати "*йричасник Божанске йрироге*".¹ Опроштење греха није крај спасења, већ само и тек његов почетак. Спасење води ка мистичком богопознању и задобијању благодатног дара љубави према свецелом роду људском. По речима Преп. Силуана Светогорца: "Почео сам да молим Бога за опроштај и Он ми је даровао не само опроштај већ и Духа Светога и ја сам у Духу Светоме познао Бога... Али се Господ није опомињао мојих грехова, већ ми је дао да волим људе, те душа моја жели да се сви људи спасу, и буду у Царству небеском, и виде славу Господњу, и наслађују се љубављу Његовом".²

То је један од разлога што православна Вера данас привлачи толике људе на Западу. Западњаци почињу да схватају да Светитељи и Оци Цркве пружају коначно духовно руковођење на коме могу да заснују свој живот у Христу. Својим животним примером и сведочанством свога богонадахнутог учења Оци Цркве пројављују човекове истинске духовне потенцијале. Они су живи пример остварења апостолске заповести: "*По Светиома Који вас је йозвао, будише и сами свети и свему живљењу. Јер је найисано: Будише свети, јер сам Ја светий*" (1. Петр. 1, 15-16). Управо су због тога Оци Православне Цркве данас заиста од животног значаја за вернике на Западу. Свети Оци нису историјске личности које су ограничене искључиво на прошлост. Они нису напросто некакви остаци антикварне прошлости. Напротив, они живе међу нама. Они живе у Цркви, изливајући светлост Евангелија Христовог. Црква, кроз историју, живи као жива богочовечанска заједница тако што у њој непрестано дејствује благодат Духа Светога и Хришћани, по слободној вољи, сарађују са том благодаћу. Остваривши пуноту свога призивања у Христу, Светитељи су (у своме времену) превладали исте оне препреке које, на непријатељски начин, трују дух и менталитет савременог света.

Значај правилног духовног руковођења у духовном животу је заиста огroman. Потребa за истинитим православним учењем је, у наше да-

не, од суштинске важности, будући да смо суочени са најездом бројних лаж-хришћанских религијских покрета који насрћу на друштво. Бројни прелеститељи, под маском "хришћанске духовности", данас успевају да обману многе добронамерне верујуће људе, одвајајући их од аутентичне апостолске поруке Евангелија.

Због тога је заиста битно да се онима који трагају за што потпунијим животом у Христу пружи могућност да се упознају са многовековним духовним Предањем Отаца Цркве Православног Истока и да се изграђују њиме. Свети Оци су савременом свету оставили у наслеђе богато духовно Предање. Свети Оци су баштинеци истога Светога Предања које има своје порекло у првим десетлећима апостолске Цркве. Једнодушност њиховог непрекинутог учења које траје већ две хиљаде година, сведочи о ваљаности и аутентичности Светога Предања.

Данас је, на Западу, све више верника који постају свесни потребе за православним Предањем. Они постају свесни да је за њих суштински важно да се духовно развијају на плодноме тлу Светога Предања. Свето Предање је и источник и тиха лука, у њему се људима дарује не само духовно рођење, узрастање и усавршавање, већ у њему човек налази и своје склониште односно прибежиште од конфузије посвађаних "духовности" савременога доба.

Учење Преп. Силуана Светогорца нарочито је важно зато што пројављује Свето Предање Цркве управо савременоме друштву. Живот и учење Преподобнога Силуана откривају крајњи смисао човековога спасења у Христу. Његово учење, будући да је засновано на личном искуству духовне борбе, сведочи истину да је и *савремени човек сиособан да загобија иуноју благодати Духа Свeјгога*, којом су се спасавали и освештавали безбројни Свети током историје Цркве. Преподобни Силуан пројављује висоте православног духовног живота, којим је живео на Светој Гори у двадесетом веку. Он, на тај начин, представља својеврсну карику у дугом и непрекинутом ланцу духовнога Предања, карику која спаја савременога човека са свим оним великим подвижничким Светитељима који су живели током многих векова Православне Цркве.

Живот и списи Преп. Силуана су све популарнији међу мноштвом људи најразличитијих слојева. Многи мисле да су Светитељи живели "светитељски" од саме своје младости, али пример Преп. Силуана Светогорца показује да није увек било тако. Иако се неки од аспекта његовога живота у младости могу неке, на први поглед, учинити потпуно световним и неважним, они су, ипак, од великога значаја за данашње читаоце, јер се многи могу препознати у њима. На пример, забележено је да је Преп. Силуан у младости веома волео забавну музику, да је волео да се дружи са женама и, чак, да се напија са својим пријатељима. Он је, уствари, био познат по томе што је могао да попије огромну количину водке.

Његова наочитост и популарност су га одвели, чак, и у грех. Како пише Старац Софроније, "млад, снажан, леп и у то време имућан, Семјон је уживао у животу. У селу су га волели због његове доброћудности, а девојке се гледале на њега као на добру прилику. И сам се био заљубио у једну од њих. И пре него што се уопште повела реч о свадби, у позни вечерњи час са њима се десило оно 'убичајено'".⁴

Преп. Силуан никада није заборавио свој грех и веома се кајао за свој пад. Он се усрдно молио Богу да му да покајање. И како пише његов животописац, док је служио војску, поменута девојка се заљубила у другог човека, удала се за њега, и они су, потом, родили, пуно деце и имали велику породицу.⁵

Један други инцидентни догађај који нам показује да је Преп. Силуан у младости, на свој начин, прошао и опште искуство данашње омладине, стоји у вези са његовом великом телесном снагом. Записано је да су младог Семјона, током неке сеоске славе, напала два брата. Старији брат, који је био висок, снажан и рђаве нарави, а уз то још и пијан, покушао је да отме од Семјона хармонику да би се направио важан пред присутнима.

Преп. Силуан касније објашњава шта се тада догодило: "Најпре сам хтео да устукнем, али се одједном постидох што ми се девојке смеју и силовито га ударих у груди. Он одлете далеко од мене и свом тежином паде наузнак насред пута. Из уста су му потекли крв и пена. Сви су се уплашили, па и ја. Помислих: "Убио сам човека!". И стадох. Тада, обућарев млађи брат дохвати један велики камен и баци га на мене. Успео сам да се измакнем тако да ме је камен само окрзнуо по леђима. Тада му казах: "Хоћеш ли и ти да прођеш као твој брат?" и јурнух на њега. Али, он побеже. Обућар је лежао на путу. Људи су дотрчали и скупили се око њега да би му помогли да се придигне и једва га некако одведоше кући. Лежао је у постељи готово два месеца. Но, срећом, остао је жив".⁷

Старац Софроније закључује: "Та снага, која ће Преп. Силуану касније служити за вршење изузетних подвига, у то време била је, дакле, узрок његовог највећег греха, за који се он касније силно кајао".⁸

Световни и, рекло би се, припрости инциденти из Силуанове младости - као што су напијање, љубавне авантуре, веселје уз музику и туча - могу да привуку пажњу просечнога читаоца. То су, заправо, ствари са којима људи могу одмах и лично да се поистовете, јер углавном тако живе и у свом свакодневном животу. Силуанов живот, дакле, показује да, чак, и најпросечнији човек из најнижег друштвеног слоја, човек који је окусио бруталну горчину греха, може заиста да се нада да ће задобити благодат Духа Светога и светост у Христу. За многе данашње читаоце ово сазнање представља извор великог надахнућа у њиховој борби за спасење!

Широка популарност списа Преп. Силуана је заснована, такође, и на споју других чинилаца. Чињеница да је он био необразован и "готово

неписмен",⁹ и да је похађао сеоску школу "само током две зиме"¹⁰, такође, привлачи многе читаоце зато што потврђује искуство да су висоте православног духовног живота отворене и доступне свима. Човек, дакле, не мора да буде дипломирани теолог да би стекао богопознање и да би заједнички са Богом. Силуанови списи откривају да духовно узрастање није ствар академског труда, већ подвиг срца које је усмерено к Богу. И ово, такође, привлачи многе људе Преп. Силуану.

Иако се списи Преп. Силуана дотичу најдубљих богословских истина, они нису неразумљиви просечном вернику. Он не говори језиком филозофа, већ надвременим језиком Духа Светога. Тај језик љубави која се, у слободи, излива са његовога пера, јесте моћно средство комуникације, које читалац лако може да разуме и да усвоји. Ово, нема сумње, допринио је популарности његових списа.

Са практичног становишта стила и језика, списи Преп. Силуана би се могли упоредити са речима Христовим, нарочито са начином изражавања из Јеванђеља по Јовану.¹¹ Четврто Јеванђеље је изузетно по начину на који говори о тајнама вечног живота и о неизрецивој љубави Божијој према човеку, користећи се, притом, најједноставнијим речима на најлучиднији начин. Таква стилистичка обележја одликују белешке Преп. Силуана. Док их човек чита, њихов смерни дух и смерни приступ најузвишенијим темама на човека одмах остављају снажан утисак.

Стил његових списа би се, такође, могао упоредити и са са стилем Псалама Давидових: "Његов језик често подсећа на Псалме, што је сасвим природно будући да исходи из непрекидне молитве. Ритам је полаган, што је карактеристично за дубинску молитву".¹² Старац Софроније, који не само да је објавио записе Преп. Силуана на руском језику, већ је исте превео и на јелински језик, те надгледао њихово издавање и преводјење на многе друге језике,¹³ даље запажа: "Он је користио мало речи, али је и то био доказ његове истинољубивости. Он је користио мало речи, али оне су кадре да продру у срце и да обнове душу човеку. Он је користио мало речи, али би се о њима могло расправљати надугачко..."¹⁴

Међутим, нарастајућа популарност Преп. Силуана јесте директно последица важности његовог духовног учења за данашњицу. Важно је имати на уму историјске околности у којима је он живео и писао. Прва десетлећа двадесетог века биле су време до тада небивалих промена. Преп. Силуан се упокојио 1938. године у својој седамдесет и другој години, проживевши свој живот у времену великих врења и превирања која ће заувек променити ток историје. Било је то доба које је обухватало не само Први светски рат и Октобарску револуцију у Русији, већ је и то било време догађаја који су водили ка Другом светском рату. Такво масовно разарање и ужасне злочине, који су се збивали на европском тлу, људске очи никада пре тога нису виделе.

Ова коренита промена није била ограничена само на политичку и друштвену област, већ се тичала и метафизичке сфере: било је то, заиста, свитање новог доба. Из уско историјске перспективе гледано, Преп. Силуан је био савременик Сигмунда Фројда (1856-1939), Владимира И. Лењина (1870-1924) и Фридриха Ничеа (1844-1900), да поменемо само неке. Отворено анти-хришћанска начела за која су се поменути људи залагали, као и "интелектуална револуција" коју су они покренули, непосредно су изазвали превредновање свих духовних и етичких вредности модерног човека. Говорећи у философском смислу, могло би се рећи да се, у то време, човек "коначно ослободио" хришћанског Бога и кренуо, гордо, ка самообоготворењу. Ма колико да то изгледало иронично, али док се "нови хуманизам" (односно псевдо-религија човека који покушава да оствари своју судбину независно од Бога) почетком двадесетог века ширио, јединствена вредност и достојанство човекове личности падало су у заборав. "Тријумф нихилизма" се назирало на хоризонту историје, а заједно са њим и надирање његовог порода - крајњег незнања и очајања.

То је тај модерни менталитет који је Преп. Силуан, без сумње, осећао на извештан начин када је записивао своје богонадахнуте мисли, које су му долазиле после многих молитава. Он се обраћао свету који се налазио у рату, рату који је беснео не само у рововима модерне Европе, већ и на бојишту људске душе. Порука коју је Преп. Силуан објавио током првих десетлећа двадесетог века је, на неки чудан начин, много значајнија данас када род људски улази у нови миленијум. Иако се Преп. Силуан обраћа сасвим конкретним потребама свога узбурканог времена, основне теме којих се он дотиче, као што су бескрајна љубав Божија према човеку, унутарње делање душе човекове и природа духовне борбе, остају битне за све вернике свугде. Управо у овоме и лежи значај учења Преп. Силуана Светогорца за наше време.

са енглеској:
Мајтеј Арсенијевић

Напомене:

1. 2. Петр. 1, 4
2. Archimandrite Sophrony, *Saint Silouan the Athonite*, Essex, 1991, pp. 270-271.
3. 1. Петр. 1, 15-16.
4. *Saint Silouan the Athonite*, p. 134.
- 5-8. Ibid., pp. 12, 16, 14-15, 14.
- 9-12. Ibid., pp. 263, 52, 266, 263.
13. За потпуни преглед различитих превода списа Преп. Силуана Светогорца и Старца Софронија (Сахарова) погледати библиографију коју је саставио Патрик Станж у *Buisson Ardent - Cahiers Saint-Silouane L'Athonite*, vols. 1, 2, 4 i 5, Pully, 1995, 1996, 1998 и 1999, pp. 51-68; 66-95, 90-93 i 83-85.
14. *Saint Silouan the Athonite*, p. 266.

Протојереј Михаил Г. Дахулич СВЕТИ СИЛУАН СВЕТОГОРАЦ - НАШ САВРЕМЕНИК, УЧИТЕЉ ОБОЖЕЊА

У Монахологију Манастира Св. Пантелејмона забележено је:

"Схимонах Силуан, световно име - Семјон Иванович Антонов, земљорадник из Тамбовске губерније, Лебединског округа, Шовског среза и села. Рођен 1866. године, у Свету Гору дошао 1892. године, пострижен у расу 1896. године, у схиму 1911. године. Вршио послушања на Каламаријском метоху (на манастирском метоху изван Свете Горе), у Старом Русику, на економији. Умро 11/24. септембра 1938. године."

Какав једноставан запис који обухвата живот тако великог Светитеља!

Светитељски живот

Силуан је провео четрдесет и шест година као обичан монах у манастиру, али му је, током тога времена, како то каже Старац Софроније, "неуморно унутарње стремљење дало лично искуство Хришћанства које је било истоветно искуству многих раних подвижничких Отаца".

Православно монаштво се састоји од три ступња: искушеништва, током којег се носи раса али без положених монашких завета; мале схиме, када онај који прима постриг полаже завете, које ће обновити, у до-некле измењеном облику, када буде примао Велику схиму, као трећи ступањ и најстрожи облик монаштва. Када човек прими постриг и постане православни монах, он добија ново име. Тако је и искушеник брат Симеон (Семјон) постао отац Силуан.

Старац (в. Мт. 15, 2 и Мк. 7, 3) јесте монах који је кроз искуство духовне борбе стекао духовну мудрост, расуђивање и способност да духовно руководи другима. Старац Силуан је био управо такав Старац. Он је за собом оставио дубоко потресне молитвене записе, песничке по својем стилу и дубоке по својем богословском виђењу.

Због светога живота и живог примера непрестаног покајања и аутентичнога духовнога наслеђа, Старац Силуан је Васеленска Патријаршија 1987. године прибројала Светима, само педесетак година после његовога упокојења у Господу.

Семјоново обраћење

Млади Семјон је, нема сумње, живео као грешник. Пијанчио је и банчио, имао је ванбрачну везу, готово је убио човека у тучи... Али, Бог му је даровао виђење које је променило његов бурни начин живота. Једног дана се напио и заспао, и уснио сан у коме је видео како му змија улази у уста. Пошто је осетио велико гађење, пробудио се и чуо глас који му је рекао: "Ти си прогутао змију па се гадиш. А како је тек мени тешко да те гледам шта радиш!".

"Семјон није видео никога. Само је чуо глас који је говорио ове речи и који је, по својој сладости и красоти, био потпуно необичан. Сладост и кротост овога гласа оставили су на њега потресан утисак. По његовом дубоком и несумњивом убеђењу, био је то глас саме Пресвете Богородице. И он је до краја свога живота, благодарио Пресветој Богородици што га није презрела, већ га је подигла из пада".

"Сада тек видим колико Господ и Мајка Божија воле људе. Замислите, Мајка Божија долази са Неба да уразуми мене, грешнога младића".

Од тога тренутка, он се заветовао да ће да посвети читав свој живот Богу. Његов циљ је био да оде на Свету Гору и да тамо живи у непрестаном покајању за своје грехе. И све док није стигао тамо, његове мисли су биле усредсређене на Свету Гору и на његово туговање због сопствене огреховљености. Чак и када је био на одслужењу војнога рока, како је посведочио један од његових пријатеља, док су војници били у крчми, једући и пијући вотку, слушајући музику и забављајући се, Семјонов ум је био "на Светој Гори и Страшном Суду".

Молитве Преподобнога Силуана

...Речи Преподобнога Силуана нам дају диван пример духовности којој можемо да подражавамо: "Знам да морамо свагда да се молимо и зато се молим без престанка".

Једна од његових молитава узнесена Богу на небесима гласи: "Господе, Ти видиш да желим да Ти се молим чистим умом, али демони ми не дају. Научи ме шта треба да радим да би они отишли од мене?" И у души је зачуо одговор Господњи: "Горди увек тако страдају од ђавола". "Господе, Ти си милостив и Тебе зна душа моја; научи ме шта треба да

радим да би се смирила душа моја?". И поново је чуо у срцу одговор од Бога: "Држи ум свој у аду и не очаљавај".

У једном од својих разговора, Преподобни Силуан нам износи овакво учење: "Реци ми, молим те, када би ти био у Рају и одатле гледао како се неки муче у адскоме огњу, зар би могао да останеш миран?". 'Али, они су криви', одговорио му је пустињак. Монах Силуан му је тада рекао: 'Љубав то не трпи, треба се молити за све људе'".

Касније је Старац говорио и ово: "Молити се за људе јесте исто што и крв проливати".

Отац Софроније - ученик Преподобнога Силуана

Архимандрит Софроније је отишао на Свету Гору 1925. и тамо, у Манастиру Св. Пантелејмона, постао ученик Старца Силуана. Он је слушао поуке свога духовника и био руковођен његовим светим животом. И он је, попут Старца Силана, учио да "нема ничега тежег у овоме свету од спасења", зато што први корак у узрастању ка уподобљењу Богу јесте "љубав према непријатељима". Отац Софроније је узео белешке свога Старца, које су биле исписане тешко читљивим и невештим рукописом на старим листовима хартије, приредио их и објавио их, превевши их на многе језике. Он је, такође, написао и житије Старца Силуана.

По речима самог Старца Софронија: "Догодило се да смо и ми у истом Манастиру проживели неких четрнаест година. Последњих година Старчевог живота - негде од 1931. до дана његовог упокојења (11/24. септембра 1938.) били смо му сасвим блиски. За наше блиско познанство знала је неколицина његових поштовалаца и њихове упорне молбе су нас приморале да запишемо његово житије. То није нимало лак задатак за нас који немамо ни дара нити списатељског искуства. Но, ми смо, ипак, пристали, јер смо искрено и дубоко убеђени да нам је дужност да људима посведочимо о том истински великом човеку.

Приликом општења са Старцем Силуаном сва наша пажња била је обузета његовим духовним ликом и једини нам је циљ била наша духовна корист. Никада нам није пало на памет да бисмо могли писати његов животопис, због чега је много шта што иначе занима биографе, нама остало непознато".

Живо наслеђе

"У мери у којој смо кадри да расуђујемо, као и на основу општења са другим људима, Старац је био заиста једини бестрасан човек за кога нам је било дато да га сретнемо у своје животу. Сада када он више није међу нама, видимо га као изузетног духовног великана".

"Док је Господ живео на овој земљи Он је својом смиреном појавом у телу од људских очију прикрио Своју стварну Божанску величанственост. Христово Божанство се тек, по Вазнесењу Господњем и силаску Светога Духа, открило духовноме виду ученика и Апостола. Нешто слично се збило и у погледу нашега односа према Старцу. Он је, за време живота био тако једноставан и приступачан, тако да, иако смо га веома поштовали и будући свесни његовог светог живота, ипак нисмо могли да до краја будемо свесни његове праве величине. И тек данас, пошто је прошло много година током којих нисмо срели никог сличног њему, са закашњењем почињемо да ценимо стварну величину човека којег нам је, по Божанскоме Промислу, било дато да познајемо на тако присан начин".

Православље у данашњој Великој Британији је, нарочито, благословено растућом монашком заједницом Св. Јована Претече, коју чине и монаси и монахиње. Овај манастир који је основао Старац Софроније налази се у Тоулсхант Најтсу у Есексу и под јурисдикцијом Васеленске Патријаршије. Средишње место у тамошњем манастирском животу има бављење Исусовом молитвом. Овај манастир походе многобројни поклоници из читавога света, трагајући за обожењем... односно чезнући да у своје животу заиста живе речи Св. ап. Павла: "А живим - не више ја, него живи у мени Христос; а што сад живим у телу, живим вером Сина Божијега, Који ме заволе и предаде Себе за мене" (Гал. 2, 20).

Обожење - циљ свакога човека

Свако ко закључи да обожење (теосис) и сједињење са Богом, та тема која заузима средишње место у поукама Преп. Силуана и, заправо, у учењу читаве Православне Цркве, јесте нешто што је веома далеко од стварног искуства обичних Хришћана, потпуно погрешно разумева православно учење.

Обожење, "уподобљење Богу" није нешто што је резервисано само за малобројне изабранике, већ оно на шта су призвани сви Хришћани. Православна Црква верује да је обожење природни циљ свакога Хришћанина без изузетка. Ми ћемо, наравно, бити у потпуности обожени тек о Другом доласку, али за свакога од нас процес обожења мора започети већ овде и сада, у садашњем животу. Истина је, такође, да је мало оних Хришћана који у садашњем животу стекну пуно мистичко јединство са Богом. Али, сваки истинити Хришћанин се труди да воли Бога и да испуњава Његове заповести, и све док се истински трудимо да то остваримо, ма како слабаши били наши напори и ма како често ми падали, ми смо већ, у извесној мери, на путу обожења.

Чињеница да се човек налази на путу обожења не значи да он више не зна за грех. Напротив, обожење претпоставља *непрестано* покајање. Светитељ се може успети високо на лествици обожења, али он, ипак, никада не престаје да се моли речима Исусове Молитве: "Господе Исусе Христе, Сине Божији, помилуј ме грешнога!". Преп. Силуан је имао обичај да говори себи: "Држи ум свој у аду и не очајавај!". Други православни Светитељи су понављали: "Сви ће се спасти, само ћу ја бити осуђен!". Православно богословље је и богословље славе и преображења, али и богословље покајања.

Ништа езотерично, ништа ексклузивно: на обожење су призвани сви

Нема ничег езотеричног или ексклузивног у погледу метода које треба да практикујемо да бисмо ходили путем обожења. На питање: "Како могу да се уподобим Богу?", одговор гласи: "Врло једноставно". Ево шта о томе каже еп. Калист (Вер): "Иди у Цркву, причешћуј се редовно, моли се Богу у Духу и истини, читај Евангелије, испуњавај заповести. Али, ово последње - 'испуњавање заповести', не смеш никад запоставити". Православље одлучно одбацује сваку врсту мистицизма који тежи да ослободи етичких правила.

Обожење није усамљенички већ "заједнични" процес. Обожење значи "испуњавати заповести", а заповести Божије је Христос сажео у две заповести: *о љубави према Богу и љубави према ближњем*. Ова два облика љубави се нераздвојива. Човек може волети свога ближњег као себе самога искључиво ако воли Бога изнад свега. Исто тако, човек не може волети Бога уколико не воли своје ближње (1. Јн. 4, 20). Нема ничега у погледу обожења што би било индивидуално: обожити се може само онај који воли своје ближње. "Јер од нашега ближњег је живот и од нашег ближњег је смрт", говорио је Св. Антоније Египатски. "Ако волимо наше ближње, волимо Бога, а ако саблазимо наше ближње, грешимо против Христа".

Човек који је створен по икони Божијој може да оствари Божије подобје једино уколико живи животом заједницења, којим живи и Бог - Света Тројица. Као што Три Личности "живе" Једна за Другу и Једна у Другој, тако и ми морамо да "живимо" за наше ближње и у њима, не живећи искључиво за себе саме, него једни за друге. Један од пустињских Отаца, авва Агатон је говорио: "Када би било могуће да нађем губавца и да му дам своје тело и узмем његово, ја бих то радо учинио. Јер то је савршена љубав". Таква је права природа обожења.

Љубав према Богу и према нашим ближњима мора бити делатна. Православље одбацује сваку врсту квијетизма, све врсте љубави које се

не показују на делу. Обожење укључује, наравно, све дубине мистичкога искуства, али оно, истовремено, увек има и свој практички и земаљски аспект. Када мислимо о обожењу не треба да мислимо искључиво на исхастичку молитву у тишини и на Св. Серафима Саровског преображенога лица, већ увек морамо да мислимо и на Св. Василија Великог који се брине о болеснима у болници у Кесарији, и на Св. Јована Милостивог који помаже сиротињи александријској, и на Св. Сергија Радоњешког који, у прљавој одећи, ради као сељак у башти да би манастирским гостима обезбедио храну. *Ово нису два љуша, већ један.*

Конечно, обожење претпоставља црквени живот, живљење Светим Тајнама. Обожење, као светотројични начин битовања, претпоставља живот заједницења и такав живот може бити, на правилан начин, остварен искључиво у заједници Цркве. Црква и њене Свете Тајне јесу средства која нам је Господ дао да бисмо могли да задобијемо Духа Светога и да бисмо могли да ходимо путем уподобљења Богу.

Суштинска питања

Како просечни западњак може себе да доведе у везу са животом Старца Силуана и Старца Софронија који су живели на Светој Гори, иза зидина свога манастира?

Како да живимо животом Светих у свету који се налази под потпуном влашћу материјализма?

Како да стремимо обожењу када се непрестано суочавамо са искушењима овога света и његовим демонима, који нас стално низвргавају у "овај свет" и његову палост?

Да бисмо одговорили на ова питања, мора свагда имати на уму следеће:

1. Старац Силуан и Старац Софроније били су људи попут тебе и мене, они *"који стварају своје сјасење"* (Филипљ. 2, 12).

2. Њихови критеријуми су и наши. Не постоје две врсте заповести нити две врсте етике у Цркви. *Сви смо призвани да будемо свети*. Постоји разлика једино у степену остварења тог *призовања*.

3. Старац Силуан је био грешник попут мене. Али, он је, као што би то требало и сви ми да чинимо, себе *сматрао "првим"* од свију грешника и кајао се непрестано.

4. Старац Софроније је, такође, био грешник, макар на неко време, јер је сумњао у истине вере. *Живео је изван Цркве и њених Светих Тајни*. Тада није ишао у Цркву и није веровао, али себе је, опет, *сматрао, на известан начин, "првим" од свих грешника*.

5. И ми треба да себе *сматрамо "првим"* од свију грешника. Брат Семјон је био хитар да исповеди своје грехе. Њему је духовник упутио

ове спасоносне речи: "Исповедио си своје грехе пред Богом. Знај да су ти сви греси опроштени... Сада започни нови почетак... Иди у миру и радуј се, јер те је Господ довео у ову луку спасења".

Али, брат Семјон је отишао у руски манастир Св. Пантелејмона на Светој Гори и тамо започео нови подвижнички живот. Међутим, ми не можемо да одемо у манастир... Дакле шта треба да чинимо?

Донесимо манастир у наш породични дом

Истина је да не можемо сви да одемо у манастир, да напустимо наше породице, наше послове и наше одговорности у свету. Али, ми можемо да донесемо Манастир, његове циљеве и идеале, његову чистоту вере и његово духовног искуство у наше домове... у наш свакодневни живот.

Сваки дан нека буде дан молитве: неколико пута на дан - треба да се молимо са читавом породицом, и то не само за себе већ за свакога, чак и за наше непријатеље.

Свака недеља и празник нека буде дан нашег литургијског заједничења, када примамо Свето Причешће, заједно, као породица, приступивши Светој Тајни Исповести дан уочи тога.

Сваки дан, у крајњем случају, макар недеља и сваки празник, нека буде дан читања Светога Писма, можда чак и за породичном трпезом, као у Манастиру, или у дневној соби, заједно, читава породица нека слуша Реч Божију и потом нека разговара о прочитаном, под духовним руководством (побожнога оца).

Сваки дан нека буде дан у коме ћемо као појединци и као породица заједно живети заповестима Христовим, сабрани у љубави према Богу и према ближњима, шта год да радимо, постављајући стално себи питање: "Шта би Господ Исус Христос желео да кажем или мислим (у одређеној ситуацији), како би требало да поступама да бих творио вољу Његову?".

И, коначно, будући да "свако од нас сагреши (=промаши циљ) и да смо сви лишени славе Божије", треба стално изнова да се кајемо за наше грехе, да тражимо опроштај од свих чланова наше породице по телу и породице по вери, и да једни другима опраштамо, чак и нашим непријатељима. Смирење о коме Преп. Силуан непрестано говори можемо да почнемо да стичемо тако што ћемо искрено да читамо Молитве пред Свето Причешће.

Свака просторија нашега дома нека буде Црква

Свака просторија у нашем дому нека буде попут Манастира:

1. У дневној соби нека постоји угао за иконе, где се заједно молимо и читамо Свето Писмо заједнички као заједница у Христу. У нашој

дневној соби нека не буде музике нити телевизијског програма, књига нити часописа, пријатеља или суседа нити посетилаца.... који су неспојиви са Христом и Његовим учењем.

3. У нашој трпезарији нека важе иста правила умереног једења и пијења, односно поста, у складу са заповестима Цркве, као и у Манастиру.

4. У спаваћој соби упражњавајмо врлину целомудрености - како у браку, тако и у безбрачности (за оне који нису ожењени односно за оне које још нису удате) - као што се то чини и у Манастиру, премда, наравно, не на исти начин нити у истој мери.

5. У радној соби (канцеларији на послу) упражњавајмо исто поштење у пословању, у својим односима са људима и бављењу финансијским пословањем, као што то чине и монаси у Манастиру.

6. У свакој просторији нашега дома треба да живимо у складу са оним на шта нас позива једна од црквених песама Рождества Христовог, свесни да је - "са нама Бог!". И сваки дан, суочени са искушењима овога света, бирајмо заједно са Исусом Навином: "*Изабериие данас коме ћиие служиии... а ја и дом мој служићемо Госііогу*" (Ису. 24, 15).

Примери из стварног живота

Постоје стварни примери из свакодневног живота који доказују да је такав начин живота не само могућ, већ и остварив на делу. Сећам се, био сам пре неколико недеља на сахрани, на којој је служило седам свештеника, ђакон, ипођакон и чтец. Особа за коју смо се молили и коју смо опојавали није била ни богата нити позната, ни моћна нити утицајна личност. Била је то једна жена скромног имовинског стања, једноставнога живота, смернога понашања... али жена велика у очима Божијим.

Она се звала Ана и она је из своје велике љубави радила, кувала и чистила за архиепископе, епископе, свештенике, монахе и студенте. Упознао сам је, јер сам био њен духовник током последњих дванаест година њенога живота. За то време није гледала телевизију нити слушала радио, није читала новине нити часописе. Када год бих јој дошао у посету она је или је читала Библију и свој Молитвеник, слушала руско хорско појање или се молила... Свака соба у њеној кући имала је свој угао за иконе, а њена спаваћа соба личила је на малу цркву. И шта је био плод свега тога? Постала је надахнуће за своју породицу, тако да су од њене деце и унука поникла сва она свештена лица која су била на њеном погребу (осим парохиског свештеника и мене), као и неколико попадија. Умрла је убрзо пошто јој је био дијагностикован рак, у своме дому и мирно, а да није много пропатила, окружена својом породицом, међу којима је било

и неколико свештених лица. Каква дивна смрт за жену која је живела једноставним, светитељским животом!

Ове године, а пре упокојења поменути слушкиње Божије Ане, био сам сведок онога што се може назвати "како неко постаје светитељ". Мојој веома драгој пријатељици Пени Џенет била је дијагностикована леукемија. После храбре борбе која је потрајала неколико месеци, она је изашла из болнице да би неко време провела у мојој кући, пре него што, коначно, оде својој кући. Лежећи у мојој кући, у парохијском дому, она је трпела невероватне болове и страдање, и ја сам тих дана осећао највећу беспомоћност коју сам икада дотада осетио у свом животу. Ништа нисам могао да учиним за њу, нисам могао да јој умањим болове, нити да јој олакшам муке, нити да јој ублажим патњу.

Али, она је у том изнемоглом телу, ипак, нашла снаге - и духовне и телесне - снаге у Господу! Последњих недеља свога живота молила се сваки дан и сваку ноћ са својим супругом о. Давидом. Заједно су читали из Библије и Житија Светих. Он ју је свакодневно причешћивао Телом и Крвљу нашег Господа Бога и Спаситеља Исуса Христа. Он ју је свакодневно помазивао и Светим Јелејем.

Пени Џенет је сјединила сваки дах свога страдања са Христом. Једне среде увече током Великога поста, пошто ју је њен супруг, о. Давид, причестио Светим Тајнама Литургије Пређеосвештаних Дарова, у кратком временском интервалу, колико је о. Давиду било потребно да врати Свети Путир у цркву, Пени је уснула у Господу, окружена љубављу својих родитеља. Какав чудесан крај једног чудесног живота!

Коначно, ту је и прича о Џошуи, сину мога ђакона Петра и његове супруге Марни. Џошуино здравствено стање се никако није поправљало ни после многих прегледа и лечења, а неки од лекара су предвиђали да он неће никада проговорити нити проhodати. И где је он јавно учинио своје прве кораке, где је запевао своју прву песму, где се први пут насмејао, комуницирајући са другима? Било је то у његовој парохијској цркви, у његовом духовном дому: тамо се он први пут насмејао када је његов тата изговарао јектеније; тамо је први пут запевао "своју песму" хвале Господу заједно са сабрањем верних које је, певајући, одговарало на јектеније; тамо је први пут проходао "на свој начин" да би, са осмехом и песмом, примио Свето Причешће, Самога Господа Који се смирио да би се родио у људском телу као *Дејше мало*.

Управо тамо, у присуству Господњем, усред Његовога Тела, умножиле су се све наде за Џошуу по вери људи који га, заиста, воле и који у њему виде остварење речи Јеванђеља по Јовану: "*Пустийше децу да долазе к Мени и не сиречавајше их, јер њаквих је Царство Божије*" (Лк. 18, 16).

Иако су речи Старца Софронија "да у овоме свету ништа није теже него спасти се" - истините, ми се, ипак, морамо сетити и учења Исусовог, Који на питање ученика, "*Па ко се онда може сасити?*", одговара - "*Богу је све могуће*" (Лк. 18, 27).

Опратити својим непријатељима

У претходном излагању о животу Преп. Силуана чули смо више пута да наше спасење истински зависи од тога да ли волимо наше ближње и да ли истински опраштамо нашим непријатељима као што је то чинио наш Господ. Чули смо колико је то тешко. Желео бих, у вези са тим, да вам испричам једну причу о важности - не, неопходности! - праштања својим непријатељима. Прича нам долази из Кијево-Печерског Отачника. То је прича о Светом и Праведном презвитеру Титу, чији се спомен у Цркви празнује 27. фебруара.

У Отачнику читамо следеће:

"Онај ко је испуњен гневом у Богу види једино гнев, а надумни Божији свет се открива једино онима који имају мир у своме срцу и души. Господ је јасно показао ово кроз Свога раба Блаженога Тита Презвитера. Св. Тит, монах Кијево-печерског манастира, био је удостојен свештеничког чина и проживео је живот достојан радости Светих.

Овај благословени је имао једног духовног брата, јерођакона по имену Евагрије. Св. Тит је на снажан и нелицемеран начин волео ђакона. Њихова хармонична и искрена љубав била је источник надахнућа за многе.

Но, непријатељ рода људског, који мрзи на свако добро, радио је дуго и напорно да би посејао коров у ово жито, и на крају је успео да посеје гнев и огорченост између двојице пријатеља. Он их је помрачио таквом мржњом да ако би се један од њих двојице приближио другом током кађења цркве, онај други би се окретао и удаљавао се од када тамјана, или ако се онај који стоји не би одмакао, овај који кади би га заобишао а да га не окади. Дуго су провели у стању овакве духовне помрачености и чак су се усуђивали да служе, да приносе Свете Дарове и да се причешћују у оваквом стању. Братија их је непрестано молила да се измире, али они нису хтели ни да чују.

Најпосле се о. Тит тешко разболео. Осетивши да му се приближио смртни час, почео је да оплакује своје грехе и послао по о. Евагрија, говорећи: "Опрости ми, брате, Господа ради, што сам те увредио својим гневом".

А ђакон не само да је одбио да опрости презвитеру, већ је, чак, почео и да га грди окрутним речима. Братија је видела да је о. Тит био већ на умору и на силу су довели о. Евагрија у келију умирућега монаха да би

се измирио са о. Титом. Када је ђакон био уведен у келију, болесни свештеник је одмах скочио са кревета и пао пред ноге свога некадашњег пријатеља, са сузама га преклињући: "Опрости ми, оче, и благослови!".

Отац Евагрије се, међутим, показао тако немилостив и нечовечан да се отео од братије и гласно узвикнуо свима присутнима: "Нећу се никада измирити са њим, ни у овом ни у будућем веку!".

Само што је изговорио ове речи пао је на под! Братија је покушала да га подигне, али видели су да је мртав и нису могли ни да му прекрсте руке, нити да му затворе уста и очи. С друге стране, о. Тит је устао потпуно здрав!

Све присутне је обузео трепет због ове изненадне и ужасне смрти, коју је пратило овакво чудесно исцељење.

Чудесно исцељење онога који је опростио и молио за опроштај

Братија је почела да запиткује исцељенога о. Тита шта се то заправо догодило. Светитељ им је, до детаља испричао шта се збило и шта му се открило, говорећи:

"Док сам још био болестан, обузет гневом, видео сам Анђеле како одступају од мене и оплакују пропаст моје душе. Међутим, демони су се радовали због мога гнева. Због овога сам вас молио да одете до брата и да га замолите да ми опрости. Када сте га довели к мени и када сам пао пред њим, он се окренуо од мене и ја сам видео Анђела који стоји близу њега, држећи огњено копље којим је пробоо њега који није желео да опрости и он је пао мртав. Исти Анђео ми је пружио своју руку и исцелио ме".

Престрављена братија је заплакала над оцем Евагријем и његовом ужасном погибијом и сахранила га са отвореним очима и устима и раширеним рукама. После овога, монаси су почели да се нарочито чувају гнева, опраштајући једни другима све увреде и тужбе (Кол. 3, 13). Због овог нарочитог откривења, они су се живо сећали речи Господњих: "А сваки који се жневи на брашња свога ни за шито, биће крив суду... а ко рече - Будало!, биће крив њаклу огњеноме" (Мт. 5, 22).

Св. Тит је, увидевши да је плод његовог измирења са братом био мир са Богом, почео да обацује сваку помисао гнева. Он је искоренио сваку помисао гнева и уместо ње задобио бескрајну љубав Божију према свеколикој братији (Кол. 3, 14). Савршени мир овог праведног борца био је такве природе да је јасно одражавао обећање Св. ап. Павла: "Царство Божије није ни јело ни шиће, већ мир и радосиј у Духу Свештоме". Кроз овај мир Св. Тит се удостојио небескога покоја. Његове свете мошти остале су у пећинама.

Молитвама овога Светитеља, нека бисмо и ми били удостојени да нам буде опроштено и да се ослободимо од гнева, и да примимо мир од Христа Спаситеља, јер Он је *Боџ љубави и мира* (1. Кор. 13, 11).

Истинити ученик Христов

Пред нама је још један пример који можемо да следимо у нашем духовном животу. Погледајмо одломак из књиге "Како да будемо истинити ученици Христови?", у којој се налази "Пут у Царство Божије" Св. Инокентија (Венијаминаова), апостола Америке. Св. Инокентије нам вели: "Исус Христос је волео свакога и свакоме чинио добро. Тако би и ми требало да волимо своје ближње и, колико је то могуће, да им чинимо добро делима, речима и мислима.

Исус Христос је опростио Својим непријатељима све што су Му учинили и уз то им учинио свако добро и молио се за њихово спасење. Тако би и ми требало да опраштамо нашим непријатељима, да им узвратимо добром на зло које нам чине, и да благосиљамо оне који нас куну и који нас вређају, са пуном вером и надом у Бога, најправеднијег и свевидећег Судију, без Кога нам неће пасти ни длака са главе. Подносећи неправду без роптања, без осветољубивости и са љубављу, поступаћете као истински Хришћани.

Исус Христос, будући кротак и смирен срцем, никада није тражио нити желео похвале од других. Тако и ми не би требало да се хвалишемо нити да се поносимо било чиме, нити да очекујемо похвале од других. На пример, ако сте учинили добро другима, ако сте дали милостињу, ако живите побожније од других или ако сте паметнији од својих ближњих, немојте се тиме поносити нити пред другима нити у себи самима, јер све оно добро и похвале достојно што имате није ваше већ је дар Божији - једино су греси и слабости наше, а све остало је Божије.

Следовати Исусу Христу значи, такође, и бити послушан речи Исуса Христа. Према томе, морамо да слушамо, да верујемо и остварујемо на делу све оно што је Исус Христос говорио у Евангелију и преко Својих Апостола. Све то морамо да чинимо без лукавости и изврдавања, у једноставности срца. Онај који слуша и пази на реч Христову може се назвати Његових учеником, али онај који слуша и испуњава Његову реч у једноставности срца и са потпуном преданошћу јесте Његов истинити, вољени ученик.

Управо то и значи одрећи се себе, узети свој крст и ходити за Христом. То је прави пут у Царство Небеско. То је пут којим је Исус Христос Сам ходио на овој земљи и којим ми, Хришћани, морамо да идемо. Никада није било нити ће бити другога пута".

Крајња питања

Иако нисмо прослављени нити, званично од стране Цркве, прибројани хору Светих, као што је то Старац Силуан, крајњи циљ сваког Хришћанина јесте обожење, односно уподобљење Богу.

Из речи Старца Софронија знамо да "у овоме свету нема ничега тежег него спасти се".

Можемо ли да се спасемо? Да, Божијом благодаћу можемо. Уосталом, знамо оне који су се спасли... и знамо начин на који су то успели... То није ништа ново.

Хоћемо ли да се спасавамо? Молим се да свако од нас, надахнут животом Преп. Силуана Светогорца и Старца Софронија, почне да слеђује њиховом примеру...

Морамо ли то да чинимо? Да, јер је то ствар живота или смрти... нашег живота или наше смрти... нашег вечног живота и наше вечне смрти.

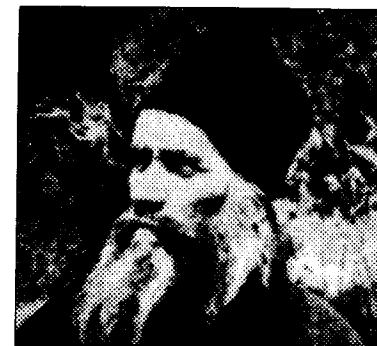
Молитвама Преп. Силуана и Старца Софронија, Господе Исусе Христе Сине Божији, помилуј нас и спаси нас!

Њему нека је слава у векове векова! Амин.

*са енглеског:
Мајеј Арсенијеви*

РАД АРХИМАНДРИТА СОФРОНИЈА НА КЊИЗИ "СТАРАЦ СИЛУАН" (ДОДАТАК)

Александр Л. Гуревич
РАД АРХИМАНДРИТА СОФРОНИЈА
НА КЊИЗИ “СТАРАЦ СИЛУАН”

У данашње време тешко је у Русији наћи озбиљног православног црквеног човека који није читао или бар није чуо за књигу “Старац Силуан” – познато духовно дело XX века, које се са пуним правом може назвати “енциклопедијом православног подвижништва”. Ипак, ни изблиза сви не знају за аутора те књиге, архимандрита Софронија (Сахарова), истакнутог подвижника побожности, духовног сина и сатајника Преподобног Силуана Атонског. Основни задатак овог чланка је да упозна благочестивог руског читаоца са аутором књиге “Старац Силуан” и са његовим радом на тој изванредној књизи.

Архимандрит Софроније – аутор књиге “Старац Силуан”

Архимандрит Софроније (у свету Сергије Семјонович Сахаров) рођен је у Москви, у верујућој, добро стојећој и просвећеној породици. Његова дадиља, Екатерина, била је жена дубоке и силне молитве. Она се дуго молила у цркви, а мали Сергије понекад је седео покрај њених ногу. У таквим околностима и код њега се јављала природна потреба за молитвом. Током првих година живота Сергије је био слаб и често је побољевао, али под утицајем шетњи са дадиљом и молитава, његово здравље почело је брзо да се поправља.

Молитва је пратила Сергија све до узраста од седамнаест или осамнаест година. Он се интересовао за сликарство и многи су код њега примећивали таленат за уметност. У том периоду, не одбацујући Хришћанство, заинтересовао се за мистичка учења Истока. Затим је после револуције уследила емиграција. Неколико месеци Сергије је провео у Италији, а онда је живео у Берлину и Паризу. Добијао је позиве за веома озбиљне уметничке изложбе. Али Сергијева душа је стремилa Богу. На Васкрс 1924. године он је доживео благодатну посету – виђење Нестворене Светлости.

Сергије више није могао мирно да се бави сликарством и одлучио је да свој живот посвети Богу. Године 1925. уписује се на Богословски

институт Светог Сергија у Паризу. Ипак, школујући се на институту он не налази оно што је тражио: сазнаје имена, датуме, ауторитетна учења, проучава историјске тешкоће кроз које је Цркве пролазила и тако даље, а хтео је да сазна пре свега о томе како да задобије Вечност. Осетио је да за њега нема другог излаза него да пође у манастир, где су људи даноноћно посвећени само тој мисли. Релативно брзо пружила му се прилика да отпутује за Југославију, а одатле је пошао на Свету Гору. После неког времена примио је монашки постриг у руском манастиру Светог Великомученика Пантелејмона и добио име Софроније.

Пролеће 1930. године донело је један од најважнијих догађаја у животу оца Софронија – сусрет са старцем Силуаном Атонским, Преподобним који је данас већ прибројан Светима и унет у календар Руске Православне Цркве. Преподобни Силуан је постао духовник младог монаха и преко њега су оцу Софронију откривени одговори на многа духовна питања – “безизлазна питања”, како их је он сам називао, која су га узнемирала свих претходних година. Преподобни Силуан је за оца Софронија постао први и главни ослонац за читав његов будући живот. Ускоро, 30. априла 1932. отац Софроније је рукоположен за јерођакона.

Године 1935. јерођакон Софроније се тешко разболео. Нашао се на ивици смрти. Многи, па и он сам, били су уверени да му је остало још сасвим мало живота, но по милосрђу Божијем и по молитвама Преподобног Силуана, биле су му дароване још многе године.

24. септембра 1938. упокојио се и отишао је Господу старац, духовник и сатајник оца Софронија, Преподобни Силуан. Пред смрт старац је оцу Софронију предао белешке које је водио, а које су после значајног редиговања постале основа за најпознатије дело оца Софронија – књигу “Старац Силуан”. Отац Софроније је такође написао први део књиге – Животопис старца Силуана.

После смрти свога духовника, отац Софроније са благословом настојатеља манастира одлази у светогорску пустињу. Ту се подвизавао у Каруљском и у неким другим скитовима. У фебруару 1941. рукоположен је за јеромонаха и од тог времена почиње његово духовничко служење на Атосу. Ускоро постаје духовник манастира Светог Павла.

После рата заједно са групом атонских монаха руског порекла из политичких разлога бива прогнан са Свете Горе. Године 1947. стиже у Француску, где добија службу у Свето-Успенској гробљанској цркви у месту Сен-Женевјев-де-Буа.

Постепено се око оца Софронија ствара круг духовне деце и ученика који теже ка монашком животу. 1956. године, по благослову црквене јерархије, он у Француској, на фарми Колара, ствара монашку заједницу.

Како саопштава истраживач духовног наслеђа архимандрита Софронија јерођакон Николај (Сахаров), у том периоду отац Софроније је предао молбу Свјатјешем Патријарху Алексеју Првом да му дозволи да се врати у Русију и да ступи и Тројице-Сергијеву лавру. Ипак, воља Господња о подвигу и служби оца Софронија очигледно је била другачија. Дан по добијању молбе Патријарх му је одговорио: “Оче Софроније, ја не могу да учиним све”.

Пошто није могао да се врати у Русију, отац Софроније доноси одлуку да оснује православни манастир где би у пракси могло да се остварује учење Преподобног Силуана. Показало се да то у Француској није могуће, па је у новембру 1958. отац Софроније са неким својим духовним чедима прешао у Велику Британију, где је по благослову Патријарха Алексеја Првог у грофовији Есекс купљено имање које је представљало основ будућег манастира Светог Јована Претече. Манастир који је отац Софроније основао у Есексу постао је једно од најпоштованијих православних места у Великој Британији. Ту су се стицали људи из читавог света – од Јапана до Канаде, како би се приљубили уз духовни источник Преподобног Силуана.

У том манастиру се отац Софроније подвизавао до краја својих дана – најпре као настојатељ, а потом од септембра 1974. као старац манастира. Архимандрит Софроније се тихо упокојио 11. јула 1993. у манастиру Светог Јована Претече у Есексу.

Књиге архимандрита Софронија преведене су на многе језике света, и хиљаде људи преко њих проналазе веру. Руском читаоцу најпознатија је књига “Старац Силуан”, коју су многи читали још у “самиздату”. Међу другим најважнијим делима оца Софронија могу се споменути књиге: “О молитви” и “Видети Бога какав Он јесте”. О овој последњој он сведочи: “...Ја сам тамо написао читаву своју исповест, за цео живот. Тамо је наведено све оно најважније из мога живота у Богу...”.

Јерођакон Николај (Сахаров) у предговору за књигу оца Софронија “Писма у Русију” примећује да архимандрит Софроније о своме животу у Богу прича једноставним речима, тако да то буде схватљиво, чак, и оним људима који себе сматрају за неверујуће. Покретана огњем “љубави Христове”, која је “љубав што обухвата сав свет” и сваког човека, његова слободна реч о Богу не зна ни за каква ограничења религијског, философског или политичког карактера, пошто, како сам пише, “свако ограничење, свако самозатварање, сваки страх од туђег – нама као Хришћанима не пристаје”. Та безгранична љубав “према сваком човеку као непоновљивој вечној вредности” испуњава сваку његову реч, ма коме да је упућена. Својим живим примером архимандрит Софроније показује како “ми стојимо пред неопходношћу

да 'разоткријемо' себе свима и свему, како бисмо самим тим постали Хришћани".

До краја својих дана архимандрит Софроније је сачувао топао однос према Русији и Руској Православној Цркви. Тако, обраћајући се 1991. године, недуго пре свога упокојења, једном црквеном пастиру из Украјине, он је писао: "Хитам да вам одмах одговорим на ваша три питања. Прва и најважнија тачка: који црквени покрет да следите. Молим Вас да послушате мој глас, грешног човека: свим силама се држите само Патријаршијске Цркве. Држите је се, чак, до "исповедништва" (да не кажем "мучеништва", тј. до смрти). Спасење је само у њој. Сви други покрети (мисли се на неканонске покрете у Украјини – А. Г.), како год да су благочестиви по своје спољашњем изгледу, клопка су ђавоља. Кроз њих долази само раскол, мржња и општа пропаст.

Пишем Вам ово веома свестан своје одговорности пред Богом и Црквом, испуљеном драгоценом Крвљу ваплоћеног Сина Божијег.

Какви год били њени неизбежни недостаци – Она и само Она ће наћи свој истински пут. Тако је својевремено говорио Свети Јован Златоуст, тако је говорио Преподобни Серафим Саровски. Тако мисле сви подвижници који се истински боје да не погреше...

...Али, молим Вас – ни по коју цену се не одвајајте од Патријаршијске Цркве. И другу Вашу духовну децу задржавајте у њој".

Данас се припрема за штампу низ нових књига и публикација архимандрита Софронија које ће, ако буде воља Господња, ускоро бити доступне руским читаоцима.

Први сусрет Старца Силуана и оца Софронија

О првом сусрету са Преподобним Силуаном Атонским архимандрит Софроније прича у својој духовној биографији, коју је саопштио у разговору са братством: "Мој сусрет старцем Силуаном догодио се овако. Био сам веома стидљив и нисам могао сам да му се обратим. Али, једном приликом дошао ми је неки монах, инжењер по образовању. На Свету Гору је дошао пре мене. И тако, другога, а можда и првога дана Пасхе 1930. године, дође он код мене и каже:

'Оче Софроније, како је могуће спасити се?'

Не схватајући заправо шта му одговарам, рекао сам:

'Стој на граници очајања. А када ти понестане снаге, онда иди седи и попиј шољу чаја'.

И понудио сам му шољу чаја као своје госту. Он је од мене отишао старцу Силуану и рекао: 'Ево, био сам код оца Софронија и рекао ми је то и то'.

Следећег дана манастирским двориштем с једне стране иде старац, а са друге – ја. Из поштовања према њему склоним се у страну, како бих му ослободио пролаз, а он иде према мени и говори:

'Је ли код вас јуче био отац Владимир?'

'Био је'.

И одмах ми се отму речи:

'Зашто? Погрешио сам?'

А он каже:

'Не, у праву сте, али то превазилази његове снаге. Дођите код мене да поразговарамо'.

Тада ми је дао белешке из свога живота о духовној борби... Ето, дао ми је те своје белешке и поразговарали смо. Он је за мене постао први и главни ослонац за читав мој будући живот".

На другом месту отац Софроније по својој смиренумудрености назива свој сусрет са Преподобним Силуаном "неспоразумом" (1, с. 5), готово случајношћу. Али не, није то био случајан сусрет, него по Промислу, јављен Духом Светим, јер је омогућио да се свету покаже један велики подвижник – Преподобни Силуан Атонски, и да духовно стаса други – архимандрит Софроније, чија дела до данас надахњују многе верујуће људе, не само у Русији, него по читавом свету.

Белешке Преподобног Силуана

Белешке Преподобног Силуана дате оцу Софронију, сачињавало је неколико свезака са нумерисаним листовима, које су садржале појединачне Старчеве мисли о различитим питањима духовног живота – мисли на које га је подстакао Дух Свети.

Како примећује архимандрит Софроније, Преподобни Силуан је био човек "полуписмен, у детињству је ишао у сеоску школу само 'две зиме', но услед сталног читања и слушања у цркви Светог Писма и великих дела Светих Отаца, он се много духовно развио, па је остављао утисак човека начитаног у области монашке литературе. По природи је имао жив, бистар ум, а дуготрајан опит духовне борбе и унутрашње умне молитве, опит изузетних страдања и изузетних посета Божијих, учинио га је надљудски мудрим и проницљивим" (1, стр. 24-25). Дела Преподобног Силуана, тако надахнута и испуњена нелажним сведочењем о благодати Божијој, нису увек одговарала правописним правилима и захтевала су значајно редиговање. Већ и сама способност Преподобног Силуана да писмено изложи тако велике мисли, може се са правом сматрати чудом Божијим (довољно је само упоредити други део књиге "Старац Силуан" - "Дела старца Силуана" са писмима Преподобног Силуана монахињи Силуани Собољевој).

У књизи “Старац Силуан” коју је за издавање припремио манастир Светог Јована Претече у Есексу, дате су фотографије неколико страна оригиналних рукописа Преподобног Силуана (1, стр. 24-25, 116-117). Нешто касније ћемо подробније размотрити садржај тих страница Старчевих бележака.

Отац Софроније припрема књигу “Старац Силуан”

У једном од својих писама отац Софроније је рекао да га је Преподобни Силуан замолио да до одређеног времена о тим белешкама никоме не говори.

Али, временом, у вези са околностима које су се појавиле независно од њега, када је већ напустио Свету Гору, у додиру са светом отац Софроније је Духом Светим схватио какав би огроман значај за савремене православне верујуће људе имало објављивање животописа Преподобног Силуана и његових бележака.

У предговору за књигу “Старац Силуан” отац Софроније примећује: “Од времена Јована Богослова, за последњих деветнаест векова, прошли су читави зборови таквих сведока, али овај последњи (Преподобни Силуан – А. Г.) нарочито нам је драг зато што је био наш савременик. Честа је појава међу Хришћанима – жеља, потпуно природна, да добију видљива знамења наше вере, јер иначе клону у својој нади, док повести о чудесима из давно минулих дана у њиховој свести постају мит. Ето због чега је тако важно понављање сличних сведочанстава, ето због чега нам је тако драг тај нови сведок, у коме смо могли да видимо најдрагоценије пројаве наше вере. Ми знамо да ће и њему поверовати само малобројни, као што су малобројни веровали и сведочанствима ранијих Отаца; и то не зато што је сведочанство лажно, него зато што вера обавезује на подвиг” (1, стр. 4).

Од свих многобројних хришћанских добродетељи својствених Преподобном Силуану, отац Софроније је нарочито истицао сведочење о љубави Христовој према свим људима, према читавом свету, према ближњима и далекима, без обзира на националност и вероисповест, сједињену са “великом, пламеном одлучношћу, све до ‘мржње’ према себи (1, стр. 116). По мишљењу оца Софронија, главно сведочанство читавог живота Преподобног Силуана Атонског представљало је то, да је “љубав према непријатељима апсолутно неопходна за познање тајни Божијих. Он је категорички тврдио да онај у коме нема љубави према непријатељима, тај је изван Бога, тај Бога није познао. Њега је било немогуће преварити. Тамо где је била мржња према непријатељима, тамо је он видео мрачно лице бездана, каквом год *службом Богу* (Јн. 16,2) и каквим год пророчким патосом да се прикривао” (1, стр. 116).

Како оправдано даље истиче отац Софроније, сведоци љубави Христове попут Преподобног Силуана у људској историји веома су ретки, “јер нема подвига тежег и напорнијег, од подвига и борбе за љубав; нема сведочанства страшнијег од сведочанства о љубави; и нема проповеди подстицајније од проповеди љубави” (1, стр. 4).

Године 1948. отац Софроније објављује прво, на гештетнеру ручно умножено издање књиге “Старац Силуан” у тиражу од 500 примерака. Данас то издање представља библиофилску реткост. У Русији се може видети у Религијском центру Сверуске државне библиотеке иностране литературе, у збирци Н. М. Зернова. Четири године касније у Паризу излази прво штампано издање књиге “Старац Силуан”, а после још неколико година и прво издање те књиге на енглеском језику (донекле скраћено).

Отац Софроније је био дубоко свестан одговорности која је лежала на њему због издавања животописа и сведочанства Преподобног Силуана. У поговору за први део књиге “Старац Силуан” отац Софроније пише да је свестан понижења које за Преподобног Силуана представља његова (Софронијева) недостојност и несавршенство. Али, отац Софроније не види други излаз... Он заправо истиче: “Ја сам хтео да сакријем себе и да овај рад објавим без имена аутора, како својом убогошћу не бих умањио Старчеву узвишеност, али то нисам могао себи да дозволим, јер сам сматрао да је неопходно да понесем одговорност за сведочење о њему. Ради делимичног оправдања моје смелости рећи ћу да сам на то дело био подстакнут жељом и упорним молбама многих лица, а такође и послушношћу своје духовном оцу, старцу, још увек живом и здравом јеросхимонаху Пинуфрију, који ми је за ово дао изричит благослов. Ипак, дуго сам водио унутрашњу борбу, јер духовна реч је енергија сасвим посебне врсте. Онај ко је изговара сам први стаје на суд изговорене речи, те ћу ја стога свакако потпуно заслужено бити изложен порузи, и знам да ћу бити осуђен и од Бога и од људи. За моју савест извесно олакшање представља чињеница да у датој књизи нема ни једне моје мисли, него је све узето из поука и беседа мога блаженог оца и других мојих наставника. Ипак, бојим се да, као лишен духовног познања, и у опису Старчевог живота и излагању његових светих поука нисам избегао грешке, па молим да одговорност за њих падне у потпуности на мене, да не би био осрамоћен опит Старца, потврђен његовим светим животом и његовом светом речју” (1, стр. 111). Управо та одговорност, како је указивао отац Софроније, подстакла га је да укаже на своје име као на аутора књиге “Старац Силуан”, без обзира на природну монашку жељу да сакрије своју блискост Преподобном Силуану. На жалост, како ћемо доле показати, приликом објављива-

вања књиге “Старац Силуан” у Русији ово завештање старца Софронија често је бивало занемарено.

Први део књиге “Старац Силуан”

Први део књиге “Старац Силуан” представља духовни животопис Преподобног Силуана, који је написао непосредно отац Софроније. Главни задатак књиге није био изношење биографских података, нити стварање књижевног уметничког дела, него давање што је могуће бољег “духовног портрета” Преподобног Силуана Атонског. Главна пажња аутора била је усмерена на представљање подвижничког лика и учења Преподобног Силуана, са јединим циљем – да се читаоцима пружи духовна корист.

У првом делу књиге отац Софроније открива читав низ поука које је добио у многобројним непосредним разговорима са старцем Силуаном. Отац Софроније примећује да је у избору материјала био неизбежан формализам и ограничавање задатка. Било је неразумно поставити себи за циљ да се исцрпи сав постојећи материјал. Са друге стране, отац Софроније је тежио ка томе да обиљем материјала мисао не буде скренута са оног суштинског, на шта је била усредсређена основна пажња Преподобног Силуана (1, стр. 110-111).

Заправо, отац Софроније се посебно трудио да пренесе оно најувисшеније и најтајније у животу Преподобног Силуана – тежњу за стицањем духовне слободе у Богу, а посебно узвишени и велики подвиг љубави према Богу и људима.

За први део књиге “Старац Силуан”, који припада перу оца Софронија (Сахарова), карактеристичан је нарочит, управо њему својствени метод излагања. Тај метод је карактеристичан по томе што отац Софроније прича о духовном опиту Преподобног Силуана, пропустивши га, на изврстан начин, кроз призму сопственог живота. Како истиче ђакон Георгије Завершински, истраживач методологије стваралачког наслеђа архимандрита Софронија, ту долази до спајања два идентична духовна опита – Преподобног Силуана Атонског и оца Софронија – потврђена Светим Писмом и светоотачким Предањем, који у својој укупности образују оно егзистенцијално јединство са Христом, које је Сам Господ утврдио речима: *Где су два или три сабрана у име Моје, онде Сам и Ја међу њима* (Мт. 18, 20). При томе, “излагање духовног опита оца Софронија, са једне стране, јединствено је у својој врсти и своје времењу, а са друге оно показује неповређени опит светоотачког Предања, не уносећи ништа друго што је различито од њега” (6, стр. 167).

Како даље објашњава ђакон Георгије, “неповређеност опита фактички означава лично прихватање откривења у оној форми у којој то

жели Господ, његово усвајање за себе и сведочење у приступачној форми за друге, уз давање себе као оруђа што га покреће воља Онога Који жели да открије Себе. Такво оруђе био је Преподобни старац Силуан, а такво оруђе постао је и отац Софроније, који је показао духовни опит Старца, учинивши га јавним великом броју људи, а уз то и описао сопствени опит Богопознања, који је у многоме сличан, како нам се чини, учењу о обожењу човека и Нествореној Светлости Светог Григорија Паламе, који је са опет своје стране следио раније Оце, ништа своје не додајући и не вршећи измене” (6, стр. 168).

За прихватање богатства духовног опита Преподобног Силуана у његовој пуности, од читалаца се захтева присуство одређеног карактера личности (отац Софроније је не једном указивао да је књига “Старац Силуан” по своје садржају намењена уском кругу људи, чији је интерес усредсређен на хришћанско подвижништво) и одређеног подвижничког-мистичког опита. Бакон Георгије Завершински оправдано примећује да “делатност лишена истинског опита може довести до прекида истинског сазрцања, остављајући само апстрактно рационално знање, без животне снаге” (6, стр. 180).

Отац Софроније се трудио да о животу и духовном опиту Преподобног Силуана прича тако да у што већој мери пренесе “Старчеву реч, која је истицала из срца пуног љубави”, способну да “привуче умове и душе читалаца, јер за оне који имају уши да чују и очи да виде, она у себи носи јарко сведочанство правде и истинитости”.

“Старчева реч – пише отац Софроније – необично узвишена по своје духовном савршенству, јесте сведочанство о том натприродном животу којим му је било дато да живи. За многе он остаје несхватљив и неприступан, без обзира на сву своју јасност и једноставност. Опит је показао да је он донекле несхватљив управо због своје једноставности и зато што је његов стил размишљања и изражавања стран савременом интелектуално оријентисаном човеку. Та околност послужила ми је као подстицај да га пратим, па чак и да му претходим објашњењима на језику који је приступачнији образованим људима нашег времена, у нади да ће то макар неке бити подршка за боље разумевање путева светости. Када читалац схвати неопходност деликатне пажње у односу на те једноставне и спокојне Старчеве речи, којима су дотакнута најдубља питања људског духовног живота или описана духовна борба и дејства благодати, онда свака потреба за мојим објашњењима природно отпада, и у својој сили остаје само света и чиста реч блаженог оца” (1, стр. 112).

Други део књиге “Старац Силуан”

Други део књиге “Старац Силуан” сачињавају дела Преподобног Силуана. Како је горе речено, Преподобни Силуан је оцу Софронију

предао своје белешке у виду неколико свезака са нумерисаним листовима. Оригинали тих бележака данас се чувају у манастиру Светог Јована Претече у Есексу. У издању књиге “Старац Силуан” које је приредио тај манастир, дате су фотографије неких страница тог рукописа (1, стр. 24-25, 116-117), благодарећи чему постоји могућност да се проанализира карактер посла који је обавио отац Софроније, припремајући их за објављивање.

Навешћемо текст четири одломка оригиналних рукописа преподобног Силуана Атонског датих у поменутом издању, уз очување њиховог оригиналног стила, а затим ћемо покушати да нађемо одговарајуће текстове у коначној верзији књиге “Старац Силуан”:

1. “...ја волим своју душу да смиравам и да љубим ближњег мога и ако ме је он нечим вређао ја увек молим господа да он милостиви пода мени да љубим непријатеље и ја сам милосрђем божијим испитао шта је љубав божија и љубити ближњог и молим господа љубави дан и ноћ и зато ми господ даје сузе да плач(ем) зачитав све(т)...” (1, стр. 24-25).

Први од наведених цитата добио је следећи облик:

“...Ја волим душу своју да смиравам и да љубим свог ближњег, чак и када ме је нечим увредио. Ја свагда молим Господа да ми Он, Милостиви, подари да љубим непријатеље, и милосрђем Божијим сам испитао шта је љубав Божија и љубити ближњег, и молим од Господа љубав, дан и ноћ, и Господ ми даје сузе да плачем за читав свет...” (1, стр. 152).

2. “...посетио својом благодаћу да га је питао господ оћеш ли да ти Ја дам више моје благодати онда би душа немоћна у тело казала господе ти видиш ако буде још више ја ћу умрети јер човек је аграничен и не може пуно ту благодат понети као нагори тавору...” (1, стр. 116-117).

Други цитат је представљен овако:

“...Посетио Својом благодаћу; и да га је Господ питао: ’Хоћеш ли да ти дам још више?’, услед немоћи тела душа би рекла:

’Ти видиш, Господе, да ако буде више, ја ћу умрети’, јер човек је аграничен и не може понети пуноту благодати.

Тако су на Тавору ученици Христови пали ничице пред славом Господњом” (1, стр. 151).

3. “...милостив си господе благодарим ја милости твојој ти си нам излио духа твога светог и дао да окусим твоју љубав премамени толико

пуно грешноме и вуче се душа моја ктеби светлости не приступној ко би могао тебе познати да ти ниси милостив сам и благоволиш себе показати души и она познала тебе и познала свога творца доброг бога и ненаситна хоће тебе увек јер ти си милостиван привукао душу ктеби љубављу и душа окусила твоје љубави сам ти видиш господе колико је душа људска грешна и немоћна но ти милостивни дајеш души снагу да те љуби...” (1, стр. 116-117).

Трећи цитат:

“Благ си, Господе, благодарим милости Твојој: Ти си на мене излио Духа Твога Светог и дао ми да окусим Твоју љубав према мени, тако многогрешноме. И тежи моја душа ка Теби, Светлости неприступној.

Ко би могао Тебе да позна, да Ти Сам, Милостиви, не благоволиш да покажеш Себе души? Она Те је видела, познала је свога Творца, доброг Бога, и незаситно Те хоће свагда, јер си Ти, Милостиви, привукао душу ка Себи љубављу, и душа је познала Твоју љубав.

Ти видиш, Господе, како је немоћна и грешна душа човекова, али Ти, Милостиви, дајеш души снагу да Те љуби...” (1, с. 151).

4. “...васкрсао си душу моју одгрехова и дао ми познати милост твоју премамени јер срце моје си освојио и благодат твоја је загрејала душу моју она привлачи катеби светлости мојој дај господе да би сви људи тебе познали и окусили и заволели тебе јединога господа јер ти си милостив владико...” (1, стр. 116-117).

На крају, није нам пошло за руком да пронађемо четврти цитат у целини у другом делу књиге “Старац Силуан”, али постоје нека места која имају исти или приближни смисао:

“Ти си, Милостиви, васкрсао душу моју из грехова, дао си ми да познам милост Твоју према мени и срце си моје заувек освојио, Светлости моја!”

“Молим Те, Милостиви Господе, да Те кроз Духа Светога познају сви народи земље”.

“О Господе, дај Духа Светога на земљи, да би сви народи познали Тебе и научили се љубави Твојој”.

Из горе наведених примера можемо да видимо у чему се састојао састављачки и редакторски рад оца Софронија на другом делу књиге “Старац Силуан”:

- Уклањање многобројних правописних и граматичких грешака;

- Уношење исправки у складу са њему савременим системом правописа православних текстова;

- Размештање и груписање (класификација) бележака Преподобног Силуана;
- Избор најважнијих и најзначајнијих бележака и уклањање понављања.

Да ли је архиман. Софроније аутор књиге “Старац Силуан”?

Као закључак, покушајмо да одговоримо на питање које верни често постављају након пажљивог читања књиге “Старац Силуан”: да ли је архимандрит Софроније аутор те књиге?

Отац Софроније је без икакве сумње аутор првог дела књиге – животописа и ауторског излагања учења Преподобног Силуана.

Што се тиче другог дела књиге – “Бележака старца Силуана”, питање ауторства је нешто сложеније.

У Закону Руске Федерације од 9. јула 1993. Бр. 5351-1 “О ауторском праву и сродним правима” даје се дефиниција појма “аутор”. У складу са тим законом “аутор је физичко лице чијим је стваралачким радом створено дело” (ст. 4). У глави 11, параграф 1. истог закона каже се да састављачу (што у односу на други део књиге “Старац Силуан” представља отац Софроније) “припада ауторско право на избор или распоред материјала који је остварио, а који представља резултат стваралачког рада...”. На тај начин састављање књиге се недвосмислено одређује као један од облика ауторства, па се са пуним правом може рећи да архимандрит Софроније (Сахаров) (одмах иза Преподобног Силуана) јесте аутор књиге “Старац Силуан”...

Као закључак хтео бих да кажем неколико речи о поштовању Преподобног Силуана Атонског. Дан Преподобног Силуана (11/24. септембар) у многим руским црквеним календарима налази се међу основним празницима црквене године. Настају манастири, цркве и капеле са именом Преподобног Силуана. Од децембра 1998. постоји Руска асоцијација Преподобног Силуана Атонског. Сваке године у Москви се одржавају Силуановска предавања. Имена Преподобног Силуана Атонског и архимандрита Софронија имају своје место и на Интернету. Данас на Интернету постоје два руска сајта посвећена овим православним подвижницима, а такође излази електронски билтен “Преподобни Силуан Атонски и архимандрит Софроније (Сахаров): Новости на Интернету”, који се може поручити бесплатно. Данас се, такође, припрема издање житија старца Силуана намењеног деци.

Превод:
Младен Сјанковић

ИЗАШЛО ИЗ ШТАМПЕ

1. Сузе за свет - *Сћарац Тихон, сћ. Пајсије, сћ. Порфирије*, III издање (исправљено, измењено и допуњено издање), 2003. стр. 446.
2. *Старац Клеопа: Велики је Бој* (Поуке и разговори) 2004. год, стр. 432, (Друго допуњено издање)
3. *Старац Клеопа: Пућ Неба* (Живот и подвизи; Поуке и разговори) 2004. год, стр. 432, (Друго издање)
4. *Чуда Божија у XX веку* (чуда у Грчкој, Русији, Србији и свету), 2004. год, стр. 416, (Друго допуњено издање)
5. *Старац Пајсије Светогорац - Поуке Божансјевне Љубави*, 2003. год, стр. 416, (Друго измењено и допуњено издање)
6. *Акатисти Пресветој Богородици* (Њеним чудотворним иконама, са иконама у боји), 2003., стр. 400, (II издање, тврди повез)
7. *Јован Корнаракис: Психологија: њољег из њушине - Човеков вајај у доба шехнологије*, 2002. год, стр. 400.
8. *Живот са Богом (сћарац Амфилохије Макрис; сћарац Димишрије Гајасијис)*, 2002. год, стр. 408.
- 8а. *Избави нас од лукавога - Православље и мајија*, 2002. год, стр. 432.
9. *Време покајања и време отпадије (разговори са савременим свейојорским сћарцима)*; 2003. год, стр. 446. (2. измењено издање)
10. *Душе Христове (сћ. Јаков Паликис; Преј. Давид Сћарац)*, 2002. год, стр. 408.
11. *Блажени чисти срцем (сћ. Михаил Валаамски, сћ. Самјсон Сиверс)*, 2002. год, стр. 412.
12. *Отворена Небеса - сћарац Симон Арванијис* (додатак: разговори са грчким духовницима о старцу Пајсију Светогорцу), 2002. год, стр. 408.
13. *Јеромонах Серафим Роуз: Сћварање свейа и рани човек (Православно шумачене Књије Постјања)*, 2002. год, стр. 400.
14. *Старац Сава Псково-Печерски: Госјоде, Ти си живој мој*, 2002. год, стр. 408.
15. *Свети Јован Кронштатски: Мој живој у Христју*, II том (први пут на србском језику), 2002. год, стр. 412.
16. *Утешитељи - старци као утеха свету - (Са сћарац Теодосије Кавкаски; сћарац Гаврило Кавкаски)*, 2002. год, стр. 408.
17. *Старац Јефрем Катунскији - Ученик Крста - подвижник послушања (Ћушљиви свей Ајоса, њлодови духовној њодвижништва)*, 2002. год, стр. 412.
18. *Господ говори - Свети Опи тумаче Јеванђеље (св. Јефрем Сиријски, св. Јован Златоустји, св. Ајанасије Велики, св. Гријорије из Нисе...)*, 2002., стр. 436.
19. *Књига страдања и утехе (Јеромонах Дамаскин Орловски: Жийија руских новомученика)*, 2003. год, стр. 432.
20. *Благослов Љубави - Свейи Серафим Вирицки*, 2003. год, стр. 400.
21. *Православље и мистика светлости - Свейи Гријорије Палама и њуш човековој обожена* (Митрополит Јеротеј Влахос, архиепископ Василије Кривошеин, Георгије Манзаридис), 2003. год, стр. 432.

22. Свети Јован Јаков Хозевит - *У рају срца* (Житије, поуке, чуда); 2003., стр. 408.
23. Благослови, душо моја, Господа - *Свети Оци шумаче Псалтир* (св. Атанасије Велики, св. Василије Велики); 2003. год, стр. 522.
24. Чувајте душу - *Старац Пајсије Светогорац (Разговори са сџарцем Пајсијем о сјасењу у савременом свету)*; 2003. год, стр. 408.
25. Свети Теофан Затворник: *Живети за вечности (Шта је духовни живој и како га сачувати?)*; 2003. год, стр. 408.
26. Молитва - небески живот: Зборник текстова о молитви; 2003., стр. 424.
27. Живот из гробова: *Св. Рафаило, Николај и Ирина* (Фотије Кондоглу; митрополит Игуменце Димитрије); 2003. год, с. 408.
28. Савремени атоњски подвижници (2. део) (Пишу: архим. Херувим Карамбелас, старац Јосиф Ватопедски, јеромонах Максим Кавсокалит); 2003. год, стр. 416.
29. Св. Нектарије Егински - *Господу на небесима* (Поуке, чуда, сећања); 2003., стр. 408.
30. Господе, ко је човек? - Св. Григорије из Нисе, Немесије Емески, митроп. Јеротеј Влахос, Георгије Манзаридис, архим. Кипријан Керн (Православна антропологија и тајна личности); 2003. год, стр. 446.
31. Свети Игњатије Брјанчанинов - *Глас из вечности* (Писма монасима и мирјанима о спасењу душе); 2003. г., стр. 432.
32. Старац Тадеј Витовнички - *Мир и радост у Духу Светом* (Поуке, беседе, разговори) са Старчевим фотографијама у боји; 2003. год, стр. 416.
33. Свети Јефрем Сиријски - *Одъени стуб* (Подвижничке поуке и тумачења Старог Завета); 2003. год, стр. 424.
34. Евергетивос - *Зборник богојасних изрека и поука богоносних и светих ошца*; 2003. год, стр. 432.
35. У сенци Вавилонске куле - Зборник (*Живети Христом у антихришћанско доба*); 2004. год, стр. 446.
36. Печат Христов и жиг звери - Зборник (*Црква у доба глобализације*); 2004. год, стр. 446.
37. Господ је са нама (*Чуда Божија данас и овде*) - 2. део; 2004. год, стр. 416.
38. Архим. Јован Крестјанкин - *Оживимо срца за Бога* (Писма духовног руковођења за савременог човека); 2004. стр. 412.
39. Митрополит Антоније Блум - *Пред Лицем Бога Живога*; 2004. стр. 432.
40. Св. Јован Кронштатски - *Близу је Суд Господњи* (страшне и опомињуће беседе о Другом доласку Христовом и сећања на св. Јована); 2004. стр. 432.
41. *Без причешћа нема обожења* (зборник о Св. Тајни Причешћа и причешћивању: св. Никодим Светогорац, св. Иларион Тројицки, Флоровски, Шмеман, Мајендорф, Романидис, Блум, Влахос...); 2004., стр. 416
42. Старац Пајсије - *Човек љубави Божије* (Сећања на старца Пајсија - сусрети, помоћ, поуке); 2004. стр. 408.
43. Јеромонах Сергије Рибко: *Да ли је могуће сјасити се у 21. веку* (дод. Архим. Рафаил Карелин: Црква и свет на прагу апокалипсе); 2004. стр. 400.
44. Гледајте да се не уплашите - *Духовни смисао нашег доба*; 2003. год, стр. 460. (БИБЛИОТЕКА СВЕТИЛО).

САДРЖАЈ

<i>Предговор</i>	
“Држи свој ум у аду и не очајавај” - Христово откривење-заповест Хришћанима последњих времена ...	5
КРАТКО ЖИТИЈЕ ПРЕП. СИЛУАНА СВЕТОГОРЦА	
Кратко житије Преп. Силуана Светогорца	29
Чуда Преп. Силуана Светогорца	51
НОВООТКРИВЕНИ ЗАПИСИ И ПИСМА ПРЕПОДОБНОГ СИЛУАНА СВЕТОГОРЦА	
<i>Преп. Силуан Светогорац</i>	
Слово о светој послушности	
и о томе на који начин је она виша од поста и молитве	55
Белешке на маргинама каталога баштенског растиња и цвећа	61
Шест писама Надежди Андрејевној Собољевој, будућој монахињи Силуани	65
Писмо јеромонаху Димитрију Балфурју	70
Писмо Кирилу Г. Шевичу, будућем архимандриту Сергију	75
ДРЖИ УМ СВОЈ У АДУ И НЕ ОЧАЈАВАЈ	
Тугује душа моја за Господом	79
О молитви	95
О смирењу	99
О миру унутарњем	108
О благодати Божијој	113
О вољи Божијој и слободи човековој	122
О покајању	130
О богопознању	135
О љубави	141
Ми смо деца Божија и слични смо Господу	157
О Мајци Божијој	160
О Светитељима	163
О пастирима Цркве	167
О духовницима	170
О монаштву и монасима	172
О манастирском економу	180
О послушности	181
О духовном рату	183

Смирење - највиша наука	193
О помислима и прелести	195
Адамов плач	200
Из мог личног искуства и о сусретима и разговорима са подвижницима	205
Отац Јован Кронштатски, Отац Стратоник - кавкаски подвижник и други подвижници	218
Млади монах светога живота	224
Орао и петао	225
Разговор са децом	226
Подвижничке мисли, савети и разматрања	228
Мисли о смрти	236

ТРОПАРИ, АКАТИСТ, ПОКАЈНИ КАНОН И МОЛЕБАН ПРЕП. СИЛУАНУ СВЕТОГОРЦУ

Тропари Преп. Силуану Светогорцу	241
Акатист Преподобном и Богоносном Оцу нашем подвижнику и старцу Силуану Светогорцу	243
Покајни канон Преп. Силуана Светогорца	256
Молебни канон Преп. оцу нашем Силуану Светогорцу	263

ПРЕПОДОБНИ СИЛУАН - ВАСЕЛЕНСКИ СВЕТИТЕЉ XX ВЕКА

<i>Игуман Серафим (Иванов)</i> Преп. Силуан Атонски - делатник Исусове молитве	273
<i>Архимандрит Софроније (Сахаров)</i> Одговори Преподобног Силуана	274
<i>Архимандрит Силуан (Сирижков)</i> Како ме је Старац Силуан избавио од очајања	277
<i>Митр. Венијамин (Федченков)</i> Живот Старца Силуана - жива историја Цркве	279
<i>Св. Николај Жички</i> Монах Силуан - слатка душа	281
<i>Архиепископ Василије (Кривошеин)</i> Преподобни Силуан Атонски - најјединственији од свих људи које сам срео	285
<i>Пројојереј Георгије Флоровски</i> Старац Силуан - један од савршених који говоре Духом Светим	287
<i>Епископ Хризостом (Војновић)</i> Четири правила Старца Силуана за стицање и чување благодати Духа Светога	290
<i>Архиепископ Владимир (Иким)</i> Преподобни Силуан Атонски - молитвеник за Руски народ и све народе света	294

<i>Митр. Антоније Блум</i> Свети Силуан Светогорац - пример стајања у вери	299
<i>Епископ Василије (Озборн)</i> Преп. Силуан Атонски - светитељ универзалног типа	301

СВЕТИ МЕЂУ СВЕТИМА: ПРЕПОДОБНИ СИЛУАН - СВЕТА РУСИЈА, СВЕТА ГОРА

<i>Анђеоан-Емил Тахиаос</i> Старац Силуан и Света Гора	305
<i>Вера М. Јеремина</i> Свети међу Светима: Преп. Силуан у кругу атонских подвижника	315
<i>Г. И. Беневич</i> Св. Јован Кронштатски и Преп. Силуан Светогорац	324

БЛАГОДАТНО БОГОСЛОВЉЕ ПРЕП. СИЛУАНА СВЕТОГОРЦА

<i>Митрополит Јован (Зијулас)</i> Богословље Силуана Атонског као васеленског Светитеља	337
<i>Пројојереј Михаил Евдокимов</i> Свети Силуан Светогорац - богослов Духа Светога	344
<i>Венијамин Крисофер</i> "Обожење" у учењу Преп. Силуана Атонског и Старца Софронија Есекског	348
<i>Вера М. Јеремина</i> Еклисиолошко сведочење Преп. Силуана Светогорца	359
<i>Др Тајјана А. Павлова</i> Учење о миру у делима Преп. Силуана Светогорца	366
<i>Епископ Калист (Вер)</i> Спасење света по учењу Преп. Силуана	376
<i>Жан-Клод Ларше</i> Љубав према непријатељима по учењу Преп. Силуана Светогорца	381

"ДРЖИ УМ СВОЈ У АДУ И НЕ ОЧАЈАВАЈ" - РЕЧ ХРИСТОВА НАШЕМ ПОКОЛЕЊУ

<i>Старац Софроније (Сахаров)</i> Држи ум свој у аду и не очајавај	397
<i>Архимандрит Захарија (Захару)</i> Држи ум свој у аду и не очајавај - реч Божија нашем поколењу	401
<i>Монах Давид (Перовић)</i> Држи ум свој у аду и не очајавај - заповест Господња дата старцу Силуану и људима наше епохе	413
<i>Пројојереј Александар Геронимус</i> Откривење Преподобнога Силуана	419

Бакон Максим Еже

Држи ум свој у аду и не очајавај - реч спасења 430

Мийројолић Јован (Зизјулас)

Држи ум свој у аду и не очајавај -
изрека кенотичке христологије 435

Мийр. Јерошеј (Влахос)

Живети умом у аду
и, истовремено, љубављу Божијом, без очајавања 437

ПРЕП. СИЛУАН СВЕТОГОРАЦ - СВЕТИТЕЉ НАШИХ ДАНА

Хари Бусалис

Значај учења Преп. Силуана Светогорца за наше време 441

Пројојереј Михаил Г. Дахулич

Преп. Силуан Светогорац - наш савременик, учитељ обожења 448

ДОДАТАК

Александар Л. Гуревич

Рад архиман. Софронија на књизи "Старац Силуан" 463

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

271.2-475.5 (082)

27-36 : 929 Старац Силуан, свети (082)

СТАРАЦ Силуан, свети

Држи ум свој у аду и не очајавај : живот и чуда, поуке и богословље Пре. Силуана Светогорца / књигу приредио Матеј Арсенијевић ; превели Гордана Жујовић ... и [др.]. – Београд : Православна мисионарска школа при храму Светог Александра Невског, 2004 (Београд : Финграф). – 465 стр. : ауторове слике ; 21 см. – (Библиотека Образ светачки ; књ. 71)

Тираж 500. – Напомене и библиографске референце уз текст

1. Арсенијевић, Матеј

а) Старац Силуан, свети (1866-1938) – Зборници

COBISS.SR-ID 116257036